ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 1 Octobre 1947 Չորեքշաբթի 1 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année № 5150—Նոր շրջան թիւ 759 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ԿՐՈՄԻՔՈՅԻ ԽԻՍՏ ԽՕՍՔԵՐԸ ՄԱԿԻ ՄԷՋ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովի քաղաքական յանձնաժողովի վերջին նիստին մէջ, Կրոմիքօ բանաձեւ մը առաջարկեց որ տեսակ մը պատասխան է Միաց. Նահանգներու պատուիրակին ներկայացուցած բանաձեւին, Պալքանեան վէճին վերաբերմամբ։

Ռուս պատուիրակը Յունաստանի վերագրեց սահմանագլխի բոլոր միջադէպերը, եւ պահանջեց որ Յունաստան գտնուող բոլոր օտար զինուորները թողուն երկիրը։ Յետոյ, առաջարկեց կազմել յատուկ յանձնաժողով մը որ պաշտօն ունենայ հակակշռի ենթարկել այս երկրին ստացած օժանդակութիւնները՝ օտար կառավարութիւններէն։ Կրոմիքոյի կարծիքով օտարէն եկած դրամները պէտք է յոյն ժողովուրդին օգտակար ձեռնարկներու մէջ գործածուին։

Գալով սահմանային շրջանի պահակներ կազմելու առաջարկին՝ զոր Ամերիկա ըրաւ վերջին նիստին, այսպիսի առաջարկ մը անհամապատասխան է Յունաստանի դրացի երկիրներու անկախութեան։ Եթէ Յոյները յօժարութեամբ կ'ընդունին զայն, ասիկա ուրիշ բան չապացուցաներ, բայց միայն սա թէ՝ Աթէնքի կառավարութեան համար անկախութիւնը եւ վեհապետական իրաւունքները արժէք չեն ներկայացներ, աւելցուց սովետ պատուիրակը։

Կրոմիքօ, յետոյ, յարձակելով ուղղակի Միացեալ Նահանգներուն վրայ, «Հիմա, ըսաւ, Ամերիկա կ'ուզէ որ ընդհ. ժողովը ուժ տայ Միաց. Նահանգներու սպառնալիքներուն՝ Յունաստանի հողային ամբողջութեան դէմ։ Ի՞նչպէս կարելի է բացատրել Ամերիկայի պահանջը, քանի որ Յունաստանի անկախութեան սպառնալիքները Ուաշինկթընէն է որ կու գան։ Աւարտելով իր խօսքը, Կրոմիքօ ամբաստանեց Միաց. Նահանգները որ յունական խնդիրը ընտրած են՝ արձակ համար ձակ քանդելու համար ՄԱԿի հիմերը, եւ այսպէս, ամբողջ աշխարհը վտանգաւոր ճամբու մը մէջ մտցնելով»։

Կրոմիքոյի բանաձեւին գլխաւոր կէտերն են, 1.— Պահանջել Յունաստանէն որ պէտք եղած միջոցները ձեռք առնէ, դադրեցնել տալու համար սահմանագլուխի միջադէպերը, 2.— Բնականոն յարաբերութիւնները վերահաստատել Յունաստանի եւ իր դրացիներուն՝ Ալպանիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Պուլկարիոյ հետ։

ՖՐԱՆՍԱ ԴԱՐՁԵԱԼ ՄԻՋՆՈՐԴ

Ֆրանսայի պատուիրակը, Իվոն Տէլպօ պահանջեց որ Ամերիկա ետ առնէ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին ներկայացուցած բանաձեւը, որով Ալպանիա, Եուկոսլաւիա եւ Պուլկարիա յանցաւոր կը նկատուէին Յունաստանի դէմ յարձակողական արարքներ բրած ըլլալնուն համար։ Ֆրանսա այս առաջարկը կ'ընէ, աւելցուց, այն յոյսով որ այս խնդրին առթիւ Ամերիկայի եւ Խ. Միութեան միջեւ ծագած վէճը կը հարթուի։

ԱՀԱԲԵԿՉԱԿԱՆ ԱՐԱՐՔ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

100.000 զինուորնոց նոր բանակ մը

Ահաբեկչական նոր արարք մը գործուեցաւ Պաղեստինի մէջ։ Երէկ առտու, Հայֆայի ոստիկանական ընդհանուր կեդրոնին մէջ շատ զօրաւոր ռումբ մը պայթեցաւ, որ ամբողջովին քանդեց այս կեդրոնը։ Տասը հոգի մեռան, որոնց երեքը անգլիացի ոստիկան, չորսը պաղեստինցի ոստիկան, եւ արաբ մը։ Վիրաւորներու թիւն է 47, որոնց 30ը անգլիացի ոստիկան եւ 17ը արաբ քաղաքացիներ։ Կը կարծուի որ աւերակներուն տակ դեռ կը մնան ուրիշ մեռածներ եւ վիրաւորներ։ Նոյն ժամուն, Երուսաղէմի մէջ ալ պատահած են երկու պայթիւններ։ Իրկուն, հրեայ գաղտնի կազմակերպութիւնը, պաշտօնապէս կը յայտարարէ թէ ինք է այս ոճիրին հեղինակը։

★ Դամասկոսի մօտ կազմութեան վրայ եղող 45.000նոց բանակէն զատ, արաբական լիկան պատրաստ է — կ'ըսէ արաբական զեկոյց մը — 100.000 կռուողներ ոտքի հանել, որպէսզի Պաղեստինի Արաբներուն ղեկավարութեան տակ գործի սկսին, այն պարագային՝ երբ ՄԱԿը որոշէ այս երկիրը երկուքի բաժնել։

ՔԱՐԻԷՐԻ գերման «գործակից»ներու արգելարանէն փախածներէն 52 հոգի կրցած են բռնուիլ մինչեւ հիմա։

Ցոյցեր եւ խռովութիւններ Վերտէօնի մէջ

Գերմանիա փոխադրուելիք շաքարի խնդիրը հետզհետէ աւելի գրգռիչ միջադէպերու տեղի տըւած է շաբաթէ մը ի վեր Վէրտէօնի մէջ։ Վարչապետութեան մէկ պաշտօնական զեկոյցին նայելով, կառավարութիւնը Գերմանիոյ ֆրանսական գօտիին հաշւոյն օտար երկրէ գնած էր 30.000 թօն շաքար, որոնք Ֆրանսայի մէջ գտնուելէ ետք, պիտի փոխադրուէին Գերմանիա։ Արդ, խումբ մը ցուցարարներ, համայնավար երեսփոխան Սավառի առաջնորդութեամբ արգելք կ'ըլլան այս շաքարին փոխադրութեան, առարկելով որ ան պէտք է յատկացուի տեղական պէտքերուն։

Շարժումը գունդէն 80 ոստիկաններ 23 սեպտեմբերին հարկադրուեցան միջամտել, որպէսզի շաքարը փոխադրող նաւերը կարենան շարունակել իրենց ճամբան։ Սեպտեմբեր 26ին գումարուած հաւաքոյթէ մը ետք, որու միջոցին համայնավար երեսփոխանը խօսք առած էր, ցուցարարները նորէն արգելք եղան փոխադրութեան։ Ոստիկանութիւնը արտասովոր կազեր գործածեց, զանոնք ցրուելու համար։ Կիրակի առտու հասան 120 զինուորական կառքեր, ապահովելու համար փոխադրութիւնը նաւահանգստին մէջ։ Իրիկունը, նոր միթինկ մըն ալ գումարուեցաւ, միշտ համայնավար երեսփոխան Սավառի նախագահութեան տակ։ Ցուցարարները փորձեցին ոստիկանական շղթան խզել։ Յանկարծ բախում առաջ եկաւ ասոնց եւ ոստիկաններու միջեւ. ինկան վիրաւոր՝ 7 հոգի ոստիկաններէն, եւ 2 հոգի՝ ցուցարարներէն։ Յուզումը իր գագաթնակէտին հասած էր։ Ներքին գործոց նախարարութեան մէկ պաշտօնատարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը որոշած է վճռականապէս որ անխափան տեղի ունենայ փոխադրութիւնը ապրանքի մը որ ամերիկեան դրօշի տակ կը փոխադրուի։

Այս յայտարարութիւնը անօգուտ եղաւ։ Ցուցարարները անցափակեր (պառիգատ) կազմեցին ամէն տեսակ նիւթերով։ Նորէն միթինկ։ Սավառ ըսաւ ժողովուրդին. «Եթէ բանակցութիւնները ձախողին, եւ շաքարը ճամբայ ելլէ, չպիտի վարանիմ ձեզմէ պահանջելու որ կառքերուն առջեւ պառկիք»։ Սակայն, երէկ 150 կառքեր բեռցուեցան շաքարով։ Առ այժմ կացութիւնը հանդարտ է. բայց շաքարին փոխադրութեան պահուն է որ կը կարծուի թէ տեղի պիտի ունենան բուռն գործողութիւններ երկու կողմէն։

★ Կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը յայտարարեց երէկ թէ՝ շաքարի այս փոխադրութիւնը ի վնաս ժողովուրդին չէ որ տեղի կ'ունենայ, ընդհակառակը կատարուած գործողութեան շնորհիւ, Ֆրանսա պիտի կրնայ օգտուիլ 2000 թօն զտուած շաքարէ, որ պիտի յատկացուի անշուշտ ժողովուրդին։

Ճ. ՊԱՅԱՐԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դեմոկրատ կուսակցապետ, Ճէլալ Պայար, Անգարայի մէջ ընդունելով «Վաթան»ի թղթակիցը, ի մէջ այլոց հետեւեալը յայտարարեց. «Գոհունակութեամբ կը դիմաւորենք այն իրողութիւնը, որ նոյնինքն Հանրապետութեան Նախագահը իւրացուցած եւ իրագործած է դեմոկրատ համաժողովին կողմէ ընդունուած ազատութեան ուխտին մէկ յօդուածը, այն է գերիվեր մնալ կուսակցութիւններէն»։ Կուսակցապետը յետոյ ըսաւ որ աւելի ճիշդ կ'ըլլայ դահլիճին ծրագրին սպասել,, մեկին գաղափար մը կարենալ կազմելու համար անոր մասին, եւ աւելցուց որ դահլիճին անդամներէն ոմանց կատարած յայտարարութիւնը հեռու է գոհացուցիչ բնոյթ մը ունենալէ։

ԱՄԵՐԻԿԱ ծանուցագիր մը ներկայացուց Մոսկուայի, բողոքելու համար սովետ պարբերաթերթի մը դէմ որ նախագահ Թրումըն անարգած էր զայն բաղդատելով Հիթլէրի հետ։ Մոլոթով մերժեց Ամերիկայի բողոքը, յայտարարելով թէ չի կրնար խնդրոյ առարկայ յօդուածին պատասխանատուութիւնը ստանձնել։

ԱՆԳԱՐԱ հասած է զօր. Աթուըն Ջէմպըրլէյն, ամերիկեան բանակի տեղեկատուութեանց բաժնին պետը, եւ տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Թուրք սպայակոյտի անդամներուն հետ, կը գրէ «Նիւ Եորք Հէրըլտ»։

Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ օգնութիւն

580 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ ՊԷՏՔ ԿԱՅ

Թրումըն երէկ երկարօրէն խորհրդակցեցաւ Քոնկրէսի կուսակցութեանց պետերուն հետ, որոնց բացատրեց թէ ո՛ր աստիճան կարեւոր է անմիջական եւ ստիպողական օգնութիւն մը ընել Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ։ Այս տեսակցութենէն ետք, Նախագահը յայտարարութիւններ ընելով մամուլին, ըսաւ թէ պէտք է խորհրդարանը շուտով գումարուի, որոշում տալու համար այս մասին։ Բայց, թէ Քոնկրէսը բացառիկ նիստի մը պիտի հրաւիրուի, այս յայտնի չէ տակաւին։ Ամէն պարագայի մէջ, Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի օգնել հարկ է իսկոյն, որպէսզի այս երկիրները իրենց ձմրան պէտքերը կարենան հոգալ, եւ մնալ անկախ ու ազատ։ Մինչեւ 31 մարտ 1948, այս պէտքերուն համար 580 միլիոն տոլարի պէտք կայ։ Ի վերջոյ, Թրումըն յայտարարեց թէ՝ Անգլիա շատ դժնդակ վիճակի մէջ չգտնուիր տակաւին։

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԿՌՈՒԻ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻՆ

45000 ԶԻՆՈՒՈՐԷ ԲԱՂԿԱՑԱԾ ԲԱՆԱԿ ՄԸ

Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան բանբերը հաստատեց երէկ այն լուրը թէ՝ Լոնտոն իր զինուորները Պաղեստինէն պիտի քաշէ, այս երկրի մասին ՄԱԿի մէջ տեղի ունենալիք վիճաբանութիւններէն ետք համաձայնութիւն գոյանայ կամ ոչ։

Արաբական աղբիւրէ հասած լուրերու համեմատ, որոշապէս կ'ըսուի թէ Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները պատրաստութիւններ կը տեսնեն, ձախողութեան մատնելու համար ՄԱԿի տալիք որոշման գործադրութիւնը, եթէ այս որոշումը հակառակ ըլլայ արաբական տեսակէտին։

Գահիրէէն Լոնտոն եկած, բայց դեռ չհաստատուած տեղեկութեանց համաձայն, 45000 հոգինոց արաբ բանակ մը կը կազմուի այս պահուս Դամասկոսի մօտ վայրի մը մէջ։ Կ'ըսուի թէ՝ այս բանակին հրամանատարութիւնը պիտի յանձնուի եգիպտական բանակի նախկին քննիչ Ազիզ Էլ Մասրի փաշայ, որ 1945 Օգոստոսին ազատ արձակուած էր այն ճամբարէն՝ ուր արգելափակուած էր պատերազմի միջոցին, երբ կը փորձէր օդանաւով փախչիլ, երթալ միանալու համար գերմանօիտալական բանակներուն։

ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԻՐԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Խ. Ռուսիոյ տրուելիք քարիւղի մենաշնորհին մասին Մաճլիսին մէջ տեղի ունեցող վիճաբանութիւններու ընթացքին, վարչապետ Կավամի հակառակորդ երեսփոխանները բուռն ճառեր խօսեցան։ Ատրպատականի երեսփոխաններէն մէկը ամբաստանեց վարչապետը ըսելով որ «համաձայնած է օտարներուն հետ ի վնաս երկրին շահերուն»։ Պահանջած է նաեւ քննիչ յանձնաժողով մը կազմել քննելու համար Կավամի գործունէութիւնը վերջին 19 ամիսներուն մէջ, աւելցնելով թէ՝ ապացոյցներ կան, յայտնող որ նախարարները պետական դրամները մսխած են։

Այս ամբաստանութեանց վրայ, վարչապետը սրահէն դուրս ելաւ։ Իրեն հետեւեցան մեծամասնութեան կուսակցութեան երեսփոխանները, այնպէս որ ընդդիմադիր 30 երեսփոխանները միայն մնացին ժողովասրահին մէջ։ Նոյն իրիկունը, քարոզութեանց վարչութեան տնօրէնը ձայնասփիւռով թուեց հասարակութեան այն դժնդակ պարագաները՝ որոնց հետեւանքով կառավարութիւնը ստորագրած էր 4 ապրիլ 1946ի համաձայնութեան առաջարկը, եւ աւելցուց. «Կավամ իսկական համաձայնութիւն մը չէ որ կնքած է Խ. Միութեան հետ, այլ ծանուցագրեր միայն փոխանակած է, ինչ որ հակառակ չէ օտարներու քարիւղի մենաշնորհ չտրուելու մասին 11 Դեկտեմբեր 1944ին հրատարակուած օրէնքին»։

ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ ԴԷՄ

Անցեալ Մարտին, Պէյրութի արքեպիսկոպոս Մուպարաք գերապայծառը ՄԱԿի նամակ մը ուղղած էր, որուն մէջ կը ջատագովէր երկու օճախի հաստատումը. մէկը՝ Պաղեստինի մէջ, Հրեաներուն համար, եւ միւսը՝ Լիբանանի մէջ, քրիստոնեաներուն համար։ Այս նամակին հրատարակումը «Ալ Տիար» թերթին կողմէ, բուռն գրգռութիւն առաջ բերաւ իսլամ շրջանակներու մէջ.— ձայնասփիւռով կառքեր շրջեցան Պէյրութի իսլամ թաղերուն մէջ եւ ժողովուրդը ընդհանուր գործադուլի հրաւիրեցին, ի նշան բողոքի։ Ճառախօսներէն ոմանք մահուան սպառնալիք ըրին գերապայծառ Մուպարէքի, եւ բաւական բուռն ոճով խմբագրուած ազդեր փակցուեցան պատերուն վրայ։

ՀԱԿԱՍԵՄԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Իր ֆաշիստական ցոյցերով ծանօթ նախկին պատերազմիկներու բրիտանական լիկան անցեալ իրիկուն հաւաքոյթ մը կազմակերպեց, որու միջոցին իրարանցում մը առաջ եկաւ որ 1ուկէս ժամէն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Պոլիսը, Ազատագրական պայքարի ընթացքին

Բ.

Շանթաժ — «Լա Ֆրանսէզ» — Շալ Քալչի — Բանթիկեան

«Արարատ» կեցած է Գասըմփաշայի եւ Ֆէնէրի միջեւ: Գիշերային լուսթիւնը պէտք չէ խանգարուի որեւէ ձայնով, որովհետեւ Ոսկեղջիւրի կամուրջին վրայ, լրտեսներու զօրաւոր պահակախումբ մը աչալուրջ կը հսկէ, եւ Ոսկեղջիւրի մէջ ամէն երթեւեկ ենթակայ է խիստ քննութեան:

Մնտուկները ձեռքէ ձեռք կ'անցնին եւ շոգենաւը կուլ կուտայ զանոնք: Ծայրայեղ զգուշութիւնը բնականաբար կը դանդաղեցնէ բեռնաւորումը: Երբեք յաջորդական գիշերներու ընթացքին հազիւ կարելի կ'ըլլայ վեց հարիւր յիսուն թուն ամբարել: Հազարը ամբողջացնելու համար երկու գիշեր եւս պէտք է, բայց,—

«Չորրորդ օրը մեզի տեղեկացուցին թէ, կ'ըսէ զօրավարը, շոգենաւուն Ոսկեղջիւրի մէջ մնալը վտանգաւոր համարուած է: Առանց ժամանակ կորսնցնելու, նաւը պէտք է Սիրքէճիի քարափին մօտենայ, եւ ճամբորդներըառնելով ճամբայ ելլէ:

«Պատասխանատու շրջանակներէն քանիցս հրահանգուած էր՝ ռազմանիւթը քիչ առ քիչ եւ չարժանուելով միայն փոխադրել, մինչեւ քաղաքական կացութեան զարգացումը: Այս խիստ բայց հրահանգին հակառակ, մենք շոգենաւուն մէջ դրեր էինք, բացի զանազան նիւթերէ 45.000 ռումբ: Անիկա ճակատամարտ մը շահելու համար բաւարար էր, բայց ձախողանքի մը պարագային, հետեւանքները կրնային անկշռելի ըլլալ: Երբեք չէինք անդրադարձած այդ բանին եւ ընդդրկուելիք միջոցներու մասին:

«Ճամբայ ելլելիք ամէն նաւ ենթակայ է մանրակրկիտ խուզարկութեան: Վախէն կը դողանք պարզապէս: Այսուհանդերձ շոգենաւը կը շարունակէ իր ճամբորդները առնել շատ բնական պայմաններու տակ, եւ աւելին ըլլալով, նաւապետն ալ որեւէ յուզում եւ չփոթութիւն չարտայայտեր:

«Հոգեկան այս անտանելի խռովքին մէջ էի, երբ լուր տուին թէ՝ Ռօզալթ կ'ուզէ զիս տեսնել ստիպողաբար: Անմիջապէս գացի: Իրարանցումի մատնուած ինծի կը սպասէր: Երբ յայտնեց թէ տեղը անյարմար էր խօսակցութեան համար, անմիջապէս կռահեցի թէ՝ խափանարարութեան մը առջեւ կը գտնուէինք»:

Միասին հանրակառք կը ցատկեն: Ճամբու ընթացքին բառ մը իսկ չեն փոխանակեր: Ազաճամի վար կ'իջնեն, կը մտնեն դիմացի փողոցը, եւ կը բարձրանան տունի մը երրորդ յարկը: Տունը դեռ չէ սկսած: Ռօզալթ, կենցաղագէտ մարդ է, սուրճ կը հրամցնէ եւ իր հիւրին որպիսութիւնը կը հարցընէ: Յետոյ դուռը կը գոցուի, եւ

— «Գիտէ՛ք, պէյ էֆէնտի որ այս կարգի արտակարգ ձեռնարկներու յաջողութիւնը դրամական զոհողութեանց հետ կապուած է, կ'ըսէ: Կացութիւնը մեր ենթադրածին պէս դիւրին չէկաւ: Շոգենաւը ազատելու համար մեծագումար փրկագին վճարելու հարկադրուած ենք: Թերեւս յիսուն հազար ոսկիով կարենայ ճամբայ ելլել: Բաց աստի, չենք գիտեր թէ ապագան ինչեր վերապահած է մեզի: Ո՞վ կրնայ երաշխաւորել թէ՝ վաղը դէպքերու բերումով հարկադրուած պիտի չըլլանք միանգամ բար այս հողերը լքելու: Իրականութեան մէջ պահանջուած դրամը դրկուելիք ապրանքին հազիւ քանի մը հարիւրերորդը կ'արժէ»:

Կրնաք երեւակայել զայրոյթը Քէմալ պէյին, որ կատաղութենէն ամբողջ էութիւնովը կը ցնցուի, երբ այս դէպքին Պոլսոյ եւ Անգարայի պատասխանատու շրջանակներուն վրայ ձգելիք տպաւորութեան մասին կը մտածէ:

Անէծք կը շպրտէ Ռօզալթին եւ դուրս կը խոյանայ: Շունչը կ'առնէ իր նախկին թիկնապահին մօտ, որ գլխաւոր միջնորդն էր: Նոյն պահուն ներս կը մտնէ խնդումերես մարդ մը, եւ բարեւելէ յետոյ.

— Խնդրոյն ծանօթ եմ, կ'ըսէ: «Արարատ» ձեզի տուած է առանց ընկերութեան գիտութեան: Շոգենաւը կը պատկանի «Լա Ֆրանսէզ»ին, եւ ես այդ ընկերութեան մէջ բաժնետէր եմ: Մտահոգուելու հարկ չկայ սակայն: Եկէ՛ք միասին երթանք Տնօրէնին, որ ազնիւ մարդ մըն է, եւ յուսամ եմ օգտակար կը հանդիսանայ մեր երկրին ...

«Արիֆ եւս իր կարգին կրնայ լրտես մը ըլլալ» կը մտածէ զօրավարը: Բայց «ծովը ինկողը օձին կը փաթթուի» եւ անձնատուութենէ զատ ուրիշ ճար չի գտներ:

Քիչ յետոյ տնօրէնութեան սենեակն են: Զօրավարը եղելութիւնը կը ներկայացնէ խորունկ յուզումով:

— Բայց, էֆէնտի, Ռօզալթ այս ընկերութեան մէջ իրաւասութենէ զուրկ պաշտօնեայ մըն է լոկ, տնօրէնը ես եմ, կ'ըսէ Շառլ Քալչի եւ զանգակը կը հնչեցնէ, ներս մտնող պաշտօնեային որ Ռուս մըն է:

— Անմիջապէս մամուլին ուղղուած յայտարարութիւնով մը յայտնեցէք որ, Ռօզալթ ոչ մէկ կապ ունի ընկերութեան հետ,

«Ամբողջ էութիւնովս ցնցուեցայ, կ'ըսէ Քէմալ Քօչէր: Ռօզալթին հեռացումով միայն ձեռնարկը չէ որ պիտի վտանգուէր, այլ անոր սարքելիք ոճրային դաւերով երեւան պիտի ելլէր նաեւ գաղտնի կազմակերպութիւնը: Տնօրէնին սկսայ բացատրել մեր անմեղութիւնը, հայրենիքին օգտակար ծառայութիւն մատուցանելու մեր ջերմ ցանկութիւնը, որ անտարակոյս ինք ալ բարձր պիտի գնահատէր»:

Զօրավարին յայտնաբերած յուզումին որպէս հակադրութիւն, Շառլ Քալչի, ընդհակառակն, կը ցուցադրէ կատարեալ հանդարտութիւն: Ծանրակշիռ եւ չափազանց վտանգաւոր դէպք մը երեւան ելած ըլլալով հանդերձ — որուն մէջ ինք եւ իր ղեկավարած ընկերութիւնն ալ միրճուած են,— իր արտայայտութեանց մէջ մտահոգութեան նշոյլ մը անգամ չի տեսնուիր: Մինչ զօրավարը հազար ու մէկ փորձ կը կատարէ՝ իրենց ուղղամտութիւնն ու պարկեշտութիւնը ապացուցանելու համար, եւ կ'ուզէ ողոքել տնօրէնը՝ հայրենանուէր ոգեկոչումներով, Քալչի մեծ պատրաստակամութեամբ եւ հաճոյակատարութիւնով կը պատասխանէ.—

— «Ձեզի իրաւունք կուտամ եւ կը հաւատամ ձեր անկեղծութեան: Կ'ըմբռնեմ ձեռնարկին վեհութիւնը: Ես ալ կը սիրեմ այս հողը: Իմ մեծ հայրս այս հայրենիքին մէջ ապրած, եւ ընտանիքս ալ հոս երջանիկ եղած է: Ձեզի խօսք կուտամ. — մինչեւ որ վերջին շոգենաւը ձեռքէ ելլէ, ձեզի հետ, բայց անպայման ձեզի հետ, պիտի աշխատիմ: Փոխադրութիւնը պիտի կատարեմ աննշան գումարի մը փոխարէն: Կը վստահեցնեմ ձեզ, դուք մինչեւ անգամ թշնամիին պարտութեան պիտի մասնէք»:

Այսքան բացարձակ եւ ինքնավստահ ըլլալու համար չի բաւեր «Լա Ֆրանսէզ»ի տնօրէն ըլլալ: Սակայն զօրավարը, անցուցած տագնապին բերումով, ամբողջութեամբ չըմբռներ Քալչիին խօսքերուն իմաստը, եւ անդադար Ռօզալթ կը հոլովէ՝ վախնալով անոր վրէժխնդրութենէն:

— «Վատերը վախկոտ կ'ըլլան, կ'ըսէ Քալչի: Ընկերութենէն վտարուած Ռօզալթին կը մնայ դողալ հայրենասէրներէն ...»:

Այն ատեն միայն զօրավարին «տաքը ջուրին կը հանուի», եւ երկրորդ անգամ հրամցուած սուրճը կը վերցնէ սրտի կատարեալ անդորրութեամբ: Մղձաւանջը փարատած էր:

«Պոլսոյ մթնոլորտը ծածկող մութ ամպերուն մէջէն սկսայ նշմարել Թուրքիոյ արեւին ազօտ նշոյլները: Շոգենաւը պիտի մեկնի: Ինը շոգենաւ մեր տրամադրութեան տակ: «Պարութ»ները շառաւիղէն մէկը իր երախտագիտական պարտքը պիտի հատուցանէ Թուրքին, սիրեցեալ հայրենիքին ընծայելով մեծագոյն օժանդակութիւնը»:

Բայց անակնկալը չէ վերջացած տակաւին: Քալչի կրկին ու կրկին կը հնչեցնէ զանգը, եւ ներս մտնող պաշտօնեային.—

— «Շոգենաւը ճամբայ հանելու համար ամէն բան պիտի ընենք:

—«Շուտով Բանթիկեանին հետ ալ տեսակցութիւն մը ապահովեցէք ինծի համար ...»:

Հ. ՎԱՀԱՄ

Մենաւոր մայրի մանը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Արքայական արշաւախումբը սակայն, մասնաւոր նպատակով մը եկած էր, այդ օրը:

Այն վայրը ուր ներկայիս Հայեր կը բնակին՝ դարաշրջիկ անիւին մէկ խաղով գեղածիծաղ դաշտաւան մըն էր այն ատեն, զմրուխտ մարգագետին մը, զիկ զակ ներքնուղիով մը կապուած ամենակարող դահակալին ոստանիկ մէկ պալատին: Ուր այդ օրերուն մեծափարթամ տօնակատարութեամբ նորանոր կամարներ ստեղծուած էին բարձրաթուիչ յաղթերգութեամբ Լիբանանի նուաճման նուիրուած: Ոստանի Տաճարներն ու տաճարականներն ալ մասնակից եղած էին, մանաւանդ որ արքայորդին, միակ դահաժառանգին երկնային փեսայութեան հանդիսութեան զուգադիպութիւնն ալ եկած էր աւելնալ այդ գերերջանիկ վայելքին:

Ահա այդ երջանկայիշատակ տօներուն ի պատիւ, որսորդական չքախումբը յագեցած սրբտով եւ որկորով այժմ դէպի սոյն սարահարթը կը մեկնէր ու հետզհետէ հասնելով ընդարձակ շրջանակ մը կազմուած էր:

Խայտաբղէտ բազմութիւն մը եռուզեռով, խռնուած է շրջանակին եռեւ: Թագակիրին չարժական դահաւորակը զետեղուած էր դմբեթաձեւ բլրակի մը վրայ եւ ընդունուած խիստ կարգով՝ տեղադրուած էին հոն իշխաններն եւ իշխանազուններ. մերկացած ժամանակաւորապէս իրենց սուրերէն, նետ ու աղեղներէն, ընդունելով խաչի գերակայութիւնը, որովհետեւ եպիսկոպոս մըն էր այժմ կեդրոնական դերակատարը: Ասեղնագործ ժանեակներով կրկնահագուստ կրօնապետին՝ ոսկի խաչին շողքերուն հետ կը մրցէր կարծես, արեւի ճառագայթներուն մէջ: Որսորդական մանկլաւիկները կրօնական շապիկներով կերպարանափոխուած այժմ եկեղեցականին կը ծառայէին իբրեւ երկրային եւ երկնային անբաժան թագաւորութեանց կրկնակի սպասարկուներ:

Երագներու աշխարհէն ծնած էր կարծես այս տեսարանը: Երկու թիկնեղ սպասեակներ սկսան փոս մը փորել, հանդիսականներու բոլորակին մէջ տարածուած մարգին ճիշդ պորտին վրայ: Թարմ հողի կարմիր պուղձերը շունչ կ'առնէին ու կը փխրէին, երբ սրբազան խնկաբոյր պատգամներ փոսը կը ջերմացնէին ու կը նուիրագործէին անհասկնալի արարողութիւններով:

Զօրական մը, ուրիշ սպասեակներ իր եռեւէն, կը յառաջանան, թանկագին գանձ մը կրելու վեհաշուք սպասարկութեամբ, ինչպէս ձիերը կը հպարտանան իրենց հարուստ տիրոջ ծանրութեան տակ:

Մետաքսապատ ծրար մը իրենց թեւերուն վրայ՝ կը ներկայանան խոնարհելով երկնանուագ օրհներգութիւն:

Իշխանուհի մը պարիկի մը թեթեւ քայլերով հանդէս կուգայ, իր կոխոտած ծաղիկներուն հետ վէճի բռնուած են իր ոտքերը, ու թիթեռնիկի մը նազանքով խոնարհութիւն մը կ'ընէ կրօնապետին խաչակնքումին տակ: Զօրականը արծաթ մկրատ մը կը մերկանայ իր նուրբ պատանքէն, ու նորանով կը կտրէ ժապաւէնը ծրարին: Փոքրիկ մայրի մը կը մերկանայ իր նուրբ պատանքէն, ու նորածին մանուկի մը պէս կարմիր ու թարմ հողին վրայ տարածուած՝ զսպուած արցունքներով կ'ողողէ իր թաց արմատները ողողցնելով:

Ցանկարծ զինուորական փող մը հրաման կ'արձակէ, կարճ ու կտրուկ, ամբոխը քարացած դիրքով բարեւի կը կանգնի:

Կեցցէ՛ դահաժառանգը, կ'որոտայ դղրդագոռ ձայն մը, ու արձագանգը ալիք ալիք կը տարածուի: Պատանի մը իր խնամակալին ձեռքէն բռնած, մայրի ծառին քով կանգ կ'առնէ ժպտադէմ, ու զայն բռնած իր սաստափ մատներով փոսին մէջ կը զետեղէ:

Երկու կանանչ հոգիները զիրար կը գիտեն, ու իրենց հոգիները իրարու կը խառնուին:

Լիբանանի Աստուածաշնչական մայրիներու տարագիր ընձիւղն ու Գաղիոյ դարաւոր ազնուականութեան զալար մէկ ոստը:

Հայրենազուրկ փոքրիկ մայրիին առաջին սընունդ հողը՝ փոսին մէջ նետել, ապագայ թագակիրին վերապահուած է, ոսկի թիակի մը վրայ, իրեն կը ներկայացնեն, ան ալ Լիբանանէն բերուած ափ մը ճերմակ հող:

Ո՜հ մարդոց սիրտը, ո՜հ անոնց զուծը կենդանիներու ու բոյսերու հանդէպ, աւելի քան Աստուածային է: Առանց այդ բուռ մը հողին — իր նախնի մայրիներու աճիւնէն կազմուած — այո, առանց այդ բուռ մը հողին կը մեռնէր մայրին:

Ու մարդիկ գիտեն այդ, ու ճիշդ ատոր համար է սակայն որ աւելի անգթօրէն կը դրկեն զիրար սեփական հայրենիքի իրաւունքէն:

Մինչեւ ե՞րբ:

Դարերու շամանդաղը երազի պէս կը ցնդի: Գետինը նոր օդ կը շնչէ, բարակ ու նիհար շունչ մը կը բուրվառէ տարածութիւնը: Տեսարանները իրարու կը յաջորդեն իբրեւ վարձատրութիւն:

Ազգեր կը տապալին, ազգեր կը ծնին, սերունդներ կ'երթան շառաւիղներ կուգան:

Երկիրը յոգնած յամրօրէն դիրք կը փոխէ: Մարդը իր տկարութեան ծանօթ յաւերժութեան մասին մտահոգ, պատմութեան դատաստանի նժարին մէջ կը կշռուի, ուշատ անգամ ոչինչ կը մնայ:

Ահա «Թագաւորի բարձունքին ակը» հազիւ կ'արտասուէ այժմ, աւելի պակաս քան սպասեակներու տառապանքներէն բխած արցունքները:

Որսորդական լիճը չերեփուկներով լեցուած ճահիճի փոխուած է: Սամը դոսացուցած է այգիները, անոնց տեղ անջրդի ապերախտ արտեր կը հանդչին ամուլ, ամուլ:

Նախկին ճորտերու սակաւաթիւ մնացորդները սերունդներու փճացման տեղ գնով՝ տէրտիրական են շրջապատին, ժառանգելով իրենց սնափառ տէրերու եսասիրութիւնն ու մարդատեցութիւնը, անգիտակից, իրենց վերջին պատուհասին:

Ահա արքայորդիին ձեռքով տնկուած մայրիի ծառը անօրինակ, եզակի, ամբողջ երկրին մէջ, շնչահեղձ կը տապալի, մարդիկ ու թռչուններ անոր կործանումի լուրը կը տարածեն երկրէ երկիր ու օրէնքը տէր կ'ըլլայ անոր դիակին, ամէն բան, իր տիրոջ կը պատկանի:

Եւ ուրկէ ուր, Աստուած իմ ուրկէ ո՞ւր գիւղի լքուած պորտին վրայ՝ մայրի ծառին ճիշդ քովիկը, միջանկեալ մը բացուած է, տարիներէ ի վեր ու կազմուած է «Հայաստանը», «Օրը բարի է», թաղանոնով:

Եւ ահա Արամ ու Լուսիկը, Սեդիկն ու Սիմոնը

Բանի փառատօնը վերջացաւ

Բազմութիւնը արդէն մեկնած, փողոցները եւ սրճարանները ամայացած, Քանի եղանակը խախուպէս վերջացաւ հիմա փառատօնին հետ: Վերջին ներկայացուած ժապաւէնները եղան իտալական, մեքսիքական, ամերիկեան եւ ֆրանսական կարճ ժապաւէն մը:

Որպէս եզրակացութիւն հետաքրքիր էր այն պարագան, որ հակառակ իրենց նիւթական դժուարութիւններուն Ֆրանսացիներն են որ կը գրաւեն առաջին տեղը: Պաշտօնական մրցանակաբաշխութենէն առաջ արդէն բոլորն ալ գիտեն որ թէ sonarioին եւ թէ բեմադրութեան համար Jacques Becherի Antoine եւ Antoinetteը անմրցելի է: «Անիծուածները» յաջող էր, Les Jeux sont faits շատ գրական եւ փիլիսոփայական ըլլալով՝ չկրնար մրցիլ, իսկ Les Amants du Pont St. Jeanըի կը մնայ միջակ: Անոր երկու դերակատարները, Միշէլ Սիմոն եւ Տիկին Մորլէ, մանաւորաբար առաջինը շատ յոդնեցուցիչ է իր դասական եւ ջղային խաղարկութեամբը: (Յիշեցնենք որ դիմայարդարումը շատ յաջող կատարած էր Պ. Շահխաթունի):

Ամերիկացիները զարմանալի է որ ղրկած են 8 այդքան տկար ժապաւէններ, բացի Crossfreէն, միւսները հազիւ թէ միջակ են: Հիւանդագին նիւթերով փճացած ժապաւէններ, որոնք որոշ յոդնութիւն մը ցոյց կուտան ամերիկեան շարժանկարի արուեստին մէջ:

Իտալացիները իրենցմէ սպասուածը չտուին, հազիւ լաւ խաղարկութիւն մը, բայց ոչինչով կրցան հաւասարելու Rome, Ville ouverteին, կրցան արդարանալ իրենց տուած վերջին ժապաւէններով (sciussia):

Շուէտացիները դանդաղ իրենց պատկերներով ինչպէս նաեւ Արժանթինեան ժապաւէնը «Կատուն» չէին կրնար դեր մը խաղալ: Անգլիան դրեթէ բացակայ, մէկ ժապաւէնով մը, եկած էր Քան: Մեքսիկայի աւանդական գեղեցիկ պատկերները գտանք մանաւորաբար փառատօնէն դուրս ներկայացուած La Perla ժապաւէնին մէջ, որ արդէն մրցանակ մը շահած է Վենետիկ: Ատոնցմէ դուրս ուրիշ երկիրներ կարճ ժապաւէններով ներկայացած էին, որոնց մէջ աւելի դժուար է ընտրութիւն մը ընել, այնքան այլազան են եւ ամէն մէկը շատ յատկանշական, ի երկրին ապրելակերպով:

Մրցանակ մըն ալ պիտի տրուի երեւի ամենայաջող քօքթէյլին որ կը կազմէ փառատօնին աշխարհիկ մասը եւ անմիջական որեւէ կապ չունի շարժանկարին հետ:

Երեքշաբթի Ամերիկացիները ընդունելութիւն մը տուին Palm Beach, նոյն ժամուն Super Cannesի շքեղ քազինոյի մէջ, ի պատիւ արուեստներու նախարարին ուրիշ նոյնքան ճոխ քօքթէյլ մը: Վերջինը փակումի քօքթէյլը կազմակերպուած քաղաքապետութեան կողմէ հինգշաբթի իրիկունը: Այս բոլորին հրաւիրուած են մայն հիւրերը եւ ֆրանս. ու օտար մամուլի ներկայ թղթակիցները:

Այս հինգշաբթի օր, փառատօնը ունեցաւ իր զուարճալիքը: Արեւը առտուն արդէն բացակայ, տեղ տուաւ զարհուրելի փոթորիկի մը որ մէկ ժամուան մէջ տակն ու վրայ ըրաւ հապճեպով ոտքի կանգնած պալատը, տկան ու վրայ եղաւ, այնպէս որ, վերջին վայրկեանին քաղաքապետութիւնը ստիպուեցաւ քազինոյին մէջ տալ փառատօնին արդիւնքները:

Առաջին մրցանակը առաւ Պ. Jacques Becker իր Antoine եւ Antoinetteով, յետոյ René Clément իր «Անիծուած»ներով: Առաջինը իբր հոգեբանական եւ սիրային ժապաւէն, երկրորդը իբր արկածախնդրական: Ամերիկեան Cross Fire ընկերային, ամերիկեան Ziegfeld Folies երաժշտական մխակը իր տեսակին մէջ: Walt Disney եւ Dumbo շահեցան

հոն, իրենց կանաչ փայտէ ձիերը հեծած՝ իրարու ձայն կուտան.

— Ո՛ւ, ու, ո՛ւ ու .. ո՛ւ

— Ի հա՛ հա՛ հա՛, իհա՛ հա՛ հա:

— Քա մայրի՛կ, ժա՛ժ ելաւ,

— Աստուած վկայ՝ ժաժ ելաւ,

Կը ձայնեն սարափահար՝ Կարնոյ բարձրավանդակէն՝ Հանձիթ, Սալնաձորէն Դալար, Հայաստան աշխարհի բոլոր ծագերէն հոս հաւաքուող թանգարանի նմոյշներ:

Դարձեալ քրքիջի մը նմանող «Վիլլա Արաքս»ի դռնէն Աստուծոյ անգթութեան համակերպող, կանոնի հաքբերատարութեամբ՝ Արան է բարբառողը յաւիտենական ճշմարտութիւնը:,

— Խե՛ւ, խե՛ խեռ խենթե՛ր.

Ծառը ընկա՛, ծա՛. ծա, ծառը թա, թա-գաւորին:

— Սակայն մէկ բան կ'անգիտանայ ան՝

Ինկաւ ծառը դարաւոր Լիբանանի նորածագ ազատութենէն զրկուած կարօտով: Մայրեստանի սպիտակ դեռ անբաժան հողը՝ դէպի երկինք տընկուած իր արմատներուն վրայ իբր վերջին Օրհնութիւն ...:

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

չարժուն պատկերներու մրցանակը, ինչպէս նաեւ լեհական կարճ ժապաւէն մը:

Շէնքը այսօր քիչ մը աւելի շտկուած թոյլ տուաւ տեսնել վերջին Ֆրանսական ժապաւէն մը Boxeի վրայ l'Idole: Այս բոլորը վերջացաւ եւ Քան առաւ նորէն իր աչնանային մռայլ կերպարանքը:

Ա. Մ.

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹՈՒՐՔ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հասան Սագայի դահլիճը ներքին եւ տնտես. քաղաքականութիւնը ճշդելէ առաջ կ'ուզէ երկար քննութիւններ կատարել: Մասնաւորաբար հանրօգուտ եւ տնտեսական գործավարութեանց պաշտօնատուններու մէջ տեւական նիստեր եւ շփումներ կը կատարուին: Միւս կողմէ կ'ենթադրուի որ պաշարման վիճակի խնդիրն ալ կը գտնուի այն կարեւոր խնդիրներու կարգին՝ որոնցմով պիտի զբաղի կառավարութիւնը: Եթէ պաշարման վիճակին նպատակն է դիմագրաւել համայնավարութեան եւ յետադիմութեան նպատակներուն, շատեր կը յանձնարարեն այս մեքենային սոյն նպատակին հաշտ բնոյթ մը տալ: Կարգ մը քաղաքական մարդիկ Հիւսէյին Ճահիտ Եալչընի տեսակէտը պաշտպանելով կ'ըսեն.

— Մեր հիմնական կազմակերպութիւնը ապրելու իրաւունք չէ տուած փատիշահականներու, յետադիմականներու եւ համայնավարներու: Անոնց դէմ պէտք է պայքարիլ ոչ թէ պաշարման վիճակի նման առժամեայ մեքենաներով, այլ մնայուն եւ արտակարգօրէն լիազօրուած կազմակերպութեամբ մը, որ ամերիկեան Քոնկրէսին Իսանկէնի կոմիտէին նման յանձնաժողով մը կրնայ ըլլալ:

Եթէ Հասան Սագայի կառավարութիւնը նախամեծար համարէ այս ձեւերէն մին պաշարման վիճակին մասին որու վեցամսեայ ժամանակամիջոցը կը լրանայ Նոյեմբերին, ժողովրդավարութեան ճամբուն վրայ կարեւոր քայլ մըն ալ առնուած պիտի ըլլայ: Հաւանական է որ նոր կառավարութիւնը մինչեւ Նոյեմբեր քննէ այս խնդիրը եւ սկզբունքի նոր որոշումով մը ժողովի գայ:

ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԵՏ ՄԵՐ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ

Առեւտրական գործավարութիւնը շրջաբերական մը հրատարակելով կարգ մը սեղմումներու ենթարկած է արտածումը այն ապրանքներուն՝ որոնց փոխարժէքը սթերլինով վճարելի է:

Այս որոշումին մասին կը տրուի հետեւեալ բացատրութիւնը.— Անգլիա արտածած ապրանքներուն իբրեւ փոխարժէք տոլար ուզելուն, վերջերս սթերլինի համար շուկայ չէր մնացած: Ինչպէս որ այս պատճառաւ Անգլիայէ սուրքօսթիք չի տրուեցաւ եւ կառավարութիւնն ալ ստիպուեցաւ այս միջոցները ձեռք առնել:

Ինչպէս յայտնի է, այսօր Կեդր. դրամատան սթերլինի պահեստի համագումարը 14 միլիոն է: Արդ, Անգլիա տոլար ուզելուն, սթերլինի համագումարը անընդհատ պիտի աւելնար: Այս պատճառաւ է որ տրուած է սոյն որոշումը, հաւասարակշռութիւն մը ապահովելու համար: Օտար առեւտրական տուներն ալ հաղորդած են որ ընթացք չպիտի կրնան տալ իրենց կատարած ապսպրանքներուն, եթէ իբրեւ փոխարժէք տոլար չվճարուի: Այս կացութեան առջեւ ներածող վաճառականները դժնդակ դիրքի մատնուած են:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ռուսմանեայ ընդդիմադիր ազատական կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Լիպէրալ» թուրք նոր կառավարութիւնը կարգ մը ցայտուն յատկանիշերով տարբեր կը գտնէ նախորդներէն: Թերթը մասնաւորաբար կ'ըսէ.— «Կ'ենթադրուի որ ներքին քաղաքականութեան մէջ պիտի հետապնդուի աւելի ազատական ուղղութիւն մը, կոչուած բարեփոխելու հակաժողովրդավար օրէնքներն ու բնականոն դարձնելու փոխյարաբերութիւնները ընդդիմութեան հետ: Ընկերվարական հակումներովը ծանօթ Նէճմէտտին Սատագի արտաքին գործավարնուանումը, կարգ մը շրջանակներու կողմէ կը նկատուի նախանշան մը, այս քաղաքականութեան մէջ ուղղութեան փոփոխութեան մը՝ քիչ մը տարբեր նախկինէն:

«ՄԵՆՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉԵՆՔ ՈՒԶԵՐ»

«Թանին»ի խմբագրապետ Հ. Ճահիտ Եալչըն պատասխանելով Վիշինսքիի կ'եզրակացնէ ըսելով.— «Ոչ մէկ պատճառ գոյութիւն ունի որպէսզի Թուրքիա պատերազմ ուզէ: Պատերազմ մը մեզի ոչինչ կը շահեցնէ, ընդհակառակը միմիայն կը քանդէ մեզ:

Մեր բոլոր ջանքերուն նպատակն է պոլշեւիկ յիմարութեան եւ արիւնահեղութեան դէմ ուշադրութիւնը հրաւիրել քաղաքակիրթ աշխարհի: Ասիկա ալ ինքզինքնիս եւ հաշտութիւնը փրկելու կը հետամտի:»

ՌԱՏԻՕ ԹԵՐԹԻՆ ՆՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Երէկ գիշեր Անգարայի ռատիօ թերթը պատասխանելով Մոսկուայի ձայնասփիւռին հրատարակութեան, ըսաւ.— «Վիշինսքիի ճառին մասին Մոսկուայի ձայնասփիւռին խօսնակը խել մը խօսքեր արտասանեց: Զգացրդիռ շեշտով մը արտասանուած այս խօսքերը ցոյց տուին որ չեն գիտեր թէ ինչ կ'ըսեն: Մենք ռուս ազգն ալ մէջն ըլլալով բոլոր պետութեանց բարօրութիւնը եւ երջանկութիւնը կ'ուզենք: Մոսկուայի ձայնասփիւռը գեղեցիկ խօսքեր ալ արտասանեց, եւ ըսաւ. «Թուրք ժողովուրդին միջեւ ազգ. միութիւն կայ: Բայց այս միութիւնը խանգարել ուզողներ կը գտնուին»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒ.— Շնորհիւ մեր գաղութին վրայ ձեռնադրուած Տէր Վռամշապուհ քհնյ. Գարիպեանի, անդրանիկ պատարագին, վայելեցինք այցելութիւնը Լոնտոնի հոգեւոր հովիւ Ոսկանեան վարդապետին, որ եկած էր իր նոր պաշտօնին մէջ հաստատելու մեր նորընծայ տէր հայրը: Գաղութիս համար բացառիկ օր մը եղաւ այս կիրակին (Սեպտեմբեր 7), եկեղեցական զոյգ արարողութիւններով, հայր սուրբին իմաստալից քարոզով եւ ի պատիւ իրենց տրուած ճաշկերոյթով:

Հացկերոյթին կը մասնակցէին քառասունի չափ հայրենակիցներ, թէ Փոն տը Շէրիւէն, թէ շրջականերու հայ բնակչութեանց ներկայացուցիչներէն, որոնք կիրակի օրուան արարողութեան նոյնպէս ներկայ էին բազմութեամբ:

Ոսկեան վարդապետի ներկայութիւնը գաղութիս մէջ մեծ մխիթարութիւն մը եղաւ բոլորիս, երկար ատեն զրկուած ըլլալով իրեն նման պատրաստուած եկեղեցականի մը հոգեշունչ խօսքերէն:

Երկու օր վերջ Առաջնորդ վարդապետը ընկերակցութեամբ ծանօթազգայիններուն մեկնեցաւ Կրընոպլը, ուր նոյնպէս գաղութէն գտաւ ջերմ ընդունելութիւն մը: Նոյն երեկոյին իսկ կազմակերպած էին հաւաքոյթ մը, ուր Ոսկեան վարդապետ խօսեցաւ հայ շունչով, հայ ոգիով, կորով եւ յոյս ներշնչելով բոլորին: Ինչպէս Կրընոպլ, Փոն տը Շէրիւի մեր հայրենակիցներէն սրտցաւ եւ պատրաստակամ հայորդիներ չխնայեցին բոլոր հիւրասիրութեան պահանջները իրենց յարգելի հիւրին համար:

Ցաւով միայն կարելի է յիշել վերջացնելէ առաջ, գիւղիս սիրուած ազգայիններէն Պ. Պէրպէրեանի տիկնոջ մահը, այդ օրերուն, ցաւալի կորուստ մը գաղութին համար: Առաջնորդ հայրսուրբը նախագահեց յուղարկաւորութեան եւ խօսեցաւ յուզիչ դամբանական մը:— Յ. Մ. Պիչաքճեան

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ.— Այս գիւղաքաղաքն ալ սիրուն անկիւն մըն է գեղեցիկ Ֆրանսայի Արտէշ նահանգին մէջ: Հոս ալ կայ հայ գաղութ մը 300 անձէ բաղկացած, որուն մէջ մեծ թիւ մը կը կազմեն երախաները եւ պատանիները: Մեր տղաքը զրկուած չեն բարեբախտաբար մայրենի լեզուին ուսուցումէն, շնորհիւ Ֆ. Կ. Խաչի հայերէնի դասընթացքին: Ցիսուն երկսեռ մանուկներ իրենց ուսուցչուհի՝ Տիկին Զէքէմեանի խնամքով կը սորվին մայրենի բարբառը: Տիկինը իր կոչումին վայել գիտակցութեամբ, իր մաքուր հայերէնով եւ հայ կնոջ յատուկ նուիրումով վարած է իր գործին: Պէտք է ծնողքներ օգտուին իրենց ընծայուած այս առիթէն, ոչ մէկ մանուկ պէտք է դուրս մնայ դասընթացքէն: Երկու դասարաններու բաժնուած են աշակերտները որոնք կարգապահութեամբ ու սիրով կը յաճախեն իրենց դպրոցը:

Իմ արձակուրդի կարճ օրերս ալ բաւական եղան գնահատելու ինչպէս Ֆր. Կապոյտ Խաչին գործունէութիւնը, նոյնպէս ալ տեղւոյն առեւտրականներէն ծանօթ ընկերոջ մը, Պ. Խորէն Սիւրմէեանի անձնուէր ջանքերը օգտակար ըլլալու հայրենակիցներուն, անոնց ամէն կարգի դժուարութեանց բերելով իր աջակցութիւնը:

Լսեցի որ կը պատրաստուին շուտով կազմակերպելու դպրոցին բացման հանդէսը: Այս կարգի ձեռնարկի մը շուրջ իրենց բոլորին հաւասարապէս ցոյց տուած խանդավառութիւնը, դպրոցին ու ազգային որեւէ գործի հանդէպ իրենց ցոյց տուած նուիրումը մեծապէս քաջալերական է ձուլման վտանգին դէմ գաղութին ունեցած պաշտպանողական միջոցներուն մասին: Հայ ընտանիքը, իր աւանդական հիւրասիրութեամբ եկած տեղաւորուած էր Փոն տ'Օպնայի Ֆրանսական երթիքին տակ:— Անցորդ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ գաղտնօրէն հրեայ գաղթականներ փոխադրող «Տիւփայթ» նաւը Թէլ Ավիվի բացերը գրաւուած Անգլիտանական պատերազմանաւի մը կողմէ, բռնի ուժով: Հրեաներէն մէկ հոգի մեռած է եւ եօթը հոգի վիրաւորուած, իսկ Անգլիացի նաւաստիներէն մէկ վիրաւոր ինկած է:

ԷՔՍՈՏԻՒՍ 47Ի Հրեաները, ինչպէս գրած էինք, արտօնուած էին Ֆրանսա գալու: Արդ, անոնցմէ ոչ մէկը կ'ուզէ օգտուիլ այս արտօնութենէն, եթէ իրենց թոյլ չտրուի, Ֆրանսա գալէ ժամանակ մը ետքը, Պաղեստին ներգաղթել:

աւելի տեւեց։ Առնուազն երկու հազար հոգի մասնակցած են այս հակասեմական ցոյցին։ Հեծեալ ոստիկաններ հարկադրուած են միջամտել։ Բազմաթիւ ցուցարարներ ձերբակալուած են։

8 ՄԻԼԻԱՌ ՖՐ.Ի ԿԵՂԾ ՏՈԼԱՐ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆՈՒԱԾ

Ֆրանսացի ոստիկաններ եւ ամերիկացի գաղտնի ոստիկան մը, սեպտեմբեր 19ին, Ֆօպուռ Փուասոնիէռ փողոցի 5 թիւ եւ «Տէօ Քանառ» անունով սրճարանին մէջ, ձերբակալած էին Մարսէլ Վէրժէն, Ֆրանսուա Ռօշը եւ Ռոտոլֆ Սթատլէրը, որոնք կեղծ տոլար կը ծախէին։ Վէրժէ խոստովանեցաւ որ այս տոլարները Մարսէյլի մօտերը գտնուող տպարանի մը մէջ կը շինուէին։ Քննութիւն կատարուելով տեսնուեցաւ որ այս քաղաքի օփերայի թատրոնին ետեւ գտնուող սրճարանի մը տէրը կասկածելի բազմաթիւ նամակներ կը ստանար «Փոսթ րէսթանթ»ի միջոցաւ։ Այս նամակները ստացող Անտրէ Սալվանին հետապնդուելով ոստիկաններու կողմէ, էքսի մօտերը երեւան հանուեցաւ կեղծարարներու կեդրոնը, ուր գտնուեցան տպագրիչ խոշոր մեքենայ մը 7 թոննոց, գերմանական եւ ամերիկեան արագահարուածներ, հրացաններ, վեցհարուածեաններ, եւն.։

Ոստիկաններ աւարտած չէին դեռ իրենց խուզարկութիւնները, երբ շէնքին առջեւ կեցաւ բեռնաբարձ կառք մը։ Կեղծարարները, կասկածելով, եկած էին տպագրական մեքենան ուրիշ տեղ փոխադրելու։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց զանոնք։ Նոյն տեղէն քանի մը քիլոմեթր անդին, առանձնացած ագարակի մը մէջ, գտնուեցաւ արհեստանոց մը, ուր երեւան հանուեցան 3 տպագրական մեքենայ, 5, 10, 20 եւ 100 տոլարնոց թղթադրամ շինելու համար վիմագրական տախտակներ, եւ արդէն տպուած տոլարի տրցակներ, որոնց գումարը կը հասնի 234 միլիոն տոլարի, որ 2 միլիառ 800 միլիոն ֆրանք կ'ընէ պաշտօնական գինով, եւ 8 միլիառ ֆրանք սեւ շուկայի գինով։

Ասիկա մինչեւ հիմա կատարուած դրամի զեղծարարութիւններուն ամէնէն մեծն է որ երբեք երեւան հանուած ըլլայ Ֆրանսայի մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետ Ճէմիլ Մարտամ իր դահլիճին հրաժարականը ներկայացուց Հանրապետութեան նախագահին։

ՔՈԼԵՐԱՆ կը տարածուի հետզհետէ Եգիպտոսի մէջ։ Բաւականաչափ չիճուկ հասածին պէս, կառավարութիւնը պիտի պատուաստէ երկրին 17 միլիոն բնակիչները։ Երէկ իրիկուն նոր դէպքեր պատահած են (11 մահ եւ 140 վարակուածներ)։ Եգիպտոսի դրացի երկիրները զգուշական միջոցներ ձեռք կ'առնեն.— Իրաք արգիլեց Մէքքէի ուխտագնացութիւնը, իսկ Թուրք կառավարութիւնը հրամայեց որ բոլոր ուխտաւորները պատուաստուին։ Վերջապէս, Արաբական լիկայի ժողովը, որ Գահիրէի մէջ տեղի պիտի ունենար, հիմա պիտի գումարուի Պէյրութի մէջ։

ՊԱՐՍԻԿ կառավարութեան մէկ ներկայացուցիչը ճշդելով ասկէ առաջ թերթերու կողմէ տրուած լուր մը, կը յայտարարէ թէ «Իրանի Հայերը, ինչպէս ամէն իրանեան քաղաքացի, կրնան, իրենց ուզած ատեն, թողուլ Պարսկաստանը կամ մնալ հոն։ Սովետական Հայերու մասին խնդիր չկայ։

ՕՏԱՐ երկիր հաստատուած Ֆրանսացիներու համաժողովը, իր փակման նիստին մէջ, գրեթէ միաձայնութեամբ որոշեց պահանջել Ֆրանս. կառավարութենէն որ պէտք եղած միջոցները խորհի, բանալու համար ֆրանքօ-սպանիական սահմանագլուխը, կարելի եղածին չափ շուտով, եւ այս՝ ֆրանսական շահերու պաշտպանութեան համար լոկ եւ առանց որեւէ ուրիշ նկատումի։

25 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ.— 30 Սեպտ. 1922.— Թշնամական ոճով խմբագրուած ծանուցագրով մը, Մուսթաֆա Քէմալ պահանջեց Անգլիայէ որ բրիտանական զինուորները քաշէ Տարտանէլէն։ Սա համոզումը գոյացած է թէ հաւանականօրէն պատերազմ պիտի ծագի երկու երկիրներուն միջեւ, որովհետեւ եւրոպական մայրաքաղաքներու մէջ շրջած զրոյցներուն նայելով, Անգլիա վերջնագիր պիտի տայ Թուրքերուն։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԽՐԻՄԵԱՆ դպրոցը կը վերաբացուի այս հինգշաբթի։ Ծնողքներէն կը խնդրուի առաջնորդել մանուկները։ Իսկ արձանագրութեան համար դիմեն կիրակի օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6 վաչութեանս, դպրոցի սրահին մէջ։ Հին թէ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է հոկտեմբերէն վերջ նոր աշակերտ չընդունուիր։

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ Հոկտեմբեր 2էն սկսեալ ամէն հինգշաբթի օրերը կանոնաւորապէս Պանեէօ Քաշանի դպրոցի հայերէն լեզուի եւ պատմութեան դասընթացքները կը վերսկսին ուսուցչուհի Օր. Ծալեանի ղեկավարութեամբ, կը խնդրուի ծնողներէն որ իրենց զաւակները ղրկեն ամէն հինգշաբթի օր։ — Կրթական մարմին

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 4 շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Ռէփիւպլիքէններու սրահին մէջ 16 rue J. B. David։ Նախաձեռնութեամբ «Անտօք» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչի սանուհիներու։

Կը խօսի՝ ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ տոհմիկ տարազներով հայ դեղջկական պարեր, սանուհիներու կողմէ։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար մասնակցութեամբ Carlo Alfieri նուագախումբին։

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում։ Մուտքը ազատ է։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին դպրոցը կը վերաբացուի հոկտեմբեր 2ին հինգշաբթի ժ.ը 9ին, Sociétés Savantesի Սալ Eի մէջ։ Կը խնդրուի նախկին աշակերտներէն ներկայ գտնուիլ ճիշդ ժամուն, իսկ նոր արձանագրուիլ փափաքողները դիմեն նոյն օրը ուսուցչուհիին։

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նոր շրջանի բացման առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը (surprise party) շաբաթ, 4 հոկտեմբերին, 7 rue Phalsbourg ժամը 15էն 21։ Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերուն անդամները։

ԿՈՉ ՄԵԾ ՆՈՐ ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Օդափոխութեանս ընթացքին առիթը ունեցայ հանդիպելու Նիս եւ տեսնելու մեր հայրենակից Տ. Վարդան քհնյ. Ժամկոչեանը, որ պատերազմէն առաջ պիտի հրատարակէր Մեծ Նոր Գիւղի պատմութիւնը, այդ հրատարակութիւնը յետաձգուեցաւ պատերազմին պատճառաւ։ Արդ, եթէ մեր հայրենակիցները իրենց մէջ հանգանակութիւն մը ընելով (50.000 ֆրանք) հոգան ծախքերը, գիրքը հրապարակ պիտի ելլէ մօտ օրէն, հատը 200 ֆր.ի, 500 էջով եւ 50 լուսանկարներով։

Քաջայոյս ենք որ բոլոր հայրենակիցները չպիտի զլանան իրենց նուէրները ղրկելով հետեւեալ հասցէին։ Վարդան քհնյ. Ժամկոչեանի, 99 Bld. de la Madeleine, Nice (A. M.)։

Տ. Հօր նախկին սաներէն Մ. Յովսէփեան

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ «ՎԵՐԵԼՔ» ամսագրի սեպտեմբերի թիւը։ Փրոֆ. Գ. Խայիկեան յօդուածաշարք մը սկսած է Սասունցի Դաւիթի մասին՝ այս թիւէն սկսեալ։ Բաժանորդագրուելու համար դիմել՝ M. Helvadjian, 19 rue Portalis, Aix en Provence (B.duR.)։

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ալժերիոյ Ներգաղթի հանգանակիչ յանձնախումբս իր աշխատանքը վերջացած նկատելով, պարտք կը համարէ շնորհակալութիւն յայտնել բոլոր այն հայրենակիցներուն որոնք պարտաճանաչ գիտակցութեամբ զօրավիգ հանդիսացան համազգային այս նուիրական ձեռնարկին եւ պատասխանեցին իր դիմումներուն։ Մասնակցած են հետեւեալ շրջանները.— Պլիտա 52.550 ֆրանք, Պօրճ Պուարիճ 19.000, Ալժէ 16.600, Քոնսթանթին 8300, Սուք Ահրաս 7700, Պօն 4300, Ֆիլիփվիլ 4 հազար, Աֆրըվիլ 2000, գումար 114.450 ֆրանք։

Այս գումարը փոխանցուեցաւ Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Մարսէյլ, չէքով մը։ Եթէ Օրանի, Պօնի եւ Սէթիֆի մեր հայրենակիցներն ալ բարի կամեցողութիւն ցոյց տային, ի մասնաւորի, ապահովաբար շատ աւելի փայլուն արդիւնք մը կ'ունենայինք։ — Ալժերիոյ Ներգաղթի հանգանակիչ յանձնախումբ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ 29 Յուլիսէն — Օգոստոս 12

ՄՈՆՖԷՐԱՆ՝ Քէշ. 500, ԻԶԷՐ՝ Նազ. 500, ՊՈՒՐԺԷ՝ Էվր. 500, Իզէր Շահ. 500, ԹՈՒԼՈՆ՝ Յովհ. 500, ԼԻՎՐԻ Ալթ. 750, ՊԻԱՆՔՈՒՐ՝ Համ. հազար, ՊՈՒԼՈՆԵԼ Համ. հազար, ԹԱՐԱՐ՝ Սող. հազար, ԼԻՈՆ՝ Եաք. 500, ՊՈՐՏՕ՝ Քեն. հազար, Աբր. 1400, ՆԷՎԻԼ Հէք. 1150, ՊԱՆԵՈԼԷ՝ Քըթ. հազար, ԼԻՈՆ Տերմ. հազար, ԿՐԸՆՈՊԼԸ՝ Պըզ. 500, ԱՌՆՈՒՎԻԼ՝ Յակ. հազար, Խաչ. 500, Տիլ. հազար, ԻՍԻ Յովհ. հազար, ՇԱՄԲԻՆԻ Քար. հազար, ՌՈՆ Ճիր. հազար, ՓԱՐԻԶ (10) Էսմ. հազար, ՓԱՐԻԶ (15) Դատ. 500, ՓԱՐԻԶ (2) Աչճ. 350, ԼԻՈՆ Պագ. հազար, ԻՍԻ Սըն. 1250, ԼԻՈՆ՝ Նագ. հազար, ՍԵՎՐԱՆ Պաք. հազար, Անկէնաւա. 500, ՓԱՐԻԶ (19) Պեն. հազար, ՓԱՐԻԶ (1)՝ Նաչ. 500, ՓԱՐԻԶ (5) Հ. Կ. Ե. հազար, ԱՐՔԷՕՅ Ճոր. 500, ԼԱ ՍԻՈՒԹԱ Ճիլ. 500, ՌՈՄԱՆ Զաթ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Այվ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Տ. Զ. 2000, Տ. Ս. հազար, Ամեր. հազար, Սալ. հազար, Բալ. 300, Տիմ. 300, ԼԻՈՆ Թեր. 500, ՓԱՐԻԶ (10) Սին. 500, (19) Փափ. հազար, ԻՍԻ՝ Թոթ. հազար, ՓԱՐԻԶ (5) Աչք. հազար, ԻՍԻ՝ Սին. 800, ԱՎԻՆԵՈՆ Շիմ. հազար, ՔԱՆ Ուտ. հազար, Ադա. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Բար. հազար, Աչճ. հազար, ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Թոս. հազար, ՔՈԼՈՄՊ Աչճ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Ճամ. հազար։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը կ'այցելէ հետեւեալ մասնաճիւղերուն։

ՎԱԼԱՆՍ՝ Հինգշաբթի 2 Հոկտեմբեր։
ՌՈՄԱՆ՝ Ուրբաթ 3 Հոկտեմբեր։
ՎԻԷՆ՝ Շաբաթ 4 Հոկտեմբեր։
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ Կիրակի ցերեկէ վերջ 5 Հոկտ.։
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ Կիրակի երեկոյ, 5 Հոկտեմբ.։
ՏԷՍԻՆ՝ Երկուշաբթի 6 Հոկտեմբեր։
ԼԻՈՆ՝ Երեքշաբթի, 7 Հոկտեմբեր։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, այս հինգշաբթի, ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի սրահը։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— «Անտօք» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ, 3 Հոկտ. ժամը 8ին, 14 rue Brossard։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Հանտալեան։

ԼԻՈՆԻ «Վարանդեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, 43 rue Paul Bertի ժողովասրահը, ժամը 8ին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբը, Կ. Խաչը եւ սանուհիները այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, Սալ Ժան տ'Արքի սրահը։

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Նորակառոյց ակումբին մէջ, 2 rue Taviere։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ։ Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողքներէն, Կառկանի, Վիլ Բարիսի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17։

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ Ամասեան կը փնտռէ Պ. Յովհաննէսեանը (կօշկակար) որ Ֆրանսա եկած է 1930ին Օտեսայէն։ Յիշեալը ամուսնացած էր ռուս կնոջ մը հետ եւ երկու զաւակներ ունէր Միշա եւ Զօյա։ Փարիզ ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել Տիկին Ամասեան - Մկրտիչեանի, 33 Bld. Carnot, Cannes (A. M.)։

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն։ Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք։

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել։

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ։

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսաւորութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք՝

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Կ'ուզուի

Թրիքօ Jaige 10, մեքենայ ունեցող ձեռնարկուներ (entrepreneur)։ Դիմել Թէրզեան Տան, 3 rue Poissonnière, Paris։

Ծախու է

Սափրիչի ամբողջական կազմած մը՝ 2 այրի եւ 2 կնոջ յատուկ։ Լավապօ, հայելի, թիկնաթոռ, աթոռներ, 2 սէշուար, դարակներ եւայլն։

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Յ. Տ. Յ.ի։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 2 Octobre 1947 Հինգշաբթի 2 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année No 5151–Նոր շրջան թիւ 760 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

«ՅԱՌԱՋ»Ի 5000ՐԴ ԹԻՒԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Առձեռն հրատարակեցինք Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եւրոպայի Կ. Կ.ի կոչը, Փարիզի մէջ լոյս տեսնող «Յառաջ»ի 5000րդ թիւին առիթով։

Եթէ հաւաքական ձեռնարկներու մէջ տարիները միշտ անոնց արժէքն ու տոկունութիւնը ապացուցանող փաստեր չեն, անհատական նախաձեռնութեան ի նպաստ անոնք պիտի մնան կարկառուն կոթողներ սակայն։

«Յառաջ»ի խմբագրին վաստակը կը քալէ այս ուղիով, ուստի եւ արժանի է բարոյական այն գնահատութեան, որ գաղութէ գաղութ հայ գաղափարապաշտ լրագրութիւնը՝ իբրեւ եղբայրական համակրանք՝ կը մատուցանէ անոնց, որ մոգած առօրեայ իրենց հանգիստը նուիրուած են Սփիւռքի մէջ մեր հողմացրիւ զանգուածներու ցեղապահման գործին։

«Յառաջ»ի դերը, այս տեսակէտէն, անուրանալի է, մանաւանդ միջավայրի մը մէջ, ուր հարթիչ գլանը խոշոր թաւալումներով կը զգացնէ իր տրորող ազդեցութիւնը։

Ու դեռ չմոռնանք այս ճիգը խափանելու եւ թափուած աշխատանքը նսեմացնելու տեսակէտով պորտաբոյծ կասկածելի մարդոց գաղափարական ձեռնարկներու դէմ յարուցուած արուեստական խաչակրութիւնը։

«Յառաջ»՝ ծառայեց եւ իր պատկանած յեղափոխական մեծ կուսակցութեան դրօշակին ներքեւ կարգապահ զինուորի մը գիտակցութեամբ լծուեցաւ այն բոլոր աշխատանքներուն, որոնք կը միտէին փրկել մեր բազմութիւնները օտարութեան դժխեմ ազդեցութիւններէն, ու մանաւանդ, տեւականօրէն կապեց անոնց հոգին Հայրենի հողին ու մեր ժողովուրդին։

Անոր խմբագիրը ուղիղ տասնըհինգ տարի, իր անհատական նախաձեռնութեամբ կապեց մտաւորական ընտրանիի մը աշխատակցութիւնը թերթին, մնաց պատնէշին վրայ, ու բացառիկ լայնամտութեամբ եւ ձեռնհասօրէն տարաւ իր դերը։

Իր գաղափարական պայքարին մէջ ան ունեցաւ, ոչ մէկ կասկած, բարոյական նպաստը իր պատկանած մեծ կազմակերպութեան որ իր ծիրանին ներեց գաղափարական այս ձեռնարկին վրայ, որովհետեւ «Յառաջ»ի խմբագիրը չմտածեց իր թերթը միջոց դարձնել գձուձ հաշիւներու։

Պատերազմի վեց տարիներուն կամաւոր կերպով լռելէ ետք, Փարիզի ազատագրման թուականէն սկսած, «Յառաջ» նախ երկու էջ եւ փոքրաթերթ, բայց կարճ ատենէն արդէն արդի ծաւալով հրջանի ամէնէն տարածուած եւ փնտռուած թերթը դարձաւ։

Հանգրուան մը եւս ու ան կը հասնի նախապատերազմեան իր մեծութեան։

Ու ըսել, որ այս բոլորը շատ կարճ ատենի մը մէջ, երբ գրեթէ աննպաստ էին պայմանները։

Ի՛նչ խօսք որ «Յառաջ»ի մեծնալը պահանջ մըն է, որուն իրագործման համար իր խմբագրին չափ պարտին նախանձախնդիր ըլլալ նաեւ թերթին ընթերցողներն ու բարեկամները։

Ու ասիկա, դարձեալ միահամուռ ճիգերով դիմագրաւելու համար յորձանքը, որ կ՚իջնէ ու իրեն հետ կը քշէ ամէն օր մէկ մասնիկը մեր բազմութիւններուն։

«Յառաջ» որ հրատարակուեցաւ ճիշդ այդ վտանգը կանխելու առաջադրութեամբ, բարոյական իր սփոփանքը պիտի ունենայ, կը հաւատանք, այս մարզին վրայ իրեն հետ ունենալով անոնք, որ եղան գաղափարի իր ընկերները ու իր ցուցմունքներով եւ իրեն հետ կանգուն պահեցին գաղափարական այս գեղեցիկ ձեռնարկը։

Մեր կողմէ, «Յառաջ»ի նոր վերելքին ու յաջողութեան ցանկութիւնը կը մնայ մաղթանք մը, անոր խմբագրին լուսաւոր գործին համար, ու ասիկա դարձեալ փոքրագոյն դրուատիքը իր սպառիչ աշխատանքներու անունով, երբ գիտենք թէ ուրիշ ամէն կերպ արտայայտութիւն ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի հասցէին, պիտի վիրաւորէր զինք։

Եթէ այս խոստովանութիւնը կը տարազաւորէ Դաշնակցութեան եւ իր մամուլին հպարտ կեցուածքին հոգեբանութիւնը, զանգուածներու կը մնայ սակայն գտնել կերպը համակրանքի խօսուն գետնի մը վրայ թեթեւցնելու քրտինքը անոնց, որ ուխտած են քալելու մեր բազմութիւններուն հետ ու ծառայելու անոնց։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՄԱԿ»Ը ԳՆԱ՛Յ ՄՈՒԿԸ ԵԿԱՒ

Երեք տարին վերջացաւ արդէն երբ աշխարհը լսեց խաղաղութեան աղաղակը։ Զանգակները ղօղանջեցին, թնդանօթները վերջին անգամ մըն ալ գոռացին, աւետելու համար որ պատերազմը, կարմիր սպանդը, վերջացած է։

«Եւ ձիթենիներ պտղաբեր ու դալար պիտի ծաղկին ամենուրեք...»

Բանաստեղծական նկարագրութիւն մը ընել չէ նպատակս, մի վախնաք, գիտեմ որ այդ ճաշակը շատոնց տեղի տուած է «առօրեայ»ին առջեւ, դժբախտաբար շատ պրոզայիք, իմս ալ նոյնքան արձակօրէնակ է, կապուած հացին ու պիֆտէկին, ինչպէս կ՚ըսեն Ֆրանսացիք։

Ազգերու Դաշնակցութիւն մը կար, մեռաւ գիտեմ, բայց ապերախտ չըլլանք, քսանեւհինգ տարի աշխատեցաւ մինչեւ որ կրցաւ պայթեցնել երկրորդ համաշխարհայինը։ Կարծես ատոր համար ծնած էր։ Շքեղ պալատ մը տուած էին իրեն Լեմանի ափին, արդիական բոլոր յարմարութիւններով, չեմ սխալիր կարծեմ երբ ըսեմ որ թենիսի եւ քրաքէթի խաղադաշտերը կային հոն։ Ենթադրելու համար տեսնելու պէտք չկայ, թէեւ ես տեսած ալ եմ ոչ միայն Ժընեվի «խաղաղութեան» պալատը այլեւ Կիլիկիոյ ծովափին ֆութպոլի առժամեայ եւ պատահական դաշտերը 1915ին, երբ Տորիս յածանաւը քանի մը թեթեւ ռմբակոծութենէ վերջ, ծովեզերքը կը մաքրէր մի միայն իր նաւաստիները ցամաք հանելու համար ի խնդիր նաբրինջի եւ ֆութպոլի։ Հոգ չէ թէ երբ ինք նաւելաճեմ հեռանար, կը սկսէր «ժողվրտուքը» հայ մտաւորականներու եւ երեւելիներուն ղրկելու համար ղանոնք ոչ թէ ֆութպոլ խաղալու այլ ճօճելու կախաղաններու վրայ, Տորիս հօրեղբայրը կեբակրած ալլալու ամբաստանութեամբ։

«Հոգեւոյս»էն վերջ ահա ՄԱԿ մըն ալ ունեցանք, չար բերաններ կ՚ըսեն որ նոյն պաշտօնը ունի, մանաւանդ որ այնքան ալ առողջ չէ ծնած օրէն եւ քսանհինգ տարի ալ չի դիմանար իր «աստուածահաճոյ» գործը գլուխ հանելու համար։

Առ այժմ կը հետեւինք իր դողդոջ քայլերուն, «հա՛ մեռաւ, հա՛ կը մեռնի»ին վախը սըրտերնիս։ Եւ եթէ «տէրը կամենայ» ու դարձեալ քսանեւհինգ միլիոն երիտասարդներ յուղարկաւոր չդառնան իր դագաղին ետեւէն, սրտի գոհունակութեամբ մը պիտի գոչենք... եւ ծնաւ մուկն (մակը) չնչին։

ՍՕՍԻ

ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ ՓԱԽՉՈՂ ՀԱՅԵՐ ԿԸ ԿԵՂԵՔԵՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

«Մէմլէքէթ»ի Ատանայի թղթակիցը կը հաղորդէ.—

Թուրքեւսուրիական սահմաններէն կը տեղեկանանք թէ Սուրիոյ պաշտօնեաները կը հարստահարեն տեղւոյն Թուրք ժողովուրդը։ Մանաւանդ Թուրքիայէն փախստական ոճրագործները եւ Հայերը կը գործեն սահմանային գօտիներու մէջ եւ ամէն տեսակ գէշութիւն կ՚ընեն այդ կողմերու Թուրք փոքրամասնութեան։

ՊՈԼՍՈՅ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, 21 սեպտեմբերին հոգեհանգստեան պատարագ մատուցուած է բանաստեղծ Միսաք Մեծարենցի մահուան 39րդ տարեդարձին առթիւ, մասնակցութեամբ Գողթան երգչախումբի։ Ներկայ եղած են մտաւորականներ, ուսուցիչներ եւ նոր սերունդի պատկանող գրագէտներ։ Արարողութենէն ետք, ուխտագնացութիւն մը կատարուած է բանաստեղծի շիրմին, Պալըգլըյի գերեզմանատան մէջ, ուր ուղերձներ եւ քերթողին գործերէն արտասանութիւններ եղած են։

Առկէ դարձեալ պիտի չահէր հայ մշակոյթն ու գրականութիւնը, համապատասխան վայելչութեամբ մատուցուելու համար։

Երանի՜ թէ «Յառաջ»ի յաջորդական թիւերը, նման պայմաններու մէջ զարգանային։

(Խմբագրական ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

Ամերիկեան մամուլը քանի մը օրէ ի վեր խստօրէն կը քննադատէ նախագահին քաղաքականութիւնը որ պատճառ եղած է Եւրոպայի տնտեսական օգնութեան հասցնելու յապաղումին։ Նախագահը որոշած էր մասնաւոր յանձնախումբի մը նկատառումին յղել Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ 580 միլիոն տոլարի անմիջական օգնութիւն մը հասցնելու առաջարկը։ Երկու կուսակցութեանց խորհրդարանական խմբակցութիւնները հաւանութիւն յայտնած էին այդ որոշումին։ Մամուլը դիտել կուտայ որ այդ տեսակ որոշում մը կրնայ անտեղի յապաղումներ յառաջ բերել։ Նախագահը լրջօրէն չի հաւատար որ կացութիւնը ծանրակշիռ է Եւրոպայի մէջ, կը գրեն Նիւ Եորքի գլխաւոր թերթերը։ Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեան յանձնախումբը ժողով պիտի գումարէ Նոյեմբեր 10ին։ Տակաւին յայտնի չէ թէ խորհրդարանը երբ պիտի գումարէ իր բացառիկ նստաշրջանը։ Մեծ յուսախաբութիւն յառաջ բերած է Թրումընի անցեալ երկուշաբթի օրուան յայտարարութիւնը որուն մէջ նախագահը կը խօսի առժամեայ օժանդակութեանց մասին, բայց չի խոստանար հիմնական օժանդակութիւն 1948ի գարունէն առաջ։ Թերթերը դիտել կուտան նաեւ որ հակառակ նախագահին հաւաստիքներուն, տնտեսական կացութիւնը ծանրակշիռ է Անգլիոյ մէջ ալ, ինչպէս Ֆրանսայի կամ Աւստրիոյ մէջ։

★ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը՝ Ժորժ Պիտօ Ամերիկա մեկնեցաւ երէկ տնտեսական խնդիրներու շուրջ բանակցութիւններ վարելու համար Ուաշինկթընի կառավարութեան հետ։ Ըմբռնական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ Ֆրանսայի տոլարի հիմնադրամները սպառած են ու քանի մը շաբաթէն անկարելի պիտի ըլլայ նեբածումներ կատարել Ամերիկայէն։ Որ եւ է յապաղում տնտեսական օժանդակութեան՝ կրնայ քաղաքական նոր բարդութիւններ ստեղծել այս երկրին մէջ։ Հոկտեմբեր 19ի թաղապետական ընտրութեանց արդիւնքէն յայտնի պիտի ըլլայ կուսակցութեանց յարաբերական ուժը։ Զօրավար տը Կոլի կուսակցութիւնը, յայտնապէս հակահամայնավար, կը ջատագովէ Ամերիկայի հետ գործակցելու անհրաժեշտութիւնը։

★ Տնտեսական տագնապը կը շարունակուի Անգլիոյ մէջ։ Կառավարութիւնը կը նախատեսէր 200 միլիոն թոն հանքածուխի արտադրութիւն մը, բայց վերջին վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան որ կարելի պիտի չըլլայ իրականացնել այդ ծրագիրը։ Արհեստակցական Միութիւնները կը [illegible] բանուորին նոր «յարձակողականի մը» կառավարութեան դէմ՝ բօշվարձերու յաւելում պահանջելու համար։ Միեւնոյն ատեն Աշխատաւորական կառավարութիւնը նոր կարգադրութիւններու ձեռնարկած է իր առաջարկած տնտեսական ծրագիրը գործադրելու համար։ Անցեալ երկուշաբթի օր Սըր Սթեֆըրտ Քրիփս տնտեսական գործերու նախարար նշանակուեցաւ՝ լայն իրաւասութիւններով։

Հոկտեմբեր 1էն սկսեալ արգիլուած է արտասահման ճամբորդել։

★ Միացեալ Ազգերու ընդհ. համագումարին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ Ապահովութեան Խորհուրդին նոր անդամ նշանակուեցան Արժանթին եւ Քանատա՝ երկու տարուան համար։ Եէմէն եւ Փաքիստան անդամ ընտրուեցան Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան՝ բարձրացնելով անդամ պետութեանց թիւը 57ի։

★ Չորս մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներու փոխանորդները ժողով մը պիտի գումարեն վաղը Ուրբաթ Լոնտոնի մէջ, քննելու համար իտալական գաղթավայրերու խնդիրը։ Տակաւին յայտնի չէ թէ չահագրգռուող պետութիւններէն որոնք ժողովին պիտի հրաւիրուին խորհրդակցական ձայնով։ Արաբական Դաշնակցութիւնը, Հապէշիստան եւ Իտալիա բաղձանք յայտնած են իրենց տեսակէտները պարզելու։

ՊԱՐԷՆԱՒՈՐՈՒՄ.— Հացի բաժնեչափը պիտի չզեղչուի։ Պատկան իշխանութիւնները կը հաւաստեն որ օրական 200 կրամի ներկայ բաժնեչափը պիտի շարունակուի։ Քաղաքապետութիւնը Փարիզի եւ Սէնի նահանգին համար նշանակած է միսի հետեւեալ գիները.— Եզան միս՝ Ա. տեսակ 239—437 ֆրանք; Բ. տեսակ 158—288, Գ. տեսակ 103—189։ Հորթի միս՝ Ա. տեսակ 309—514 ֆրանք, Բ. տեսակ 232—385, Գ. տեսակ 126—209 ֆր.։ Ոչխարի միս՝ Ա. տեսակ 261—456 ֆրանք, Բ. տեսակ 213—371, Գ. տեսակ 126—219։

ԿԱՐԱԳ.— Սեպտեմբերի GA կտրօնը (100 կ.) ի զօրու է ցնոր տնօրինութիւն։

ՕՃԱՌ.— Հոկտեմբեր 1էն սկսեալ ի զօրու են հետեւեալ կտրօնները.— SN (100 կրամ) A. M. V. երուն, 100 կրամ P. I. եւ P. R., 150 կրամ J., 400 կրամ E.։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ցնցումներ տեղի ունեցան Խորասանի շրջակայքը (Իրան)։ 400 հոգի մեռած են։

ՊԱՆԴՈՒԽՏ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆԸ

Հայ մտաւորականներէն շատերը ինքնաբոյս, գրեթէ լեռնային ծաղիկներ են, անձնական ճիգերով ծանօթութեան ու գիրքի հասած: Նազարեանց այն բացառիկ դէմքերէն էր, որոնք իրենց շնորհներուն վրայ աւելցուցած են ժամանակակից կրթութեան ու մշակոյթի հաստատութեանց լոյսերը:

Ուսումնասէր եւ բարեկեցիկ ընտանիքի զաւակ, ան հնարաւորութիւն ունեցած է փոքր տարիքէն ռուսական լաւագոյն դպրոցները յաճախելու, միաժամանակ մասնաւոր դասեր առնելով հայերէնի ու պատմութեան, հեղինակաւոր անձերէ: Իր բարձրագոյն, համալսարանական ուսումը ստացած է ռուսական եւ գերմանական համալսարաններու մէջ, յաջորդաբար աւարտելով իրաւաբանական եւ փիլիսոփայական ճիւղերը եւ վկայուելով, համապատասխան տիտղոսներով: Չէ բաւականացած սակայն դպրոցներու եւ համալսարաններու տուածովը, որոնք իր արդէն իսկ հարուստ խառնուածքին վրայ աւելցուցած են, հմտութեան մեծ նպաստ եւ գրականութեան, արուեստի ու ընկերային գիտութեանց լոյսերը: Ամէն բանով հետաքրքրուած է, ամէն բան գիտնալու, սորվելու ձգտումով մը, ամէն բան չէր կրնար սորվիլ, բայց շատ բան սորված էր, գիտցած էր շատ բան պահել իր սուր յիշողութեամբ եւ հարստանալ: Հմուտ մըն էր այս բոլոր մարզերէն, բարձրագոյն ուսմունքներէն մինչեւ առօրեայ, առտնին ծանօթութիւնները, որոնք մարդն ու իր խօսքը աւելի հետաքրքրական, թանկագին ու սիրելի կը դարձնեն:

Քանի՜ հոգի կրնանք համրել, իր հմտութեան լայնքով, որ ամէն օր կ'աճէր, երկարատեւ ու գիշերային ընթերցումներով:

Մտքի դաշտերէն ներս հեռագնաց ճամբորդ մըն էր ինք, որ սակայն չէր գոհացած միայն գիրքերով, այլ փնտռած էր իրողութիւնները, անձնական շփումը, աչքի վկայութիւնը: Իրական ճամբորդ մըն էր ինք, այցելած ըլլալով բազմաթիւ ու բազմազան երկիրներ: Բացի Կովկասէն եւ Ռուսիայէն, ապրած էր երկար տարիներ Եւրոպայի զանազան երկիրները, հիւսիսէն մինչեւ Հարաւ. Պալքաններն ու արեւելք. ապրած էր Պոլիս, ճանչցած օտար ժողովուրդներու հետ իր ժողովուրդը, մայրենի հողին վրայ թէ հայրենիքէն դուրս, տարագիր հայութիւնը:

Իր այս այցելութիւնները երկրէ երկիր, իր շփումները բազմաթիւ ժողովուրդներու հետ, բան [illegible] սահման:

Իր բարեկամական կապերը օտար եւ միջազգային դէմքերու, գործիչներու, գրողներու եւ արուեստագէտներու հետ, մեծ նշանակութիւն մը պիտի չունենային.

Իր բազմակողմանի հմտութիւնը, ինչպէս քանի մը լեզուներու խոր ծանօթութիւնը մեծ արժէք մը պիտի չներկայացնէին, եթէ այդ բոլորը իբր զանձ կամ պերճանք եղած ըլլային միայն:

Նազարեանց գաղափարապաշտ մտաւորական մըն էր եւ գիտցած էր իր հմտութիւնը ծառայեցնել՝ իր գաղափարականին:

Հայ մտաւորական մըն էր ան. հայրենասէր, յեղափոխական ու դաշնակցական մտաւորական մը, եւ այդ պատճառով ալ իր հարստութիւնը ի սպաս դրած էր ամբողջութեամբ իր ժողովուրդին, իր հայրենիքին եւ անոնց ստեղծագործած մշակոյթին: Ուսումնասիրած էր իր լեզուն, մշակոյթը, իր երկիրն ու անոր պատմութիւնը եւ հիացած ու յափշտակուած, գնահատած զանոնք, պաշտումի աստիճան:

Իր գնահատանքը սակայն սովորական, ազգային ու հայրենասիրական զգացումներու արդիւնք մը չէր, ինչպէս շատ մը հայ մտաւորականներու պարագան է: Նազարեանցի, ինչպէս իր նմաններուն գնահատանքը կշիռ ունի անոր համար, որ ան կուգայ երկար պրպտումներէ ետք, օտար լեզուներու, մշակոյթներու եւ ժողովուրդներու ծանօթութենէն ետք: Կուգայ բաղդատութենէ ետք: Նազարեանց պաշտամունք ունէր հայ լեզուին ու մշակոյթին, հայ ժողովուրդին ու իր պատմութեան եւ ստեղծագործութեան հանդէպ, պաշտամունք մը, որ զգացական չէր միայն, այլեւ գիտակցական, փորձերէ ու փորձառութենէ, ծանօթութենէ ու ճանաչումէ բխած:

Մտաւորական մըն էր ան, արուեստագէտ հոգիով, ամբողջապէս նուիրուած գեղեցկութեան եւ անոր բազմաձեւ արտայայտութիւններու պաշտամունքին: Գեղեցկութեան զգացումը հոգեկան իր հրճուանքն եղած է. անոր փնտռուքը՝ արուեստը՝ իր սփոփանքը, իր հոգիին եւ իր տառապալից ու ալեկոծ կեանքին:

Գաղափարականներու եւ գեղեցկութեան լոյսերով համակուած այս հոգին է որ, ոգեւորուած է իր հայրենիքով, եւ փնտռած անոր ազատութիւնը:

Իր ժողովուրդով՝ եւ աշխատած անոր ազատագրութեան ու վերելքին համար:

Դարձած էր յեղափոխական, որովհետեւ իր հոգին չէր հանդուրժած բռնութեան, որ տգեղ է իր էութեամբ եւ հետեւանքով: Զգտած է ազատութեան, որ աղբիւրն է բոլոր գեղեցկութիւններուն:

Գեղագէտ մըն էր Նազարեանց իր անձնական կեանքին ու հանրային կեանքին մէջ: Պարկեշտ էր իբր մարդ, փափկանկատ ու կիրթ, եւ պարկեշտ էր ու գաղափարական՝ իբր ընկերութեան անդամ, իբր գործիչ: Իր այս խառնուածքովն է որ անշուշտ գնահատուած էր բոլորէն:

Հմուտ էր, բայց ոչ ագահ, կրնանք ըսել՝ առատաձեռն բաշխող մըն էր: Դժբախտաբար, իբր գործ մեծ բան մը չի թողուր: Բայց քիչեր կարելի է գտնել, որ օգտուած չըլլան իրմէ. բան մը սորված չըլլան որեւէ կերպով: Իրեն մօտեցողներուն ըսելիք բան մը ունէր միշտ:

Այս մարդն է որ հողին յանձնեցինք, այն պահուն իսկ, երբ կը հաւատար դեռ առողջանալու եւ շարունակելու իր գործը: Հաւատքի մարդն էր ինք, եւ մինչեւ իր վերջին շունչը մնաց այդպէս: Հաւատարիմ իր խառնուածքին, իր գաղափարականներուն եւ լաւատես միշտ ապագային հանդէպ: Այս հաւատքով պէտք է բացատրել իր սէրը երիտասարդութեան հանդէպ, որուն մէջ կը տեսնէր հայութեան ապագան եւ մեր հայրենիքի լուսաւոր ճակատագիրը:

Տարիքով բեռնաւոր, մարմինով քայքայուած, բայց հոգիով առոյգ այս մարդն է որ պանդխտութեան մէջ կը փակէ իր աչքերը, երբ իր ամբողջ կեանքը իր հայրենիքին ու անոր փառքին նուիրուած էր:

Հողը թեթեւ թող ըլլայ եւ հայրենիքի հեռաւոր շունչը վրան իր պանդուխտ ու մենաւոր հողաթումբին:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Սրբազան ուխտավայրերը

Գ.

Վանքի գիւղէն փոքրիկ զառիվայր մը եւ ապա գետակը որ կը կտրէ մեր ճամբան:

Կ'անցնինք նահապետական կամուրջէն ու հազիւ հինգ հարիւր մեթր անցած կը սկսի «Երիցաձոր»ը, որուն աջ կողմը հսկայ ժայռը պատմական յուշարձանի մը կը փոխարինէ:

Հասփըստանի Ուէս Մանուկի տղան Անէն կը ցուցնէ Ս. Բարթողիմէոս առաքեալի նահատակութեան վայրը, ուր՝ մեծ ժայռին կրթնցնելով սուրբը, զայն քարկոծած են հեթանոսները: Ու սուրբին ծծրակէն մինչեւ ոտքերը ժայռին սեղմուելով, հրաշքով մը ժայռը հալեցուցեր են ու մարմնի այդ մասը փորագրուած կը մնայ դարերէ ի վեր:

Աղբակի հովիտը իր գեղեցկութիւնները ունի, բայց ան զուրկ է ծառերէ, ոչ մէկ ծառ պտղատու կամ անպտուղ: Թշնամին կտրտեր, այրեր է ամբողջ անտառներ, առանց տունկ մը, կամ թուփ մը տնկելու:

Այս հովիտն ալ ոտքի կոխան եղած է Համիտեան բանակներու, Ջէլալէտտինի եւ ուրիշ աշխարհակալներու եւ կիսավայրենի ցեղերու:

Դեռ կան գետնափոր տուները, ուր ըստ Քսենոփոնի՝ հայ կինը գարիէն բարկ ըմպելի կը պատրաստէր: Ուր՝ Հայը իր յարկին տակ կը ցուցադրէր զմայլելի հիւրասիրութիւն, Քսենոփոնի նման անձերու զովքին արժանանալով:

Ու կը յիշեմ երգ մը, որ դեռ իր այժմէութիւնը չէ կորսնցուցած՝

«Աջից Վարդանը, ձախից Իշխանը
Գրաւենք Աղբակ, տարածենք սարսափ,
Փա՜ռք Դաշնակցութեան»:

Ես, պատանի փախստականս, չեմ համարձակիր այդ երգը երգելու, վասնզի, Թուրքն ու Քիւրտը իրենց նախթաղանին սարսափը տարածած են ամէնուրեք:

Ու երբեք մտքէս չանցնիր որ՝ երջանիկ օր մը, ես ու իմ նոր սերնդական ընկերներս պիտի գրաւենք ոչ միայն Աղբակը, փոխան Վարդանի եւ Իշխանի, այլեւ անառիկ համարուած Բաշքալէն, ուր՝ նահատակուած էին Պիտօն ու Մարտիկը (1896):

«Երիցաձորը» նեղ, բայց բաւական երկար ձորակ մըն է. աւելի ճիշդ կ'ըլլայ զայն անուանել հեղեղատ մը: Ճամբան քարքարոտ է եւ ձիերը իրենց ոտքը դնելու տեղ որոնելով կը քալեն:

Ձորէն դուրս, մեր առջեւ կը տարածուի զմրուխտադեղ դաշտը, հարուստ արօտավայրերով ու հազարագոյն ծաղիկներով:

Տեղ-տեղ սառնորակ աղբիւրներ զիրար կը խաչաձեւեն:

Տարուայ այդ եղանակին, Արարատի գագաթին դեռ ձիւնը կը յամառի մնալ եւ այդ պատճառաւ ալ Խանասորի դաշտը մինչեւ Յուլիս գարնանային պատրանքներու կը մղէ ուղեւորները:

Դաշտին մէջտեղը կը գտնուի միայարկ, թըրծուած աղիւսէ պատերով պահականոց, որ սենեակ մը եւ ախոռ մը միայն ունի:

Դեռ պահականոցը չհասած կը հանդիպինք երկու քարաբլուրներու, որոնց մէջտեղէն կ'անցնի փոքրիկ աղբիւրին ջուրը:

Խանասորի արշաւանքի զոհերն են թաղուած այդտեղ: Քարաբլուրներէն մէկը քիւրտ Մազրիկցիներու եւ միւսը Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան նահատակներն են թաղուած: Ու ոչ ոք չհաստատեց թէ Քիւրտերը չեն անոնց մասունքները հաւաքող եւ եղբայրական գերեզմանին մէջ ամփոփողները:

Դարձեալ քարեր կը հաւաքուին ու կը նետուին քարաբլուրներուն վրայ, նոյն արարողութիւնը, զոր կատարուեցաւ Ագրիպասինի եւ Վ. Գօլօշեանի շիրիմներուն հանդիպած ատեն:

Անկէ՝ հետիոտն կ'առաջանանք պահականոցը: Ոստիկաններու տասնապետը կը դիմաւորէ մեզ եւ ներս կը հրաւիրէ: Ձիերը կը ձգուին արածելու:

Ոստիկան մը փուշ ու գեաղ բերելով, օճախը կը վառէ, հիւրերուն փիլաւ եւ թէյ պատրաստելու համար:

Ծուխը կը լեցնէ սենեակը, մեզ խեղդելու աստիճան: Կը հարկադրուինք դուրս նետուելու, դուան առջեւի խոշոր քարերը աթոռի վերածելով:

Անէի հետ կ'անցնինք շէնքին ետեւի կողմը, ուր՝ երկու ոստիկանները իրենց շապիկները արեւուն տուած, ոջիլներ կ'որսան ու կը սպաննեն, ուրիշ մը՝ իր վարտիկը կը կարկատէ: Արդէն պահակախումբը 10 ոստիկաններէ բաղկացած է եղեր, որոնցմէ երեքը դէպի Սալմաստ տանող ճամբաներուն կը հսկեն:

Մեզմէ հազիւ երեք հարիւր քայլ հեռաւորութեան վրայ, կը գտնուին Խանասոր գիւղի փլատակները, Շէրէֆ պէկի վրաններու համար փորուած փոսերը, քար ու ցեխով հիւսուած ցածլիկ պատերով եզերուած:

Զկան Շէրէֆ պէկի երբեմնի մահասփիւռ վրանները, ուր՝ որջացած մարդիկ գազաններ Խանասորէն մինչեւ Աղբակ, Խօշապ ու Սարայի շրջանները մշտական սարսափի տակ կը պահէին:

Անէն յեղափոխականներու գիրքերուն պատմութեան լաւատեղեակ, խանդավառօրէն կը պատմէ ու կը ցուցնէ բոլոր այդ պատմական վայրերը:

Կը նայիմ դէմս: Արարատը իր փէշերը տարածած կ'երկննայ Թուրք պարսկական սահմանին վրայ, իր մէկ ոտքին վրայ ճեղք մը միայն ցուցնելով, ուրկէ պիտի անցնի մեր կարաւանը, նոյն օրը արեւամուտէն առաջ:

«Ահա այստեղ կռուեցաւ ու նահատակուեցաւ Կարօ Զօրեանը» կ'ըսէ Անէն, տեղը ցուցնելով:

Անմիջապէս կը յիշեմ անզուգական հայուհին Մեր Մարօն, Կարօյի նշանածը, որ Արշաւանքի նախօրեակին ինքնասպան եղաւ, խիստ նշանակալից ու զաստիարակիչ կտակագիր մը ձգելով, Սիրելի Կարօ, ես պէտք է մեռնիմ, որպէսզի, իմ պատճառով դու չթերանաս ազգային նուիրական պարտականութեանդ մէջ»:

Ու Կարօն չթերացաւ, վերջին փամփուշտը կըրակելով, ինկաւ պատնէշին վրայ, հերոսի մահով, եւ երդուեցաւ՝ «Զկար Կարօն, տխուր պատեց ամէնքին»:

Կարդացած եմ Խանասորի արշաւանքի նկարագրութիւնը, դասախօսութիւններ լսած եմ, բայց Անէն այնքան հետաքրքրաշարժ կը պատմէ, որ հիացումով կը լսեմ:

Կը մտածեմ թէ՝ հոս է որ «աջից Վարդանը, ձախից Իշխանը, սարսափ տարածած են»:

Մէկիկ մէկիկ մեր բոլոր հերոսներն եւ նահատակները կուգան, կ'անցնին երեւակայութեանս պաստառին վրայէն:

«Սաղաթէլ խան» Մուկացիներ, Շատախցիները, ահա նաեւ Անդրանիկը, որ այդ օրերուն զէնք կրելու յարմար չէ նկատուած եւ ընդունուած է արշաւախումբին մէջ իբրեւ չալակտար: Մտքէն անցուցա՞ծ է արդեօք, որ յետագային Հ.Յ.Դաշնակցութեան քուրային մէջ թրծուելով, «ազգային հերոս» պիտի դառնայ ու զօրավարութեան աստիճանին ու շքանշանին պիտի տիրանայ, առասպելական խոյանքներ յայտնաբերելով:

Կը քալենք անընդհատ ու կը դիտեմ սրբավայրերը, հերոսներու արիւններով միւռոնուած:

«Ահա ասկէ իր աղօթքն ու մաղթանքը կը յղէր երկնաւորին» մեր նոր «Ղեւոնդ երէցը» — ալեհեր Տէր Վարդանը, խաչն ու սուրը եղբայրացուցած:

Արասուլէն մինչեւ հանդիպակած բլուրները կը դիտեմ ու հմայուած կը սկսիմ երգել «մի վախենար, հանդիստ կեցիր պաճի ճան, կանանց երբեք ձեռք տալու չէ, վրէժխնդիր քաջ Ֆիտան», եւ ասպետական, Դաշնակցական հայդուկը կ'աստուածանայ իմ հոգիիս մէջ:

Երջանկութեանս գերագոյն պահը կ'ապրիմ, վասն զի, հայուն վրէժը հոս է որ լուծուած է, այնքան յանդգնօրէն, որ Մազրիկ ցեղէն զատ, Թուրք բռնակալութիւնն անգամ սարսեցուցած է, զարմանք ու հիացում պատճառելով նաեւ Արեւմուտքի «խաչապաշտ» աշխարհի, ներկայացուցիչներուն:

«Թշնամին հարուածուած է բուն իսկ իր կեդրոնին մէջ»,

«Մեր յեղափոխականներու եւ զէնքերու փոխադրական գիծը բացուած է»,

Եւ այդ բոլորէն զատ, վերապրող Մազրիկցիները ցիր ու ցան եղած են եւ անոնցմէ ոմանք ի-

Սգահանդէս Բժ. Օհանջանեանի եւ Ն. Աղբալեանի յիշատակին

Շաբաթ գիշեր Սալ Ժէոկրաֆիի մէջ յարգանքի երեկոյ մը կազմակերպուած էր Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին կողմէ ընկեր Օհանջանեանի եւ ընկեր Ն. Աղբալեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

Սրահը լեցուած էր հաւատաւոր բազմութեամբ մը որ եկած էր իր վերջին յարգանքը յայտնելու այս երկու մեծ Հայերուն անփոխարինելի կորուստին առթիւ: Նախագահին՝ Շ. Նարդունիի հրաւէրով մէկ վայրկեանի յոտնկայս լռութեամբ ներկաները երկիւղածութեամբ եւ գլխիկոր յարգանքի կեցան մեր զոյգ մեռելներուն առջեւ:

Շ. Նարդունի գրագէտի յատուկ կշռուած եւ գեղեցիկ, մտածուած եւ ճշմարիտ բառերով ծանրացաւ մասնաւորաբար Ն. Աղբալեանի, այդ հըմուտ մտաւորականին, այդ արժանաւոր բանասէրին վաստակին վրայ եւ Օհանջանեանին հետ զանոնք նկատեց ամէնէն հարազատ ներկայացուցիչները «Դաշնակցութեան տոհմին»:

Տիկին Էլլէն Բիւզանդ որուն վրայ կը ծանրանար Ն. Աղբալեանի անձը եւ գործը ներկայացնելու պաշտօնը, մէկ ժամի չափ խօսեցաւ, տալով կենսագրական գիծերէն վերջ, այն շրջանները ուրկէ անցած էր Աղբալեան, միշտ ակօսելով խոր ու բեղուն իր անցած ճամբան: Շեշտեց մասնաւորաբար անոր քննադատական ոգին եւ որուն հետեւանքով գնահատուած գրիչի մը, նոյնիսկ սկըսնակ, գտած քաջալերութիւնը, համակրանքը իր մօտ: «Որպէս անման ուսուցանող յաւէտ հեռացած մեր մեծ ընկերը պիտի մնայ անզուգական եւ իր խօսքին ու ձայնին հմայքը պիտի հնչէ մինչ զինքը լսող երջանիկ ականջներու մէջ, իր մահէն ալ շատ տարիներ յետոյ: Ճիշդ է հատորներ չունի ան, իրարու վրայ դիզուած, հակառակ իր պրպտող մտքին, թերեւս հեռաւոր ապագային սերունդներ պիտի փնտռեն իրմէ գիրքեր, ուր ամփոփուած ըլլային Աղբալեանի միտքն ու գործը, բայց սիրտէ սիրտ, մտածումէ մտածում, սերունդներ պիտի փոխանցեն այս մեծ մարդուն սէրը հայ մշակոյթին հանդէպ եւ իր պայծառ ու միեւնոյն ատեն խոր հաւատքը անոր արժէքին համար»: Տիկին Բիւզանդ վերջացուց իր խօսքը մաղթելով որ Աղբալեաններ ու Օհանջանեաններ, որոնք եկած են մեզի հարենիքէն, անոր հողը հոտոտած ու անոր ոգին ծծած, դառնան հոն դարձեալ եւ մեր երկրին պանթէոնին մէջ ունենան իրենց շիրիմները, ուխտավայր գալոց սերունդներուն:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի շրջ. վարչութեան կողմէ Տիկին Մինասեան կարդաց յարգանքի ուղերձ մը, ողբալով կորուստը այս երկու մեծ արժէքներուն:

Ընկեր Պետրոս Պետիկեան Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ, նոյնպէս ուղերձով մը բերաւ յարգանքի իրենց բաժինը, հանդիսաւոր խոստումով մը «ոչ միայն պիտի գիտնանք յարգել մեծ յաւէտ բաժնուող մեր ընկերներու յիշատակը, այլեւ պիտի աշխատինք որ ըլլանք անոնց արժանի»:

Բ. բանախօսն էր ընկեր Հայկ Սարգիսեան որ ինչպէս յայտարարեց նախագահը, պիտի ներկայացնէր Համօ Օհանջանեանը: Բանախօսը երեքի բաժնեց իր նիւթը ներկայացնելու համար Բժ. Օհանջանեանը նախ որպէս յեղափոխական, յետոյ որպէս պետական մարդ եւ վերջապէս պարզապէս մարդ: Ծանրացաւ այն դէպքերու վրայ որոնք դարձուցած էին Օհանջանեանը Դաշնակցութեան մէջ հեղինակաւոր, արդար եւ շատ յարգուած ընկեր մը, դարձեալ այն դժուարին եւ ծանր պայմաններուն որոնք շրջապատած էին Մանուկ Հայաստանը երբ վարչապետ էր ինք. ու յետոյ վեր առաւ Օհանջանեանի արժէքը, որպէս մարդ մաքուր, անշահախնդիր, ընկերական ու համեստ:

Ընկեր Սարգիսեան ըսաւ «Դաշնակցութիւնը որպէս ամէնէն դեմոկրատ կուսակցութիւնը շէֆեր երբեք չէ ունեցած ընտրութեամբ. Դաշնակցականներու սիրտերն են որ իրենց բուռն սիրով կը դարձնեն որեւէ ընկեր շէֆ: Ահա Համօ Օհանջանեանը, մեր կուսակցութեան ղեկավարներէն եւ շէֆ եթէ կ'ուզէք, ընտրուած մեր խորունկ սիրով»:

Համազգայինի Ֆրանսայի կեդր. վարչութեան կողմէ Պ. Վ. Եարանեան յարգանքի իր բաժինը տուաւ, քանի մը հակիրճ խօսքերով ու ըսաւ.— «Մենք լալկան ժողովուրդ մը չենք, ողբն ու արցունքը կը ջլատեն մարդը, գործն է որ կը բարձրացնէ զայն: Ահա ճեմարանը, պահեցէք զայն, բարձրացուցէք զայն իր արժէքին, այն ատեն իրապէս յարգած կ'ըլլաք անոնց հիմնադիրներէն երկու մեծերուն Օհանջանեանի եւ Աղբալեանի յիշատակը»:

Օր. Աճէմեան երգեց Կանաչեանի Օրօրը եւ «Մանիր մանիրը», ընկեր Ժ. Մուրատեան արտասանեց Սիամանթոյի «Գաղափարին»ը: Տիկին Գեւոնեանէ խնդրուեցաւ նոյնպէս երգել: Տիկինը իր հնչեղ ձայնով պանծացուց Գէորգ Չաւուշի նուիրուած հերոսամարտը Մշոյ ժողովրդական երգերէն. զոր ինք միայն գիտէ երգել եւ վարդապետին Անտունին:

Պէյրութի ճեմարանին եւ հետեւաբար Ն. Աղբալեանի նախկին աշակերտներէն ընկեր Անդրանիկ Ծառուկեան, «Նայիրի» գրական ամսագրին խմբագիրը, որ Փարիզէն կ'անցնէր Վենետիկ երթալու համար, հրաւիրուեցաւ խօսիլ Աղբալեանի վերջին օրերէն յիշատակ մը բերելով մեզի: Ընկեր Ծառուկեան յուզումով պատմեց այն անմոռանալի թաց յուղարկաւորութիւնը որ Լիբանանի հայութիւնը ըրաւ մեր վարպետին, իրապէս ժողովրդական, վեր ամէն կարգի ճղճիմ ու մանր կռիւներէ վերարհեստական պառակտումներու բոլոր նկատումներէն, որովհետեւ մեր իմաստուն ժողովուրդը գիտէր թէ այդ օրը միայն Դաշնակցական Աղբալեանը չէր որ կը տանէր թաղելու, այլ Հայուն սրտէն փրցուած մաս մըն էր այդ դագաղին մէջ դրուածը, լաւագոյն մաս մը, հարազատ, մաքուր մասը հայ ժողովուրդին մշակութային արժէքէն պոկուած»: Յետոյ խօսքը ուղղելով երիտասարդներուն յորդորեց որ անոնք եռանդով փարին Հայուն ամէն մէկ արժէքին, ծաղկին ու ծաղկեցնեն, ոչ թէ մոռցնել տալու համար Աղբալեանի մը կամ Օհանջանեանի մը կորուստը, որովհետեւ անկարելի էր այլ գոնէ ըլլալու տոկուն արժէքով Հայեր վաղուան համար:

Նախագահը ընկեր Շ. Նարդունի քանի մը վայրկեան եւս խօսեցաւ, սգահանդէսը փակելէ առաջ: Իր բանախօսութիւնը կուտանք առանձին եւ ամբողջութեամբ «Յառաջ»ի յաջորդ թիւերէն մէկով:

★ Կիրակի առտու Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ հոգեհանգստեան արարողութիւն մը ի յիշատակ ընկեր Հ. Օհանջանեանի եւ ընկեր Ն. Աղբալեանի: Արարողութեան ընթացքին Երուսաղէմի միաբաններէն Ոսկեան վարդապետ պատշաճ քարոզով մը պանծացուց յիշատակը երկու մեծ Հայերուն, որոնք իրենց կեանքը եւ միտքը ի սպաս դրած էին հայ ժողովուրդին ծառայելով անոր անվերապահ նուիրումով մը:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

րենց ծառայութիւնը կ'առաջարկեն եւ ոմանք արդէն տրամադրուած են զէնքի փոխադրութեան:

Հոս, այդ լերան լանջերուն վրայ եւ այս դաշտերուն մէջ էր, որ Դաշնակցութեան հրաշագործ մօսինները որոտացին, ու գազան Շէրէֆը ամօթապարտ, լքելով իր կիներն եւ զաւակները, ոչխարներուն ու հօտին գամբռներուն խառնուելով փախած է, այլեւս հոս չդառնալու երդումով:

Հպարտանքը զօրս կաշկանդած է հոգիս, ահաւոր բայց նուիրական ներշնչումներ կ'ընծայէ ինծի:

Ու կը շարունակեմ երգը «Հայեր յիշէք նուիրական մեր տօնը, Յուլիս ամսի քսանեւհինգին կատարեցէք մեր տօնը»:

Եւ ինչո՞ւ չպիտի տօնենք: Յիսուն տարիներէ ի վեր կը տօնենք ու այսուհետեւ ալ պիտի տօնէ մեր «Նոր սերունդը»:

Խանասորի առաջին այցելութիւնէս տասը տարի վերջ, պատմութիւնը նոր տարագըլուխ մը բացած էր մեզ համար:

Եւ 1917 թուին, Յուլիս ամսու քսանեւհինգին երկու հարիւր ձիաւորներով, երգ ու նուագով, հրացանաձգութեամբ եւ ամէն տեսակ ցնծութիւններով, Խանասորի արշաւանքի քսանամեակը մենք տօնեցինք բուն Խանասորի դաշտին մէջ:

Հոն էր նաեւ Ներսէս Արքեպիսկոպոս Մելիք-Թանգեանը, Ատրպատականի անմոռանալի առաջնորդը, անբասիր եւ անզուգական կղերականը, շըրջապատուած քահանաներով:

Հոն էր նաեւ մեր անմահ ընկերը Սամսոն խանը եւ Սալմաստի (զինուորական մարմնի» լրիւ կազմը:

Նոր սերունդ, դուն որ այդ նուիրական վայրերէն հեռու երկիրներու մէջ ծնար, հասակ նետեցիր, վստահ եղիր, որ դուն ալ, երջանիկ օր մը, Խանասորայ դաշտին մէջ պիտի տօնես արշաւանքի տարեդարձը:

ԶԱՐԶԱՆԴ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

1945 թուի նոյեմբեր 1ին Ս. Էջմիածնի հոգեւոր ճեմարանի բացումով հիմք դրուեց եկեղեցական մի կարեւոր հիմնարկի, որը կոչուած է Հայ Եկեղեցու համար լաւագոյն մարմին մը պատրաստել: Այստեղ են ուսանում ու դաստիարակւում ապագայ մեր հայ եկեղեցական գործիչները:

Հոգեւոր Ճեմարանի դասընթացքն ունի վեց տարուայ տեւողութիւն, որից երեքը՝ դասարանական եւ երեքը՝ լսարանական բաժիններում:

1945—1946 ուսումնական տարում Նորաբաց Ճեմարանն ունէր մի առաջին դասարան 35 սանով: (1947ին ունի 60 սան):

Հոգեւոր Ճեմարանը որպէս գիշերօթիկ դպրոց բոլոր սաներին ապահովել է թէ սնունդով, թէ զգեստով եւ թէ գիշերօթիկ դպրոցին յատուկ բոլոր յարմարութիւններով:

Նորաբաց Հոգեւոր Ճեմարանը պարզ է, որ առաջին տարում պէտք է որոշ դժուարութիւնների առաջ կանգնած լինէր, շէնքի վերանորոգութիւնը եւ դասարանական, գրենական, դասական պիտոյքների, ննջարանային պարագաների, հանդերձեղէնի, կօշկեղէնի, վառելանիւթի, սնունդի հայթայթումը կապուած էին դժուարութիւնների հետ: Միւս կողմից անհրաժեշտ էր ճեմարանն ապահովել նաեւ որակեալ դասախօսական կազմով եւ ուսումնական ծրագրերով:

Պէտք ասել, որ այդ դժուարութիւնները յաղթահարուել են շնորհիւ Հայրապետի անդուլ աշխատանքի եւ եռանդուն ջանքերի: Չնայած վեհափառ Հայրապետի բազմազբաղ, առօրեայ բազմաթիւ հոգերով ծանրաբեռնուած լինելուն, այնուամենայնիւ Նա երբեւիցէ չի դադարել ճեմարանի խնդիրներով զբաղուել: Հայրապետը ճեմարանի համար անձամբ կազմել է ուսումնական ծրագրեր, ամէնօրեայ ցուցմունքներ է տուել, Ճեմարանն ապահովել է որակեալ դասախօսական կազմերով: Որպէս հոգատար հայր. կաթողիկոսը միշտ հետաքրքրուել է ու հետեւել է սաների թէ ուսումնա-դաստիարակչական եւ թէ սննդի ու կենցաղի խնդիրներով: Ծերունազարդ Հայրապետը իր մշտական խորհուրդներով ու ցուցմունքներով օգնել է ճեմարանի վարչութեանը, պարբերաբար ունկնդրել է պարապմունքներին եւ անհրաժեշտ ցուցմունքներ արել, բարելաւել է սաների վիճակը:

Հայրապետին ջանքերը պսակուել են յաջողութեամբ, ամբողջ ուսումնական տարուայ ընթացքում Ճեմարանն ապահովուած է եղել դասախօսական կազմերով, վառելանիւթով, դպրոցական ու ննջարանային պիտոյքներով: Սաներն ապահովուած են եղել հագուստով, ոտնամանով, սնունդով: Պէտք ասել որ Հայրապետը ոչ մի միջոց չի խնայել Ճեմարանի սովորական աշխատանքների համար:

Նորաբաց Ճեմարանի գոյութեան առաջին տարում աւանդուել են հետեւեալ առարկաները ստորեւ նշուող դասախօսների կողմից.—

Հայոց լեզու-գրաբար ու աշխարհաբար Առ. Առաքելեան: Ռուսաց լեզու — Եղիշէ վարդ. Յարութիւնեան: Անգլերէն — Մ. Մինասեան: Հայոց պատմութիւն եւ հայ եկեղ. պատմութիւն Ռուբէն եպիս. Դրամբեան: Հայաստանի աշխարհագրութիւն Ա. Գէորգեան: ՍՍՌՄի Սահմանադրութիւն — Ա. Դիլոեան: Կրօն — Ներսէս եպիսկ. Աբրահամեան եւ Կարապետ վարդապետ Ասլամազեան: Մաթեմաթիք Կարապետ վարդապետ Ասլամազեան: Երգեցողութիւն Տէր Նիկոլ քհնյ. Բաբիեան: Մարզական Բ. Ասատրեան: Ճեմարանն ունի նաեւ իր բժիշկը (Կ. Բեգլարեան), որը բացի ամէնօրեայ բուժօգնութիւնից ամսական չորս անգամ հանրամատչելի դասախօսութիւններ է կարդացել առողջապահական խնդիրների շուրջը:

Դասախօսներից փրոֆ. Առաքել Առաքելեան եւ ճեմարանի վերատեսուչ Մինաս Մինասեան Պետհամալսարանի եւ Մանկավարժական Կաճառի դասախօսներից են. Եղիշէ վարդապետ Յարութիւնեանը նոյնպէս փրոֆեսոր է եւ նախապէս բժշկական համալսարանի դասախօս է եղել, միւս դասախօսների ճնշող մասը նախկին Գէորգեան Ճեմարանաւարտներ են:

Հայրապետը աւելի լաւ համոզուելու համար, որ իր տրամադրած միջոցներն ու գործադրած ջանքերն ի զուր չեն անցել, Հոգեւոր Գերագոյն խորհրդի անդամների՝ Ս. Մալխասեանի, Ե. Շահազիզի ու միւսների հետ միասին ներկայ է եղել տարեվերջի քննութիւններին ու ըստ արժանւոյն թէ քննադատեց, եւ թէ իր խորիմաստ խորհուրդներով քաջալերեց ու խրախուսեց սաներին ու դասախօսներին:

Նախատեսում է ճեմարանին կից կազմակերպել նաեւ գրադարան — ընթերցարան, մարզական դահլիճ, բաղնիք, լուացքատուն, ձեռք բերել խոհանոցի համար լրացուցիչ սարքաւորում եւ կազմակերպուելիք լարային խմբի համար երաժշտական գործիքներ:

Այս բոլորը կապուած է նիւթական միջոցների հայթայթման հետ:

Ցանկալի է, որ մեր եկեղեցասէր ազգայինները հետեւելով կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորների օրինակին՝ Ճեմարանի նկատմամբ որոշ պարտաւորութիւններ ստանձնէին. դրանով նրանք մեծապէս օժանդակած կը լինէին Ճեմարանի աշխատանքներին:

Անկասկած է, որ Ճեմարանը, որպէս նորաբաց հաստատութիւն, ունեցել է որոշ բացեր: Ներկայումս եռանդուն աշխատանքներ են տարւում գալիք ուսումնական տարին պատրաստ դիմաւորելու համար:

«Էջմիածին» 1946 (Ճեմարանի վերատեսուչ

Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1էն սկսեալ Անգլիա «գրաքննութեան» կ'ենթարկէ արտասահման ուղարկուած նամակներն ու ծրարները հսկելու համար որ թղթադրամ կամ արժէքաւոր առարկաներ չարտածուին ։

ԼՈՐՏ ՌԱՍԸԼ, Անգլիացի յայտնի փիլիսոփան յայտարարեց երեքշաբթի օր Ամսթերտամի մէջ որ «պատերազմը անխուսափելի է եթէ Ռուսիա չընդունի հիւլէական ուժը միջազգային հսկակչիռի ենթարկելու ամերիկեան առաջարկը ։ «Եթէ կացութիւնը ծանրանայ յառաջիկայ մէկ, երկու տարուան մէջ, պատերազմիկ կողմերէն միայն մէկը հիւլէական ուժ պիտի ունենայ եւ պատերազմը պիտի տեւէ շատ կարճ ժամանակ մը» ։

ՆԻՒՐԷՆՊԷՐԿԻ մէջ սկսաւ դատավարութիւնը 23 գերմանացի սպաներու, որոնք կազմակերպած էին ոչ նուազ քան մէկ միլիոն Հրեաներու կոտորածը ։ Այս 23 մարդասպաններու ղեկավարներն էին մասնաւոր կազմակերպութեան մը զոր Հիթլէրի կառավարութիւնը ստեղծած էր 1941ին՝ «մաքրագործելու » համար բոլոր ընդդիմադիր տարրերը ։ Գլխաւոր դերակատարը, զօրավար Օհլէնտորֆ, հետեւեալ մանրամասնութիւնները տուած է — «Մեր կազմակերպութիւնը գործի սկսաւ ռուսական պատերազմէն երկու շաբաթ առաջ ։ Ցարձակումին լուրը առի Հիմլէրէն ։ Պիտի բնաջնջէինք Հրեաները ինչպէս նաեւ Ռուսիոյ կոմիսարները ։ Իրական պատասխանատուներն են Հիմլէրն ու Հիթլէրը ։ Հարաւային Ռուսիոյ մէջ սպաննեցինք 90.000 հոգի, բայց կարելի եղածին չափ մարդկօրէն » ։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ զինուորական օդանաւորդ մը որ Օգոստոսին աշխարհի շրջանը րրաւ 72 ժամէն, Հիւսիսային եւ Հարաւային բեւեռներուն վրայէն թռիչք մը պիտի կատարէ յառաջիկայ Նոյեմբեր 23ին ։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ խռովութիւնները կը շարունակուին ։ Արաբական Դաշնակցութիւնը ընդհանուր գործադուլ պիտի հռչակէ վաղը՝ բողոքելու համար Պաղեստինը բաժնելու մասին եղած առաջարկներուն դէմ ։ Հրէական գործակալութիւնը կը դատապարտէ հրեայ ապստամբներու յարձակումը Հայֆայի ոստիկանատան վրայ ։

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ԹԻԹՕ կարեւոր ճառ մը խօսելով երէկ խստօրէն քննադատեց Թրումընի վարդապետութիւնը որ կը ձգտի ստրկացնել օտար ժողովուրդները, «Մենք երբեք թոյլ չենք կրնար տալ որ ուրիշները իրենց որոշումները եւ կամքը պարտադրեն մեզի» ։ Մարաջախտը շեշտեց նաեւ որ Հելլենական վէճը կարգադրելու նպատակով Միացեալ Ազգերու կողմէ եղած որեւէ առաջարկ նկատի պիտի չառնուի իր կառավարութենէն ։

Զ. ՎՐԻՊԱԿ.— Զորեքշաբթի օրուան փոն տը Շէրիւի թղթակցութեան մէջ, Երուսաղէմի միաբաններէն Ոսկեան վարդապետի համար սխալմամբ լսուած էր «Լոնտոնի հոգեւոր հովիւը» ։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԽՐԻՄԵԱՆ դպրոցը կը վերաբացուի այսհինգշաբթի ։ Ծնողքներէն կը խնդրուի առաջնորդել մանուկները ։ Իսկ արձանագրութեան համար դիմեն կիրակի օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6 վաչութեանս, դպրոցի սրահին մէջ ։ Հին թէ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է ։ Հոկտեմբերէն վերջ նոր աշակերտ չընդունուիր ։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Բացառիկ ներկայացում երկուշաբթի 3 Նոյեմբեր 1947, ժամը 20ին Սառա պէռնար թատրոնին մէջ ։

Արա Գեղեցիկը

Նաիրի Զարեանի տաղաչափեալ Արա Գեղեցիկին խաղարկութեան կը մասնակցին Փարիզի գրեթէ բոլոր հայ դերասանները ։ Հինգ ամիսէ ի վեր կը տարուի լուրջ աշխատանք եւ պիտի խաղցուի գրեթէ առանց նշմարելու յուշարարին ներկայութիւնը ։ Ա. Գ.ը ունի նաեւ ութ փուսանական երգեր, որոնք յօրինուած են երաժշտագէտ Պ. Ա. Ալէմշահի կողմէ ։ Ունի նաեւ մեհենական պարեր, Շամիրամ թագուհիի պալատին մէջ ։

Արա Գեղեցիկին բեմադրութիւնը պիտի կատարէ Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆ ։

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ԵՒ ԼԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ գիտցող, օրիորդ մը կը փնտռուի գրասենեակի մը մէջ անմիջապէս աշխատելու համար ։

Դիմել Հայ Գաղթականներու գրասենեակը, ժամը 10—12, 7 rue Copernic, Paris (16), métro Boissière ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimeri. DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Ց. Դ. Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 4 շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Ռէփիւպլիքէններու սրահին մէջ 16 rue J. B. David ։ Նախաձեռնութեամբ «Անտօք» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչի սանուհիներու ։

Կը խօսի՝ ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ տոհմիկ տարազներով հայ դեղջկական պարեր, սանուհիներու կողմէ ։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար մասնակցութեամբ Carlo Alfieri նուագախումբին ։

Ծոխ պիւֆէ, առատ կերուխում ։ Մուտքը ազատ է ։

ՑՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին դպրոցը կը վերաբացուի հոկտեմբեր 2ին հինգշաբթի ժ.ր 9ին, Sociétés Savantesի Սալ Էի մէջ ։ Կը խնդրուի նախկին աշակերտներէն ներկայ գտնուիլ ճիշդ ժամուն, իսկ նոր արձանագրուիլ փափաքողները դիմեն նոյն օրը ուսուցչուհիին ։

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նոր շրջանի բացման առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը (surprise party) շաբաթ, 4 հոկտեմբերին, 7 rue Phalsbourg ժամը 15էն 21 ։ Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերուն անդամները ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Վիէնէն Տէր եւ Տիկին Մովսէս եւ Վարդանոյշ Արզումանեան եւ զաւակները Ցարութիւն, Սեպուհ եւ Սմբատ Արզումանեան իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Ստեփանեան ընտանիքին եւ անոնց բոլոր պարագաներուն, Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է 12 Սեպտեմբերին, Պուլվար Օտտոյի մէջ, (Մարսէյլ) ։

Այս առթիւ հանգուցեալին անմոռանալի յիշատակին, փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրեն Հ. Ց. Դ. Վիէնի Նոր Սերունդին ։

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ցր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հիւանդապահութեան պատրաստութեան յատուկ դասախօսութիւնները կը վերսկսին Հոկտ. 16ին, հինգշաբթի ժամը 5ին, Իսիի իր դարմանատան մէջ, դասախօսութեամբ Տօքթ. Ռուբէն Տէր Դաւիթեանի ։

15 տարեկանէն վեր այն հայ օրիորդները, որ կը փափաքին դասախօսութեանց հետեւիլ, արձանագրութեան համար դիմեն հինգշաբթի օրերը Sociétés Savantes ,E սրահը ։

Փարիզի մասնաճիւղին թղթակցութեան համար հասցէն La Croix Bleue Arménienne, Section Paris, 15bis, rue Amélie, Asnières (Seine) , հեռաձայն Gré. 30-95 ։

Դրամական առաքումները ընել 43 rue Richer, Mlle Palouyanի ։

ՑԱՌԱՋԻԿԱՑ Հոկտեմբեր 2էն սկսեալ ամէն հինգշաբթի օրերը կանոնաւորապէս Պանեօ Քաշանի դպրոցի հայերէն լեզուի եւ պատմութեան դասընթացքները կը վերսկսին ուսուցչուհի Օր. Ծալեանի ղեկավարութեամբ, կը խնդրուի ծնողներէն որ իրենց զաւակները ղրկեն ամէն հինգշաբթի օր ։ — Կրթական մարմին

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հայ Ազգ. վարժարանի նոր շրջանի հայերէնի դասընթացքները պիտի սկսին հոկտեմբեր 2ին եւ յաջորդաբար ամէն հինգշաբթի օրերը առտուն ժամը 8.30—12, կէսօրէ վերջ, 1.30—4.30 ։

Կը խնդրուի Ալֆորվիլի Հայ ծնողներէն փութան արձանագրել իրենց զաւակները, ներկայանալով միութիւններու կեդրոնատեղին Bld. Carnot, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2—5 եւ կիրակի առտու ժամը 10— 12 ։

Ալֆ. Հ. Ազգ. վարժ կրթ. հոգաբարձ.

Յ. Գ.— Նոյնպէս չափահասներու գիշերային դասընթացքները պիտի սկսին նախորդ տարեշրջանին պէս, անհրաժեշտ է արձանագրուիլ ։

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԸ

Որ բոլորած է իր ճաշամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը կ'այցելէ հետեւեալ մասնաճիւղերուն ։

ՌՈՄԱՆ՝ Ուրբաթ 3 հոկտեմբեր ։
ՎԻԷՆ՝ Շաբաթ 4 հոկտեմբեր ։
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ կիրակի ցերեկէ վերջ 5 Հոկտ. ։
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ կիրակի երեկոյ, 5 Հոկտեմբ. ։
ՏԷՍԻՆ՝ Երկուշաբթի 6 Հոկտեմբեր ։
ԼԻՈՆ՝ Երեքշաբթի, 7 Հոկտեմբեր ։

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, այս հինգշաբթի, ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի սրահը ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— «Անտօք» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ, 3 Հոկտ. ժամը 8ին, 14 rue Brossard ։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Հանտալեան ։

ԼԻՈՆԻ «Վարանդեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, 43 rue Paul Bertի ժողովասրահը, ժամը 8ին ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

Հ. Ց. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՎԻԷՆԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին ,Նորակառոյց ակումբին մէջ ,2 rue Taviere ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Ց. Դ. «Խաժակ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը երեկոյեան 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը ։

ՑՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ ։ Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողքներէն , Կառկանի, Վիլ Բարիսիի, Օլնէյի , Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին ։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17 ։

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ Ամասեան կը փնտռէ Պ. Յովհաննէսեանը (կօշկակար) որ Ֆրանսա եկած է 1930ին Օտեսայէն ։ Ցիշեալը ամուսնացած էր ռուս կնոջ մը հետ եւ երկու զաւակներ ունէր Միշա եւ Զօյա ։ Փարիզ ըլլալ կը կարծուի ։ Տեղեկացնել Տիկին Ամասեան - Մկրտիչեանի, 33 Bld. Carnot, Cannes (A. M.) ։

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Հ. Թաղէոսեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրեն Տիկին Մարի Շահինեանի Crépieux la Pape ։

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուրիշ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն ։ Իսկ դաւառէնյանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք ։

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ ,կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել ։

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիէսոփներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ ։

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք՝

Մի՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՑ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Կ'ուզուի

Թրիքօ Jaige 10, մեքենայ ունեցող ձեռնարկուներ (entrepreneur) ։ Դիմել Թէրզեան Տան , 3 rue Poissonnière, Paris ։

Ծախու է

Սափրիչի ամբողջական կազմած մը՝ 2 այրի եւ 2 կնոջ յատուկ ։ Լավապօ, հայելի, թիկնաթոռ, աթոռներ, 2 սէշուար, դարակներ եւայլն ։

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Ց. Տ. Ց.ի ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C. C.P. Paris 1678-63
Vendredi 3 Octobre 1947 Ուրբաթ 3 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année Nº 5152–Նոր շրջան թիւ 761 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

Եւրոպայի տնտեսական կացութիւնը օրուան ամէնէն հրատապ խնդիրն է եւ լրջօրէն կը մտահոգէ Լոնտոնի, Փարիզի եւ Ուաշինկթընի վարիչները։

Երկու կարեւոր վաւերաթուղթեր հրապարակուեցան անցեալ շաբթու — առաջինը՝ Ժընեւի Միջազգային Առեւտրական խորհրդաժողովին տեղեկագիրը, երկրորդը՝ Եւրոպայի Տնտեսական խորհրդաժողովին մասնակցող տասնըվեց պետութեանց նախահաշիւը՝ իրենց հաւաքական կարիքներուն մասին։

Ժընեւի տեղեկագիրը մանրամասն առաջարկներ կը ներկայացնէ Եւրոպայի քայքայուած տնտեսութեան ապագայ բարելաւումին մասին, բայց տեսական բնոյթ ունի միայն, իսկ երկրորդը՝ խմբագրուած քիչ մը աւելի իրատես ոգիով, կը խօսի եւրոպական երկիրներու անմիջական — կամ յառաջիկայ չորս տարուան — պէտքերուն մասին։

Երկու տեղեկագիրներն ալ կը խուսափին որ եւ է թելադրութենէ Արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսական տեւական քաղաքականութեան մասին որովհետեւ այդ ուղղութեամբ աշխատանք կատարուած չէ տակաւին՝ նկատի ունենալով օրուան քաղաքական անհաստատ կացութիւնը։

Տասնըվեց պետութեանց նախահաշիւը որ ներկայացուեցաւ Ուաշինկթընի կառավարութեան, արտաքին նախարար Մարշըլի թելադրութեամբ, չի խօսիր նաեւ Եւրոպայի մէջ մաքսային ընդհ. համաձայնութիւն մը կնքելու ծրագրին շուրջ։

Ծրագիր մը որուն իրագործումը պիտի կրնար չափաւորել կարգ մը երկիրներու առեւտրական մրցակցութիւնը եւ խափանել շատ մը չարիքներ։

Այս կենսական խնդիրներուն քննութիւնը յետաձգուած է առ այժմ, որովհետեւ շահագրգռուող պետութեանց համրանքը ամբողջական չէ։

Կան «չէզոք» երկիրներ որոնք, ներշնչուած օտար մեծ պետութենէ մը, կ՚աշխատին, եթէ կարելի է, հեռու մնալ արեւմտեան պետութեանց տնտեսական ազդեցութենէն — իրենց բառով — եւ պահել իրենց քաղաքական անկախութիւնը։

Տակաւին յայտնի չէ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը ինչ պայմաններ պիտի առաջարկէ անհրաժեշտ օժանդակութիւնը ընծայելու համար քայքայուած Եւրոպային։

Իրազեկները կը հաւաստեն, սակայն, թէ Ուաշինկթըն պիտի պահանջէ որ նպաստընկալ պետութիւնները արմատական բարեկարգումներու են– թարկեն իրենց ելեւմուտքն ու ճարտարարուեստը եւ հաւասարակշռեն իրենց պիւտճէները։

Այդ ձեւով միայն խնդրոյ առարկայ երկիրները պիտի յաջողին վերականգնել իրենց արդիւնաբերութիւնը եւ ստեղծել ինքնաբաւ տնտեսութիւն յառաջիկայ հնգամեակին։

Ամէն պարագայի ամերիկեան օգնութիւնը կախում ունի Եւրոպայի քաղաքական կացութենէն եւ հաւանական չէ որ Մարշըլի ծրագիրը շօշափելի արդիւնք մը տայ 1948ի գարունէն առաջ, մանաւանդ Թրումընի յայտարարութենէն յետոյ։

Վերջին բառը պիտի արտասանէ, բնականաբար, ամերիկեան խորհրդարանը որ բացառիկ նստաշրջան մը պիտի գումարէ հարցը իր ամբողջ տարողութեամբ քննելու համար։

Համաձայն ամերիկեան կառավարութեան հաշիւներուն, անմիջական օժանդակութիւն մը անհրաժեշտ է դեկտեմբերէն առաջ, իսկ Ֆրանսայի մէջ կը նախատեսուի ծանրակշիռ կացութիւն մը հոկտեմբեր 15էն ետք։

Կը թուի թէ հետզհետէ կը չքանան Մարշըլի ծրագրին ներշնչած փայլուն յոյսերը քանի որ Ուաշինկթընի պետական ու ելմտական շրջանակները կ՚աշխատին պարտադրել դրեթէ անգործադրելի պայմաններ։

Եւրոպան իր տնտեսական տագնապին զուգընթաց ունի նաեւ քաղաքական ու ընկերային հոգեր։ Կարգ մը երկիրներու մէջ նոյնիսկ խուլ պայքար համայնավարութեան դէմ։

Եթէ ամերիկեան օժանդակութիւնը պիտի հասնի արմատական բարեկարգումներէ յետոյ միայն, կարելի է հիմակուց նախատեսել մռայլ ու տագնապալի կացութիւն մը յառաջիկայ ամիսներուն։

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԼԱՒ ՉԷ՞ ԳՐԵԼ

Ուշիմ ենք, շուտ կ՚ընդօրինակենք, կ՚ըսեն շատեր, բայց յաճախ առիթը կ՚ունենանք հակառակին հաւատալու, երբ կը տեսնենք որ 25 տարի Ֆրանսա բնակելէ վերջ, չենք կրցած իւրացնել կարգ մը գովելի սովորութիւններ։

Ասոնցմէ մէկն է բանախօսութիւն մը չկարդալու մեր տարօրինակ նախապաշարումը։ Մերինք նուաստացում մը կը տեսնեն այդ շատ ընդունուած եւրոպական ձեւին մէջ։

— Այսի՞նքն ... ինչպէս թէ, ես չկարենամ խօսիլ եւ կարդա՞մ, ըլլալիք բան չէ, ի՞նչ պիտի մտածեն հանդիսականները։

Մարդ ճառ կը խօսի երբ ամբոխի մը կ՚ուղղէ խօսքը, ոգեւորուած ղայն շարժելու, ոտքի հանելու, անոր քնացած զգացումները արթնցնելու համար։ Ընդհանրապէս քաղաքական քարոզչութիւններն են որ, հրապարակներու վրայ, հաւաքուած հազարները կը մտրակեն անհաշիւ շռայլաբանութիւններով։ Անշուշտ այս տեսակ առիթներու կարելի չէ կարդալ, որովհետեւ տպաւորութիւնը կը խամթարուի յաճախ, թափը կը պակսի եւ ամբոխը փոխանակ հռետորին բերնէն կախուելու, ձեռքի թուղթերը կը համրէ։

Նոյնը չէ պարագան երբ մարդ կը խօսի սրահի մը մէջ, հանդիստ նստած բազմութեան մը առջեւ, բանիմաց բազմութիւն մը, որ կը կշռէ ամէն մէկ բառ։

Բանախօսութիւն մը սկսիլը դժուար չէ կ՚ըսեն, վերջացնելն է դժուար շատ անգամ. քանի ուղես դուրս գալ պատիւով, կ՚իյնաս աւելի մըմէջ ճիշդ աւազախրումին նման, ուր քանի ոտքդ նետես փրկուելու յոյսով, աւելի կ՚իջնես խորը։ Լաւ չէ՞ գրել նախապէս, հանգիստ ուղեղով, անդրադառնալով գրածիդ. կոկելով, մաքրելով, փոխանակ իրարու ետեւէ շարելու անպատասխանատու խօսքեր, շեղելով նիւթէն, եւ ջղայնացնելով ունկնդիրները։

Մերիններէն աւելի պատրաստուած Ֆրանսացի մտաւորականներ, վարդապետներ կամ նախարարներ, թուղթերու դէզով մը բեմ կուգան, հանդարտ եւ իրենց բածին գիտակցութեամբ կը կարդան իրենց ճառը,մանաւանդ յանպիսի առիթներու, երբ նիւթը որոշ է, եւ լսողը քիչ-շատ գաղափար մը ունի այդ մասին եւ քեզ կը լսէ որոշ ակնկալութեամբ։

Թերեւս դասընթացք մը պէտք է բանալ մեր բանախօսներուն համար որպէսզի սորվին գրել ու կարդալ իրենց ըսելիքը, փոխանակ շռայլելու բառեր, միտքեր, որոնց համար թերեւս քիչ յետոյ իրենք ալ զղջան։

ՍՕՍԻ

ԹՈՒՐՔԻԱ.— Պոլսոյ թերթերէն կ՚իմանանք թէ Սեպտեմբեր 23ին, կիրակի գիշեր Գօզլուի Ինճիր Հարմանը հանքին մէջ (Զօնկուլտաք) պատահած Կրիզուի պայթումին աղէտը տեղի ունեցած է ծովուն մակերեսէն 140 մեթր խորութեան տակ։ Ցարդ 26 դիակ հանուած է, հաւանական է որ 22 մեռեալ եւս գտնուի փլատակներուն տակ։ Նոյն հանքահորէն հրդեհ մըն ալ ծագած է։ Կրիզայի պայթումը տեղի ունեցած է ածուխի կարծր երակները տարտղնելու համար պայթեցուած ռումբերէն։ 100 բանուորին 55ը փրկուած է։ Կ՚ըսուի նաեւ թէ այս երեք ճարտարագէտները որոնք կը հսկէին այն հանքահորին աշխատութեան վրայ, աղէտին գիշերը հանքահորին մէջ չէին գտնուեր։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ նոր նստաշրջանը պիտի բացուի հոկտեմբեր 8ին։ Վարչապետ Հասան Սաքա պիտի ներկայացնէ կառավարութեան նոր քաղաքականութիւնը եւ վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ։ Նախորդ վարչապետին — Րէճէպ Փէքէրի — հրաժարականին յաջորդող տագնապը կը շարունակուի։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ելմտական նախարարը յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն որ 1948ի ելմտացոյցը զինուորական պատրաստութեան ելմտացոյց մը պիտի ըլլայ ու երկրին տնտեսական վերականգնումը պիտի յապաղի»։ Ընդհանուր ծախք կը նախատեսուի 1 միլիառ 242 միլիոն թրք. ոսկի, իսկ հասոյթ՝ 1 միլիառ 136 միլիոն։ Զինուորական պաշտպանութեան պիտի յատկացուի հասոյթներուն մէկ երրորդը, բացի Ամերիկայի հարիւր միլիոն տոլարէն։

Ֆրանսական տագնապը դարմանելու համար

Ֆրանսայի տնտեսական ծանրակշիռ կացութիւնը լուրջ մտահոգութիւններ կը պատճառէ կառավարութեան։ Չորեքշաբթի օր դահլիճը կարեւոր խորհրդակցութիւն մը ունենալով, որոշեց խիստ միջոցներ ձեռք առնել 1948ի ելմտացոյցը հաւասարակշռելու, ֆրանքին անկումը կասեցնելու եւ տուրքերու գանձումը կանոնաւորելու եւ փութացնելու համար։ Մանրամասնութիւնները պիտի հաղորդուին շուտով։ Ինչպէս յայտնի է, ամերիկեան կառավարութիւնը Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար նախապայման առաջարկած է հաւասարակշռել քայքայուած տնտեսութիւն ունեցող եւրոպական երկիրներու ելմտացոյցերը։

Դահլիճը այդ կարեւոր պայմանը լրացնելու համար կը ծրագրէ կրճատել պետական ծախքերը եւ ի հարկին վերջ տալ կարգ մը անկարեւոր նախարարութեանց եւ պետական հիմնարկութեանց։ Մասնագէտները հաշուած են որ ապրուստի անմիջական միջոցներու գիները կը բարձրանան անընդհատ եւ ֆրանքը կ՚արժեզրկուի ամէն օր։ Մասնաւորաբար սղած են անդեղէնները — տասնըմէկ անգամ 1938ի գիներուն հետ բաղդատելով։ Տուրքերու դասաւորման եւ գանձումին համար կը պատրաստուի աւելի պարզ ու հասկնալի օրէնք մը։ Եկամուտի տուրքերը պիտի գանձուին ամսէ ամիս։ Բանակին նաւատորմին եւ օդային ուժին յատկացուած գումարները պիտի կրճատուին։

Խորհրդարանին նստաշրջանը կը սկսի նոյեմբեր 13ին, բայց յատուկ յանձնաժողովներ պիտի նշանակուին տնտեսական նոր ծրագիրը քննելու համար։

Արտաքին նախարար Պիտօ կարեւոր խորհրդակցութիւններ կ՚ունենայ այս օրերս Ուաշինկթընի կառավարութեան հետ։ Կ՚ըսուի թէ նախարարը պիտի առաջարկէ ամսական 120 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն մը՝ հոկտեմբեր 15էն սկսեալ։ Օրակարգի վրայ են նաեւ Ֆրանսայի ներքին քաղաքական տագնապը ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ ճարտարարուեստը վերականգնելու համար Ամերիկայի եւ Անգլիոյ կողմէ ներկայացուած առաջարկները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ ԿԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆԵՆ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը կը ծրագրէ թրքական եւ յունական միացեալ սպայակոյտ մը ստեղծել՝ ամերիկեան հովանաւորութեան տակ։ Աթէնքի ամերիկեան դեսպանը՝ Լինքըն Մքվի ինչպէս նաեւ զօրավարներ Չէմպըրլին եւ Լիվզի Սելանիկ գացին չորեքշաբթի օր խորհրդակցութիւն մը ունենալու համար թագաւորին հետ որ պտոյտի գացած է Հիւս. Յունաստան։ Պաշտօնական աղբիւրէ կը հաւաստուի որ սպայակոյտը պիտի ունենայ երկու թուրք եւ երկու յոյն զօրավարներ ինչպէս նաեւ բարձրաստիճան ամերիկացի զինուորական մը իբրեւ նախագահ։ Յունաստանի արտաքին նախարարը Ցալտարիս իր հաւանութիւնը յայտնած է Ուաշինկթընի կառավարութեան։

ՔՈԼԵՐԱՅԻ համաճարակը կը շարունակուի Եգիպտոսի մէջ։ Մինչեւ հիմա վարակուած են 800 հոգի եւ մեռած են 161 հոգի։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ չորեքշաբթի օրուան ժողովին մէջ, խորհրդային պատուիրակութիւնը, գործադրելով իր վեթոյի իրաւունքը, մերժեց Իտալիոյ անդամակցութեան առաջարկը։ Պատուիրակութիւնը նոյնպէս մերժեց ընթացք տալ Ֆինլանտայի դիմումնագրին։ Մնացեալ պատուիրակութիւնները, իրենց կարգին, մերժեցին ընդունիլ Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ անդամակցութիւնը։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կառավարութիւնը մերժած է վիզա տալ երկու ամերիկացի ծերակուտականներու որոնք փափաք յայտնած էին վերջերս Մոսկուա երթալու՝ ամերիկեան դեսպանատան մէջ քննութիւններ կատարելու համար։

ԻՆՁՊԷՍ ԳՐԱԾ ԷԻՆՔ ԵՐԷԿ, բրիտանական կառավարութիւնը խիստ միջոցներու դիմած է տնտեսական տագնապը դարմանելու մտահոգութեամբ։ Հոկտեմբեր 1էն սկսեալ ի զօրու են հետեւեալ որոշումները— անհատական ինքնաշարժները վառելանիւթ պիտի չստանան։ Արգիլուած է արտասահման ճամբորդել։ Հանդերձեղէնի կտրօնները զեղչուած են 32էն 20ի՝ հինգ ամսուան համար։ Գրաքննութիւնը պիտի բանայ բոլոր նամակներն ու ծրարները որպէսզի թղթադրամ կամ արժէքաւոր առարկաներ երկրէն դուրս չհանուին, բարձրացած են երթեւեկի գիները։

ՀՌՈՄԷՆ կը տեղեկացնեն որ բանակցութիւններ կը կատարուին վերջերս Խորհ. Միութեան եւ Իտալիոյ միջեւ, «երկու երկիրներու յարաբերութիւնները բարելաւելու համար»։ Արտաքին նախարարութիւնը մանրամասնութիւններ չէ հաղորդած մամուլին, բայց անպաշտօն կերպով կը հա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԼԻՊԱՐԻՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

Ինչպէս պատերազմը, մահն ալ կորմնցուց իր դաժան վսեմութիւնը: Հետզհետէ դիւային քրքիջ մը կը դառնայ իր մռայլ, բայց մեծվայելուչ ղօղանջը:

Իսկ մեր մամուլը՝ յիշատակարա՛ն մեռելոց․․

Փոսե՛ր, փոսե՛ր 1940էն ի վեր: Կատարեալ մահապար՝ երեք սերունդի գլխուն վրայ:

Եւ ահաւասիկ վերջինը՝ Լիպարիտ Նազարեանց:

Վերջերս Եգիպտոսէն Փարիզ հասած երիտասարդ մը կը պատմէր թէ մեր վաստակաւոր ընկերը անկողին դամուած է անյոյս:

Կը կարծէինք թէ բերնէ բերան շրջած զրոյց մըն էր: Բայց չուշացաւ դուժկան հեռագիրը: Ահա Լիպարիտն ալ կը թաղեն, հասարակաց հիւանդանոցէ մը փոխադրելով գերեզմանատուն: Դարձեալ օտար հողի վրայ: Ծովերով ու լեռներով բաժնուած սքանչելի Լոռիէն, որուն մթին ձորերն անգամ լոյս կը բաշխէին անցորդին:

×

Պոլիս: «Ազատամարտ»ի շրջան: Երիտասարդ մը Գերմանիայէն, որ քաղաքական յօդուածներ կամ գեղարուեստական տեսութիւններ կը գրէր, Ռ. Լեռնեան ստորագրութեամբ: Միեւնոյն ատեն լսարաններու մէջ կ'երեւար իբրեւ դասախօս ընկերային, կուսակցական նիւթերու:

Լիպարիտն էր: Կապանքները քակուած էին եւ մարդիկ շունչ կը սպառէին, սերունդ պատրաստելու համար:

Նորեկը շուտով դարձաւ ընտանի դէմք մը: Թէեւ բծախնդիր եւ դիւրազգած, ունէր բարեմոյն բնաւորութիւն մը: Գեղարուեստական ճաշակ՝ եւրոպական մշակումով: Այնպէս որ փիլիսոփայական ժպիտ մը կը ծաղկէր իր դէմքին վրայ, երբ կուգար կը տեսնէր մեր կուսակցական ակումբներուն տնավարի երեկոյթները, «գեղարուեստական յայտագրով»:

Այն ատեն չէր սիրեր լճանալ որեւէ մեծ քաղաքի մէջ: Եւ եթէ չեմ սխալիր, վեց ամիսը անգամ մը Եւրոպա կը վերադառնար: Վերջին անգամ Պոլիս էր, երբ առաջին աշխարհամարտը սարսեց Եւրոպան: Իրաւ մէկ միջազգային կացութեան ելեւէջներուն, նախատեսած էր շատ մը դէպքեր:

Մթնոլորտը թունաւորուած էր արդէն, եւ հազիւ կրցաւ պրծիլ թուրք ոստիկաններուն ճանկերէն:

Մասնաւոր պարտականութիւններ դրուած էին իր վրայ, եւ իր ձայնը չլսուեցաւ երկար ատեն: 1915 Ապրիլ 11/24ի ձերբակալութիւններէն վերջն էր որ իմացանք թէ «Հայաստան» թերթը կը խմբագրէ Սոֆիայի մէջ:

Ձերբակալութիւններէն անմիջապէս վերջը կազմուած Առժամեայ Մարմինը յաջողեցաւ կապ հաստատել Հ. Յ. Դ. Պալքանի Կեդր. Կոմիտէին հետ, եւ օրը օրին ղրկած թղթակցութեանց շնորհիւ, կարելի եղաւ Հայաջինջ Սարսափներուն առաջին լուրերը հասցնել արտասահման:

Դեռ նոր տեսայ Զաւէն Արք.ի «Պատրիարքական յուշերը»: Ինչպէս կ'երեւայ, ողբացեալ Պատրիարքը չէր գիտեր որ իր հաղորդած տեղեկութիւններն ու տեղեկագիրները արտասահման կը հասնէին մեր միջոցաւ:

Այդ դարհուրանքի օրերուն, վերջին թղթակցութիւն մը ղրկած էի խորապէս յուսահատական, եւ Լիպարիտ Նազարեանց, միշտ հաւասարակշիռ մարդ, անհրաժեշտ համարած էր թեւատել:

Բայց, նոյնքան գործօն կուսակցական, իր կարելին փորձած էր յաջողցնելու համար գերման մարդասէրի մը միջամտութիւնը:

Այդպէս էր որ առտու մը Պոլիս կը հասնէր Լեփսիուս եւ շատ մը վկայութեանց հետ, ստանալով մեր Ֆրանսերէն տեղեկագիրը, կ'աղաղակէր յուսահատ.

— «Մենք այս եղածներուն հազիւ հարիւրէն տասը գիտենք արտասահմանի մէջ»...

Մեծ մարդասէրին անզօրութեան ամենէն պերճախօս փաստը պիտի մնայ այն, որ չէր կրցած միջոց մը գտնել — գերման զինուորական իշխանութիւնը կը մերժէր — իր ստացած վաւերաթուղթերը արտասահման փոխադրելու եւ խորհուրդ կը հարցնէր մեզի, պրօֆ. Ա. Խաչատուրեանի միջոցաւ...

×

Վերջին տարիներու ընթացքին ողբացեալ Նազարեանցը տեսնելու առիթ կ'ունենայինք Փարիզ, արդէն ուժասպառ եւ ընկճուած: Բացի «Հայրենիք» օրաթերթի եւ ամսագրի, «Յառաջ»ի եւ ուրիշ թերթերու մէջ հրատարակուած գրութիւններէն, ուրիշ բան չեմ գիտեր իր գրական աշխատանքներու մասին:

Երբ վերջապէս Եգիպտոս հաստատուեցաւ, դառնալով մնայուն աշխատակից, յետոյ խմբագիր «Յուսաբեր»ի, միշտ ուշադրութեամբ կը հետեւէինք իր գրութիւններուն, որոնք այնքան ցանցառ էին:

Նոյն Լիպարիտն էր, հանդարտ, կշռուած միտքերով: Ամէն բառ իր տեղը: Առանց մասնաւոր գունաւորումներու կամ բռնի ճիգերու:

Կիրք չունէր: Ոչ իսկ տենդ:

Ցուցեր գրի առած ըլլար թէ ազգային քաղաքական տեսութիւններ կամ երաժշտական քրոնիկ մը, ոտանաւոր մը թարգմանէր թէ խմբագրական մը պատրաստէր, կը հետեւէր նոյն գիտական, յաճախ բառական ճշդութեան: Միշտ անսեթեւեթ եւ անխռով:

Եփուն տարր մըն էր քաղաքական բանակցութեանց համար: Դժբախտաբար խառնուածքը — թերեւս ալ առողջական վիճակը — չէր համապատասխաներ այդ ասպարէզին, եւ մնաց կէս ճամբան:

... Հանդիստ ոսկորներուդ, պիտի ըսեն բարեմիտ մարդիկ:

Ո՞ր բազմաչարչար ոսկորը կրցաւ հանգստանալ Հայրենի հողմըրտիքէն դուրս:

ՇԱՏԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

Օհանջանեանի եւ Աղբալեանի յիշատակին

Յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ երբ կը բանամ յարգանքի այս երեկոն, որ նուիրուած է ընկերներ Օհանջանեանի եւ Աղբալեանի, կ'ուզէի նախ ձեր մտածման թեւերը ուղղել դէպի այն մեծ ընտանիքը, որ ազգային Պանթէոն մը դարձաւ Հայոց պատմութեան մէջ՝ իր հերոսներով ու գրագէտներով, զէնքի եւ մտքի փառքերով: Ձեզի ծանօթ են անունները մեր պատմական մեծագոյն ընտանիքներուն, որոնք կը կոչուին երբեմն հարստութիւն,— ինչպէս Արշակունիները, ինչպէս Բագրատունիները: Պատմական այդ ընտանիքներու անուանակոչութեան հետեւելով՝ եթէ մէկը Դաշնակունիք կոչեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, սխալ չգործեց երբեք: Վասնզի նուազ փառաւոր չեղաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կեանքը, ոչ ալ նուազ համազգային,— հայ ժողովուրդին բոլո՛ր խաւերէն, արհեստաւոր կամ մտաւորական, գինագործ կամ ուսուցիչ, ներկայացուցիչներ առաւ մեր ազգակերտ կուսակցութիւնը, պատրաստեց սրբազան դատին, տուաւ դիւցազներգութիւն, ստեղծեց պետութիւն, հիմնեց Հայրենիք՝ անիրաւ եւ բարբարոս վարձակալը դուրս նետելով ազգային տան մէկ բաժինէն:

Ահաւասիկ այդ մեծ ընտանիքին երկու փառաւոր զաւակներուն կորուստին վաղորդայնին, հաւաքուած ենք այստեղ, այս երեկոյ, յարգելու համար անոնց յիշատակը:

Յարգելու համար, ուրեմն, ազգին նուիրեալ այդ մեծ զաւակներուն յիշատակը, կը հրաւիրեմ ձեզ յոտնկայս, երկիւղած, մէկ վայրկեան, հաղորդուիլ անոնց հետ ձեր մտածումին լոյսովը:

●

Ատենախօսները ձեզի ներկայացուցին մեր երկու մեծ ընկերներուն գործն ու արժէքը, հպարտութեամբ ու գնահատանքով պատկերացուցին անոնց փառքը: Բացման խօսքիս մէջ կ'ըսէի թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը նմանի Պանթէոնի մը, ուր կը հանգչին Հայոց ժամանակակից պատմութեան մեծագոյն փառքերը: Տխուր է անշուշտ մտածել որ մեզի վիճակուեցաւ յուղարկաւորներ դառնալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ մեռելներուն: Տխուր է անշուշտ տեսնել որ հետզհետէ կ'անհետանան մեր մեծ ջահկիրները: Վերջապէս ծանր է խորհիլ, որ մեր պատմութեան ամէնէն եղերական պահերուն պատասխանատուութիւնը ստանձնած, մեր պատմութեան փառաւոր էջերովը բեռնաւորուած, ազգային Կամքն ու Երազը բարձր բռնած այս անձնաւորութիւնները կը մեկնին անդարձ, այսպէս անշուք: Անոնք որ մեր պատմութիւնը գրեցին իրենց կեանքով՝ կը հեռանան ահա:

Բայց ինչպէս մեր բանաստեղծը կ'ըսէ,—

Հայո՛ց ժողովուրդ, դուն որ ստեղծեցիր Սահակ - Մեսրոպներ հրաշքի պէս գեղեցիկ, Տիգրաններ աշխարհակալ եւ Պապ թագաւորներ քաջ ու հանճարեղ, Նարեկացիներ Աստուծոյ հետ խօսակից, եւ Շնորհալիներ աստուածաքնար, դուն որ ստեղծեցիր Անդրանիկներ ու Մուրատներ, Վարուժաններ ու Կոմիտասներ,— էլի՛ կը ստեղծես:

Դուն որ դերագոյն տառապանքի գնով՝ տեսար փառքի եւ հանճարափայլ արուեստի տաճարներ,— էլի՛ կը տեսնես:

Համօներու եւ Նիկոլներու մահը չի կրնար ընկճել մեզ: Օհանջանեանի անունը հայերէն լեզուով կը նշանակէ թռիչք դէպի բարձունքները, Աղբալեանի անունը յունարէն լեզուով կը նշանակէ յաղթանակ համաժողովրդական:

Ժողովո՛ւրդ Հայոց,— յուսահատելու չէ, նոր բարձունքներ եւ նոր յաղթանակներ էլի՛ կը տեսնես:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Հայկական հին դրօշները

Հնագոյն դարերէ ի վեր ազգերը սկսան խորհիլ որ տոհմային ու ազգային գոյութեան գաղափարները կրնային ցուցադրուիլ ու զատորոշուիլ դրօշներու գոյութիւնը:

Հայր Վարդան Հացունի կը կարծէ թէ հին ժամանակներու մէջ դրօշներու պաստառը միագոյն էր (կարմիր կամ սպիտակ եւայլն) եւ թէ՝ արդի քանի մը ազգերու զանազան գոյներով պարզած դրօշներու գոյութիւնը նորաձեւութիւն մըն է:

Հայ մատենագիրներու մօտ դրօշները կը յիշուին իբր «դրաւշ», «դրօշ», «վառ», «նշան» բառերով:

Արաբական ազդեցութեան ներքեւ մեր քով յիշատակուած է նաեւ արաբերէն «Ալամ» բառը, որ դրօշ կը նշանակէ: Հին Հայաստանի մէջ երկու տեսակ դրօշներ կային.—

Ա.— Տոհմային դրօշը:

Բ.— Ազգային դրօշը:

Տոհմային դրօշներու կարգին առաջին տեղը բռնած էր Արքայական դրօշը:

Հայկական «Արտաշիսեան», «Արշակունեաց», «Բագրատունեաց» ու «Ռուբինեանց» թագաւորութեանց դրօշներու գոյնը բոլորն ալ ծիրանի էին:

Հայ նախարարներ ու որոշ իշխաններ ունէին իրենց սեփական դրօշները, որոնք սակայն արքայական դրօշին նման ծիրանի չէին, այլ սպիտակ: Անոնք կը զանազանուէին նաեւ իրենց նշաններով ու ձեւերով:

Պէտք է չեշտել թէ բոլոր նախարարները իրենց սեփական դրօշները չունէին, այլ դրօշ ունէին միայն այն գլխաւոր նախարարները որոնք կարող էին Հայոց թագաւորին յատուկ զօրագունդեր հայթայթել:

Հին Հայաստանի նախարարութիւնները բազմաթիւ էին, Փաւստոս անոնց թիւը կը բարձրացնէ մինչեւ 900ի, ուրիշ պատմիչներ այս թիւը կ'իջեցնեն 400ի: Որոշապէս կը հասկցուի միայն, թէ Հայաստան ունէր հարիւրաւոր նախարարներ ու իշխաններ որոնց մեծագոյն մասը ունէր յատուկ դրօշ ու նշաններ:

Իշխանական դրօշները կրնային մետաքսէ ըլլալ, բայց անոնք չունէին ոսկեհիւս զարդարանքներ որոնք յատուկ էին միայն Հայոց թագաւորներուն: Սպիտակ գոյնը հին Հայոց մօտ յարգի գոյն մըն էր:

Հայոց կաթողիկոսներ ու թագաւորները իրենց կառքերուն կը լծէին սպիտակ ձիեր կամ ջորիներ: Կը հագնէին երբեմն սպիտակ զգեստներ: Հեթանոսական շրջանին եւս, մեր դիցուհի Անահիտին կը նուիրէին սպիտակ զոհեր, բայց, սպիտակէն աւելի, միշտ ծիրանի գոյնը նախընտրելի էր:

Միջին դարերուն, հայ իշխաններ եւս սկսան գործածել ծիրանագոյն դրօշները, որոնց վրայի նշանները սպիտակ էին ընդհանրապէս: Ագաթանգեղոս կ'աւանդէ որ երբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Կեսարիա կ'երթայ, իրեն ընկերացող իշխանները ունէին իրենց նշանները՝ այսինքն դրօշները: (Տես էջ 602):

Եղիշէ, Աւարայրի հայ բանակին նախարարները ու գնդապետները կը ներկայացնէ իրենց առանձին դրօշներով: (Տես 180):

Փաւստոս կը յիշատակէ որ Վասակ Մամիկոնեանին հեծելազօր բանակը ունէր իր տոհմային դրօշները (Տես Դ. Խ.): Փաւստոս նոյնպէս կը յիշատակէ Մուշեղ Մամիկոնեանին դրօշը, (ու սեփական նշանները) որոնք Բագաւանի ճակատամարտին նախօրեակին, զէնքերու հետ միասին օրհնել տուած էր Մեծն Ներսէս Պարթեւ կաթողիկոսին: Ըստ նոյն հեղինակին, Մանուէլ եւս ունէր իրեն սեփական դրօշն ու նշանները:

Արքայական ու իշխանական դրօշներէն զատ, Հայաստան ունէր նաեւ իր համազգային դրօշը: Այսպիսի դրօշը գործածութեան դրուեցաւ քրիստոնէութեան շրջանին: Նման բիւզանդական ազգային դրօշին, Հայ ազգային դրօշը եւս կը կրէր խաչը՝ իբր խորհրդանշան: Այս մասին Եղիշէ կը յիշատակէ որոշ բառերով «խաչանշան արարեալ ի վերոյ զօրուն»: (Տես 27):

Ազգային այս խաչանշան դրօշը կը պարզուէր, երբ Հայ բանակը կը կռուէր Անհաւատներու դէմ: Դաւիթ Անյաղթ փիլիսոփան եւս հայկական ազգային խաչադրօշին մասին կ'արտայայտուի ու կ'աւանդէ թէ այդպիսի դրօշ կը տարուէր հայկական բանակին առջեւէն: (Տես էջ 117):

Թովմաս Արծրունի, Յովհաննէս պատմիչ ու Սմբատ պատմիչ կ'ընդունին հայ բանակներու առջեւէն տարուած խաչադրօշներու գործածութիւնը:

Կիլիկիոյ Հայ Թագաւորներէն, Լեւոն Դ. երբ 1302 Թուականին Արաբներու դէմ կը կռուէր, «զնշան Սրբոյ խաչին առաջի տանելով» էր, կ'ըսէ Սմբատ պատմիչը: Ազգային այս խաչադրօշը ծիրանագոյն էր, ու ոսկիով քանդակուած էր, ոսկի ծոպերով միասին: Միջին դարուն խաչադրօշին անկիւններուն վրայ քանդակուեցան նաեւ հետեւեալ աւետարանական գիրերը.—

«Տր. Ած. Ցս. Քս.»

Արքայական դրօշները ու անոր ձեւն ու նշանները ։

Արտաշիսեան եւ Արշակունեաց հայկական թագաւորութեանց դրօշը ծիրանագոյն էր ։ Այս դրօշին նշանը արծիւ մըն էր որ փնդհանրապէս ոսկեգոյն հիւսուածք ունէր ։ Երբեմն քանդակուած կ'ըլլային երկու արծիւներ, որոնց կեդրոնը կ'երեւէր արեւը ։ (Այս նշանները որոշակի կ'երեւան Տիգրան Մեծին թագին վրայ) ։ Ծիրանին արքայական ամենապաշտօնական ու սիրուն գոյնն էր, ու այդ իսկ պատճառաւ մեր թագաւորները ծիրանի կը հագնէին ։ Կասիոդեան կը խօսի Մեծն Տիգրանի ծիրանի պատմուճաններուն մասին, իսկ Ագաթանգեղոս կը պատմէ Տրդատ թագաւորին «ծիրանեօք» զարդարուած ըլլալը ։ Դրօշէն, ու հագուստէն զատ, Արտաշրմնի ու Արշակունի հայ թագաւորներր կը հագնէին կարմիր կօշիկներ ։ Այս շրջաններու դրօշները երբեմն նեղ ու երկար կ'ըլլային ։ Հայր Վարդան Հացունին, այս ձեւը կ'եզրակացնէ Ղուկիոս Վերոսի դրամներուն վրայ երեւցած հայկական դրօշներէն, որոնց բունը նիզակ մը կ'ըլլար ։ Դրօշներէն զատ, հին Հայերը ոսկեզօծ խոշոր արծիւ մըն ալ կը տանէին թագաւորին առջեւէն, ինչպէս կ'աւանդէ Խորենացին, երբ կը խօսի Վաղարշակ թագաւորին մասին ։ Այսպիսի արծիւ մը տէգի մր ծայրը անցած կ'ըլլար ։ Պարսիկները ու Հռովմայեցիները եւս ունէին այսպիսի նշաններ ։ Միայն թէ Հռովմայեցիք անպատկեր դրօշներ ունէին, ու արծիւր առանձին կը տանէին տէգի վրայ անցուած, բայց Հայերը արծիւը թէ իրենց ծիրանագոյն դրօշին վրայ քանդակել կամ հիւսել կու տային, եւ թէ արծուանշան խորհրդանշան մըն ալ տէգի վրայ անցուած՝ թագաւորին առջեւէն կը տանէին ։

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Արտաւազդ արք. Միլանոյի մէջ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ) .— Սեպտեմբեր 23ի կէսօրէն վերջ Արտաւազդ Արք. քաղաքս կը ժամանէր, գտնելու համար իր հօտը եւ տեղւոյս վրայ ձեռնարկելու համար ներգաղթի հանգանակութեան ։ Օգտուելով իր այցելութենէն՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան Միլանոյի մասնաճիւղը կազմակերպած էր հաստատութեան 40ամեայ գործունէութեան յոբելենական հանդէսը ։ Սեպտեմբեր 25ին քաղաքիս գեղեցիկ սրահներէն մէկուն մէջ, տեղի ունեցաւ տօնակատարութիւնը, որուն յաջորդեց ներգաղթի հանգանակութիւնը ։ Հ. Բ. Ը. Միութեան քայլերգէն վերջ՝ Պ. Արամայիս Սրապեան արտասանեց ողջոյնի եւ բացման խօսքը, որմէ վերջ Հ. Բ. Ը. Միութեան Միլանոյի մասնաճիւղին նախագահ Պ. Օննիկ Տիլսիզեան գրաւոր բանախօսութեամբ մը տուաւ Հ. Բ. Ը. Միութեան գործունէութեան համայնապատկերը սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը ։ Տեղի ունեցան մասնաճիւղին երեց անդամներուն գնահատական վկայականներու բաշխումը, հանդիսականներուն ջերմագին ծափերուն տակ ։ Համերութեան ծանօթ երգիչներ Պ. Է. Փափազեան եւ Պ. Կ. Սագըլլեան հանդիսութիւնը քաղցրացուցին իրենց արուեստով, առաջինը երգելով Կունոյի Ave Mariaն եւ երկրորդը Հայաստանը ։ Պ. Գ. Մկրեանի օրուան պատշաճ երկու խօսքէն վերջ խօսեցաւ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան, որ գնահատական բառերով վեր հանեց Հ. Բ. Ը. Միութեան կատարած հայրենասիրական դերը ։ Անդրադառնալով ներգաղթին, խօսեցաւ Հայաստանի մասին ։ Հաւատք եւ հրաւէր իր խօսքին մէջ, ու անսահման խանդավառութիւն ։ Հանգանակութեան արդիւնքը եղաւ շատ գոհացուցիչ ։

Սեպտեմբեր 28ին ձայնաւոր պատարագ քաղաքիս Անկլիքան եկեղեցիին մէջ ։ Կը պատարագէ Արտաւազդ արք. ։ Դպրաց դասին կը մասնակցէին Պ. Օննիկ Աւագեան, Պ. Էմմանուէլ Փափազեան, Պ. Կիրակ Սագըլլեան, Պ. Ժիրայր Սէմէրճեան, Պ. Հրանտ Բամպակեան, Պ. Տօնապետ Յովհաննէսեան եւ Պոլսոյ Ս. Երրորդութեան դպրաց դասուն վարիչ Պ. Պէրպէրեան ։ Պ. Օննիկ Աւագեան աւագ սարկաւագ կը ձեռնադրուի ։ Եկեղեցին կը յորդի բազմութեամբ, Արտաւազդ արք. կը խօսի դարձեալ Հայաստանէն, գաղթաշխարհէն, ներգաղթի յուզումնալից տեսարաններէն ։ Նոյն օրը, կէսօրէն վերջ, կաթողիկոսական լիազօր պատուիրակը կը խօսի Միլանոյի ձայնասփիւռէն, շուրջ 15 վայրկեան ։

Ձայնը լսուեցաւ բարձր եւ յուզումնալից, տարուած հոգեկան յափշտակութեամբ, երբ կը յորդորէր մնալ եւ ապրիլ Հայ, կապուած մեր հայրենիքին եւ անոր անկորնչելի աւանդութեանց եւ գեղեցկութեանց ։

Արտաւազդ արքեպիսկոպոս Հոկտեմբեր 1ին կը մեկնի Վենետիկ, ողջունելու համար իր հօտը եւ Մխիթարեան Միաբանութիւնը ։ Ա. Ս.

ՓՈՒՆՋ ՄԸ ԾԱՂԻԿ

Այն օրը գործէն վերադարձիս երկտող մը գտայ նամակատուփիս մէջ ։ Կոմիտէն լուր տուած էր բոլոր ընկերներուն որ այդ իրիկուն ընկեր Նիկոլ Աղբալեանը Լիոնի կայարանը պիտի գտնուէր ։ Հետեւաբար անհրաժեշտ է որ ընկերներով կայարան գտնուինք զինքը դիմաւորելու ։ Ընկերը քանի մը ժամ մեզի հետ մնալով. գիշերուան շոգեկառքով պիտի մեկնէր Մարսէյլ, ու յետոյ Պէյրութ ։

Դաշնակցութեան շարքերէն դեռ նոր ներս մըտած էի ։ Զանազան գրուածներ ու պատմութիւններ զիս այնքան գրաւած էին, այնքան էի յափշտակուած Դաշնակցութեան ղեկավարներու եւ մարզիկներու յանդուգն ու խիզախ գործերէն որ այդ պահուն շատ երջանիկ կը զգայի որ Դաշնակցական ղեկավարի մը պիտի հանդիպէի ։ Զեմ յիշեր քանի հոգի էինք երբ զինքը դիմաւորեցինք կայարանի սրահներուն մէկուն մէջ ։

Ընկ. Ն. Աղբալեան զանազան հարցումներ կընէր մեզի, գիտէր որ ընդհանուր սպանդէն ազատուած խլեակներ էինք ամէն մէկս, զանազան շրջաններէ ։ Ու այսօր միեւնոյն գաղափարով ու խտէալով տոգորուած, եղբայրացած իրարու հետ ու խումբ մըն էին կազմած որպէս փոքր մէկ մասնիկը Հ. Յ. Դաշնակցութեան ։ Կը հետաքրքրուէր մեր անցեալով, մեր ընտանեկան պարագաներով ։ Իւրաքանչիւրս դրուագներ ունէինք ըսելիք, կը պատմէինք, ու հոգեկան մեծ բաւարարութիւն կ'ըզգայինք երբ կը պատմէինք մեր կեանքը մեր աւագ ընկերոջ ։

Հետաքրքրուեցաւ նաեւ տեղական կազմով, թելադրանքներ ըրաւ, ու յետոյ խօսեցաւ իր առաքելութեան մասին, «Այս Պէյրութ պէտք է երթամ զբաղելու համար մշակութային գործով, Սուրիոյ մէջ հոծ թիւով հայութիւն ունինք կրթական գործերը կազմակերպել, նոր սերունդին հայեցի դաստիարակութիւն եւ մտաւորական պաշարով սերունդ պատրաստել հարկաւոր է... այս գետնին վրայ միակ վայրը ուր կարեւոր աշխատանք կրնանք կատարել Սուրիան է» ։

Աւելի քան երկու տասնեակ տարիներ անցան այդ օրէն ի վեր ։ Մէջտեղն է Նիկոլ Աղբալեաններու տարած աշխատանքը ։ Անկասկած սկսուած գործը նոյն թափով պիտի շարունակուի իր մահէն վերջ ալ, եւ Պէյրութի Նորակառոյց ճեմարանը պիտի յաւերժացնէ Աղբալեաններու յիշատակը ։

Այս քանի մը տողը փունջ մը ծաղիկ է, Լիոնի ընկերներէս եւ ինձմէ թարմ շիրիմին ։ Յարգանքով կը խոնարհինք բոլորս ։

Մ. Տէր Պետրոսեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ս. ԳԷՈՐԳ ԶՕՐԱՎԱՐԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ

Աշնանային առաւօտ է, ամպամած երկնքից մաղում է անձրեւը ։ Բազմաթիւ տղամարդիկ ու կանայք շտապում են, ժամ առաջ հասնիլ սուրբ Էջմիածնի վանքը, հայ հաւատացեալների հինաւուրց պատմական սրբավայրը ։

Ս. Գէորգ զօրավարի տօնակատարութեան օրն է ։ Այդ օրը առաւօտեան ժամը 9ից ուխտաւորների խուռներամ շարանը դիմում է դէպի Ս. Էջմիածնի տաճարը ։ Տաճարում արդէն սկսուել է Ս. պատարագը ։ Վանքի բակում տիրում է աննկարագրելի խրախճանք ։

Ուխտաւորների խուռն բազմութեան մէջ առանձնապէս աչքի են ընկնում Իրանից Մայր Հայրենիք վերադարձած Հայերը իրենց վաղեմի հայկական տարազով ։ Դրանք այն Հայերն են, որոնց պապերը Շահ Աբբասի օրով գերուել են Պարսկաստանի խորքերը ։ Օտարութեան մէջ տառապող այս ժողովուրդը զուրկ էր մարդավայել կեանքի պայմաններից ։ Այժմ նրանք վայելում են հարազատ պետութեան հոգատար խնամքը ։ Նրանց մի մասը տեղաւորուել ու վերաբնակուել է Էջմիածնի քաղաքում ու շրջակայքում ։

Վանքի բակում եռուզեռ է տիրում ։ Բազմաթիւ ուխտաւորներ զոհ են մատուցում, նրանցից շատերը ուխտ են արել զոհ մատուցել պատերազմից ողջ վերադարձած հարազատների համար, մայրերը՝ զաւակների, քոյրերը՝ եղբայրների, կանայք՝ ամուսինների ու զաւակները՝ հայրերի համար ։

Տաճարի ներսում պատարագից յետոյ հաւատացեալ ժողովուրդը երկիւղածութեամբ մօտենում է Ամենայն Հայոց Հայրապետի Տ. Տ. Գէորգ Զ. կաթողիկոսի աջը համբուրելու ։

«Էջմիածին» Տիկ. Մարի Մեծատուր

ՎՐԻՊԱԿ.— Սեպտեմբեր 27ի «Յառաջ»ի 756 թիւին մէջ «Մեռնող մայրիկն մահը» յօդուածին մէջ խորագիրը Մայրիկ պէտք է ըլլայ Մայրի ։ Աւեղ՝ առէջ, իրենները՝ էրէնները, ծրդի՝ ցրդի ։

Իսկ երկրորդ յօդուածին մէջ Ա. սիւնակ վարէն 4րդ տողը կարդալ «զօրականը արծաթ մկրատ մը կը ներկայացնէ ափսէով մը ու իշխանուհին» եւայլն ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Վալանսի Հ. Մ. Մ. (U. S. A.)ի այս տարուան ախոյենական մրցումներուն երկրորդը տեղի ունեցաւ կիրակի օր, Վալանսի Հ. Մ. Մ.ի դաշտին վրայ ։ Ouverture de Rideau (բացման խաղը) սկսաւ մեր պահեստին եւ F. C. V.ի միջեւ որ միեւնոյն դասին կը պատկանի ։ Այս վերջիններուն թոյլ տրուած էր սկիզբի երեք մրցումներուն համար գործածել իրենց ուզած խաղացողները, լաւագոյն խումբերէն ։ Այս ձեւով F. C. V. ունէր 11 խաղացողի վրայ 5 հոգի առաջին խումբէն, որոնցմէ մէկը գերմանացի ։ Հակառակ այս առաւելութեան մըրցումը վերջացաւ հաւասար, 1—1ով ։

Ժամը 3.45ին դաշտ մտաւ U. S. A.ի առաջին խումբը (1ère Série) ։ Հակառակ մեր տղոց հմուտ խաղարկութեան շատ աննշան պատճառներով երկու տարիէ ի վեր կը մնան այդ դասին մէջ ։ Մարզական մասնագէտներու կարծիքով մեր խումբը պէտք է ըլլայ promotion d'honneurի գիծին վրայ անվիճելիօրէն ։ Ծշդենք սակայն «Յառաջ»ի մարզասէր հասարակութեան համար որ դնդակի ամէնէն դժուարին մրցումները միշտ 1ère série խումբերուն մէջ տեղի կ'ունենան, որովհետեւ այս խումբերը շատ հաւասարակշիռ են ։ 2ème série բարձրացողները մեծ մաս կամ promotionներն կորսընցուցած են եւ կամ շատ աննշան կէտերու տարբերութեամբ կը մնան Ա.ին մէջ ։ Եւ համաձայն իւրաքանչիւր խումբի միջավայրին եւ նիւթական պայմաններու երբեմն այնքան կը զօրանան որ նոյնիսկ promotion d'honneurները կը գլեն կ'անցնին ։

Մարզասէր հանդիսատեսներ պէտք է իրենց գնահատութիւնը կամ քննադատութիւնը ըրած ատեն նկատի ունենան այս պարագաները եւ մանաւանդ չզարմանան որ այս երրորդ շրջանին համար ալ Վալանսի Հ. Մ. Մ.ը պիտի խաղայ 1ère serie, մինչդեռ իրմէ շատ աւելի տկար խումբեր promotion կը խաղան ։

Մեր առաջին խումբը այս կիրակի օրուան մրցումին մէջ ալ ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ 2ի դէմ 6ով, հակառակ իր լաւագոյն խաղցողներէն մէկ քանիին պակաս ըլլալուն, ըսած էինք արդէն որ առաջին անգամ ալ մերինները շահած էին 1ի դէմ 7ով ։ Նշանակէտները շահողներն էին Կորկոտեան, Կոմիկեան, Ժամագործեան եւ մեր անման փոքրիկ Գազանճեանը ։

Անշուշտ այս յաղթանակները պէտք չէ շփացնեն մեր տղաքը որոնք իրական մարզիկին վայել համեստութեամբ, միշտ յառաջդիմելու պէտք է ձգտին ։ Անշուշտ Հ. Մ. Մ.ը իր անկարելին պիտի փորձէ որ գոնէ երրորդ մրցումով ապահովէ promotionի անցնելու կարելիութիւնը, փրկելով մեր պատիւը տեղացիներու առջեւ ։

Թղթակից

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԵՐՔՈՒՄ ՄԸ

Սանասարեան Սաներու Միութենէն «Յառաջ»ի 22 Յուլիսի թիւին մէջ, խորունկ ցաւով կարդացինք նախկին պատրիարք Զաւէն սրբազանի յուշերու հատորէն արտատպուած քանի մը էջեր, որոնց մէջ անհասկնալի անփափկանկատութեամբ մը, Սանասարեանի տեսուչներէն ողբացեալ Յովսէփ Մատաթեանի անձին շուրջ քանի մը ակնարկութիւններ կային ։ Այդ ակնարկութիւններու համաձայն, իբր թէ Յովսէփ Մատաթեան «Ազգին եւ Կարնոյ առաջնորդարանին անցուդարձերը անմիջապէս կուսակալին կը հաղորդէր» ։ Տեղը եւ ժամանակը անպատեհ նկատելով առ այժմ ծանրանալ այդպիսի անհիմն գրուածքի մը վրայ, մենք նախկին սաներս այդ հաստատութեան, կուզանք այս երկտողով մերժել իրականութեան անհամապատասխան եղող այդպիսի ակնարկութիւն մը, աւելցնելով միեւնոյն ատեն որ Սանասարեան վարժարանը, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ անհատներ, յաճախ օգտուած են կառավարական պաշտօնեաներու քով անոր անմիջական եւ ազդու միջամտութենէն ։

Ի դիմաց Սանասարեան Սաներու Միութեան՝ քարտուղար՝ Մ. Պարսամեան, նախագահ՝ Հ. Ա. Քիպարեան ։

Յ. Գ. — Արտասահմանի այն թերթերն որոնք Զաւէն պատրիարքի յուշերէն քաղուածներ ըրին կը խնդրենք արտատպել այս հերքումը ։

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Գուրգէն Ալէմշահ որ Նիւ Եորք կ'ըդտնուի ամիսէ մը ի վեր, տեղւոյն The Town Hallի մէջ, Հոկտեմբեր 3ին կու տայ մեծ համերգ մը, մասնակցութեամբ նուագախումբի եւ տեղւոյն ազգ. երգչախումբին ։ Համերգին յայտագիրը կը բաղկանայ Սպենդիարեանի Ալմաստ օփերայի պարականն քայլերգէն, Կոմիտասի ժողովրդական պարերէն եւ մասնաւորաբար իր գործերէն Հէքեաթ, Արեւելեան փիշերներ եւ Աւարայրի պատերազմը ։ Յայտագրին մաս կը կազմեն նաեւ Ալէմշահի ժողովրդական երգերը, Իղձ, Նազեր, Եարը, Ես սիրեցի, որոնք պիտի երգէ Օր. Նորմա Գազանճեան ։

ւաստուի որ բանակցութեանց առանցքը կը կազմեն իտալական նախկին գաղթավայրերը որոնց ճակատագիրը պիտի որոշուի Լոնտոնի յառաջիկայ խորհրդաժողովին մէջ։ Ձախակողմեան հոսանքները կը պնդեն որ անհրաժեշտ է հասկացողութեան մը գալ Մոսկուայի հետ։

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ.— Սուրճ՝ թիւ 51 կտրօնով A. M. V.երուն 125 կրամ։ Բրինձ՝ մինչեւ Հոկտեմբեր 12 արձանագրուիլ թիւ 69 կտրօնով 300 կրամ ստանալու համար (E)։

ԱՆԿԼԻՔԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻ բարձրաստիճան կղերականներէն, Եօրքի արքեպիսկոպոսը ճառ մը խօսելով անցեալ չորեքշաբթի, յայտարարեց որ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ ստեղծուած երկպառակութեան պատասխանատուն է Վատիկանի քաղաքականութիւնը որ քրիստոնեայ քաղաքակրթութեան թշնամի կը նկատէ Խորհ. Միութիւնը։ «Արդէն գոյութիւն ունի հոսանք մը որուն կարծիքով խոշոր տարբերութիւն մը կայ Եւրոպայի աւանդական մշակոյթին եւ սլաւական ցեղերու մշակոյթին միջեւ։ Եթէ տեւական բնոյթ ստանայ այս կարծիքը, պատերազմ անխուսափելի է»։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սունկուրլուցի Սուլթանա կը փնտռէ Փրանսաբնակ իր հայրը, Սունկուրլու, Չէմէնլերէն, Օսէպի զաւակ Հայրապետը, որուն եղբայրներն են Յարութիւն, Կարապետ։ Սուլթանա կը բնակի Ճէվիզլիք Զըքմագ սօքաք 28, Kadekeuy, Istamboul։

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ եղբօրորդիս Զատիկ Աճէմեանը, հօր անունը Վրթանէս, որ կը գտնուէր Պուլկարիոյ Խասս Գիւղը։ Մինչեւ 1945 զինուոր էր պուլկար բանակին մէջ։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր հօրեղբօր Պ. Կարապետ Աճէմեանին, 3 rue Chapellier, Մարսէյլ։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԽՐԻՄԵԱՆ դպրոցը կը վերաբացուի այսհինգշաբթի։ Ծնողքներէն կը խնդրուի առաջնորդել մանուկները։ Իսկ արձանագրութեան համար դիմեն կիրակի օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6 վաչութեանս, դպրոցի սրահին մէջ։ Հին թէ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է։ Հոկտեմբերէն վերջ նոր աշակերտ չընդունուիր։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Բացառիկ ներկայացում երկուշաբթի 3 Նոյեմբեր 1947, ժամը 20ին Սառա պէռնար թատրոնին մէջ։

Արա Գեղեցիկը

Նաիրի Զարեանի տաղաչափեալ Արա Գեղեցիկին խաղարկութեան կը մասնակցին Փարիզի գրեթէ բոլոր հայ դերասանները։ Հինգ ամիսէ ի վեր կը տարուի լուրջ աշխատանք եւ պիտի խաղցուի գրեթէ առանց նշմարելու յուշարարին ներկայութիւնը։ Ա. Գ.ը ունի նաեւ ութ գուսանական երգեր, որոնք յօրինուած են երաժշտագէտ Պ. Ա. Ալէմշահի կողմէ։ Ունի նաեւ մեհենական պարեր, Շամիրամ Թագուհիի պալատին մէջ։

Արա Գեղեցիկին բեմադրութիւնը պիտի կատարէ Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆ։

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ԵՒ ԼԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ գիտցող, օրիորդ մը կը փնտռուի գրասենեակի մը մէջ անմիջապէս աշխատելու համար։

Դիմել Հայ Գաղթականներու գրասենեակը, ժամը 10—12, 7 rue Copernic, Paris (16), métro Boissière։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԴՊՐՈՑԸ

Ի գիտութիւն Լիոնահայ գաղութին կը փութանք յայտնել թէ յառաջիկայ Հոկտ. 2էն սկսեալ ամէն հինգշաբթի օրերը կանոնաւորապէս (ժամը 9.30—11.30 եւ 2—5), դպրոցիս հայերէն լեզուի եւ պատմութեան դասընթացքները կը վերսկսին։

1947—48 դպրոցական տարեշրջանի համար՝ Տիկ. Գեղանուշ Ծինիկճեան - Փափազեան սիրայօժար ստանձնած է ուսուցչուհիի պաշտօնը։

Արձանագրութիւններու համար դիմել միութեանս կեդրոնատեղին։ 78 rue Rabelais, ամէն կիրակի, Դշ. եւՇչ. օրերը ժամը 9—12։

Ի դիմաց Լիոնի Հայ Կաթ. Միութեան՝ Վարչութիւն։

STUDIO KÉVORK
ՎԱՐՊԵՏ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ
18, Rue Elisée-Reclus, Kremlin-Bicêtre (Seine)
Métro : Porte-d'Italie

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 4 շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Ռէփիւպլիքէններու սրահին մէջ 16 rue J. B. David։ Նախաձեռնութեամբ «Անտօք» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչի սանուհիներու։

Կը խօսի՝ ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ տոհմիկ տարազներով հայ գեղջկական պարեր, սանուհիներու կողմէ։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար մասնակցութեամբ Carlo Alfieri նուագախումբին։

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում։ Մուտքը ազատ է։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 57րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին, Ց. Կ. Խաչի, սանուհիներուն, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Ժան տ'Արքի մէջ։ Կը նախագահէ ընկեր ՁԷՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ կը տօնուի Լիոնի մէջ, 11 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Etienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécilleի մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ մօտ օրէն։

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Վալանսի մասնաճիւղին կողմէ, տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ս. Ահարոնեան սրահին մէջ։ Ներկայ պիտի ըլլայ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը ընկեր ՎԱՀԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԸ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր երէց ընկերները, խաչուհիներ, սանուհիներ եւ բարեկամներ ու համակիրներ։

ՑՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբեր 2ին հինգշաբթի ժ.ր 9ին, Sociétés Savantesի Սալ Էի մէջ։ Կը խնդրուի նախկին աշակերտներէն ներկայ գտնուիլ ճիշդ ժամուն, իսկ նոր արձանագրուիլ փափաքողները դիմեն նոյն օր ուսուցչուհիին։

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նոր շրջանի բացման առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը (surprise party) շաբաթ, 4 Հոկտեմբերին, 7 rue Phalsbourg ժամը 15էն 21։ Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերուն անդամները։

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ցր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հիւանդապահութեան պատրաստութեան յատուկ դասախօսութիւնները կը վերսկսին Հոկտ. 16ին, հինգշաբթի ժամը 5ին, Իսիի իր դարմանատան մէջ, դասախօսութեամբ Տօքթ. Ռուբէն Տէր Դաւիթեանի։

15 տարեկանէն վեր այն հայ օրիորդները, որ կը փափաքին դասախօսութեանց հետեւիլ, արձանագրութեան համար դիմեն հինգշաբթի օրերը Sosiétés Savantes ,E սրահը։

Փարիզի մասնաճիւղին թղթակցութեան համար հասցէն La Croix Bleue Arménienne, Section Paris, 15bis, rue Amélie, Asnières (Seine), հեռաձայն Gré. 30-95։

Դրամական առաքումները ընել 43 rue Richer, Mlle Palouyanի։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հար. Ֆրանսայի Ներգ. Հանգանակիչ Կեդր. Յանձնախումբս, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, 42.400 ֆրանք Մարթիկի եւ շրջանի գաղութէն։ 71200 Լասիոթայի գաղութէն։ 4500 ֆրանք Կարտանի գաղութէն Պ. Անսուրեանի նշանախօսութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի։ 500 ֆրանք, Կարտանի գաղութէն Պ. Բեթէնեանի ամուսնութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի։ Գումար 118.600 ֆրանք։

Դիւան Հարաւային Ֆրանսայի Ներգաղթի
Հանգանակիչ Կեդր. Յանձնախումբ

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶԴԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մաղընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկուան կիշէէն։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, ընկեր Կիւլեանի բնակարանը։

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը կ'այցելէ հետեւեալ մասնաճիւղերուն։

ՎԻԷՆ՝ Շաբաթ 4 Հոկտեմբեր։
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ Կիրակի ցերեկէ վերջ 5 Հոկտ.։
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ Կիրակի երեկոյ, 5 Հոկտեմբ.։
ՏԷՍԻՆ՝ Երկուշաբթի 6 Հոկտեմբեր։
ԼԻՈՆ՝ Երեքշաբթի, 7 Հոկտեմբեր։

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը երեկոյեան 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը։

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր ընկերուհիները, Հոկտեմբեր 7ին, ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour, ժամը 8ին։ Ներկայ կըլլայ Կեդր. վարչութենէն ընկեր Վահէ Մանուկեան։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, անդամատետրերով։

ՄԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Մարսէյլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յակոբ Կօշկակարեանէն 2000 ֆր., իր ազգականներուն ողջամբ Վալանս ժամանումին առթիւ։

ՑՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 Հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ։ Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողքներէն, Կաւկանի, Վիլ Բարիսիի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17։

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուրիշ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն։ Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք։

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել։

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիէզոփօներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ։

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք՝

Մի՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՑ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Ծախու է

Սափրիչի ամբողջական կազմած մը՝ 2 այրի եւ 2 կնոջ յատուկ։ Լավապօ, հայելի, թիկնաթոռ, աթոռներ, 2 սէշուար, դարակներ եւայլն։
Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Յ. Տ. Յ.ի։

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԸ
Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,
Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով
Հեռաձայն TRI 31 - 62
24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 4 Octobre 1947 Շաբաթ 4 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année Nº 5153-Նոր շրջան թիւ 762 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

5000 ՏՈԼԱՐ ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿ

Համաձայն Բարեգործականի վերջին զեկոյցին, իր պաշտօնէն հրաժարած է փոխ-պատուիրակը, Պ. Վահան Մալէզեան :

Կեդր. վարչութիւնը «յակամայէ եւ ցաւ ի սիրտ» ընդունելով հրաժարականը, տարեկան հինգ հազար տոլարի կենսաթոշակ մը յատկացուցած է իրեն՝ ի վարձատրութիւն այն ծառայութեան զոր նախկին բանաստեղծը ընծայած է Հայոց ազգին իր պաշտօնավարութեան 39 տարիներու ընթացքին :

Տարեկա՜ն հինգ հազար տոլար :

Այսինքն օրինական սակով տարեկան 600.000 ֆրանք :

Թուաբանական ուրիշ հաշիւով, ո՛չ նուազ քան մէկուկէս միլիոն :

Զար լեզուները կը հաւաստեն որ կեդր. վարչութիւնը նոյնիսկ ստանձնած է վճարել եկամուտի տուրքը ...

Եթէ չափազանցուած չեն մեզի հասած տեղեկութիւնները, նախկին փոխ-պատուիրակը վերջին երկու տարուան ընթացքին կը ստանար, Ամերիկայի մէջ, տարեկան 6500 տոլար թոշակ :

Միտքերը թարմացնելու համար յիշէ՞նք ամսական տասը հազար ֆրանքի թոշակը զոր կը վճարուէր իրեն պատերազմէն առաջ, այսինքն այն օրերուն երբ անգլիական ոսկին կ'արժէր 90—100 ֆրանք :

Բարեգործականի աղա - էֆէնտիները չէին կրնար տալ աւելի՛ անարդար ապլիկարողութ մը վարձատրելու համար պաշտօնեայ մը որուն վաստակը հիմնարկութեան — եւ հայ ժողովուրդին — եղած է չափազանց համեստ :

Ու ո՛չ մէկ ատեն արժանի այն շռայլութեան ու թրքաբարոյ գովասանքներուն որոնցմով կը յորդին Բարեգործականի վերջին զեկոյցները՝ փոխ պատուիրակին իսկ ստորագրութեամբ :

Բարեգործականը առեւտրական հիմնարկութիւն մը չէ, ինչպէս դիտել կուտայ ամերիկահայ պաշտօնակից մը, եւ անշուշտ իր իրաւասութեանց սահմանէն դուրս է իշխանավայել թոշակներ կամ պարգեւներ բաշխել աջ ու ձախ :

Թիւրիմացութեան մէջ են այն միամիտները որոնք կը պնդեն թէ Բարեգործականը պատասխանատու է միայն իր անդամներուն եւ «դրսեցի«ները իրաւունք չունին միջամտելու իր տնտեսական կարգադրութիւններուն :

Պէտք չէ մոռնալ որ Բարեգործականի հիմնադրամներուն գլխաւոր մէկ մասը գոյացած է համեստ ու աշխատաւոր բազմութեան «տասնոց» - ներով :

Իր ազնուապետական շրջապատէն հեռու մնացող զանգուածն է որ առատօրէն կը մասնակցի իր հանգանակութիւններուն :

Այդպէս էր երէկ : Այդպէս է նաեւ այսօր :

Ներգաղթի առաջին մէկ միլիոնի հանգանակութիւնը անկասկած կէս ճամբան կը մնար գոնէ Ամերիկայի մէջ, եթէ գաղութին Դաշնակցական զանգուածն ու հանգանակիչ յանձնախումբերուն մասնակցող անհատ Դաշնակցականներ չքաջալերէին այդ հայրենասիրական ձեռնարկը :

Առանց Դաշնակցութեան — ուրեմն առանց «դրսեցի»ներուն — անկարելի էր հաւաքել 300.000 տոլար Քալիֆորնիոյ կամ 110.000 տոլար Տիթրոյթի մէջ:

Բազմութիւնները երբեք չեն զլանար իրենց նիւթական օժանդակութիւնը Բարեգործականին պայմանաւ որ այս վերջինը քիչ մը աւելի մօտենայ ժողովուրդին, խուսափի ամիրայական կազմակերպութեան մը վերածուելու փորձերէն եւ մանաւանդ իմաստութեամբ գործածէ իր հիմնադրամները :

Պ. Մալէզեան ո՛չ վարչապետ էր ո՛չ ալ նախարար :

Երբ տասն անգամ աւելի «արդիւնաւէտ ծառայութիւն» մատուցանող անձնազոհ հայրենասէրներ — մտաւորական կամ հասարակ մահկանացու — փշուր մը զուրգուրանքի ալ արժանի չեն նկատուիր Հայոց ազգին ազգային հաստուածէն — եւ Բարեգործականէն — առնուազն ծիծաղելի է տասնեակ տխտղոններով ու տոլարներով գնահատել վճարովի պաշտօնեայի մը տուած աշխատանքը :

Ժ.

Իրանի կառավարութիւնը կ'արգիլէ ներգաղթը(?)

ԽՄԲ. — Մեր Սեպտեմբեր 20ի թիւով գրած էինք որ Իրանի կառավարութիւնը արգիլած է 20.000 Հայերու ներգաղթը: Թէեւ կարգ մը շրջանակներու կողմէ հերքուեցաւ այս տեղեկութիւնը, բայց հետեւեալ զեկոյցը զոր կը քաղենք Ալիքի Սեպտեմբեր 5ի թիւէն, կը հաստատէ լուրին վաւերականութիւնը.—

Սովետական սոցիալիստական ռեսպուբլիկաների միութեան Իրանի դեսպանատան հիւպատոսական բաժնի՝ Իրանից Հայերի ներգաղթը 1947 թւին դադրեցնելու առթիւ :

Սովետական Սոցիալիստական ռեսպուբլիկաների Միութեան Իրանի դեսպանատան հիւպատոսական բաժինը սրանով տեղեկացնում է սովետական Հայաստան ներգաղթել ցանկացող Հայերին հետեւեալը.—

Համաձայն ՍՍՌՄ.ի կառավարութեան 1945 թուի Դեկտեմբեր 2ի որոշման, արտասահմանեան Հայերի Սովետական Հայաստան ներգաղթելու թոյլտուութեան եւ Իրանի նախարարական խորհրդի 1946 թուի Ապրիլ 16ի որոշման, Իրանից Սովետական Հայաստան մեկնիլ ցանկացող Հայերին ամենայն օժանդակութիւն ցոյց տալու առթիւ.—

Ինչպէս եւ Իրանական կառավարութեան կողմից 1947 թուի Ապրիլ 9ի ՍՍՌՄ.ի դեսպանատանը տուած համաձայնութեան, ընթացիկ տարում Հայերի ներգաղթը Իրանից շարունակելու առնչութեամբ — վերսկսուեցին 1947ի ներգաղթի նախապատրաստական աշխատանքները :

Սակայն հետագայում Իրանի կառավարութիւնը հակառակ իր նախկին որոշումների, հրաժարուեց Հայերի Իրանեան հպատակութիւնից ելնելը ձեւակերպել եւ թոյլատրել նրանց մեկնումը սովետական Հայաստան :

Նկատի առնելով այս հանգամանքը ՍՍՌՄ.ի Իրանի դեսպանատան հիւպատոսական բաժինը հարկադրուած է դադարեցնել Իրանահայերի ընթացիկ տարւայ ներգաղթի աշխատանքները :

Ս. Ս. Ռ. Մ.ի Իրանի Դեսպանատան հիւպատոսական բաժին. ԿՆԻՔ

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կ'ըհաղորդեն որ Անգլիա եւ Խորհրդային Միութիւնը ի մօտոյ պիտի կնքեն առեւտրական համաձայնութիւն մը: Բանակցութիւնները սկսած էին անցեալ ապրիլին բայց յանկարծ ընդհատուեցան յունիսին :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ռուսական գօտիին ընկերվարական կուսակցութեան համաժողովին մէջ խորհ. զինուորական իշխանութեան ներկայացուցիչը գնդապետ Թուփանօֆ բուռն կերպով քննադատեց ամերիկեան կառավարութիւնը որ «նոր պատերազմի մը կ'առաջնորդէ գերման ժողովուրդը» :

« ՔԻՉ ՀԱՑ ԿԵՐԷՔ որպէսզի երկուքուկէս միլիոն թոն ցորեն եւ արմտիք խնայենք Եւրոպայի համար» կը յորդորէ Նախագահ Թրումըն Ամերիկայի ժողովուրդին: Նախագահը կը յանձնարարէ նաեւ կրճատել միսի սպառումը: «Մարդ գլուխ 25 քիլոյի խնայողութիւն մը անհրաժեշտ է: Եթէ Եւրոպայի ժողովուրդները անօթի մնան, պիտի յուսահատին: Իսկ յուսահատութեան կը յաջորդեն համատարած խառնակութիւնն ու անիշխանութիւնը »:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ կուսակալը՝ Իզզէտտին Չաղրար որ Մոսկուա գացած էր, վերադարձին յայտարարած է լրագրողներուն թէ՝ «Շատ լաւ ընդունելութիւն տեսանք Մոսկուայի մէջ: Օգտակար պտոյտներ ընել տուին մեզի: Հզօր թէքնիքի մը գոյութեան ապացոյցներն են մեթրօն, մեծ ջրանցքը որ Մոսկուան կը կապէ Վոլկայի: Նոր ժողովրդական տուները որոնք ի վիճակի են ապաստան ընծայելու 4 միլիոնէ 8.5 միլիոնի բարձրացած Մոսկուայի բնակչութեան, լայն հրապարակները, ճամբաները, մեծ կոթողները: Մեծ պաշտպանութիւն կը վայելեն արհեստն ու գիտութիւնը: Շատ լաւ տպաւորութիւններով բաժնուեցանք :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար բանակը նոր յարձակողական մը սկսած է Թիէնցին-Մուկտէն գծին վրայ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Արտաքին նախարար Ժորժ Բիտօ որ Ուաշինկթըն գացած է ամերիկեան կառավարութեան հետ տնտեսական բանակցութիւններ վարելու համար, տեսակցութիւն մը ունեցաւ երէկ նախագահ Թրումըի հետ: Ֆռանսիական շաբթու նախարարը կառավարութեան պիտի ներկայացնէ մանրամասն ծրագիր մը Ֆրանսայի տնտեսական կարիքներուն մասին: Քննութեան պիտի առնուին բազմաթիւ տնտեսական ու քաղաքական հարցեր: Իրազեկներ կը հաւաստեն որ կացութիւնը շատ ծանրակշիռ է եւ Ֆրանսա պէտք ունի անմիջական օժանդակութեան: Պ. Բիտօ պիտի խնդրէ որ Ամերիկա 8 միլիոն թոն ցորեն եւ 120 միլիոն տոլար յատկացնէ հոկտեմբեր 15էն սկսեալ: Ինչպէս յայտնի է Ֆրանսա Օգոստոսէն ի վեր դադրեցուցած է արմտիքի, բամպակի, պղինձի, քարիւղի եւ երկրագործական մեքենաներու ներածումը: Հոկտեմբեր 15էն յետոյ հարկադրուած պիտի ըլլայ արգիլելու նաեւ ցորենի, հանքածուխի եւ ճարպեղէններու ներածումն ալ: Դիտել կը տրուի որ ամէնէն տագնապալի կացութիւնը պիտի սկսի յունուարէն ետք:

Ամերիկայի ելմտական, նախարարութիւնը ներկայիս կ'ուսումնասիրէ Ֆրանսայի օգնութիւն հասցնելու առաջարկները: Հաւանական կը նկատուի որ 150էն 175 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը տրուի մինչեւ հոկտեմբերի վերջը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԷՆ կը տեղեկացնեն որ Գերմանիոյ ռուսական գօտիին խորհրդային իշխանութիւնները եւ գերման ընկերվարականները քարոզչական աշխատանքներու պիտի սկսին Լոնտոնի յառաջիկայ խորհրդաժողովէն առաջ, ներկայացնելու համար այն բարեկարգումները որոնք կատարուած են արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: Կ'ըսուի թէ ծայրայեղ ընկերվարականները պիտի առաջարկեն արեւելեան Գերմանիոյ կցումը Խորհ. Միութեան այն պարագային երբ խորհրդաժողովը ձախողի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ընկերվարական կուսակցութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողով պիտի գումարէ յառաջիկայ նոյեմբեր 22ին եւ 23ին, այսինքն թաղապետական ընտրութիւններէն եւ խորհրդարանին նստաշրջանին բացումէն յետոյ: Օրակարգի գլխաւոր նիւթերն են — Լիոնի վերջին համագումարին որոշումներուն գործադրութիւնը, երեսփոխանական թեկնածուներու կարգապահութիւնը եւ դահլիճին քաղաքականութիւնը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ համաժողովին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ Խորհ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակը, Վիշինսքի, առաջարկեց Ապահովութեան Խորհուրդին առժամեայ անդամ նշանակել Ուկրայնան:

ԹՐՔԱԿԱՆ ընդհ. սպայակոյտի պետ զօր. Սալիհ Օմուրթագ եւ միւս զինուորական պատուիրակները մեկնեցան երէկ Նիւ Եորք: Թուրք զինուորական պատուիրակութիւնը մէկուկէս ամիս պիտի մնայ Ամերիկա եւ պիտի ընդունուի նախագահ Թրումընի կողմէ: Պատուիրակութիւնը Նիւ Եորք էն վերջ պիտի երթայ Քալիֆորնիա եւ պիտի քննէ տեղւոյն զինուորական հիմնարկները: Պատուիրակութեան մաս կազմեցին օդային ուժերու հրամանատարը Զօր. Զէքի Տօղա, ծովային խորհրդական ծովակալ Նէճաթի Էօզտէնիզ, գնդ. Սամուրքաղ եւ մեքենայէն ուժերու դիւանին նախագահ Զօր. Սալիհ, ինչպէս նաեւ ուրիշ զինուորականներ, օդային, ծովային, ցամաքային ճիւղերէն :

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ հոկտեմբերի կիսուն Անգարա կը հասնին Ամերիկացի զին. եւ քաղաքային փորձագէտներ որ պաշտօն ունին ամերիկեան կազմածներուն առաքման առթիւ ծանօթութիւններ տալու եւ փորձեր կատարելու: Բացի զինուորական իշխանութենէն, հանրօգուտ շինութեանց գործավարութիւնն ալ այս առթիւ պատրաստութիւններ կը տեսնէ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Խորհրդարանի վարկային յանձնաժողովի նախագահ՝ Ճօն Թէպըր Թուրքիայէն Ամերիկա մեկնելէ առաջ յայտարարեց.— Կը հիանանք Թուրքիոյ անկուն կամքին վրայ, որով կը մաքառի համայնավարութեան դէմ: Թուրքիա պէտք է զօրաւոր մնայ այդ վտանգին դէմ:

ՊԵԼԿՐԱՏԻ «Եէզ» երգիծաթերթը փակուեցաւ Թուրքիոյ դէմ կարգ մը ծաղրանկարներ հրատարակած ըլլալով: Առաջին անգամն է որ թերթ կը փակուի, ընդդիմադիր մամուլին ջնջումէն ի վեր:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ պաշտօնապէս կ'ըհերքուի այն զրոյցը թէ յունական, թրքական եւ ամերիկեան սպայակոյտ մը պիտի նշանակուի՝ Միացեալ Նահանգներու հովանաւորութեան տակ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՊԵՏՐՈՍ

1925ի գարնան առաւօտ մըն էր։ Մայիսեան գաղջ արեգակը, իր ոսկեթել ճառագայթներով կը սկսէր ողողել Արեւելքի գոհար՝ Պոլիսը, իր լայնանիստ տարածութեանը վրայ։ Շոգենաւերու խումբեր կապտորակ Վոսփորի ու անմիջական Մարմարայի գեղածիծաղ ափերէն դէպի կամուրջ կը սուրային՝ լեք գործի մարդոց բազմութիւնով։ Կալաթայի հռչակաւոր կամուրջը կը ծածկուէր մարդկային սեւ ալիքով։

Ամբոխը հեւ ի հեւ կ՚արշաւէր. շատեր առատուն ստիպողական յաճախորդ մը շահելու ակընկալութեամբ, ուրիշներ որոշեալ ժամուն իրենց պաշտօնին գլուխը գտնուելու ստիպումին տակ։

Թոյլ տուէք որ այդ ամբոխին մէջ, ձեզի ծանօթացնեմ սա երիտասարդը, սլացիկ հասակով, գանգրահեր ու սեւաչուի։ Ո՞վ է ան։ Պետրոս Սիմոնեան։ Քսան տարեկան։ Պատուական նկարագրով հայորդի մը։ Առաջնակարգ ուշիմութեամբ օժտուած։ Առաջին աշակերտ երկրորդական վարժարանի, ան հարկադրուած էր լքել զայն, աւարտելու խսկ շրջանին, իր տնտեսական անձկութեան պատճառով։ Կը բնակէր Սկիւտար իր մօրն ու քրոջը հետ։ Հայրը սպաննուած էր աքսորի ժամանակ։ Իբր հաշուակալ ու նոյն ատեն վաճառող, երկու տարիէ ի վեր կը գործէր Մահմուտ Փաշայի մէջ խոշոր հնավաճառի մը խանութը։

Պետրոս, այդ առաւօտ երբ սովորականին պէս կը բանար այս վերջինոյն երկաթափեղկը, տեսաւ մօտենալը Թղթաբերին որ իսկոյն իրեն կ՚երկարէր նամակ մը։ Հապճեպով բացաւ ու կարդաց. ուրախութեան զգալի նշոյլ մը յանկարծ դրոշմուեցաւ իր դէմքին վրայ։ Ամբողջ այդ օրը անոր տրամադրութիւնը միւս օրերէն շատ աւելի վառ պիտի մնար մինչեւ իրիկուն, երբ կրկին հեւ ի հեւ կը բռնէր բնակարանին ճամբան։ Հազիւ ներս մտած տան սեմէն, Պետրոս աղաղակեց.— «Մայրիկ, քոյրիկ, մեծ լուր մը ունիմ ձեզի տալու, անակընկալ մը»։

Պետրոս շարունակեց.— «Այս առաւօտ, Խորէնին նամակը ստացայ, գրած է ինծի որ մեկնումիս օրը հեռագրեմ իրեն որպէսզի զիս դիմաւորէ»։ Պետրոսի մօրն ու քրոջը համար անակնկալ մը չէր իր մեկնումը Պոլսէն։ Ան, զինուորական տարիք ունենալով, վճռած էր մեկնիլ Պոլսէն, յետագային չծառայելու համար Թուրքի լուծին տակ։

Խորէն, իր դպրոցական ամենասիրելի ընկերը, արդէն տարի մը առաջ գացած էր Ֆրանսա՝ Փարիզ։ Անցագրի փոքր գործողութիւն մը միայն կը մնար ու ահա անոր կարգադրութիւնն էր որ Խորէն կը հաղորդէր իրեն։ Երջանիկ ճամբորդ մը՝ Պետրոս, խանութէ խանութ կը վազէր գնելու համար մանաւանդ արեւելեան առարկաներ, զանոնք նուիրելու համար Փարիզցի ապագայ ծանօթներու։ Շատերու նման, ան կը ցանկար տեսնել մայրաքաղաքներու Թագուհին ու կրկնապէս երջանիկ կը զգար ինքզինքը այնուհետեւ հոն ապրելու հաւանականութեան համար։

Պետրոսի վերջին օրն էր։ Բուռն էր անոր մօր յուզումը որ իր ամուսնոյն բացակայութեան կարօտը կ՚առնէր իր զաւկէն։ Տաքարիւն խառնուածքով, Պետրոս միշտ շէն կը պահէր տունը, այժմ, անոր մեկնումով, դառն պարապութիւն մը պիտի տիրէր հոն։ Իտալական ընկերութեան մը հսկայ շոգենաւը խարսխած էր Ղալաթիոյ քարափին առջեւ։ Պետրոս իր մօրն ու քրոջը հետ աճապարանքով կը քալէր Պոլսոյ նաւահանգիստը առաջնորդող նեղ փողոցներէն, զոր այլեւս պիտի չտեսնէր երբեք։ Երբ հասան ճիշդ քարափին առջեւ, դէմ յանդիման կանգնող նաւուն, Պետրոսի մայրը արցունքներու մէջ փղձկեցաւ, Պետրոս երկու բազուկներով փաթթուեցաւ իր մօր, նոյնը իր քրոջը հետ, բաժանումի պահը իր բոլոր դառնութեամբ կը ճնշէր երեքին վրայ. վայրկեանները կը սահէին. յանկարծ, նաւը երեք յաջորդական սուլիչներով իր անմիջական մեկնումը կ՚իմացնէր, սիրտերը ցնցուեցան, Պետրոս վեր մագլցելով քարափը շոգենաւին կապող սանդուխէն, բարձրացաւ դէպի նաւուն պատշգամը։ Պետրոս, մայրիկ, քոյրիկ, բացագանչութիւնները կրկնուեցան, խառնուած ներկայ ամբոխին կանչերուն, երբ քանի մը րոպէ վերջ, նաւը յամրաբար կը շարժէր, այլեւս ձայները չէին ի զօրու, ու թաշկինակները կը շարժէին մինչեւ որ շոգենաւը կէտ մը միայն կը դառնար... Ալ աւելի արագ գնացքով ան կոնակը կուտար Սարայ Պուռնուի բլրաձեւ կատարներուն եւ որ քիչ վերջ կը կորսուէին իրենց կարգին, հորիզոններու յաջորդակի խաղուպարին մէջ։ Նաւը մինակ էր ծովուն ու երկուքին հետ։ Մինչ Զաւէն կը քշուէր իր խցիկը անցեալի մը մելամաղձոտ խոհերով ու ապագայի գոյնզգոյն երազներով, այդ պահուն, ամայութիւն մը կը պատէր Սկիւտարի փոքր տան մէջ ուր տրտմագին իր մայրն ու քոյրը կը մնային։ Պատին վրայ Պետրոսի նկարը կարծես ճիգ մը փորձէր հրաշքի, լեզու ելլելու եւ քաջալերելու համար զանոնք։ Պետրոսի համար շատ շուտ անցան վեց օրերը երբ նաւը մուտք կը գործէր Մարսէյլի առաջ։ Քիչ վերջ Պետրոս ոտք կը դնէր Միջերկրականի նաւահանգիստին ցամաքին վրայ ուր քանի մը ժամ առաջ Խորէն եկած էր զինք դիմաւորելու։

Երկու վաղեմի ընկերները երբ տեսան զիրար, քանի մը վայրկեաններ առանց խօսելու սեղմուած մնացին իրարու. այնքան յուզիչ էր նոր հորիզոնի տակ վերագտնել մէկզմէկ։ Մօտակայ սրճարան մը մտնելով, անոնք սկսան խօսակցիլ, նախ վերյիշելով իրենց դպրոցականի ու պատանեկութեան անմեղունակ եւ անվերադարձ պահերը իրենց բոլոր մանրամասնութիւններով, յետոյ Խորէն պատմելով իր անցուցած կեանքը Փարիզի մէջ։ Յաջորդ առաւօտ Պետրոս ու Խորէն Մարսիլիոյ կայարանէն կ՚առնէին Փարիզի ճեպընթացը ուր կը հասնէին երեկոյեան։ Անոնք ուղղուեցան ուսանողական թաղամասը՝ Սէն Միշէլ, ուր Խորէն կը բնակէր։ Իր պանդոկին մէջ վարձեց սենեակ մը նոր ժամանող իր ընկերոջ համար։ Քանի մը օր վերջ զայն գործի մտցուց իր աշխատած գործարանին մէջ։ Զաւէն այժմ տարի մըն էր որ Փարիզ կը գտնուէր, բոլորովին ծանօթացած ամբողջ մայրաքաղաքին։ Բայց իր նախընտրած վայրը, իր կիրակնօրեայ պտոյտներուն համար, Լիւքսէմպուրկի պարտէզն էր։ Այդ օրերը ան առանձին կը մնար, Խորէն միասին անցընելով իր հոմանուհիին հետ, կիրակի առաւօտուն, Պետրոսի առաջին գործը ուղղուիլ էր դէպի բաղնիք։

Անկէ վերադարձին խնամով կը զգենուր իր կիրակիի հագուստը, փոքր դադարէ մը վերջ Սորպոնի սրճարանին հասարակաց սեղանին առջեւ, յետոյ կ՚ուղղուէր մեծ պարտէզը։

Պետրոս, մինչեւ այդ օրը, հիացած ու ըմբոշխնած Փարիզի բնական ու արուեստական գեղեցկութիւնները, կը զգար այլեւս որ մեծ պակաս մը կար իր կեանքին, իր երիտասարդի հոգւոյն մէջ։ Առանձնութիւն մը, միօրինակ եւ խոպան, կարծես կ՚ըմբոստացնէր զգայուն իր հոգին։ Երբ կը տեսնէր ուրիշ երիտասարդներ որ սէրը կ՚ապրէին, ճիշդ իր աչքերուն առջեւ, ինքզինքը դժբախտ մը կը զգար, ու ստամոքսի մը կամ զոյգ մը աչքերու վայելքը իրեն կը թուէր շատ տկար բաւարարութիւն մը բաղդատմամբ անոր, որուն իր սիրտը կը տենչար անհամբեր։ Կը զառանար, երբ կը դիտէր որ երիտասարդ կեանքի աւիշը տուող համբոյրը, դեռ չէր երեւցած իր շրթներուն, իր պապակած շրթներուն, ոչ, կարելի չէ, երբե՛ք, ապրիլ առանց սիրոյ, կը խորհրդածէր, երբ չաբթուան մը գործարանային տաժանելի աշխատութենէն վերջ, հանգիստի այդ օրին, իր անդրադ վիճակը ինքնին սրտնեղութիւն կը պատճառէր իրեն բնական ու արժանի հաճոյքէն։

Պետրոս չէր ընտանեցած պարին։ Ան երբեք ոտք չէր դրած պարասրահէ մը ներս։ Թէ ինչու բարեկամուհի մը գտնելու իր բաղձանքին մէջ ան կը բախէր որոշ դժուարութեան։ Դարձեալ կիրակի մըն էր։ Այդ օր Պետրոս զօրաւոր նախզգացում մը ունեցաւ ու սիրոյ բախտը պիտի ժպտէր իրեն։ Սովորականին պէս քայլերը ուղղեց ծերակոյտի պալատին պարտէզը ու անոր աւազանին առջեւ նստաւ, քիչ վերջ դեռատի կին մը, վայելչօրէն հագուած, եկաւ աթոռ մը գրաւեց ճիշդ իր քովը։ Ան իր ձեռքի պայուսակէն գիրք մը հանեց եւ սկսաւ զայն կարդալ։ Կախարդուած անոր շնորհքէն, Պետրոս չեշտակի կը դիտէր անոր դէմքը։ Մանկամարդուհին զգալով որ ինք ուշադրութեան առարկայ կ՚ըլլայ երիտասարդին կողմէ, ինք ալ իր կարգին, գիրքին ուրաքանչիւր թերթին ընթերցումէն վերջ, զայն թղթատելու պահուն, հայեացքը թեթեւօրէն կը սեւեռէր Պետրոսի վրայ։ Այս վերջինը, հակառակ անոր հետ յարաբերելու բուռըն փափաքին, կը վարանէր յանկարծ քար անհամարձակութեամբ։ Կ՚ընդվզէր ան, երբ կը խորհէր որ սէրը, Փարիզի մայթերուն վրայ հասած աժանութեան վերջին աստիճանին, այսքան դժուարին կը դառնար հոն այդ պահուն, քանի որ զայն յայտնելու պատրաստ սիրտ մը չէր կրնար արտայայտուիլ՝ անգութ բերանին կողմէ։

(Մնացեալը աջորդով)

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Հայկական հին դրօշներ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հին Հայաստանի «Արտաշէսեանց» ու «Արշակունեաց» հարստութեանց օրով գործածուած ոսկեհիւս արծիւը ընդունուեցաւ նաեւ «Բագրատունեաց» հարստութեան օրով, որուն գործածած դրօշն ալ ծիրանագոյն էր։ Բագրատունի Թագաւորներու, արծիւները, սակայն, թիւով մէկ էին, ու կանգուն դիրքով կը կանգնին, մինչ թեւերը լայնօրէն բացուած վիճակով։ Այս նշանները որոշապէս կ՚երեւին Անիի եկեղեցիներու ճակատին վրայ, զոր օրինակ՝ Սմբատ Թագաւորին կառուցանել տուած կաթողիկէին ճակատը, 980 թուականին, ինչպէս նաեւ, Ապըլղարիպին շինել տուած Սուրբ Փրկիչ եկեղեցիին գմբէթին մէջ, 1035 թուականին։

Բագրատունեանց դրօշներուն բունը փոխանիզակի ոսկի գունտի վրայ հաստատուած էր, ու դրօշները հորիզոնական ձեւէ աւելի դէպի վար կախուած ձեւ մը ունէին։

Կիլիկիոյ հայկական Ռուբինեան Թագաւորութեան օրով, հայկական դրօշները դարձեալ ծիրանի էին։ Նոյնիսկ Ռուբինեան Թագաւորները ծիրանի թանաքով կը ստորագրէին իրենց անունը։ (Տես «Սիսուան» — 388 ու 402)։

Ռուբինեան դրօշներուն նշանը՝ Կիլիկիոյ Թագաւորութենէն առաջ խաչ մըն էր, կամ բերդի մը պատկերը։ Իսկ Կիլիկիոյ Թագաւորութեան շրջանին հայկական դրօշին նշանը եղաւ Առիւծը փոխանակ Արտաշէսի, Արշակունի ու Բագրատունի Թագաւորներուն գործածած արծիւին։

Ռուբինեան առիւծը Թագապսակ էր ու կը բռնէր խաչազլուխ գաւազան մը։

Հայկական եկեղեցական դրօշները :

Գրիգոր Գ. Պահլին ժամանակէն Արեւմուտքի մէջ եւս եկեղեցական դրօշներ գոյութիւն ունէին։

Վահան Մամիկոնեանին բանակին մէջ կը յիշատակուին հայ կրօնաւորներուն կրած խաչադրօշ մասնաւոր դրօշները։

Հայոց կաթողիկոսին դրօշը կարմիր էր, ճիշդ Թագաւորին դրօշին նման, ու դրօշին նշանն էր խաչը։ Այս կը փաստէ Վարդան պատմիչին աւանդութենէն։ Երբ Թ. դարուն Ցիսէ ոստիկանը Հայաստան եկաւ, Հայոց Զաքարիա կաթողիկոսը անոր ընդառաջ գնաց ու Արաբ ոստիկանը զայն արտօնեց «դրօշս բառնալ՝ ի վերայ Խաչի վերայ նորա եւ մտանել առաջի նորա միշտ»։

Կիլիկեան շրջանին, կաթողիկոսէն վերջ նախապատուութիւնը կը վայելէր Սիւնեաց արքեպիսկոպոսը։ Ստեփաննոս Օրբելեան կը պատմէ թէ Ե. դարուն Աղուանից Եովաշէն Թագաւորը՝ Սիւնեաց Առաջնորդ Անանիա արքեպիսկոպոսին նուիրեց իր Թագաւորական դրօշը, որ կարմիր էր, ու գունտի վրայ անցած էր։ Անկէ կը հասկցուի որ Սիւնեաց արքեպիսկոպոսները եւս, կաթողիկոսներու նման կարմիր դրօշներ կրնային գործածել, ու խաչը փոխանակ դրօշին վրայ քանդակելու՝ աւելի բունին վրայ ոսկեգունդին վրայ քանդակելու սովորութիւնը առած էին։ Սիւնեաց արքեպիսկոպոսները կաթողիկոսներու նման, ոսկեթել գահի վրայ կը բազմէին ու հայրապետական փիլոն կը գործածէին։ Իրենց տրուած տիտղոսն էր «Աստուածապատիւ հոգեւոր Տէր»։

Պատմութիւնը կ՚աւանդէ որ երբ Անանիա կաթողիկոսը նուաճեց Սիւնեաց ապստամբ Աթոռը, իրմէ վերջ գահակալող Սարգիս կաթողիկոսը՝ Սիւնեաց գահին վրայ եպիսկոպոս ձեռնադրեց Յովհաննէս անուն կրօնաւորը, որուն վերստին շնորհեց «պողկեցուցն վասն», կ՚ըսէ Ստեփաննոս Օրբելեան։ (Տես 222)։

Կաթողիկոսին ու Սիւնեաց արքեպիսկոպոսին դրօշներէն զատ, կային նաեւ եկեղեցական զանազան դրօշներ, որոնք ընդհանրապէս բազմագոյն էին, ու ասեղնագործուած էին կամ ծածկուած էին զանազան ազնիւ քարերով ու սրբազան պատկերներով։

Եկեղեցական դրօշներ ընդհանրապէս կը գործածուէին յուղարկաւորութեանց պահուն։ Իսկ Հայրապետական ծիրանին մեծ դրօշը, իր գունդին վրայ դրուած ահագին ոսկի խաչով մը կը տարուէր վեհափառ ու Սրբազնակատար Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին առջեւէն, որ Հայ Թագաւորէն աւելի գերազաս մեծ համգամանք մը ունէր Հայ ազգին մէջ։

Օտար Թագաւորները անգամ, կաթողիկոսը աւելի կը յարգէին քան Հայ Թագաւորը։ Հայոց Թագաւորը իրաւունք չունէր կաթողիկոսին ներկայութեան բազմիլ՝ առանց կաթողիկոսական մասնաւոր հրամանին։ Հայ Թագաւորը իրաւունք չունէր կաթողիկոսին ներկայութեան ընդունիլ, առանց նախապէս ունկնդրութիւն խնդրելու կաթողիկոսէն։ Իսկ ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ամէն անգամ որ փափաքէր, կրնար առանց մասնաւոր արտօնութեան մուտք գործել Հայոց Թագաւորին պալատը, որ տակն ու վրայ կ՚ըլլար երբ կաթողիկոսը յանկարծ որոշէր պալատ այցելելու։ Կաթողիկոսը առանց Թագաւորական հրաման ընտանալու, թէ պալատ կ՚այցելէր, եւ թէ անմիջապէս Թագաւորին առջեւ ելլելով՝ առանց արտօնութեան՝ ուղղակի կը բազմէր իր հայրապետական գահին վրայ, որ սովորաբար պալատներու մէջ ալ կը գտնուէր։

Բիւզանդիոնի կայսրեր, Արաբ Խալիֆաներ, Պարսիկ շահեր ու գրեթէ բոլոր օտար Թագաւորներ ու իշխանները՝ աւելի կարեւորութիւն ու յարգանք կուտային Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, քան Հայոց Թագաւորին։

Կաթողիկոսական ու Թագաւորական դրօշնե —

Գիշեր մը Սիփանայ լերան կատարին վրայ

«Թանինի» թղթակիցներէն մին իր թերթին գրած է հետեւեալ նկարագիր թղթակցութիւնը Սիփանայ լերան կատարը վերելքի մը առթիւ, հետեւեալ խորագիրներով.— Աշխարհի մէջ անզուգական են այս լերան հրաշալիքները, գագաթէն կը գծագրուի դիւթիչ համայնապատկեր մը Վանայ լիճէն մինչեւ Եփրատ գետը:

Մենք, Ատիլճէվազ Հալքէվիին մարզիկներս, 30 Օգոստոս 947ին յաղթանակի տօնին հանդիսութենէն յետոյ խմբովին Սիփանայ լեռը բարձրացանք: Ատիլճէվազէ սկսեալ 15 քիլոմեթր հեռաւորութիւն մը կտրեցինք անասունով: Լերան կատարը մագլցիլ սկսանք, սարալանջքէն սկսեալ իւրաքանչիւր կէս ժամը անգամ մը 10 վայրկեանի դադար տալով: Մայրամուտին, 4200 մեթր բարձրութեան վրայ հասանք, ուր մեծ ջրակոյտի մըը համբաւաւոր է Գըրգըլար լիճը անունով:

Ճաշելէ եւ թէյ խմելէ յետոյ, փաթթուեցանք մեր պաթանիյէներուն եւ վերմակներուն մէջ: Օդի ճնշումին պատճառով բոլոր ընկերները անհանգստացած էին եւ կը տառապէին գլխացաւէ: Երբ հանգստանալու կը պատրաստուէինք, հեռուն, աւելի բարձր լանջքէ մը արջ մը երեւաց, ու մեր ուղղութեամբ քար մը նետելով աներեւութացաւ: Ցուրտէն կը սարսռայինք հակառակ անոր որ պաշտպանուած էինք քաղաքներով, բուրդէ գուլպաներով եւ ձեռնոցներով:

Թէեւ ջանացինք կանուխ քնանալ որպէսզի լուսաբացէն առաջ կարենանք բարձրանալ բուն բարձունքը, բայց կարգ մը ընկերներ միայն մէկ երկու ժամ կրցան քնանալ: Գիշերուան ժամը 4ին ճամբայ ելլելով, դարձեալ խմբովին մերթ սառուցապատ լիճերուն վրայէն, մերթ ձիւնածածկ տափաստաններէ անցնելով մագլցեցանք բուն բարձունքը, որ շատ ցից է:

Լիալուսնի ներքեւ մղուած ժամուան մը պայքարէ յետոյ հասանք բուն բարձունքը: Բայց Սիփան լերան վրա միակ կատար մը չի կայ:

Գլխաւոր բարձունքին շրջանը մէկ ժամէն առնուազն կարելի չէ ընել: Եւ այս գլխաւոր բարձունքին վրայ անհամար կատարիկներ գոյութիւն ունին: Կատարին ամէն կողմը ծածկուած է սառնապատ անհամար լիճերով եւ ձիւներով: Թերեւս աշխարհի ոչ մէկ լերան վրայ գոյութիւն ունին Սիփանայ լերան մասնայատկութիւնները: Նախ անգամ մը որ բարձրանաք այս լերան կատարը, արեւելքի դրեթէ ամբողջ տարածութիւնը կրնաք տեսնել:

Գիշերանց այս լեռը բարձրանալու տաղտուկը յանձն առնելու պատճառն է տեսնել արեւածագը: Ականատես դարձանք արշալոյսի մը, որու նմանը երբեք տեսած ըլլայինք այլուր:

Քիչ յետոյ արեւը տակաւ ծագիլ սկսաւ լիալուսնի նման: Երեք վայրկեան անցաւ ծագելուն եւ հորիզոնէն ձերբազատուելուն միջեւ: Այս երեք վայրկեանէն յետոյ մեր աչքերը շլացնել սկսան արեւուն շողերը:

Երբ ակնարկ մը նետեցինք շուրջ բոլորը, Վանայ լիճը փռուած էր մեր առջեւ, քարտէսին մէջ երեւցածին մեծցուած ձեւին տակ: Արարատ լեռը ամբողջ վեհափառութեամբ կը բարձրանար մեր առջեւ, մինչ կը գծագրուէին Բալան Տէօքէն, Թէնտիւրէքլէր, Քէօսէ լեռը, Նէմրութ, Քեարչըրգան լեռնաշղթան եւ Իրանի տափաստաններն ու Վան, Էրճիշ, Բաթնոս, Ախլաթ, Էրչէք, Նազիք եւ Արին լիճերը: Մեր յիշատակները գրի առնելով այն տոմարին վրայ, որ զետեղուած է պէթօնէ պահպանակի մը մէջ, երկու տարի առաջ բարձունքին վրայ կառուցուած Էրճիշի Թնդանօթաձիգ գունդէն կարգ մը սպաներու նախաձեռնութեամբ եւ մեր շուրջ բոլորը դիտելով վերադարձանք Գըրգըլար լիճը: Այս վերադարձին ընթացքին, բնութեան այս հրաշալիքը բոլորսալ յուզման մատնեց:

Մեր ոտքերուն տակէն կարկաչելով կը հոսէին ջուրեր, առանց գիտնալու որ ուրկէ կը բխին եւ ուր կ'երթան ու կը գծագրուէին խարակներու փոխակերպուած սառնակոյտեր:

Հեռուէն հեռու Եփրատը անգամ կ'ընդնշմարուէր նուրբ երիզի մը նման:

Գըրգըլար լիճը վերադարձանք, լիովին ըմբոշխնելով այս յանկուցիչ տեսարանները: Դարձեալ ճաշելէ եւ թէյ խմելէ յետոյ մեր 13 հոգինոց արշաւախումբը 2 ժամ յետոյ հասած էր լերան ստորոտը, ձերբազատուած օդային ճնշումէ, ուրկէ վերադարձանք Ատիլճէվազ:

Այս քանի մը տողերը անբաւական են պարզելու Սիփանայ լերան բոլոր մասնայատկութիւնները:

Այս լերան մասին նուազագոյն քանի մը հարիւր էջնոց երկասիրութիւն մը պէտք է գրի առնել:

րուն դրօշակիրները բարձրաստիճան իշխաններ կ'ըլլային միշտ: Բայց իշխանական դրօշները կը տարուէին պարզ զինուորներու կողմէ:

Հայկական դրօշներու փոքր մէկ պատմութիւնը բացատրելէ վերջ, աւելցնենք նաեւ որ հին Հայաստան իր մեծ անցեալով կրնայ միշտ պարծենալ իբր փառայեղ ու իբր անգուգական փառաւոր աշխարհ մը, որ իր անկախութեան շրջանին, իր քաղաքակրթութեամբ չէր տարբերէր հելլէնական ու հռովմէական պետութիւններէն, ոչ ալ այլ քաղաքակիրթ ճանչցուած մեծ ու փոքր զանազան ազգերէն:

Նիկոսիա (Կիպրոս)

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱՂՍՈՒՏԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր promotion d'honneurի առաջին մրցումը կատարեց St. Loupի դէմ խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան: Մեր տղաքը դաշտ ներկայացան 10 մարզիկով: Կը յուսանք որ Ֆութպոլի յանձնախումբը, լաւ մը քննելէ վերջ բացակայ տասնըմէկերորդին պատճառները, պէտք եղած կտրուկ միջոցները ձեռք պիտի առնէ, որովհետեւ առաջին անգամն է որ կը պատահի այս տեսակ դէպք մը մեր մարզիկներուն մէջ:

Խաղին սկիզբէն իսկ Ֆրանսացիները ուզեցին օգուտ քաղել Հ. Մ. Ը. Մ.ի պակասէն եւ արագ յարձակողականներով ապահովել յաղթութիւնը, բնաւ չէին սպասեր որ մեր 10 մարզիկները ուխտած էին մինչեւ վերջին վայրկեանը, իրենց բոլոր ճիգը թափել, բարձր պահելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի չորս ազամանդեայ տառերը, եւ պատահեցաւ «անկարելին», 20 վայրկեանի խաղարկութենէ մը վերջ մերոնք նշանակեցին առաջին կէտը հանդիսականներու բուռն ծափահարութեանց տակ: Քիչ մնաց որ երկրորդ եւ երրորդ նշանակէտներ եւս չահէինք, եթէ Պ. Ելքովանեան կարենար նշանակէտի վերածել այն բացառիկ առիթները որ ներկայացան իրեն:

Ֆրանսացիք չափէն աւելի զարմացած մեր տղոց ցոյց տուած կամքին առջեւ ամէն միջոց փորձեցին հաւասարելու, բայց չկրցան, որովհետեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անմահ բերդապահը, Պ. Ժիրայր Ռազըճեան երկար բացակայութենէ մը վերջ, կրկին ստանձնած էր իր դժուարին պաշտօնը եւ իր բացառիկ ճարպիկութեամբ եւ աշխուժութեամբ, վազքի նետուածքներով, կաղապարէր բերդը: Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 1ի դէմ 0ով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթանակով:

Երկրորդ կիսախաղին St. Loup այլեւս յուսահատած էր, ի բաց առեալ դատաւորէն որ սկսաւ անտեսել Ֆրանսացի մարզիկներուն hors jeuի դրութեամբ խաղալը: Հանդիսատեսները բարեբախտաբար պաղարիւն էին, բայց հետզհետէ կը տեսնուէր որ դատաւորը գողնալ կ'ուզէր Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարած փայլուն յաղթանակը: St. Loupցիք օգտուելով դատաւորին բացայայտ կողմնակցութենէն hors jeuի դրութեան մէջ, շահեցան երկու նշանակէտ: Պահ մը ժողովուրդը դաշտ խուժեց, բայց այս անգամ հսկիչ ոստիկանները եւ Ֆրանսացի վարիչները իրենք ալ զարմացած՝ երրտեսան որ Ֆրանսացիք էին դաշտ խուժողները, միջամտեցին սանձելու համար: Դատաւորը շրջապատուած ոստիկաններէն սուլեց խաղին վերջաւորութիւնը որ 5 վայրկեանի յապաղում մըն ալ ունեցած էր օրինական ժամանակամիջոցէն: Անիրաւին ժամացոյցն ալ կեցած էր կ'երեւի տիրոջ օրինակին հետեւելով:

Կեցցէք Հ. Մ. Ը. Մ.ի անվհատ մարզիկներ, անգամ մը եւս ցոյց տուիք ձեր անխորտակելի կամքը: Ներկայ հանդիսականները թէեւ մեկնեցան սիրտերնին կոտրած, դատաւորին անիրաւութիւններէն, բայց լաւ գիտէին որ օրուան պատուոյ յաղթականներ դուք էիք, շարունակեցէք այսպէս եւ մօտ ատենէն յաղթութեան դափնիները պիտի պսակեն ձեր թափած ջանքերը:

Յ. Գ.— Ամէն չորեքշաբթի կը շարունակուի Ֆութպոլի փորձերը Հ. Մ. Ը. Մ.ի Atlantic մարզադաշտին վրայ, պէտք է բոլոր տղաքը ներկայ ըլլան նամանաւանդ առաջին խումբին մարզիկները օգուտ քաղելու համար մեր մարզիչ Պ. Պաքրճեանի տուած դասերէն: — Վահան Շամլեան

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Կլաուքօ Վիացցի՝ Յովսէփ Աշրաֆեան, հայ գրող մը, որ սկսած է պատկերախաղի արուեստին ամէնէն ուշագրաւ տեսարաններէն մէկը հանդիսանալ Իտալիոյ եւ Եւրոպայի մէջ: Ան հրատարակած է իտալերէն լեզուով երկու հատորներ, որոնցմէ մէկը նշանաւոր բեմավար Ռընէ Քէլլէծեըը, իրենց մասնայատուկ գեղեցկութիւններով, առատահոս կերպով մը կը բացայայտէ լեզուով մը, որ իր մայրենի լեզուն չէ, բայց կը հպատակեցնէ իր կամքին եւ մտածումներուն անսրակելի ճարտարութեամբ եւ ինքնավստահութեամբ: Երկրորդ հատորը, իտալացի պատանիի մը աշխատակցութեամբ նուիրուած է պատկերախաղի յատուկ բեմական արուեստին:

Աշրաֆեան (Վիացցի) տէր է մեծ ձեռնհասութեան, գիտական լուրջ պատրաստութեամբ եւ իրազեկ է գրական դէմքերու եւ երկերու: Աշրաֆեան ժամանակ մը առաջ փորձած էր հայ նշանաւոր հեղինակները ծանօթացնել Արեւմուտքին:

Հայոց լեզուի մեթոդիկա

ԽՄԲ.— Երբեմն մեր ուղղագրութեամբ, սակայն իրենց լեզուով պիտի արտատպենք այս կարգի յօդուածներ, գաղափար մը տալու համար լեզուական «յառաջդիմութեան» մասին.—

Հայկական ՍՍՌ պետական հրատարակչութեամբ լոյս տեսաւ պրոֆ. Ա. Ղարիբեանի «Հայոց լեզուի մեթոդիկա» ստուարածաւալ աշխատութիւնը: Իր այդ աշխատութիւնը հեղինակը բաժանել է երկու մասի: Առաջին մասում նա քննում է Հայոց լեզուի ուսուցման հարցերը տարրական դպրոցում, իսկ երկրորդում՝ Հայոց լեզուի եւ գրական ընթերցանութեան խնդիրները միջնակարգ դպրոցում: Գրքի վերջում տրուած են մի շարք աղիւսակներ:

Պրոֆ. Ա. Ղարիպեանը, ինչպէս սովետական շատ մեթոդիստներ, իր գիրքը սկսում է գրաճանաչութեան մեթոդիկայից, բայց այն տարբերութեամբ, որ պասսիւ ձեւով չի շարադրում իր աշխատութիւնը, այլ սուր քննադատութեան ենթարկելով գրաճանաչութեան հին մեթոդները եւ գիտականօրէն բացայայտելով նրանց առաւելութիւններն ու թերութիւնները՝ որպէս ճիշդ եւ առողջ մեթոտ առաջարկում է վերլուծական — համադրական հնչիւնային մեթոդը, որը կոչում է գրաճանաչութեան ուսուցման սովետական մեթոդ: Այդ մեթոդի «հիմնական սկզբունքն այն է, ասում է նա, որ կարդալու համար անհրաժեշտ է գիտակցել, թէ բառը բաղկացած է հնչիւններից (էջ 35), իմանալ թէ ամէն մի բառի մէջ հնչիւններն ինչպիսի դասաւորութիւն կայ, կամ վանկերի ինչպիսի յաջորդականութիւն կայ: Դրանից յետոյ, երբ սովորողը ճանաչի հնչիւնի պատկերը՝ գիրը, ապա նա կը կարողանայ կարդալ: Բառի վանկային եւ հնչիւնական բաղադրյալ վերլուծութիւնն անհրաժեշտ է նաեւ բառը գրելու համար, քանի որ գրելու պրոցեսը նախ անալիտիկ - սինթետիկ պրոցես է: Կարդալու համար անհրաժեշտ է 2 բան՝ մէկը գրերը, հնչիւնների նշաններ ճանաչելը, ապա հնչիւնների խումբը միացած ըմբռնելով իբրեւ բառ վերծանելը, կապելով անմիջական իմաստի հետ» (էջ 35—36): Գրաճանաչութեան այդ մեթոդը պահանջում է երեք տիպի յաջորդական աշխատանք՝ նախապատրաստութիւն, գրաճանաչութեան ուսուցում, կարդալու տեխնիկայի մշակում: Հեղինակը մանրամասն խօսում է այդ երեք տիպի աշխատանքի մասին: Թէ նախայբենական շրջանում ինչպէս պէտք է կատարել նախապատրաստութիւնը, ինչպէս անցնել առաջին գրերը սովորեցնելուն ու առաջին բառերը կարդալուն եւ յիշում է գրաճանաչութեան ուսուցման ամբողջ ընթացքն ու բովանդակութիւնը:

Գրաճանաչութեան ուսուցումը կարդալու ուսուցման սկզբնական շրջանն է. գրաճանաչութեան ուսուցման հետ ուսուցիչը հոգ պէտք է տանի նաեւ կարդալու տեխնիկայի մշակման մասին, իսկ այդ նշանակում է, որ 4րդ դասարանը աւարտած իւրաքանչիւր աշակերտ պէտք է կարողանայ ճըշգրիտ եւ սահուն կարդալ, հասկանալով կարդալ, արտայայտիչ կարդալ եւ գեղարուեստօրէն կարդալ: Այս հինգ յատկանիշները սերտօրէն միահիւսուած են, միմիանց եւ մէկը պայմանաւորուած է միւսով:

Պրոֆ. Ա. Ղարիբեանը այդ հանգամանքը նըկատի ունենալով, իր այս գրքում ցոյց է տալիս թէ ինչպէս պէտք է վարուի ուսուցիչը, որ կարողանայ իր աշակերտին այնպէս սովորեցնել, որ նա տիրապետէ կարդալու տեխնիկայի բոլոր կողմերին: Հոդ պարզաբանում է կարդալու ուսուցման հոգեբանախօսական հիմունքները, նշում այն հնարաւոր սխալները, որոնք կարող են տեղի ունենալ ուսուցման ընթացքում կամ ոչ ճիշդ մեթոդներով դասաւանդելու դէպքում եւ դրանով իսկ ուրուագծում է ուսուցչի աշխատանքի ուղիներն ու մեթոդները:

Պրոֆ. Ա. Ղարիբեանը իր գրքում յատուկ ջանասիրութեամբ հիմնաւորում է քերականութեան ուսուցման անհրաժեշտութիւնը եւ ապա շարադրում քերականութեան ուսուցման մեթոդիկան, բոլոր դէպքերում էլ ընդգծելով լեզուական երեւոյթների բովանդակութիւնը: «Լեզուական բոլոր ձեւերը բովանդակութիւն են արտայայտում,— ասում է նա: Եւ ընդհակառակն, գիտակցուած փրականութիւնը արտայայտւում է լեզուական ձեւերով, հետեւաբար լեզուի ձեւերն ուսումնասիրելով, ամէնից առաջ պէտք է ըմբռնել նրանց արտայայտած բովանդակութիւնը եւ դրանից ելնելով յիշել ձեւերը: (էջ 82), հեղինակը նշում է քերականութեան ուսուցման հիմնական նախապայմանները, որոնցից կարելի է թուել հետեւեալները, քերականութեան ուսուցումը պէտք է սկսել նախադասութիւնից, որի միջոցով պէտք է սովորեցնել քերականութեան բոլոր հիմնական ըմբռնումները, քերականութեան իւրաքանչիւր իրողութիւն բացատրելուց յետոյ պէտք է համապատասխան վարժութիւն տալ՝ իւրացուած ըմբռնումը ամրացնելու եւ իւրացման չափը ստուգելու համար, քերականութեան ուսուցման կարեւոր նախապայմաններն են նաեւ նիւթի ընտրութիւնը եւ դասագրքի օգտագործումը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Է. ԹԻՒԸ (Օգոստոս)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:

Հատով կը ծախուին հայ գրատուններըՙ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակներըՙ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սունկուրլուցի Սուլթանա կը փնտռէ ֆրանսաբնակ իր հայրը, Սունկուրլու, Շէմէնլէրէն, Օսէպի զաւակ Հայրապետը, որուն եղբայրներն են Յարութիւն, Կարապետ: Սուլթանա կը բնակի Ճէվիզլիք Զըքմազ սօքօք 28, Kadekeuy, Istamboul:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Բացառիկ ներկայացում երկուշաբթի 3 Նոյեմբեր 1947, ժամը 20ին Սառա պէռնար թատրոնին մէջ:

Արա Գեղեցիկը

Նաիրի Զարեանի տաղաչափեալ Արա Գեղեցիկին խաղարկութեան կը մասնակցին Փարիզի գրեթէ բոլոր հայ դերասանները: Հինգ ամիսէ ի վեր կը տարուի լուրջ աշխատանք եւ պիտի խաղցուի գրեթէ առանց նշմարելու յուշարարին ներկայութիւնը: Ա. Գ.ը ունի նաեւ ութ գուսանական երգեր, որոնք յօրինուած են երաժշտագէտ Պ. Ա. Ալէմշահի կողմէ: Ունի նաեւ մենհենական պարեր, Շամիրամ Թագուհիի պալատին մէջ:

Արա Գեղեցիկին բեմադրութիւնը պիտի կատարէ Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆ:

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ԵՒ ԼԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ գիտցող, օրիորդ մը կը փնտռուի գրասենեակի մը մէջ անմիջապէս աշխատելու համար:

Դիմել Հայ Գաղթականներու գրասենեակը, ժամը 10—12, 7 rue Copernic, Paris (16), métro Boissière:

«ԲԱԶՄԱՎԷՊ»Ի ՅՈԲԵԼԻՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՆԵՐԸ

Բազմավէպի Յոբելինական շքեղ հանդէսները, որոնք Օգոստոսի վերջերը պիտի կատարուէին Վենետիկի մէջ, յետաձգուած են Հոկտեմբերի 18 եւ 19 թուականներուն, ժամանակ եւ դիւրութիւն տալու համար մասնակցիլ փափաքողներուն եւ թերթերու ներկայացուցիչներուն՝ անցագիրներու դժուարութեանց պատճառաւ:

Կը հրաւիրենք Մայր Հայրենիքը եւ գրական Գաղթաշխարհը բերելու իրենց բարոյական եւ նիւթական գործօն մասնակցութիւնը:

Ո՛ եւ իցէ հեռագիր, նամակ եւայլն, ղրկել ուղղակի խմբագրութեանսՙ Rédaction de la Revue **«Pazmaveb», St. Lazare**, VENISE **(Italie).**

Լոյս տեսաւ «ԳԵՂՈՒՆԻ»ն, շքեղ հրատարակութիւն Բազմավէպի հարիւրամեակին առթիւ. ընտիր թուղթի վրայ եւ բազմաթիւ գունատիպ քլիշէներով:

Փութալ ապահովել օրինակ մը: Գինն է Ամերիկայի համարՙ 12 տոլար, Բրիտանական կայսրութեան և Եգիպտոսի համարՙ 3 սթերլին, Ֆրանսայի համարՙ 2500 ֆր., Սուրիոյ եւ Լիբանանի համարՙ 25 թուղթ:

ՃԱՇԱՐԱՆ ՏԱՄԱՍ. ՄԱՐՍԷՅԼ

Անոնք որ Մարսէյլ պտոյտի գալ կ'ուզեն կ'արժէ որ այցելեն

ՍՈՒՐԷՆ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

4 Traverse du Mont de Piété, Marseille
(Angle Rue d'Aix No. 1)

Ուր պիտի գտնեն ամէն ճաշակ գոհացնող Արեւելեան եւ ֆրանսական համեղ կերակուրներ, Միջերկրականի թարմ ձուկերը անպակաս են մեր մօտ: Անթերի սպասարկութիւն եւ մաքրութիւն:

եւ դիւրամատչելի գին:

Մաքուր եւ օդասուն սենեակներ կրնամ ապահովել եթէ կանուխէն հեռագրուի:

Tél. Colbert 41-92:

Ի պատիւ

Ընկ. Անդրանիկ Ծառուկեանի

ԽՄԲԱԳԻՐ «ՆԱՅԻՐ»Ի ԳՐԱԿ. ԱՄՍԱԳՐԻՆ

Գինեձօն մը կազմակերպուած է Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ կեդր. վարչութեան կողմէ:

Այսօր շաբաթ, ժամը 4ին, 7 rue Phalsbourg

ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՆ ԳՐԱՍԷՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 4 շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Ռէփիւպլիքէններու սրահին մէջ 16 rue J. B. David: Նախաձեռնութեամբ «Անտօք» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչի սանուհիներու:

Կը խօսիՙ ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ տոհմիկ տարազներով հայ գեղջկական պարեր, սանուհիներու կողմէ: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար մասնակցութեամբ Carlo Alfieri նուագախումբին:

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում: Մուտքը ազատ է:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 57րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին, Ֆ. Կ. Խաչի, սանուհիներուն, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Ժան տ'Արքի մէջ: Կը նախագահէ ընկեր ՋԷՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ կը տօնուի Լիոնի մէջ, 11 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Etienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécilleի մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ մօտ օրէն:

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԽՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Վալանսի մասնաճիւղին կողմէ, տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան սրահին մէջ: Ներկայ պիտի ըլլայ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը ընկեր ՎԱՀԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԸ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր երէց ընկերները, խաչուհիներ, սանուհիներ եւ բարեկամներ ու համակիրներ:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէսը իր 11 խումբերու մասնակցութեամբ շաբաթ 25 Հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Bretant Marseillais»ի սրահներուն մէջ:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել: Մանրամասնութիւնները յայտագրով:

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հիւանդապահութեան պատրաստութեան յատուկ դասախօսութիւնները կը վերսկսին Հոկտ. 16ին, հինգշաբթի ժամը 5ին, Իսիի իր դարմանատան մէջ, դասախօսութեամբ Տօքթ. Ռուբէն Տէր Դաւիթեանի:

15 տարեկանէն վեր այն հայ օրիորդները, որ կը փափաքին դասախօսութեանց հետեւիլ, արձանագրութեան համար դիմեն հինգշաբթի օրերը Sosiétés Savantes, E սրահը:

Փարիզի մասնաճիւղին թղթակցութեան համար հասցէն La Croix Bleue Arménienne, Section Paris, 15bis, rue Amélie, Asnières (Seine), հեռաձայն Gré. 30-95:

Դրամական առաքումները ընել 43 rue Richer, Mlle Palouyanի:

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶԴԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մաղընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէնՙ

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկունը կիշէէն:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԽՐԻՄԵԱՆ դպրոցը կը վերաբացուի այսհինգշաբթի: Ծնողքներէն կը խնդրուի առաջնորդել մանուկները: Իսկ արձանագրութեան համար դիմեն կիրակի օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6 վաչութեանս, դպրոցի սրահին մէջ: Հին թէ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է: Հոկտեմբերէն վերջ նոր աշակերտ չընդունուիր:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, ընկեր Կիւլեանի բնակարանը:

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը կ'այցելէ հետեւեալ մասնաճիւղերուն:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ Կիրակի ցերեկէ վերջ 5 Հոկտ.:
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆՙ Կիրակի երեկոյ, 5 Հոկտեմբ.:
ՏԷՍԻՆՙ Երկուշաբթի 6 Հոկտեմբեր:
ԼԻՈՆՙ Երեքշաբթի, 7 Հոկտեմբեր:

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը երեկոյեան 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր ընկերուհիները, Հոկտեմբեր 7ին, ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour, ժամը 8ին: Ներկայ կըլլայ Կեդր. վարչութենէն ընկեր Վահէ Մանուկեան: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, անդամատետրերով:

ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— «Հայրենիք Ամսագիր»ի հաւաքածոյ մը, 1923—1940, ընդամէնը 188 գիրք, ծախու է 10.000 ֆրանքի: D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9):

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 Հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ: Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողքներէն, Կառկանի, Վիլ Բարիսիի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17:

T. S. F.

Ձինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալովՙ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուրիշ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն: Իսկ զաւառէնյանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիքՙ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ'ուզէք գնելՙ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիքՙ

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օրՙ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէինՙ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Ծախու է

Սափրիչի ամբողջական կազմած մըՙ 2 աթոռ եւ 2 կնոջ յատուկ: Լավապօ, հայելի, թիկնաթոռ, աթոռներ, 2 սէշուառ, դարակներ եւայլն:

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Յ. Տ. Յ.ի:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻՒԼԸ

Որ բոլորած է իր քառնամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դըժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C. C.P. Paris 1678-63
Dimanche 5 Octobre 1947 Կիրակի 5 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5154 Նոր շրջան թիւ 763 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՍՏՈՅԳ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Ազգերու երկրորդ տարեկան համաժողովը որ սկսաւ Սեպտեմբեր 16ին Նիւ Եորքի մէջ, կը շարունակէ իր աշխատանքները՝ անախորժ — չըսելու համար, վտանգաւոր — մթնոլորտի մը մէջ :

Անընդհատ վիճաբանութիւն եւ հակոտնեայ տեսակէտներ ինչպէս Ապահով. Խորհուրդին մէջ, ամբողջ տարի մը :

Ամէնէն լաւատես դիտողն ալ հետզհետէ կը համոզուի որ մէկ կողմէն միջազգային հիմնարկութեան հեղինակութիւնը կը նուազի աստիճանաբար, իսկ միւս կողմէն Ամերիկայի եւ Խորհ. Միութեան յարաբերութիւնները կը լարուին վտանգաւոր համեմատութեամբ :

Կարգ մը պաշտօնական շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ Ապահովութեան Խորհուրդը որ, կարելի է ըսել, փոխանորդաբար կը վարէ հինգ գլխաւոր պետութեանց արտաքին քաղաքականութիւնը միջազգային ասպարէզէն ներս, յուսահատօրէն ձախողած է իր առաքելութեան մէջ գոնէ մինչեւ այսօր :

Ո՛չ մէկ կենսական հարց լուծուած է դեռ :

Տրուած են միայն կարկտան որոշումներ՝ երկար ու ապարդիւն վիճաբանութիւններէ ետք :

Օրուան այս ժամուն տակաւին յայտնի չէ թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը որ աստիճան ձեռնհաս է խաղաղութիւնը ապահովելու իր բարոյական հեղինակութեամբ կամ նիւթական միջոցներով, եւ ո՛ր աստիճան զերծ՝ իր նախորդին, Ազգերու Դաշնակցութեան, թերութիւններէն որոնք ինչպէս ծանօթ է, պատճառ եղան Ժընեւի հիմնարկութեան հաշուեյարդարին :

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը լուրջ տագնապի մը մատնուած է ներկայիս :

Գլխաւոր պատճառը՝ երկու վիթխարի կայսրութեանց — ամերիկեան եւ ռուսական — հակամարտ քաղաքականութիւնը բազմաթիւ կնճռոտ հարցերու մէջ :

Համրեցէք շարքը այն վէճերուն որոնց լուծումէն կախուած է աշխարհի խաղաղութիւնը — Ծայրագոյն Արեւելք (Քորէա եւ Ճափոն), Չինաստան, Իրանի քարիւղները, Տարտանէլ եւ Կարս - Արտահան, Յունաստան եւ Պալքանները, Թրիեսթէ եւ վերաքննութիւն իտալական դաշնագրի, Գերմանիա եւ Աւստրիա, Հռենոս, Իսլանտա եւ Սփիցպէրկէն, Մարշըլի ծրագիր, հիւլէական ուժի հակակշիռ, վեթոյի իրաւունք եւ ուրիշներ :

Պատկերը ամբողջացնելու համար, աւելցուցէք նաեւ տեսական հարցերու մէջ երկու պետութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող հիմնական տարակարծութիւնները :

Խորհրդային Միութիւնը կ'աշխատի չէզոքացնել ամերիկեան դրամատիրութեան ազդեցութիւնը այն սահմաններէն ներս ուր ինք տնտեսական շահեր կը հետապնդէ, իսկ Ամերիկա հազար ձեւ կը փնտռէ կասեցնելու համար համայնավարութեան ծաւալումը Եւրոպայի մէջ կամ աւելի հեռուները :

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը եղած է, հետեւաբար, տեսակ մը կրկէս ուր երկու հզօր աշխարհակալութիւնները փորձեր կ'ընեն իրարու հետ «չափուելու» :

Այս մռայլ ու վտանգաւոր կացութեան մէջ որոշ չափով հաշտարարի դեր կը կատարեն Անգլիան ու Ֆրանսան, իսկ մնացեալ պետութիւնները հազիւ թէ ի վիճակի են սեփական քաղաքականութիւն ու տեսակէտ ունենալու :

Միջազգային հիմնարկութիւնը բաժնուած է, ուրեմն, երկու ճակատի — արեւմտեան եւ արեւելեան :

Բաժանում մը որ իսկապէս մտահոգիչ է :

Ու վայրերան լրագրողներ եւ պատասխանատու անձնաւորութիւններ, Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա, կը նախատեսեն Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան լուծումը եւ աննախընթաց արիւնահեղութիւն մը յառաջիկայ մէկ, երկու տարուան ընթացքին :

Մենք, աւելի լաւատես, կը հաւատանք տակաւին որ օրուան մեծերը պիտի որդեգրեն խոհեմ ու իմաստուն քաղաքականութիւն մը՝ խուսափելու համար երրորդ պատերազմէ մը որուն աւերն ու արիւնը կրնան հասնիլ մինչեւ մեր հայրենիքին սահմանները : Ժ.

Լ. Նազարեանի յուղարկաւորութիւնը

Ողբացեալ Լիպարիտ Նազարեանցի յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սեպտեմբեր 24ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, նախագահութեամբ առաջնորդ Սամբրէ արք.ի : Ներկայ էր մեծ բազմութիւն մը : Դագաղը ծածկուած էր եռագոյնով : Ծաղկեպսակներ ղրկած էին Հ. Յ. Դ. Բիւրօն, Եգիպտոսի Կեդր. Կոմիտէն, Գահիրէի Կոմիտէն, «Յուսաբեր»ի խմբագրութիւնը, Համազգայինը, Կ. Խաչը, Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւնը, «Նաւասարդ» Ակումբը եւ անհատ բարեկամներ : Դամբանականներ խօսեցան առաջնորդը, վեր առնելով մեր վաստակաւոր ընկերոջ ծառայութիւնները, ընկեր Բժ. Ե. Խաթանասեան, յանուն Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի, ընկեր Գ. Իփէկեան, ընկեր Վ. Նաւասարդեան, ընկեր Գարապաճեան (Երիտ. Միութիւն) : Բանաստեղծութիւն մը կարդաց Արշէն Երկաթ :

Հրեաները կ'ընդունին Պաղեստինը բաժնելու ծրագիրը

Միացեալ Ազգերու Պաղեստինի յանձնախումբին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ Հրէական գործակալութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց որ իր կազմակերպութիւնը կ'ընդունի Պաղեստինը երկու մասերու բաժնելու առաջարկը, բայց դիտել տուաւ որ Հրեաները չեն հրաժարած ամբողջ երկիրը պահանջելու իրենց հիմնական ծրագրէն : Ահաւասիկ իր յայտարարութեանց գլխաւոր մասերը.

—«Ինչ որոշում ալ տրուի Պաղեստինի մասին անհրաժեշտ է որ միջոցներ ձեռք առնուին այդ որոշումը պարտադրելու համար : Պաղեստինի Հրեաները պատրաստ են ինքնապաշտպանութեան՝ անմիջապէս որ անկախութիւն ստանան եւ կ'ընդունին գործակցիլ Միացեալ Ազգերուն՝ վէճը կարգադրելու համար : Մեծ զոհողութիւն մըն է որ կ'ընենք ընդունելով բաժանումի առաջարկը : Եթէ միջամտութիւններ եղած չըլլային, վէճը լուծուած կ'ըլլար շատոնց» :

Հրէական Սթըրն ահաբեկչական կազմակերպութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց անցեալ օր հաւաստելով որ ինք պիտի դադրի զինուորական կազմակերպութիւն մը ըլլալէ մինչեւ որ Միացեալ Ազգերը վերջացնեն Պաղեստինի հարցին քննութիւնը : Եւ սակայն, կ'աւելցնէ յայտարարութիւնը, պիտի պատասխանենք այն բոլոր գրգռիչ ձեռնարկներուն զորս Անգլիացիները կրնան կատարել մեզի դէմ » :

Իրանի քարիւղը

Համաձայն Թէհրանէն ստացուած տեղեկութեանց, խորհրդարանը անցեալ հինգշաբթի օր սկսաւ քննել քարիւղի մենաշնորհներուն խնդիրը : Վիճաբանութեանց ընթացքին իշխան Աբբաս Իսքէնտէրի — որուն եղբայրը քարտուղարն էր Թիւտեհ կուսակցութեան — պահանջեց որ կառավարութիւնը յետս կոչէ Անգլեւիրանական քարիւղի ընկերութեան տրուած մենաշնորհը : «Եթէ ատիկա անկարելի է, այն ատեն ընկերութիւնը պարտաւորէ աւելի մեծ գումար մը վճարել կառավարութեան՝ հանքերու շահագործումին համար» : Երեսփոխանը պահանջեց նաեւ Անգլիացիներէն ետ առնել — ի հարկին բռնի ուժով — Պահրէյն կղզին (Պարսից Ծոց) եւ արգիլել բրիտանական ընկերութեան օդանաւերուն թռիչքը Իրանի վրայ : Ղավամի կառավարութիւնը վստահութեան քուէ ստացաւ երէկ :

ԼՈՆՏՈՆԻ «Թայմզ»ը կը տեղեկանայ որ հակառակ Աթէնքի պաշտօնական շրջանակներու հերքումին, յոյն բարձրաստիճան պաշտօնատար մը վճռապէս յայտարարած է որ ճիշդ է այն լուրը թէ յունական եւ թրքական խառն սպայակոյտ մը պիտի կազմուի մօտ ատենէն՝ ամերիկեան հովանաւորութեան տակ : Մասնաւոր համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ :

Ֆրանսական տագնապը կը ծանրանայ

Ելմտական եւ քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն կարծիքը որ եթէ ամերիկեան օգնութիւնը ժամանակին չհասնի, տնտեսական տագնապը ահաւոր համեմատութիւններ պիտի ստանայ յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին, հակառակ ձեռք առնուած կարգ մը միջոցներու : Ֆրանքը կ'արժեզրկուի ամէն օր, Պանք տը Ֆրանսը կը հաշուէ որ շրջաբերութեան հանուած թղթադրամ գումարը բարձրացած է 1500 միլիոնէն 852,195,000,000 : Անգլիական մետաղ ոսկին կ'արժէ սեւ շուկային վրայ, 4800 ֆրանք : Սննդեղէններու արտասովոր սղութիւնը կը մտահոգէ երկրին աշխատաւոր ու բարեկեցիկ բազմութիւնները : Մէկ քիլօն կ'արժէ 427 ֆրանք : Կը նախատեսուին անախորժ դէպքեր բանուորական թաղերու մէջ : Ձախակողմեան հոսանքները կոչ կ'ընեն աշխատաւորներուն չվճարել իրենց տուրքերը : Իշխանութիւնները տակաւին քայլեր առած չեն զսպելու համար գրգռիչները : Պետական շրջանակները անհամբեր կը սպասեն արտաքին նախարար Պիտոյի Ուաշինկթընի մէջ ունեցած բանակցութեանց արդիւնքին : Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ֆրանսական կառավարութիւնը դիմած է Ուաշինկթընի վարիչներուն խնդրելու համար որ փութացնեն անմիջական օգնութիւն մը, այլապէս Հոկտեմբեր 15էն սկսեալ պիտի ստեղծուի անտանելի կացութիւն մը : Պ. Պիտօ բացատրած է նախագահ Թրումընին որ Ֆրանսայի տոլարի հիմնադրամը ամբողջութեամբ սպառած պիտի ըլլայ Նոյեմբեր 1ին : Այս պայմաններուն մէջ Ֆրանսա ստիպուած է դադրեցնել ճարտարարուեստական անհրաժեշտ նիւթերու ինչպէս նաեւ կարգ մը սննդեղէններու ներածումը : Արտաքին նախարարը պահանջած է նաեւ որ Ռուրի հանքածուխէն աւելի խոշոր քանակութիւն մը յատկացուի Ֆրանսային : Եթէ ամերիկեան կառավարութիւնը, ընդառաջ երթալով արտաքին նախարարին պահանջին, յանձն առնէ վճարել ամերիկեան բանակին համար Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ վճարուած ծախքերուն գումարը ինչպէս նաեւ Գերմաններու կողոպուտէն փրկուած մետաղ ոսկիները, հաւանական է որ Ֆրանսա Նոյեմբերի ընթացքին ստանայ 150 միլիոն տոլար ամերիկեան գանձէն :

Ներքին ճակատին վրայ, կառավարութիւնը կը նախատեսէ, ինչպէս ըսինք, խառնակութիւններ եւ գործադուլներ : Հանքագործները, երկաթուղիի աշխատաւորները եւ պետական պաշտօնեաները օրավարձերու յաւելում պիտի պահանջեն շուտով : Տեղական թերթ մը դիտել կու տայ նաեւ որ ժողովրդական զանգուածները կը խօսին «մօտալուտ պատերազմի» մը մասին, իսկ պատասխանատու պաշտօնատարներ «շատ յոռետես են» :

Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ

Միացեալ Ազգերու համագումարին քաղաքական յանձնախումբին հինգշաբթի նիստին մէջ Պուլկարիոյ ներկայացուցիչը Տօքթ. Մէվօրա, խիստ բառերով ամբաստանեց Ամերիկան որ «կ'աշխատի իր տիրապետութեան տակ առնել ամբողջ Միջերկրականը» : Խօսելով Յունաստանի նիւթապէս օժանդակելու ամերիկեան քաղաքականութեան մասին, ներկայացուցիչը դիտել տուաւ որ Միացեալ Նահանգները կ'աշխատին միջազգային հիմնարկութեան հաւանութիւնը ապահովել, միակողմանի քաղաքականութիւն մը վարելու համար, իսկ «Յունաստանի շահերը պաշտպանելու ամերիկեան ծրագիրը թիւրիմացութիւն մըն է» :

Չինաստանի պատուիրակը խօսելով պալքանեան հարցին մասին, կոչ ըրաւ որ Միացեալ Ազգերու համագումարը միջոցներ ձեռք առնէ արգիլելու համար Յունաստանի հողերուն բռնաբարումը իր դրացիներէն : Յետոյ բուռն կերպով ամբաստանեց Ալպանիան, Պուլկարիան եւ Եուկոսլաւիան որոնք զինուորական օգնութիւն կու տան ապստամբներուն :

Համագումարը պալքանեան հարցին քննութեան սկսաւ ուրբաթ օր :

Խորհ. Միութեան ճարտարարուեստը

Ամերիկայի Առեւտրական Նախարարութեան մասնագէտները յայտարարեցին մամուլի ներկայացուցիչներուն որ Ռուսիոյ ճարտարարուեստը չի կրնար գոհացնել Եւրոպայի պէտքերը յառաջիկայ տասը տարիէն առաջ : Պողպատի արտադրութիւնը բոլորովին անբաւական է եւ Խորհ. Միութիւնը ներկայիս ի վիճակի է արտածելու միմիայն երկրորդական տեսակի ապրանքներ : Միւս կողմէ, երբ Մարշըլի ծրագիրը սկսի գործադրուիլ, Ռուսիա պիտի չկրնայ բաւականաչափ մեքենայ գնել Ամերիկայէն : Տոլարի հիմնադրամին զգալի նուազումն ալ հետզհետէ կը դժուա -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԲ ՅՈԲՆ ԱՆԳԱՄ ԲԱՑԱՒ ԲԵՐԱՆ

Բ.

«Արդ ծիծաղին զինեւ մանկագոյնք քան զիս տխուք, զորոց զհարս նոցա ոչ համարէի լինել հաւասար շանց արօտականաց իմոց» (Յովբ·Գլ·Լ·1):

Անոնք որ վարժ չեն գրաբար ընթերցումնե րու, կրնան բանալ աշխարհաբար Աստուածաշունչը՝ հասկնալու համար աւորական ոճով խմբագրուած այս պարբերութեան իմաստը: Միայն թէ կ'ուզէի թելադրել, որ տխուք բառը հասկնային մտային տարիք,— ատով ամէն ինչ կը դառնայ պարզ ու պայծառ:

Իմ յօդուածս վերջացած չէր տակաւին, եւ ահա, մասնաւորաբար անոնք որ նետահար կը զգային իրենքզիրենք՝ նամակներով սկսան հայհոյել ինծի: Առաջին անգամ չէ, որ կը ստանամ նման նամակներ,— Ամիէնի յիմարանոցին մէջ իբրեւ ներքին բժիշկ պաշտօնավարութեանս ընթացքին ստացած եմ բազմաթիւ նամակներ, զորս կը պահեմ, ինչպէս այնուհետեւ ամէն նախատական նամակ որ անծանօթներու կողմէ կ'ուղղուի ինծի, ի պէտս երկարաշունչ ուսումնասիրութեան մը, որու մէջ նամակագիրները դիւրաւ պիտի գտնեն իրենց ախտաբանական լուսանկարը եւ իրենց հիւանդութեան անունը: Անշուշտ, այդ նամակներուն հետ հասան բազմաթիւ ուրիշ նամակներ ալ, համակիրներու կողմէ, որոնք ծափ կը զարնէին ի տես անկեղծ, քաջ ու մասնագիտական մաքրագործութեան: Գիտցողը գիտէ հարկաւ, որ երբ հօ՛յ-հօ՛յ պոռամ, այնքան կր բազմապատկուին ինծի արձագանգ տուող երիտասարդ ձայները, որ դիմացի կողմէն անզօր կը դառնայ այլեւս ամէն նուագ քառաձայն կամ քուռակաձայն: Աւելցնեմ նաեւ որ, երբԱստուած պապան աշխարհը դրկէր զիս, խնդրեցի որ նախ ինձ սորվեցնէ ամէն ինչ որ անհրաժեշտ է՝ գործածելու համար գիլ, վիրդ ու նետ ու պարսաքար:

Այնպէս որ կը զարմանամ, երբ խեղճուկատառ մարդիկ, զիս վիրաւորելու միտքով, եօթանասուն բառնոց իրենց բառարանը պարպելէ ետքը, կը փորձեն ծաղրել բժիշկի ու մտաւորականի բեռս: Բարեբախտաբար չեն մոռնար աւելցնել թէ չատ ամբարտաւան եմ: Թէ Տոքթ. Կիրակոս չեմ, ոչ ալ Տոքթ. Գենարիոս, այլ բժիշկէն վեր բան մը, կը յայտարարեմ ամենայն ամբարտաւանութեամբ: Ասպարէզ կարդալով, որ փոխանակ ետեւէս հայհոյելու՝ ճակատ ճակատի գան: Արդարացնեն իրենքզիրենք, հերքեն ինչ որ կը վերագրեմ իրենց:

Ի՞նչ է իմ ըսածս:

Չեմ ներեր իրենց, երբ «հակահայաստանեան» կ'անուանեն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, երբ Թուրք կ'անուանեն Դաշնակցականը: Եւ այս եղբայրատեաց մոլուցքին մէջ՝ երբ այնքան կը զարշանան, որ կինեռն ալ կը խառնեն ճէլ-փէհլիվաններու յատուկ իրենց այս օրթա-օյունին: Ամերիկայի օրինակը վերյիշեցնելու հարկ չկա՛յ,— ահա, հայաստան թերթի մը մէջ, Վարդուհի Նշանեան կը յայտարարէ թէ Դաշնակցականները առնականութենէ զրկուած են, (եւ որպէսզի չկարծէք թէ «առնականութիւն» բառը փոխաբերաբար գործածուած է այստեղ, անմիջապէս կ'աւելցնէ թէ Դաշնակցականները «պեխաւոր տեսակէն կիներու սեռին կը պատկանին»): Տիկի՞ն է թէ օրիորդ այսՎարդուհի Նշանեանը,— չեմ գիտեր: Իբրեւ ծանուցո՞ւմ հրատարակած է այդ գրութիւնը թէ մասնագիտական յօդուած,— չեմ գիտեր: Չեմ գիտեր նաեւ թէ congrèsէ մը ե՞տքը գրի առած է իր վկայութիւնը (տեսնել այս բառին իմաստը՝ Լիթրէի բառարան, երկրորդ սահմանում, 1667էն առաջուան առումով): Չեմ գիտեր վերջապէս թէ ո՞ւր է գումարուած congrèsն, իր թերթին խմբագրատան մէ՞ջ արդեօք, ուր փիստան կը կարէ եղեր մեզի:

Ինչ որ գիտեմ, այն է թէ ընդդիմադիր մը կամ գաղափարական հակառակորդ մը անարգելու եւ վիրաւորելու համար այսքան ինկածութիւն տեսնուած չէ երբեք: Եւ ձա՛յն չեն հաներ Հայոց գրագէտները: Գէշ մարդ չըլլալու համար անշուշտ: Նոյնիսկ երբեմն կ'այցելեն թէ անարգողին խմբագրատունը եւ թէ անարգուողին:

Իսկ երբ կը միջամտեմ ե՛ս, յարձակումը կը կատարեն թէ անարգողին բերդին վրայ, թէ հանդիսատեսներուն «չէզոք տան» վրայ:

Ահա պատճառաբանութիւնս:

Քննադատութիւնը հացի պէս անհրաժեշտ է ամէն օր: Պէտք է քննադատել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, պէտք է քննադատել Հայաստանի կառավարութիւնը, պէտք է քննադատել հայ համայնավարները, բայց միշտ պարկեշտ, խելացի եւ անշահախնդիր քննադատութեամբ մը: Անգլիոյ կառավարութիւնը հետեւեալ սովորութիւնն ունի,— պաշտօն կը յանձնէ եւ ամսական կուտայ ընդդիմադիր երեսփոխանի մը, որպէսզի ամէն օր քննադատէ կառավարութեան գործունէութիւնը (ներկայիս, Չըրչիլ 2000 սթերլին կը ստանայ՝ քննադատելու համար օրուան կառավարութիւնը):

Ցառաջդիմութեան պայման է քննադատել, մեր մէջ եւս, մեր բոլոր հանրային կազմակերպութիւնները, բայց այդ քննադատութեան իրաւունքը տալ մասնագէտին, պատրաստուած մտաւորականին կամ արժանաւոր հրապարակագրին: Քննադատէն պահանջել անկեղծութիւն եւ հմտութիւն:

Այս սկզբունքէն մեկնելով՝ երբ կարծիք մը կը յայտնէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, կ'ոռնա՛յ վոհմակը: Ի՞նչ, Հայաստանը երբէ՞ն ի վեր ագարակը դարձաւ այս անանուն եւ անպատիւ արարածներուն: Սմսարնե՞րն են որ, հիմա, Հայաստան մտնելու իրաւունք պիտի տան մեզի:

Ափսո՛ս, արեւմտահայ մտաւորականութիւնը այնքան ինկած է ներկայիս, որ առանց ամչնալու ոչ միայն կը պահանջէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան լուծումը, այլեւ կը ջատագովէ ազգային կամ հանրային ամէն կազմակերպութեան հոգ յանձնել Մոսկուայի կամ Երեւանի, ճիշդ Անիի բանալիները յանձնելու պատմութեան ձեւով: Եւ ես այս պահանջը անարգանք մը կը համարիմ արեւմտահայ միտքին դէմ, որ անչափահաս չէ երբեք եւ պատմական առաքելութիւն մը ունի՝ կուսակցական բոլոր յաւակնութիւններէն վեր: Եթէ չեմ կրնար հանդուրժել Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ բացուած խաչակրութեան, պատճառաբանելով որ մեր վերջին 50 տարիներու գրական, քաղաքական եւ ազգային կեանքի պատմութեան այս վաստակաւոր մշակն հալածելը աղդութիւն ուրանալ է անպայման, առաւել եւս ընդվզեցուցիչ է ինձ տեսնել, որ արեւմտահայ ազնուական միտքը բայց դարձեր է ահա, այնքան որ հիմա ոչ թէ կը ջարդեն այդ միտքը, ոչ թէ կ'աքսորեն զայն, այլ — ո՛վ մեծդ Աստուած,— շուներուն առջեւ են ձգեր՝ գզել տալու համար, հաճոյ աչաց ամբարշտաց:

Մենք, արեւմտահայ ճաճանչազեղ հանճարին ժառանգորդներս, ահա, դատապարտուած ենք ուրանալու մեղ: Լալս կուգայ երբ կը խորհիմ որ սարկամտութիւնը թափանցեր է արեւմտահայ միտքէն ներս, լղրճեր ու պղծեր զայն, այնքան որ ահա Հայը Հայուն միսը կ'ուտէ՝ հաճոյ թուելու համար օտարին: Ղազէթայի մէջ գրելու ազատութիւնը առիթ է դարձեր աշխարհի ամէնէն լղըրճուկին, որ անպատուէ իր գրագէտը, անարգէ իր մտաւորականը, կարծելով որ քիչ մը փարա վաստըկած ըլլալով սեւ շուկային վրայ՝ խելքն ալ աւելցած է, դաս տալու աստիճան անոր որ սպառած է իր նիւթական բոլոր միջոցները՝ աւելցնելու համար մտաւոր հարստութիւնը: Այսպէս, միտքով աղքատը միտքով հարուստին դէմ:

Այսուհանդերձ, չեմ կորած յոյսս,— օր մը, համայնավար ղեկավարները պիտի ըմբռնեն որ ոսկեղա՛ր կը ստեղծուի գործակցելով Դաշնակցականներուն հետ:

Մինչ այդ, ինծի պարտք կը համարիմ մատնանշել մեղաւորները, այն ծրագրով որով ճամբայ ելած էի, եւ եթէ վիրաւորանքի փորձի մը առիթով կանդ առի պահ մը, ըսելու համար էր թէ (մտային) «տարիքով ինձմէ պզտիկ եղողները զիս ծաղր կ'ընեն, որոնց հայրերը հօտերուս շուներուն հետ դնելու չէի հաճեր»: Այսպէս կ'ըսէ Յոբը:

Եւ անցնինք մեր նիւթին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գողիսը, Ազատագրական պայքարի ընթացքին

Դ.

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԲԱՆԹԻԿԵԱՆԻ ՀԵՏ

Շոգենաւին մեկնումին հետ կապուած հրահանգները տալէ յետոյ, Զօրավար եւ Տնօրէն միասնաբար կը մշակեն աշխատանքի եւ գործակցութեան նախագիծ մը: Գրաւոր համաձայնութեան հարկ չի տեսնուիր:

Այս «սրտագին եւ անկեղծ» խօսակցութիւններէն վերջ, նոյն օրը վերստին հանդիպելու որոշումով կը բաժնուին:

Վերդարձի ճամբուն վրայ, զօրավարը կը խորհրդածէ «Բանթիկեանին հետ տեսակցութիւն մը ապահովելու» մասին, տնօրէնին կողմէ տրըուած հրահանգին վրայ:

«Պոլսոյ քաղաքական իրադարձութեանց մէջ, Բանթիկեան վտանգաւոր եւ ահազդեցիկ տարր մը կը համարուէր: Իր դիրքին եւ պարտականութեան ալ տեղեակ էինք: Եթէ կարելի ըլլար սիրաշահիլ, անտարակոյս որ յաջողութեան մեծ գրաւական մը կ'ըլլար: Բայց, կը մտածէի, Վէլիտին «Էպիւլ-գիա) տունը կոխող Ջոկատին գլուխը անցած մարդը ան էր: Հակառակ այս իրողութեան, հոսանքին յարմարիլ պէտք էր: Մանաւանդ ամէն տարակոյսէ վեր էր որ, մեծ գիտունը (Քալչի) իր այդ բաց ակնարկով, վստահութեան մթնոլորտ մը ստեղծելու կ'աշխատէր:

Միջանկեալ պէտք է ըսել որ, զօրավարը անխախտ համարում մը ունի Քալչըիին հանդէպ, եւ զայն կը նկատէ Եւրոպայի մէջ անուն հանած հռչակաւոր տնտեսագէտ, լեզուագէտ եւ դրականագէտ անձնաւորութիւն մը: Իր կարծիքով առաքինութեանց մարմնացում մըն է ան, եւ զայն կարելի է դասել մարդկութեան ամենաբարձր մակարդակին վրայ:

***

Շոգենաւը կազմ ու պատրաստ է: Ամբարներուն կափարիչները խնամքով գոցուած են եւ ճամբորդները տեղաւորուած: Ոչ ոք կ'անդրադառնայ թէ՝ կայծ մը բաւական պիտի ըլլար նաւը դժոխքի վերածելու: Նաւապետը Ռուս է, իսկ նաւաստիները Ռուս եւ Թուրք խառն, ընտրովի:

Նաւը քննութիւնը կ'անցնէ շատ դիւրութեամբ: Խօսքը տանք Քէմալ պէյին.—

«Ճամբորդատար շոգենաւի մը ամբարներուն մէջ ի՞նչ կրնար գտնուիլ որ...: Քննիչ յանձնախումբը միջազգային է եւ նաւը Ֆրանսական դրօշ կը պարզէ: Տրուելիք որոշումը կախում ունի անձերէն, եւ անոնց տեսողութեան ու խղճմտանքին հետ կապուած խնդիր է: Քննիչները կը հիւրամեծարուին շոգենաւին ընդունելութեան սրահին մէջ՝ իրենց դիրքին համապատասխան վայելչութեամբ: Ճամբորդներուն վրան-գլուխը թեթեւակի խուզարկութեան ենթարկողը իր պարտականութիւնը կատարած կը համարի: Չեմ գիտեր թէ՝ այդօրը, որո՞նց օժանդակութեան եւ շնորհին արժանացանք, բայց յետագային անոնցմէ մի քանիին հետ մտերմութիւն հաստատուեցաւ»:

Պէօյիւքտէրէի երկրորդ խուզարկութիւնն ալ անցած էր «նոյնքան յաջող»:

Բոլոր խորհրդածութիւնները աւելորդ են:

Նաւը անվտանգ կը հասնի Ինէպօլու, եւ իր թանկագին բեռը կը պարպէ: Այս «յաջողութիւն»ը նախկին որոշումը վերադնահատման ենթարկել կուտայ: Պատասխանատու շրջանակները լաւլեայն կը հաւանին զանգուածային առաքումներու դրութեան:

Սակայն մէկ ծաղիկով գարուն չի գար, եւ ապահովութեան հաստատուն միջոցներու ունեցուածքը աւելի քան երբեք անհրաժեշտ կը համարուէր, որովհետեւ «Պալքէն աւելի պապական», խումբ մը Թշուառականներ ամէն վտանգութեան կը դիմեն՝ ազգ. բանակին ուժեղացումը ջլատելու համար: Պէտք է խոստովանիլ որ վտանգաւոր եւ ստորին արարածներ են ասոնք, եւ արիւնալի ձեռնարկներու անգամ կը դիմեն՝ իրենց հակառակորդները բանջնջելու համար»:

«Բարեկամս Շաւ Քալչի, կ'ըսէ զօրավարը, անդադար կը յիշեցնէր թէ՝ իմ ծանօթացումը Բանթիկեանին հետ, կրնար մեծ կանոնաւորութիւն, մանաւանդ փրկարար ապահովութիւն մըտցնել մեր աշխատանքներուն մէջ, Քալչիի նման խորագնին միտք մը, եւ այս գործին մէջ մինչեւ վերջին շոգենաւին կորուստը աջակցութիւն խոստացող անձնաւորութիւն մը, երբ այս տեսակցութեան անհրաժեշտութիւնը կը շեշտէր, առանց վարանելու համաձայնութիւն յայտնեցի: Բարեկամիս բարեկամը, իմ բարեկամս ալ կրնար ըլլալ:

Նախապէս տեսակցութիւնը կատարել կ'որոշէն, Յովակիմեան խանի վարչական սենեակներէն մէկուն մէջ: Իրիկուան դէմ ժամադրավայրը կը փոխեն եւ կը նշանակեն փոքր դարեջրատան մը ետեւի սենեակը: Յաջորդ օրը ժամը տասնըմէկին զօրավարը կը փութայ ժամադրավայր: Բանթիկեան հոն է արդէն եւ առանձին:

«Անձնապէս թէեւ անծանօթ, բայց հեռուէ հեռու ծանօթացած էինք արդէն: Ներս մտնելուս պէս ոտքի ելաւ, եւ յառաջանալով երկու ձեռքերով ձեռքս սեղմեց, եւ Թուրքերէն լեզուով.

— «Ինչպէս էք Քէմալ պէյ, ըսաւ:

«Ինծի այնպէս թուեցաւ որ, իր նայուածքէն կրնայի զինք ճանչնալ որեւէ տեղ:

«Նախ յիշեցուց մեր դաղտնի գործունէութեան ստանալիք ձեւին համար՝ մասնաւոր ծրագրի մը մշակման անհրաժեշտութիւնը: Յետոյ խոստացաւ միասնաբար աշխատիլ, մինչեւ նպատակին լիակատար իրականացումը:

«Իմ կարգիս իրեն հասկցուցի դէտերու եւ լրտեսներու ցանցին մեզի պատճառելիք լուրջ արգելքը: Ապահովութիւն տուաւ որ միասնաբար ձեռք առնուելիք միջոցները՝ ամէն ձեռնարկ յաջողութեամբ պիտի պսակէին:

«Ուշիմ, լուսամիտ, նոյնիսկ անկեղծ մարդու մը դիմաց կը գտնուէի: Ժամադրավայրն ալ Ապահովութեան զօրաւոր մէկ մասնաճիւղէն քանի մը քայլ անդին կը գտնուէր:

«Բաց սիրտ շարունակեցինք մեր տեսակցութիւնը: Խօսակցութեան միջոցէն Բանթիկեանին զգացնել ուզեցի թէ՝ Պոլսոյ մէջ կատարուած անարդարութիւնները կասեցնել նպատակայարմար պիտի ըլլար, շատ հաւանաբար ինք անմասն չէր այդ արարքներուն մէջ:

— «Գործին երկու ճակատն ալ կառավարել պէտք է գիտնալ: Բոլորին կողմէ ընդունուած իրողութիւն մըն է որ ես վնասակար գործիք մըն եմ: Պատմութիւնը միայն պիտի հաստատէ իմ գործունէութեան իսկական շարժառիթները: Ձեր ճակատը զօրացնելու համար անհրաժեշտ ամէն միջոցի դիմել: Կարեւորը այդ է: Այս հողին վրայ ապրողները. գոնէ ճակատագրական այս պահուն, պէտք է մոռնան գաղափարական տարակարծու -

Մրինգ եւ պար

Ցուլխեան արեգակին շառայլները բարկ ու չիկացած, տանիքին կղմինտրները քուրայի, հնոցի մը վերածած են ու հեռուէն անգամ դէմքիդ կը զարնէ իրենց գոլը :

Ներսը՝ տանիքին տակ մենք մեղ Թրծոցի մը մէջ կը զգանք : Օդ չկայ շնչելու համար : Կը նեղուինք, շնչասպառ ըլլալու աստիճան :

Կը նետուինք դուրս ու կը դիմենք գեղին եզերքին՝ մարգերու Թումբերուն վրայ հասակ նետած կաղնիներու ստուերներուն մէջ մասամբ տանելի, շնչելի :

Վեր կը նայիմ իրենց հասակին, տարածուԹեանը, բուներու լայնքին ու կը զմայլիմ սա կաղնիներուն :Իւրաքանչիւրը մէկ մէկ յծվար տեղ, տարածուԹիւն ստուերոտած են ու իրենց խոհուն գլուխները խոնարհած Աստուծոյ ծովահանդոյն պալատին առջեւ :

Կը մտածեմ իրենց տարիքի մասին ... :

Չէք կրնար համոզում գոյացնել իրենց տարիքը սահմանելու, բնորոշելու մօտաւորապէս ... :

Այս կաղնիները, կը մտածեմ ես ինծի ու ետքէն յայտնելով ընկեր Բաջինին, մէկ, մէկուկէս դարու կեանք ունենալու են անպայման :

Ընկեր Բաջին կը ծիծաղի : Հարիւր յիսուն տարեկան ծա՞ռ կ՚ըլլայ ըսելով ... :

Տարին տասներկու ամիս, ամառ, ձմեռ բնուԹեան մաքուր, ազատ գրկին մէջ, առանց զգացումի ու վիշտի ... ինչո՞ւ պիտի չապրին, ուռճանան ասանկ, երբ իրենց բունին տապար՝ Թեւերնուն, բազուկներնուն յօտոց չմօտենայ իրենց սլացքը կասեցնող :

Հազար երանի իրենց :Կը նախանձիմ սա կաղնիներուն ազատուԹեանը համար ... :

Ու մենք՝ ընկեր Բաջինի հետ մեր գլուխները կը տեղաւորենք իրենցմէ մէկուն բունին տակ, հասակնիս փռելով, երկարելով կանանչ մարգին վրայ :

Կը Թաւալինք, կը շրջինք հայրենի յիշատակներուն մէջ : Մեր կարօտակէզ սիրտերը կ՚արիւնին, կը տխրին :

Հայրենի յիշատակներու ծալքերուն, ոլորտներուն մէջ Թափառումի պահուն յանկարծ, ահա մեր ականջներըր կը շոյեն մեղմ, անոյշ ու հեռուէն եկող սրինգի մը ու Թմբուկի մը ձայները, որոնք բոպէապէս կր խռովեն, կ՚ալեկոծեն մեր հոգիները :

Սրինգին ձայնը : Ահ, ինչ հարազատ ... : Ինչ յուզիչ : Մարմինս ամբողջ կ՚ասղնտէ : Սիրտս կը խաղցնէ, կը լացնէ : Ու Թմբուկն ալ սրինգին միացած՝ կուրծքիս, պանդխտուԹեան մէջ մաշած կուրծքիս վանդակներուն բախելով ժաժքի կը բռնէ զանոնք : Բանի մը րոպէ լուռ՝ ու ես իմ մէջ ծուարած, ամփոփուած ու չունչս բռնած երկիւղածուԹեամբ կ՚ունկնդրեմ : Սրինգին Թախծոտ, նուաղկոտ, յուզումնահար մեղեդին կը կարծեմ Թէ՝ այնքան, այնքա՜ն հեռուներէն, տարիներո՛ւ խորքերէն կուգայ ... Կը հասնի, կը մտնէ սրտիս մէջ : Ու գրկուելով, համբուրուելով անոր հետ այնքան կարօտով :

Լուռ է նաեւ ընկեր Բաջին : Ան ալ կ՚երեւի ալեկծումի բռնուած է : Զուգեր, չի համարձակիր խռող լռուԹիւնը, պահը խզել : Նոյնպէս ես : Ու վայրկեաններ սահելէ ետք ընկեր Բաջին կը խօսի : Կը յայտնէ այս արտակարգ սրինգի ու Թմբուկի ձայներու մասին իմ հարցումիս վրայ :

— Այսօր գեղին տօնն է : Անպայման հոն է որ կը նուագեն : Շատ հեռու չէ տօնավայրը : Եւ եր - Թանք եԹէ կ՚ուզես, կր փափաքիս ... :

Ու կը բաժնուինք սա նահապետական ու խոհուն կաղնիներէն դիմելով սրինգին ու Թմբուկին ձայներուն եկած կողմը :

×

Դարերու կնիքը վրան, կիսափուլ դղեակի մը առջեւ, բարձր ծառերով բոլորակ մարգագետին մըն է տօնավայրը :

Ողջ գեղին բնակչուԹիւնը՝ աւելի քան մէկուկէս հազարեակ հոն ակմբուած է :

Բոլորն ալ իրենց սեղաններէն բաժնուած ու դիզուած են կիսաւեր դղեակին դոզը, վրայէ վրայ :

Անոյշ սրինգն ու ժաժկոտ Թմբուկը կը շարունակուի ու պահ պահ հանդիսականները խելայեղօրէն կը ծափեն :

Կը մօտենանք : Կը ճեղքենք մարդկային դէզը ու կը սողանք առաջ, սակայն ի զուր, ժողովուրդը պարիսպ շինած է ու չենք կրնար տեսնել, դիտել տեսարանը :

Ի վերջոյ նստարանի մը քունճին կը տեղաւորեմ ոտքիս մէկը ու կր բարձրանամ ձեռքս ոլորելով ծառի մը ճիւղին :

Ու հիմակ աչքերուս առջեւն է տեսարանը — Ֆրանսական գաւառական պարախմբեր հին տարազներով ու երփներանգ :

Սրինգէ մը ու Թմբուկէ մը կազմուած նուագին առջեւ երիտասարդներէ, պատանիներէ ու մանուկներէ կազմուած երեք պարախմբեր կարգով, փոխնիփոխ կը պարեն ժողովուրդի ծափերուն ու աղաղակներուն տակ :

Պահիկ մը կ՚ուրախանամ այս հանդիպումին համար : Գրեթէ առաջին անգամն է ասանկ աղուոր Ֆրանսական փրովանսալի պարերը կը տեսնեմ գեղջուկ դերակատարներով երկսեռ :

Սակայն, տխրուԹիւնս չուշանար յիշելով մեր երէկը, մեր ալ աղջիկներուն, հարսներուն ու երիտասարդներուն պարերը մեր գեղերունմէջ հայրենի, Զատկին, Բարեկենդանին եւ ուրիշ տօն օրերուն :

Կր նայիմ, կը դիտեմ անկշտում ծարաւի աչուըներովս, չարունակ ձեռքս ճիւղին ոլորած պահելով ... :

Որքան նմանուԹիւններ ժողովրդական պարերու, երգերու ու զանազան արուեստներու՝ երկրէ երկիր ... :

Տեսէ՛ք սա մանուկներուն պարախումբը, ո - րոնք պարով իրենց մայրիկներուն լուացք աշխատանքը ցոյց կուտան սրինգով, Թմբուկով ու երաժշտուԹեամբ : Ներդաշնակ ու համաչափ օրօրուելով, ճկելով, բարձրանալով կը լուան, կ՚ոճառեն, կ՚աճռեն ու կը Թակեն ԹաքաԹաք, իրենց մանտրրտիկ բռունցքները միջոցին մէջ վեր վար խփելով երաժշտուԹեան կշռոյԹովը : Ու նաեւ ուրիշ աշխատանքի ձեւեր գեղական, գեղջկական :Ու այս մանուկներու պարը յիշատակ մը կը բոցավառէ մէջս · երբ ես ալ մանուկ էի ու նոր սկսած գեղիս դպրատունը յաճախել, տախտակէ «պնակ» մը ճիտէս կախ ու վրան Ա·Բ·Գ·ծալլապատիկ նստած բազմոցին վրայ ու պնակին կոԹը մատներուս մէջ կը դիտէի պար մը, զոր մեծ աշակերտները կարգով ու մէջքերնին քիչ ծռած, սերմ նետելու ձեւով կ՚երգէին, կը պարէին դպրատան մէջ ·

«Տե՛ս, այսպէս, այսպէս կը ցանէ,
Գիւղացին իր զարին · եւայլն :

Աշխատանք, ամէն երկրի մէջ պար, երգ ու երաժշտուԹիւն :

Ահա նաեւ երիտասարդներու խումբը :

Մեղմ սրինգին եւ բամբոտ Թմբուկին առջեւ կը կաքաւեն ճկուն ու ԹեԹեւ Թռիչքներով :

Երկար Թեւ պար մը : Իրենց պարապետը օրիորդ մըն է : Մէկ Թեւովը լայն քղանցքին կողքէն բռնած — ինչպէս մեր պարքաշներուն Թաշկինակը — երաժշտուԹեան ու պարին կշռոյԹը կուտայ անով, ու խումբը կ հոսի որպէս գետ մը ալիքաւոր, ծփուն, երբեմն ալ մանր կոհակներ նշմարուելով, երբեմն ալիքները կ՚ուռին, կը բարձրանան : Ոտքերնին հազիւ գետնին կը հպի ... :

«Աղուոր է, աղուոր» կ՚ըսեմ ես ինծի : Ներքուստ գոհացում կը ստանամ ... : Այնքան յափշտակուած եմ պարերով, որ ընկեր Բաջինին անգամ մտահան ըրած իմ այդ պահուն ... :

Կէս ժամի չափ անհագօրէն ու հրճուանքով կը դիտեմ, կր նայիմ ներաշխարհս ալեկոծող սա գեղջկական պարերուն, կ՚ունկնդրեմ մելամոյշ սրինգն ու Թմբուկը փոԹորկոտ, պահիկ մը մոռնալով Թէ՝ օտար ափերու վրայ վայրավատին կը դեգերիմ հայրենիքէս հեռու հազարաւոր մղոններով :

Ն · ՇԻՆԱԿԱՆ

Թիւնները , ցեղերու դաղԹը դժբախտուԹիւն մը այն կը յառաջացնէ : Պէտք է վերջ տալ այդ գաղԹին : Ես այս նպատակին կը ձգտիմ, եւ իմ ամբողջ ուժովս ձեզի պիտի աշխատակցիմ :

« Այս յայտարարուԹիւնը իմ մէջ արԹնցուց նոր համոզում մը եւս : ՊանԹիկեան կորովի եւ հաւատաւոր անձնաւորուԹիւն մըն էր, «գաղափարի մարդ» մը : Ես իբր այդպիսին ճանչցայ եւ սիրեցի զինք :

«ՊանԹիկեան լաւ կը խօսէր Թուրքերէնը : ԱռողջանուԹիւնը եւ ոճն ալ ուղիղ էին : Հմուտ էր Անգլիերէնի : Մերթ ընդ մերթ, գիշերները ուշ ատեն տուն կուգար, եւ տեղեկուԹիւններ կը քաղէր մեր աշխատանքներուն մասին : Գիշեր մը, լուսանկարները քաշուած հինգ կտոր կարեւոր փաստաԹուղԹերու ապակիները բերաւ, եւ շատ սրտցաւ արտայայտուԹեամբ մը · —

— «Սիրելիս, ըսաւ, այնպէս կը կարծեմ որ դուք ի վերջոյ մեզ ալ պիտի քաշկռտէք : Այս ԹուղԹերը ո՞ր տեղէն եւ ի՞նչպէս գողցնել տուիք :

«Այս ԹուղԹերէն միայն մէկը, վերջերս կոռոքին ղրկուած հրամանագրին պատճէնն էր : ԹուղԹը ոչ Թէ մեզմէ, այլ Պոլսոյ բարձր պաշտօնատունէն գողցուած էր : Խնդրեցի որ այդ անճարակուԹիւնը մեզի չվերագրէ :

«ԵԹէ այդ ԹուղԹերը ուրիշներու ձեռք անցնէին, մեծ դժբախտուԹեանց կընայինք ենԹարկուիլ : Յաջորդ առաւօտ նաւակ մը առի · եւ ՊանԹիկեանին մէկ պաշտօնեային ներկայուԹեան , ապակիին բեկորները ծովը Թափեցի : ՊանԹիկեան այդ բեկորներուն անգամ ոչնչացումը պահանջած էր » :

Հ · ՎՌԱՄ

ՊՈՒՏ՛Մ ՇԻՇԱՂ

Տրախտագէտ ըլլալ

Անակնկա՞լ : Զարմա՞նք ...

Հայը շատոնց աքսորած է այս երկուքը իր բառամԹերքէն :

Ամերիկացի Զօր · Օլիվըր, Թուրքիա ղրկուած է զինուորական միսիոնով՝ Թուրք «հանրապետական» ժողովուրդին, դեմոկրասիի սկզբունքները եւ զինավարժուԹիւն սորվեցնելու համար : Թուրքն ալ փոխադարձաբար եաթաղան գործածելու արուեստը կրնայ սորվեցնել զօրավարին :

Զօրավարը, վերադառնալով իր երկիրը, ձեռք է առեր Թրքական ջարդագործուԹեան պաշտպան փաստաբանի դերը, ներկայացնելով ամերիկացի ժողովրդին՝ Թուրքին բոլոր երեւուԹական առաքինուԹիւնները՝ իբրեւ իրականուԹիւն, որովհետեւ, Թուրքը «նուրբ եւ ասպնջական ժողովուրդ մըն է» եղեր :

Ինչո՛ւ չէ : Երբ մանաւանդ տոլարներ շալկած հիւր երԹաս անոր ... Թուրքը այնքան նուրբ է եւ խելացի, որ իր ոճիրը զոհին կռնակը բեռցնելէ ետքը, անոր հարստուԹիւնը եւ որբերը Թրքացնելով՝ կ՚ասպնջակալէ, կը հիւրընկալէ իր տանը մէջ :

Թուրքերը շատ լաւ կռուողներ են · — կը շարունակէ զօրավարը, «անոնք չեն զարներ մէկու մը, որ կ՚աշխատի փրկել իր վիրաւոր ընկերոջ կեանքը» ...

Օ՛, այդ մենք փորձառաբար կը հաստատենք : Հայկական տարագրուԹիւններու ատեն, երբ քոսոտ զապթիէները, իրենց սուիններուն տակ ինկած վիրաւոր մայրերը «խնամելու» համար, չծնած մանուկները սուինին ծայրը անցնելով օդը կը նետէին, Թուրքը չդիմանալով այս երեւոյԹին հաճոյքէն կը ճաԹէր ...

«Թուրքը լաւ կռուող է» ըստ զօր · Օլիվըրի :

Ահա անհերքելի ճշմարտուԹիւն մըն ալ, երբ մանաւանդ իր դէմը գտնէ անզէն — անպաշտպան ծերեր, պառաւներ, կիներ ու մանուկներ :

Վերջապէս ամերիկացի զօրավարին համաձայն, Թուրքը գլխէն ոտքը զինուած է ասպետական առաքինուԹիւններով : Նոյնիսկ միլիոնաւոր Հայեր ջարդելու միջոցին, ան կր խնայէ զոհերուն քով գտնուած ամենաչնչին դոհարեղէնէն սկսած մինչեւ չապիկ վարտիքը :

Կր յանձնարարենք զօրավարին, որպէսզի համոզուի Թուրքին ասպետական ժողովուրդ ըլլալուն, Թող իր Օլիվըր անունը փոխէ ՋէյԹունեանի եւ Թող մտնէ Թրքական հպատակուԹեան տոմարին մէջ ... ահա այն ատեն հիացած՝ զէնք ու զրահ մէկ կողմ ձգելով, իր սռնակօշիկները ուսը նետած, չունչը կառնէ Ամերիկա, եԹէ գլուխը ուսին վրայ մնայ ...

Զօրավար Օլիվըրի միւս փաստերուն Թէ՝ «Հայերը պատճառ եղած են իրենց կոտորումին» , Թէ՝ «անգլիական աղբիւրէ առնուած են այդ փաստերը» առոնց պատասխանելը աւելորդ է եւ անփափկանկատուԹիւն : Շնորհակալ ըլլանք որ «Հայերը իրենք զիրենք ջարդած են, Թուրքերու ազգային արհեստը կորզելու համար» չէ ըսած յարգելի զինուորականը :

Մեզ, որ Կէօրինկ եւ ընկերները, խելք չեն

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ · էջ)

ՀԱՅՈՑ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ԿԱՆԹԵՂԸ

«Ո՞վ է ասիկա, որ արշալոյսի պէս կը նայի,
Որ լուսինի պէս գեղեցիկ ,արեւու պէս մաքուր
Ու դրօշակիր զօրքերու պէս ահարկու է» :

ԵՐԳ ԵՐԳՈՑ

Ու արեւուն ճառագայԹներն ի՛մ հոգիիս մէջ,
Արարատեան երկրին լոյսերուն հետ պըլլուած,
Պահ մը մոռցած վէրքերն ի՛մ հրաշք ցեղիս,
Կ՚երԹամ կանԹեղն իր համբուրելո՛ւ բոցափայլ :

Ամբողջ երկինք մը իր աստղավառ ջահերով,
Ժողովուրդի մը փառքն ու հանճարը իր ծոցին մէջ,
ԱղօԹքի մաքրամաքուր կոյսի մը մրմունջներով,
Հայոց աշխարհի կանԹեղին ի խնդիր կ՚երկր - պագեմ :

Լեռներն Հայոց, լեզու եղած հրաբո՛րբ,
Յանկարծակի, հազարամեայ քարերուն հետ դաշ - նակցած ,
Հայոց լեզուին բարբառն համեղ աննման,
Ճառագայթող հանճարն ու փառքը կ՚երգէին վար- պետին :

Ես դեռ աղքա՛տ ու բոպիկ ուխտաւոր,
ԳեղեցկուԹեան արշալոյսն իմ հոգիիս մէջ,
Որպէս մուրացիկ Հայոց լեզուին,
Վարպետին կանԹեղին մօտ,
Լուսինի պէս գեղեցիկ, արեւու պէս մաքուր,
Իր տաղանդէն, քիչ մը լո՛յս մուրացի՛ ... :

Ս · ՀՐԱՇԻՆ

ըրած դիմելու զօր. Օլիվըրի պաշտպանութեան։ Այսօր գահի վրայ բարձրացած կ՚ըլլային փոխանակ չուանին ծայրէն ապուխտի պէս կախուելու․․

Այսօր, զօրավար Օլիվըր, Ամերիկայի երաւաբանական պատմութեան մէջ, նոր եւ փայլուն դարագլուխ մը կը բանայ։ Կը յուսամ որ Ամերիկահայերը, շնորհաւորագիր մը կը ղրկեն իրեն, կցելով անոր, Լորտ Պրայսի հայկական կոտորածներու մասին գրած փաստագրքէն եւ Լ. Սիւրմէլեանի «Տիկիններ եւ Պարոններ» հատորէն փառակազմ օրինակ մը։

Շատ ցաւալի է, որ Հայերս չենք արժանացած «Ջարդարար» տիտղոսին, որով գրկուած պիտի մնանք զօր. Օլիվըրի պաշտպանութիւնը եւ դընահատանքը վայելելու երջանկութենէն ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

բացնէ իր գնումները։ Մասնագէտները, հիմնուելով ռուսական վիճակագրութեանց վրայ, կը բացատրեն թէ Միութիւնը իր ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է Տօնեցի աւազանին վրայ ուր պողպատի նոր գործարաններ կը շինուին։ Տասնըհինգ տարի պէտք է սպասել մինչեւ որ Ռուսիա կարելիութիւն ունենայ զարգացնելու իր ծանր արդիւնաբերութիւնը։

Պատերազմ կայ, պատերազմ չկայ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն որ Մոսկուայի մամուլը անդադար կըխօսի հաւանական պատերազմի մը մասին եւ կ՚ամբաստանէ Ամերիկան «որ կը պատրաստուի յարձակիլ Խորհ. Միութեան վրայ»։ Մամուլը կը նմանցնէ Միացեալ Նահանգները Հիթլէրի Գերմանիային։ Ամերիկայի դրօսաշըրջիկները կը նկատուին կասկածելի լրտեսներ որոնք Ռուսիա կ՚երթան զանազան պատրուակներով եւ պաշտօններով։ «Փրավտա» կը գրէ.— Ամերիկեան խորհրդարանի անդամներէն զատ ամէն կարգի «զբօսաշրջիկ»ներ կը թափառին Զեխոսլովաքիոյ՝ մէջ — լրագրողներ, գինուորականներ են»։ «Գրական Թերթ»ը քիչ մը աւելի համարձակ, կ՚աւելցնէ — «Այս զբօսաշրջիկները երկիրէ երկիր կը պտտին եւ կը խառնուին ամէն բանի։ Անոնք կը կարծեն որ Եւրոպայի մէջ ամէն ինչ վաճառքի հանուած է — խորհրդարան, քաղաքական կուսակցութիւն եւայլն։ Բայց թող իմանան որ մեր ունեցածը իւրացնել սուղի կը նստի նոյնիսկ Ամերիկայի համար»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՐԻՍ ԹՈՐԷԶ, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը կարեւոր ճառ մը խօսելով անցեալ հինգշաբթի գիշեր, յայտարարեց որ Մարշըլի ծրագրին գլխաւոր նպատակն է չհաղորդել Ֆրանսայի թշուառութիւնը եւ վտանգել անոր անկախութիւնը։ Թորէզ բուռն կերպով յարձակեցաւ նաեւ ընկերվարական, արմատական ընկերվարական եւ ժողովրդական կուսակցութեանց վրայ։

ՄԱՀԱԹՄԱ ԿԱՆՏԻԻ 78րդ տարեդարձը մեծ հանդիսութիւններով տօնուեցաւ ամբողջ Հնդկաստանի մէջ։ Խօսելով եղած մաղթանքներուն եւ շնորհաւորութեանց մասին, Կանտի յայտարարեց — ինչո՞ւ այս մաղթանքները. ինչո՞վ արժանի եմ անոնց։ Պէտք է ցաւակցութիւն յայտնէիք ինծի։ Կար ժամանակ մը երբ բազմութիւնները կը հետեւէին իմ խօսքիս, այսօր միս մինակս եմ Հնդկաստանի մէջ։ Շատերը կը մաղթեն որ 125 տարի ապրիմ, ես երկար ապրելու փափաք չունիմ, չեմ ուզեր ապրիլ երբ այսքան ատելութիւն ու սպանդ կայ չուրջս»։ Լոնտոնի «Թայմզ» խմբագրական մը նուիրած է Կանտիին։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Բացառիկ ներկայացում երկուշաբթի 3 Նոյեմբեր 1947, ժամը 20ին Սառա պէռնար թատրոնին մէջ։

Արա Գեղեցիկը

Նաիրի Զարեանի տաղաչափեալ Արա Գեղեցիկին խաղարկութեան կը մասնակցին Փարիզի գրեթէ բոլոր հայ դերասանները։ Հինգ ամիսէ ի վեր կը տարուի լուրջ աշխատանք եւ պիտի խաղցուի գրեթէ առանց նշմարելու յուշարարին ներկայութիւնը։ Ա. Գ.ը ունի նաեւ ութ փուսանական երգեր, որոնք յօրինուած են երաժշտագէտ Պ. Ա. Ալէմշահի կողմէ։ Ունի նաեւ մեհենական պարեր, Շամիրամ թագուհիի պալատին մէջ։

Արա Գեղեցիկին բեմադրութիւնը պիտի կատարէ Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆ։

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով

DOLINE ALCALINE

ակռայ մաքրող հականեխիչ փոշին։

Կեդրոնատեղի, **47 Rue Lafayette, Paris (9)**

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 57րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին, Ֆ. Կ. Խաչի, սանուհիներուն, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Ժան տ՚Արքի մէջ։ Կը նախագահէ ընկեր ՁԷՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ կը տօնուի Լիոնի մէջ, 11 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Etienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécilleի մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ մօտ օրէն։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէսը իր 11 խումբերու մասնակցութեամբ շաբաթ 25 հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Bretant Marseillais»ի սրահներուն մէջ։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։ Մանրամասնութիւնները յայտագրով։

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հիւանդապահութեան պատրաստութեան յատուկ դասախօսութիւնները կը վերսկսին Հոկտ. 16ին, հինգշաբթի ժամը 5ին, Իսիի իր դարմանատան մէջ, դասախօսութեամբ Տօքթ. Ռուբէն Տէր Դաւիթեանի։

15 տարեկանէն վեր այն հայ օրիորդները, որ կը փափաքին դասախօսութեանց հետեւիլ, արձանագրութեան համար դիմեն հինգշաբթի օրերը Sosiétés Savantes ,E սրահը։

Փարիզի մասնաճիւղին թղթակցութեան համար հասցէն La Croix Bleue Arménienne, Section Paris, 15bis, rue Amélie, Asnières (Seine), հեռաձայն Gré. 30-95։

Դրամական առաքումները ընել 43 rue Richer, Mlle Palouyanի։

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալոն Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի դլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկունը կիշէէն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Է. թիւը (Սեպտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ։

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris։

Հատով կը ծախուին հայ գրատուները՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao։

Ամենակարեւոր հասցէ մը

ԼՈՒՏԵՐ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆԻ

Աշխատանոցը բացուած է եւ կը ստանձնէ շէնքի նորոգութեան եւ զետեղումներու ամէն կարգի աշխատանք վարպետներու ձեռքով։ Նորոգութիւն աղօրքներու, արդուկներու եւ ելքտրի փոռերուն ներու։ Բաղնեսենեակի եւ խոհանոցի նորոգութիւն եւ ապակիներու զետեղում։ Դիմել՝ Entreprise Générale Etablissement LODER, 25 Route de Villejuif, L'Hay-les-Roses, հեռաձայն Ita. 38-36։ Autobus 186։

«Զանգէ» օղին 40°

Ամէնէն անարատը եւ ամէնուն փնտռածը

Լիտր 400 ֆրանք

Կրնաք անմիջապէս ընել ձեր

յանձնարարութիւնները

Ani ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԷՆ

D. NARGUIZIAN, 62 Rue Rabelais, Lyon

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ԵՒ ԼԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ գիտցող, օրիորդ մը կը փնտռուի գրասենեակի մը մէջ անմիջապէս աշխատելու համար։

Դիմել Հայ Գաղթականներու գրասենեակը, ժամը 10—12, 7 rue Copernic, Paris (16), métro Boissière։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը կ՚այցելէ հետեւեալ մասնաճիւղերուն։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ կիրակի ցերեկէ վերջ 5 Հոկտ.։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ կիրակի երեկոյ, 5 Հոկտեմբ.։

ՏԷՍԻՆ՝ Երկուշաբթի 6 Հոկտեմբեր։

ԼԻՈՆ՝ Երեքշաբթի, 7 Հոկտեմբեր։

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը երեկոյեան 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը։

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր ընկերուհիները, Հոկտեմբեր 7ին, ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour, ժամը 8ին։ Ներկայ կըլլայ Կեդր. վարչութենէն ընկեր Վահէ Մանուկեան։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, անդամատետրերով։

ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— «Հայրենիք Ամսագիր»ի հաւաքածոյ մը, 1923—1940, ընդամէնը 188 գիրք, ծախու է 10.000 ֆրանքի։ D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9)։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ։ Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողքներէն, Կառկանի, Վիլ Բարիսիի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ՚ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17։

ԿՈՒԶՈՒԻՆ ԼԱՒ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ կար կարող գործաւորուհիներ իրենց տան մէջ աշխատելու համար։ Ներկայանալ certificat domicileով Maison MINA, 32 rue des Annelets, métro Botzaris կամ Place des Fêtes։

T. S. F.

Ձինուորական ծառայութիւնէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուրիշ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ – արուարձաններէն։Իսկ զաւառէնյանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք։

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել։

Եթէ կ՚ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ։

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսաւորութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք՝

Մի՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Ծախու է

Սափրիչի ամբողջական կազմած մը՝ 2 այրի եւ 2 կնոջ յատուկ։ Լվացո, հայելի, թիկնաթոռ, աթոռներ, 2 սէշուար, դարակներ եւայլն։

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Յ. Տ. Յ.ի։

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դըժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH —Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 7 Octobre 1947 Երեքշաբթի 7 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5155—Նոր շրջան թիւ 764 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՌԱՆՑ ՅՈՒՍԱՀԱՏԵԼՈՒ

Մեր քաղաքական դատին լուծումը կ'ուշանայ տակաւին, երբեմն յուսահատութեան մղելով բազմութիւնները որոնք ընդհանրապէս շատ քիչ բան կը հասկնան օրուան կացութենէն.

Երկու-քուկէս տարի առաջ էր որ Ամերիկայի Հայկ. Դատի Յանձնախումբը առաջին անգամ ըլլալով կը դիմէր Սան Ֆրանչիսկոյի միջազգային խորհրդաժողովին, պահանջելու համար Ուիլսընեան նահանգները կցումը ներկայ Հայաստանին:

Ամիս մը վերջ, դիմացի խաղաղութիւնը, կը խմբագրէր յուշագիր մը՝ պահանջելու համար Սեվրի դաշնագրին գործադրութիւնը:

Եւ ի՛նչ խանդավառ ակնկալութիւններ այդ օրերուն, մանաւանդ որ Էջմիածնի կաթողիկոսն ալ, իր կողմէ, եւ անշուշտ Մոսկուայի կառավարութեան օրհնութեամբ, դիմում կը կատարէր Փոցտամի ժողովին մասնակցող Մեծերուն՝ արդարութիւն պահանջելու համար:

Հրաշք մը պատահած պիտի ըլլար եթէ պետութիւնները յիշելով իրենց խոստումները, օրակարգի նիւթ ընէին հայկական հարցը եւ հիմնական կարգադրութիւն մը ընէին ի նպաստ ժողովուրդի մը որ այնքան անձնուիրութեամբ կռուեցաւ իրենց կողքին՝ երկու ահաւոր պատերազմներու ընթացքին:

Այդ դրաւոր դիմումներէն անկախաբար, կողմնակի աշխատանքներ կատարուեցան Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ, «լուսաւորելու» համար պետական կամ մամուլի շրջանակները:

Աշխատանքին գլխաւոր բաժինը տարաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր քաղաքական մարմիններով, առանց աղմուկի, առանց շռնդալից յայտարարութեանց կամ րէքլամի:

Մինչեւ այսօր որեւէ դրական արդիւնք տըւած չէ, դժբախտաբար, այս կամ այն հոսանքին կատարած աշխատանքը, թէեւ ամէն ջանք թափուած է — գոնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ— հարցին էութիւնը պարզելու եւ յիշողութիւնները թարմացնելու համար:

Սփիւռքի հայութիւնը, բացի քարոզչական աշխատանքէն, չէր կրնար, բնականաբար, տարբեր միջոցներու դիմել մեր դատը օրակարգի վրայ պահելու համար, քանի որ մեր բաղձանքներուն իրականացումը կախուած է Մեծերու տնտեսական ու կայսերական շահերէն:

Վրդովիչ երեւոյթ է, անշուշտ, որ Մոսկուայի կառավարութիւնը, քաջալերելով հանդերձ կաթողիկոսին դիմումն ու արտասահմանեան Հայաստանի խանդավառութիւնը, տակաւին ոչ մէկ պաշտօնական յայտարարութիւն ըրած է ի նպաստ մեր հարցին: Մոսկուան լուռ է նոյնիսկ Կարսի եւ Արտահանի մասին:

Ինչպէս ուրիշ առիթներով ալ շեշտած ենք, Հայկական Հարցը՝ հայկական է միայն մեզի համար, իսկ օրուան մեծամեծներուն համար՝ միջազգային բարդ խնդիր մը որուն կարգադրութեան մէջ տիրական ձայն ունին ոչ միայն խորհրդային Միութիւնը, այլեւ Անգլիան եւ Ամերիկան:

Մենք դոհացում չենք կրնար ստանալ նոյնիսկ Կարսի եւ Արտահանի մասին, որքան ատեն որ լուծուած չեն Իրանի, Պալքաններու, Տարտանէլի եւ Գերմանիոյ խնդիրները:

Մեծերը մինչեւ այսօր ալ հակառակ են մեր պահանջներուն եւ հակահամայնավար պայքարը որ հետզհետէ կը ծաւալի, կը մթագնէ հորիզոնը:

Ամերիկայի արտաքին նախարարութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն մէկը կը յայտարարէր վերջերս որ «գոհացնել հայկական պահանջները, կը նշանակէ անձնասպանութիւն»:

Յուսահատի՞լ ու մէկ կո՞ղմ քաշուիլ:

Ընդհակառակն: Պէտք է կրկնապատկենք մեր ճիգերը՝ առանց աչքաթող ընելու օրուան աննպաստ պայմաններէն: Բայց, առանց թեթեւսոլիկ երոյթներու որոնց մէկն էր Նիւ Եորքի մէջ գումարուած տխեղերական ? փառքայիրը որ ոչ իրա լումք ունի իր վրայ առնելու «համազգային» տիտղոսը, ո՛չ ալ որեւէ ընդունակութիւն— իր կազմով— քաղաքական դատ հետապնդելու՝ լըրջութեամբ եւ խոհեմութեամբ: Դաշնակցութիւնը, միշտ հետեւողական իր ծրագրով, միակ կազմակերպութիւնն է որ դատը օտարներուն ներկայացնելու համար ունի եւ ջիղ ե՛ւ ձեռնհասութիւն:

Ու մանաւանդ հայրենասէր ղանդուած իր թիկունքին: Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԼՈ՛ՅՍ, ԼՈ՛ՅՍ

Ուրեմն պէտք է գրկուիլ որեւէ բանէ, անոր յարգը կրկնապատիկ գիտնալու համար:

Անցեալ տարի կարծեցինք վերջինն էր: Ամբողջ հինգ ամիս, գրեթէ զրկուած էինք շաբաթը երկու օր, ելեկտրականութիւն ըսուած աստուածային գիւտին բարիքներէն:

Ու ի՛նչ կարօտագին հառաչներ կ'արձակէինք ի խնդիր մոմի կտորի մը, պատրոյգը ծուռ քարիւղէ լամբի մը եւ պատմութեան անցած ծխոտ ու մրոտ ճրագի մը: Եւ այս «լոյս քաղաքին» լուսաշող կեդրոնը, ազատագրութենէ երեք տարի վերջ:

Ահա եւ չորրորդ տարին, չեմ կրցած որոշել թէ հետզհետէ կը հեռանա՞նք երկրի դարհուրանքէն թէ կը մօտենանք նոր եղեռնին: Որոշ է, սակայն, մէկ բան որ «աղը կը յառաջդիմէ»: Չէ՞ որ այս չորրորդ ձմեռը ողջունեցինք ահաւասիկ, Սեպտեմբերի կէսէն, իսկ զրկուելով լոյսէն, միշտ շաբաթը երկու օր: Թերեւս մեծ զրկանք մը չըլլայ ասիկա, արտադրութեան նախարարին կամ ելեք. ընկերութեան տնօրէնին համար, թերեւս մեր քաղաքապետարանին դռնապանը ալ բախտը ունի անպայման հիւանդանոցի մը շրջանակին մէջ ապրելու: Բայց մեզի պէս զրկուածները, ի՛նչպէս փոխադրութեան նախարարին պաշտօնատունը կամ լուսաբաշխ ընկերութեան գրասենեակները: Այս կարգի խորհրդակցութեանց ընթացքին միտքդ ակամայ կանգ կ'առնէ հաշիւի մը վրայ ու կը սկսի գումարել թէ քանի՞ քիլօվաթ խնայողութիւն կ'ընէ Պ. Հրամայողը:

Մեր մասին խօսելով առ այժմ ճիշդ հակառակն է որ տեղի կ'ունենայ: Առաջ կ'աշխատէինք օր ցերեկով, առանց ելեկտր. լոյսի: Աստուծոյ կանթեղը լիուլի բաւական էր-

Այժմ կ'աշխատինք գիշերը, ելեկտրական ուժը կը գործածենք նոյն չափով ինչպէս առաջ, քանի ալ ստիպուած ենք մեր աշխատանքը լրացնել: Ուրեմն աւելորդ կը վառենք, 10 լամբ, իւրաքանչիւրը 100 մոմի ուժով եւ օրական 5 ժամ աւելի:

Պիտի խնդրէի որ այս նորօրինակ խնայողութեան հաշիւը տնտեսագէտ մը ներկայացնէր պատկան իշխանութեան, թերեւս, է՜հ, ո՞վ գիտէ ձայնը լսէին, եւ... օգնութեա՜ն հասնէին ...

ՍՕՍԻ

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ թագուհին Վիլհէլմինա առողջական պատճառներով առժամաբար հրաժարած ըլլալով, խնամակալուհի նշանակուեցաւ իշխանուհի Եուլիանան:

ՉՈՐՍ ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը պիտի գումարուի Լոնտոնի մէջ նոյեմբեր 25ին:

«ՇԱՏ ՄԵԾ ՅՈՅՍԵՐ մի դնէք Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան վրայ», ըսաւ ամերիկեան խորհրդարանի անդամներէն Ֆէնսիս Բէյս որ Անգլիա հասաւ անցեալ օր: «Պատրանքներ մի ունենաք որովհետեւ արտաքին նախարարը պաշտօնապէս հրահանգուած չէ րօգնութիւն խոստանալու Եւրոպայի ազգերուն»:

ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼ քաղաքական կարեւոր ճառ մը խօսելով անցեալ կիրակի օր Փարիզի մէջ (Վէնսէն), դիտել տուաւ որ արեւելեան Եւրոպան ենթարկուած է խորհրդային մենատիրութեան: Մենք այսօր բաժնուած ենք այդ մենատիրութենէն: Ամերիկան միակ երկիրն է որ կը ճակատի համայնավարութեան դէմ: Իր ճառին գլխաւոր մասերը յաջորդով: Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը Տիւքլօ յայտարարեց կիրակի օր որ Ամերիկայի հրամանովն էր որ կուսակցութիւնը դուրս նետուեցաւ կառավարութենէն: Անտրէ Մարթի, ուրիշ ականաւոր համայնավար մը, պահանջեց համայնավարներու մուտքը դահլիճին մէջ, մասնաւորաբար շեշտելով որ ներքին գործերու նախարարութիւնը յանձնուի կուսակցութեան:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը որոշեց Իտալիոյ վերադարձնել գրաւուած մարտանաւերը: Այս տեղեկութիւնը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց խորհրդարանին մէջ:

ՍԱՐԻ ՆԱՀԱՆԳԻՆ Սահմանադիր ժողովի յիսուն անդամներու ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի օր: Գլխաւոր կուսակցութիւնները — քրիստոնեայ ընկերվարականները, ընկերվարականները եւ ժողովրդավար միութիւնը կը պահանջեն Սարի տնտեսական միացումը Ֆրանսայի:

Պայքար Անգլիոյ ընկերվարականներուն դէմ

Անգլիոյ պահպանողական կուսակցութեան տարեկան ընդհ. ժողովը իր աշխատանքները վերջացուց շաբաթ օր: Նախորդ վարչապետը՝ Ուինսթըն Չըրչիլ զգայացունց ճառ մը խօսելով, դիտել տուաւ որ անհրաժեշտ է խորհրդարանական ընտրութեանց ձեռնարկել՝ «ճամբու դնելու համար» Աշխատաւորականները: Ահաւասիկ իր ճառին գլխաւոր մասերը.—

«Ամէն պատճառ ունինք հաւատալու համար որ ընկերվարական կառավարութիւնը որ իր յաղթանակին օրերուն իսկ չէր ներկայացներ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը, այսօր վերածուած է փոքրամասնութեան մը եւ երկիրը կը կառավարէ հակառակ ժողովուրդին կամքին ու բաղձանքին: Փորձով տեսնուած է որ երբ կառավարութիւն մը կը կորսնցնէ իր հեղինակութիւնն ու համայքը, իշխանութեան գլուխ մնալու իր ճիգով չի կրնար «ապաքինիլ»:

Ներկայ պայմաններուն մէջ երբ ընկերվարականներու ընդդիմութիւնը, յիմարութիւնն ու սայթաքումները իրենց հակազդեցութիւնը կ'ունենան իւրաքանչիւր Անգլիացիի կենցաղին վրայ, մենք, պահպանողականներս, կրնանք, ամենայն վստահութեամբ, յայտարարել որ ժամանակը մեզի հետ է: Մենք չենք որ պիտի ճշդենք ընտրութեանց թուականը, բայց կասկած չկայ որ անխոհեմութիւն պիտի ըլլար մեր կողմէ եթէ պատրաստ չգտնուէինք այս տարի կամ յաջորդ տարի, վստահ եմ որ տնտեսական ծանրակշիռ տագնապը որ մօտալուտ է, կարելի չէ կանխել առանց նոր խորհրդարանի մը ընտրութեան: Երկրին վերականգնումին համար առաջին քայլը առած պիտի ըլլանք ճամբու դնելով այս մարդիկը (Աշխատաւորականները) եւ այդ պատճառաւ ալ պէտք է ամէն կերպով յարձակիլ ներկայ կառավարութեան վրայ»:

Ընդհանուր ժողովը կը յանձնարարէ կուսակցութեան վարչական մարմնին, սաստկացնել պայքարը համայնավարներուն ինչպէս նաեւ Փաշականներուն դէմ: «Ժամանակը եկած է հրապարակաւ յայտարարելու այն խլրդային աշխատանքները զորս այդ երկու հոսանքները կը կատարեն երկրին մէջ: Ընդհանուր գործադուլի իրաւունքը վերահաստատուած ըլլալով, կրնայ մեր գլխուն պայթիլ յանկարծ: Արհեստակցական Միութեանց բոլոր խաւերուն մէջ կը տեսնուի համայնավարներու ազդեցութիւնը»:

Անգլիոյ պետական շրջանակները կը նախատեսեն կուսակցական բուռն պայքար մը յառաջիկայ ամիսներուն: Տնտեսական գործերու նորընտիր նախարարը, Սթէֆըրտ Քրիփս, կը յանձնարարէ նոր կրճատումներ ոչ-անհրաժեշտ նիւթերու ներածման համար:

Արաբները դէմ են Պաղեստինի բաժանումին

Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը Ապտէլ Րահման Աղզամ փաշա կարեւոր յայտարարութիւն մը ընելով անցեալ շաբաթ օր, Գահիրէի մէջ, ըսաւ որ եթէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը ընդունի Պաղեստինի մէջ հրէական պետութիւն մը հիմնելու առաջարկը, Արաբները պատերազմ պիտի հռչակեն: Բոլոր արաբական երկիրները կամաւորական բանակներ պիտի ղրկեն Պաղեստին, տեղացի Արաբներու հետ Հրեաներուն դէմ կռուելու համար, ըսաւ Աղզամ փաշա: «Արաբ ազգերը թոյլ պիտի չտան որ սիոնական փոքրամասնութիւնը ազատօրէն մենատիրութիւն մը հաստատէ եւ իր տիրապետութեան տակ առնէ արաբական մեծամասնութիւնը որ Պաղեստին կը գտնուի դարերէ ի վեր: Մենք չենք ուզեր Հրեաներ սպաննել, բայց Հրեաներուն դէմ չէ որ կը կռուինք, այլ ուրիշներու կայսերապաշտութեան դէմ»:

Զօր. Ալթօղանի ծանր ճառը Տրապիզոնի մէջ

«ՎՌՆՏԵՑԷՔ ՔԷՌԱԹԱՆԵՐԸ, ԽԵՐԵՐՆԻՆ ԱՆԻԾԵՑԷՔ»

Աֆիոնի դեմոկրատ երեսփոխան Զօր. Սատըգ Ալթօղան շատ բուռն ճառեր խօսած է Տրապզոնի մէջ, ամենածանր բառեր գործածելով իշխանութեան գլուխ գտնուող անձերու դէմ: «Ուլուս» որ կը հրատարակէ այս ճառերուն ամփոփումը, չի հաւատար որ երեսփոխան զօրավարին բերնէն ելած են անոնք: Ահա թէ ինչե ըսեր է Ալթօղան:

— Մինչեւ 1950 Հալք կուսակցութիւնը պիտի կործանի: Ոչ ոք պիտի կրնայ արգելք ըլլալ ազատութեան, քանի որ «մեծ» անունին տակ մէկը չկայ: Մեծը դուք էք, ու եթէ մէկը ապօրինի ընթացք ցոյց տայ ձեզի հանդէպ, դուք ալ պատասխանեցէք ապօրէն ձեւով: Ձեր գործը չկատարող պաշտօնեային մարիկը լացուցէք: Այլեւս մտած

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Սրբազան ուխտավայրեր

Դ.

Խանասորի դաշտէն բաժնուելով եւ Արաւելի ոտքերուն տակ ցանուցիր բլրակները կոխկրտելով կը մտնենք ձորը եւ ապա դէպի Քէօհնաշահիր (հին քաղաք) տանող ճամբան լքելով, կը դառնանք դէպի աջ:

Դժուարին է այս նոր ճամբան, շարունակ վերելք եւ վայրէջք, մինչեւ կը հասնինք «Ատզոյի» ցեղապետ քիւրտ Սմկոյի բերդաւանը (Ճարի-Գալէն):

Գիշերը Սմկոյէն կը հիւրասիրուինք եւ յաջորդ առտուն կ'ուղղուինք դէպի Սալմաստի Մահլամ հայաբնակ գիւղը:

Գիւղէն դուրս այգիներ, փոքրիկ անտառներ, եւ դաշտերը աշխատաւոր ժիր մշակներով լի: Պատկերը բոլորովին կը փոխուի, հայկական շինարար ձեռքը իր շնորհները սփռած է այս դաշտերուն վրայ:

Կը թեքուինք դէպի ձախ, աս կալերէն եւ գերեզմաննոցէն դէպի գիւղամէջը տանող փողոցն է:

Դուռներուն առջեւ, զառ ու ատլասով, թաւիշ հագուստներով պճնուած Հայուհիները զբաղած են գուլպայ գործելով, ձեռագործով, կար ու կարկտուքով:

Ու հարսներու, երիտասարդներու ճակատներուն ու վիզերուն ոսկէ շարոցները կը փայլփլին արեւուն տակ:

Զուարթ են, խնդումերես ու գեղեցիկ:

Մօտեցած ենք գիւղամէջին, ուր՝ փոքրիկ հրապարակը շրջապատուած է քանի մը խանութներով:

Մեզմէ առաջ արդէն լուր տուին որ զինուած Քիւրտեր պիտի գան անցնին: Քաջարի Մահլամցի Հայերը մեծով պզտիկով կռուի ու զէնքի վարժ, միշտ պատրաստ են ամէն հաւանականութեան առջեւ:

«Կեցցէ» կը պոռայ անըրման հայտուկ Մահլամցի Ջիրօն, տասնոցը ղօնտաղին դրած ու մատը փլթակին:

Տասնեակ մը զինեալ Հայեր ալ մօսիններու զատուրները չըխկացնելով, փամփուշտը կը մղեն խողովակը:

Պէկը շուարած է կարծես, կը դառնայ ինծի «ասոնք Հայեր են, հարցուր տես ինչ կ'ուզեն»:

Խումբը կեցած է, կը մօտենամ հայ զինեալներուն. «բարեւ ձեզ. անհանգիստ մի ըլլաք բարեկամ Քիւրտեր ե՛, կ'երթանք Տիլիման առեւտուր ընելու: Ես ալ փախստական եմ եւ այս Քիւրտերու մօտ կը պահուիմ»:

Հոգեխոյզ Ջիրօն, կը կռահէ ամէն բան:

«Այն առեն, վար իջէք ձիերէն, հանգստացէք, պատառ մը հաց կերէք, յետոյ կ'երթաք, Տիլիմանը հեռու չէ»:

Նոյնը Ջիրօն կը խօսի նաեւ պէկին, սահուն քրտերէնով մը:

Պէկը կը համաձայնի, կ'իջնենք ու տէր Ղազարեան եղբայրներու հետ կ'երթանք գիւղի նահապետ Սարգիս Բաղդասարեանենց տունը:

Մահլամցի Հայերը ունին գեղեցիկ, երկյարկանի տուներ, պտղատու ծառերու եւ ծաղիկներու այգիներ, ծաղկանոցներ, ճաշակաւոր կահ կարասիներ, գորգեր:

Բարեկեցիկ են բոլորն ալ, ամէն ընտանիք հեծնելու ձի մը կը պահէ:

Լաւ ձիաւորներ են եւ քաջ կռուողներ, ամէնքն ալ զինուած են: Կը զարմանամ, որ Հայերը ազատ են զէնք ունենալու եւ զինուած պտտելու:

Պէկը կը համակրի Սարգսին, ան ալ պէկին:

Կը խօսին հինէն ու նորէն եւ կ'որոշեն որ գիշերը հոն մնանք:

Շիմշիրը եւ նաժիշտները բաղնիք կ'երթան, պէկը բաղմոցին թիկնած կը քնանայ:

Տէր Ղազարեան Գէորգի, Սալվարենց Սահակի եւ Ջիրոյի հետ, քանի մը Քիւրտերու հետ կ'երթանք գերեզմաննոցը, գիւղէն քիլոմեթր մը հեռու:

Հարիւրաւոր գերեզմաններու մէջէն, ինը կապոյտ եւ խոշոր շիրմաքարեր ուշադրութիւն կը գրաւեն:

Ջիրօն թեւս մտած, անուշ, անուշ կը խօսի:

Կարծես տասնեակ տարիներու մտերիմներ ու հարազատներ ենք:

Այդպէս են բոլոր Դաշնակցականները:

Կը բաւէ որ հաստատեն թէ դիմացինը իրենց ընկերն է, որ երկրէն ալ որ եկած ըլլայ, որ խումբին կամ կոմիտէին ալ պատկանի, շուտով կը մտերմանան, եւ անմնման սիրով մը կը կապուին իրարու:

«Ահա մեր ինը նահատակներու շիրիմները» կ'ընդմիջէ Սալվարենց Սահակը:

Կը մօտենամ ու կը կարդամ «Աստ հանգչի Ոզմեցի Նախօն, նահատակուած 1898 թուին:

Ուրիշ մը, «Աստ հանգչի Ոզմեցի Ցարէթը, նահատակուած 1898, դեկտեմբերին, եւ այսպէս ինը շիրմաքարեր, ինը նահատակներու անունով:

Նահատա՞կ, հերո՞ս թէ սուրբ, «նոր սերունդ» դուն որոշէ:

Բայց ի՞նչպէս նահատակուեցան:

Լսեցէք, 1918 թուին նահատակուած Ջիրօն է, որ կը պատմէ՝

«Խումբը Մահլամի այգիներու մէջ պահուած էր:

Թուրք կառավարութեան պահանջով, պարսիկ կառավարութիւնը խուզարկութեան եկած էր:

Մեր գիւղը պաշարուած էր պարսիկ սարբազներով եւ քիւրտ հեծեալներով:

Խուզարկութեան կը մասնակցէին նաեւ Թուրք գործակալներ:

Մեր հերոսները որոշած էին պահուըտիլ եւ ընդհարումի տեղի չտալ:

Ի վերջոյ, կը հարկադրուին դուրս գալ թաքստոցէն եւ լեռ բարձրանալ, բայց մինչեւ այդ դիմացի հիւղակը կը հասնին ու ներս կը մտնեն:

Հ. Յ. Դ. կոմիտէն հրահանգած էր՝ չկռուիլ. ջանալ անյայտանալ, որովհետեւ զինեալ ընդհարումի մը պարագային, պարսիկ զինուորներ պիտի սպաննուէին:

Այդպիսով՝ Պարսիկ կառավարութիւնն ու բընիկ ժողովուրդը կը թշնամանային եւ վտանգաւոր դրութիւն կը ստեղծուէր տեղական Հայերուն համար, թերեւս տեղի տրուէր Հայերու կոտորածին:

Հայդուկները ժողովի կը նստին, մինչ դուրսը, հիւղակը պաշարողները անընդհատ կը կրակեն:

Ու ժողովը կը վճռէ չկռուիլ, ոչ ալ անձնատուր ըլլալ ողջ-ողջ:

Եւ եղբայրակցութիւնը կ'ըլլայ ե՛ւ սարսափելի եւ սքանչելի:

Հրացանները կը լեցուին եւ իւրաքանչիւրը կը կրակէ իր ընկերոջ, իր դիմացինին կուրծքին կամ ճակատին:

Ու այդպէսով կ'իյնան հայդուկները, հաւատարիմ իրենց ազգային շահերուն եւ կուսակցութեան հրահանգներուն:

Մէկը միայն, դուրս կը ցատկէ հիւղակէն ու կռուելով կը հասնի մօտակայ հեղեղատը եւ կ'ազատուի:

Ինը հայդուկներ անշունչ կը պառկին հիւղակին մէջ ու երբ կը ստուգեն թէ ամէն բան վերջացած է, հայ դաւաճանին միջոցով, այն առեն, խուժանը կը մօտենայ, կը կտրէ անշնչացած հայդուկներուն գլուխները եւ երկաթէ ձողերու վրայ անցած կը պտտցնէ գիւղէ գիւղ:

Կը հրճուի տաճիկ հիւպատոսը, կը հպարտանան երկչոտ սարբազները, որ փախչող մէկ հայդուկին կրակոցէն լեղապատառ, պահուըտած էին գերեզմանաքարերու ետեւը:

Ամբոխը «կեցցէ»ներով կը դիմաւորէ ցուցարարները, անարգելով կտրուած գլուխները:

Ու Սալմաստի Հայերը կը սգան իրենց անփոխարինելի կորուստը:

Տեղացի Հայերը կը յաջողին առնել կտրուած գլուխները եւ գլխատուած մարմինները եւ անոնց ինքնութիւնը հաստատելով, կը թաղեն Մահլամի գերեզմանոցին մէջ:

Երախտագէտ Սալմաստեցին, ամէն տարի ժամ ու պատարագով, մատաղով եւ ոգեշունչ ճառերով կը տօնէ ինն նահատակներու անձնազոհութեան տօնը:

Կը կարդամ անունները, կը հիանամ անոնց անձնազոհութեան եւ ազգասիրութեան վրայ, կը փնտռեմ նման անձնուրացներ, համեմատելու համար:

Բայց կարելի՞ է համեմատել Մահլամի նահատակները մերօրեայ «յեղափոխականներուն» հետ:

Այդ տեսակ հրեղէն, Աստուածընտիր հերոսներ միայն Դաշնակցութեան շարքերէն կը ծնին:

Սալվարենց Սահակը կը շարունակէ՝ նկարագրելով դաւաճաններու մահապատժի մանրամասնութիւնները:

Կը պարզուի, որ՝ ահաբեկիչն եղած է անուանի Եփրեմը, Պարսկաստանի ապագայ ազատարարը, որ «խան» տիտղոսը ստացաւ Պարսիկ պետութենէն: Եփրեմը որ պարսիկ ազատագրական պատմութեան ամէնէն փառայեղ էջը գրեց:

ԶԱՐԶԱՆԴ

Մեր «Օր»ուան առթիւ

Այլեւս աւանդութիւն դարձաւ մեզի — Դաշնակցականներուս համար մեր «օր»ուան տօնակատարութիւնը: Ամէն տարի աշխարհի բոլոր ծագերը — բացի հայրենիքէն — ուր որ խումբ մը Դաշնակցականներ կան, այդ օրուան համար քով քովի կուգան, սրահներ կը վարձեն, հրապարակային հանդէսներ կը կազմակերպեն:

Հոն՝ հրապարակային այդ հանդէսներուն մէջ՝ կ'արտասանուի «Դաշնակցութեան խօսքը», կը փառաբանուին մեր նահատակները, կ'ոգեկոչուի մեր մտքի, գրչի ու զէնքի հերոսներու յիշատակը: Հոն՝ այդ օրուան տօնակատարութիւններու ընթացքին, Դաշնակցութիւնը կ'ամրապնդուի, Դաշնակցական անհատը կ'ոգեւորուի, կը կազդուրուի ու նոր յոյսերով, նոր խանդով ու առանձին ոգեւորութեամբ ապագայ գործունէութեան եւ ծրագիրներու կը լծուի: Ու ամէն տարի այդ «Օր»ն է նմանապէս զոր «ուխտի օր» կը կոչենք, նոր կոչականներ կուգան, թարմ, երիտասարդ ուժերով կը խտացնեն մեր շարքերը: Հինն ու նորը, ծերն ու երիտասարդը առանձին խանդով մը կ'ողջագուրուին, ու, նոր աշխատանք, նոր զոհողութիւններ — մեր ժողովուրդի դատին ու անոր հաւատարիմ մնալու, հաւատարմօրէն ծառայելու պարկեշտ եւ սրտաբուխ խոստումը կը տրուի:

Այսպէս է «Դաշնակցութեան օր»ը: Այս իմաստով կը տօնենք մեր «Օր»ը:

Արդարեւ մեր կուսակցութիւնն ալ այլ կուսակցութիւններու նման պիտի անհետանար հայկական իրականութենէն, եւ կամ, «խրտուիլակ» մարմին մը պիտի դառնար, եթէ, չունենար իր առաքինութեան գիտակցութիւնը, իր տիրական ղեգիծը, իր մեծ բարոյականը: Կարգապահութիւնը եւ բարոյականը որեւէ կազմակերպութեան համար յաջողութեան, աշխատանքի, յարատեւութեան տիրական զէնքերն են: Որ կազմակերպութիւնը որ ունի այս առաքինութիւնները կրնայ հաստատ, համարձակ քայլերով քալել: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այդ առաքինութիւններն ունեցաւ երէկ, ունի եւ այսօր, ահա թէ ինչո՞ւ անիկա մնաց հայ երկնակամարին վրայ միակ նկատի առնելիք ուժը:

Պիտի դիմանա՞ր այն բոլոր հարուածներուն զոր ստացաւ ու կը ստանայ այսօր ալ իր անարժան հակառակորդներուն կողմէ եթէ չունենար վերոյիշեալ առաքինութիւնները: Ոչ: Յատկապէս իր տարագրութեան շրջանին — շուրջ քառորդ դար — ինչեր չլսուեցաւ, ինչեր, ինչ քնարեր հէքեաթներ չպատմուեցան իր մասին… ինչեր, ինչ խատուտիկ բաներ չեն ըսուիր ու գրուիր այսօր ալ զայն սեւցնելու, հրապարակէն քշելու համար, բայց, հակառակ այդ բոլորին, դարձեալ, Դաշնակցութիւնը կը մնայ կանգուն, կենդանի, տիրական: Երէկ անոր մէջն էր, իր շարքերուն մէջ կը կազմէր մեր ժողովուրդին գիտակից արժէքաւոր տարրը, անոր ընտրանին, այսօր նոյնն է պատկերը ամէն տեղ բոլոր ասպարէզներու մէջ:

Ի՞նչ տուած է Դաշնակցութիւնը մեր ժողովուրդին: Իր յիսուն եօթը տարիներու ընթացքին, էն առաջ, մեր ժողովուրդին համար կերտեց, կոփեց պատմութիւն մը: Պատմութիւն մը որ կու գար առնականօրէն ժխտելու Բուշկիններու մեր ժողովուրդին համար անարժանօրէն բանաձեւուած նկարագիրը: Խուփին ու արօրին հետ հաշտուած երիտասարդութեան տոկուն ողնահար: Իր գոյութեան ընթացքին տուած է անմահ քաջեր, առասպելական հերոսներ: Յեղափոխական պանծալի դէմքեր ու դէպքեր: Մտքի ու գրչի տիտաններ: Կազմակերպած՝ վարած է հերոսամարտեր: Զգետնած է բազմաթիւ դահիճներ ու դաւաճաններ:

Տուած է դեռ աւելին — վեց դարերէ ի վեր մեր ժողովուրդին երազը կազմող մեծ թուականը 1918 Մայիսի 28, որուն շնորհիւ միայն այսօր մենք ունինք թիզ մը հող՝ ափ մը ժողովուրդ այնտեղ մեծ Արարատի փէշերուն տակ, որուն կապած ենք մեր յոյսն ու հաւատքը:

Այսքան բեղնաւոր կեանք մը ունեցող կազմակերպութիւն մը կարելի՞ է թաղել: Կարելի՞ է յաւիտենական խաւարին դատապարտել …: Լուսաւորչի «լոյս կանթեղ»ը կամ անմահն «Սասմայ ծռեր» ու «Թուր կէծէկ»ը թաղած պիտի ըլլայինք Հ. Յ. Դաշնակցութեան թաղումով: Ու եթէ այսօր ալ մեր մէջ — մեր ժողովուրդին մէջ գոյութիւն չունենար անիկա, անտարակոյս, հայկական նկարագիրը բոլորովին այլ ձեւ եւ հանգամանք ստացած կ'ըլլար:

Ինչպէս երէկ, այսօր ալ, դարձեալ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է որ կանգնած է խրոխտ, տիրական մեր պատմութեան ու դատին հետամուտ մեր քաղաքական եւ ազգ. հարցերուն իբր ռահվիրայ: Հակառակ բոլոր վայրավատին պայմաններու որ ճակատագրականօրէն վիճակուեցաւ մեզի, անիկա մնաց միշտ պատնէշին վրայ: Միշտ աղաղակեց, թէ «Հայկական Դատը մեռած չէ», «թէ նորածին Հայաստանի սահմանները երկաթէ չեն, թէ մեր ժողովուրդին իրաւունքները պէտք է արդարօրէն գործադրուին…»: Այսօր ալ նոյն տեսակէտներուն վրայ հաստատ կանգնած դարձեալ ուժգնօրէն կը հետապնդէ:

Վերջացնենք — մենք, այսինքն Դաշնակցականներս անոնք որ ուխտած են մնալ Դաշնակցական, այս նուիրական «օր»ուան առթիւ, կրկին նոյն խոստումը եւ նոյն տեսակէտները ունինք: Մեր բոլոր տրամադրելի ուժերը, մեր բոլոր ճիգն ու խանդը միայն եւ միայն տրամադրել մեր ժողովուրդին, անոր հայրենիքին՝ անոր սուրբ եւ նուիրական դատին համար: Մեր նախնիքները, որոնց հանդէպ անսահման խանդ ու յարգանք ունինք — մեզի համար ուղի մը, ճամբայ մը գծեր

ին — Ազատութեան, եղբայրութեան եւ հաւասարութեան ճամբան: Մենք հաստատ եւ աննկուն քայլերով պիտի յառաջանանք այդ նուիրական ճամբայէն մինչեւ լման եւ կատարեալ լրումը մեր երազներուն, մեր ազգային խոյանքներուն:

Մինչ այդ, սիրով, խանդով եւ եղբայրական գուրգուրանքով կ'ողջունեմ, Արեւելքէն արեւմուտք՝ եւ Հիւսիսէն Հարաւ՝ աշխարհի բոլոր ցամաքամասերու վրայ գտնուած հաւատաւոր եւ ուխտեալ Դաշնակցական ընկերներս:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՊԵՏՐՈՍ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս անգամ երիտասարդուհին կը գոցէր դիրքը ու զայն կրկին կը զետեղէր իր պայուսակին մէջ: Պետրոս կարծեց որ ան պիտի մեկնի: Վախնալով որ ուրիշ առնն նման առիթ մը դժուար էր ստեղծել, մեծ ճիգով մը խզեց լռութիւնը ու անցաւ խօսքի: Ան չուարած չէր: Սիրոյ յաջողութիւնը ձեռք կը բերէր վերջապէս: Կինը մեծ փութկոտութեամբ կը պատասխանէր եւ հետզհետէ երկուստեք համակրութիւն մը կը ստեղծուէր խօսակցութեան ջերմութիւնը ալ աւելի աւելցնելով: Քիչ վերջ անոնք կ'ուղղուէին դէպի Մօնփառնասի պողոտան ու կը մտնէին Քուփոլի մեծ սրճարանը զովացուցիչ մը ըմպելու:

Այդ խաղաղ անկիւնին մէջ, անոնք աւելի կը մտերմանային իրարու ու հոն կ'առնէին առաջին ժամադրութիւնը: Փարիզուհին որուն անունն էր Սիւզան, մեքենագրուհի մեծ դրամատան մը մէջ, այլեւս դարձած էր Պետրոսի տեւական բարեկամուհին: Իրենց յարաբերութիւնը կը շարունակուէր ամիսներէ ի վեր: Պետրոս այլեւս իր պարապոյ ժամերուն չէր զգար առաջուան ձանձրոյթը: Սիւզանի ընկերակցութեամբ ան իր հանգիստի պահերը կ'անցնէր հաճելի ժամանցով. իր հոգին չէր տանջուեր ամայութենէ ան գտած էր իր բաւարարութիւնը որ թեթեւութիւն մը կուտար ծանր աշխատանքով քրտնաթոր իր մարմնոյն: Օր մը սակայն, Սիւզան չերեւցաւ սովորական ժամադրութեան, առաջին անգամն էր այդ: Պետրոս սպասումէն սրտնեղած, տխուր տրամադրութեամբ կը վերադառնար, կը խորհէր, անպայման զօրաւոր պատճառ մը կամ անհանգստութիւն մը արգելք եղած են իր սիրուհիին գալուն. չէր կրնար ուրիշ բան կասկածիլ քանի որ ան իրենց վերջին հանդիպումին ոեւէ բան չէր ըսած, ու ցոյց տուած նոյն տաք վերաբերմունքը: Յաջորդ առաւօտ Պետրոսի տրամադրութիւնը պիտի խորտակուէր երբ ստանար Սիւզանէն հետեւեալ երկտողը.— Կը մեկնիմ Քորսիքա, հոն ամուսնանալու համար օդանաւորդի մը հետ: Գիտեմ քեզ պատճառելիք դառնութիւնը, ներէ ինծի: Փարիզի աղջիկներ, Փարիզի երկինքին նման: Յուսալքութիւն մը պատեց Պետրոսի էութիւնը, հիմակ նորէն մնաց առանձին, զոհ մը սիրոյ պայքարի, ան պարտուած էր: Պէտք էր վերսկսիլ, պիտի չկրնար ունենալ այդ քաջութիւնը: Ան կր տառապէր, նաւմանաւանդ վերջին ծայր զգայուն ըլլալուն: Քանի մը մտերիմ ներուն ան բացուած էր, շատեր չէին հասկնար զինք, ուրիշներ մինչեւ իսկ կը ծաղրէին զինք ըսելով, հաց ու ջուր են դառեր, ինչ ապուշութիւն ալ, տանջուիլ պարապ սիրոյ համար: Պետրոս կը վրդովուէր նման դիտողութիւններէ երբեմն մանաւանդ անոնք բուէին ամուսնացած զոյգերու կողմէ. արդար զայրոյթով ան դիտել կուտար թէ ուրեմն ամուսինի մը սիրտը կարծես թէ քար մը եղած ըլլար եւ կամ ան կարծես թէ դատապարտուած ըլլար փանականի կեանք մը վարելու. որքան անգութ ու անտրամաբանական են սա ամուսնացեալները որ, իրենց վայելած սէրը, անիմաստ կան կը գտնեն ամուրիի մը համար: Ի վերջոյ Պետրոս, գտնելով իր կորովը, մոռացութեան կուտար Սիւզանը, արդար հպարտութեամբ մը խորհելով որ չէր արժեր փողոցի աղջկայ մը համար ինքզինքը չարչարել: Անկէ յետոյ ան ունեցաւ բազմաթիւ հանդիպումներ, գրեթէ բոլորն ալ սակայն առանց վաղորդայնի:

Տարիները անցան հովի նման: Պետրոս այժմ թեւակոխած էր իր երեսունեւհինգ տարին: Ան սոսկումով կր դիտէր որ իր կեանքի նաւը բռնած էր ճամբան ու կը մօտենար, երիտասարդութեան վերջին հանգրուանին՝ քառասունին: Դաւաճան ճերմակը արդէն իսկ նշմարելի կերպով բոյն դրած էր իր մազերուն վրայ: Քսան տարեկանի խենդութիւնը՝ հեռու խօսելէ իր սրտին, այժմ տաղտուկ ու զզուանք միայն կը պատճառէր իրեն: Այդ պահուն էր որ ան վճռեց ունենալ նպատակ մը՝ որուն մասին դեռ մինչեւ այդ օրը, ան երբեք չէր անցուցած իր մտքէն. այդ՝ ամուսնութիւնն էր:

Բայց ամէնէն աւելի այդ որոշումը իրեն առնել տուողը Խորէնն էր, որ ինք ալ ահա ամուսնացած էր ամիսէ մը ի վեր: Պետրոս տարօրինակ կերպով փարած էր իր ամենամտերիմ ընկերոջ. ան կարծես իր կեանքին ուղեցոյցն էր, մոլեռանդօրէն կը հետեւէր իր բոլոր քայլերուն: Խորէն, նիւթապէս թէ Փիզիքապէս ունէր բոլոր առաւելութիւնները ապրելու արկածախնդիր սէրը, բայց ան, ահա լքած այդ ամէնը ու ընտրած կեանքի միակ ընկերը: Պետրոս, լայնամտութեամբ կը դատէր որ իրօք անիմաստ ու ապարդիւն էր հովին ճամբով գացող սէր մը, աննպատակ:

Ի՞նչ ըրաւ ինք մինչեւ այդ տարիքը. քանի հանդիպումներ, ճանաչումներ, բայց այսօր ի՞նչ կը մնար անոնցմէ, ոչ իսկ աղօտ ստուեր մը, ընդհակառակը տխուր յիշատակ մը, մանաւանդ Սիւզանէն, խաբել, այդքան վատութեամբ, իր նման հաւատարիմ ու առաքինի բարեկամ մը, ոչ, պէտք էր վերջ տալ այդ անհամ կենցաղին: Պետրոս անմիջապէս իր ծրագիրը գործադրելու կը լծուէր տիպար հայուհի մը փնտռելով երբ յանկարծ փոթորիկը կը պայթէր Եւրոպայի գլխուն:

Պետրոս եւ Խորէն կը զօրակոչուէին: Խորէն կը վերադառնար քանի մը ամիսէն:

Վեց տարի վերջ գերութենէ Պետրոս կը հասնէր միշտ մտադիր անմիջապէս ընտանիք մը կազմել: Երբ ան կը մտնէր իր բնակարանէն ներս, կը դիմաւորուէր պանդոկապետին կողմէ որ բարի գալուստի ողջոյնէն վերջ կը հաղորդէր իրեն լուր մը.— Խորէն ամուսնալուծուած իր երկու պզտիկներով եւ այժմ գացած էր հեռաւոր արուարձան մը: Այս անակնկալին առջեւ, Պետրոս ապշած, քարացած մնաց իր զարմացումէն: Ան պիտի հաւատար ամէն բանի, բայց ոչ այդ մէկին: Խորէն ամուսնալուծուա՞ծ եւ այդ երկու փոքրիկներով: Սարսուռ մը զգաց իր էութեան մէջ: Չէր կրնար ըմբռնել բաժանումը իրարու անհուն սիրով ու գուրգուրանքով կապուած երկու էակներուն, որուն ինք ականատես վկան էր եղած: Չէր կրնար հաշտուիլ փլուզումին հետ ընտանեկան այդ բոյնին: Պետրոսի զգայուն խառնուածքը ընդվզած էր ընտանեկան այդ դէպքին դէմ:

Ան արհամարհանք մը ունեցաւ սիրոյ հանդէպ, սոսկում մը՝ ամուսնութենէն ու բացարձակ վճռեց կառչիլ մինչեւ վերջ ամուրիի իր կեանքին:

Այդպիսով Պետրոս կը կորսնցնէ՞ր արդեօք հաւանական երջանկութիւն մը թէ կր խուսափէր ճակատագրական դժբախտութենէ մը:

Զպարզուող գաղտնիք մը պիտի մնար այդ:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԻՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Անցեալ կիրակի կէսօրէ վերջ Ֆ. Կ. Խաչի ժրաջան անդամուհիները վայելեցին իրենց աշխատանքին արդիւնքը, Խրիմեան ակումբի բացման հանդէսով:

Սրահը արձակուրդի միջոցին նորոգուած, մաքրուած եւ ներկայանալի վիճակի մը մէջ դրուած էր մասնաճիւղին կողմէ, հոն է որ այժմ պիտի շարունակուի հայերէնի դասընթացքը: Անշուշտ հանդէսներու նոյնիսկ նշանտուքներու եւ հարսնիքներու համար ալ ակումբը տրամադրելի պիտի ըլլայ:

Հանդէսը սկսաւ չորսուկէսին կոկիկ բազմութեամբ մը: Արտասանութիւններ երիտասարդ Օրիորդներու կողմէ իրարու յաջորդեցին, բոլորն ալ գեղեցիկ, բոլորն ալ հաճելի: Չէ՞ որ վայելք մըն է այժմ մեզ համար լսել մեր նոր սերունդին բերնէն մաքուր հայերէն մը, նոյնիսկ «մի մոռնար մայրենի լեզուդ» նման արտասանութիւններ, պատգամի մը նման:

Օրիորդներ երգեցին նոյնպէս հայերէն տոհմիկ երգեր: Անուններ յիշել մի առ մի դժուար է, բայց բոլորն ալ պէտք է շնորհաւորել իրենց ունեցած նախանձախնդրութեան համար լաւ հայերէն խօսելու եւ երգելու մասին:

Օրուան բանախօսն էր Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը Տիկին Է. Բիւզանդ որ փաստերով հերքեց բոլոր չարամիտ վերագրումները Ֆ. Կ. Խաչի հասցէին: «Անշուշտ գործն է ամէնէն խօսուն փաստը, եւ մեր գործը մի միայն գնահատութիւն կրնայ պատճառել որեւէ սրտցաւ ու անկեղծ հայու: Տեսան մեր կայանները, բոլոր հոն այցելողները հիացում ու յարգանք ունեցան մեր անդամուհիներու զոհողութեան ոգիին հանդէպ: Կրնային տեսնել նաեւ մեզ ներգաղթողներուն մօտ, նոյնքան ժրաջան, նոյնքան զոհաբերուող եթէ այնքան փոքրոգի մարդիկ չխախտէին օգտուիլ իրենց վստահուած պաշտօններէն»:

Հանդէսը տեւեց մինչեւ ուշ ատեն, ժամը 10ը, խնջոյքի բաժինով մը, ուր զուարթ ու ոգեւոր երգեր ու արտասանութիւններ, բոլորին մասնակցութեամբ, ջերմ մթնոլորտ մը ստեղծեցին:

Իսի «Նոր Սերունդի» տղաքը գնդակախաղի մրցումէ մը վերադարձան յաղթական, որոնց ի պատիւ ընկեր Յովհ. Աբրահամեան հազար ֆրանք նուիրեց Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղին, եւ 400 ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչին եւ բոլոր տղաքը հիւրասիրեց:

Եղան նաեւ զանազան նուէրներ,—Պ. Գ. Աղատեան 250 ֆրանք, ընկեր Յ. Զատրճեան 200 ֆր., Տիկին Գալիկեան բուրդէ փուլովըր մը եւ ընկեր Գալապանեան խոշոր ձմերուկ մը որ բաժնուեցաւ մանուկներուն, Տէր եւ Տիկին Եաղուպեան թէեւ բացակայ հանդէսէն, բայց անոր յաջողութենէն խանդավառուած 500 Ֆր. նուիրեցին Ֆ. Կ. Խաչին: — Լրատու

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՐԺԱՆԹԻՆ Գորտոպայի մէջ մեռած է Տիկին Մարիամ Օհանեան, Գորտոպացիներուն ընտանեկան տղայ պատկառելի եւ յարգելի մայրիկը: Ծնած էր Իզմիր 1857ին: Կրթութիւնը ստացած էր Ֆրանս. քոյրերու եւ Հռիփսիմեան հայկական վարժարանը: Կը խօսէր քանի մը լեզուներ ու հմուտ էր գրաբարի: Օր. Գարագաշեան, հետագային Տիկին Օհանեան, կրցաւ իր մտքի պաշարը լաւագոյնս տրամադրել հայ ազգին եւ իր համաքաղաքացիներուն: Ամուսնոյն չրջանին կամաւոր եւ առանց վճարումի լծուեցաւ կրթական գործին, այսպէսով յեղաշրջելով Իզմիրի բարեկեցիկ հայութեան եւ ընտանիքներու կեանքը, որոնց մէջ տածեց սէրը դէպի հայ գիրը եւ դպրութիւնը: Վերապրող հայրենակցուհիներէն շատեր իր շունչին տակ ուսանած են եւ իրենց սրտերուն մէջ կը պահեն իր անմոռանալի յիշատակը: Իր մէկ աշակերտուհին կ գրէ, «Մեծ է ան որ կը սիրէ, իսկ ամենամեծը այն է, որ ամէնքը կը սիրէ: Մարիամը այդ մեծ եւ հազուագիւտ տիպարներէն էր: Կ'արժէ որ ազգովին ողբանք կորուստը»: Տիկին Օհանեան եղած է Իզմիրի Կրթասիրաց միութեան հիմնադիրը: Եկեղեցական եւ ազգային աւանդութիւններուն ծայրայեղօրէն բծախնդիր էր ան եւ դիւրութեամբ կը գրէր ոտանաւորներ:

ՊՈԼԻՍ.— Էտիրնէգափուի Հայոց գերեզմանատունը քաղաքին պատմական գերեզմանատուներէն է, դժբախտաբար Էյուպի եւ շրջակայից աղբերը հոն կը թափուէին տարիէ մը ի վեր եւ կատարեալ աղբանոցի մը փոխակերպած էր գերեզմանատունը: Այս գերեզմանատունը որ Պալաթի եկեղեցիին կը պատկանի, աւերակ վիճակի մը վերածուած էր: Եղած դիտողութիւններուն վրայ Թաղ. խորհուրդի գանձապետը աղերսագրով դիմում կատարած է Էյուպի գայմագամութեան եւ պարզած գերեզմանատան աղտոտ վիճակը: Գայմագամը ղզածուելով այցելած է գերեզմանատունը Պ. Տէր Վրթանէսեանի հետ աչքերովը տեսնելով աղտեղութիւնը եւ հրամայած որպէսզի գերեզմանատունը մաքրուի եւ ներկայանալի վիճակի վերածուի:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԼԻՈՆ-ՏԷՍԻՆ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՆՈՐ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԸ

ԼԻՈՆ, 3 Հոկտեմբեր.— Լիոն Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ը սկսաւ Փութպոլի ախոյանական մրցումներու 47—48ի տարեշրջանը՝ մեծ յաջողութեամբ, Հակառակ որ նոր եկած է Ա. դասակարգի խումբերու մէջ, ան ցոյց տուաւ որ իր խաղացողները շատ աւելի մարզուած եւ շատ աւելի ճարպիկ ու ճկուն խաղարկութիւն մը ունին, եւ այդ ցոյց տուին կիրակի 21 Սեպտեմբեր, յաղթելով 2—1 Pont de Cheruyի, իսկ 28 Սեպտեմբերին յաղթելով Y. S. L.ի 8—0:

Այս երկու յաղթութիւնները մեծ աղմուկ հանեցին Լիոնի Փութպոլի տեղական խումբերու մէջ եւ տեղական թերթերը մեծ գովասանքներով կը խօսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի խաղացողներու մասին:

Բայց այս տարի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն Տէսին մասնաճիւղի վարչութիւնը չգոհանալով միայն գնդակի խաղով մարզելու մեր հայ երիտասարդութիւնը, նոր զոհողութիւններով եւ երկար աշխատանքէ վերջ այժմ վարձած է, մարզական ամէն տեսակ խաղերու յարմար եւ կահաւորուած սրահ մը, հայկական շրջանակի շատ մօտիկ (rue Etienne Dolet), ուր արդէն 15 օրէ ի վեր 30—40 հայ պատանիներ դասեր կ'առնեն հայ նախկին մարզիկներու կողմէ, մարզական խաղերու մասին Լիոնի եւ Տէսինի ծնողքները թող փութան ղրկել իրենց զաւակները Հ. Մ. Ը. Մ.ին, հայ պահելու համար զանոնք:

Մարզական դասերը տեղի կ'ունենան ամէն ուրբաթ իրիկուն ժամը 8էն 10ը: Փափաքողները կրնան դիմել ուղղակի սրահը:

Լիոն Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կազմած է նաեւ հայ օրիորդներու համար պասքէթ պոլի, հէնտ պոլի եւ վօլի պալի խումբեր: Ամէն հայ օրիորդ որ կը փափաքի այդ խաղերուն մասնակցիլ, կրնայ անմիջապէս դիմել վարչութեան անդամներուն եւ կամ այցելել ամէն կիրակի առտու ժամը 9էն 11 Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական դաշտը (Տէսին):— Պ. Թորիկեան (մարզիկ)

ենք այնպիսի շրջանի մը մէջ, ուր հակադեմոկրատ օրէնքները պիտի փլցնենք: Ի հարկին բռնի ուժով պիտի քանդենք զանոնք: 25 տարիէ ի վեր այս ազգին արիւնը ծծեցին, ալ չպիտի արտօնենք իրենց խայտառակութիւնները: Ազգը ինչպէ՞ս հաւատայ սանկ մարդոց:

Մի հաւատաք նաեւ 12 Յուլիսի դեկոյցէն վերջ ստեղծուած կացութեան: Հանրապետութեան Նախագահը կը ճամբորդէ զբօսանալով, մինչ ժողովուրդը զինքը կը ծափահարէ կարկտան հագուստներ հագած: Դուք էք որ պիտի ընէք ամէն բան: Մի վախնաք, դեմոկրատ դատը պիտի իրագործուի: Մինչեւ 1950 չեն կրնար դիմանալ: Մէջտեղն է Բէճէպ Փէքէրի կառավարութիւնը, որ տապալեցաւ: Այդ կառավարութիւնը որ ժողովուրդին զգուանքին արժանացաւ եւ զայն անընդհատ խոշտանգեց, մեր յամառ պնդումներուն վրայ քաշուեցաւ: Ձենք ճանչնար Հալքեան կառավարութիւնները: (Ձայներ, չպիտի ճանչնանք): Կամ պիտի ընդունին մեր պահանջներր եւ կամ «տէֆ» պիտի ըլլան:

Հաշիւ հարցուցէք Թաղապետութեան նախագահէն, որ 25 ղրուշի կը ծախէ ածուխը: Եթէ հաշիւ չտան, «քէրաթա»ներուն ականջէն բռնեցէք եւ դուրս շպրտեցէք:

Որքան կ'ուզէի որ թերթերը գրէին այս խօսքերը: Թող այդ «քէփազէ»ներն ալ կարդան:

Անկրօն ընկերութեան մը մէջ բարոյական չի մնար: Հալք կուսակցութիւնը 25 տարիէ ի վեր ազգը տանջեց, ամէն տեսակ չարիք հասցուց, հիմա ալ եկեր են դպրոցներու մէջ կրօնքի դասեր գնելու: Ուշ մնացին, ոչ ոք կը հաւատայ իրենց:

Հալք կուսակցութեան մէջ ով կը խորհի ազգին շահերուն: Անոնք քաղաքական կազմակերպութիւն, չեն այլ անհատական կազմակերպութիւն: Անիմաստ բան է օգուտ սպասել կուսակցութենէ մը որ սէնտիքայի վերածուած է: Մեր կուսակցութիւնը պիտի ազատագրէ ձեզ, սիրելի Տրապզոնցիներ, Սեւ Ծովու զաւակներ: Մօտ է երջանկութեան օրը, «տէֆ» պիտի ըլլան երթան:

★ «Մէմլէքէթ» այսօր արձագանգ կ'ըլլայ Ալտօղանի այս ծանր ճառին, եւ կը գրէ.— Ա-րի՞ն կ'ուզէ այս մարդը, որուն բերնէն փրփուր կը հոսի: «Ուլան քէրաթաներ, մարիկնին լացուցէք» ըսող մարդը դեմոկրատ երեսփոխան մըն է ամէն մեղքիս վրայ: Ասո՞նք են որ ազգին գլուխը պիտի անցնին, երկիրը պիտի վարեն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆՑԵԱԼ ՈՒՐԲԱԹ օր Գերմանիոյ Լանդսպէրկ քաղաքին մէջ կախաղան հանուեցան ութը Գերմանացիներ որոնք ահաւոր խժդժութիւններ կատարած էին Հիթլէրի արգելարաններուն մէջ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ քաղաքական յանձնախումբին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ Ուկրայնայի պատուիրակը, Մանուեւլսկի, բուռն կերպով քննադատեց Յունաստանը «որ գործիք եղած է ամերիկեան կայսերապաշտութեան ձեռքը»: Պելճիքայի գլխաւոր ներկայացուցիչը պատասխանելով, շեշտեց որ Յունաստան միջազգային ոճիր մը գործած չէ օգնութիւն խնդրելով բարեկամ պետութիւններէ: Ամերիկայի միջամտութեան շնորհիւ է ըսաւ ան, որ օրինաւոր կառավարութիւն մը կայ այսօր Աթէնքի մէջ: Սփաք, Յունաստանի սահմաններուն վրայ տեղի ունեցող դէպքերուն պատասխանատու յայտարարեց Եուկոսլաւիա:

ՊՐԻՒՔՍԷԼ.— Նամուրի մօտ երկաթուղիի արկածի մը հետեւանքով եօթը հոգի մեռան, եօթը հոգի ալ վիրաւորուեցան:

ՎԱՐՁՔԵՐՈՒ ՅԱՒԵԼՈՒՄՆԵՐՈՒ առժամեայ օրէնքը որ 1947 Յուլիս 30ին քուէարկուեցաւ վեց ամսուան համար, ի զօրու կը դառնայ հոկտեմբեր 15էն: Ինչպէս ժամանակին գրեցինք, 1945 յունիս 28ին վարձքերը թեթեւ յաւելում մը կրած էին, երկու ձեւով ըստ շէնքեր շինուելու թուականէն: 15 առ հարիւր այն շէնքերուն համար, որ 1914 Օգոստոս 1էն առաջ շինուած էին եւ 30 առ հարիւր այն շէնքերուն համար որ 1914 օգոստոս 1էն 1939 Սեպտեմբեր 1ի միջեւ շինուած էին:

1947 Յուլիս 1էն սկսեալ 30 առ հարիւր յաւելումը պիտի ըլլայ 43 առ հարիւր եւ 15 առ հարիւրի յաւելումը 25 առ հարիւր, հետեւաբար ձեր վարձքերը պիտի աւելնան 10 առ հարիւր առաջին պարագային եւ 8.7 առ հարիւր երկրորդ պարագային: Եթէ կը վճարէք ձեր վարձքերը ինչպէս Փարիզցիները, տանուտէրը պիտի ամբողջացնէ աւելցնելով նախորդ եռամսեային յաւելումը, որովհետեւ ինչպէս ըսինք նոր օրէնքը պիտի գործադրուի 1947 Յուլիս 1էն:

Այս օրէնքը ի զօրու չէ անոնց համար որոնք իրենց բնակած տան ամբողջութիւնը կամ մէկ մասը վարձու տուած են եւ անոնց որ եկամուտը 120 առ հարիւր պակաս է կենսական նուազագոյնէն: Այն բնակարանները որ պատերազմին վնասուած են (sinistré) եւ վերանորոգուած են եւ որոնց գինը նշանակուած է առանց նկատի առնելու յաւելումի առաւելագոյնը: Առեւտրական վայրերու յաւելումը 43 առհարիւրը եւ 25 առհարիւրը աւելցած է 10 առ հարիւր:

Գրաւեալ վայրերու կամ շէնքերու — (requisitionnés) համար 10 առ հարիւր է յաւելումը:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ կը տօնուի Լիոնի մէջ, 11 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Etienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécilleի մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ մօտ օրէն:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէս իր 11 խումբերու մասնակցութիւնով շաբաթ 25 հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Bretant Marseillais»ի սրահներուն մէջ:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել: Մանրամասնութիւնները յայտագրով:

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հիւանդապահութեան պատրաստութեան յատուկ դասախօսութիւնները կը վերսկսին Հոկտ. 16ին, հինգշաբթի ժամը 5ին, Իսիի իր դարմանատան մէջ, դասախօսութեամբ Տօքթ. Ռուբէն Տէր Դաւիթեանի:

15 տարեկանէն վեր այն հայ օրիորդները, որ կը փափաքին դասախօսութեանց հետեւիլ, արձանագրութեան համար դիմեն հինգշաբթի օրերը Sosiétés Savantes ,E սրահը:

Փարիզի մասնաճիւղին Թղթակցութեան համար հասցէն La Croix Bleue Arménienne, Section Paris, 15bis, rue Amélie, Asnières (Seine), հեռաձայն Gré. 30-95:

Դրամական առաքումները ընել 43 rue Richer, Mlle Palouyanի:

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մաղընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկունը կիշէէն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Է. թիւը (Սեպտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:

Հատով կը ծախուին հայ գրատուններու՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

ԼԻԼԱՅԻ եւ շրջանի դպրոցը կը վերաբացուի, այս հինգշաբթի 9 հոկտեմբեր, 15 rue des Bruyères Les Lilas:

ՔԱՐԹԻԷ ԼԱԹԷՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

«ՌՕՄԷՕ»Ն

71 Bld. St. Germain Հեռ. Odé. 07-75

Տնօրէն ԷՎԱՃԻԼԻՕՍ-ՇԱՓՏԱԼ

Իր թանկոյի նուագախումբը կը ղեկավարէ
Լ. ՌՕՍՍԻ իր ՇԱՐԼԻՍ երգիչով
Իր շնորհալի պարուհին Լ. ՌՕՋԻԹԱ ՏԷԼ ՌԻՕՆ
Իր իրապաշտ երգչուհին՝ ԼԻԼԻԱՆ ՂՈՒՎԷՆ
իր երիտասարդ պարուհիներու խումբը
եւ 1900ի FRENCH - CANCANը
իր համակրելի երգիչը՝ ԹԷՕ-ԱՐՇԻՐԻՍ
կ'արժէ տեսնել եւ ծափահարել
Ժամը 6.30էն կարելի է ճաշել ու պարել
իսկ քապարէի բաժինը ժամը 10էն մինչեւ լոյս
Ձեր սեղանները կրնաք կանխաւ ապահովել

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ԵՒ ԼԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ գիտցող, օրիորդ մը կը փնտռուի գրասենեակի մը մէջ անմիջապէս աշխատելու համար:

Դիմել Հայ Գաղթականներու գրասենեակը, ժամը 10—12, 7 rue Copernic, Paris (16), métro Boissière:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հոկտեմբեր ամսուան ընթացքին կը լրանան բազմաթիւ բաժանորդներու վեցամսեանները: Պիտի խնդրէինք որ առանց սպասելու իւրաքանչիւրին ուղղուած նամակներուն, փութան վճարել թէ հին եւ թէ նոր բաժնեգինները, դիւրացնելով վարչութեանս աշխատանքը:

Այս առթիւ կը յիշեցնենք կրկին որ ոչ մէկ ծանուցում չկրնար առանց վճարումի դրուիլ թերթին մէջ: Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, 10 հոկտեմբեր, ժամը 8.30ին «Խրիմեան» Կապոյտ Խաչի սրահը: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր ընկերուհիները, Հոկտեմբեր 7ին, ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour, ժամը 8ին: Ներկայ կըլլայ Կեդր. վարչութենէն ընկեր Վահէ Մանուկեան: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, անդամատետրերով:

ԱՆԻԷՌԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը տեղի կ'ունենայ վաղը չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ, 149bis Ave. d'Argenteuil: Կարեւոր օրակարգ:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Մուրատեան վարժարանին համար իբրեւ հանդերձապահ եւ ննջարանի մաքրութեան աշխատանքի համար 2 հայ տիկիններ կ'ուզուին: Դիմել ամէն օր Մուրատեան վարժարանը, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Sèvres:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— «Հայրենիք Ամսագիր»ի հաւաքածոյ մը, 1923—1940, ընդամէնը 188 գիրք, ծախու է 10.000 ֆրանքի: D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9):

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնս, շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Աւետիկեանէ 500 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Մեսրոպեանի մօր մահուան առթիւ: Պ. Սիսլեանէ 500 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Պ. Հ. Սփինչեանի հօր մահուան առթիւ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ: Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողքներէն, Կառկանի, Վիլ Բարիսի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ԼԱՒ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ կար կարող գործաւորուհիներ իրենց տան մէջ աշխատելու համար: Ներկայանալ certificat domicileով Maison MINA, 32 rue des Annelets, métro Botzaris կամ Place des Fêtes:

T. S. F.

Ձինուորական ծառայութիւնէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն: Իսկ դաւառէնյանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքոփներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք՝

Մի՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Ծախու է

Սափրիչի ամբողջական կազմած մը՝ 2 աթոռ եւ 2 կնոջ յատուկ: Լավապօ, հայելի, թիկնաթոռ, աթոռներ, 2 սէշուար, դարակներ եւայլն:

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Ց. Տ. Ց.ի:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 12 Octobre 1947 Կիրակի 12 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5160-Նոր շրջան թիւ 769 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒԽՏԻ ՕՐ

Ամէն տարի, Հոկտեմբերի ընթացքին, Դաշնակցութիւնը, իր ընդհ. ժողովին որոշումով, արտասահմանեան Հայաստանի չորս ծագերուն վրայ կը տօնէ իր Օրը:

Դաշնակցական չարքային ու վաստակաւոր ընկերը իրարու քով կուգան այդ օրը որպէսզի վերյիշեն Քրիստափորներու, Սիմոններու եւ Ռոստոմներու «Հարստութեան» արեւափառ պատմութիւնն ու անոր կատարած նուաճումները:

Որպէսզի կրկնապատկեն իրենց ճիգերը յանուն հայ ժողովուրդին բարիքին ու թեւ տան իրենց խանդավառութեան:

Որպէսզի նորոգեն իրենց սրբազան Ուխտը՝ հայ ժողովուրդին ծառայելու եւ իրականացնելու անոր բաղձանքները:

Ամուլ փառասիրութիւն մը գոհացնելու կամ իր յաղթութիւններով գինովնալու համար չէ որ գերագոյն մարմինը նշանակած էր այդ տօնակատարութիւնը:

Որովհետեւ, դերազանցապէս նուիրումի, պարտականութեան եւ աշխատանքի կուսակցութիւն՝ մեր կազմակերպութիւնը չվարակուեցաւ երբեք սալոնական խմբակցութեանց այդ «առաքինութիւնով»:

Հայ ժողովուրդին հարազատ ծնունդն է մեր կուսակցութիւնը:

Անոնք որ տարբեր տեսակէտ ունին, այս մասին եւ գուցէ սատրնութեամբ կ'աշխատին մոռնել իր փառայեղ անունը, թող հաճին թղթատել մեր նորագոյն պատմութեան էջերը տեսնելու համար այն ծառայութիւնը զոր մեր կուսակցութիւնը մատուցած է հայ ժողովուրդին:

Դաշնակցութիւնը միշտ մնաց հայ ժողովուրդի կողքին որուն ազատագրական պայքարին մէջ իրեն բաժին ինկաւ զոհողութեան եւ նուիրումի ամէնէն խոշոր բաժինը:

Երբ ուրիշները կը քնանային — կամ լուսացնցող դահլիճներու մեղկ մթնոլորտին մէջ հայրենասիրութեան քարոզներով կ'ազմկէին հրապարակը — Դաշնակցութեան անզուգական «տղերքն» էին որ կը պաշտպանէին մեր պապերուն հայրենիքը:

Առանց Դաշնակցութեան մենք չենք ունենար այսրօուան մանրանկար հանրապետութիւնը որովհետեւ առանց Դաշնակցութեան դրօշին տակ կռուող մեր նահատակներու բազմութեան, անկարելի էր ստեղծել երէկուան «Դաշնակցական» հայրենիքը որուն անմիջական ժառանգորդն է այսօրուան պետութիւնը:

Աւելցնէ՞նք նաեւ որ առանց Դաշնակցական կառավարութեան, չէինք ունենար Սէվրի դաշնագիրը որ միջազգային միակ վաւերաթուղթն է որուն ապաւինած՝ կր պահանջենք մեր պատմական հողերուն վերադարձը:

Աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ, Դաշնակցութեան Օրը պիտի ըլլար անշուշտ ազգային տօնակատարութեան առիթ մը.

Մեր ապերասան թշնամիները— ուրիշ բառով կարելի չէ որակել դիմացի խառնիճաղանճը — կրնան պատէ պատ զարնուիլ մեր պատմութիւնը խարդախելու եւ Դաշնակցութեան կատարած պատմական դերին վրայ ստուեր ձգելու համար:

Կրնան մինչեւ փողոց իջնել եւ զարշելի գրպարտութիւններով ժամավաճառ ըլլալ—ով գիտէ մինչեւ երբ ու մինչեւ ուր հասնելու համար:

Բայց չեն կրնար, իրենց յարձակողականով, գլխու ցաւ անգամ պատճառել մեր կազմակերպութեան:

Այդ յարձակողականին սաստկութիւնն անգամ կ'ապացուցանէ որ իրենց դէմ կանգնած է արիաբանց կուսակցութիւն մը՝ լայն ճակատով ու պարթեւ հասակով:

Դաշնակցութեան չարքայինը՝ ինչպէս վեթերան ընկերը՝ վստահ իրենց ուժին ու հայ ժողովուրդին աշխատաւոր ու մտաւորական զանգուածին մէջ իրենց վայելած հմայքին, կը շարունակեն իրենց ճամբան՝ անխռով ու յաղթական:

Այդ գիտակցութեամբ է որ կր տօնեն անոնք մեր Օրը:

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ...

Վերջերս հոսկէ - հոնկէ կը լսուին յորդորներ համերաշխութեան, միասնականութեան եւ մամուլին ողջախոհութեան մասին: Վերջապէս մարդիկ իջած են հրապարակ, նախ բողոքելու տխրող «Արշակաւան»ին դէմ ու յետոյ խրատ տալու... «Մի ընէք, մի ըլլաք, Ազգը պառակտելու ժամանակը չէ» եւայլն եւայլն:

Ի՜նչ բարեմիտ, ի՜նչ սրտցաւ մտահոգութիւն, «մեծասաներորդ ժամուն», պիտի ըսէր, չարամիտ մէկը:

Բայց մեզի համար կարեւորը այն է որ մարդիկ սկսեր են հասկնալ մթնոլորտին անշնչելի ըլլալը եւ մանաւանդ մամուլին դերն ու պարտականութիւնը, այդ մթնոլորտը մաքրելու եւ տանելի դարձնելու համար:

Քաջութիւն է «չէզոք»ներուն համար այս օրերուն հրապարակ իջնել եւ իրենց դժգոհութիւնը արտայայտել այս կամ այն երեւոյթին առթիւ:

Չէ՞ որ պզտիկ ակնարկ մը մէկին կամ միւսին դէմ արդէն դաւաճանութեան? սխեսին պիտի դամէր քաջերը ? ինչպէս կը բացատրեն իրենք ալ:

Բայց չէզոքները խոհեմ են, մածունը փչելով կ'ուտեն, ինչպէս կ'ըսեն մեր իմաստուն ծերերը, եւ որպէսզի այդ փորձանքին խոյս տան, միջոցներ ձեռք առած են:

Որոնք են այդ միջոցները...

Շատ պարզ եւ բոլորին մօտէն անցնող միջոցներ: Փոխանակ բուն յանցաւորները մատնանշելու, կը զարնեն ե՛ւ մէկին ե՛ւ միւսին:

Մամուլին դիրքը, անոր վարած աղտոտ պայքարը, սուտի եւ զրպարտութեան ամպեններուն հերոսութիւնները պէտք է պախարակել, բայց ի՞նչու յականէ յանուանէ մատնանշել: Այդպէսով կրնան մարդիկ վշտացնել եւ «բերաննին» մաքուր ու անապական, բանալ տալ զորս դու պատուիրեցեր: Ուրեմն. այսպէս աւելի լաւ է ոչ մէկուն չես դպչէր. ով կ'ուզէ վրան կ'առնէ: Իւրաքանչիւրը կը կարծէ որ իրեն համար չէ ըսուածը եւ ամէն բան խաղաղ կը վերջանայ:

Գրողը խղճմտանքը կը հանդստացնէ իր համերաշխասէր հայու պարտքը կատարած ըլլալով, իսկ Արշակաւանին հերոսներն ալ կը քնանան անխռով:

Առաջին քայլը առնուած է, քանի որ չէզոք մամուլ մըն ալ ունինք, ուրեմն մեր սրտցաւ մտաւորականներուն կը մնայ փոխանակ ընդհանուր խօսքերով թէ՛ մէկ եւ թէ՛ միւս կողմին զարնելու, անօգուտ դեղեր լեցնելու հիւանդին, — իմա մեր հանրային կեանքին—բերնէն, թող իւրաքանչիւր երեւոյթ մատնանշեն համարձակ, անկողմնակալ եւ իրենք զամեն անարգութեան սխեսին ժողովուրդին պառակտիչները եւ մեր հանրային կեանքը թունաւորողները:

ՍՕՍԻ

«Հնդկաստան մեր ապագայ դաշնակիցը» կ'ըսէ Մոսկուա

Անկախ Հնդկաստանի առաջին դեսպանուհին՝ Տիկին Լաքշմի Փանտիթ Մոսկուա հասաւ անցեալ շաբթու: Մեծ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ ի պատիւ իրեն, խորհրդային իշխանութիւնները բացառիկ միջոցներու դիմած էին հիւրասիրելու համար զինքը: Այս առթիւ, մամուլը երկարօրէն կը քննէ Հնդկաստանի խնդիրը: Ռուսիա անցեալին մէջ շարունակ քննադատած է Անգլիոյ քաղաքականութիւնը Հնդկաստանի հանդէպ: Հակառակ էր նոյնիսկ բաժանումի ծրագրին: Բայց, գտնուելով կատարուած իրողութեան մը առջեւ, յոյս կը յայտնէ իր մամուլին միջոցաւ, որ Հնդկաստանի անկախութիւնը պիտի ըլլայ «իրական» ոչ թէ «երեւութական» եւ այդ ընդարձակ ու հարուստ երկիրը, ժամանակի ընթացքին, պիտի խզէ իր կապերը Արեւմուտքի հետ: Խորհրդային մամուլը կը նկարագրէ հնդիկ ժողովուրդին կենցաղի պայմանները, հիւանդութիւնները եւ սովի յարատեւ սպառնալիքը: «Հնդկաստանը պէտք չէ շահագործուի արեւմուտքի աշխարհակալներէն: Յոյս ունինք որ ան թանկագին դաշնակից մը պիտի ըլլայ Ռուսիոյ համար՝ բոլորովին ազատ օտար աշխարհակալներու կապանքներէն», կը գրէ մամուլը:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

Պետութեան ծախսերը պիտի կրճատուին

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒՄՆԵՐ

Վարչապետը՝ Պ. Փոլ Րամատիէ, կարեւոր ճառ մը խօսելով ձայնասփիւռին վրայ, հինգշաբթի իրիկուն, պարզեց կառավարութեան նոր քաղաքականութիւնը օրուան տնտեսական տագնապին մասին: Համաձայն իր յայտարարութեանց ազդու միջոցներ ձեռք պիտի առնուին ելմտացոյցը հաւասարակշռելու, պետութեան ծախքերը կրճատելու եւ թղթադրամին արժեզրկումը արգիլելու համար:

Պետութեան 900 միլիառ Ֆրանքի ծախքերը պիտի զեղչուին 700 միլիառի: Ժամանակը եկած է ըստ վարչապետը, մեր ելմտացոյցը հաւասարակշռելու: Ասկէ վերջ պիտի ունենանք միայն մէկ պիւտճէ: Սովորական եւ արտասովոր պիւտճէներու նախորդ դրութիւնը պիտի ջնջուի: Մեր բոլոր ծախքերը պիտի գոցենք տուրքերով: Այդ ձեւով, այլեւս պէտք պիտի չունենանք փոխառութիւն կնքելու ազգային դրամատունէն:

Ելեւմուտքի այս բարեկարգումները իրականացնելու համար երկու ազդու միջոցներ ձեռք պիտի առնուին — տուրքերու սակը պիտի աւելցնենք, իսկ պետական ծախքերը պիտի կրճատենք: Տուրքերու յաւելումով, յառաջիկայ տարեշրջանին պիտի գտնենք 690 միլիառ Ֆրանք, փոխանակ 665 միլիառի: Պիտի ջնջուին շարք մը «մանր մունր» տուրքեր: Եկամուտի տուրքին սակը պիտի չբարձրանայ ընդհակառակն, կարգ մը պարագաներու մէջ, կրնայ նոյնիսկ զեղչուիլ: Բանակին, նաւատորմին եւ օդային ուժին պիւտճէներէն պիտի խնայուի 200 միլիառ: Այս որոշումներուն մէկ մասը պիտի ներկայացուին Ազգային Ժողովին, իսկ մնացեալին համար կառավարութիւնը մասնաւոր հրամանագիրներ պիտի հրատարակէ (ԽՄԲ.— հրատարակուեցան երէկ): Անորոշ, պայմանաժամով յետաձգուած են ոչ անհրաժեշտ շէնքերու շինութիւնները: Օդանաւաբարձներու շինութիւնը պիտի դադրի անմիջապէս: 1947ի զօրակոչը պիտի կատարուի երկու անգամէն: Խնայողութեան հրահանգը պարտաւորիչ է անհատական թէ հանրային արդիւնաբերութեանց: Դրամատուները վարկ պիտի չյատկացնեն անհատներու կամ ընկերութեանց: Պետութիւնը փոխառութիւններ պիտի չկնքէ:

Ան հաւասիկ իր յայտարարութեանց մնացեալ մասերը կարգ մը յապաւումներով.—

Ֆրանսան պէտք է շարունակէ եւ իրականացնէ իր վերականգնումը: Ամէն ազգ իր վերականգնումը կ'իրագործէ իր սեփական միջոցներով: Հարուստ էինք, շատ հարուստ 1914էն առաջ, հարուստ էինք 1918էն 1939, այսօր աղքատ ենք: Մեր արտադրութիւնը հազիւ թէ կը հասնի նախապատերազմեան օրերու մակարդակին; Մեր ձեռք առնելիք նոր միջոցները անբաւական են. չարիքի մը հետեւանքը կրնան դարմանել անոնք, բայց ոչ չարիքը: Համեմատութիւն չկայ մեր պէտքերուն եւ եկամուտներուն միջեւ: Մեր հողագործական արտադրութեան քանակը կը մօտենայ նախապատերազմեան շրջանի քանակին: Մեր ճարտարարուեստական արտադրութիւնը Մարտէն մինչեւ Յուլիս, անցաւ 1938ի մակարդակը, բայց Օգոստոսին դարձեալ պակսեցաւ: Աւելի շատ կը ներածենք քան կ'արտածենք: Պետութեան ծախքերը բարձրացած են —900 միլիառ 1947ին:

★ Պանք տը Ֆրանսը մինչեւ հիմա պետութեան փոխ տուած է 139.700 միլիոն Ֆրանք: Շրջաբերութեան հանուած թղթադրամներու ընդհանուր գումարը հասած է 873916 միլիոնի: Դրամատունը մուրհակներու զեղչին սակը բարձրացուց 1.75էն 2.50ի:

Գ. Միջազգայինի շուրջ

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Պ. Ժորժ Պիտօ որ Ամերիկայէն Փարիզ վերադարձաւ երէկ օդանաւով, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն իր մեկնումէն առաջ.—

Պելկրատի մէջ Տեղեկատու Դիւան մը հաստատելու որոշումը յիմար որոշում մըն է: Անիկա ոչ մէկ փոփոխութիւն յառաջ կրնայ բերել կատարուելիք աշխատանքներուն մէջ եւ չի կրնար փոխել Ֆրանսայի տեսակէտները: Խոչընդոտ մըն է ան ազգերու գործակցութեան եւ խաղաղութեան ամրապնդումին համար: Ֆրանսան խորհրդաժողովին մէջ իր ներկայացուցիչները ունեցած ըլլալուն համար հպարտ չի կրնար զգալ: Անշուշտ Ֆրանսայի ճակատագիրը Պելկրատի մէջ չէ որ պիտի վճռուի ոչ ալ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Կարելի չէ իշխանութեան գլուխ գալ Ֆրանսայի մէջ առանց յարգելու սահմանադրական օրէնքը: Ոչ մէկ տարակոյս որ մեր հանրապետութիւնը բաւական զօ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ

Բ.

Երկու ձեւ կը յիշէի համագումար կազմելու համար(*):

Արեւելեան ձեւը հիմնուած է կարգապահութեան ե՛ւ ղեկավարութեան սկզբունքներուն վրայ: Այս ձեւ համագումարներու ենթակայ գրողը զրկուած է իր ստեղծագործական հանգերը պեղելու ազատութենէն, — այնպէս որ կը դառնայ պաշտօնեայ: Ոչ թէ գրող, այլ գրագիր: Ճիշդ է թէ գրականութեան պատմութեան մէջ իր նախատիպարն ունի թելադրուած կամ ղեկավարեալ գրականութիւն ըսելու կոչուած այդ մարդ–մեքենան: Յիշեցէք Նախարարական տուներու կապուած պատմիչները,— գրական ճորտեր: Իրենց «պատմութեան» մոմիային վրայ՝ արդի քննադատին փնտռածը, իբրեւ արժէք, լեզուին տուած գոյնն է միայն, եւ ոչ երբեք դէպքերու կասկածելի վաւերականութիւնը: Բայց ճորտ գրագէտ մը, այսօր, դժուար թէ կարենայ փրկել իր անունը լոկ իր լեզուին հմայքով:

Կը խոստովանիմ, որ արտաքին թելադրանքը կարելի չէ դատապարտել այսքան դիւրաւ,— գրողը, որ կ'ապրի օրուան դէպքերու անմիջական կամ անխուսափելի տպաւորութեան տակ, առաւել կամ նուազ չափով՝ ենթակայ չէ՞ միթէ անտեսանելի ղեկավարութեան մը, երբ գիտենք որ մամուլին տուած լուրերը եւ հեռագրական գործակալութեանց հաղորդագրութիւնները կ'անցնին դրամատիրական կամ համատիրական (totalitaire) կարգերու պարզօնէն: Կամ վերջապէս գրողը, որ կ'աճի եւ կը զարգանայ ընտանեկան կամ դպրոցական հին աւանդութիւններու ներշնչումով, ենթակայ չէ՞ միթէ անտեսանելի ղեկավարութեան մը, որ կը ճնշէ ընտանիքին ու դպրոցներուն վրայ: Անշուշտ, կարելի չէ հաւատալ բացարձակ ազատութեան, բայց համայնավարտեսաբանները կը խորհին որ անհրաժեշտ է գործ ղեկավարութեան տեղ — դրամատիրական կարգերու, անբարոյ եւ կեղծաւոր խղճմտանքին տեղ — դնել գիտակից ղեկավարութիւն մը: Այսուհանդերձ մինչեւ հին կարգերուն տապալումը կամ վերջնական պարտութիւնը, գրողը ստիպուած է ծառայել կորաքամակ, դրավարժութեան դասարանի աշակերտի մը պէս հետեւակ: Վասնզի գրողը լպրծուն տարր մըն է, դիւրաւ կը սահի, կը սայթաքի,— անհրաժեշտ է հսկողութիւն:

Այս ձեւով կ'արդարացնեն ոմանք այն խստութիւնները, որոնք կը կատարուին յանուն Խորհրդային Գրողներու Համագումարին: Այնտեղ, գրողը Համագումար կը մտնէ՝ ճիշդ ինչպէս կուսակցական մը ժողովի կ'երթայ: Այնտեղ, գրողը արտօնուած չէ իր ներշնչումին հետեւելու,— կը պատժուի՝ երբ իր ստեղծագործութեան կուտայ ներանձնական դրոշմ (հոգեբնախօսական արտայայտութեամբ), ազգային դրոշմ (կենսա-հոգեբանական արտայայտութեամբ): Այնտեղ, Համագումարն իսկ անկախ չէ, որովհետեւ ոչ-գրող ազդեցիկ կուսակցական մը կրնայ ուզած ուղղութիւնը տալ այդ Համագումարին:

Համագումարի արեւմտեան ձեւը իր ծագումը կ'առնէ այն թղթակցութիւններէն, զորս կը կատարէին Եւրոպայի մեծագոյն գիտնականները եւ փիլիսոփաները, իրարու հաղորդելու համար իրենց նուաճումները: Այդ թղթակցութիւնները ի վերջոյ թելադրեցին քով քովի գալ, ներկայացնել իրենց «մենութեան ծաղիկները», եւ կատարել կարծիքի փոխանակութիւններ:

Այս սկզբունքին վրայ հիմնուած են, հիմա, բժշկական, բնապատմական, հոգեբանական համագումարները, որոնք պարբերաբար տեղի կ'ունենան Եւրոպայի արեւմտեան մասին մէջ:

Ու մինչ արեւելեան համագումարները կարգապահութիւն ստեղծելու մտահոգութիւն միայն ունին, արեւմտեան համագումարները կ'աշխատին ցուցադրել իրենց նուաճումները՝ մրցակցութեան մղումով:

Ներկայացուցինք առաջին ձեւին առաւելութիւններն ու թերութիւնները: Երկրորդ ձեւը եւս կը մնայ նոյնքան քննադատելի՝ հակառակ երեւութապէս անվնաս իր դիմագծին:

Պաշտօնական համբաւները, նման համագումարներու մէջ, իրենց անունին ծանրութեան տակ, կը ճզմեն ու կը սպաննեն ինքնատիպ եւ յեղափոխական միտքերու ներկայացուցիչները: Օրինակ, Ֆրանսական բժշկական համալսարանին Պատմութեան մէջ՝ ծանօթ են բազմաթիւ նման դէպքեր, երբ համալսարանին տեսչութիւնը, ամուր պահելու համար իր աւանդութիւնները, դատապարտած ու քանդած է բժշկական մեծ յեղաշրջումներու փորձեր, կասեցնելով բժշկութեան յառաջդիմութիւնը(**): Նոյնպէս Ֆրանսական բժշկական համագումարները ուրացած կամ նսեմացուցած են երիտասարդ բժիշկներու գործը, երբ օրուան համբաւները նկատած են որ շուք կ'իջնէ իրենց անունին վրայ: Կը յիշեմ արհամարհանքը որ ցոյց կը տրուէր ներծոր գեղձերու բնախօսութեան մասնագէտներուն դէմ, մինչ այսօր քիչ մը ամէն բժիշկ կը խօսի այդ գեղձերուն հրաշքին մասին: Համագումարներու մէջ, մեծերուն պաշտպանութիւնը վայելելու եւ անոնց անունով հովանաւորուելու մեղքէն զատ՝ գոյութիւն ունի նաեւ բարեհաճութեան, փոխադարձ հաճոյակատարութեան անխուսափելի մթնոլորտ մը, որ կը սպաննէ քննադատութիւնը եւ մտաւորականներու այդ արիսպագոսը կը դարձնէ խնամախօսութեան ակումբ: Վերջապէս կայ նաեւ դիւրազգածութեան հարցը, եթէ կ'ուզէք՝ նախաթոռութեան վէճը, իւրաքանչիւրին արժանապատուութիւնը յարգելու դժուար պայմանը,— պզտիկ բաներ, որոնք յաճախ պատճառ կը դառնան համագումար մը ձախողեցնելու:

Ահա ընդհանուր քննադատութիւնները, որոնք կ'ուղղուին համագումարի կազմութեան արեւմտեան ձեւին դէմ:

Ճիշդ է թէ համագումարները, իրենց շողշողուն օրակարգերով, մտաւորական բազմութիւններու տեղափոխութիւններով, մեծանուն մտաւորականներու հանդիսաւոր ճառերով խանդավառութիւն կը ստեղծեն ժողովուրդին մէջ, եւ Քօմոն, Ֆրանսայի մէջ, օգտագործելու համար այդ խանդավառութիւնը, մայրաքաղաքային համագումարներու դէմ պայքարով մը, սովորութիւն դարձուց համագումարները տանիլ քաղաքէ քաղաք,— ամէն տարի նոր քաղաք մը:

⁂

Համագումարի ձեւերու մասին այս քննադատութիւններէն ետքը,— որոնք կը մասնեն իմ վերապահութիւններս,— այժմ անցնինք Սփիւռքի հայ գրողներու համագումարին:

Հետեւեցայ այն բոլոր առաջարկներուն, տեսակէտներուն եւ քննադատութիւններուն, որոնք հրատարակուեցան մեր մամուլին մէջ: Իբրեւ գործնական միջոց եւ նախաքայլ, թելադրուեցաւ մասնաւորաբար հիմնել Գրողներու Միութիւններ ամէն գաղութի մէջ, այդ Միութեանց պատգամաւորներով կազմելու համար Համագումար մը: Այս ձեւը տարբեր է Համագումարի արեւելեան ձեւէն այնքանով միայն, որ ետեւը կուսակցութիւն մը չկայ, պարտադրելու համար իր թելադրանքները: Իմ կարծիքով, ինչպէս այս յօդուածին սկիզբը եւս կ'ըսէի, նախընտրելի է Սփիւռքի համագումարը դնել համեստ սահմաններու մէջ,— անոր տալ հանդիպումի մը իմաստը: Չեմ հաւատար, որ Միութիւնները կամ Համագումարները կրնան գրականութիւն ստեղծել, ըլլայ Հայաստանի մէջ, ըլլայ արտասահմանի մէջ: Համագումարներու կազմութեան արեւելեան եւ արեւմտեան ձեւերուն մասին յատկապէս երկար տեսութիւն մը բերի այստեղ, ուժ տալու համար իմ վերապահութիւններուս, հաստատելու համար մասնաւորաբար թէ գրողներու համագումար մը, Սփիւռքի մէջ, օգտակար կրնայ հանդիսանալ միայն այն չափով՝ որ գրողները կը ծանօթացնէ իրարու, կը ծանօթացնէ գաղութներուն, առիթ կ'ընծայէ գրական իրենց տեսութիւնները եւ արտադրութիւնները պաշտպանելու դէմ առ դէմ քննադատութեամբ:

Եւ ատոր համար բաւական է՝ ձեռներէց քանի մը գրողներ, այս տարի Լիբանանէն, գալ տարի Եգիպտոսէն կամ Ֆրանսայէն, հրաւէր կ'ուղղեն Սփիւռքի մեր գրողներուն, հանդիպում մը ունենալու համար իրենց գաղութին մէջ: Այս հանդիպումը առիթ մը կը դառնայ, որ գրողները ճանչնան գաղութին կեանքը, տեսակէտներու փոխանակութեան իրաւունքով՝ քննեն ազգային գրականութիւն մը ստեղծելու կարելիութիւնները, կշիռքի դնեն տարուան գրական հրատարակութիւնները, յետոյ քանի մը դասախօսութիւններ ու հանդէսներ՝ խանդավառութիւն ստեղծելու համար ժողովուրդին մէջ:

Համեստ աշխատանք, բայց աւելի օգտակար քան Միութիւններու ցանցի մը ստեղծումով (նախ ներքին պայքարներ, յետոյ յոգնութիւն ու քայքայում) կազմել Համագումար մը՝ որպէսզի անկէ ելլէ Վերին Մարմին մը, ղեկավարելու համար Գրողներու Միութիւնները գաղութէ գաղութ: Չեմ հաւատար աւանդական այդ ձեւին օգտակարութեան: Ըստ իս, անիմաստ է որեւէ Գրողներու Միութիւն, եթէ սէնտիքա չէ:

Գալով նման համագումարի մը դէմ բացուած խաչակրութեան, եւ այն աղտոտ պատճառաբանութեան թէ Սփիւռքի համագումարը դաշնակցական համագումար է, հետեւաբար դէմ է Հայաստանի, կը պատասխանեմ.

— Սփիւռքի գրողները, իբրեւ արեւմտահայ մտքին ժառանգորդները, այնքան Հայաստանի մեծութեան պաշտպան, որքան չեն երբեք սա «Հայաստանասէրները», իրաւունք ունին քով քովի գալու, խորհրդակցելու, աշխատելու, առանց այդ մասին Հայաստանի կառավարութեան կարծիքը հարցնելու: Ով որ Դաշնակցական նախաձեռնութիւն կը համարի, թող համարի: Նոյնիսկ կը պահանջեմ որ նման համագումարի մը մասնակցելու իրաւունք չտրուի այն գրողին, որ ձայն կը բռնէ Դաշնակցականը թուրք համարող մամուլին մէջ: Այլապէս կրնայ վրայ տալ իր քիթը:

Ես հանդուրժողականներէն չեմ: Եւ Սփիւռքի գրողներու համագումարին կը մասնակցիմ, որովհետեւ կը հաւատամ թէ պատմական դեր մը ունինք կատարելիք, յանուն արեւմտահայ մտքին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Այս յօդուածին սկիզբը տեսնել «Յառաջ», 14 Սեպտեմբեր: Այս նիւթէն զատ, շարունակելի կը մնայ տակաւին ուսումնասիրութիւնս հայ լեզուի մասին՝ «Յուսաբեր»ի հարցարանէն թելադրուած: Ինչպէս փիլիպպականս՝ հայ մամուլին հեթանոսներուն դէմ: Կ'ուզեմ տակաւին համադրական ուսումնասիրութեամբ մը ներկայացնել Ստ. Մալխասի գործն ու արժէքը, իր մահուան առթիւ: Ինծի ժամանա՛կը քիչ կուգայ, թերթին ալ՝ ծաւալը, որպէսզի լմնցնեմ օր առաջ, առանց յիշելու հանապազօրեայ զբաղումներս, իրենց անհանդուրժողութեամբ, նման «փախուստներու» մասին: Բայց եւ այնպէս, ահաւասիկ ժամադրուած այստեղ ամէն կիրակի:

(**) Ժամանակակից մեր պատմութենէն՝ հոգեբոյժ Թաթվէնի, Տոքթ. Պենոնի, Օ. Լիւմիէրի պարագաները, դեռ չեմ յիշեր քիմիագէտ Ռասփայի պայքարը համալսարանին դէմ, (այս վերջինը պաշտպանած է երբեմն այնպիսի տեսակէտներ ալ, որոնք դէմ էին նաեւ արդիականութեան; թէեւ այլապէս հետաքրքրական,— ինչպէս ախտային զարթօնքի հարցը, ընդունուած այսօր միայն, երբ ժողովուրդներուն ծանօթ էր շատ աւելի առաջ): Տոքթ. Պենոն կը գրէ. «Նոր տեսութիւն մը բժշկական համալսարան մտցնելու համար պէտք է առնուազն 30 տարի» (Les psychonévroses périodiques, յառաջաբան):

Անգլիա ու Հայաստան իրենց պատմութեան մէջ

Քրիստոնէութեան առաջին մուտքը Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած էր Առաքեալներու օրերէն: Յիսուսի երկու բաժակարբու առաքեալներ, Թադէոս ու Բարթողոմիոս անձամբ Հայաստան շրջելով յաջողեցան քրիստոնէութիւնը տարածել Հայոց մէջ, ու հիմնել Հայոց առաջին կեդրոնական եկեղեցին Արտազի մէջ, որուն առաջնորդահակալն էր Թադէոս առաքեալ:

Այս դէպքէն երկու ու կէս դարեր վերջ, դարձեալ հայ վեհապետի մը վճռականեցաւ քրիստոնէութիւնը հռչակել հայկական թագաւորութեան պաշտօնական կրօնք: Այս վեհապետն էր Մեծն Տրդատ, ու հռչակման թուականն էր 301 տարին: Այս յաջողութիւնը ձեռք բերուեցաւ Հռոմի մէջ՝ Հայոց թագաւորէն միայն 13 տարիներ վերջ, ու ան ալ երեք ոստումներով, որովհետեւ Մեծն Կոստանդիանոս կայսրը, նախ քրիստոնէութիւնը հռչակեց Միլանոյի հրովարտակով՝ 313ին, յետոյ, Նիկիոյ ժողովի նախօրեակին քրիստոնէութիւնը պաշտօնապէս ճանչցաւ, բայց ինք չմկրտուեցաւ, 324ին, ու միայն մահուան անկողինին մէջ քրիստոնեայ մկրտուեցաւ 337ին, մինչդեռ, Տրդատ 302էն ի վեր քրիստոնեայ մկրտուած էր:

Հայաստանի իբրապէս բարեպաշտ թագաւորը՝ Մեծն Տրդատ, քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք հռչակեց ու ինք մկրտուեցաւ՝ իր հռչակման առաջին տարին, որ շատ կարեւոր ու եզակի պարագայ մըն է պատմութեան մէջ:

Քրիստոնեայ Հայաստան սկսաւ նոր հաւատքը տարածել նաեւ շրջակայ երկիրներու մէջ որոնց յետոյ զէնքով ալ օգնեց նոր հաւատքը պաշտպանելու համար:

Նոյնիսկ Հայաստանի Արշակունեաց թագաւորութիւնը իր անկումը ունեցաւ 428ին ու երբ հայ ազգը քաղաքական երկունքի մատնուած ըլլալով հանդերձ՝ զէն ի ձեռին քրիստոնէական կրօնքը կը պաշտպանէր իր հայրենիքին մէջ, հայ գունտեր դրացի Աղուանից ու Վրաստանի օգնութեան դիմեցին՝ Պարսից դէմ քրիստոնէական բարձր հաւատքը պաշտպանելու համար 451ին:

Այս շրջանին թէեւ հայ ազգը թագաւորութիւն չունէր, բայց Հայոց կաթողիկոսը՝ գերագոյն իշխանութիւն մը ունէր Հայերէ զատ՝ Վրացիներուն, Աղուանից, արեւմտեան Ատրպատականի ու հիւսիսային Միջագետքի վրայ: (Կաթողիկոսը միշտ հայ թագաւորներէն գերիվեր յարգանք ու ազդեցութիւն ունեցած է պատմութեան մէջ):

Եօթներորդ դարուն՝ հայկական գունտեր, Մժէժ Գնունիի առաջնորդութեամբ (որ վերջէն Բիւզանդիոնի կայսր հռչակուեցաւ 608ին), օգնութեան փութացին Յունաց Հերակլիոս կայսեր, որուն հայրը հայազգի էր որով ինքն ալ հայ ազգի կը համարուի, Պարսից դէմ կռուելով, որպէսզի Պարսից Խոսրով թագաւորին ձեռքով Յիսուսին գերի տարուած Սուրբ Խաչը վերադարձուէր քրիստոնեաներուն: Իսկ Մեծ Հայքի Միջնադարեան Բագրատունեաց թագաւորութեան օրերուն՝ Հայոց Աշոտ Բ. թագաւորը օգնութեան փութաց Բիւզանդիոնի Յովհաննէս Զմշկիկ կայսեր (որ ինքն ալ հարազատ հայազգի մըն էր, ինչպէս որ հայազգի էին նաեւ իրմէ առաջ Յունաց կայսրու-

Թեան վրայ գահակալող՝ Մորիկ, Փիլիպպիկ, Լեւոն Ե., Վասիլ Ա., Լեւոն Զ. (իմաստասէր) ու Ռոմանոս Ա. Լեկաբենոս կայսրերը), ու Պարսից դէմ կռուեցան Արեւելքի քրիստոնեաներու ու մանաւանդ Միջագետքի հաւատացեալներուն ազատագրութեան համար: Այս առիթով, Բիւզանդիոնի կայսրը բացատրական երկար թուղթ մը գրեց Հայոց Թագաւորին, որուն մէջ մանրամասնաբար յիշատակեց իր ռազմային յաջողութիւնները ու անոնք յոյժ կարեւոր դէպքեր են պատմութեան համար: Բիւզանդիոնի կայսեր այս կարեւոր նամակին յիշատակութիւնը կ'ընեն հայ պատմիչներէն՝ Մատթէոս Ուռհայեցին, Ստեփանոս Ասողիկ, Ստեփաննոս Տարօնեցին, Սմբատ, Կոստանդ ու ուրիշներ, ըստ որոնց այս կարեւոր նամակը կը սկսէր հետեւեալ բառերով: —

«Աշոտայ Արքայի Հայոց Մեծաց, հոգեւոր որդւոյ իմոյ ի տէր խնդալ—Ազատեցան այժմ ամենայն Փիւնիկէ, ու Պաղեստին ու Ասորիք ի ծառայութենէ Տաճկաց». եւայլն, ու կը բացատրէր որ հայ բանակին օգնութեամբ՝ ազատագրեց Յակոբայ Մծբնայ Հայրապետին նշխարները, Քրիստոսին հողաթափները ու պատկերը, ու Յովհաննու Մկրտիչին մազերը :

Քրիստոնավայել ընթացքը շարունակուեցաւ Եւրոպայի Քրիստոնեայ Թագաւորներուն հետ, երբ Հայերը ունէին իրենց Ռուբինեան Թագաւորութիւնը Կիլիկիոյ մէջ՝ 1080 — 1375 շրջանին:

Անգլիոյ Եդուարդ Ա. Թագաւորին օրով Աքքաղաքը Մահմետականներուն ձեռքը՝ ինկած ըլլալով՝ Հայոց Հեթում Բ. Թագաւորը իսկոյն իմաց տուաւ Արեւմուտքին, որպէսզի Անգլիոյ ու Ֆրանսայի հովանաւորութեամբ խաչակրական նոր պատրաստութիւններ ըլլային:

Ընդամէնը 5 Անգլիացի Թագաւորներ՝ Հայոց Թագաւորներու հետ թղթակցութիւններ ունեցան խաչակրական խնդիրներու շուրջ: Խաչակիրներուն տրուած հայկական առաջին օժանդակութեան թուականն էր 1099, երբ Կիլիկիոյ Կոստանդին Ա. իշխանապետը, Godfreyի յոգնած ու նուաղ բանակին առատ պաշար ու զէնք ղրկեց, ու յետոյ ինք եւս բանակին գլուխը անցնելով՝ իրենց հետ միասին Անտիոքը՝ անհաւատներուն ձեռքէն գրաւեց: Գրիգոր ԺԳ. պապը իր 1384 թուականին գրած կոնդակին մէջ, մեծ գնահատանքով կը յիշատակէ Հայերը իբր առաջին ու ամենապատրաստակամ քրիստոնեայ ազգը որ սիրով օգնեց խաչակիրներու բանակին (տես «Ecclesia Romana»): Երրորդ խաչակրութեան շրջանին, Հայերը մեծագոյն օժանդակութիւնը մատուցին յոգնած ու անօթի եւրոպացի զինուորներուն, երբ անոնք հասած էին Հայկական թագաւորութեան սահմաններուն մօտ : Անգլիոյ երկու Հռիքարտոս Թագաւորները (1186—1199, ու 1367—1400) եւ Անգլիոյ երեք Եդուարդ Թագաւորները (1239—1377), միշտ քաղաքական յարաբերութիւններ ունեցան նոյն թուականներուն մէջ գահակալող Լեւոն Բ., Հեթում Բ., Լեւոն Դ., Լեւոն Ե., Գուիտոն, Կոստանդին Գ., ու Լեւոն Զ. Թագաւորներուն հետ :

Յիշատակութեան արժանի է 1191 թուականը: Այդ թուականին Անգլիոյ Հռիքարտոս Ա. «Առիւծասիրտ» ու Հայոց Լեւոն Բ. «Մեծագործ» Թագաւորներ իրարու հանդիպեցան Կիպրոս կղզին մէջ: Այդ օրերուն Կիպրոսի մէջ կ'իշխէր Իսահակ Կոմնենոս անուն Յոյն իշխանը, որ ինքզինքին տըւած էր «Կիպրոսի կայսր» անունը ուրանալով Բիւզանդիոնի ինքնակոչը՝ որ իր ազգականն էր : Մինչ Անգլիոյ Թագաւորը Կիպրոսը կը գրաւէր, Լեւոն Բ. արդէն կ'օգնէր երրորդ խաչակրութեան: Երրորդ խաչակրութեան կարեւոր վեհապետներն էին՝ Գերմանիոյ Ֆրետէրիք Պարպարոս կայսրը, Ֆրանսայի Փիլիպոս Օգոստոս ու Անգլիոյ Ռիքարդ Ա. («Առիւծասիրտ») Թագաւորները, որոնք կը սուրային դէպի Պաղեստին, զայն Սուլթան Սալահատինէն ազատագրելու համար:

Երբ Գերմանիոյ կայսրը՝ որ ցամաքի ճամբով կ'ընթանար հասաւ հայկական թագաւորութեան սահմանները՝ օգնութիւն խնդրեց՝ Լեւոն Բ.էն: Հայոց Թագաւորը պէտք եղածէն աւելի ուտեստեղէն, առատ պաշար, ու բանակ ղրկեց կայսեր, ու յետոյ ինքն ալ անձամբ ճամբայ ելաւ կայսրը դիմաւորելու համար, բայց դժբախտաբար՝ կայսրը խեղդուած գտան գետին ափերը: Մնացեալ երկու Թագաւորները ծովու ճամբով արշաւեցին, բայց Անգլիոյ Թագաւորը հիւանդութեան պատճառաւ ստիպուեցաւ կանգ առնել Հռոդոս կղզին, մինչ պատահաւոր փոթորիկը քանի մը անգլիական նաւերը քշեց Կիպրոսի Ամաթուսա քաղաքին առջեւ: Այս նաւերուն մէջ էին նաեւ երկու բարձրաստիճան իշխանուհիներ — Պէրէնկարիա ու Յովհաննա, — որոնք Անգլիոյ Թագաւորին նշանածն ու քոյրն էին, եւ որոնց «Կիպրոսի կայսրը» զլացաւ սովորական օժանդակութիւններ իսկ ընծայել :

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

Նիկոսիա - Կիպրոս

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Նկարիչ Զ. Մութաֆեան

Libération թերթին արուեստի քննադատը, Ռընէ Պառօթ, այսպէս կը ներկայացնէ հայ տաղանդաւոր նկարիչը, հետեւեալ խորագիրներուն տակ:—

«Ձկնորսներու նկարիչ, որ Պրըթանիոյ մէջ գտաւ իր Հայաստանին գոյները»․—

Քէմփէրի մօտիկ, ի Լէսքոնիլ, Պրըթոն գեղեցիկ նաւահանգիստ մը: Քանի մը օրէ ի վեր, Ֆինիսթէրի այս ծովափէն մեկնած են ամառնային արձակուրդի եկողները, գրեթէ բոլորը, որոնք տօթակէզ ամրան ընթացքին այստեղ վազեր էին՝ հանդուրժելի ջերմութիւն մը գտնելու համար:

Փարիզցիներուն մեկնումէն ետքը, նկարիչ Մութաֆեան ինքզինք տէրը կը զգայ այս բնանկարին, որմէ կ'ուզէ առնել քանի մը արեւաշող կերպաներ :

Ան կը նկարէ առաւօտէ մինչեւ երեկոյ: Միայն քանի մը տղաք, երբեմն, իր նկարներուն տաք երանգներէն կախարդուած, կուգան խանգարել իր մենութիւնը :

Մութաֆեան 40 տարեկան չկայ տակաւին, եւ սակայն իր գեղեցիկ ցուցահանդէսը, զոր, 1946–ին, Կալըրի Ալարի մէջ, կը ներկայացնէր Վալտէմարժօրժ, կը թողու աղուոր նկարներու յիշատակ մը, կատարելապէս հասուն: Իր կտաւները միշտ գծած է «գոյնով»: Եւ սակայն կը պահէ Արեւելքի դրոշմը՝ նկարելու իր եղանակին մէջ, յաճախ օգտագործելով այն զուտ երանգները, որոնց ճաշակը խորապէս ստացաւ դիտելով Փարիզի դպրոցին գլուխ - գործոցները, մանաւորաբար Սէզանի եւ Վան Կոկի գործերը, զորս շատ կը սիրէ:

Մութաֆեան ծնած է Փոքր Ասիոյ մէկ փոքրիկ գիւղին մէջ: Երբ իրեն կը յիշեցնէք իր ծննդավայրը, տխրութեամբ կը լեցուին իր յոյժ կապոյտ աչքերը, որովհետեւ, իր մանկութեան շրջանին, արուեստագէտը ենթարկուած է, այնտեղ, Թուրքերու հալածանքին: Պատանեկութեան առաջին տարիները անցուցած է որբանոցի մը մէջ ի Յունաստան Եւ սակայն, բարեբախտաբար, ճակատագրին այս դառնութիւնը քաղցրացած է վաղահաս սէրով մը,— նկարչութեան սէրով: Ցետագային, Իտալիոյ մէջ, ուր ապրած է քիչ մը աւելի երկար, Թիցիանոյի, Թինթորէթթոյի, Թիէփոլոյի գործերը զինք կը մղեն ապրիլ բոլորովին յանուն արուեստի: Այսուհանդերձ կը կարծեմ թէ այն տասը տարիները, զորս անցուց Ֆրանսայի մէջ,— ուր կ'ապրի 1937էն ի վեր,— ինչպէս եւ Պոնարի կամ Մաթիսի իր ճանաչումը աղբիւր մը դարձան ճոխացնելու իր արուեստը, աւելի խոր քան դասական գործերու առանձին ուսումնասիրութիւնը :

Այժմ իբրեւ ձկնորսներու նկարիչ:

Աւելի լաւ նկարելու համար ձկնորսները, ծովեզրին վրայ նստած նաւակները, արեւին տակ չողացող կապտաւուն ուռկանները, Մութաֆեան յաճախ կը մասնակցի ծովու մարդոց աշխատանքին, կ'ապրի անոնց հետ, իր կարգին ձկնորս կը դառնայ ինք ալ: Երբ գիշերը կ'իջնէ, նկարիչին գործը իր վախճանին հասած չէ տակաւին, կը ցատկէ նաւակի մը մէջ եւ քարիւղի լամբարներու լոյսով կ'որսայ հրաշալի պատկերներ,— այսպէս, երբ մթամած ջուրերէն դուրս կ'ելլէ ուռկանը, ձուկերու արծաթ ցոլքերը հրաշալի թեմաներ կ'ընծայեն իրեն՝ յառաջիկային տալիք իր նաթիւր մորթերուն համար :

Բայց մանաւորաբար ցերեկուան լոյսին մէջ է որ Մութաֆեան կը զգայ արուեստագէտի իր ամենամեծ հրճուանքը: Պրըթանիոյ մէջ, որ բարկ գոյներ կը ցուցադրէ երբեմն, արուեստագէտը կը կարծէ գտնել Հայաստանի բնանկարները :

Մենք միասին պտըտեցանք նաւահանգիստին մէջ, մինչեւ մօտերը փարոսին, որ տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը՝ կը կոչուի «Արմէն», անուն մը զոր շատ կը կրեն (Հայերը) Փոքր Ասիոյ մէջ :

Երբ ետ կը դառնայինք, Մութաֆեան ըսաւ ինծի.

— Կը յուսամ օր մը հաշտեցնել, դէթ իմ նըկարներուս մէջ, նիւթազանց նկարիչները (peintres abstraits) կերպարանապաշտ նկարիչներուն հետ (peintres figuratifs), որոնք իրար կը բզկտեն, իրարու հետ կը կռուին ի զուր եւ յանօգուտ :

Այսպէս ըսաւ եւ մեկնեցաւ, որովհետեւ կ'ուզէր անգամ մը եւս մասնակցիլ գիշերային ձկնորսութեան մը:

×

Փարիզի մտաւորական ու գեղարուեստական աշնանամուտը կը սկսի առանձին փայլով այս տարի ալ ինչպէս նախորդներուն ։

Այս շաբթու բացումը կատարուեցաւ Salon d'Automneի ծանօթ նկարահանդէսին, ուր մեծ ուրախութիւն պատճառեց մեզի մեր ընկերներէն Ժիրայր Բաբերդեանի «Հունձք»ին ցուցադրութիւնը:

Լուվրի թանգարանին մէջ բացուեցաւ նաեւ նոր դահլիճ մը ուր ցուցադրուած են սպանիական եւ իտալական նկարներ՝ իրական գլուխ գործոցներ: Իսկ Orangerieի մէջ, անցեալ հինգշաբթի բացումը տեղի ունեցաւ Պոնարի նկարահանդէսին:

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Բառ մը...

Եթէ ես, բառարան գրէի, «Համերաշխութիւն» բառին դիմացը կը դնէի վերի խորագիրը :

Եւ կ'աւելցնէի, «այս բառը ծամողներ, քարոզողներ բազմաթիւ են, սակայն հաւատացողներ չա՞տ քիչ»։

Բաւեալ եմ յարենէ: Ստեղծիչը իմ մեղադրեքիս մէջ թող չարձանագրէ «համերաշխասէր» բառը ։

Ոչ կը քարոզեմ, ոչ կը հաւատամ: Ուրիշ ձեւով: Չեմ հաւատար, ուրեմն չեմ քարոզեր ։

Բայց երանի՜ հաւատացողներուն: Վանդի գոնէ բանի մը հաւատացած կ'ըլլան :

●

— Եղբայր ինչու կը վիճիք պարապ տեղ : Ամօթ է եւ մեղք: Համերաշխեցէք :

— Շատ շիտակ ըսիք: Ես ալ ձեր տեսակէտէն եմ բայց սա դիմացինս կը տեսնէ՞ք, անտանելի է, կարելի չէ համաձայնիլ :

— Անկարելի բան չկայ, հայրենակի՛ց: Թող քայլ մը ան քեզի մօտենայ, քայլ մըն ալ դուք իրեն մօտեցէք :

— Հա՛, ե՞ս քայլ մը մօտենամ իրեն: Բարեկամ, դուն կողմ կը բռնես: Իմ հակառակորդիս կողմէ ղրկուած ես անպատճառ: Կասկած չունիմ:

—Կ'երդնում որ ոեւէ մէկէ թելադրուած չեմ: Ես խղճիս ձայնին մտիկ կ'ընեմ :

— Ոչ ընկեր ջան, ոչ: Ձեր խիղճը կողմնակցական է: Այո, կը հասկնամ, ան պէտք է մօտենայ ինծի քայլ մը, երկուք, երեք բայց ես ինչո՞ւ տեղէս պիտի շարժիմ: Իրաւունքը եւ արդարութիւնը իմ կողմս են: Ես, շիտակ ճամբէն է որ կ'երթամ: Անկասկած

— Բայց կարելի՞ բան է որ բացարձակապէս անիրաւ ըլլայ դիմացինդ: Անշուշտ կան կէտեր ուր կրնաք միանալ իրարու :

— Իրարո՞ւ: Բայց կրկին անոր կողմը բռնեցիր: Նախ պէտք է ընդունիլ, որ ան չի կրնար անիրաւ չըլլալ: Սա արեւային ճշմարտութիւն է : Ուրեմն երբ անիրաւ է, պէտք է մօտենայ՝ բացարձակ իրաւունքի եւ անհերքելի ճշմարտութեան : Ինծի՛:

— Սակա՛յն:

— «Սակայն»ը ի՛նչ գործ ունի հոս: Երբ ան ձեռք կ'երկարէ ինծի, ընդունելով իր յանցանքը եւ ներողութիւն խնդրելով, կը դիջիմ իրերկարած սեւ ձեռքը չմերժել, ուրեմն, այդ մեծագոյն զոհողութիւնը ըրած կ'ըլլամ եւ համերաշխութեան անհերքելի փաստը տուած կ'ըլլամ աշխարհի :

— Ըսել կ'ուզէք, որ դուք «համերաշխութիւն»ը ա՞յսպէս կը հասկնաք: Միականի ձեւով:

— «Միականի»ն դուք էք : Ձեզ հոս ղրկողներն են: Համերաշխութեան թշնամիները: Կ'ուզէք որ անպայման իմ մաքուր սկզբունքներէս բա՞ն մը զիջիմ: Բա՞ն մը աւելցնեմ անոր վարկին վրայ: Անոր չունեցած վարկին վրայ: Եւ այս բանը «համերաշխութի՞ւն» կ'անուանէք: Գացէք, բարեկամ գացէք: Դուք խռովութեան առաքեալն էք ...

— Ինչպէս թէ: Դուք էք որ յաճախ կը հայհոյէք իրեն:

— Հապա՛: Ա՞ն ալ պիտի հայհոյէր: Ես իմ իրաւունքիս մէջն եմ: Եթէ կը հայհոյեմ՝ իրեն գոյութիւնը ընդունած կ'ըլլամ: Եւ ասիկա համերաշխութեան սիրոյն է որ կ'ընեմ: Ժողովուրդի սիրոյն, հայութեան սիրոյն: Աւելի՞ն կ'ուզէք:

— Բայց ժողովուրդը իրար կը ձգէք: Հայութիւնը կը տուժէ:

— Ատ իմ հոգը չէ: Թող բոլոր ժողովուրդը կորչի, ճշմարտութեան սիրոյն: Ճշմարտութիւնը եւ իրաւունքը վե՛ր ամէն բանէ:

— Հասկցուեցաւ բարեկամ: Դուք «համերաշխութիւն» բառին իմաստը, գլխիվայր ըմբռնած էք :

— Համերաշխութի՞ւնը : Պուրժուաներու, կապիտալիստներու մի ակնոց է ան: Դա յեղափոխութեան թշնամին է :

Համերաշխութի՞ւնը : Մի ախտ է, ուր կապում են յետադիմականները..

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Ասկէ զատ, Փարիզի թատերասէր հասարակութիւնը անհամբեր կը սպասէ յայտնի դերասան Սաշա Կիթրիի դասախօսութեանց շարքին: Տակաւին չէ կարգադրուած Օփերայի վէճը (Սերժ Լաֆար): Պարարուեստի սիրահար բազմութիւնը կը լեցնէ, ամէն գիշեր Փալէ Շայյոյի սրահը ուր ռուսական պալէներ տեղի կունենան :

Ֆրանսական շաբաթաթերթ մը կը քաղենք հետեւեալ տողերը նուիրուած հայ արուեստագէտի մը որ վերջերս մասնակցեցաւ Փրակայի հանդէսներուն.— «Դժբախտաբար չեմ յիշեր մասնակցող արուեստագէտներուն անունները, բայց ինչպէ՞ս կարելի էր լռութեամբ անցնիլ Ֆարմանեանցի — այդ Հայուն — անունին վրայէն: Ան դերազանցեց բոլորն ալ »:

րաւոր միջոցներ ունի արհամարհելու համար բոլոր տեսակի սպառնալիքները :

★ Չիլիէն կը հաղորդեն որ կառավարութիւնը երկրէն դուրս հանած է Եուկոսլաւիոյ դեսպանատան գործակատարը ինչպէս նաեւ Եուկոսլաւիոյ, Պուէնոս Այրէսի դեսպանատան քարտուղարը (որ Սանթիակօ կը գտնուէր քանի մը օրէ ի վեր) ամբաստանուած ըլլալով որ կը մասնակցէին այն մեքենայութեանց զորս Չիլիի համայնավարները կը կատարեն Պելկրատի «դիւան»ին հրահանգով :

★ Պրազիլիոյ նախկին պատերազմական նախարարը զօր. Մօնթէյրօ յայտարարեց որ Միջազգայինի վերակազմութիւնը կրնայ պատճառ մը ըլլալ որ Պրազիլիա խզէ իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Ռուսիոյ հետ: Վարչավայի որոշումը մարտահրաւէր մըն է նոր պատերազմի մը :

★ Ամերիկեան խորհրդարանի անդամներէն Ճան Թէյլըր յայտարարեց երէկ Փարիզի մէջ որ շատ քիչ տարբերութիւն կայ Հիթլէրի եւ Ստալինի միջեւ, միայն թէ Ստալին աւելի վարպետ է: Համայնավարներն ու Նացիները իրենց ռազմավարութեամբ իրարու շատ կը նմանին :Կը լսեմ որ 15 միլիոն ռուս քաղաքական յանցաւորներ Սիպերիա բանտարկուած են: Պէտք է քայլեր առնել համայնավարութեան սպառնալիքը ջախջախելու համար, աւելցուց հանրապետական երեսփոխանը:

Քրտական ապստամբութիւն

Պոլսէն կը հաղորդեն որ քիւրտ ցեղախումբերը նոր ապստամբութիւն մը կազմակերպած են սուրիական սահմանին վրայ եւ անկախութիւն կը պահանջեն: Անգարայի քաղաքական շրջանակները դիտել կուտան որ Խորհրդային Միութիւնն է գլխաւոր գրգռողը: Այս ապստամբութիւնը մէկ երեւոյթն է այն ճնշումին զոր Ռուսիա վերսկսած է բանեցնել Թուրքիոյ վրայ : Կառավարութիւնը զօրք ղրկած է ցեղախումբերը զսպելու համար:

Ամերիկա եւ Իրան

«Իրանի տնտեսական եւ քաղաքական սարկութիւնը չի կրնար Ամերիկայի սպասած արդիւնքը տալ որքան ատեն որ բարեկամական յարաբերութիւններ գոյութիւն ունին Խորհ. Միութեան եւ Իրանի միջեւ ու որքան ատեն որ այս վերջինը չի մերժեր Ռուսիոյ տնտեսական օժանդակութիւնը», կը գրէ «Փրավտա» խօսելով այն տենդագին գործունէութեան մասին զոր Ամերիկացիք ցոյց կուտան Իրանի մէջ: Խորհրդային օրկանը կը դանդատի որ Իրանի ոստիկանութեան Ամերիկայի հրամանատարը կ'աշխատի ամերիկեան բանակի մը վերածել երկրին ոստիկանութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ քոլերայի համաճարակին մինչեւ Հոկտեմբեր 9 վարակուած են 2003 հոգի եւ մեռած են 455 հիւանդներ :

ՀԷՆՐԻ ՈՒՈԼԸՍ, Ամերիկայի նախորդ փոխնախագահը յայտարարեց հինգշաբթի որ Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի պառակտումը ախտ մըն է որ կը թունաւորէ երկու երկիրներու ներքին կեանքը եւ Պելկրատի Դիւանը ամէնէն կարեւոր ախտանշանն է այդ պառակտումին :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՓՈԹՈՐԻԿ մը պայթեցաւ հարաւային Ֆրանսայի ծովափը (Րիվիէրա) հինգշաբթի օր մեծ վնասներ պատճառելով: Երեք հոգի մեռան :

ԱՆԳԼԻՈՑ խողի միսի բաժնեչափը շաբաթական երկու ունկիէն պիտի զեղչուի մէկի՝ հոկտ. 19էն սկսեալ: Մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ այն լուրը թէ Անգլիա Ծնունդի տօնական օրերուն բաւականաչափ ըմպելի պիտի չունենայ...

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցաւ նացի հրէշ մը Ֆլայշէր որ ահաւոր խժդժութիւններ կատարած է բանտարկեալներուն վրայ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը կը ծրագրէ 100.000 Գերմանացիներ եւ 50հազար տարագիրներ Ֆրանսա փոխադրել յառաջիկայ տարի մասամբ դարմանելու համար աշխատաւոր ձեռքերու պակասը :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ Դաշնակցութեան Պէյրութի խորհրդաժողովը որոշեց կոչ ընել Եգիպտոսի, Անդր-Յորդանանի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութեանց որ զինուորական զգուշութիւններ ձեռք առնեն իրենց սահմաններուն վրայ՝ Պաղեստինի բաժանման ծրագրէն առաջ գալիք դէպքերուն առջեւ պատրաստ գտնուելու համար :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

22 Նոյեմբեր, շաբաթ երեկոյեան, Hôtel Georges V-ի Salle des Fêtes-ին մէջ, Avenue Georges V., Մէթրօ Georges V.: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը կը տօնուի Հոկտեմբեր 18ին շաբաթ գիշեր:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳՐԱԽՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ:
ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30-ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:
ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:
Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար:

ԳՐԱԽՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէսը իր 11 խումբերու մասնակցութեամբ շաբաթ 25 Հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Brebant Marseillais»-ի սրահներուն մէջ :

Կը խնդրուի չխաչաձեւել : Մանրամասնութիւնները յայտագրով :

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujon-ի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Պիւֆէ — Մուտքը 150 ֆր.

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մատլէն Աճէմեանի

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին
Pleyel տան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի թաւ ջութակահար PIERRE CADEE-ի, Soliste des concerts symphoniques de Paris : Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք:

Դիմել՝ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65 : Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69 Ճ. Բալուեան 46 rue Richer, Pro. 25-46:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, չարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք : Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՉՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մաքընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝
«ՊԷՊՕ»ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկունը կիշէէն :

Ամենակարեւոր հացէ մը

ԼՈՒՏԵՐ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆԻ

Աշխատանոցը բացուած է եւ կը ստանձնէ շէնքի նորոգութեան եւ զետեղումներու ամէն կարգի աշխատանք վարպետներու ձեռքով: Նորոգութիւն աղօրքներու, արդուկներու եւ կազի վառարաններու : Բաղնեսենեակի եւ խոհանոցի նորոգութիւն եւ ապակիներու զետեղում : Դիմել՝ Entreprise Générale Etablissement LODER, 25 Route de Villejuif, L'Hay-les-Roses, հեռաձայն Ita. 38-36 : Autobus 186 :

«Չամիչէ» օղին 40°

Ամէնէն անարատը եւ ամէնուն փնտռածը

Լիտր 400 ֆրանք

Կրնաք անմիջապէս ընել ձեր
յանձնարարութիւնները

Ani ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԷՆ
D. NARGUIZIAN, 62 Rue Rabelais, Lyon

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Մուրատեան վարժարանին համար իբրեւ հանդերձապահ եւ ննջարանի մաքրութեան աշխատանքի համար 2 հայ տիկիններ կ'ուզուին: Դիմել ամէն օր Մուրատեան վարժարանը, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Sèvres :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ մասնաճիւղի դպրոցները կը վերաբացուին 13 Հոկտեմբերին (Փասքալի շրջան) Սահակ Մեսրոպ դպրոցը (Փոն Թ'էվէքի) շրջան, սովորական վայրը իսկ (Սէն Մարթէնի) շրջան Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Է. ԹԻՒԸ (Սեպտ.)

Ծոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris :

Հատով կը ծախուին հայ գրատուններու՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao :

T. S. F.

Զինուորական ծառայութիւնէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.-ի եւ ուէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն :Իսկ դաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք :

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.-ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ ,կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել :

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիէռփներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսաւորութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

Մի' ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ
12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

ՀԱՅ ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
(Մարշան Ֆորէններուն) աչքը լոյս

Ունինք ամերիկեան նարնջագոյն, «Թուայ սիրէ»ներ (մուշամպա) 0մ 72×1մ 80, բոլորովին նոր եւ շատ տոկուն կտաւի վրայ, որոնք կրնան ոչ միայն իբրեւ սեղանի ծածկոց ծառայել այլեւ լաւ կը յարմարին պայուսակներու շինութեան :

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆՆ Է ՀԱՏԸ 200 ՖՐԱՆՔ՝ որուն վրայ պէտք է աւելցնել 12.36առ հարիւր զանազան թաքսերու համար :

Դիմել՝ Sté. MATERIEL INSDUSTRIEL
7, Ave. Général Brosset (ex. Ave. Jules Ferry)
LYON – BROTTEAUX

Փոքրաքանակ կը ծախուի հատը 300 ֆրանքէն:

Մարսէյլի շրջանին համար դիմեցէք BOLIKIAN frères, 80—88 Ave. Valbarelle à Marseille:

Լիոնի համար դիմել՝ 43 Ave. Thiers:

Եթէ կ'ուզէք մեր աւանդական ասպնջականութեան համաձայն լաւագոյնս հիւրասիրել ձեր ազգականները, գնեցէք ամերիկեան սպաներու յատուկ ծալլուող մահճակալներ ,որոնք հակառակ իրենց փոքր ծաւալին մեծ հանգստաւէտութիւն պիտի պարգեւեն ձեր հիւրերուն : Գին 1080 ֆրանք տեղւոյն վրայ, առաքումի ծախքերուն համար աւելցնել 200 ֆրանք :

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով
BOLINE ALCALINE
ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին :
Կեդրոնատեղի, 47 Rue Lafayette, Paris (9)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C. C.P. Paris 1678-63

Mercredi 8 Octobre 1947 Չորեքշաբթի 8 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année No 5156-Նոր շրջանի թիւ 765 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Երրորդ Միջազգայինի վերակազմութիւնը, Խորհրդային Միութեան հովանաւորութեան տակ, բայց տարբեր անունով ու տարբեր հասցէով — ո՛չ միայն դիւանագիտական նորագոյն ջլամարտի մը առաջին դրուագն է, այլեւ Ռուսիոյ պատասխանը Մարշըլի տնտեսական ծրագրին :

Արդարեւ, Մոսկուայի կառավարութիւնը իր մասնակցութիւնը բերելով Վարշավայի խորհրդաժողովին, ճակատ կը յարդարէ Ամերիկայի կամ Անգլիոյ դէմ :

Համայնավար ինը կուսակցութեանց յայտարարութիւնը անհրաժեշտ չի գտներ բառերը ծամծմելու եւ կը խոստովանի որ աշխարհը բաժնուած է երկու հակամարտ հոսանքներու — կայսերապաշտ (Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա) եւ ժողովրդավար (Ռուսիա եւ մնացեալները) :

Շատ նշանակալից է որ խորհրդաժողովին հրաւիրուած չեն Անգլիոյ, Պելճիքայի, Հոլանտայի կամ Սկանտինավեան երկիրներու համայնավարները :

Իսկ Ֆրանսան եւ Իտալիան մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ եղած են, նկատելով, անշուշտ, համայնավարներու համրանքն ու տիրական ձայնը այդ երկիրներուն մէջ :

Մինչեւ 1943, երբ Երրորդ Միջազգայինը «կը լուծուէր», Դաշնակիցներու սրտագին բարեկամութիւնը ամրապնդելու եւ բոլոր թիւրիմացութիւնները փարատելու մտահոգութեամբ, Մոսկուայի վարիչները առիթ չէին փախցներ ուրանալու համար իրենց կապը միջազգային այդ հիմնարկութեան հետ :

Այսօր այլեւս պէտք չկայ այդ ռազմավարութեան եւ Մոսկուա հրապարակ կուգայ արձակ — համարձակ, քանի որ խրամատը, Դաշնակիցներուն միջեւ, հետզհետէ կը խորանայ :

Վարշավայի խորհրդաժողովը կոչ կ'ընէ արեւելեան Եւրոպայի ժողովրդապետութեանց — այսինքն համայնավար տարրերուն — որ կազմակերպուին՝ իրենց հայրենիքներուն անկախութիւնն ու վեհապետական իրաւունքները պաշտպանելու համար :

Ուրիշ խօսքով, կոչ մը Եւրոպայի քայքայուած երկիրներու աշխատաւոր բազմութեանց որ, ասկէ վերջ, հետեւին միջազգային համայնավար կեդրոնին — Պելկրատի — հրահանգներուն :

Անհրաժեշտ էր այս քայլը Մոսկուայի համար որուն գլխաւոր մտահոգութիւնն է, իր շահերուն տեսակէտէն, իր մականին տակ պահել գրկուածներու բազմութիւնը՝ Դանուբի ափերէն մինչեւ Փարիզ :

Մարշըլի ծրագրին յաջողութիւնը բնականաբար ստուերի մէջ պիտի ձգէ Խորհ. Միութեան հմայքն ու հեղինակութիւնը Եւրոպայի մէջ :

Ամերիկեան օգնութիւնը կրնայ մասամբ դարմանել պատերազմի աւերէն ու արիւնէն վիրաւոր Եւրոպան եւ չէզոքացնել Մոսկուայի ազդեցութիւնը՝ գոնէ արեւմուտքի մէջ :

Միացեալ Նահանգներու տնտեսական օժանդակութեան տրամաբանօրէն պիտի յաջորդէ իր քաղաքական գերակշռութիւնը այս ափերուն վրայ :

Այդ հեռանկարը մտահոգիչ էր Մոսկուայի համար եւ անհրաժեշտութիւն կը ստեղծէր՝ որդեգրելու նոր քաղաքականութիւն մը՝ Եւրոպայի մղձաւանջը երկարաձգելու նպատակով :

Ճամբան զոր Խորհ. Միութիւնը գտած է հիմա իր թեւերուն տակ առնելով կարգ մը երկիրներու համայնավար խմբակցութիւնները, վտանգաւոր է եւ սպառնալից :

Ինչպէս ֆրանսական եւ անգլիական մամուլը կը շեշտէ, Խորհ. Միութիւնը կրնայ ծայրայեղ միջոցներու դիմելով, հեռանալ նաեւ Միացեալ Ազգերէն եւ մահացու հարուած մը տալ այդ հիմնարկութեան :

Խաղաղութիւնը, արդէն իսկ վտանգուած, հազիւ թէ երկար դիմանայ այս կարգի ելոյթներու :

Երրորդ Միջազգայինի վերակազմութիւնը չի կրնար, օրուան այս ժամուն, նպաստել գլխաւոր Դաշնակիցներու յարաբերութեանց բարելաւումին :

Ընդհակառակն, պատճառ պիտի ըլլայ սաստկացնելու տիրող տարակարծութիւնները եւ փոխադարձ կասկածամտութիւնը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՑՈՒՑԱՆԷ ԱՌԱԿՍ »

Թերթին չորրորդ էջը դարձուցէք երբեմն եւ համրեցէք հայերէնի դասընթացքներուն թիւը՝ Սեվրանէն մինչեւ Պուլվար Օտտօ, Կրընոպլէն մինչեւ Իսի : Շատ մը տեղեր մէկ հատով ալ չեն գոհանար : Բարի նախանձով մը... իւրաքանչիւր յարանուանութիւն ունի իր դասընթացքը : Ամէն Միութիւն անպատճառ իր գործունէութեան խարիսխը հիմնած է իր բացած դասընթացքին վրայ : Ու այսպէսով, ունինք տասնեակներով հայերէնի դասընթացքներ, որոնց հսկողութիւնը — կարելի է, թերեւս հետեւցնել — կը կատարուի կեդր. Ուսումնական խորհուրդի մը կողմէ :

Ո՞ւր է սակայն այդ խորհուրդը : Փնտռեցի ու չգտայ : Իր բացակայութեան պատճառը փնտռեցի : Բարեբախտաբար, աւելի շուտ կարելի եղաւ գտնել զայն : «Ուսումնական խորհուրդի անդամ ըլլալու ձեռնհաս դէմքերու պակասէն առաջ եկած է այս տագնապը» ըսին ինծի :

Ըսողը լաւատեղեակ մէկն էր, չէի կրնար տարակուսիլ : Բայց այնքան զարմանալի թուեցաւ որ ընդդեցի, եւ միայն հետեւեալ պատմութիւնը կրցայ խլել իր բերնէն :

«Մեր երջանկայիշատակ Յարութիւն Ամիրան, որ ծանօթ է Քազազ Ամիրայ անունով, շատ սիրուած էր օրուան Թուրք Սուլթանէն՝ իր մատուցած թանկագին ծառայութեանց համար : Պալատականները կը նախանձին եւ կը հասկցնեն Սուլթանին թէ իր հաւատարիմ կարծած Հայը դաւաճան է եւ կ'աշխատի ձեռք բերել Հայաստանի անկախութիւնը :

Սուլթանը զայրացած, կը կանչէ ամիրան եւ դժնի արտայայտութեամբ մը կը հարցնէ թէ որքան ճիշդ է այդ ամբաստանութիւնը :

Մեր ամիրան, առանց կմկմալու կը պատասխանէ հանդարտ եւ անխռով.— «Ճիշդ է տէ՛ր արքայ, բայց շատ մեծ դժուարութեան մը առջեւ ենք : Չենք կրնար վարչապետ մը գտնել մեր նոր պետութեան համար» :

Սուլթանը, կատղած, ոտքի կը ցատկէ.

— Ի՞նչ ըսիր, Արթին, լաւ մտածէ, գլուխդ վրայ պիտի տաս :

— Աւա՛ղ, տէր արքայ, այդպէս է, վարչապետցու չունինք, որովհետեւ ամէն մարդ Թագաւոր ըլլալ կ'ուզէ...» :

ՍՕՍԻ

Ներգաղթը Եգիպտոսէն

Գահիրէի մեր թղթակիցը կը գրէ հոկտեմբեր 3 թուականով.—

Ներգաղթի Բ. կարաւանը, որ կը բաղկանայ 1850 Հայերէ, ուշացաւ քոլերայի համաճարակին հետեւանքով : Բոլորն ալ պատուաստուած են երկու տարբեր ներարկումներով : Շատեր տուն-տեղ ծախած ըլլալով, ստիպուած են բարեկամներու տունը բնակիլ : Թերթերուն մէջ կոչեր հրատարակուեցան որպէսզի անտէրները հիւրընկալեն

★ Պատրաստ տուներ գնող յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ ապսպրուած բոլոր տուները պատրաստ պիտի ըլլան 6—8 շաբաթէն : «Եւ որովհետեւ Հայաստանի կլիմայական պայմանները ձեռնտու չեն յառաջիկայ գարունէն առաջ օգտագործել զանոնք, հետեւաբար մեր տուն գնող հայրենակիցները պիտի մեկնին դէպի հայրենիք յառաջիկայ տարի միայն : Անոնք որ ստիպողաբար պէտք ունին իրենց գնած տուներու փոխարժէքին, կրնան ետ ստանալ մինչեւ հոկտեմբեր 4» :

★ Ա. կարաւանով մեծ հարստութիւն փոխադրած էին մեկնողները : Եգիպտական թերթերը կը գրեն թէ համաձայնութիւն գոյացած է որ Բ. կարաւանով մեկնող Հայերը միասին տանին 200.000 ոսկի եւ 200 հազար ոսկիի ապրանք : «Մնացեալ կէս միլիոն ոսկիին համար որոշում տրուած չէ տակաւին» :

★ Քոլերայի պատճառով յետաձգուած է նաեւ ազգ. դպրոցներու վերաբացումը :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մէջ առաջին առթիւ ներգաղթի համար արձանագրուած են 87 ընտանիք (505 հոգի) : Կ'աշխատին բարձրացնել հարիւրի : Ամբողջ Պաղեստինէն հազար հոգի պիտի տանին մինչեւ հոկտեմբեր 15—20 :

Գ. Միջազգայինը վերակազմուած

Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Խորհ. Միութեան, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ, Լեհաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութիւնները գաղտնի խորհրդաժողով մը գումարած են Սեպտեմբերի վերջը՝ Վարշավայի մէջ : Իւրաքանչիւր երկիր ունէր երկու ներկայացուցիչ : Խորհ. Միութեան կողմէ ժողովին ներկայ գտնուած են Ժտանով եւ Մալէնքով, Ֆրանսայի կողմէ Տիւքլօ եւ Ֆաժոն, եւ ուրիշ ականաւոր համայնավարներ մնացեալ երկիրներէն : Յատկանշական է, կ'ըսուի, ներկայութիւնը Ժտանովի եւ Մալէնքովի որոնք երկուքն ալ անդամ են Ռուսիոյ քաղաքական բիւրոյին, քարտուղարներն են համայնավար կուսակցութեան եւ մտերիմ գործակիցները Սթալինի : Խորհրդաժողովը իր աշխատանքները լրացնելէ ետք, հրատարակած է երկու յայտարարութիւններ, օրուան միջազգային կացութեան ինչպէս նաեւ համայնավար կուսակցութեանց ապագայ գործակցութեան մասին :

Քաղաքական երկու հակամարտ ուղղութիւններ ստեղծուած են, կ'ըսէ առաջին յայտարարութիւնը, մէկը՝ Խորհրդային Միութեան եւ մնացեալ ժողովրդավար երկիրներու քաղաքականութիւնը որուն նպատակն է քանդել կայսերապաշտութիւնը եւ ամրապնդել ժողովրդապետութիւնը, իսկ միւսը Անգլիոյ եւ Ամերիկայի քաղաքականութիւնը որ կը ձգտի ամրապնդել կայսերապաշտութիւնը եւ խեղդամահ ընել ժողովրդապետութիւնը : Եւ որովհետեւ Խորհ. Միութիւնը եւ նորագոյն ժողովրդապետութիւնները խոչընդոտ մը եղած են՝ համաշխարհային տիրապետութիւն ըստեղծելու եւ ժողովրդավար շարժումները ջախջախելու նպատակով կայսերապաշտներու մղած պայքարին առջեւ, խաչակրութիւն մը կազմակերպուած է իրենց դէմ : Այս խաչակրութեան կ'ընկերանայ նոր պատերազմի մը սպառնալիքը՝ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ ամէնէն կատաղի կայսերապաշտներուն կողմէ : Ուրեմն աշխարհը բաժնուած է երկու հոսանքներու : Առաջինին գործունէութիւնը ի յայտ կուգայ զինուորական, ռազմագիտական եւ տնտեսական մարզերուն մէջ : Կայսերապաշտ կուսակցութիւնները ի նպաստ իրենց ռազմավարութեան կ'օգտագործեն աջակողմեան ընկերվարականներու դաւաճանական քաղաքականութիւնը — Պլումը Ֆրանսայի մէջ, Էթլին ու Պեւինը Անգլիոյ մէջ, Շումախէրը Գերմանիոյ մէջ, Րէնէրը Աւստրիոյ մէջ կամ Սարակաթ Իտալիոյ մէջ : Աշխատաւոր դասակարգը կը թերագնահատէ իր սեփական ուժերը եւ կը գերագնահատէ կայսերապաշտ կողմին ուժը : Ինչպէս անցեալին մէջ Միւնիխի քաղաքականութիւնը քաջալերութիւն մը եղաւ Հիթլէրի համար, այսօր ալ Մ. Նահանգներու նորագոյն քաղաքականութեան զիջումներ ընել պիտի նշանակէր քաջալերել զայն : Ասոր համար համայնավար կուսակցութիւնները պէտք է կազմակերպուած դիմադրութիւն ցոյց տան կայսերապաշտներուն դէմ՝ վարչական, քաղաքական, տնտեսական եւ գաղափարական մարզերուն մէջ :

Այս նպատակին համար խորհրդաժողովը որոշած է տեղեկատու դիւան մը հաստատել Պելկրատի մէջ՝ ամուր կապ պահելու համար խնդրոյ առարկայ երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց միջեւ : Այս զգայացունց լուրը մեծ իրարանցում յառաջ բերած է Ամերիկայի, Անգլիոյ ինչպէս նաեւ դաշնակից երկիրներու պետական շրջանակներու մէջ : Ուաշինկթընի կառավարութիւնը տակաւին պաշտօնապէս արտայայտուած չէ, բայց մամուլը կը յայտարարէ որ Վարշաւայի ելոյթը կը նշանակէ Գ. Միջազգայինի վերակազմութիւնը՝ Մոսկուայի հովանաւորութեամբ :

Միացեալ Ազգերու շրջանակին մէջ մեծ յուզում կը տիրէ որովհետեւ ընդհանրապէս կը կարծուի որ այս ելոյթը խոշոր հարուած մըն է միջազգային հիմնարկութեան համար : Ֆրանսայի մէջ, ընկերվարական կուսակցութիւնը պաշտօնապէս կը դատապարտէ Ֆրանսայի համայնավարներու մասնակցութիւնը նորակազմ Միջազգայինին : Անգլիոյ մէջ միայն մամուլն է որ կ'արտայայտուի առայժմ : «Մանչէսթր Կարտիըն» կը գրէ թէ «համայնավար կուսակցութիւնները այլեւս պիտի դադրին ազգային խմբակցութիւններ ըլլալէ եւ պիտի դառնան գործակալները միջազգային դաւադրութեան մը» : Մոսկուայի թերթերը կը հաւաստեն որ կոմինթէրնը չէ որ կ'ըվերակազմուի, այլ համայնավար ուժերու համախմբում մըն է որ տեղի կ'ունենայ» Իտալիոյ մէջ կը շեշտուի այն իրողութիւնը թէ «անդունդը աւելի կը խորանայ Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհ. Միութեան միջեւ» :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ օրինական կառավարութիւնը սկսած է նոր ուժեր ուղարկել դէպի կեդրոնական Մանչուրիա ուր համայնավարները հետզհետէ կը սաստկացնեն իրենց յարձակումները :

ՍՓԻՒՌՔԻ
ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Սփիւռքի հայ գրողներու համագումարի մը անհրաժեշտութեան մասին հարց կը բարձրացնէր Հալէպ լոյս տեսնող Նայիրի ամսագիրը։

Թէպէտ՝ առանձին կէտերու վրայ կանգ առնելով չէր յիշեր ստիպողականութիւնը անոր, բայց կը խորհինք թէ նման համագումարի մը ընթացքին քննութեան առարկայ պիտի դառնային ի մէջ այլոց հետեւեալ հարցերը։

Առաջին, դրութիւնը արեւմտահայ մեր բարբառին, որ կրնար ճակատագրական աղէտի մը ենթարկուիլ, երբ մայր հայրենիքը բացած իր դռները զանգուածային հայրենադարձ կը կատարէ, բայց առայժմ տրամադիր չի թուիր ներգաղթող գրողներու եւ մեր բազմութիւններուն տալ հնարաւորութիւն թերթերով ու դպրոցներով պահելու իրենց լեզուն։

Արեւմտահայ մեր բարբառը դարձեալ ճակատագրուած է վտանգուելու, եթէ հայրենի հողին վրայ մշակուած արեւելահայ լեզուն գրական ուղիով ողողէ արտասահմանը։

Օրակարգի կարեւորագոյն հարցը պիտի դառնայ ասիկա, եւ փնտռուի եղանակ մըպահելու համար գոյութիւնը մեր չքեղ բարբառին, որուն վրայ ոչ միայն պարտինք գուրգուրալ, այլ եւ գտնել միջոցներ անկորուստ պահպանելու համար զայն։

Տարակոյս չկայ, որ ասիկա պիտի ըլլայ միայն Երեւանի բարեացակամութեամբ, երբ ներկայիս տեքրեաներն են որ ուղղութիւն կուտան գրական եւ լեզուական հարցերու այնտեղ, ինչպէս է պարագան մեր ուղղագրութեան։

Երկրորդ, պիտի փնտռուին միջոցներ ստեղծելու բարոյական եւ մտաւորական կապ՝ գաղթահայ գրողներու միջեւ ու այդ ուղիով հզօրացնելու ստեղծագործութեան անոնց ճիգը։

Հազուագիւտ բացառութիւններէ դուրս, հայ գրողը ներկայիս կ՚ապրի մեկուսացումի կեանքը։ Ան աւելի զանգուածներուն հետ հաղորդակցութեան մէջ է քան իր գրչի եղբայրակիցներուն։

Այս պատճառով ալ իրաւականօրէն արհամարհուած է մնացեր, ու դատապարտուած ամբոխներու հրմշտուքներուն։

Պաշտպանել անոր մտաւորական քրտինքը՝ պիտի ըլլայ միջոց մը ստեղծագործութեան մղելու զինք եւ պահելու համար կենդանի իր մէջ հաւատքը գրականութեան հանդէպ։

Երրորդ, գտնել միայուն Փոնտեր հրատարակութեան համար բոլոր այն գործերուն, որոնք դատապարտուած են փոշիներու տակ մնալու, գրողներու նիւթական միջոցներու պակասին պատճառով։

Չորրորդ, ապահովել հայ գրողին կեանքը ծերութեան օրերուն, այդ նպատակով Սփիւռքի մէջ յատուկ կայան մը հաստատելով։

Հինգերորդ, գտնել այնքան բաժանորդ, որ ապահովուի հրատարակութեան ծախսը բոլոր այն գործերուն, որոնք լոյս կը տեսնեն գրողի մը անձնական ճիգերով։ Այս նպատակով հաստատել ամէն տեղ միայուն ընթերցողներու դրութիւն մը ու զարկ տալ գիրքերու սպառման։

Վեցերորդ, դարձնել հայ գրողը, անդամ գրողներու միութեանց, եւ թոյլ չտալ որ անոր ստեղծագործութիւնը շահագործուի ուրիշներու կողմէ։

Եօթներորդ, ստեղծել կարեւոր հիմնադրամ մը, եւ անոր հասոյթներէն ցանկացողներու հնարաւորութիւն տալ մասնագիտական ուսումնասիրութեանց եւ խորացումներու համար օգտուիլ։

Արշաւանքներ եւ որոշ ճամբորդութիւններ, որոնք կը մղեն հեղինակները նոր ստեղծագործութեանց, մաս կը կազմեն այս վերջինոյն։

Ութերորդ, թարգմանաբար լոյս ընծայել այն բոլոր նոր հրատարակութիւնները, որոնք արժէք մը կը ներկայացնեն, եւ կրնան համբաւ մը կերտել հեղինակին։ Նման գործերու տպագրութեան ծախքերը կատարել Կեդրոնական Մարմնի մը միջոցով եւ հասոյթին մէկ մասը վերապահել ընկերութեան։

Իններորդ, ստեղծել կապ օտար գրական շրջանակներու հետ, եւ թարգմանական ուղիով զարկ տալ հայ գրականութեան հին ու նոր էջերու ծաւալման։

Տասներորդ, գաղթաշխարհի դպրոցական դասագիրքերու հարցը ենթարկել յատուկ քննութեան եւ համաձայն արդիական պահանջներու, հրատարակել նոր դասագիրքեր։

Տասնմէկերորդ, կազմակերպել սիսթէմաթիք դասախօսութիւններ հայ մշակոյթի եւ գրականութեան շուրջ, եւ մուտքի հասոյթին մէկ մասը յատկացնել հայ գրականութեան պահպանման նուիրուած ձեռնարկներու։

Տասներկուերորդ, կազմակերպել, առնուազն տարին մէկ անգամ գրական ձեռնարկ մը, եւ զուտ հասոյթը յատկացնել հայ գրողներու հիմնադրամին։

Տասներեքերորդ, ապահովել ամէն տեղ հայ գրականութեան բարեկամներու թիւ մը, եւ անոնց միջոցով ջանալ զարկ տալ հայ գիրքի եւ թերթի սպառման գործին։

Տասնչորրորդ, ընթերցանութեան սէրը խորացնելու համար ժողովուրդին մէջ, ամէն տեղ հիմնել ժողովրդային գրադարաններ, եւ ապահովել հայ գիրքի սպառումը։

Տասնհինգերորդ, Հայրենիքի հետ մշակութային կապը ջանալ որ պահուի միայն Հայ Գրողներու Միութեան հետ, տրուած ըլլալով որ անոնք է որ պաշտօնապէս կը հետաքրքրուին մեր մշակոյթով, որուն սպասարկութեան նուիրուած են՝ իբրեւ ստեղծագործող եւ տարածիչ։

Տասնվեցերորդ, բարձրացնել իրաւական դրութիւնը հայ գրողին եւ թոյլ չտալ որ շահագործուին ան ու իր ուժերը, ի վնաս մեր գրականութեան զարգացումին։

Անշուշտ կան եւ ուրիշ կէտեր։

Թերեւս գաղութահայ գրողներու համագումարին անհրաժեշտութիւնը շեշտող «Նայիրի»ն կամ ուրիշներ կրնան ունեցած ըլլալ օրակարգի այլ կարեւոր հարցեր ալ, որոնց կարելի է անդրադառնալ միայն այն ատեն, երբ սկզբունքով բոլորէն կ՚ընդունուի պահանջը նման համագումարի մը, եւ, մանաւանդ, կը գտնուին նիւթական հնարաւորութիւններ ատոր համար։

Զմոռնանք, որ հայ գրողը, որքան ատեն որ իրեն հետ չունի որոշ համակիրներու բազմութիւն մը, անձամբ ի վիճակի չէ ծովեր կամ ցամաքներ կտրելու եւ մասնակցելու նման ժողովի մը։

Այդ պարագային, օրակեալ մարմնի մը նախաձեռնութիւնը կարեւոր է, ինչպէս դիտել կուտային «Նայիրի» եւ «Արեւելք»։

Հայ միտքը կ՚արժէ որ անդրադառնայ հարցին, եւ արտայայտուի այս բոլորին մասին։

(Խմբագրական ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ)

ՆՇԽԱՐ ՄԸ ՕՇԱՆՋԱՆԵԱՆԷՆ

Կէս դար առաջ

Կէս դար է անցած այն օրից, երբ ստեղծուեցաւ հայ ժողովրդի ամենագործօն կազմակերպութիւնը — Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը։ Այդ ժամանակ ես դեռ 15—16 տարեկան պատանի էի, աշակերտ Թիֆլիսի գիմնազիոնի եւ բնականաբար չէ իկարող ունենալ ո չմէկ մասնակցութիւն այդ եղելութեան։ Կարելի է միայն վերյիշել այն մթնոլորտը, ուր առաջ եկաւ կազմակերպութիւնը, եւ այն էլ՝ ինչպէս որ այդ մթնոլորտը արտացել է պատանիի մը գիտակցութեան մէջ։

Ընտանիքների մէջ, լրագրութեան մէջ, ամբողջ հասարակութեան մէջ ամէնքը տարուած էին Հայաստանի ազատագրութեան խնդիրներով։ Աշուղները ամէն տեղ կ՚երգէին. «Զայնը հնչեց Էրզրումի հայոց լեռներէն»։ Ժողովուրդը հեւ ի հեւ կը հետեւէր Կուկունեանի խմբի պատրաստութիւններին. Շիրակի գիւղերում, անոր մեկնումով, ընդհարումով սահմանի վրայ, բանտարկութիւնով եւ դատավարութեամբ։ Համալսարանական ուսանողութիւնը նոյնպէս տարուած էր Հայաստանի ազատագրութեան հարցերով. հրատարակում էր գրքեր եւ գրքոյկներ՝ Պուլկարների եւ Յոյների ազատագրութեան պայքարները ներկայացնող։ Մտաւորականութիւնը կը փորձէր անձամբ ծանօթանալ երկրի պայմաններին, եւ Լեւոն Սարգիսեանի «Այց՝ Թուրքաց Հայաստանի»ն ամենակարդացուող գիրքն էր։ Լրագրութեան մէջ կ՚իշխէր Գրիգոր Արծրունին, որ կը համարուէր երիտասարդութեան առաջնորդ. մենք, պատանիներս, ի հարկէ նոյնպէս տարուած էինք ընդհանուրի ոգեւորութիւններով եւ յափշտակութեամբ կը կարդայինք ուսանողների հրատարակած գրքոյկները. — Րաֆֆիի «Կայծեր»ը, «Ջալալէդդին»ը եւն.։

Առաջադէմ երիտասարդութիւնը մեր աչքում կը բաժանուէր երկու տեսակի՝ յեղափոխականներ եւ առաջադիմականներ։ Յեղափոխականներ կը գտնուէին ռուս յեղափոխականների ազդեցութեան տակ, նոյն իսկ իրենց արտաքինը փոխ առած էին Ռուսերից — երկար մազեր, երկար մօրուք, ռուսական շապիկ առանց փողկապի, կապոյտ ակնոցներ եւ հաստ ձեռնափայտ։ Մշակական առաջդիմականները արդէն եւրոպականացած էին — սրածայր մօրուք, յարդարուած մազեր, օսլայուած օձիք եւ փողկապ, կոկիկ հագուստ, այս երկու տիպերը աչքի կը զարնէին։

Պատանիներս մեծ ակնածանքով կը վերաբերուէինք երկուսին ալ, բայց առանձին պաշտամունք ունէինք, ի հարկէ, յեղափոխականների հանդէպ։ Կը յ աճախէինք անոնց երեկոյթները, եւ պէտք էր տեսնել, թէ ինչ յափշտակութեամբ եւ ուշադրութեամբ կը լսէինք անոնց ճառերը, յեղափոխական երգերը եւայլն։

Մասնաւոր սէր եւ ակնածանք ունէինք դէպի Ռուսիայից եկած հայ ուսանողները, որոնց հետ թէեւ առիթ չունէինք հանդիպելու, բայց հեռուից կը հետեւէինք անոնց քայլերուն եւ կեանքին։ Կը յիշեմ, որ փողոցներում ինձ ցոյց են տուած Կոստանդին Խատիսեանը, Պետերբուրգի հայ ուսանողների առաջնորդը, այդ գեղեցիկ, բարեկազմ երիտասարդը, լեռնային ճեմարանի ուսանողի համազգեստով, սեւ մօրուքով, աշխոյժ աչքերով եւ շարժուձեւերով, առանձնապէս գրաւած էր մեր ուշադրութիւնը։ Հասկնալի է, ուրեմն, իմ զարմանքը եւ յուսախաբութիւնը, երբ հետագային տեսայ նրան Բագու քաղաքում բոլորովին կերպարանափոխուած՝ գիրցած, առանց մօրուքի, ոչ մէկ նմանութիւն անոր, յափշտակիչ արտաքինին հետ, որ դամուած էր յիշողութեանս մէջ։

Կը յիշեմ նաեւ Հայր Աբրահամին (Աւ. Սահակեան — երկար առատ սեւ մազերով, նոյնպէս ուսանողական համազգեստով, բայց աւելի քիչ ուշադիր դէպի իր արտաքինը, աւելի խորասուզուած ընդհանուր խնդիրների մէջ։ Այդ կերպարանքը նա ունեցաւ մինչեւ վերջը. երբ ես մտերմացայ իրեն հետ, տպաւորութիւնս եղաւ նոյնը, ինչ որ ունեցել էի տարիներ առաջ։

Կը յիշեմ նաեւ Կուկունեանին։ Տեսայ նրան Կարսի մէջ, երբ բանտից տանում էին բաղնիք։ Ամբողջ ժողովուրդը սիրով եւ հիացումով կը նայէր այդ բարձրահասակ, վայելչակազմ երիտասարդին, որ հագած չէրքեսկա եւ փափախ՝ գլուխը բաշարժ եւ ժպտադէմ կը քալէր քազակներով շրջապատուած։ Հետագային, 26 տարի վերջը, ես նորից տեսայ Կուկունեանը, երբ նա՝ ազատելով ռուսական տաժանակիր բանտից եւ Սախալին կղզիի աքսորից եկաւ Կովկաս, սպիտակ մազերով ու մօրուքով, բաւական գիրցած ու դանդաղաշարժ, — խոհուն ծերունի մը՝ որ հեռաւոր իսկ նմանութիւն չունէր այն երիտասարդի հետ, որ տեսած էի առաջին անգամ եւ մասնաւոր սիրով պահած յիշողութեանս մէջ։ Միայն աչքերն էին, որ խոր հայեացքով կը թափանցէին մարդու հոգին մէջ։

Դաշնակցութեան երրորդութիւնից — Քրիստափոր, Սիմէոն եւ Ռոստոմ — ոչ ոքին ես չեմ յիշում այդ տարին։ Երկու երեք տարի վերջը զանազան առիթներով իմացայ անոնց մասին, եւ անոնք տիրաբար իշխեցին ու կը շարունակեն իշխել իմ հոգիիս եւ այսօր։ Անոնց մասին մի ուրիշ անգամ։

Գահիրէ, 1940 — ՀԱՄՕ ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ

Գիտական առողջ

Երկար տարինէ ի վեր գիտնականները զբաղած են ուսումնասիրելու արեգակնային ճառագայթումին ներգործած ազդեցութիւնը կենդանի էակներուն, մասնաւորապէս մարդկային գործարանաւորութեան վրայ։

Արեգակնային եւ երկրային ճառագայթումը խառն ազդակ մըն է, որ կրնայ ներգործել տարբեր կերպով, համաձայն զայն բաղադրող ճառագայթներու ալիքի երկայնութիւններուն։

Արեգակնային լուսապատկերի տարբեր ճառագայթումները միեւնոյն ազդեցութիւնը չունին մանրէներու կեանքին վրայ։ Կարմիր եւ «infra» կարմիր ճառագայթները մի միայն ջերմական ազդեցութիւն մը կը ներգործեն, ինչ որ կրնայ մասնաւոր պարագաներու մէջ նպաստաւոր ըլլալ միքրոպային կեանքին համար։ Ատոր հակառակ, կապոյտ եւ անդրմանիշակագոյն ճառագայթները պարզապէս մանրէասպան են, ըլլայ ուղղակի կերպով, ըլլայ հակածնախական նիւթերու կազմաւորութեամբ, մասնաւորապէս հակառսկրաթեքային D կենսանիւթին կազմութեամբ։

Այդ մանրէասպան ազդեցութիւնը կը կատարուի տարբեր ուժգնութեամբ վէրքերու եւ հիւսուածներու վրայ, հեղուկ միջավայրերու մէջ, համաձայն թափանցկութեան, եւ այդ եղանակաւ անդրմանիշակագոյն ճառագայթները ամոքիչ ազդակի դերը կը կատարեն, ինչ որ օգտակար է առողջութեան։

Անդրմանիշակագոյն ճառագայթներուն մանրէասպան կարողութիւնը կ՚աճի ալիքի երկայնութեան նուազումով։ Միջին երկայնութիւն ունեցող ալիքներուն ազդեցութիւնը զօրեղ է, իսկ կարճ ալիքներունը շատ աւելի զօրաւոր։ Գիտենք թէ բոյսերուն համար որչափ կարեւոր է արեւին լոյսը։ Կենդանական կեանքի համար լոյսի գոյութիւնը թէեւ անհրաժեշտ չի նկատուիր, սակայն գործարանային յօրինուածութեան համար կարեւոր են արեգակնային ճառագայթումները, եւ անոնց պակասը անխուսափելիօրէն յառաջ կը բերէ կենսաբանական անհաւասարակշռութիւններ։

Խեղճուկ ու անլոյս տուներու, նեղ ու մութ փողոցներու, հանքերու եւ ուրիշ անյարմար վայրերու մէջ արեւի լոյսին պակասը կրնայ խորապէս վնասել մարդուն առողջութեան։

★ Պերիպէրին երկար ատենէ ի վեր նկատուած էր զուտ ժանտաբոյր հիւանդութիւն մը, որ կը յայտնուի ջլատապով (névrite), հարուածելով ամբողջ շարք մը ջիղեր եւ յառաջ բերելով աւելի կամ նուազ ամբողջական անդամալուծութիւններ, շնչառական եւ սրտային խանգարումներով։

Այդ հիւանդութիւնը ծանօթ էր միայն Ճափոնի, Զինաստանի, Հնդկաստանի եւ Ֆիլիպեան կղ-

Թէյասեղան ի պատիւ Անդրանիկ Ծառուկեանի

Շաբաթ հոկտեմբեր 4ին, Ֆրանքօ Արմէնիէնի շէնքին մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը, Թէյասեղան մը սարքած էր ի պատիւ «Նայիրի» գրական ամսագրին երիտասարդ խմբագիր ընկեր Անդրանիկ Ծառուկեանի, որ Վենետիկ մեկնելու առթիւ Փարիզէն կ՚անցնէր քանի մը օրով :

Գրագէտներ, մամուլի ներկայացուցիչներ («Յառաջ», «Արեւմուտք») եւ գրասէր բարեկամներ աւելի քան քառասուն հոգի շրջապատած էին օրուան հիւրը, առանձին դուրգուրանքով մը :

Թէյասեղանը բացաւ Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ ընկեր Յովիկ Եղիազարեան, որ բարի գալուստ մաղթեց ընկեր Ծառուկեանի, եւ շնորհակալութիւն՝ բոլոր ներկաներուն, որոնք պատասխանած էին իրենց հրաւէրին:

Ամփոփ ձեւով մը բացատրեց թէ ինչ է եղած այս համեստ ձեռնարկին նպատակը, եւ Նոր Սերունդի բոլոր անդամներու կողմէ յարգանքով ողջունեց, երիտասարդ սերունդին պատկանող բանաստեղծ Ծառուկեանը:

Նախագահը՝ ընկեր Շ. Նարդունի իր բացման խօսքով ծանօթացուց Ա. Ծառուկեանը ներկաներուն, շեշտելով ոչ միայն անոր գրական-բանաստեղծական տաղանդը, այլ անոր ստեղծած շարժումը «Նայիրի»ով եւ մանաւանդ նոր շիտակ կեցուածքը ներկայ դերբուկ ճամբաներուն վրայ, անոր շեշտակի խօսքը ամէն բանի գլուխ ծռող եւ «այդպէս է Տէր իմ» կրկնող մտքի մարդոց անհաշտ բազմութեան մէջ: Իր ըսելիքը ամբողջացնելու մտադրութիւնը յետաձգելով փակման, ընկեր Նարդունի խօսք տուաւ նախ մամուլին, եւ հետզհետէ բոլոր ներկաներուն, ինչպէս Պ. Պ. Խոնդկարեանի, Գազազեանի, Սարաֆեանի, Զիթունիի, Հրանդ Թորոսեանի, Ն. Պէշիկթաշլեանի, Ա. Մելիքեանի, Մեսրոպ Գույումճեանի, Ց. Տէր Յակոբեանի, Ա. Խանէտանեանի, Կ. Ուշաքլեանի, Տիկին Էլլէն Բիւզանդի, Տիկին Շ. Միսաքեանի, Խ. Վշտունիի, Աշ. Իսահակեանի, Ժ. Միսաքեանի եւ ի վերջոյ ընկեր Անդրանիկ Ծառուկեանի:

Բոլոր խօսողները վեր առին ճեմարանին ունեցած դերը, Սուրիոյ եւ Լիբանանի գաղութին երիտասարդութեան մտքին կազմութեան վրայ: Այդ հոծ ու հայրենիքը յիշեցնող ամենակարեւոր հայ համախմբման ունեցած ազդեցութիւնը մեր գրագէտներու եւ բանաստեղծներու տաղանդին կազմաւորման մէջ: Կանգ առին մասնաւորաբար հիւրին, ընկեր Ա. Ծառուկեանի գրական տաղանդին, անոր տուած թիւով քիչ, բայց արժէքով նշանակելի աշխատանքին վրայ: Յիշելով միշտ «Թուղթ առ Երեւան» գրքոյկը, որ այնքան աղմուկ հանեց եւ որուն յառաջաբանը Յ. Օշականէն է, արդէն վկայական մըն էր երիտասարդ գրողին համար:

Ընկեր Ծառուկեան նախ շնորհակալութիւն յայտնեց Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան որ առիթ տուաւ իրեն ծանօթանալու իրարու մօտ հաւաքուած իր մտքի եղբայրներուն, որոնց մէկ մասին միայն հանդիպած էր իր Փարիզ անցուցած քանի մը օրերուն: «Ինծի համար եղած այս պատուոյ հաւաքոյթը ես կ՚ընդունիմ նուիրուած Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր բոլոր մտքի եւ գրչի ընկերներուն, որոնց վաստակը կը տեսնեմ որ առանձնապէս ձեր ուշադրութեան եւ ձեր դուրգուրանքին առարկայ է»:

Յետոյ խօսեցաւ ամփոփ կերպով այս երկու կարեւոր գաղութներուն մասին, ցոյց տալով հոն եռացող կեանքը՝ երիտասարդութեան եւ հայ մշակոյթին նուիրուող ընտրեալներուն, որոնց աչքերը իրաւամբ յառած են Փարիզ, ձեզի, որպէս մեր իրենց երէց սերունդին արժանաւոր ներկայացուցիչներուն :

Պառակտում չկայ հայ մտքին համար, ոչ գաղափարական, ոչ տեսակէտներու, ոչ իսկ քաղաքական, կայ մարդուն արժանապատուութիւնը բարձր պահելու գիտակցութիւնը եւ կամ զայն ցեխին մէջ թաթխելու պզտիկութիւնը»: Յետոյ խօսքը ուղղելով նոր սերունդի տղոց, քաջալերեց զանոնք իրենց ընտրած ուղիղ ճանապարհին մէջ յառաջդիմելու, ճանչնալու խորապէս մեր մշակոյթին մեծ արժէքը, յարգելու անոնց անմկուն մշակները եւ ըլլալու վաղուան համար պատրաստուած ուժեր, հայ ոգիով թրծուած:

Շ. Նարդունի փակեց թէյասեղանը խանդավառ բառերով, ուղղուած մասնաւորաբար, իրենց ճակատը բարձր բռնող, իրենց խօսքը շիտակ ըսող եւ իրենց կռնակը ամէն հովի չծռող մտաւորականներուն; մանաւանդ իրաւ բանաստեղծ Ծառուկեանին որուն համար նախատեսեց բեղմնաւոր եւ լիառատ տարիներ:

Հաւաքոյթը գեղարուեստական բաժին մըն ալ ունէր, մանաւանդ յանպատրաստից : Պէյրութէն Տիկին Ե. Աճէմեան, ողբացեալ Մ. Զարիֆեանի քեռորդին, հաճելի անակնկալ մը առջեւ դրաւ հանդիսականները իր երկու գեղեցիկ արտասանութիւններով Մեծարենցէն «Սիրել» եւ Վարուժանէն «Բանուորուհին»: ԼորիսՄաթէոսեան Սողոմոն Տարոնցիէն սիրուն ոտանաւորմը, գեղեցիկ առոգանութեամբ եւ արտայայտիչ դիմախաղով մը: Օր. Աստղիկ Քէօսէեան երգեց իր փոքրիկ, անուշ ձայնով երկու հայերէն երգեր, Օր. Ա. Զրուանտեան Սայաթ Նովայէն այնքան յուզիչ ու խոր, իսկ Պ. Խորէն Մինասեան «Հայաստան»ը նոյնքան յաջող ու գեղեցիկ :

Ժամը 7ին ցրուեցան հրաւիրեալները ջերմապէս ողջունելով օրուան հիւրը, որ իր խոհուն ու բանիմաց արտայայտութիւններով այնքան համակրութիւն էր շահած, այնքան կարճ ժամանակի մը մէջ:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ղիններու մէջ: Պէրիպէրիի մասին կատարուած նորագոյն ուսումնասիրութիւնները երեւան հանեցին թէ այդ հիւանդութենէն վարակուած հիւանդներուն սննդառութեան մէջ գոյութիւն ունի կենսանիւթի մը պակասը: Այդ կենսանիւթն է B1, որ մեծ քանակութեամբ կը գտնուի խմորներու եւ հունտերու, մասնաւորապէս անոնց սերմին եւ կեղեւին մէջ:

Ծանօթ է թէ մարդկային ներքին ուժին արտադրութիւնը կախում ունի բնածուխի ջրածնատին օգտագործումէն, (շաքար, նշայ): Այդ օգտագործումը թերի է երբ B1 կենսանիւթը կը պակսի: Անկէ յառաջ կուգայ ջիղերու համար թունաւոր արտադրութեանց կուտակում մը: Պէրիպէրիի համար B կենսանիւթի բուժական ազդեցութիւնը այսօր վերջնականապէս հաստատուած է:

★ Փամթէօնի աշակերտներէն Տօքթ. Լեկոէ, որ տարիներէ ի վեր Թունուզի աշխատանոցին մէջ գիտական հետազօտութիւններով զբաղած է, վերջերս խիստ կարեւոր գիւտ մը ըրած է, որ մեծ յեղաշրջում յառաջ պիտի բերէ քարիւղի արտադրութեան մէջ:

Ֆրանսացի գիտնականը իր աշխատանոցին մէջ ամէն օր որոշ քանակութեամբ քարիւղ կը պատրաստէ միքրոպային խմորումով, երբ նախնական նիւթ օգտագործելով ձէթը կամ սովորական օճառը :

★ Աւստրիացի ճարտարագէտ մը միջոցը գտած է մարդիկ անտեսանելի դարձնելու: Շնորհիւ գործիքի մը, օժտուած ամէն տեսակ լապտերներով, ձեւափոխող եւ փոխակերպող կազմածներով, յիշեալ ճարտարագէտը յաջողած է իր անձը աներեւութացնել փորձերուն ներկայ գտնուող հանդիսատեսներուն աչքերէն:

Ներկայիս ան հետամուտ է շինելու փոխադրելի գործիք մը, միացած ելեկտրական մարտկոցի մը, որուն միջոցաւ կարելի պիտի ըլլայ պտըտիլ առանց ուրիշին տեսնուելու :

★ Տօքթ. Միլլիքան, որ Նոպէլի գիտութեան մրցանակին արժանացած է, Ամերիկայի գիտութեանց Ակադեմիային տեղեկագիրով մը մատնանիշ ըրած է մթնոլորտին մէջ գոյութիւնը անդրճառագայթներու (ultra rayon), որոնք օժտուած են 100 անգամ աւելի զօրաւոր թափանցողական ուժով քան մեզի ծանօթ բոլոր ճառագայթները :

Տօքթ. Միլլիքանի կարծիքով այդ ճառագայթները կրնան թափանցել 1.82 մեթր թանձրութիւն ունեցող կարծր կապարի մը զանգուածը, մինչդեռ մինչեւ հիմա ամէնէն աւելի թափանցիկ յատկութիւն ունեցող X ճառագայթները չեն կրնար 1 1/4 սանդիմեթր հաստութիւն ունեցող կապարէ պատեանի մը մէջէն անցնիլ:

Այդ նորագիւտ ճառագայթներուն թրթռացումները օդին մէջ չափազանց կարճ են, աւելի կարճ քան ռատիոմի կամմա ճառագայթները, որոնց թրթռացումները չափէ աւելի կարճ են:

Հ. ՏԻՐՈՍԿԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ը

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Juniors խումբը իր կարգին ըսկսաւ իր մրցումներու շարքը: Առաջինը յաղթանակ մը եղաւ հակառակ որ տակաւին անվարժ ու անփորձ են մեր տղաքը: Մեծ յոյս դրած ենք իրենց վրայ ու վստահ ենք որ քիչ ատենէն լաւ արդիւնքներ պիտի կարենանք արձանագրել:

Գալով Ա. խումբին, ըսենք որ ծանր պարտութիւն մը կրեց: Մեր տղաքը յանցաւոր չեն որովհետեւ այս երկրորդ մրցումով կը խաղային իրենցմէ երեք անգամ բարձր խումբի մը դէմ :

Մեր մարզիկները իրենց սովորական եռանդով դիմադրեցին մէկ ժամ, բայց ուժասպառ չկրցան շարունակել նոյն կորովով: Ու C. A. Montreuil ետեւ ետեւի նշանակեց իր կէտերը:

Պէտք է սակայն յիշել Արշաւիրի, Սրապի ու մանաւանդ Մարտիրոսի սքանչելի խաղարկութիւնը մինչեւ վերջ:

Ք. Ո.

ՁԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Ա.

Երկու օր շարունակ տխուր լուրեր էին գալիս ճակատից, ու երկու օր շարունակ այդ փոքրիկ գիւղը՝ Կաղնուտը դողում էր ահից,, ինչպէս մի թռչուն, որ սպասում էր որսորդի զարկին : Մարդկանց ձեռն այլեւ գործ չէր բռնում, հնձած խոտը մնացել էր արտերում փռուած, բանջարանոցներն անպահապան, կանայք չէին կարողանում ճաշ եփել կամ տուն հաւաքել, ինչ ընկնում էր — մնում էր ընկած: Երկու օր էր նախիրը արօտ չէր տարւում, երբեմն այստեղ — այնտեղ կարելի էր տեսնել մի ձի, որ ներս ընկած փորով, կտրած կապի մնացորդը վզից կախ կամ ոտների տակ քաշ տալով, կռծում է փողոցների եզերքին կամ ցանկապատերի արանքում բուսած կանաչները : Քաղցած թուխսը, ճուտերը ետեւն արած, մտնում էր տուն՝ հացի տաշտը քրքրում, եւ կամ, ոչինչ չգտնելով, ծուար էր անում տախտի տակ կամ տախտի վրայ:

Ծանր, տագնապալի օրեր էին, երեկոները ճրագ չէին վառում, գիշերներն անցնում էին վատ երազներով ու տեսիլքներով, իսկ շները, շներն հո շարունակ հաչում էին լուսնի վրայ եւ ոռնում ... Թւում էր, թէ հեռուներում՝ սարերի այն կողմը՝ վխտում են անթիւ — անհամար, պինդավառ ու արնածարաւ թշնամիներ, որոնց հոտը շուներն առել են արդէն... երբեք շներն այդպէս անհանգիստ չէին եղել:

Գիւղի տղամարդկանց մեծ մասն արդէն ճակատումն էր, ուր կամ զէնքով, կամ դիրք փորելով օգնում էր հայ զօրքին, իսկ գիւղում գտնուող ծերունիները՝ ձեռները գօտիները խրած, կանայք կռները խաչած, յաճախ նրանց հետ եւ հասակաւոր երեխաները այս ու այն փողոցի անկիւնում կամ այս ու այն տան բակում խմբուած սպասում էին նոր, հանգստացնող լուրերի:

Մինչդեռ ունեւոր ու ճարպիկ կաղնուտցիներից ոմանք իրենց ճաղաւոր սայլերը լծած, տան մէջը բարձած՝ ընտանիքով, երեխաներով դաղթում էին գիւղից: Տանում էին, ինչ կարող էին, նորահարսն իր օժիտը, պառաւն իր հոգեպահուստը, իլիկն ու մանածը, տանտիկինն իր հացատեղէնն ու ամանեղէնը, իսկ փոքրիկ երեխաները մի հաւ կամ մի կատու գրկած՝ բեռնած սայլի վերեւը տեղաւորուած՝ ուխտ գնացողի ժպիտով նայում էին մնացողներին ու կարծես ասում էին, «է. շուտով կը վերադառնանք, առ այժմ մնաք բարով»... Մնացողները սակայն հեռացողներին նայում էին թաքնուած արհամարհանքով, աշխատում էին ամէն կերպ ցոյց տալ, որ իրենք երբեք չեն վախենում եւ բնաւ մտադիր չեն թողնել, հայրենական օջախները եւ պապերի նուիրական գերեզմանները: Րոպէները խորհրդաւոր էին. մարդիկ խօսում էին զգացմունքներով:

— Մենք մեր հողը չենք թողնի. էստեղ ծնուել ենք, էստեղ էլ կը մեռնենք,— ասում էին հանդիսաւորապէս, կարծես երդուելով :

Հեռացողներն այդ համարում էին յանդիմանանք եւ, վախկոտ չերեւալու եւ արդարանալու համար կարծես, ասում էին:

—Կնանոնց, երեխաներին առնենք՝ տօրէնների երեսը չտեսնես, մենք մի քանի օրից ետ կը գանք ...

Բայց դա չէր մխիթարում մնացողներին. ընդհակառակը՝ աւելի էր տխրեցնում: Նրանց տագնապն աւելացնում էր մանաւանդ անձրեւը, որ մերթ վարար, մերթ մանրամաղ իջնում էր երկինքը պատող մոխրագոյն ամպերից :

Զօրքի նահանջից յետոյ գիւղում տիրեց մի անշարժ լռութիւն, որ լինում է միայն անտառում փոթորկից առաջ: Գիւղի կեանքը կանգ առաւ ու ամէն ինչ համակուեց մի համր սպասողականութեամբ, երբ սիրտը կարծես չի բաբախում, շնչառութիւնն ընդհատւում է կամ հեւում, երբ մարդկանց շարժումներն ու խօսքերը չեն աւարտւում ... Թէ մարդ, թէ անասուն, տուն թէ ծխնելոյզ ասես սպասում էին ինչ է լինելու մի ժամ, երկու ժամ յետոյ այժմ շներն իսկ դադարել էին հաչելուց: Մի քանի րոպէում փողոցներն ամայացան, բակերը դատարկուեցին, մնացող մարդիկ աշխատում էին թաքնուել ապահով տեղեր: Ամէնքին թւում էր, թէ թշնամին դարան մտած նայում է իրենց, ուստի եւ անցնում էին պատերի ու ցանկապատերի կողքով, գրեթէ կուզեկուզ ու վազեվազ ...

Բայց թշնամին գիւղ մտաւ միայն հետեւեալ օրը կէսօրին: Նրա մօտեցումը տեսնելով՝ գիւղի մեծ մասը թաքնուեց, որ առաջին իսկ օրը, երբ թշնամին առաւել զաղազած է լինում, նրա ձեռքը չընկնին եւ ի զուր նահատակ չդառնան:

(1)

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահ Ըսմէթ Ինէօնիւ որ վերջերս պտոյտներ կը կատարէր Անատոլուի մէջ, վերադարձած է Անգարա : Ծովածաւալ բազմութեան մէջ որ լեցուցած էր կայարանը, կը նշմարուէին նաեւ դեմոկրատ վարիչները : Տեսակցելով երկու կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն հետ ըսած է թէ շատ գոհ է իր կատարած ուղեւորութենէն : «Շատ երջանիկ տպաւորութիւններով կը դառնամ ճամբորդութենէս, պէտք էր այս ուղեւորութիւնը : Շփումներ ունեցայ ժողովուրդին, ինչպէս եւ քաղաքական կուսակցութեանց հետ : Այս շփումներն ալ անհրաժեշտ են եղեր : Եւ հիմա կը դառնամ ուրախ եւ գոհունակ սրտով : Համոզուեցայ որ երկիրը անդորր է, եւ միաբանութիւն ու ներդաշնակութիւնը պիտի շարունակուին : Բոլորդ ալ ապահով եղէք : Կը վերադառնամ լաւ տպաւորութիւններով եւ նպաստաւոր արդիւնքներով » :

ՔՈԼԵՐԱՆ կը տարածուի ամբողջ Եգիպտոսի մէջ Իշխանութիւնները պաշտօնապէս կը յայտարարեն որ համաճարակը վարակած է երկրին մէկ երրորդը : Դէպքեր պատահած են Գահիրէի ինչպէս նաեւ Իսմայիլիայի մէջ : Երկուշաբթի օր օդանաւերը հականեխիչներով «Ջրեցին» մայրաքաղաքին աղքատ թաղերը ճանճերն ու մժեղները մաքրելու համար :

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ .— Պանիր 100 կրամ ամէնուն Հոկտեմբերի FA կտրոնով : Նարինջ, լեմոն եւայլն .— E. J. եւ A. դասակարգերուն յատկացուելիք բաժնեչափին համար՝ Հոկտեմբեր 13էն առաջ մանրավաճառներուն յանձնել SL կտրօնը :

ՀԻՒՍՈՒԱԾԵՂԷՆ .— 1946ի բաժնետէտրերուն AL. AR. եւ AQ տոմսերէն իւրաքանչիւրը կ'արժէ եօթը «կէտ» տնական ճերմակեղէններու համար : AL եւ AR տոմսերը կարելի է օգտագործել անկողինի կերպաս գնելու համար, իւրաքանչիւր տոմսով կէս քառակուսի մեթր :

ԷՆԿԻՒՐՐԻԻ կառավարութիւնը, յայտարարած է, ի պատասխան Մոսկուայի եւ Պելկրատի կառավարութեանց բողոքներուն, որ ինք որեւէ դիմում կատարած չէ Թուրքիա ընդունելու համար՝ թրքական կամ մահմետական ծագում ունեցող բայց Խորհրդ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ հպատակ գաղթականները :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ կր շարունակէ յանձնարարել Ամերիկայի ժողովուրդին որ քիչ ուտեն յանուն խնայողութեան : «Միս մի ուտէք երեքշաբթի օրերը, իսկ հինգշաբթի օրերը մի ուտէք հաւկիթ կամ հաւեղէն» : Կը հաւատանք որ կամաւոր զրկանքը աւելի լաւ է քան պարտաւորիչ հակակշիռ մը, կ'աւելցնէ նախագահը : «Սովահար ժողովուրդները իրենց նայուածքը յառած են մեզի. յուսախաբ չընենք զանոնք» :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ համաժողովին երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ, Խորհ. Միութեան պատուիրակը՝ Վիշինսքի, յայտարարեց որ Պալքաններու խառնակութեան իրական պատասխանատուներն են Ամերիկան եւ Անգլիան : Ամերիկան է որ վերջ տուաւ Յունաստանի անկախութեան, ըսաւ Վիշինսքի, եւ օգնութեան ծրագրին գործադրութեան համար Յունաստան ղրկուած մասնագէտները պէտք է հեռանան այդ երկրէն : Պատուիրակը բողոքեց այն ամբաստանութեան դէմ թէ Պուլկարիան եւ Եուկոսլաւիան պատասխանատու եղած են Պալքաններու անստոյգ կացութեան :

Իրաքի արտաքին նախարարը Ֆատիլ Ճամալի, Պաղեստինի հարցին քննութեան ընթացքին խօսք առնելով, ըսաւ որ սիոնականութիւնը տարբերութիւն չունի նացիականութենէն : «Հրեաները կը հետեւին Հիթլէրի մեթոտներուն» : Նախարարը քննադատեց նաեւ Ամերիկայի բռնած ընթացքը Պաղեստինի հարցին մէջ : Նուրի փաշա, Իրաքի վարչապետը դէմ արտայայտուեցաւ Պաղեստինի բաժանման ծրագրին :

ԹՐՔԱԿԱՆ զինուորական պատուիրակութիւն մը որ, ինչպէս հաղորդած էինք, ճամբայ ելած է դէպի Ամերիկա, զօրավար Օմութագի առաջնորդութեամբ, Լոնտոն հասաւ երկուշաբթի օր : Զօրավարը Ուաշինկթըն կ'երթայ զինուորական կազմածներու գնումին համար : Վերադարձին դարձեալ Լոնտոնէն պիտի անցնի՝ Բրիտ. սպայակոյտին հրաւէրով :

ՍԱՐԻ ժողովուրդին 87 առ հարիւրը քուէարկեց ի նպաստ այն կուսակցութեանց որոնք համաձայն են որ Սարը տնտեսապէս կապուի Ֆրանսայի :

ՐԱՄԱՏԻԷՆԻ բնակարանին մօտ, պարտէզի մը մէջ երկուշաբթի ժամը 1ին, թնդիւն մը արթնցուց Տէքարվիլի խաղաղ բնակչութիւնը : Հաստատուեցաւ որ հետեւանքն էր ականի մը պայթիւնին : Րամատիէ որ քանի մը ժամ առաջ մեկնած էր Փարիզ, երբ իմացաւ ժպտելով ըսաւ, «արհեստի անպատեհութիւններ են ատոնք, պէտք չէ շատ լուրջ բան եղած ըլլայ» :

Հ. Յ. Դ. ՏԷՍԻՆԻ կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Թորոս Հերոյեանի, իր հօր ցաւալից մահուան առթիւ՝ որ տեղի ունեցած է արկածի մը հետեւանքով Ամերիկայի մէջ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ կը տօնուի Լիոնի մէջ, 11 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Etienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécilleի մէջ : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ մօտ օրէն :

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէսը իր 11 խումբերու մասնակցութիւնով շաբաթ 25 Հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Brebant Marseillais»ի սրահներուն մէջ :

Կը խնդրուի չխաչաձեւել : Մանրամասնութիւնները յայտագրով :

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը :
ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին :
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ :
ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին : Կը խնդրուի չխաչաձեւել :
Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար :

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հիւանդապահութեան պատրաստութեան յատուկ դասախօսութիւնները կը վերսկսին Հոկտ. 16ին, հինգշաբթի ժամը 5ին, Իսիի իր դարմանատան մէջ, դասախօսութեամբ Տօքթ. Ռուբէն Տէր Դաւիթեանի :

15 տարեկանէն վեր այն հայ օրիորդները, որ կը փափաքին դասախօսութեանց հետեւիլ, արձանագրութեան համար դիմեն հինգշաբթի օրերը Sosiétés Savantes, E սրահը :

Փարիզի մասնաճիւղին թղթակցութեան համար հասցէն La Croix Bleue Arménienne, Section Paris, 15bis, rue Amélie, Asnières (Seine), հեռաձայն Gré. 30-95 :

Դրամական առաքումները ընել 43 rue Richer, Mlle Palouyanի :

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶԴԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկունը կիշէէն :

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր :

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին : Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Պիւֆէ — Մուտք 150 ֆր.

ՔԱՐԹԻԷ ԼԱԹԷՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

«ՌՈՄԷՕ»Ն

71 Bld. St. Germain — Հեռ. Odé. 07-75

Տնօրէն ԷՎԱՃԻԼԻՕՍ-ՇԱՓՏԱԼ
Իր Թանկոյի նուագախումբը կը ղեկավարէ
Լ. ՌՕՍՍԻ իր ՇԱՐԼԻՍ երգիչով
Իր շնորհալի պարուհին Լ. ՌՕՁԻԹԱ ՏԷԼ ՌԻՕՆ
Իր իրապաշտ երգչուհին՝ ԼԻԼԻԱՆ ՂՈՒՎԷՆ
իր երիտասարդ պարուհիներու խումբը
եւ 1900ի FRENCH - CANCANը
իր համակրելի երգիչը՝ ԹԷՕ-ԱՐՇԻՐԻՍ
Կ'արժէ տեսնել եւ ծափահարել
Ժամը 6.30էն կարելի է ճաշել ու պարել
իսկ քապարէի բաժինը ժամը 10էն մինչեւ լոյս
Ձեր սեղանները կրնաք կանխաւ ապահովել

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ԵՒ ԼԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ գիտցող, օրիորդ մը կը փնտռուի գրասենեակի մը մէջ անմիջապէս աշխատելու համար :

Դիմել Հայ Գաղթականներու գրասենեակը, ժամը 10—12, 7 rue Copernic, Paris (16), métro Boissière :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Monteur en chaussures լաւ վճարում : Դիմել Etbls. Apovian, 99 rue de Belleville : Métro Pyrenées, Paris (19) :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Վարդանեան եւ զաւակները, Բաբկէն Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Վաղինակ Վարդանեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով կամ մամուլի միջոցաւ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց աղջկան, քրոջ, եղբօր աղջկան սիրելի եւ անմոռանալի ԳԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի վաղաժամ մահուան առթիւ :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հոկտեմբեր ամսուան ընթացքին կը լրանան բազմաթիւ բաժանորդներու վեցամսեաները : Պիտի խնդրէինք որ առանց սպասելու իւրաքանչիւրին ուղղուած նամակներուն, փութան վճարել թէ հին եւ թէ նոր բաժնեգինները, դիւրացնելով վարչութեան աշխատանքը :

Այս առթիւ կը յիշեցնենք կրկին որ ոչ մէկ ծանուցում չկրնար առանց վճարումի դրուիլ թերթին մէջ :

Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Ջաւարեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, 10 Հոկտեմբեր, ժամը 8.30ին «Խրիմեան» Կապոյտ Խաչի սրահը : Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱՆԻԷՌԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը տեղի կ'ունենայ Ջորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ, 149bis Ave. d'Argenteuil : Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ «Եգիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Զեկոյց ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի կողմէ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կարտանի մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները 12 Հոկտեմբեր, ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

ՀԱՅ ԳԻՒՂ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը տեղի կ'ունենայ 13 Հոկտ. երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Studio Caumartin, 19 rue Caumartin :

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ .— Մուրատեան վարժարանին համար իբրեւ հանդերձապահ եւ ննջարանի մաքրութեան աշխատանքի համար 2 հայ տիկիններ կ'ուզուին : Դիմել ամէն օր Մուրատեան վարժարանը, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Sèvres :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ .— «Հայրենիք Ամսագիր »ի հաւաքածոյ մը, 1923—1940, ընդամէնը 188 գիրք, ծախու է 10.000 ֆրանքի : D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9) :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 Հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ : Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողքներէն, Կառկանի, Վիլ Բարիվի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին :

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17 :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ԼԱՒ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ կար կարող գործաւորուհիներ իրենց տան մէջ աշխատելու համար : Ներկայանալ certificat domicileով Maison MINA, 32 rue des Annelets, métro Botzaris կամ Place des Fêtes :

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն : Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք :

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել :

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքօփներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ :

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսաւորութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք՝

ՄԻ' ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՑ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Ծախու է

Սափրիչի ամբողջական կազմած մը՝ 2 այրի եւ 2 կնոջ յատուկ : Լավաբօ, հայելի, թիկնաթոռ, աթոռներ, 2 սէշուար, դարակներ եւայլն :

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Յ. Տ. Յ.ի :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 9 Octobre 1947 Հինգշաբթի 9 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5157-Նոր շրջան թիւ 766 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԿԱ՞Խ ԹԷ ՍՏՐՈՒԿ

Հայ Յեղափոխութեան Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի կեդր. Վարչութիւնը թէյասեղան մը սարքած էր անցեալ շաբթու, ի պատիւ Սուրիա-հայ երիտասարդ բանաստեղծի մը:

Հանդէսին հրաւիրուած էին Փարիզի շրջանին ծանօթ մտաւորականները՝ չէզոք թէ կուսակցական:

Բանաստեղծը, Անդրանիկ Ծառուկեան, Դաշնակցական է եւ Մերձաւոր Արեւելքի մեր գրականութեան երիտասարդ մշակներէն մէկը:

Շաբաթներ առաջ Փարիզէն անցաւ նաեւ ուրիշ բանաստեղծ մը որ ունի կուսակցական տարբեր դաւանանք:

Հիւրասիրութիւն մըն ալ անոր ի պատիւ՝ կազմակերպուած անկախ հոսանքի մը ներկայացուցիչներուն կողմէ:

Երկու երիտասարդ ուժերուն միջեւ բաղդատութիւն մը ընելու համար չէ որ կը գրենք այս տողերը, այլ մատնանիշ ընելու համար երեւոյթ մը որ խիկապէս ցաւալի է:

Երբ Փարիզէն անցնող յայտնի դէմքը Դաշնակցական է, կամ առնուազն համակիր մեր կազմակերպութեան, դիմացի բազմութիւնը ոչ «իրար կ՚անցնի», ոչ ալ կը հետաքրքրուի իր ներկայութիւնով:

Կը բաւէ երկու քար գլորել Դաշնակցութեան հացէին կամ քանի մը գոմադեղ հայհոյանքներով արտայայտուիլ մեր կուսակցութեան հին եւ նոր պատմութեան մասին, «ի պատւոյ» ըլլալու եւ գրկաբաց ընդունուելու համար միւսներէն:

Այս անփառունակ երեւոյթը ի յայտ կուգայ ոչ միայն ողջերուն այլ նաեւ անվերադարձ մեկնողներուն նկատմամբ:

Տակաւին թարմ են շիրիմները Օհանջանեանի եւ Ազբալեանի — մէկը կուսակցական գործիչ ու պետական դէմք, իսկ միւսը բազմակողմանի մտաւորական որ նոյնիսկ Հայաստան հրաւիրուեցաւ:

Շաբաթներ անցեր են այդ երկու անզուգական դէմքերուն մահէն ի վեր ու տակաւին, չէզոքութեան պատմուճանը իրենց ուսերուն նետած մտաւորականներ, չեն բարեհաճիր երկու բառ սարքել՝ յարգելու համար անհետացողներուն յիշատակը:

Բնականաբար այդ անկախներն իրենց խորախորհուրդ հաշիւները ունին եւ յարմար առիթով մը կրնան նոյնիսկ, կծու բառեր արտասանել, ե՛ւ մէկին, ե՛ւ միւսին հասցէին, ուրիշներուն աչքը մտնելու ակնկալութեամբ:

Որքա՜ն տարբեր է, սակայն, Դաշնակցութիւնը:

Հակադաշնակցական բանաստեղծին նուիրուած թէյասեղանին մէջ խօսք կ՚առնեն յայտնի Դաշնակցականներ:

Դաւանափոխ Աւետիք Իսահակեանի քառասնամեայ գրական գործունէութիւնը կը փառաբանուի Դաշնակցական մամուլին մէջ:

Ռամկավար ականաւոր բանաստեղծի մը մահէն ետք, մեր մամուլը կ՚արտասանէ իր գնահատական խօսքը անոր արուեստին ու վաստակին մասին:

Բայց դիմացի բազմութիւնը ամէնէն տարրական քաջութիւնն իսկ չունի տասնըհինգ տարիէ ի վեր ահաւոր հիւանդութեան մը ճիրաններուն մէջ տառապող ծերունազարդ գրագէտի մը անունն արտասանելու:

— Երեւանը ի՞նչ կ՚ըսէ...

Ու ճառ, սարկամիտներէն, որքա՜ն որ կ՚ուզէք՝ միութիւն եւ համերաշխութիւն քարոզելու համար:

Այդ քարոզներէն թող օգտուին այն եպերելի խառնակիչները որոնք, յուսահատօրէն անձնատուր հակադաշնակցական մոլուցքին, կորսնցուցած են երեւոյթները իրարմէ զանազանելու եւ հաւասարակշռութիւն պահելու առաքինութիւնը:

Դաշնակցութիւնը անկարելի զիջումներ ըրած է, մինչեւ այսօր, համերաշխութիւն ստեղծելու համար:

Բայց Դաշնակցութիւնը պառաւներու կազմակերպութիւն չէ՝ իր տեսակէտներէն հրաժարելու համար:

Կուսակցական պայքա՞ր, մենք միշտ պատնէշին վրայ ենք: Կը բաւէ որ այդ պայքարը պահէ իր քաղաքական-դաւանական նկարագիրը, եւ չմտնէ գրականութեան անդաստանէն ներս:

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՒ Ի՞ՆՉ ԴԵՄՈՔՐԱ՜ՍԻ...

Ապրուստի այս յարաճուն սղութեան մէջ երբ ամէն բանի գինը կը բարձրանայ ամէն օր, ամէն վայրկեան, հաճոյք է տեսնել որ կան բաներ որոնք կ՚աժաննան եւ ի՜նչ համեմատութեամբ, տէ՜ր Աստուած...:

Գիտեմ որ զարմանքով պիտի փնտռէք սա աժանցած ապրանքը:

Անմիջապէս ըսեմ, դեմոքրասին է ան, դեմոքրասին որ իջե՜ր իջե՜ր ու դացեր-եկեր թուրք երեսփոխանի մը բերանն է ինկեր:

Վերջերս շատ կը խօսուէր արդէն այդ մասին մեր երբեմնի վաքանտաշներուն երանելի երկրին մէջ, ուր միահեծան Խալքը սկսեր էր համբերութեամբ ականջ տալ՝ գաղափարի, քննադատութեան, եւ մամուլի ազատութեան ինչպէս նաեւ ուրիշ շարք մը հազուագիւտ ազատութիւններու մասին եղած ակնարկութեանց: Ու գիշատիչ վագրին նման, ճանկերը թաթերուն տակ պահած, մտիկ կ՚ընէր: Վստահ էր որ վերջին պահուն քանի մը հրացանի համազարկ, քանի մը կախաղան ամէն բան իր տեղը կը բերէին դարձեալ:

Բարեբախտաբար թրքական դեմոքրասին խելօք է, եւ չի սիրեր այդ կարգի, արիւնի գոյն ունեցող բաները, կամացուկ մը ինքն ալ կը պահուըտի:

Այս օրերս նորէն հրապարակ իջած է սակայն Զօր. Ալտօղանի մը բերնով, եւ ի՞նչ բերան...:

Եթէ կարդացիք «Յառաջ»ի երեքշաբթի օրուան լուրերու բաժնին մէջ մարգարտաշար, բառերու, ածականներու շարանը Պ. երեսփոխան զօրավարին բերնէն, անշուշտ համոզուեցաք որ մի միայն դեմոքրասին? — ան ալ թրքականը — կրնայ այդքան ազատութիւն տալ իր հարազատ զաւակներուն գեղարուեստօրէն? հայհոյելու, կոտրել — թափելու, զարնելու զարնուելու: Ո՞վ պիտի զարմանար այս դէմոքրատ երեսփոխանին խօսած ճառերէն: Ամէն պարագայի ոչ մենք:

ՍՕՍԻ

ՁԵԿՈՅՑ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԳԱՂԹԻ Բ. ԿԱՐԱՒԱՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹԻ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Գործադիր Ժողովին Հոկտեմբեր 1ի լիագումար նիստը լիովին յատկացուեցաւ Ներգաղթի Ա. եւ Բ. կարաւաններուն հետ սերտ առնչութիւն ունեցող հարցերու ուսումնասիրութեան: Կը նախագահէր վարիչ պատուիրակ Տ. Վ. Մալէզեան:

Ժողովը Փարիզի, Լիոնի, Վալանսի եւ Մարսէյլի պատկան մարմիններէն ստացուած հաշուետուութիւններու լոյսին տակ հաստատեց թէ՝ 1.— Ա. կարաւանին կազմակերպման եւ ճամբայ հանուելուն առթիւ կատարուած ծախքերը, յաղթահարուելիք բացառիկ դժուարութեանց հետեւանքով եղած են նախատեսուածէն շատ բարձր: 2.— Նոյն կարաւանին մեկնումին առթիւ ներգաղթողներէ գանձուած ճանապարհածախսին համագումարը եղած է շատ անբաւարար: 3.— Այս բացասական ցաւալի լրողութիւններուն առջեւ, Ժողովը որոշեց Բ. կարաւանի ներգաղթողներուն համար հաստատել ճանապարհածախսի նոր սակացոյց, որ պիտի գործադրուի, ինչպէս Ա. կարաւանին առթիւ, պատկան տեղական մարմիններու կողմէ, կեդրոնէն ղրկուած մասնաւոր պատուիրակներու հսկողութեան տակ:

4.— Ներգաղթողները կը հրաւիրուին իրենց մեկնումին առթիւ կատարուելիք ծախքերուն դիմաց վճարել իրենց ճանապարհածախսը, եւ ամէն բանէ առաջ եւ անմիջապէս վճարել զայն ի ներկայութեան կեդրոնի պատուիրակներուն, Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ ստանալով համապատասխան ընկալագիր:

5.— Այս ընկալագիրները ցոյց տալով է որ շոգեկառք եւ նաւ պիտի ընդունուին ներգաղթողները եւ անոնց տանելիք գոյքերը:

6.— Ամէն թիւրիմացութիւն կանխելու համար կը յայտարարուի թէ Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ տրուած այս ստացագիրը չունեցող ներգաղթողները, ինչպէս նաեւ անոնց գոյքերը պիտի չընդունուին ոչ շոգեկառք ոչ ալ նաւ

7.— Ժողովը այս առթիւ մի առ մի քննութեան բովէն անցուց Ա. կարաւանին առթիւ կատարուած ծախքերուն տասը գլուխները, եւ որոշեց ժամանակին կատարել անհրաժեշտ դիմումներ պետական իշխանութեանց եւ նաւահանգիստի վարչութեանց մօտ, որպէսզի ներգաղթողներու փոխադրութիւնը, բանակումի, պարէնաւորման ու նաւ մուտքը կատարուի առանց ձգձգումի, ամենանպաստաւոր պայմաններու մէջ:

Փարիզ, 7 Հոկտ. 1947

ԴԻՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԻ

Երրորդ Միջազգայինի վերակազմութիւնը եւ խաղաղական շրջանակները

Երրորդ Միջազգայինի վերակազմութիւնը կը մտահոգէ քաղաքական շրջանակները՝ բոլոր Դաշնակից երկիրներուն մէջ:

Անգլիա.— Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն մէկը յայտարարեց երեքշաբթի օր որ համայնավարներու այս ելոյթով աւելի պիտի լարուին Մեծերուն յարաբերութիւնները, բայց բրիտանական կառավարութիւնը չափով մը ուրախ է որ Մոսկուա իր քաղաքականութիւնը յառաջ կը մղէ բացէ ի բաց: Ինչ կը վերաբերի Անգլիոյ համայնավարներուն բացակայութեան — Վարշավայի ժողովէն — պաշտօնատարը դիտել կուտայ թէ զիրենք չի հետաքրքրեր: Միւս կողմէ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Հէրի Փալիթ, խօսելով 5000 հետեւորդներու առջեւ, խանդավառ բառերով ողջունեց Միջազգայինի վերակազմութիւնը: «Ամերիկայի կայսերապաշտ տարրերը մեծ թափով պատերազմի կը պատրաստուին», ըսաւ Փալիթ:

Ֆրանսա.— Ընկերվարական կուսակցութիւնը պաշտօնական յայտարարութեամբ մը կը շեշտէ որ Խորհրդային Միութիւնը կ՚ընդունի այլեւս որ աշխարհը երկու հոսանքներու բաժնուած է եւ կը պահանջէ որ բոլոր համայնավար կուսակցութիւնները հպատակին իր ռազմավարութեան՝ ամերիկեան խմբակցութեան դէմ պայքարելու համար: M. R. P. կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը կը շեշտէ Վարշավայի յայտարարութեան մարտաշունչ նկարագիրը եւ խորհրդաժողովին «պատերազմը» ընկերվարականներուն դէմ: «Եթէ նոյնիսկ ընդունինք որ գոյութիւն ունի դրամատիրական կայսերապաշտութեան սպառնալիքը, Վարշավայի խորհրդաժողովը կը ձգտի ստեղծել աւելի վտանգաւոր կայսերապաշտութիւն մը — թշուառութեան եւ անօթութեան կայսերապաշտութիւնը»: Համայնավար կուսակցութեան վարիչներէն Պ. Մորիս Թորէզ կը հաւաստէ որ այս որոշումը պիտի արժանանայ աշխատաւորներու եւ խաղաղութեան բարեկամներու խանդավառ հաւանութեան եւ մտածել պիտի տայ բոլոր անոնց որոնք նոր արկածախնդրութիւններ նոր աղէտներ կը սարքեն: «Մենք Խորհ. Միութեան հետ ենք»:

Հռոմ.— Իտալական համայնավարներու Վարշավայի ժողովին պատուիրակը, Լուիճի Լոնկօ, կը բացատրէ որ Տեղեկատու Դիւանը ստեղծուեցաւ պատերազմի սպառնալիքէն: «Աշխարհի խաղաղութիւնը եւ կարգ մը երկիրներու անկախութիւնը վտանգուած են»:

Ուաշինկթըն.— Պետական շրջաններուն համոզումով նորաստեղծ կազմակերպութիւնը քարոզչական բնոյթ ունի այսօր բայց պիտի հետզհետէ գործադրէ գաղտնի եւ շատ աւելի զօրաւոր Միջազգայինի մը որոշումները: Այս շաբթու կամ յառաջիկայ շաբթուան սկիզբը շատ կարեւոր ժողով մը պիտի գումարուի Ուաշինկթընի մէջ — Վարշավայի յայտարարութեան առթիւ — որուն պիտի մասնակցին նախագահը, արտաքին նախարարը, Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը, Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին հրամանատարը եւ ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ:

Մոսկուա.— «Աշխատաւորներն են որ կը ծառանան արեւմտեան ժողովրդապետութեանց դէմ» կը յայտարարեն թերթերը՝ Վարշավայի խորհրդաժողովին մասին խօսելով: Կը շեշտուի որ ուրիշ համայնավար կուսակցութիւններ եւս կրնան մասնակցիլ նորակազմ «դիւանին»: Տասնըվեց միլիոն համայնավարներ կը հաշուեն մասնակցող 9 երկիրներուն մէջ որոնց եօթը արդէն իրական ժողովրդապետութիւններ են, իսկ երկուքը (Ֆրանսա եւ Իտալիա) կը նկատուին կարեւոր «տարրեր»: Վարշավայի յայտարարութեան միւս գլխաւոր պատուէրներն են —

Ա.— Դիմադրեցէք երբ Ամերիկան փորձէ տարածել իր քաղաքական եւ տնտեսական ազդեցութիւնը: Բ.— Միացէք եւ կապ պահեցէք իրարու հետ: Գ.— Մի՛ վախնաք Ամերիկայի սպառնալիքներէն: Դ.— Մի զիջիք Ամերիկային: Ե.— Մի բանակցիք աջակողմի ընկերվարականներուն հետ — Րամատիէ, Պլում, Էթլի, Պէվին եւայլն: 1935ին Միջազգայինը կը յանձնարարէր ճակատ յարդարել Հիթլէրի դէմ, այսօր կը յանձնարարուի պայքարիլ Ամերիկայի դէմ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Պոլիսը, Ազատագրական պայքարի ընթացքին

Ե.

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

« Լա Ֆրանսէզ»էն, Շառլ Քալչիէն եւ Բանթիկեանէն յետոյ, ահաւասիկ Ֆրանսական Արեւելքի Ընկերակցութիւնը: Հաւանաբար, ժամանակին եւ պարագաներուն բերումով ստեղծուած կազմակերպութիւն մը: Մեծ շահերու ընդհարման եւ քաղաքական դաւերու նախօրեակին, շատ յաճախ հրապարակ նետուած են նման կասկածելի խմբաւորումներ՝ պարտկելու կամ պաշտպանելու համար անխոստովանելի հաշիւներ:

Այս շարքին ըլլալ կը թուի նաեւ վերոյիշեալ ընկերակցութիւնը, որ մեծ շահագրգռութիւն ցոյց կուտայ Միլլի շարժումին հանդէպ, եւ Պոլիս կը փութացնէ Տը լա Քրուա անունով «կրակոտ ու խանդավառ երիտասարդ մը», բեռնաւորուած անհատնում խոստումներով եւ անվերապահ համակրանքով :

Սակայն ո՛չ Ընկերակցութեան կեդրոնը եւ ո՛չ ալ Տը լա Քրուա ճամբայ մը չեն կրնար գտնել՝ Թուրք ազգ. շարժումին հետ յարաբերութեան մտնելու համար:

Այդ թուականներուն «Թասվիրի Էֆքեար» կը նկատուէր Միլլի շարժումին ամէնէն համոզուած կողմնակիցը: Ընդհանրացած կարծիք մըն էր այս նոյնիսկ օտար շրջանակներու մօտ: Հետեւաբար, Արեւելեան ընկերակցութեան կեդրոնը կը մտածէ իր ընծայելիք օժանդակութեան ճամբան բանալ «Թասվիր»ի միջոցաւ, եւ ըստ այնմ ալ կը հրահանգէ իր ներկայացուցիչին :

Տը լա Քրուա, Պոլիս հասած օրն իսկ ձեռք կը ձգէ Էպիւզզիա Վէլիտի (Տէր եւ Տնօրէն Թասվիրի) Մաքրիգիւղի բնակարանին հասցէն, եւ ժամադրութիւն մը կը խնդրէ: Վէլիտ հաճոյքով եւ ուրախութեամբ կ՚ընդունի ժամադրութիւնը: Երիտասարդ Ֆրանսացին կը տեղաւորուի արուարձանի հիւանոցներէն մէկուն մէջ:

Տը լա Քրուա կը պարզէ իր առաքելութեան նպատակը եւ կը յայտնէ թէ՝ ինք Պոլիս եկած է Ազգ. բանակին օժանդակելու առաջադրութեամբ, եւ պատրաստ է կատարելու արտայայտուելիք բոլոր ցանկութիւնները :

Յաջորդ օրը, Տը լա Քրուա, Վէլիտ եւ Քէմալ (զօրավար) պէյերը կը ժամադրուին «Թասվիր»ի խմբագատունը: Քէմալ պէյ հետեւեալ տողերով կը ներկայացնէ իր տպաւորութիւնները.—

«Ես ապշահար մնացած էի այս ինքնեկ (ﺑﻜﻨﻤﻪ ﻛﻠﻤﺶ) մարդուն անհատնում եւ շռայլ խոստումներուն առջեւ: «Առողջանալիք հիւանդին մօտ բժիշկը ինքնաբերաբար կուգայ» կ՚ըսէ առածը: Քսաներկու տարեկան այս երիտասարդը երկնառաք չնո՞րհ մըն էր արդեօք: Իրականութեան մէջ գորովալի փրկարար մըն էր ան, մեզի համար»:

Պատեհութենէն օգտուելով, Քէմալ պէյ կը խնդրէ Տր լա Քրուայի միջնորդութիւնը՝ Զէյթունպուրնու եւ Պարութխանէ ամբարուած զինամթերքին իրենց յանձնուիլը ապահովելու համար: Այս երկու պահեստներուն մէջ կը գտնուին նաեւ Վրանկէլի բանակին պատկանող չորս հարիւրի մօտ թնդանօթներ, միլիոնաւոր փամփուշտ, ռումբ, եւայլն, որոնք թանկագին օժանդակութիւն մը կրնային ըլլալ Միլլի բանակին համար : Այս երկու պահեստներն ալ կը գտնուին Ֆրանսական զունդի մը հսկողութեան տակ :

Անուելիք այս քայլը սակայն, Ֆրանսական համապատասխան իշխանութեանց մօտ տեսակցութիւն մը անհրաժեշտ կը դարձնէր՝ վճռական ապահովութիւն ստանալու համար: Վէլիտ պէյ, երկու օր յետոյ, բերդէն գրաւուած ըլլալու լուրը կը բերէ:

Ալ կրնաք երեւակայել ցնծութիւնն ու ընդհ. ոգեւորութիւնը :

Նախապատրաստական աշխատանքները կը սկսին: Ծովու եւ ցամաքի վրայ ձեռք կ՚առնուին ապահովութեան բոլոր միջոցները: Շոգենաւը խարխափ կը նետէ Գըզ Գուլէսիի բացերը, եւ տնօրինութիւններ կ՚ըլլան փոխադրութեան եւ բեռնաւորման համար:

Որոշեալ օրը իրիկուան, Մաքրիգիւղի տան մէջ կը հաւաքուին Վէլիտ, Քէմալ եւ Տր լա Քրուա: Սեղան մը կը սարքուի եւ կանուխէն կ՚ընթրեն, մեծ ոգեւորութեամբ եւ ախորժակով : Յետոյ, երեքով կ՚ուղղուին դէպի զինապահեստ, եւ պահակին կը յայտնեն հարիւրապետը տեսնելու իրենց ցանկութիւնը: Ենթասպայ մը կ՚առաջնորդէ զիրենք:

Հարիւրապետ անկողինէն կ՚ելլէ եւ

— « Ձեզ գիշերանոցով ընդունած ըլլալուս համար ներողութիւն կը խնդրեմ: Բայց չուտով մոռցնել պիտի տամ ձեզի կենցաղավարական այս պակասը» կ՚ըսէ :

Ջերմ խօսքերով կը փոխադարձեն եւ սրտագին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն զինուորականին, որ անտարակոյս տեղեակ էր անցուդարձին եւ որոշ հրահանգ ստացած :

Ժամանակը աւելի քան երբեք թանկագին է: Կ՚անցնին գործի: Տը լա Քրուա կ՚ապահովէ մթերանոցներէն մինչեւ նաւամատոյց երկարող տարածութեան ազատութիւնը: Հսկողութիւնը կը վերցուի, եւ ցամաքէն տրուած լուսաւոր ազդանշաններուն վրայ, քարափ կը մօտենան բեռնատար նաւերը:

Տենդագին աշխատանք մինչեւ լուսաբաց: Բոլորը արիւն քրտինք մտած են: «Աւելի պապական քան զՊապն, Տր լա Քրուա կ՚ուզէ չոգենաւ փոխադրել ամբողջ պահեստը, պիտանին եւ անպիտանը միասին»:

Ռազմանիւթին մէկ մասը կը յատկացնեն Պոլսոյ «գաղտնի եւ զինեալ ուժերու կազմակերպութեան», իսկ խոշորագոյնը կը փոխադրուի նաւ, որոնց կարգին թնդանօթ, ռումբ, գնդացիր եւ հազարաւոր սնտուկ փամփուշտ :

Ստացուած արդիւնքէն շատ գոհ չերեւիր Քէմալ պէյ: Ցաւ կը յայտնէ որ, կարճամտութեան իբրեւ հետեւանք, այդ գիշեր անտես ըրած են անգլիական զէնքերու յատուկ բազմահազար սընտուկ փամփուշտները, «որոնց այնքան պէտք պիտի ունենար, յետագային, Միլլի բանակը»:

Հ. ՎՌԱՄ

Երեւանի բնարուժութեան եւ հանքային ջուրերու Ուսումնարանը

(«Սովետական Հայաստան» ամսագիրէն, Յունիս 1947, թիւ 6).

Բնաբուժութեան կաճառը հիմնուել է 1930ին: Ուսումնարանը իր գոյութեան առաջին իսկ օրերից ձեռնամուխ է եղել բնաբուժութեան գաղափարների տարածմանը ժողովրդի մէջ եւ համապատասխան բաժանմունքների կազմակերպմանը շրջաններում: Այսօր կարելի է դիտել այդ աշխատանքի արդիւնքները: Արդէն 1940ին հանրապետութեան 18 շրջաններում գործում էին 23 բնաբուժական բաժանմունքներ ու աշխատանոցներ չհաշուած Երեւանում զանազան բուժ-հիմնարկներում եւ բուժարաններում գործող 20 բաժանմունքներն ու աշխատանոցները: Այդ ցանցն այժմ խիստ աճել է՝ ընդգրկելով գրեթէ Հայաստանի բոլոր շրջանները, չխօսելով արդէն հանրապետութեան մէջ տեղաւորուած հիւանդանոցներում կից բացուած բնաբուժական բաժանմունքների մասին:

Սովետական բնաբուժութեան աշխատանքի հիմքում դրուած էլեկտրօ-լուսաբուժութիւնը իրեն բոլոր նորագոյն տեսակներով, նաւթալանի բժշկութիւնը, ցեխաբուժութիւնը, ջրաբուժութիւնը, կաւաբուժութիւնը,, տորֆաբուժութիւնը եւ այլ ֆիզիքական հնարաւոր միջոցների յայտաբերումն ու օգտագործումը ժողովրդական զանգուածների առողջապահութեան բարձրացման համար: Բուժավայրային աշխատանքը նոյնպէս կազմակերպւում եւ ընթանում է այդ ուղղութեամբ :

Բնաբուժական եւ բուժավայրային սպասարկման տեսակէտից Սովետական Հայաստանն ունի բացառիկ մեծ հնարաւորութիւններ: Տեղական բուժական միջոցների յայտաբերումն ու գիտական օգտագործումն է եղել ուսումնարանի հիմնական աշխատանքը: Այսպէս, բուժական բարձր յատկութիւններ ունեցող ջրեր, ցեխեր, կաւ եւ տորֆ է յայտաբերուած Հայաստանի շատ շրջաններում՝ Երեւանում, Կիրովականում, Բասարգեչարում, Լենինականում, Ախտայում եւ այլուր: Հիանալի բուժական յատկութիւններով է օժտուած Երեւանի հարաւային մասում գտնուող Թոխմախան լճի շրջանի ցեխը, Բասարգեչարի եւ Համզաչիմանի տորֆը, Արզնիի եւ Ջերմուկի ջուրը, Մխիթանայի ցեխը, Վարդանլուի կաւը եւայլն: Բուժական ֆիզիքական այս միջոցների համակցուած օգտագործումը մասնաւորապէս Հայրենական Մեծ Պատերազմի օրերին եւ այսօր, ստալինեան նոր հնգամեակի երկրորդ տարում, դրական մեծ արդիւնքներ տուեցին ռազմաճակատից վերադարձած մեր ռազմիկների առողջութիւնը վերականգնելու, շատ շատերի հաշմանդամութիւնը, մարմնի առանձին անդամների կարկամութիւնը ի սպառ վերացնելու գործում :

Հասկանալի է որ, բնաբուժական հիմնարկների դռները լայնօրէն բաց են բուժման եւ բժշկութեան կարիքն զգացող բոլոր սովետական քաղաքացիների՝ բանուորների, ծառայողների, կոլտնտեսականների եւ մտաւորականների առաջ: Բժշկական օգնութիւնն ու բուժումը ամբողջապէս կատարւում է պետութեան հաշուին:

Մեր ուսումնարանի աշխատանքների մէջ յատուկ տեղ է գրաւում կանանց հիւանդութիւնների բուժման հարցը, որ նպատակ ունի բարձր հիմքերի վրայ դնել ծննդաբերութեան եւ մայրերի առողջութեան գործը: Այստեղ եւս մեծ դեր է խաղում յիշատակուած բնաբուժական մեթոդների կնճռոտ կիրառումը: Վերջերս յատուկ ուշադրութիւն է դարձւում բուժիչ. ֆիզ-կուլտուրայի վրայ, որը նոյնպէս լաւ միջոց է կանանց բորբոքումների մնացած կպումները թուլացնելու եւ այդպիսով ծննդաբերական հնարաւորութիւնները բարելաւելու համար:

Մեր ուսումնարանում, օգտագործւում է Կալցիի ազդեցութիւնը ելեկտրական հոսանքի միջոցով յօդացաւով հիւանդ հիւսուածքների եւ անդամների վրայ: Յօդացաւի մի քանի ձեւերի բժշկութիւնը բուժիչ ցեխով եւ տորֆով, նոյնպէս ծաւալուած է մեր կաճառում:

Բնաբուժական եւ հանքային ջուրերու ուսումնարանը ուշադրութիւն է գրաւել նաեւ մեզանում յաճախ հանդիպող «իշիաս» («էշի քամի») «գոտկացավի» հիւանդութիւնը :

Այդ հիւանդութեան զանգուածային բուժում է կազմակերպուած, անդրմանիշակագոյն ճառագայթների էրիթեմային (այրող) քանակութեամբ, որը տուել է շատ նպաստաւոր արդիւնքներ:

Հետաքրքրական մեծ աշխատանք է կատարել ուսումնարանի ստամոքսա - աղիքային հիւանդութիւնների բաժանմունքը, ստամոքսի եւ 12 մատնեայ աղիքի խոցերի բնաբուժական բժշկութիւնը՝ ջերմաբուժութեամբ, ազդելով համապատասխան ջղային հագոյցների վրայ՝ տուել է ակներեւօրէն դրական արդիւնքներ:

Ուսումնարանը նպատակ է դրել մօտիկ ապագայում ուսումնասիրել եւ կենսագործել բուժիչ ցեխի խթանող ազդեցութիւնը բուժ.ֆիզ-կուլտուրային բժշկութեան դէպքերում: Այս տարի կազմակերպուելու են բուժ-ֆիզ-կուլտ աշխատանոցներ, մեր հանքային ջուրերում առաջին հերթին՝ Կիրովականում եւ Ջերմուկում :

Այժմ Սովետական Հայաստանն ունի գործող չորս հանքային ջերմուկներ եւ նոր ջերմուկների վայրերի իւրացման ու զարգացման լայն հեռանկարներ: Գործող չորս ջերմուկներուն առաջինը Արզնի, ջրաբուժական կայանը գտնւում է Երեւանից 25 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, Հրազդանի դեղատեսիլ ձորում՝ ծովի մակերեսից 1250 մեթր բարձրութեամբ: Արզնիի հանքային ջրերը դասւում են ածխաթթու — քլորիտ — հիտրոքարպոնատնատրային ջրերի շարքին: Այս ջրերն օգտագործւում են սրտա - անօթային դրութեան հիւանդութիւնների, ստամոքսա - աղիքային, ջղային ու շարժողական անդամների հիւանդութիւնների դէպքերում, երբ վերջիններս յարակցուած են կամ սրտա-անօթային կամ ստամոքսա - աղիքային հիւանդութիւնների հետ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՊՐՈՖ. Ա. Յ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ
(Գիտութեան վաստակաւոր գործիչ)

ԹՈՒՐՔԻԱ՝ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Թուրք նաւատորմի ուժը

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

Թուրք մամուլը, վերջերս, շատ կը խօսի «նաւատորմը զօրացնելու» անհրաժեշտութեան շուրջ: Շատերէն մէկը, Ապիտին Տավէր, որ կը սիրէ անքալ «քաղաքացի ծովակալի» տիտղոսով, «Ճիւմհուրիէթ»ի 23 Սեպտեմբերի խմբագրական սիւնակին մէջ, մանուածապատ խորհրդածութիւններու նիւթ կը դարձնէ հարցը, ու կը խորհրդածէ ի մէջ այլոց .

— «Հրճուանք պատճառեց, մեզի Ծովակալ Մէհմէտ Ալի Իւլկէնի այն յայտարարութիւնը, թէ Հանրապետական կառավարութիւնը բացառիկ կարեւորութիւն կ՚ընծայէ, ու պիտի ընծայէ, Թուրք նաւատորմի զօրացման, եւ թէ գոյութիւն ունեցող Թուրք պատերազմական նաւերը արթուն կը հսկեն երկրի ջրուղիներուն վրայ:

« Նաւատորմը զօրացնելու անհրաժեշտութիւնը զգացուցին մեզի, վերջերս, նաեւ ամերիկացի փորձագէտներն ու զինուորականները, որոնք քննական պտոյտներ կատարեցին, ինչպէս յայտնի է, ցամաքային թէ ծովային մեր ամրութիւններուն մէջ:

«Արդարեւ, հասած է ժամանակը ծրագրեալ աշխատանք ու ճիգ վատնելու աս ուղղութեամբ, երբ նկատի ունենանք մանաւանդ՝ թէ փափուկօրերու եւ մութ հաւանականութիւններու նախօրեակին կ՚ապրինք»:

Ի՞նչ է, սակայն, Թուրք նաւատորմի չօշափելի, ճշգրիտ տարողութիւնը: Այս մասին հաւաստ կոր, թափթփած տեղեկութիւններ միայն կը տրուին յօդուածագրին կողմէ:

Գաղափար մը ունենալու, եւ հետաքրքրութիւններ գոհացնելու նպատակով կ՚ամփոփենք ստորեւ յատակ անուններ ու թիւեր, քաղուած զանազան մասնագիտական հրատարակութիւններէ:

ՋՐԱՀԱՒՈՐՆԵՐ

Երեք զրահաւոր, — «Եավուզ» (գերմանական գոզօն, նորոգուած 1918էն վերջ), տարողութիւն՝ 23100 թոն, երկարութիւն՝ 186 մեթր, լայնք՝ 29.5 մեթր: «Համիտիէ» (հալումաշ՝ արդէն), տարողութիւն 3850 թոն, երկ. 112 մեթր, լայնք՝ 14.5 մեթր: «Մէճիտիէ» (հալումաշ, նոյնպէս), տարողութիւն 3350 թոն, երկ. 101 մեթր, լայնք 12 մ.:

ԹՈՐՓԻԼԱՀԱԼԱԾՆԵՐ

Ութ Թորփիլահալածներ.— «Կայրէթ» ,

«Մուավէնէթ», «Տէմիրհիսար», «Սուլթանհիսար», «Զաֆէր», «Թընազթէփէ», «Քոքաթէփէ», «Ատաթէփէ», յաջորդաբար՝ 1450, 1360, 1360, 1360, 1206, 1206, 1250 եւ 1250 թոն տարողութեամբ: Այս ութ պատերազմական նաւերու կողքին, երկու փոքր յածանաւեր, «Փէյք» եւ «Պիրք», իւրաքանչիւրը 840 թոն տարողութեամբ:

ԱԿԱՆԱՀԱՒԱՔ ՆԱՒԵՐ

Տասը նաւ, իւրաքանչիւրը 50 թոն տարողութեամբ, եւ անուանակոչուած M. T. B. 1—10:

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈՔՐ ՆԱՒԵՐ

Նաւահանգիստներու պաշտպանութեան յատկացուած են: Կը հետապնդեն ընդծովեաներ: Թիւով՝ 8, անուանակոչուած L. S .B., 1—8: Իւրաքանչիւրը 50 թոն տարողութեամբ:

Անկախ այս ութ նաւերէն, «փնտռտուքի նաւեր» անունին տակ 9 «կանպոթ», — 650—413 թոն տարողութեամբ, իւրաքանչիւրը:

ԱԿԱՆԱՑԻՐ ՆԱՒԵՐ

Երեք նաւ, — «Ույանըք», «Աթաք», «Նուսրաթ», 616, 500 եւ 360 թոն տարողութեամբ:

ՍՈՒԶԱՆԱՒԵՐ

Տասը սուզանաւ, — «Սալտըրայ», «Ըըլտըրայ», «Տումլուփընար», «Կիւր», «Սագարիա», «Պուրաքրէիս», «Օրուչրէթ», «Մուրատրէիս», «Ա. Ինէնիւ», «Բ. Ինէօնիւ», 904 — 500 թոն տարողութեամբ, ըստ կարգի:

Անկախ այս... փայլուն ուժերէն, Թուրք նաւատորմը կը հաշուէ կարգ մը խնամի նաւեր, որոնք ռազմական ոչմէկ արժէք կր ներկայացնեն:

Այլուրն Տավէր, որ յաճախ կը շօշափէ այս ցաւը, «Ճիւմհուրիէթ»ի խնդրոյ առարկայ որ խմբագրականին մէջ կ'անդրադառնայ նաեւ յարակից խնդիրներու, ու կը յարէ.

— «Ներկայիս Թուրք նաւատորմի մաս կազմող միութիւնները այնքան ճղճիմ են, որ չեն բաւարարեր մեր պէտքերուն: Ամերիկացիներու փուխսրտութիւնը՝ 24 նոր նաւեր տրամադրելու Թուրք նաւատորմին, նոր փաստ մըն է մեր ձեռք գըտնուող ուժերու խեղճութեան: Ցաւալին այն է սակայն, որ այդ նաւերը «յարձակող» փոքր նաւեր են, ու թնդանօթաձգութեան ոեւէ արտակարգ ուժ չեն ներկայացներ:

«Անհրաժեշտ է, որ կառավարութիւնը զգացնէ ամերիկեան կառավարութեան՝ թէ այդ նաւերը ի վիճակի չեն գործ տեսնելու Սեւ Ծովու մէջ, ուր ծովը կատաղի է տարուան մեծագոյն մասը: Միւս կողմէ՝ կենսական է, պատերազմի տեւական սպառնալիքին դէմ պատրաստ գտնուիլ, եւ մշակել ծրագիր մը՝ նաւատորմի բարեկարգութեան համար: Այս ուղղութեամբ, պիտի թելադրէինք՝ որ Սպայակոյտի նախագահութիւնը ինք ներկայացնէ անհրաժեշտ նաւերու կամ ուժերու մէկ ցանկը:»

Այլ թերթերու եւ հանդէսներու մէջ եւս, զինուորական մասնագէտներ թէ յօդուածագիրներ, նոյն ահազանգը կը հնչեցնեն, մատնանիշ դարձնելով «մղձաւանջային ներկայութիւնը», — Ռուսիան:

Մ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

1948ի ԳՐՊԱՆԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ, պատրաստուած Պ. Յով. Վարժապետեանի կողմէ, գին 50 ֆրանք, հասցէն M. O. Varjabedian, 75 rue de la Loubiere, Մարսէյլ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍՊԻՏԱԿԻ շրջանը, Համալուրի շրջանը կը կառուցուի պանիրի նոր գործարան, որ միակը պիտի ըլլայ իր տեսակին մէջ այդ շրջանը: Գործարանի շինութեան համար յատկացուած է երկու միլիոն րուբլի:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 5ին Ալաղեազի շրջանի քիւրտ դերասան - դերասանուհիները թատերական եղանակի բացման առթիւ բեմադրած են Շիրվանզադէի «Նամուս»ը քրտերէն լեզուով՝ բանաստեղծ Հաջիէ Ջէտիրի թարգմանութեամբ:

ԱԼԱԳԵԱԶԻ, Ախուրեանի ծխախոտագործները այս տարի հաւաքած են 35 միլիոն 493000 թըլըզամեթր ծխախոտ, որ կը կազմէ ծրագրի 90 առ հարիւր:

— 1947 — 1948ի Երեւանի թատերական եղանակի բացումը կատարուած է Սունդուկեանի «Խաթաբալա»յի բեմադրութեամբ:

ՀԱՄԱՄԼՈՒԻ մէջ շինուած վեց յարկանի գործարանը ներկայիս կուտայ ամենաընտիր շաքարը, որ բնաւ վար չի մնար Ուկրանայի շաքարի հին գործարանի արտադրութիւններէն: Գործարանի շուրջ շինուած են նոր տուներ, ողողուած ելեկտրական լոյսով: Կանանչով զարդարուած է շըրջանը, որ առաջ ամայի էր: Գործարանին մէջ կ'աշխատին շատ մը հայրենադարձ Հայեր եւ մասնագէտներ, որոնց կարգին նաեւ Իրանէն ներգաղթողներ:

ՓԷՔԷՐ Կ'ՈՒԶԷՐ ԴԻԿՏԱՏՈՐՈՒԹԻՒՆ ՀՌՉԱԿԵԼ

Իսմէթ Ինէօնիւն անկիւն մը պիտի ձգուէր եւ դեմոկրատները պիտի ճզմուէին:

«Վաթան»ի խմբագրապետ Ահմէտ Էմին Եալման 26 Սեպտ.ին, զգայացունց յայտնութիւններ կը կատարէ նախորդ վարչապետ Ռէճէպ Փէքէրի ծրագիրներուն եւ անկման պատճառներուն մասին եւ կը գրէ ի մէջ այլոց.

— Երբ Ինէօնիւ 12 Յուլիսի զեկոյցը հրատարակեց Հալքի ծայրայեղները խնդրեցին աւելի առաջ չերթալ, վախնալով որկը քայքայուի կուսակցութիւնը:

— Ոչ ըսաւ Ինէօնիւ, կուսակցութիւն մը պարտաւոր է առանձին պահպանել իր կեանքը՝ առանց այս կամ այն անձին կապուած ըլլալու:

Այս պատասխանը դժգոհ թողուց ծայրայեղները, որոնք Հալքի խորհրդարանական խմբակի նիստին մէջ Ինէօնիւի դէմ ըմբոստացան եւ ցոյց կատարեցին: Անոնք ծրագրած էին նոր պետ մը ստեղծել եւ այդ նպատակով ամէն բան պատրաստած էին նախապէս:

Համաձայն այդ ծրագրին Ռէճէպ Փէքէր պիտի ստանձնէր թէ վարչապետութիւնը եւ թէ կուսակցութեան նախագահութիւնը, Ինէօնիւ մէկ կողմ պիտի ձգուէր, հետզհետէ պիտի ճզմուէին դեմոկրատները եւ պիտի վերահաստատուէր դիկտատորութիւնը:

Բարեբախտաբար ջուրը ինկաւ այս ծրագիրը: Բոլորիս անցած ըլլայ:

ԳԵՐԵԶՄԱՆ ՄԸ ԵՒՍ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ, 30 Սեպտ.— Այսօր տեղիս հայկական ճամբարի բնակչութիւնը, հողին յանձնեց, Դաշնակցութեան վաղեմի մարտիկներից մեկին (ծաղիկ) Արմենակ Սարգսեանին, 65 տարեկան հասակում:

Հանգուցեալը Վասպուրականի հարազատ զաւակ՝ ըմպել է այն դառն բաժակից, որը բաժին է ընկել հայ ժողովուրդին: Փոքր հասակից նուիրուելով հայ ազատագրական շարժման, նա երեւացել է որպէս ահաբեկիչ, որպէս քաջ մարդիկ, մեր մեծ հերոսների կողքին:

Նա կատարել է սրբութեամբ հայ ժողովուրդի հանդէպ, իր սրբազան պարտքը: Լուռ ու մունջ, եւ այդ պատճառով ալ մնացել է անծանօթ շատերին:

Արմենակի մահով կազմուեց, տարաբախտ մեր տարագրութեան օտար երկրի հայկական գերեզմանատան 38րդ հողաբլուրը:

Այս օտար երկրում մենք պահ տուինք 38 եղբայրներ եւ քոյրեր, հայրենիքի կարօտը սրտերին, տարագիր — ղարիբ բառը շրթներուն, ինչպէս սպաներ Արամ Գրիգորեանը, Արշակ Ենովքեանը մեր վերջին զոհը Ծաղիկ Արմենակին:

Գերեզմանի վրայ եղան մի շարք ընկերների կողմից դամբանականներ, որոնք դրուատեցին հանգուցեալին անցած ուղին եւ նրա մինչեւ մահը՝ պաշտած դաւանանքի մասին:

Նա կտակել էր, երգել իր գերեզմանի վրայ, իր սիրած ռազմական երգը, այդ կտակը կատարուեց իր ընկերների կողմից:

Ստեփան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Մ. Ը. Մ.ը promotion d'honneurի իր երկրորդ մրցումը կը կատարէ այս կիրակի ժամը 3ին Port d eBoucի զօրաւոր խումբին դէմ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական մարզադաշտին St. Loupի Atlanticի վրայ:

Port d eBouc այս տարի կատարեալ թէքնիքով մը օժտուած կը ներկայացնէ promotion d'honneurի ամենազօրաւոր խումբերէն մէկը: Հ. Մ. Ը. Մ.ը նախորդ տարեշրջանին 4 հանդիպումներ ունեցած է այս խումբին հետ եւ միայն մէկ անգամ յաղթած: Ի՞նչ պիտի ընեն մեր տղաքը այս անգամ, խնդրական է: Եթէ կարողանան ցոյց տալ այն խաղարկութիւնը զոր ունեցան St. Loupի դէմ, կը կը յուսանք որ ապահովեն իրենց առաջին յաղթութիւնը: Ամէն պարագայի մրցումը պիտի ըլլայ չափէն աւելի հետաքրքրական եւ մարսիլահայ մարզասէր հասարակութիւնը անգամ մը եւս իր ներկայութեամբ պիտի քաջալերէ մեր տղոց թափած ջանքերը որ ամէն գնահատութենէ բարձր է:

Ժամը 1ին բացումը կը կատարէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի երկրորդ խումբը Port de Boucի երկրորդ խումբին դէմ:— Վ. Շ.

ՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Ա.

— Մի քանի օր տապ անենք՝ տեսնենք ինչ է լինում: Կարելի է էգուց - միւս օրը մեր զօրքը նորից գալիս է:

Ու թաքնուածների սկզբում լսեցին անծանօթ ձայներ, որ համատարած լռութեան մէջ սարսափ էին ազդում, ապա լսելի եղաւ ձիերի աճարկուտոնատրոփ, որ թաքնուածներին թւում էր թէ ահա թշնամին ամէն ինչ ոտնատակ է տալու կաղնուտում: Սակայն դա մի փոքրիկ վաշտ էր, որ եկել էր գիւղը բռնելու:

Թուրքերին դիմաւորեց տանուտէրը մի երկու ծերունու հետ մտքում հայհոյելով Թուրքերին էլ, իր ընտրութեան օրն էլ, որ ստիպուած պիտի լինի այսպիսի ծանր պարտականութիւն կատարել — գլուխ իջեցնել Թուրք սպաների, Թուրք ասկերների առաջ:

Ջոկատի հրամանատարը, աղ ու հացն ընդունելով, յայտարարեց, թէ բնակիչներն ի զուր են թաքնուել, թէ ամէնքը կարող են դուրս գալ եւ իրենց գործով զբաղուել:

Բայց լսողները չհաւատացին այդ յայտարարութեան: Ցետոյ Թուրքերը պահանջեցին զէնք ու զինամթերք(?)

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(2)

«Հրեաները դէմ պիտի կռուին»

Արաբական Դաշնակցութեան կեդր. վարչութիւնը ժողով կը գումարէ Պէյրութի մէջ քանի մը օրէ ի վեր, որոշելու համար թէ արաբ ժողովուրդները ինչ չափով օգնութեան պիտի հասնին Պաղեստինի իրենց ցեղակիցներուն: Կարգ մը շրջանակներու մէջ դիտել կը տրուի որ օգնութիւնը առայժմ պիտի ըլլայ քաղաքական, բայց զինուորական օժանդակութիւն մըն ալ անհաւանական չէ եթէ Միացեալ Ազգերը որոշեն Պաղեստինը բաժնել: Ազզամ փաշա, Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց երեքշաբթի օր — «Զենք կրնար թոյլ տալ որ փոքրամասնութեան մը բռնակալութիւնը շարունակուի Պաղեստինի մէջ: Հրեաները զինուորական ուժ ունին: Ներկայ ժողովը գումարուած է որպէսզի կազմակերպենք մեր ուժերը, հրեայ ահաբեկիչներու գործունէութիւնը պատճառ պիտի ըլլայ որ բոնի միջոցներու դիմենք՝ զիրենք երկրէն դուրս հանելու համար»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ երեք նաւեր Աբադան (Իրան) հասան երեքշաբթի օր: Բերած են զինուորներ ու զինուորական պիտոյքներ ամերիկեան բանակին համար որ Իրան կը գտնուի երկու շաբաթէ ի վեր:

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ դահլիճը վերակազմուելով, վարչապետ եւ արտաքին նախարար նշանակուեցաւ Ճամիլ Մարտամ պէյ:

ՊԱՐԵՆԱՏՈՄՍ.— Այսօրուընէ կրնաք գնել, ձեր շաքարը տալով պարենատետրէն 65 եւ 71 թիւերը. E մէկուկէս քիլօ, M. կէս քիլօ, J. եւ A. մէկ քիլօ, V 750 կրամ:

ԱԹԷՆՔ.— Ամերիկացիները պիտի սկսին բոլոր յունական օդակայաններու վերաշինութիւնը, որպէսզի կարելի ըլլայ զանոնք գործածել այս ձմեռ:

ՃԱՄԲԱՐՆԵՐԸ ուր արգելափակուած էին «Էքսոտիւս»ի գաղթականները, այլեւս հսկողութեան տակ չեն: Այս գաղթականները կրնան երթալ ուր որ ուզեն:

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ մասնաճիւղի դպրոցները կը վերաբացուին 13 Հոկտեմբերին (Փասքալի շրջան) Սահակ Մեսրոպ դպրոցը (Փոն Թ'էվէքի) շրջան, սովորական վայրը իսկ (Սէն Մարթէնի) շրջան Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ երկրորդ ներգաղթի, Համախարբերդցիական Միութեան, Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, 11 Հոկտ. շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, տեղւոյս հայ երիտասարդաց միութեան սրահին մէջ, 10 rue Bayard Valerne: Սիրով կը հրաւիրենք Վալանսի հայ հասարակութիւնը, քաջալերելու սոյն ձեռնարկը:

ԼԻՈՆԷՆ Աղաճան Կիւրեղեան եւ Գառնիկ Առաքէլեան եւ ընտանեկան պարագաները հայրենակից Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆր. կը նուիրեն, Հ. Յ. Դ. ֆոնտին

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի տարեշրջանի առաջին հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ 11 հոկտեմբեր, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, գեղարուեստական ճոխ բաժինով եւ հաճելի անակնկալներով: Անուրդ չկայ:

ՀԱՅ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ ՄԸ

Մարաշցի Պ. Ասատուր Թօգաթլեանի զաւակը Պ. Բենիամին Թօգաթլեան ծնած Փօն տը Շէրիւ, 19 տարեկան, 67 քիլօ, փետուր ծանրութիւն, իշխէրի առաջին կռփամարտի մրցում մը շահած ըլլալով, հոկտեմբեր 10ին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 21ին պիտի մրցի Լիոնի առաջին կռփամարտիկին հետ, La Bourse des Trarvil, Lyon սրահին մէջ: Այս առթիւ կը հրաւիրուին հայ հասարակութիւնը քաջալերելու համար նոր սերունդի մարզիկ հայ փետուրը:— Յ. Մ. Պիչաքճեան

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Պետրոս Շմաւոնեան եւ զաւակները կը հրաւիրեն իրենց բոլոր ազգականները եւ բարեկամները, Ամերիկայի մէջ մեռած ԱՐԱՔՍԻ ՓԱՐԻԶԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ տեղի ունենալիք հոգեհանգիստին, այս կիրակի 12 Հոկտ. ժամը 11ին, Ժան Կուժոնի Հայոց եկեղեցին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան Կոմիտէի 11 Հոկտ. շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Etienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécilleի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՋԷՔԵԱՆ, կը խօսին ընկեր ՄԻՍԱՔ ՂԱԶԱՐԵԱՆ
եւ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան: Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական հաւաքոյթ մինչեւ առաւօտ, Պ. Արմենակ Աւետեանի սրճարանը, 205rueDuguesclin: Մուտքը ազատ է:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէսը իր 11 խումբերու մասնակցութիւնով շաբաթ 25 հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Brebant Marseillais»ի սրահներուն մէջ:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել: Մանրամասնութիւնները յայտագրով:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը:

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:

ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար:

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հիւանդապահութեան պատրաստութեան յատուկ դասախօսութիւնները կը վերսկսին Հոկտ. 16ին, հինգշաբթի ժամը 5ին, Իսիի իր դարմանատան մէջ, դասախօսութեամբ Տօքթ. Ռուբէն Տէր Դաւիթեանի:

15 տարեկանէն վեր այն հայ օրիորդները, որ կը փափաքին դասախօսութեանց հետեւիլ, արձանագրութեան համար դիմեն հինգշաբթի օրերը Sosiétés Savantes,E սրահը:

Փարիզի մասնաճիւղին թղթակցութեան համար հասցէն La Croix Bleue Arménienne, Section Paris, 15bis, rue Amélie, Asnières (Seine), հեռաձայն Gré. 30-95:

Դրամական առաքումները ընել 43 rue Richer, Mlle Palouyanի:

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՉՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մաժընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկունը կիշէէն:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Պիւֆէ Մուտքը 150 ֆր.

ՔԱՐԹԻԷ ԼԱԹԷՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

«ՌՈՄԷՕ»Ն

71 Bld. St. Germain Հեռ. Odé. 07-75

Տնօրէն ԷՎԱՃԻԼԻՕՍ-ՇԱՓՏԱԼ
Իր Թանկոյի նուագախումբը կը ղեկավարէ
Լ. ՌՕՍՍԻ իր ՇԱՐԼԻՍ երգիչով
Իր չնորհալի պարուհին Լ. ՌՕՋԻԹԱ ՏԷԼ ՌԻՕՆ
Իր իրապաշտ երգչուհին՝ ԼԻԼԻԱՆ ՂՈՒՎԷՆ
իր երիտասարդ պարուհիներու խումբը
եւ 1900ի FRENCH - CANCANը
իր համակրելի երգիչը՝ ԹԷՕ-ԱՐՇԻՐԻՍ
Կ'արժէ տեսնել եւ ծափահարել
Ժամը 6.30էն կարելի է ճաշել ու պարել
իսկ քապարէի բաժինը ժամը 10էն մինչեւ լոյս
Ձեր սեղանները կրնաք կանխաւ ապահովել

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Monteur en chaussures լաւ վճարում: Դիմել Etbls. Apovian, 99 rue de Belleville: Métro Pyrenées, Paris (19):

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հայ Նախկին Մարտիկներու տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 7 Դեկտ. կիրակի ցերեկէն մինչեւ կէս գիշեր: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հոկտեմբեր ամսուան ընթացքին կը լրանան բազմաթիւ բաժանորդներու վերամսեաները: Պիտի խնդրէինք որ առանց սպասելու իւրաքանչիւրին ուղղուած նամակներուն, փութան վճարել թէ հին եւ թէ նոր բաժնեգիները, դիւրացնելով վարչութեանս աշխատանքը:

Այս առթիւ կը յիշեցնենք կրկին որ ոչ մէկ ծանուցում չկրնար առանց վճարումի դրուիլ թերթին մէջ: Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, 10 հոկտեմբեր, ժամը 8.30ին «Խրիմեան» Կապոյտ Խաչի սրահը: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ «Եղիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ջեկոյց ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի կողմէ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կարտանի մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները 12 Հոկտեմբեր, ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Մուրատեան վարժարանին համար իբրեւ հանդերձապահ եւ ննջարանի մաքրութեան աշխատանքի համար 2 հայ տիկիններ կ'ուզուին: Դիմել ամէն օր Մուրատեան վարժարանը, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Sèvres:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— «Հայրենիք Ամսագիր»ի հաւաքածոյ մը, 1923—1940, ընդամէնը 188 գիրք, ծախու է 10.000 ֆրանքի: D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9):

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ: Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողքներէն, Կառկանի, Վիլ Բարիսի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիւմկերեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կը փնտռեմ հայրս, Գրիգոր Մխիթարեան (հէլվաճի), Գրիգոր եղբայրներս Խաչիկ եւ Նիկողոս, ու քոյրս Վարդուհի Մխիթարեան: Հայրս ծնած է, Ուրֆա, երկար ատեն ապրած է Իզմիր: Իզմիրի աղէտէն յետոյ, իր զաւակներով հաստատուած էր Սելանիկ (Յունաստան) ուր կը գտնուէին մինչեւ 1929ը: Տեղեկացնել, Varkés Mikhitarian, Chemin dse Acqueducs, Vienne (Isère), France:

Ջերմապէս կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել սոյն ազդը:

T. S. F.

Զինուորական ծառայութիւնէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն: Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք՝

Մի՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ իրենց տան մէջ աշխատող մասնագէտ դերձակներ 8—16 տարեկան մանչ ալ կոլֆ տափաններ կարող: Առանց օդակի եւ առանց արդուկելու հատին կը վճարուի 100 ֆր.: Դիմել՝ ամէն օր Maxime վաճառատունը 210 rue St. Martin, 4րդ յարկ, ժամը 9էն 10, métro Arts et Métiers:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 —
R. C. Seine 375.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 10 Octobre 1947 Ուրբաթ 10 Հոկտեմբեր
ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5158 - Նոր շրջան թիւ 767 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

COMINFORM

Վարշաւայի մարտահրաւէրը կը շարունակէ զբաղեցնել միտքերը քաղաքական շրջանակներու մէջ :

Հակահամայնավար մամուլը այս երկրին կամ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ մէջ, բուռն յարձակողական մը սկսած է Մոսկուայի դէմ, որ ինչպէս յայտնի է, իր հովանաւորութեան տակ առած էր խորհրդաժողովը :

Պետական անձնաւորութիւնները տակաւին պաշտօնապէս արտայայտուած չեն՝, բայց կարեւոր ժողովներ կը գումարուին Դաշնակիցներու ապագայ քաղաքականութիւնը ճշդելու եւ վտանգաւոր հետեւանքներու սպառնալիքը կանխելու մտահոգութեամբ :

Նկատելով որ «կոմինտէրն՝ բացատրութիւնը կրնայ սարսափի մատնել բազմութիւնները այս ափերուն վրայ, Փրակայի մէջ չինած են նոր բառ մը — կոմինֆորմ :

Բայց անվնաս բացատրութեանց քօղին տակ չէ որ Մոսկուան — եւ մնացեալները — պիտի պարտկէին կոպիտ իրականութիւնը :

Պելկրատի տեղեկատու դիւանը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ 1943ի Մայիս 20ին «լուծուած» Երրորդ Միջազգայինը՝ վերակազմուած միեւնոյն ծրագրով եւ իրաւասութիւններով :

Նախորդին գլխաւոր նպատակն էր քաջալերել ու հովանաւորել աշխատաւոր բազմութեանց պայքարը դրամատիրութեան դէմ — յանուն համաշխարհային յեղափոխութեան :

Նորակազմ հիմնարկութիւնը կը յանձնարարէ կամ կը պատուիրէ, համերաշխ գործակցութիւն համայնավար կուսակցութեանց միջեւ «յանուն ազգերու պատուին եւ անկախութեան» :

Վարշաւայի բանաձեւին մէջ չկայ ոչ մէկ ակնարկութիւն Եւրոպայի քայքայուած տնտեսութիւնը բարելաւելու մասին կամ որեւէ խոստում զրկուածներուն հաց ու բնակարան, հագուստ ու ջերմութիւն հայթայթելու :

Այլ միայն յանձնարարութիւն մը աշխատաւորներուն՝ իրենց «մեհապետական» իրաւունքները պաշտպանելու եւ դրամատիրութեան դէմ պայքարելու :

Մոսկուայի վարիչներս քաղաքական ու գաղափարական պատերազմ մըն է որ կը յայտարարեն երէկուան դաշնակիցներուն դէմ :

Խորհրդաժողովին յայտարարութիւնը ժողովրդավար ու ազատամիտ երեւալու յաւակնութիւնն ալ չունի : Հրաման մըն է որ կ'արձակուի չքաւոր երկիրներու բազմութիւններուն :

Ինչ խօսք որ յայտարարութեան բուն շարժառիթը — համայնավար տիրապետութիւն Եւրոպայի մէջ — մեծ վրդովում յառաջ բերած է մասնաւորաբար Ամերիկայի մէջ

Տակաւին յայտնի չէ թէ Ուաշինկթընի կամ Լոնտոնի կառավարութիւնները ինչ քայլեր պիտի առնեն Մոսկուայի ելոյթին հակազդելու համար :

Բայց տարակոյս չկայ որ կարեւոր որոշումներ պիտի տրուին, այս օրերս, հակազդութեան եղր մը գտնելու համար, որովհետեւ, ինչպէս օտար մամուլն ալ դիտել կուտայ, այս անստոյգ ու սպառնալից կացութիւնը չի կրնար երկար տեւել՝ առանց ահաւոր փոթորիկ մը պայթեցնելու :

Ամերիկեան մամուլը յիշելով Դաշնակիցներու վերջին երկու տարիներու քաղաքական սխալները, որոնց հետեւանքը եղաւ Խորհ. Միութեան տիրական դիրքը արեւելեան Եւրոպայի մէջ, կը յանձնարարէ քիչ մը աւելի ուժեղ կեցուածք՝ դիմաւորելու համար յարաճուն վտանգը :

Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր դիրքը այս պայմաններուն մէջ :

Հետեւիլ դէպքերուն, բայց չմիջամտել հիւրընկալ երկիրներու ներքին կուսակցական վէճերուն :

Ըլլալ չափաւոր ու խոհեմ մեր արտայայտութեանց մէջ առանց մոռնալու մեր ուժերուն տարողութիւնը :

Որպէսզի աւելի ժամանակ ունենանք զբաղելու մեր սեփական հոգերով :

Պէտք է խուսափիլ այն բոլոր մարզանքներէն որոնք կրնան ջլատել մեր քաղաքական դատը ներկայացնելու կամ ներգաղթի ծրագիրը ամբողջացնելու մեր աշխատանքները :

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԳ ՈՒ ՆՈՒԱԳ

Փարիզը, գեղարուեստի, գիտութեան եւ լոյսի փարոսն է կ'ըսեն : Ու այս, դարերէ ի վեր : Եթէ Ամերիկացին կամ Անգլիացին Փարիզ կուգայ ըլլալու համար գիշերային զբօսավայրերու միամիտ ու դիւրամատչելի որսը, աշխարհի մնացեալ մասը, մանաւանդ Արեւելքի տղաքը առնուազն Պոլ'միշը կը չափչփեն, շատ անգամ տարիներով :

Մերինք— տեղական ալրանք — թերեւս այդ հմայիչ պողոտային տեղն ալ մոռցած են : Աւելի մօտ են իրենց սրտին ու քաակին, ուրիշ թաղամասեր, ուր առանց գլուխ ճաթեցնելու եւ անօթի փորով Սորպոնը հրաժելու, կրնան ըլլալ պարոն Այսինչեան? գլխագիր ...

Կան սակայն ընտրեալներ, թերեւս ժամանակավրէպ, պիտի ըսէք որոնք երաժշտանոցին, գեղարուեստից վարժարանին, այս կամ դերասանապետին շուքին են ապաստանած, յանուն գեղեցիկին ու բարիին : Ցաջողին թէ ոչ, գնահատելի երեւոյթ է, այս այնքան «հողին կպած» մտայնութեան մէջ : Ու երբ կը տեսնենք երիտասարդ աղջիկներ ու տղաքներ որոնք իրենց գիշերը ցերեկին խառնած կը վազվզեն հասնելու համար իրենց երգի կամ դաշնակի դասերուն, հաճելի զգացում մը կը դրաւէ մեզ եւ կ'ուզենք բան մը ընել, իրենց համար , բան մը ըսել՝ քաջալերելու համար զիրենք :

Կան որ արդէն հասուն եւ մշակուած, կրնան գեղարուեստական վայելքով մը վարձատրել ակնկալութիւնները, ինչպէս Արթօ Պենոն, որուն դաշնակի ունկնդրութիւնը շուտով եղանակին լաւագոյն սկզբնաւորութիւնը պիտի ըլլայ :

Ահա եւ նորահաս ուժ մը Օր. Մ. Աճէմեան որ վստահ ենք, իր արուեստով պիտի համոզէ մեզ թէ ի զուր չեն անցած իր ուսուցչուհիին՝ Օր. Հ. Թորոսեանի ջանքերը :

Օր. Աճէմեան մեր հանդէսներուն գողտրիկ երգչուհին էր վերջերս : Իր երգահանդէսը պիտի ըլլայ քաջալերութիւն մը անշուշտ, որպէսզի շարունակէ ճամբան զոր ընտրած է եւ իրականացնէ իր գեղեցիկ ծրագիրները : ՍՕՍԻ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մուֆթին Գահիրէէն Պէյրութ գնաց մօտէն հետեւելու համար եօթը արաբական երկիրներու խորհրդաժողովին որ կը գումարուի Պաղեստինի խնդիրը քննելու համար : Մուֆթին նիստերուն պիտի չմասնակցի, բայց իր ներկայութեամբ մեծ ազդեցութիւն պիտի գործէ խորհրդակցութեանս վրայ : Ժողովին կը մասնակցին Եգիպտոս, Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Անդր-Յորդանան, Սաուտի Արաբիա եւ Եէմէն :

ՀՌՈՄԻ պապը Ամերիկեան խորհրդարանի պատուիրակութեան ինչպէս նաեւ լէգէոնականներուն յայտարարեց որ «միայն ուժով կարելի է խօսք հասկցնել արդարութեան կարգ մը թշնամիներուն» : Պապը ներկայ տագնապը բաղդատեց 1571 թուականի հոկտեմբերի կացութեան հետ «երբ քրիստոնեայ քաղաքակրթութիւնը ներկայացնող պետութիւնները միացան ջախջախելու համար արեւելքէն հասնող ահաւոր սպառնալիքը» :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութիւնը պաշտօնական յայտարարութիւնով մը կը հաստատէ որ, առանց վերապահութեան, կը գործակցի զօր. Մարկոսի ապստամբներուն հետ : «Զօրավարին կռիւը միակ պատասխանն է զոր կարելի է տալ օտար պետութեանց որ գրաւած են մեր երկիրը » կ'աւելցնէ յայտարարութիւնը :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ մարզպանը , Սըր Էլըն Քանինկըմ հանդիպում մը ունենալով մամուլի ներկայացուցիչներուն հետ, յայտարարեց որ «Անգլիա այլեւս ձանձրացած է Հրեաներուն եւ Արաբներուն միջեւ հաշտեցողութիւն մը յառաջ բերելու իր փորձերէն եւ վճռապէս որոշած է հեռանալ այս երկրէն եթէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը լուծում մը չգտնէ» :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ տնտեսական գործերու տեսուչ Պ. Էրվէ Ալֆան յայտարարեց որ Ֆրանսա մէկ շաբաթէն ամբողջովին ծախսած պիտի ըլլայ իր տոլարի պահեստը եւ հոկտեմբեր 15էն ետք անկարելի պիտի ըլլայ գնումներ կատարել Ամերիկայէն :

Ամերիկա կը մաքրագործէ իր պաշտօնէութիւնը

Ուաշինկթընէն կը տեղեկացնեն որ արտաքին նախարարը հրահանգներ տուած է, հարկ եղած պարագային, իր պաշտօնէն հրաժարեցնելու որեւէ պետական պաշտօնեայ, յանուն ներքին ապահովութեան :

Արտաքին պաշտօնատունը կը բացատրէ մանաւոր շրջաբերականով մը որ այս որոշումը տրուած է կառավարութեան դէմ լրտեսական կամ խռովայոյզ գործունէութիւն ունեցող պաշտօնեաները չէզոքացնելու նպատակով : Ներքին ապահովութեան թշնամի կը նկատուին հետեւեալ դասակարգերուն պատկանողները , Ա.— Այն անձը որ կը քաջալերէ կամ կը պաշտպանէ դաւաճանական ընթացք մը, անդամ է կամ համակիր համայնավար, նացի կամ ֆաշական կուսակցութեանց կամ որեւէ ուրիշ շարժումի որ կը ձգտի տապալել կառավարութիւնը՝ ապօրինի միջոցներով. Բ.— Այն անձը որ լրտեսութիւն կ'ընէ, ուղղակի կամ անուղղակի, օտար կառավարութեան մը հաշւոյն. Գ.— Այն անձը որ գիտակցօրէն եւ առանց արտօնուած ըլլալու երեւան կը հանէ պետական գաղտնիք մը՝ գիտնալով կամ ենթադրելով հանդերձ որ խնդրոյ առարկայ տեղեկութիւնը պիտի հաղորդուի օտար կառավարութեան մը. Դ.— Այն անձը որ մտերիմ կապեր կը պահէ օտար գործակալներու հետ. Ե.— Այն անձը որ իր նկարագրին տկարութեան կամ դատողութեան պակասին պատճառով կ'արդարացնէ այն վախը թէ կրնայ կատարել վերոյիշեալ յանցանքներէն որեւէ մէկը :

Ամերիկեան մամուլը կ'ենթադրէ որ այս որոշումը հետեւանք է Գ. Միջազգայինի վերակազմութեան լուրին :

Անգլիոյ տնտեսական տագնապը

Սըր Սթէֆըրտ Քրիփս, Անգլիոյ տնտեսական նախարարը մամուլի ներկայացուցիչներուն զեկոյց մը տալով չորեքշաբթի օր, յայտարարեց որ երկրին տնտեսական տագնապը հետզհետէ կը ծանրանայ եւ առժամեայ օժանդակութիւններ չեն կրնար կացութիւնը դարմանել : Անգլիա տոլարի պէտք ունի, այլապէս պիտի ստիպուի անգամ մը եւս կրճատել իր ներածումները, ըսաւ նախարարը : «Հաւանաբար նորէն կրճատենք ուտեստեղէններու եւ ծխախոտի ներածումները երբեւ առաջին քայլ. հում նիւթերու մասին ալ պիտի մտածենք անշուշտ : Աւելորդ է յիշել այս տեսակ կարգադրութիւններով որքան կը նուազին արտադրելու մեր հնարաւորութիւնները» : Նախարարը որոշ կերպով չըսաւ թէ Անգլիա որքան ատեն կրնայ, իր միջոցներով, դիմանալ ներկայ տագնապին, բայց հաստատեց որ թերեւս մինչեւ յառաջիկայ Յունիս կարելի ըլլայ սպասել, եթէ Ամերիկա յանձն առնէ նոր միլիոններ տրամադրել Անգլիոյ : «Բաւական չէ որ հաւասարակշռենք մեր ներածումներն ու արտածումները : Ոչ միայն պէտք է արտադրենք, այլ պէտք է տոլարով կատարենք մեր վաճառումները. այս պարագան է որ կը դժուարացնէ մեր գործը : Եթէ մօտաւոր ապագային Եւրոպան եւ մենք չունենանք բաւականաչափ տոլար, աստիճանաբար պիտի սաստկանայ մեր տնտեսական տագնապը» :

★ Ամերիկայի ելմտական նախարարը, Սնայտըր, յայտարարեց չորեքշաբթի օր թէ անմիջական օգնութիւն մը կարելի չէ տակաւին եւ դիտել տըւաւ որ «Անգլիա տոլար կրնայ ունենալ իր արտածումներով եւ գաղթավայրերուն հետ իր ունենալիք առեւտուրով : Մարշըլի ծրագիրը տակաւին պէտք է քուէարկուի խորհրդարանէն» :

Գ. Միջազգայինի շուրջ

Ուաշինկթընէն կը տեղեկացնեն թէ խորհրդարանի անդամներէն Փարնըլ Թամըս, կ'առաջարկէ որ արեւմտեան կիսագունդի բոլոր երկիրներ միասին ծրագիր մը մշակեն «պատասխանելու» համար Վարշաւայի խորհրդաժողովին որոշումներուն : Զախակողմեան հոսանքներու այս ելոյթը որ արդիւնք է Եւրոպայի տնտեսական ահաւոր կացութեան, պէտք է պարտութեան մատնենք , կը յանձնարարէ Թամըս :

★ Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը յայտարարեց որ Գերմանիոյ համայնավարները կ'ուզեն մասնակցիլ Պելկրատի տեղեկատու դիւանին եթէ ամերիկեան հրամանատարութիւնը արտօնէ : «Գ. Միջազգայինը չէ որ վերակազմուած է եւ որոշում տրուած է կապ հաստատել բոլոր համայնավարներուն միջեւ՝ պայքարելու համար արեւմտեան դրամատիրութեան դէմ որ մնայուն խոչընդոտ մըն է ազգերու գործակցութեան համար» :

★ Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Երեւանի բնարուժութեան եւ հանքային ջուրերու Ուսումնարանը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Արզնիի ջերմուկը իր ջրային պաշարներով ու ջրի բուժիչ յատկութիւններով, տարբեր աղբիւրների հանքային բաղադրութեան փոփոխութեան աստիճանականութեամբ ածխաթթւի կազի հարստութեամբ միութենական նշանակութիւն ունեցող ջերմուկ է եւ սովետական հանքային ջուրերու մասնագէտներու կարծիքով ունի աւելի մեծ ու փայլուն ապագայ քանի որ Սովետական Միութեան ոչ մի այլ հանքային ջերմուկ չունի նրա նշուած տուեալները:

Մեր երկրորդ հանքային ջերմուկը, Դիլիջանն է, որը գտնւում է Երեւանից 108 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, ծովի մակերեսից 1260 մեթր բարձրութեամբ: Դիլիջանի լեռները ծածկուած են փարթամ անտառներով, կլիման անթերի է, տարեկան միջին ջերմաստիճանը Ցելսիուսի 8.6 աստիճան է, միւս կողմից ցերեկուայ եւ գիշերուայ ջերմաստիճանների տարբերութիւնը, այսպէս կոչուած՝ տատանման թափը մեծ չէ, այսինքն կլիման հանդարտ է, միապաղաղ: Դիլիջանն աչքի է ընկնում մեծ քանակութեամբ արեւոտ օրերով, մանաւանդ որ արեւը, ձորը լուսաւորում է ամբողջ օրը:

Դիլիջանն իր այդ տուեալներով գերազանցում է Սովետական Միութեան բարձր լեռնային առաջնակարգ հանքային ջերմուկներին Աբաս — Թումանին, Տեբերդային: Դիլիջանում բացի թոքախտից մեծ յաջողութեամբ բժշկւում են նաեւ ոսկրային հիւծախտով հիւանդները:

Մեր երրորդ հանքային ջուրը Ջերմուկն է (Հայկական Իստի — Սու): Նա գտնւում է Երեւանից 215 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, Ազիզբեկովի շրջանում, արեւելեան Արփաչայի (Վայոց ձոր) վերին ակունքների մօտ: Ջերմուկ հանքային ջրերը դասւում են ածխաթթու — Սուլֆաթ — հիտրօքարպոնաթ — նատրային ջրերի շարքին եւ ունեն բարձր ջերմութիւն, որը հասնում է Ցելսիուսի 95.8 աստիճանի: Այս տեսակի հանքային ջրերն առհասարակ հազուագիւտ են. բացի Ադրբէջանի Իստի — Սուից Միութեան մէջ ուրիշ ոչ մի տեղ չկան նման աղբիւրներ, իսկ համաշխարհային աղբիւրներից յայտնի է միայն Չեխոսլովաքիայի Կարլսբատ կոչուած հանքային ջերմուկը, որի հանքային ջուրը իր քիմիական բաղադրութեամբ եւ այլ յատկութիւններով մօտենում է մեր Ջերմուկի ջրին:

Ջերմուկի ջրաբուժական կայանը գտնւում է գեղեցիկ անտառապատ ձորում եւ մասամբ նաեւ սարահարթում, որը նախատեսւում է հանքային ջերմուկի ապագայ զարգացման համար: Այստեղ են բուժւում Հայրենական Պատերազմի հաշմանդամները, պատերազմի եւ կենցաղային վնասուածները, այդ թւում ջղային, համակարգութեան, մանաւանդ մակերեսային ջիղերի վնասուածքներով հիւանդները, նիւթափոխութեան խանգարումներ ունեցողները, լեարդի եւ լեղային ուղիների, ստամոքսի հիւանդները, սրտի եւ կանանց հիւանդութիւններ ունեցողները :

Հանրապետութեան լաւագոյն հանքային ջերմուկներէն է Կիրովականը: Այնտեղ գործում է ջղային հիւանդների ապաքինարան որ ունի հիանալի բնարուժութեան բաժանմունք, ջրաբուժարան կազմակերպւում են ցեխաբուժական, կաւաբուժական եւ տորֆաբուժական բաժանմունքներ:

Առանձնապէս մեծ ուշադրութիւն է դարձւում Գիւլագարակի վրայ, որը գտնւում է Ստեփանաւանի շրջանում՝ Լոռիի լայն հովտում, Քոչադիրան կայարանից 17 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ: Գիւլագարակի «Մեծ Սոճուտ» կոչուած անտառամասը, որ շրջապատուած է ենթալպեան մարգագետիններով, բուրումնաւէտ ծաղիկներով, խիստ առողջարար են դարձնում այդտեղի օդը՝ ոչ մանրէական թոքային հիւանդութեամբ եւ սակաւարիւնութեամբ տառապող հիւանդների, մասնաւորապէս երեխաների համար: Պատահական չէ որ հենց Գիւլագարակումն է գտնւում մեր Հանրապետութեան մանկական ապաքինարանը:

Մեր ուսումնարանի նոր հնգամեակի աշխատանքների ծրագրի մէջ է մտնում նաեւ Դաւալուի շրջանի գոլ չէզոք (indifferent) աղբիւրների ջրերի ուսումնասիրութիւնը՝ նրանց ճառագայթազդեցութեան (radio–ectif) որոշումը, այնտեղ ուշ աշնանային եւ ձմեռնային հանքային ջերմուկներ զարգացնելու նպատակով մի ջրաբուժական կայան, որտեղ հնարաւոր կը լինի բժշկուել յօդացաւէ, նիւթափոխութեան խանգարումներ՝ շաքարախտ, բթացաւ, միզաթթու իւրացման դժուարութիւն, երախաների ոսկրի փափկում, երիկամների հիւանդութիւններ, ջղային հիւանդութիւններ, ոչ ուժեղ արտայայտուած սնդերակութիւն, կանանց հիւանդութիւններ եւայլն:

Յառաջիկայում մեր բոլոր հանքային ջրերու կայաններում ծառայելու են գիտահետազօտական լուրջ աշխատանքներ, որ ծրագրւում է բնարուժական եւ հանքային ջրերու ուսումնարանի կողմից՝ այդ գործում ներգրաւելով բոլոր բարձրորակ հանքային ջրերի մասնագէտներին եւ համապատասխան գիտական ուժերին:

Ուսումնարանի ինչպէս գործնական, այնպէս էլ գիտահետազօտական աշխատանքներում ամենագործօն կերպով մասնակցում են մեր հանրապետութեան լաւագոյն մասնագէտները, ակադեմիկոս Լ. Յովհաննիսեանը, պրոֆ. Ա. Մելիք Ադամեանը եւ Ռ. Գեանջեցեանը, բժշկական գիտութիւնների թեկնածու Գ. Ղեւոնդեանը, բժիշկներ Ա. Մալխասեանը, Մ. Կամենցեվան, Ստ. Փեբրիխանեանը, Հ. Տիգրանեանը, Հ. Արա – Մելիքը, Շ. Վարդանեանը եւ ուրիշներ:

ՊՐՈՖ. Ա. Յ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ
(Գիտութեան վաստակաւոր գործիչ)

Տեղանունների մեկնութիւն

Բ.

II ՍԻՒՆԻՔ.— Սիւնիք, Սիւնեաց աշխարհ, որը այսօր մենք ամէնքս ըմբռնում ենք իբրեւ մի ցեղանուն à la Հայք, Աղձնիք, Գուգարք, Վիրք եւայլն, իրապէս իր խորքում պարունակում է, ըստ իս, պարզապէս «Լերինք» «լեռներ» իմաստը, ուրեմն, լեռնաստան, լեռնականք, այնպէս, ինչպէս այսօր Կովկասեան լեռնաշխարհը կոչւում է թուրքերէն «Դաղստան», որը նոյնպէս նշանակում է լերինք, Լեռնաստան: Այստեղ տեղին է յիշելու մի լեզուական երեւոյթ, որպիսին, երեւի թէ, վրիպել է շատ հայ, անգամ իրազեկ մարդկանց յատուկ ուշադրութիւնից, այնէ որ «ստան» վերջաւորութիւնը ունի ոչ միայն՝ երկիր, նիստ (շատ) նշանակութիւնը, որը գիտենք ամէնքս, այլեւ ունի պարզ յոգնակիի իմաստ, հաւասարազօր մեր ք-ին, Ջորեստան (Ջորիք), բալնեստան (բանալիք), այգեստան (այգիք), ըմպելաստան (ըմպելիք, խմիչք), անդաստան (անդէր, արտեր), Հայաստան (Հայք, Բարձր Հայք եւն.): Նոյն երեւոյթն է, ինչ որ է՝ շատ (բազում)ը հաւասարազօր շատ (բազմած = նիստ, կայան, հաստատ) բառին:

Ահա այն տուեալները, որոնք ինձ հիմք ու իրաւունք են տալիս «Սիւնիք» բառի իմաստը «լերինք» համարելու. սիւն հայերէն բառը համազօրն ու միածագն է պարսկերէն սութուն, սիթուն կամ ուսթուն, հին պարսկ. ստունա (çtuna), սանսկրիտ, ստունա (sthuna) բառերին, որոնք քոլորն էլ նշանակում են սիւն(*) եւ, ուրեմն, ունենալով նեցուկ, յեցուկ, support, appui եւայլն իմաստները, բնական է ու հասկանալի, որ, ըստ այնմ, իրենց հիմնիմաստին մէջ միաժամանակ համազօրներն են նոյնպէս եւ անգլ. stone, գերմ. stein, շուէտ. sten (բոլորն էլ՝ քար) բառերին, հին Ֆրանսերէն estain - ժայռ, քար, լեռն, որից է Ֆրանսերէն bouguetin (bouc, estain = այծ քարի, քրէծ): Հոլանտ. steum եւ անգլ. stem (appui, support), ռուս. stena (որմ. ամուր, կապ), յուն. stenns (serré, սեղմ, ամուր, sténographie), յուն. sthenos (force, ոյժ, ամուր), յուն. stulos (colonne, սիւն), հայերէն՝ ստար, ստուար, ստուեր (ծածկ, կապ, պինդ!) պարսկ. ստղր (մեծ, ուժեղ...), պարսկ. շութուր (ուղտ. մեծ, ուժեղ!!), Վշտասպեան Դարեհի Բիսութուն կամ բեհսութուն բեւեռագիր ժայռը (մեծ, վեհ, բարձր լեռն, քար, ժայռ(**), հայերէն՝ աշտան (ակ) եւ աշտար(ակ) եւայլն եւայլն համահնչիւն ու համաձեւ այս բառերի համազօրներն են, քանի որ կրկնում եմ միանգամ եւս — այս բոլոր բառերը, հակառակ իրենց — մեզ համար ընտելացած — տարբերութեանց, իրօք, իրենց հիմնական իմաստի խորքին մէջ պարզապէս նոյնն են, ինչ որ է՝ սութուն-սիւն բառը, քանի, որ այս բոլոր բառերի հիմնական — էական իմաստները կամ իմաստն է՝ քար, ամուր, կոշտ, նեցուկ, պահ, ուժեղ, ծանր, կարծր, բիրտ, պինդ, կապ, բերդ եւայլն եւայլն, բոլորը մէկզմէկու համազօր, հաւասարազօր այնպէս, ինչպէս որ մեր բերդ բառը չեչեներէն քար, ժայռ, կամ քրտերէն բերթ, քար, կամ թէ լատին. durus (dur, կոշտ) բառը օսերէն լեզւում ստացել է dur (քար) բառի իմաստը, կամ թէ մեր բերդի համազօրն է գերմ. berg (լեռն) բառը եւ այսպէս անվերջ: Եւ ո՞վ կարող է մի րոպէ չմտածել, որ գուցէ թէ մեր դուր բառը իր նախիմաստին մէջ ծածկւում է այդ նոյն օսերէնի dur (քար) բառին իմաստը, երբ մարդիկ իրենց գործիքները քարից էին շինում, որոնցից մէկն էլ այդ մեր դուր (քար) գործիքն էր... չեմ պնդում, սակայն, արժանի է յիշելու:

Ինչ որ մնաց սութուն, ուսթուն, սիւթին etc. բառերի թ կամ տ հնչիւնի սղման կամ անկման ու սիւն ձեւը ընդունելուն, անթիւ, մէկը միւսից աւելի ակնբախ, օրինակներով կարելի էր ցոյց տալ լեզուական այդ օրէնքի սովորական լինելը: Սակայն, բաւական կը լինի միայն հետեւեալ մի քանին, որպէսզի ամէնից թերահաւատ ընթերցողն իսկ հեշտութեամբ համոզուի ասածիս, լատին. mater, պարսկ. մադար դարձել է՝ մայր, mère, լատ. paterը — père, հայր, լատ. petra (քար)ը — pierre, լատ. magister (մեծ)ը — maître, maire, լատ. catena (շղթայ, ղայթան) — chaîne, յունարէն catheara (ամբիոն, աթոռ) — chaire եւ chaise, լատ. sedere (նստիլ, մեղրի՝ ըստել) — selle (թամբ), նստելի), իսկ ռուս. նոյն sidet (նըստիլ) բառը տուել է նախ siedlo (թամբ) եւ, շարունակուելով սղել, տուել է, ըստ իս, մի այլ բառ՝ selo (գիւղ, նիստ) բառը, որը թէ իր ձեւով եւ թէ իր իմաստով յար եւ նման է selle բառին!:

Աւելին եւս. յայտնի է, որ Մարղուանի, Արաբկիրի, Թոքաթի, ու Ակնայ հայ բարբառները՝ կոտրել, կտրել, կտրիճ, Պետրոս եւայլն տը ունակ բառերը սղել ու դարձրել են նախ՝ կոռել, կըռել, կըռիճ, Պեռոս,

Եւ ապա՝ կոյյել, կըյյել, կըյիճ, !

Եւ, վերջապէս, յուն. stulos (colonne, սիւն, propr. aiguille, barin pour écrire) բառը, որը տուել է բազմաթիւ ֆրանս. բառեր, որոնց թւումն են՝ stèle, style (ոճ, ձեւ գրելու), stylet (հերիւն) etc., ըստ իս, t հնչիւնի համանման սղումով, տուել է գերմաներէն säule (սիւն) բառը, ճիշդ այնպէս, ինչպէս որ պարսկ. սանսկրիտ, stuna, suthun բառը դարձել սիւն հայերէնում եւ ճիշդ այնպէս, ինչպէս որ մեր աշտան(ակ) (սութունի համազօր) եւ աշտար(ակ) (stulosի համազօր) բառերը, եթէ սղուէին, պիտի վերածուէին՝ աշնակ եւ աշրակ բառերի:

Ամենայն իրաւամբ կարող էի պնդել, որ, յուն. stulosից ստացուած ֆրանս. style, stylet (հերիւն) բառերին յար եւ նման, մեր սուին, սունի(սուին), սունակ (փոքր, կարճ սուին) բառերն էլ, սիւն բառին հետ համընթաց, նոյնպէս ստացուել են յիշածս պարսկ. սանսկրիտ սութուն, ուսթուն, սիւթին բառերից, բայց որովհետեւ լիովին համոզուած չեմ, այստեղ յիշեցի միայն յիշելու ու չմոռանալու համար: Ի դէպս, նորերս միայն իմացայ, որ չերքեզերէն լեզւում եւս սիւն բառը սընէ:

Այսպիսով, ուրեմն, ընդունելով որ մեր սիւն բառը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մի տարբերակը սանսկրիտ, պարսկ. սութունա, ըսթունա, սութուն, ուսթուն եւն. բառերի, ինչպէս եւ միւս բոլոր սկզբում յիշածս՝ սիւն - քար-ամուր, որմ, սեղմ, պինդ, կապ եւ այլն, մէկը միւսին համազօր իմաստները ունեցող, բառերի, ստացուած բնական սղման պարզ օրէնքով, կարող ենք ասել, առանց տարակոյսի, որ սիւնիք բառի նախիմաստն է եղել եւ աներկբայօրէն կայ ու մնում է մեզ համար՝ «քարինք», «լերինք», «լեռնաստան»

Յ. Գ.— Ոչ այնքան իբրեւ մի աւելորդ ու կողմնակի վկայութիւն իմ այս յայտնած եզրակացութեան, որքան հակիրճ ու ճշգրիտ նկարագրութիւն սիւնեաց աշխարհին, աւելորդ չեմ համարում աւելցնել այստեղ Շահնազարեան վարդապետի երկտող նկարագրութիւնը այդ երկրամասին, որը նա անձամբ այցելել ու տեսել է իբրեւ Առաջնորդ Տաթեւի թեմին, որպիսին բերուած է իր ջանքերով տպագրուած Ստեփաննոս Օրբէլեանի պատմութեան յառաջաբանում :

Ահա այդ նկարագրութիւնը, «Սիսական է երկիր լեռնային, զերեք հինգերորդ մասն աշխարհին գրաւեն լերինք բարձրաբերձք՝ ոմանք անմատչելի եւ աներեք, այլք զարդարեալ մշտադալար անտառօք ահեղ խոխոմք եւ ծմակք, լերանց յիշեցուցանեն տեսողաց զանդունդս երկրի... Ջուր եւ ձորակ իւրաքանչիւր ունի զիւր հեղեղատ որ դամ քան զդամ յառաջեալ եւ յաղթացեալ վտակօք, աղբերբք եւ հալեալ ձեամբք հոսեցելովք ի շրջակայ լերանց փրփրադէզ դդչմամբ, զարհուրելի յորձանօք զայրացեալ քարավազս եւ ջրվէժս բազումս գործերով այսր անդր՝ թափին ոմանք յերասխ, այլք ի ծովակն գեղամայ»:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՎԱԶԵԱՆՑ

(*) Որ սիւն բառը սութուն բառի համազօրն է, այդ կարծիքին են եղել շատ ու շատ վաղուց պրոֆ. Ք. Պատկանեանը, **Justi** եւայլք (տես Հ. Աճառեանի Արմատ. բառարանը), սակայն առանց բացատրելու սութունը սիւնի վերածման կերպը, ինչպէս եւ այն, որ եւ ոչ մէկը նրանցից, առանց բացառութեան, եւ ոչ մի բառ չէ ասում այն մասին, որ այդ բառերը իրենց հիմնիմաստներով միաժամանակ համազօրներն են իմ այստեղ յիշած բազմաթիւ միւս բառերին **à la** անգլ. **stone** (քար), ռուս. **stena** (որմ), յուն. **stenns** (սեղմ, սուղ) **etc.** որոնք ինձ իրաւունք ե՛ն տալիս սիւն, սիւնիք բառերը համարելու՝ քար, լեռն, լերինք:

(**) Յիշելու է, որ շատ սխալվում են այն գիտնականները, որոնք ենթադրում են, որ պարսից Դարեհ Վշտասպի բեւեռագիր պատմութիւնը կրող Բիսութուն կամ բեհիսութուն տեղանունը նշանակում է՝ Աստուածաստան, Աստուածավայր, բնակատեղի եւայլն, քանի որ այստեղ այս բի կամ բեհը ոչ մի առնչութիւն չունի «բագա» հաւասարազօրը մեր «աւագ» բառին, (բագինք, բագուն, բագարան, ռուս **boy** (մեծ), անգլ. **big** (մեծ), Աստուած) բառին հետ, այլ նշանակում է վեհ, վսեմ, բարձր, իսկ սութուն սիւնը նշան, ժայռ, քար, լեռն, ուստի եւ ամբողջ բառը նշան է՝ բարձր լեռն, ժայռ:

ՍՈՒՐԻԱ – ԼԻԲԱՆԱՆ

Ակնարկ մը՝ Կրթական կեանքին վրայ

(ԹԻՒԵՐՈՒ ԼԵԶՈՒՈՎ)

Կը գրենք ու կը խօսինք, յաճախ, Սուրիոյ թէ Լիբանանի կրթական կեանքին շուրջ: 600—700 հազարի մօտ իր հայ բազմութեամբ, Սուրիա - Լիբանան կը կազմեն Սփիւռքի մէկ պատուանդա - նը: Ու քիչ է, որքան խօսինք իր տնտեսական, ազգային, մշակութային թէ կրթական կեանքին շուրջ: Ամէն խորհրդածութիւն թողլով ընթերցո - ղին, սորբեւ կ'ամփոփեմ խօսուն մէկ պատկերը 1946—1947 տարեշրջանի կրթական իր գործու - նէութեան:

ՀԱԼԷՊ ՈՒ ԻՐ ԹԻՒԵՐԸ.—

Ունին 41 վարժարաններ, որոնց գլուխը կու գան, որպէս հոծ աշակերտութեան վառարաններ «Հայկազնեան» (661 աշակերտ, երկսեռ), «Կի - լիկեան» (660 աշակերտ), «Կրթասիրաց», «Սա - հակեան», «Ջաւարեան», «Մեսրոպեան», եւն.:

Ահա սեղմ ցուցակ մը.

վարժարան	Աղջիկ	մանչ	գումար
Հայկազնեան, երկսեռ	328	333	661
Կրթասիրաց երկսեռ	205	272	477
Կիւլպէնկեան երկսեռ	119	141	260
Սահակեան	158	175	333
Ջաւարեան	154	151	305
Մեսրոպեան	178	198	366
Կիլիկեան	300	360	660
Վարդանեան	92	121	213
Արամեան	27	24	51
Արմէնեան	32	38	70
Գերմանիկեան	34	35	69
Ուսումնասիրաց	171	229	400
Գումար	1798	2077	3865

Վերոգրեալ 12 նախակրթարանները՝ Հալէպ քաղաքին եւ անմիջական արուարձաններուն մէջ: Գումար՝ 3865 աշակերտ: 25 վարժարաններ ալ, 2695 երկսեռ աշակերտութեամբ՝ կը գտնուին հե - ռաւոր գիւղեր կամ շրջաններ, բոլորն ալ ենթա - կայ Հալէպի թեմին

Այս 41 վարժարաններուն մէջ կը պաշտօնա - վարեն 124 կին եւ 143 այր ուսուցիչներ,— համա - գումար 267 հոգի:

Հալէպի Ազգ. Իշխանութեանց նախաձեռնու - թեամբ, 1947—1948 տարեշրջանին (Հոկտեմբեր 15ին) կը բացուի նաեւ Ազգ. Երկրորդական Վար - ժարան մը, որուն բարեզարդութեան համար ձեռ - նարկուած է արդէն աշխատանքներու: Ձեռնարկը բացառապէս յուսադրիչ է, երբ նկատի ունենանք մանաւանդ, որ հազարաւոր հայ տղաք ու աղջիկ - ներ կը յաճախեն օտար երկրորդական վարժարան - ներ, կամ, առաւելն, Վենետիկ, Մխիթարեան - ներու երկրորդական վարժարանը: Ազգ. երկրոր - դական վարժարանը այս տարի կ'ունենայ միայն Եօթներորդ դասարանը՝ տեսչութեամբ Տիկին Գ. Թէօլէօլեանի: Յառաջիկային, անշուշտ կարելիու - թիւններ պիտի ստեղծուին նոր ուժեր ապահովե - լու նաեւ այլ շրջաններէ եւ գաղութներէ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԹԻՒԸ

Պէյրութ, Թրիփոլի, եւ շրջաններ (Լիբանան), ունին համագումար 28 վարժարաններ: Առաջին գծի վրայ կու գան «Ս. Նշան» (539 աշակերտ, երկսեռ), «Նոր Մարաշ» (492, երկսեռ), «Արգար - եան» (575 աշակերտ, երկսեռ), «Սահակեան» (302), «Էշրէֆիէ» (383), եւն. եւն:

Ահա սեղմ ցուցակ մը

վարժարան	Աղջիկ	մանչ	գումար
Ս. Նշան	279	260	539
Սահակեան	149	153	302
Էշրէֆիէ	210	173	383
Նոր Մարաշ	254	238	492
Մեսրոպեան	172	204	376
Լուսինեան	153	210	403
Արգարեան	294	281	575
Նուպարեան	183	162	345
Հայկազեան	37	39	76
Ռուբինեան	55	55	110
Թորգոմեան	119	128	247
Արամեան	83	85	168
Կիլիկեան	85	51	136
Սահակ - Մեսրոպ	148	128	276
Մեսրոպեան	46	40	86
Գումար	2307	2207	4514

Վերոգրեալ 15 վարժարաններուն մէջ Ս. Նշան Բարձր. Նախակրթարան է (7 դասարան): Այս տարի կ'ունենայ նաեւ ութերորդ: Տնօրէն՝ Եր. Տարօնեան:

Անկախ այս վարժարաններէն, Թրիփոլիի, Զահլէի, Անթիլիասի եւ շրջաններու մէջ, գոյու - թիւն ունին 13 նախակրթարաններ՝ 1062 երկսեռ աշակերտութեամբ:

Ուրեմն, Հալէպի ենթակայ վարժարաններու եւ Լիբանանի թեմի կրթարաններու եւ աշակեր - տութեանց թիւը կ'ըլլայ 6560 (Հալէպ եւ շրջ.) + 5576 (Լիբանան) = 12.136 աշակերտ՝ 69 վարժա - րանի մէջ:

Իսկ ուսուցչութեան թիւը՝ 267 (Հալէպ եւ շրջ.) + 226 (Լիբանան եւ շրջ.) = 493 ուսուցիչ - ուսուցչուհի: — Կարելի է երկար խորհրդածել, բոլոր այս թիւերուն վրայ:

Այս թիւերուն մէջ չեն յիշեալ շրջաններէն դուրս գտնուող վարժարաններ, որոնցմէ, օրի - նակ՝ Դամասկոս, ունի երեք վարժարաններ՝ 605 աշակերտութեամբ:

Կրնանք որպէս մերձաւոր թիւ բովանդակ Սուրիա - Լիբանանի համար հաշուել աւելի քան 20.000, նկատելով որ այդ թիւերուն մէջ չեն հաշ - ուուած օտար եւ յարանուանութեանց, ինչպէս երկրորդական վարժարաններու աշակերտութիւն - ները: Կարգ մը գիւղերու անուններ կը պակսին բոլորովին:

Այլ առիթով պիտի ջանանք տալ լրիւ պատկեր մը:

Մ.

Մոսկուան Իրանի ճնգաշքի տակ

Մոսկուայի ձայնասփիւռէն.— (Զարակերէն հա - ղորդատուութիւն) Ինչպէս գիտենք՝ խորհրդային կառավարութիւնը բանակցելով Իրանի կառավա - րութեան հետ, իրանահայութեան Խ. Հայաստան փոխադրելու խնդրի առթիւ ստացել էր Իրանի կառավարութեան համաձայնութիւնը եւ ըստ Ի - րանի կառավարութեան համաձայնագրի՝ 1946ին էլ տեղի ունեցաւ Իրանահայերի վերադարձը՝ Խ. Հայաստան, ապրիլ 9ին էլ Իրանի կառավարու - թեան հաւանութիւնը ձեռք բերուեց, որ 1947ին 97 հազար հայեր, որոնք ցանկութիւն էին յայտնել, 1946ի պէս վերադառնալ Խ. Հայաստան: Նրանց հայրենադարձի համար պատրաստութիւններ էին տեսնուել, բայց յետադէմ Իրանի կառավարու - թիւնը, հակառակ իր որոշումների, մերժեց ըն - թացիկ տարուայ մէջ արտօնել Հայերի դարձը Խ. Հայաստան եւ, խորհրդային հիւպատոսարանը մի յայտագիր հրատարակելով Իրանահայերի վերա - դարձը յայտարարել է ընդհատուած:

Այժմ աւելի քան 12 հազար Հայեր, Արաքից, Ղազուինից, Սպահանից եւ Թաւրիզից, առանց դի - ղատնտեսական պիտոյքների եւ գործիքների,— ո - րոնք վաճառել էին եւ պատրաստուել՝ մեկնելու համար,— մնացել են անել դրութեան մէջ եւ ա - նապաստան: Նրանցից հազարաւորներ բացօթեայ տեղաւորուել են Արաքի, Սպահանի եւ Թաւրիզի ե - կեղեցիների բակերում: Կալուածատէրերն էլ օգ - տուելով առիթից Իրանի իշխանութիւնների ա - ջակցութեամբ, գիւղերում եւ գիւղաքաղաքներում հայ գիւղացիներին յորդորում են կնքել դերու - թեան բուրող պայմաններ:

(Ալիք)

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ.— «Յառաջ»ի մէջ կարդացի Փարիզի «Սանասարեան Սաներու Միութեան» հեր - քումը, Սանասարեանի տեսուչներէն Յովսէփ Մա - տաթեանի մասին եղած սխալ ու անտեղի ակնար - կութեանց, որոնք արտայայտուած էին Ջաւէն Պատրիարքի յուշերու հատորէն:

Իբր նախկին սան յիշեալ վարժարանին, կու գամ ի դիմաց պրիւսէլաբնակ 5 Սանասարեանցին - ներու, բողոքել այդ անհիմն զրպարտութեանց դէմ: Վարժարանին երեք ողբացեալ տեսուչները՝ Գէորգ Աբուլեան, Սարգիս Սողիկեան եւ Յովսէփ Մատաթեան, իւրաքանչիւրը հմուտ իր մասնագի - տութեան մէջ, իրենց աշակերտները օժտեցին ազ - գային տիպար դաստիարակութեամբ, ազգին նը - ւիրելով զարգացած ու հայրենասէր մտաւորա - կաններ:

Ինչ կը վերաբերի Յ. Մատաթեանի, յիշեալը իր տաճկագիտութեան շնորհիւ տեսակ մը բարո - յական օղակ եղած էր վարժարանին եւ կառավա - րութեան միջեւ: Արդարեւ, իր ջանքերուն շնոր - հիւ էր որ Կարնոյ կոտորածներուն սկզբնական շրջանին վարժարանը զերծ մնաց կառավարական անախորժ միջամտութիւններէ:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Ա.

Առաջին խօսք բանողը եղաւ Դարբին Դաւիթը, մի հաստ ու պինդ, գանգրահեր գլխով մի մարդ, որ յիսունն անց էր արդէն:

— Եթէ մի օր առաջ՝ իմ ասած մի յիսուն — վաթսուն տղայ լինէր դիմացի սարի վրայ, Թուր - քերը մեր ձորից չէին անցնի, էստեղ չէին մտնի, — ափսոսաց նա, գլուխը տարուբերելով:

— Ցխունը չէ, մի հարիւրը բան կը տեսնէր, — վրայ բերաւ կաղ Մարտիրոսը աւելի բանիմաց մարդու եղանակով:— Բայց որտեղի՞ց. ասում են հրամանատարը փորձուած չի եղել, տեղը լաւ չի իմացել, ասել է «նահանջենք»:

— Ի՛ ի՛, գետինը մտնի էդ հրամանատարը,— ասին մինչ այդ լուռ տրտրող կանայք խմբով, ե - րեւակայելով, որ իրենց անծանօթ այդ «հրամա - նատարն» է եղել իրենց գլխին եկած աղէտի պատ - ճառը:

— Էհ, զինուորները ինչի՞ էին նրան լսում,— յուզուեց կարճլիկ - գնդլիկ տատմէրը, դարբնի մայրը:

— Ո՞ւց կարելի է չլսել, ասաւ կաղ Մարտիրո - սը,—Ո՞նց կարելի է հրամանատարին հակառակել:

— Ինչո՞ւ չի կարելի,— մէջ մտաւ դարբին Դաւիթը՝ վէճի պատրաստուողի հեգնանքով, եւ նրա կլոր կարմիր երեսն աւելի կարմրատակեց:

Կարող էր իսկապէս վէճ ծագել, եթէ կաղ Մատիրոսը դժգոհ ու երկար չտնքար, թոնրատան միակ ու փոքրիկ պատուհանին մօտենալով: Տըն - քաց եւ տանտէրը՝ ծերունի Զաքարը իր փայտէ աթոռին նստած: Բոլորը լռեցին: Այդ լռութիւնը շուտով փոխուեց նորից յամր սպասողականու - թեան, որ հետզհետէ փոխուեց խուլ անհանգս - տութեան.— Ինչ է կատարւում արդեօք դրսում, ինչ է անում թշնամին — մարդի՞կ է սպանում թէ տներ է թալանում ...

Եւ դրսից տեղեկութիւն իմանալու ցանկու - թիւնն հետզհետէ այնքան զօրացաւ, որ թոնրա - տանը գտնուողներից մի քանիսը միասին խօսք բաց արին, թէ լաւ չէ՞ր լինի արդեօք եթէ մէկր դնար մի տեղեկութիւն, մի լուր բերէր:— Ի հար - կէ, լաւ կը լինէր, բայց ո՞վ կ'երթար: Կաղ Մար - տիրոսը հրաժարուեց, պատճառ բերելով իր կաղ ոտը:

—Ես կերթայի, բայց էս անտէր ոտս հետս չի գալիս,— ասաց նա ծնկանը խփելով: Ծերունի Զաքարին թոյլ չտուին գնալու, յարգելով նրա ծերութիւնը, աշուղը — կոյր էր. մնում էր դար - բինը, ու քանի որ ամէնից շատ նա էր խօսում խիզախութեան մասին — հրաժարուելու պատ - ճառ չունէր. արհամարհական մի հայեացք գցելով կաղ Մարտիրոսի վրայ՝ նա մօտեցաւ դրանը:

Մեծ զգուշութեամբ դուռը բացին այնպէս, որ չճռռայ, ու դարբնին թողին դուրս եւ թոնրա - տան փոքրիկ քառակուսի պատուհանից, որ եր - բեք էլ շրջանակ ու ապակի չէր ունեցել, նայեցին նրա ետեւից:

Սկզբում դարբինը համարեայ կուզեկուզ ան - ցաւ մի քանի քայլ բաց տարածութիւնը, ապա նրա կարճ հասակը՝ գանգրահեր գլխով անհետա - ցաւ ծառերի ու թփերի արանքում: Տղամար - դիկ, կանայք, երեխաներըընհշզուսպ սպասում էին, թէ ինչ լուր է բերելու:

Զքաշեց սակայն մի հինգ վեց րոպէ՝ դարբի - նը վերադարձաւ նոյն ճանապարհով եւ լռամու - տից յայտնեց, թէ ոչինչ չի երեւում:

Մի անգամ էլ այսպէս գնաց - եկաւ եւ նորից յայտնեց, թէ դեռ մարդ չի երեւում, ձայներ գա - լիս են բայց յայտնի չէ որ թաղից: Այս ասելով՝ ամէն անգամ նա գանգրահեր գլուխը կոխում էր պատուհանից ներս եւ դիմում կնոջը.

— Մարգարիտ, ես էստեղ եմ, չվախենաս, վի՛լ կաց:

Կինը, հասակաւորներից ամաչելով, ոչինչ չէր ասում, ուստի եւ հարսի փոխարէն պատասխա - նում էր դարբնի մայրը՝ Տատմէրը:

— Սա զի՛լ ա, դու զի՛լ կաց.— ասում էր նա մասամբ հանաքով:

Եւ դարբինը նորից հեռանում էր նոր տեղե - կութիւն բերելու: Երրորդ անգամը նա վերա - դարձաւ բոլորովին փոխուած սփրթնած դէմքով:

— Ձեզ մատաղ, հրէ տէրտէրի կովերը տա - նում են մեր քուչով,— ասաւ նա հազիւ լսելի շշունչով, ու նորից անյայտացաւ ծառերի արան - քում, դարձեալ կուզեկուզ ու զգուշութեամբ չուրջը նայելով:

Ամէնքին համակեց տխրութիւնից աւելի ծանր մի բան:— Լսուեցին հառաչանքներ: Կոյր աշու - ղը, որ մինչ այդ, չոնգուրը երախայի պէս գըր - կած, անխօս նստել էր թոնրատան մի անկիւնում, չիմանալով ինչ ասել անծանօթ մարդկանց շրջա - նում, յանկարծ շարժուեց տեղից եւ նրա նուագա - րանի լարերը ծնգացին անսպասելի:

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

(2)

թեան շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն վախը թէ քանի մը էկ ընկերվարականկուսակցութեանց յառաջիկայ խորհրդաժողովին մէջ (Անվէրս) բուռն վէճեր ստեղծուին Վարշաւայի որոշումներուն առթիւ։ Մեծ իրարանցում պիտի ստեղծուի եթէ ընկերվարականները փորձեն ապարէզ կարդալ համայնավարներուն։ Դիտել կը տրուի որ Բ. Միջազգայինի անդամ կարգ մը կուսակցութեանց կարեւոր դէմքերը Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ, արդէն կը մասնակցին այդ երկիրներու համայնավար խառն դահլիճներուն։

★ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ղեկավարները ճշդած են այն ուղեգիծը որուն պիտի հետեւին՝ գործադրելու համար Վարշաւայի խորհրդաժողովին որոշումները։ Մէկ կողմէն բուռն յարձակում պիտի կատարուի Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութեան դէմ, միւս կողմէ աւելի խիստ ուղղութիւն մը պիտի որդեգրուի ներկայ դահլիճին հանդէպ։ Այս մասին կարեւոր յայտարարութիւններ ըրին կուսակցութեան երկու գլխաւոր դէմքերը — Մորիս Թորէզ եւ Ժաք Տիւքլօ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈԼԵՐԱՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ.— Գահիրէի մէջ ընդհ. զօրաշարժ յայտարարուած է, պայքարելու համար քոլերայի համաճարակին դէմ։

500.000 ոսկիի բացառիկ վարկ մը տրամադրուած է, հիւանդութեան դէմ անհրաժեշտ բոլոր միջոցները ձեռք առնելու համար։

Քոլերայի միքրոպը կը փոխանցուի բերնէն։ Հիւանդութեան ախտանիշներն են փսխում, փորհարութիւն, ընդհ. տկարութիւն, գլխու պտոյտ, երբեմն նաեւ տենդ։ Հիւանդին հետ ամէն շփում պատճառ կը դառնայ համաճարակի տարածման։

Քոլերայի տարածման կը ծառայեն նաեւ չեռացուած ջուրը, չեփուած բանջարեղէններն ու պտուղները։ Զգուշութիւն պէտք է ընել որ ճանճ չնստի ուտելիքներու վրայ, ճաշէն առաջ պէտք է լուացուիլ օճառով։ Ձեռքը բերանը չտանիլ դրամ բռնելէ վերջ։ Անխնայ պայքար պէտք է մղել ճանճերու դէմ։ Համաճարակին դէմ կռուելու լաւագոյն միջոցն է պատուաստը, որուն ազդեցութիւնը առնուազն վեց ամիս է։

Եգիպտոսի մէջ քոլերայի համաճարակ մը սկսած էր 1902ին, Հիճազէն վերադարձող ուխտաւորներու միջոցով։

Առ այժմ դեռ կարելի չէ եղած ճշդել թէ ո՞ւրկէ եկած է հիւանդութիւնը։

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՉՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մադլէնոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի դլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկունը կիշէէն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տիկիններ Զաքարեան եւ Զարմաքլեան կը յայտարարեն թէ յառաջիկայ կիրակի 12 հոկտեմբեր, յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին՝ ՎԱՀԱՆ ԹՈՒՆԴԱՅԵԱՆԻ մահուան երկրորդ տարելիցի առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ մասնաճիւղի դպրոցները կը վերաբացուին 13 հոկտեմբերին (Փասքալի շրջան) Սահակ Մեսրոպ դպրոցը (Փոն Թ'էվէքի) շրջան, սովորական վայրը իսկ (Սէն Մարթէնի) շրջան Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ երկրորդ ներգաղթի, Համախարբերդցիական Միութեան, Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, 11 Հոկտ. շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, տեղւոյս հայ երիտասարդաց միութեան սրահին մէջ, 10 rue Bayard Valerne։ Սիրով կը հրաւիրենք Վալանսի հայ հասարակութիւնը, քաջալերելու սոյն ձեռնարկը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի տարեշրջանի առաջին հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ 11 հոկտեմբեր, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, գեղարուեստական ճոխ բաժինով եւ հաճելի անակնկալներով։ Անուրդ չկայ։

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի Թաթուլ խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ, իր ընտանիքին եւ Պ. Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէին որ շատ վաղ կորսնցուց ժրաջան ընկեր մը որ իր կեանքը ի սպաս դրած էր Հ. Յ. Դ. իտէալին եւ հայ ժողովուրդին ազատագրութեան պայքարին։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան Կոմիտէի 11 Հոկտ. շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Etienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécilleի մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՉԻՔԵԱՆ, կը խօսին ընկեր ՄԻՍԱՔ ՂԱԶԱՐԵԱՆ
եւ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան։ Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական հաւաքոյթ մինչեւ առաւօտ, Պ. Արմենակ Աւետեանի սրճարանը, 205rueDuguesclin։ Մուտքը ազատ է։

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը կը տօնուի հոկտեմբեր 18ին շաբաթ դիշեր։

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ։
ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ։
ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։
Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէսը իր 11 խումբերու մասնակցութիւնով շաբաթ 25 հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Brebant Marseillais»ի սրահներուն մէջ։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։ Մանրամասնութիւնները յայտագրով։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր։

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Պիւֆէ — Մուտքը **150** փր.

ՔԱՐԹԻԷ ԼԱԹԷՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

«ՌՈՄ ԷՕ»Ն

71 Bld. St. Germain — Հեռ. Odé. 07-75

Տնօրէն ԷՎԱՃԻԼԻՕՍ–ՇԱՓՏԱԼ
Իր Թանկոյի նուագախումբը կը ղեկավարէ
Լ. ՌՕՍՍԻ իր ՇԱՐԼԻՍ երգիչով
Իր չնորհալի պարուհին Լ. ՌՕՉԻԹԱ ՏԷԼ ՌԻՕՆ
Իր իրապաշտ երգչուհին՝ ԼԻԼԻԱՆ ՂՈՒՎԷՆ
իր երիտասարդ պարուհիներու խումբը
եւ 1900ի FRENCH - CANCANը
իր համակրելի երգիչը՝ ԹԷՕ–ԱՐՇԻՐԻՍ
Կ'արժէ տեսնել եւ ծափահարել
Ժամը 6.30էն կարելի է ճաշել ու պարել
իսկ քապարէի բաժինը ժամը 10էն մինչեւ լոյս
Ձեր սեղանները կրնաք կանխաւ ապահովել

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Monteur en chaussures լաւ վճարում։ Դիմել Etbls. Apovian, 99 rue de Belleville։ Métro Pyrenées, Paris (19)։

ՀԱՅ ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

(Մարշան Ֆօրէնները) աչքը լոյս

Ունինք ամերիկեան նարնջագոյն, «Թուալ սիրէ»ներ (մուշամպա) 0մ 72×1մ 80, բոլորովին նոր եւ շատ տոկուն կտաւի վրայ, որոնք կրնան ոչ միայն իբրեւ սեղանի ծածկոց ծառայել այլեւ լաւ կը յարմարին պայուսակներու շինութեան։

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆՆ Է ՀԱՏԸ 200 ՖՐԱՆՔ՝ որուն վրայ պէտք է աւելցնել 12.36առ հարիւր ղանադան թաքսերու համար։

Դիմել՝ **Sté. MATERIEL INSDUSTRIEL**

7, Ave. Général Brosset (ex. Ave. Jules Ferry)

LYON - BROTTEAUX

Փոքրաքանակ կը ծախուի հատը 300 ֆրանքէն։

Մարսէյլի շրջանին համար դիմեցէք BOLIKIAN frères, 80—88 Ave. Valbarelle à Marseille։

Լիոնի համար դիմել՝ 43 Ave. Thiers։

Եթէ կ'ուզէք մեր աւանդական ասպնջականութեան համաձայն լաւագոյնս հիւրասիրել ձեր ազգականները, գնեցէք ամերիկեան սպաներու յատուկ ծալլուող մահճակալներ, որոնք հակառակ իրենց փոքր ծաւալին մեծ հանգստաւէտութիւն պիտի պարգեւեն ձեր հիւրերուն։ Գին 1080 ֆրանք տեղւոյն վրայ, առաքումի ծախքերուն համար աւելցնել 200 ֆրանք։

Մեր բաժանորդներուն

Հոկտեմբեր ամսուան ընթացքին կը լրանան բազմաթիւ բաժանորդներու վեցամսեաները։ Պիտի խնդրէինք որ առանց սպասելու իւրաքանչիւրին ուղղուած նամակներուն, փութան վճարել թէ հին եւ թէ նոր բաժնեգինները, դիւրացնելով վարչութեանս աշխատանքը։

Այս առթիւ կը յիշեցնենք կրկին որ ոչ մէկ ծանուցում չկրնար առանց վճարումի դրուիլ թերթին մէջ։

Վարչութիւն

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, 10 հոկտեմբեր, ժամը 8.30ին «Արմեան» Կապոյտ Խաչի սրահը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ «Եգիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Զեկոյց ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի կողմէ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կարտանի մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները 12 Հոկտեմբեր, ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ եւ շրջանի Հայր. Միութեան տարեկան երկրորդ ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 21ին, Պ. Սասունիի ճաշարանին վերնայարկը, 31 rue Alexandrie métro St. Denis et Réaumur: Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Թաթուլ խումբը կուգայ խոնարհելու մեր վեթերան ընկերներու Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆի եւ ԼԻՊԱՐԻՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆի հողակոյտերուն առջեւ, որոնք իրենց անխոնջ աշխատանքով հայ ժողովուրդին կտակեցին հայրենիք մը դարերու գերութենէն յետոյ։ Կը վշտակցինք Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի եւ բոլոր կոմիտէներու մեր ընկերներուն եւ իրենց սգաւոր ընտանեաց։

Հ.Յ.Դ. Թաթուլ խումբ Սէնթ Ան

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Մուրատեան վարժարանին համար իբրեւ հանդերձապահ եւ ննջարանի մաքրութեան աշխատանքի համար 2 հայ տիկիններ կ'ուզուին։ Դիմել ամէն օր Մուրատեան վարժարանը, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Sèvres։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կը փնտռեմ հայրս, Գրիգոր Մխիթարեան (Հէլվաճի), Գրիգոր եղբայրներս Խաչիկ եւ Նիկողոս, ու քոյրս Վարդուհի Մխիթարեան։ Հայրս ծնած է, Ուրֆա, երկար ատեն ապրած է Իզմիր։ Իզմիրի աղէտէն յետոյ, իր զաւակներով հաստատուած էր Սելանիկ (Յունաստան) ուր կը գտնուէին մինչեւ 1929ը։ Տեղեկացնել Varkés Mikhitarian, Chemin dse Acqueducs, Vienne (Isère), France:

Ջերմապէս կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել սոյն ազդը։

T. S. F.

Ձինուորական ծառայութիւնէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն։Իսկ դաւառէնյանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք։

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել։

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքոփներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ։

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

Մի՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ իրենց տան մէջ աշխատող մասնագէտ դերձակներ 8—16 տարեկան մանչ տղու կօլֆ տափատներ կարող։ Առանց օդակի եւ առանց արդուկելու հատին կը վճարուի 100 Ֆր.։ Դիմել՝ ամէն օր Maxime վաճառատունը 210 rue St. Martin, 4րդ յարկ, ժամը 9էն 10, métro Arts et Métiers։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C. C.P. Paris 1678-63
Samedi 11 Octobre 1947 Շաբաթ 11 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5159-Նոր շրջան թիւ 768 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ԱՆՀԻՄՆ ԼՈՒՐԵՐ

Եթէ մեր ժողովուրդին միասնականութիւնը իր դիմադրական ոյժին կորիզն է, ապա ուրեմն ամէն երոյթ, որ կը միտի պառակտում հնեղքուած յառաջացնել ազգային մեր կեանքին մէջ, ինքնըստինքեան այդ միասնականութեան դէմ գացող չարիք մըն է:

Եթէ հասարակական կեանքի մէջ միայն քաղաքական կամ յեղափոխական հոսանքներ ըլլային իրարու դէմ ճակատող, հաւանօրէն այնքան խոր անդրադարձումներ պիտի չունենային եղած յերիւրանքները:

Արդ, եթէ կազմակերպութեան մը հացէին լուտանքներ կ'արձակուին, կը նշանակէ ատիկա կ'ըլլայ պարզապէս արտակուսակցական գանգուածները մոլորեցնելու եւ կամ անոնց աչքին վարկաբեկելու նպատակով հակառակորդը:

Այս ոգին պառակտիչ է: Ան կը խորացնէ կիրքըն ու ատելութիւնը մեր մէջ:

Անտեղի եւ մտացածին սուտերով հակառակորդը նսեմացնելու տեղ կեցուածքը կարճ ատենէն կը փոխանցուի զանգուածներուն, որոնց մէջ կիրքն ու ատելութիւնը փոխն ի փոխ կը խորանան, ու ծայր կուտան նոր վէճեր:

Եւ որովհետեւ ստախօսութիւնը ախտ մըն է, անոր մանրէն ուշ կամ կանուխ երեւան պիտի ելլէ: Ան պիտի ունենայ իր չեչտուած հակազդեցութիւնը, երբ հասնի ժամանակը կամ օրերու ընպատը քակէ անոր գաղտնիքին ծալքերը:

Նման պարագաներու մէջ հակառակորդին յերիւրանքները ոչ միայն ծիծաղելի կը դարձնեն զինք, այլեւ կը նպաստեն յարձակման կամ անուանարկութեան ենթարկուող կողմին ժողովրդականացման:

Այսպէս, եղած է շարունակ երբ հակադաշնակցական մամուլը անտեղի յարձակումներով եւ քսութիւններով աշխատած է վարկաբեկել զայն:

Վերջին հաշուով շահաւոր դուրս եկած է Դաշնակցութիւնը, որովհետեւ հակառակորդին պայքարի զէնքերուն կեղծ ըլլալը պարզուած է:

Նման սուտեր, սակայն յառաջացուցած են բեկում հոգիներէ ներս:

Սերունդը որ կը մեծնայ օտար հողերու վրայ, եւ որ պէտք ունի մեր միասնական ճակատին առաջին ախոյեանը դառնալու, տեսնելով հակառակորդ հոսանքներու սուտերը եւ պայքարի տգեղ ձեւերը, կը լեցուի ցասումով ստախօսներու եւ զրպարտիչներու դէմ:

Այս մէկն է տխուրն ու ցաւալին, երբ մենք կ'աւաղենք արդէն գոյութիւն ունեցող ճեղքըւածքը:

Ամէն սուտ, որուն կռթնելով հակադաշնակցական մամուլը կը կարծէ նուաճումներ արձանագրել, հոգեբանօրէն կ'ունենայ իր յոռի անդրադարձումները:

Ցոյց ոչ թէ Թուական աճումին տեսակէտով այն կուսակցութեան, որուն հացէին կը փորձուին անոնք, այլ յոռի ազգային միասնական ճակատի համար:

Որպէսզի խնայուին հասակ նետող մեր երիտասարդութեան կիրքն ու ներքին ատելութիւնները, պէտք է դադրիլ ըլլալ թերթերու մէջ հիւրընկալել այնպիսի չինծու լուրեր, որոնցմէ ժահր ու մաղձ կը ծորի:

Անոնք չեն իր ոչինչ ունին: Առաւելագոյն պարագային անոնք դարբնողներուն կ'ապահովեն մէկ քանի միամիտ եւ դիւրահաւատ անձերու համակրանքը, բայց եւ կը յառաջացընեն զանգուածներու մէջ կիրք ու պառակտում:

Այդ զանգուածներուն ներկայիս մաս կը կազմէ նաեւ երիտասարդութիւնը, որ իբրեւ ֆիզիքական ոյժ, համաձայն իր խառնուածքին ու դաստիարակութեան, կ'անցնի այս կամ այն կազմակերպութեան շարքերը:

Դարբնուած սուտերն ու յերիւրանքները իրենց ծնած օրն իսկ պարզուած՝ կը ստեղծեն դարբնողներու եւ իրենց պատկանած հոսանքին հանդէպ հակակրութիւն:

Այս մէկն է որ պէտք է խնայուի երիտասարդութեան, որպէսզի օր մը շատ մը մեծերու ազգային միացեալ ճակատ մը ստեղծելու ցանկութիւնը իրականանայ:

Ախտեր կան զոր պէտք է խնայել փոխանցելու յաջորդող սերունդներու. առաքինութիւն մըն ալ այս, եթէ իրապէս գոյութիւն ունի մեր մէջ քիչ մը ազգասիրութիւն:

(Խմբագրական ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԶԱՏՈՒԹԻ՛ՒՆ

Լոնտոնի մամուլը մեծ խրարանցումի մէջ է այս օրերս:

Պատճառը ո՛չ Վարշաւայի խորհրդաժողովին երոյթն է, ո՛չ օրուան աննախընթաց տագնապը, ո՛չ ալ Հնդկաստանի կորուստը:

Ինչպէս ծանօթ է մեր ընթերցողներուն, յառաջիկայ նոյեմբեր 20ին Ուէսթմինստրի աբբայարանին մէջ տեղի պիտի ունենայ իշխանուհի Էլիզապէթի հարսնիքը:

Լոնտոնի ամենէն համբաւաւոր դերձակուհիները շաբաթներէ ի վեր կը պատրաստեն ապագայ թագուհիին հագուստները ու մանաւորաբար հարսանեկան չուշանափայլ հրջազգեստը:

Երկու օր առաջ, արքունիքին Թոյլտուութեամբ, պալատ հրաւիրուեցան մամուլի ներկայացուցիչները որպէսզի աչօք-բացօք տեսնեն ըրջազգեստը զոր հարսը պիտի կրէ հարսնիքին օրը:

Հրաւէրին հետ խիստ պատուէր մը սակայն:

— Զգո՛յշ, մարդու բան չ'ըսէք, ձեր թերթերուն մէջ չնկարագրէք հրջազգեստը եւ մնացեալները:

— Վա՛յ, աս ի՞նչ անիրաւութիւն է, կը գանգատին թերթերը. ինչ իրաւունք ունիք մեր ազատութիւնը կաշկանդելու, ո՞ւր ենք, ազատ հայրենիքի մը մէջ թէ.. Հարսը մերն է, հարսնիքը՝ ազգային կարեւոր դէպք, որո՞վ իրաւամբ կուտաք այդ պատուէրը... Երանելի՛ երկիր:

Ուրիշ հորիզոններու տակ կառավարութիւնը ջարդ կը կազմակերպէ, կը կողոպտէ, կը հարստահարէ, կը «մաքրագործէ» ընդիմադիրները, ձայն ծպտուն հանող չկայ:

Մամուլը գրաքննութեան կ'ենթարկուի մենատիրական երկիրներու մէջ, կը սանձուի խօսողին ալ, գրողին ալ բերանը, բայց ո՛չ ոք կը համարձակի գանգատիլ:

Իսկ ազատութեան դասական հայրենիքին մէջ պետութիւնը այս տեսակ սովորական պատուէր մըն ալ չի կրնար տալ՝ խաղաղութեան ատեն:

Ո՞վ ըսաւ որ ժողովրդավար չէ Մեծն Բրիտանիան...

Ժ.

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը արտաքին նախարարներու յառաջիկայ խորհրդաժողովին մէջ (Լոնտոն 25 Նոյեմբեր), պիտի առաջարկէ Գերմանիայէն հեռացնել բոլոր դաշնակից ուժերը, որպէսզի կարելի ըլլայ կազմակերպել խորհրդարանական ընտրութիւնները եւ բանալ Րայխըսթակը: Գերմանիոյ համայնավար շրջանակները կը հաւաստեն թէ Ռուսիա համոզուած է որ միայն այդ ձեւով հնարաւորութիւն պիտի ստեղծուի իրականացնելու համար Գերմանիոյ միացման ծրագիր:

ԱՆԳԼԻԱ, հետեւելով Ամերիկայի օրինակին, հրաժարած է իտալական նաւատորմէն իրեն յատկացուած բաժինէն: Այս որոշումին մասին պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակուի այս օրերս՝ Իտալիոյ արտաքին նախարար կոմս Սֆորցայի Լոնտոն այցելութեան առթիւ:

ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆ հոսանքի ընդհատումները պիտի շարունակուին յառաջիկայ ձմեռ եւս, բայց կարգ մը բարեփոխումներ պիտի կատարուին որովհետեւ արտադրութեան միջոցները բարելաւուած են: Գործատեղիները իրաւունք պիտի ստանան քիչ մը աւելի ելեկտրական լոյս եւ ուժ գործածելու, իսկ բնակարաններու հոսանքը քիչ մը աւելի ուշ պիտի դադրի առտուն եւ աւելի կանուխ պիտի վերադառնայ իրիկունը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ քոլերային ծաւալումին պատճառը կը նկատուի արմաւը որովհետեւ այդ ախտով վարակուած են մանաւորաբար այն շրջանները ուր արմաւի զանազան տեսակները կը մշակուին: Համաճարակը հետզհետէ կը տարածուի. չորեքշաբթի օր 182 նոր դէպքեր պատահեցան եւ մեռան 36 հոգի:

ՎԵՑԻ ԴԷՄ 34 ձայնով Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնախումբը քուէարկեց Պալքանեան քննիչ յանձնաժողով մը նշանակելու ամերիկեան առաջարկը: Հակառակ քուէ տուին միայն սլաւ երկիրներու ներկայացուցիչները:

Շաբաթը երկու օր առանց հացի երէ...

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Պ. Ժորժ Պիտօ որ երեք շաբաթէ ի վեր Ամերիկա կը գըտնուէր բանակցելու համար Ուաշինկթընի կառավարութեան հետ, հինգշաբթի օր յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն որ տնտեսական տագնապը պիտի պահէ իր սաստկութիւնը մինչեւ Յունուար 1 եւ Ֆրանսա պիտի սպասէ ամերիկեան խորհրդարանի որոշումներուն: «Բարոյական ապահովութիւն»տրուած է ինծի որ Ամերիկան օգնութիւն պիտի հասցնէ, ըսաւ նախարարը: «Անմիջական լուծում մը գտնուած չէ տակաւին. պիտի ապրինք ամսէ ամիս, թերեւս շաբաթէ շաբաթ:

Միւս կողմէ, տնտեսական գործերու տնօրէնը, Էրվէ Ալֆան, ըրած է հետեւեալ զգայացունց յայտարարութիւնները որոնց ամփոփումը տուած էինք մեր երէկուան թիւով.—

«Հոկտեմբեր 15էն սկսեալ պիտի դադրեցնենք ցորենի, ածուխի եւ ճարպեղէններու ներածումը: Տագնապին մասին անհրաժեշտ տեղեկութիւններ հաղորդուած են ամերիկեան իշխանութեանց: Յոյս ունիմ որ մասնաւոր վարկեր պիտի ստանանք, ուրիշ աղբիւրներէ, մեր գնումները չդադրեցնելու համար: Ինկապէս ողբերգական կացութեան մէջ ենք, մեր տնտեսական եւ ելմտական վիճակը շատ ծանր է: Եթէ ցորենի ներածումը կրճատելու ստիպուինք, այդ պարագային շաբաթը երկու օր հաց պիտի չուտենք»:

Պ. Ալֆանի ակնարկած աղբիւրները հետեւեալներն են.— Ա. Գերմանիոյ կողմէ գրաւուած ոսկիներուն մէկ մասը պիտի փոխանցուի Ֆրանսայի, թերեւս հոկտեմբեր 15ին, Բ. Ամերիկա հաւանաբար վճարէ ազատագրութեան շրջանին ամերիկեան բանակին համար Ֆրանսայի ծախսած գումարները — մօտաւորապէս վաթսուն միլիոն տոլար: Գ. Պատերազմի ընթացքին Հնդկաչինի մէջ գրաւուած ոսկիին ամբողջութիւնը — 37 միլիոն տոլար:

Նախարարը յայտնած է նաեւ որ Խորհր. Միութիւնը տակաւին չէ պատասխանած Ֆրանսայի արմտիք ուղարկելու համարերկու ամիսառաջ կատարուած խնդրանքին:

Կծու խօսքեր

Գ. Միջազգայինի մասին

Ամերիկայի Արդարութեան նախարարը խօսելով Պոսթընի առեւտրական սենեակին առջեւ, ըսաւ որ Միջազգայինի վերակազմութիւնը վախ չի պատճառեր Միացեալ Նահանգներուն: Համայնավարներու յայտարարութեան ամենէն կարեւոր յատկանիշը այն է որ ազդարարութիւն մըն է ան բովանդակ մարդկութեան, այն պայքարին մասին որ յառաջ պիտի մղուի Եւրոպայի մէջ, կամ այլուր, համատիրական իշխանութիւն մը հաստատելու համար: Եթէ այս սուր ու ջղագար կոչին, պզտիկ հեղինակներուն նպատակն է մեզի սարսափի մատնել, չարաչար կը սխալին: Մենք այդքան դիւրին վախցողներէն չենք: Այս կարգի ձեռնարկներ խըթան են մեզի համար որպէսզի կրկնապատկենք մեր ճիգերը:

★ Վարշաւայի յայտարարութիւնը իր հակազդեցութիւնը պիտի ունենայ Իտալիոյ ներքին կացութեան վրայ: Ձախակողմեան ընկերվարականներու ղեկավարը, Նէնի, յայտարարեց որ պիտի շարունակէ գործակցիլ համայնավարներու հետ: Եւ սակայն պառակտում կայ իր կուսակցութեան շարքերուն մէջ:

★ Ամերիկայի համայնավար կուսակցութիւնը որ ընդհ. ժողով պիտի գումարէ յառաջիկայ շաբթու, տակաւին պաշտօնապէս չէ ճշդած իր դիրքը Գ. Միջազգային հանդէպ: Սակայն կուսակցութեան օրկանը, «Տէյլի Ուըրքըր» կը շեշտէ որ Վարշաւայի ժողովին նպատակն է կռուիլ ամերիկեան դրամատիրութեան, ոչ թէ Ամերիկայի ժողովուրդին դէմ:

★ Կուսակցական լուրջ պայքար մը կը նախատեսուի Չեխոսլովաքիոյ մէջ ուր աննախընթաց երաշտը արդէն ստեղծած է տագնապալի կացութիւն մը: Համայնավար կուսակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր մարմիններուն որ ապահովեն Չեխոսլովաքիոյ գործակցութիւնը՝ Վարշաւայի մէջ կազմուած միջազգային հիմնարկութեան: Ժողովրդական կուսակցութեան օրկանը, դիտել կուտայ որ Պելկրատի Տեղեկատու Դիւանը քաղաքական բնոյթ ունի եւ կը փոխարինէ Գ. Միջազգային ուր ձախողեցաւ անցեալին մէջ:

★ Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը պատուոյ լէգէոնին ասպետի պատուանշանը ստացաւ՝ պատերազմի ընթացքին իր մատուցած զինուորական ծառայութեան համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ՝ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

«Մաքրագործեալ ձախեր»...

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

Ինչպէս կ'ենթադրուէր, տապալեցաւ Փէքէրի դահլիճը: Հասան Սագա (նախկին արտաքին նախարար), կը հովանաւորէ նոր կառավարութիւնը, որուն կեանքը եւս երկար չի թուիր: Հաւանական է, որ մինչեւ Նոյեմբեր նոր խմորումներ տեղի ունենան Երեսփոխանական Ժողովի թէ կուսակցութեանց ծոցին մէջ, ձեռնարկելու համար աւելի մնայուն դահլիճի մը կազմութեան: Սագայի կառավարութիւնը փոխանցման շրջան մը կը խորհրդանշէ, կը կարծենք: Սպասելի է, որ Դեմոկրատներու կողմէ բազմիցս պահանջուած «բարեկարգութիւններու» եւ սրբագրութեանց մէկ մասը դէթ մակերեսային չափով մը իրագործուին, ու, առայդ, հարկ ծագի նոր փոփոխութեանց: Նախագահ Ինէօնիւի պտոյտը, դէպի Արեւ. Նահանգները եւ Սով. Ծովու եզերամերձ նահանգները, կը նկատուի նախապատրաստական աշխատանքի մը՝ միտքերը պատրաստելու մօտալուտ նորութիւններու: Ուշագրաւ է, արդարեւ, որ Թուրքիոյ Նախագահը հաւասարութեան, եղբայրութեան եւ իրաւունքի մասին կը խօսի բոլոր կեդրոններուն մէջ, ընդգծելով մանաւորաբար, թէ «ներքին ու արտաքին թշնամիները հաւասարապէս կ'օգտուին ազգային միութեան պակասէն: 16 Սեպտեմբերի թիւով, «Վաթան»ի խմբագրապետ Ահմէտ Էմին Եալման Ինէօնիւի դերը խորագրուած խմբագրականով մը կը ծափահարէ նախագահը, ու կը յայտնէ թէ «վճռական եւ բախտորոշ քայլեր կ'առնուին՝ դէպի իսկական ժողովրդավարութիւն»: Ինէօնիւ, առեւ. նահանգներու իր յաջորդական ճառերով թարգման կը հանդիսանար ընդդիմադիրներու արդար պահանջներուն՝ օրէնքին առջեւ հաւասարազօր տեսնելու քաղաքական թէ ազգային բոլոր դաւանանքներու ներկայացուցիչները, հանդերձ իրենց հետեւող զանգուածներուն»:

Այս՝ տարբեր պատմութիւն:

Փէքէրի տապալումէն վերջ, թերթերը Հասան Սագայի կառավարութեան կը ներկայացնեն պահանջներու եւ բաղձանքներու տեղատարափ մը: Շատերէն մէկը, Հիւսէին Ճահիտ Եալչըն, շեշտելով «ծայրայեղ աջերն ու ծայրայեղ ձախերը հովանաւորող մեծերը մաքրագործել»ու անհրաժեշտութիւնը, կը խորհրդածէ 15 Սեպտեմբերի խմբագրականով.

— «Թուրք Հիմն. Կազմակերպութեան օրէնքը ապրելու իրաւունք չի տար ա) արքայական ծայրայեղներուն, բ) կեղծ կրօնասէրներուն, որոնք կրօնքը գործիք կը դարձնեն քաղաքականութեան եւ գ) ծայրայեղ ձախերուն, տարբեր խօսքով՝ բոլշեւիկներուն:

«Անհրաժեշտ է ազդու եւ հիմնական միջոցներ ձեռք առնել այս տարրերուն դէմ, պահպանելու համար վարչակարգը: Պէտք է խոստովանինք, շօշափելի իրագործումներէ եւ այնքան դառն փորձերէ վերջ, թէ անհրաժեշտ լրջութեամբ չենք մօտեցած բոլոր այս խնդիրներուն: Ձենք կրցած պաշտպանութեան կորուկ ու արմատական միջոցներ ձեռք առնել:

«Պէտք է հաստատել կազմակերպութիւն մը, որ զբաղի ծայրայեղ աջակողմեան ու թթու ձախակողմեան տարրերու չէզոքացումով, ու ստեղծէ հնարաւորութիւնները իսկական ժողովրդավարութիւնը հաստատելու:

«Ի՞նչ կրնայ ըլլալ պաշտպանողական այդ կազմակերպութեան նկարագիրը:

«Նկատելով որ մնայուն կազմակերպութիւն մը պիտի ըլլայ ան եւ ունենայ ընդհանուր նկարագիր, չի կրնար Պաշարման վիճակի իշխանութիւնը ըլլալ: Պաշարման վիճակը յատուկ է արտակարգ պայմաններու եւ օրերու, եւ սահմանափակ իմաստ կը ներկայացնէ: Դեմոկրասիի հաստատումով զբաղող ոեւէ կազմակերպութիւն, շատ աւելի մնայուն, ընդհանրական եւ ապրող գործ պիտի կատարէ:

«Աչքի առջեւ կրնանք ունենալ Մ. Նահանգներու օրինակը: Ամերիկեան Քոնկրէսի ծոցին մէջ գոյութիւն ունի մարմին մը, որ կը զբաղի «Ամերիկայի դէմ քաղաքական գործունէութեան» փընտռտուքներով: Բացառիկ լիազօրութիւններ տրըւած են այս մարմնին: Մենք տեսանք, թէ մինչեւ երկու տարուան ծանր բանտարկութեան դատապարտուեցան անոնք, որոնք կը խուսափէին բացատրութիւն կամ լուսաբանութիւն տալէ այդ Մարմնին, իրենց վերագրուած հակապետական գործունէութեան շուրջ:

«Տեսանք դարձեալ, որ այդ մարմինը լոկ ԿԱՍԿԱԾՆԵՐՈՒ վրայ հիմնուած՝ Արտաքին Նախարարութենէն դուրս շպրտեց բոլոր համայնավարամիտները:

«Առանց ժամանակ կորսնցնելու, հարկ է որդեգրել այս եղանակը: Անհրաժեշտ տեղեկութիւնները եւ ծանօթութիւնները ի ձեռն ունենալէ վերջ անհրաժեշտ է պատրաստել ցանկը բոլոր կասկածելի տարրերուն, ու դլուխ հանել մաքրագործումի աշխատանքը, օժանդակութեամբ լաւատեղեակ երեսփոխաններու»:

Այս առաջարկին դէմ, «Վաթան»ի խմբագիրը՝ Ահմէտ Էմին Եալման, կը խորհրդածէ.

— «Ազգային Միութիւնը հաստատելու համար երկրին մէջ, անշուշտ անհրաժեշտ է անգործութեան դատապարտել բոլոր ժխտական ու խափանարար տարրերը: Բայց երկար ու լուրջ պէտք է խորհիլ միջոցներուն շուրջ: Այդ մաքրագործումէն առաջ, միութեան օրինակը պէտք է գայ վերէն, ու վերջ պէտք է գտնէ խնամիական նախասիրութիւններով երեսփոխան ու նախարար նշանակելու մոլութիւնը: Նախ պէտք է ժողովուրդին ներշնչել այն վստահութիւնը, թէ պետութիւնը կ'առաջնորդուի ժողովուրդի կամքով, եւ ոչ խմբակային մտահոգութիւններէ: Հասան Սագայի դահլիճին կազմութեան մէջ եւս, դեր ունեցան դժբախտաբար ազգականական ու քլիքային հաշիւներ: Խորհինք նախ այս մասին»:

«Վաթան»ի շունչով ու ոգիով խորհրդածութիւններ կ'արձանագրէ նաեւ «Թասվիր»,— 15 Սեպտեմբեր —, Ճիհատ Պապանի գրչով:— «Հին մեթոտները փտած են, պէտք չէ անհատական նախասիրութիւններ դեր խաղան դահլիճի կազմութեան մէջ: Գործի գլուխ պէտք է կոչել կարող ու վստահելի դէմքեր: Այլապէս, ամէն ջանք անօգուտ է: Աւելի վերջ կը խորհինք, թէ ինչ կերպով պէտք է ճզմել օձին գլուխը»:

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Ունայնութիւն ունայնութեանց

Երկար ժամանակէ ի վեր հայելի նայած չունիմ, ու պիտի չկրնամ ըսել պատճառը՝ թէ ինչո՞ւ փողոցի մարդը մտերմութիւն կը զգայ կերպարանքիս մէջ:

Կէս օր է, ժամացոյցի պէտք չկայ, որովհետեւ նախ օդին մէջ կայուն վիճակ մը կայ, յետոյ ստամոքսս անհամբեր գալարումներով կըհասկցնէ իր պարապութիւնը:

Բոլոր անցորդները այդ տրամադրութեամբ կ'երթեւեկեն, յայտնի է: Այս այն պահն է ուր մարդիկ ամէնէն քիչ կը խօսին:

Դէպի տուն կը յառաջանամ եւ որքան ալ մըտազբաղ՝ անտրամադիր, կը զգամ որ կին մը աջ ու ձախ դեգերելով իր քայլերը իմիններուս կ'ուզէ յարմարցնել: Քսակահատ չէ, վստահ եմ, որովհետեւ անոնք գիտեն թէ որուն գրպանը պարապ է:

Առանց գլուխ դարձնելու, կը նշմարեմ իր շարժումները, ակնոցիս մէջէն: Քանի մը անգամ հարցական քննութիւնէ մը վերջ՝ կինը աւելի կը մօտենայ ինծի ու.

— Այսօր ի՞նչ օր է, կը հարցնէ կարծես ինքնիրեն.

= Հինգշաբթի, տիկին, եւ սեպ. 17...

— Ա՛, Չորեքշաբթի կը կարծէի, ուրեմն հինգշաբթի 17 Սեպտեմբեր...

Մտքին հետ, մռայլ կերպարանքը կը լուսաւորուի, բայց ձախ ձեռքի մատներով՝ ջղային պրկումով կ'ոլորէ ստամոքսը ծածկող հագուստի ծալքերը.

— Ուրեմն այսօր երեսուն տարեկան կ'ըլլամ, — կ'ըսէ — դեռ երիտասարդ եմ, ը՞մ:

Հետաքրքրական է խօսակցութեան յանձնառութեան ձեւը. ձեւ մը որ աւելի բեմային մենախօսութեան կը նմանի: Եւ կը շարունակէ զարմանալի կերպով.

— Այս չէ սակայն հարցը... փաթրօնս ինծ ճամբեց, 475 թէ 500 ֆրանք կորուստի մը պատճառաւ, մինչդեռ ինք, միայն «ընկերային ապահովութեան» հաշուոյն այդ գումարին կրկինը պարտական է ինծի: Ի՞նչ կրնամ ընել, ը՞մ...:

Ես ապշած՝ կերպարանքը կը դիտեմ: Փետտուած յօնքերը՝ փուշ փուշ բուսեր են, բրինձափոշիին եւ կասկածելի «զտուած, անուշաբոյր» իւղերու երկար գործածութեան աւերներուշնորհը, պատճառ եղած է երեսի ծալքերը կախուելուն, եւ տարօրինակ դաժանութեան հով մը քօղ ձգած է կերպարանքին վրայ: Անպատասխան՝ կը շարունակէ.

— Ի՞նչ կրնամ ընել, Մ.Ի.Պ. (Մարդկային Իրաւանց Պաշտպանութեան) գրասենեակը դիմեմ: Այսպէս բարձրաձայն խորհրդածելով, վերջը կը հարցնէ.

— Ի՞նչ կ'ըսես.

= Բնականաբար, եթէ հարկ եղած ապացոյցները ունիս արդէն:

— Այդ չէ որ կը պակսի սակայն, միայն թէ՝ միայն թէ՝ հոն ալ 30 Ֆրանք պէտք է վճարեմ:

Ի՞նչ ընել.

= Այո, տիկին, հարկաւ, Աստուծմով մնաք բարեաւ, ատիէօ, երեսուն քայլ հազիւ միասին քալած էինք արդէն երբ զինքը իր խոհերուն մէջ մինակ թողուցի, պարզապէս ձգեցի հեռացայ, երանի թէ քսակահատ մը ըլլար, ես բան մը չունէի կորսնցնելիք, իսկ հիմա՞:

Ստամոքսս մեծ ակնկալութիւններ ունէր եւ քայլերուս արագութիւնը աւելցուց: Մինչդեռ Մ.Ի.Պ.ին արդարութեան ապաւինող կինը՝ ուրիշ անցորդի մը կը սպասէր, իր 30 տարիներու, 30 Ֆրանքներու տեսիլքն, ու խնդիրը կրկնելու:

Սեղան նստած եմ հիմա, առաջին պատառը դժուար կը կլլեմ, բայց վերջին պատառով փոխուեցաւ տրամադրութիւնս 30 քայլով ծանօթ կնոջ հանդէպ:

Ճիշդ է թէ՝ երեք տարի մօրս կաթը ծծած եմ, բայց շատոնց է որ բերնէս հում կաթի հոտ չիգար:

Ոեւէ լեզու թարգմանելու համար նախ ունեցածիդ լաւ տիրանալու ես, գիտեմ: Հոգւով չարամիտ չեմ, ոչ ալ սրտով ունայնասէր, բայց, սիրտ, հոգի, ու միտք՝ անհաշտ վարձակալներ են իմ մէջս, մէկը միւսին ի յայտ բերելու եսասիրութեամբ:

— Հասկցա՞ր, լեզու գիտես իբր թէ: Սկսաւ սիրտս զառամած պառաւի պէս: Հոգիս իր կարգին օդիկ օդիկ կ'ըլլար նոր վկայութիւններով արդարացնելու համար մարդկային բարոյականութիւնը:

Բայց միտքը, մատը վեր առաւ, ձանձրացած այդ զառանցանքներէն:

— Ի՞նչ հարկ ձեր վէճէն, երբ նոյնիսկ չէք հասկնար ձեր նիւթը: Կ'ուզէ՞ք պոռամ ճշմարիտը, որովհետեւ բարոյական քօղին ապաւինող նոյն կնոջ պէս կը ստէք դուք: Թէեւ դառն եւ քօղազերծ իրաւունք է որ կ'ուզէր ըսել ինքը, բայց ընդունուած իրաւակարգերու օրէնքին հնազանդիլ կը նախընտրէր: Եւ ինչպէս կ'ուզէիք որ վստահէր ճշմարիտին եւ ըսէր իրաւը. Թէեւ այդ էր իր փընտռածը եւ անոր դառնութիւնէն էր որ պիտի օգտուէր:

Մեզմէ ոեւէ մէկը, իր տեղը պիտի կրնա՞ր ըսել իր երկար կեանքին կարճ վերջակէտը: Այսինքն թէ՝

— «Կը տեսնե՞ս, մարդ, բոլոր սեւ տուներու բնակիչներուն պէս՝ չարաչար աշխատեցայ, մինչ բազմաթիւ ծոյլեր, կը վայելէին կեանքը, որուն ես բաղձալով կը ջանայի հասնիլ, բայց չկրցի եւ գողցայ 475 թէ 500, մինչ փաթրօնս մէկ օրուան մէջ կը ծախէր այդ գումարը, եւ «Ընկերային Ապահովութեան հաշուոյն» միայն, ատոր կրկինը պարտական ինձ՝ բանտ ուղարկեց:

Բանտէն նոր դուրս ելած եմ, ուր մոռցայ օրս նոյնիսկ, եւ եթէ հարցնելով սեպ. 17ը եւ 30րդ տարեդարձս իմացուցի, քեզի յայտնելու համար էր թէ՝ դեռ «երիտասարդ», կրնայի միսի վայելքներ ըմբոշխնել տալ քեզի: Այլապէս քեզմէ աւելի լաւ գիտեմ թէ՝ այսօր, սենեակիս վարձքը վճարելու կորստաբեր օրն է: Եւ նոյնիսկ, 30 Ֆրանքով կորեկ հացի մը գնով, պատրաստակամ ինքնամատոյց եմ, գոնէ ստամոքսս լռեցնելու համար: Մարդկային Իրաւանց»ը: Ան էր որ Դատարանին մէջ առաջարկեց օրինաւոր քարդ մը տալ ձեռքս իբրեւ... «ցափ ու դող» փակելով ելքի բոլոր ճամբաները»

Սեղան նստած եմ դեռ ու կը կլլեմ, ու կը խմեմ ալ: Մարդ անօթի ըլլալու է լաւ տրամաբանելու համար, անօթի, «կուշտն անօթիին մանր կը բրդէ» մա՛նր: Մեռնիմ լեզուիդ հայերէն...:

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

Անքաղաքակիրթ ազգերու կեանքէն

Լաբոնացին կիսավայրենի ժողովուրդ մըն է, որ իր երկրին սահմանակից Ֆինլանտայի եւ Սկանտինաւիոյ ժողովուրդներուն հետ շփման մէջ ըլլալով, մասամբ իւրացուցած է անոնց բարքերն ու սովորութիւնները:

Լաբոնացին խիստ նախնական պայմաններու մէջ կ'անցընէ իր կեանքը. իրնէ թափառաշրջիկ է. եղջերուներով լծուած սահնակներու մէջ կը տեղաւորէ իր ճամբորդութեան ծրարները, զգեստեղէններն ու վրանները եւ կը սկսի հոս ու հոն թափառիլ խմբովին կազմելով հօտեր, որոնք Լաբոնացիներուն միակ հարստութիւնը կը կազմեն: Անոնց կենցաղին մէջ ոչ նուազ կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն արջն ու գայլը:

Լաբոնացիներուն կարծիքով բոլոր ապրող էակները, կենդանի կամ բոյս, եւ մինչեւ իսկ քարերը կորսնցուցած են իրենց խօսելու վարժութիւնը, բայց հակառակ ատոր կը պահեն լսողութեան եւ հասկացողութեան կարողութիւնները:

Գայլը ունի մարդու մը ուժ եւ 9 հոգիի չարամտութիւնը, իսկ արջը ընդհակառակը 9 մարդու ուժ եւ մէկ անխելք մարդու միտք: Ասկէ զատ, արջը կնամեծար է եւ շատ կ'ախորժի գեղեցիկ սեռէն:

Լաբոնացիք ի բնէ շատ աղտոտ են, անոնց մարմինը գրեթէ բնաւ ջուրի երես չի տեսներ, այս է պատճառը որ Լաբոնցիներուն մորթին գոյնը դեղինի կը զարնէ: Երբ Լաբոնացին լուսանկարես, ան կը կարծէ թէ հոգին պիտի առնես:

Անոնց բժշկութիւնն ալ ոչ նուազ տարօրինակ

է: Վէրքեր բուժելու համար թարմ ջուր կամ եղջերուէ պատրաստած տեսակ մը պանիր կը զետեղեն վէրքին վրայ: Գլխացաւը դարմանելու համար իրենց վիզը եւ գլուխը կը չփեն, մազերը վեր կը դարձնեն եւ գանկին վրայ եռացած սուրճի հեղուկ կը թափեն: Ակռայի ցաւի համար հողին մէջ երկար ատեն պահուած եղջերուի սրունքի ոսկորը տաքցնելով, ծնօտին վրայ կը զետեղեն:

Ի բնէ խաշնարած ժողովուրդ ըլլալով, անոնք բնաւ հետամուտ եղած չեն զարգանալու եւ քաղաքակրթուելու: Անոնց մէջ ամուսնութիւնները հետզհետէ նուազելու վրայ են, այնպէս որ մօտաւոր ապագայի մը մէջ այդ ցեղը դատապարտուած է ամբողջական բնաջնջումի:

★ Քոնկոյի գաճաճները կեդրոնական Ափրիկէի իսկական բնիկ ցեղեր են: Անոնց պատմութիւնը սերտ կապ ունի տեղական ամենահին գաղթականութիւններուն հետ: Ապրելով ցրուած, առանց ընկերային կազմակերպութեան, գաճաճները կրցան աշխի բերան դիմադրել չափաւոր հասակ ունեցող սեւամորթ գաղթական ցեղերու թափանցումին, սակայն ի վերջոյ ստիպուեցան քաշուիլ արեւադարձային անտառներու, ամէնէն խորունկ ու անթափանցելի անկիւններուն, մասնաւորապէս պելժիական Քոնկոյի հիւսիսային արեւելեան մասին մէջ:

Գերմանացի Սրաբներու այդ հողամասին մէջ կատարած արշաւանքներու միջոցին էր որ գաճաճները իրենց ողորմելի գոյութեան ամէնէն ողբերգական օրերը ապրեցան: Անոնք այսօր իրենց գոյութիւնը շարունակելով հանդերձ անտառներու մէջ եւ անմիւրան ապրելով միւս տեղացիներուն հետ, վախով կը մօտենան համախումբ վայրերու բնակիչներուն, հայթայթելու համար անհրաժեշտ ուտեստեղէնները եւ զանոնք փոխանակելով իրենց որսացած կենդանիներուն հետ: Արդարեւ, գաճաճները վարպետ որսորդներ են, շնորհիւ իրենց կարճ հասակին եւ դիւրաշարժութեան: Առանց վարանելու, փիղին փորին տակը կը սողոսկին կտրելու համար անոր կինճը կամ խոտուցը, ատով կը նուաղեցնեն անոր պաշտպանողական կարողութիւնը կամ մահացու կերպով կը վիրաւորեն զայն: Փիղերը կարծուածէն շատ աւելի վտանգաւոր են, մանաւանդ երբ անտրամադիր ըլլան կամ բարկանան: Անոնց սուր հոտառութիւնը չէզոքացնելու համար, գաճաճները որսի երթալէ առաջ իրենց մարմինը փիղի թրիքով լաւ մը կ'օծեն, ինչ որ իրենց կը թոյլատրէ անվտանգ սողոսկիլ զոհին տակը, առանց իրենց վրայ հրաւիրելու կենդանիին ուշադրութիւնը: Ասկէ զատ, անոնք կը խմեն փիղին մէզը, ինչ որ իրենց մորթին արտաշնչութեան այնպիսի հոտ մը կուտայ, որուն հետեւանքով փիղերը չեն կրնար երբեւանհանել անոնց ներկայութիւնը:

Գաճաճներուն հասակը 1.10 մեթր է, անոնք մեծ մասամբ չարքաշ ու կարճնեղ մարդուկներ են, կարճ սրունքներով եւ երկայն բազուկներով: Անոնց գանկը քառակուսի է եւ ծածկուած գանգուր մազերով:

Քիթին ստորին մասը լայն ու տափակ է: Մարմիննին գրեթէ բոլորովին մերկ է եւ ծածկուած երկայն մազերով: Մասնաւոր սէր ունին արտառոց զարդարանքներու, քիթին մէջէն կ'անցնեն լուցկիի կամ բամբուկի ցօղունի կտորներ: — Գաճաճներու ցեղը հետզհետէ սպառելու վրայ է:

ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ԳԱՂՈՒԹ Մ Ը

Օգոստոս 20ին Բուշերում ծանր հիւանդութիւնից յետոյ 85 տարիքում մահացել է Պ. Լեւոն Մելքոնը, որին տեղացիները Աւեծ էին կոչում:

Պ. Լեւոն Մելքոնը բնիկ Բուշերցի է ինչպէս իրեն լաւ ճանաչողները պատմում են՝ Նրա պապերը դարեր առաջ վաճառականութեամբ են եղել պարապելիս: Նա իր կրթութիւնը ստացել է Լոնտոնում եւ ապա երեք տարի էլ բժշկութիւն է սովորել: Հօր՝ Յովսէփի Շիրազում մահանալուց յետոյ, հօր գործերը կառավարելու համար ստիպուած է լինում ուսումը կիսատ թողնել ու վերադառնալ Բուշեր: Նրա հայրը նաւային «Ստըրինգ» մեծ ընկերութեան ներկայացուցիչ է եղել (մինչեւ այսօր էլ այդ ներկայացուցչութիւնը պահւում է) եւ միաժամանակ էլ Հնդկաստանի հետ առեւտրով է զբաղուելիս եղել:

Հնդկաստանը հարաւից Իրանին կապող միակ նաւահանգիստը անցեալներում Բուշերն է եղել, որտեղից Իրանի վաճառականները ստացել են իրենց ապրանքները, սակայն երբ հարաւի երկաթուղագիծը քաշւում է եւ Բանդար Շահփուրը դառնում է փոխադրութեան կարեւոր նաւահանգիստ, Բուշերը իր նախկին արժէքը կորցնում է եւ հայութիւնը, որը մեծ տոկոսով վաճառականութեամբ էր զբաղւում, աստիճանաբար ցրւում է զանազան ուղղութիւններով, մեծամասամբ գաղթում են Հնդկաստան: Բուշերում միայն մընում են մի քանի ընտանիք, որոնց թւում նաեւ հանգուցեալ Մելքոնը: Այդ մի քանի ընտանիքներն էլ պատերազմի շրջանում հեռանում են եւ միակ Հայը մնում է Պ. Լեւոն Մելքոնը եւ տիրացուն

Ինչպէս պատմում են Բուշերը շատ հնուց ունեցել է մէկ փոքրիկ աղօթատուն, որը կոչուել է Աւետենց աղօթատուն: Յետագային՝ Բուշերցի մէկ հոգի Հայ իր տունը նուիրում է համայնքին եկեղեցու համար: Համայնքը մեծամասամբ եւ Մելքոնից ցեղը, յանձն են առնում եկեղեցու կառուցումը:

Որովհետեւ Նոր եկեղեցու հողը բաւական ընդարձակ է լինում, ուստի եկեղեցին կառուցելուց յետոյ պարիսպով պատում են եւ բակի որոշ մասը յատկացնում հանգստարանի: Այդ օրերին, թէ Անգլիացիները, թէ Ռուսները եւ թէ միւս քրիստոնեայ պետութիւնների ներկայացուցիչները օգտւում էին թէ հայկական եկեղեցուց եւ թէ հանգստարանից: Այդ իրողութիւնը ապացուցում է բազմաթիւ օտարազգիների գերեզմանները, որոնք այժմ եկեղեցու բակումն են:

Բուշերը մինչեւ պատերազմը ունեցել է իր ծխական քահանան՝ ուղարկուած Ն. Ջուղայից սակայն պատերազմի վերջին տարիները թափուր է մնացել, բայց եկեղեցուն նայել է տիրացուն Պ. Սեդրակ Կարապետեանը եւ իր ռոճիկը ստացել է Պ. Լեւոն Մելքոնից:

Չորս ամիս առաջ Պ. Լեւոն Մելքոնը հիւանդանում է եւ մեռնում է քաղցկեղից:

Թւում է Նոր Ջուղայի Կրօնական Խորհուրդը տիրացուին պիտի բաւարարէ իր ռոճիկը տալով, որպէսզի հեռաւոր Բուշերում կարողանայ եկեղեցին պահել, իսկ եկեղեցու հսկողութիւնն, աւելի ճիշդ կը լինի, եթէ յանձնուի Շիրազի եկեղեցական վարչութեան: Պ. Լեւոն Մելքոնի ընտանիքը՝ կինը, երկու աղջիկներն ու երկու աղաները այժմ ապրում են Լոնտոնում: Հաւատացած ենք, որ ժառանգորդները հանգուցեալի յիշատակը կը յաւերժացնեն եւ պատշաճ յատկացումներ կ'անեն հանրային հաստատութիւններին, Շիրազի եկեղեցուն, Փեքիայի հիւանդանոցին, Աղքատախնամին եւայլն»:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«Ալիք»

ՍԵՐՊԻԱԿԱՆ ԳԻՒՂԱՑԻԱԿԱՆ կուսակցութեան վարիչը, Եովանովիչ, հինգ տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ պետութեան դէմ դաւադրած ըլլալու ամբաստանութեամբ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կառավարութիւնը արգիլեց Մէքքէի ուխտագնացութիւնը այս տարի Եգիպտոսի համաճարակին պատճառով:

★ Հարաւային Ամերիկայի Օրէնօք գետին եզերքը ապրող Օքօմաք կիսավայրենի ցեղին ներկայացուցիչները կ'ուտեն ինչ որ բնութեան մէջ գտնեն: Բօյա կոչուած հողը, որ դեղին գորշագոյն կաւահող մըն է եւ եփուելով կը կարմրի, անոնց իբր սնունդ կը ծառայէ: Այդ հողէն քանի մը բթամատ տրամագիծ ունեցող գնդակներ կը պատրաստեն եւ կրակի մէջ թեթեւ մը կարծրացնելով, բրդաձեւ գունտեր կը շինեն: Ուտելու ատեն այդ գունտերէն հատ մը առնելով, քիչ մը ջուրով կը կակուղցնեն եւ ճաշի համար անկէ մաս մը խարտոցելով, ախորժակով կ'ուտեն:

Այդ կաւային բաղադրութիւնը իր մէջ երկաթէ եւ սոտիոմէ զատ ուրիշ որեւէ նիւթ չի պարունակեր, սակայն եւ այնպէս ախորժակը կը հանդարտեցնէ եւ քաղցը անցնելու յատկութիւն ունի:

★ Էսքիմօները բեւեռային երկիրներու բնակիչներն են, որոնք կը բնակին Կրէօնլանտի եւ Հըտսընի ու Պէրինկեան նեղուցին միջեւ գտնուած երկրամասին մէջ: Իրենց լեզուն ունի շատ մը դաւառաբարբառներ, իրենք զիրենք «ինուիթ» կը կոչեն: Քանի մը ցեղաբաններ Սիպերիոյ Զուքչեները իբր Էսքիմօներ կը նկատեն:

Էսքիմօները փոքր, գէր ու հաստակազմ մարդիկ են եւ մաս կը կազմեն իսկական Մոնկոլեան ցեղին: Ոչ կառավարութիւն ունին եւ ոչ ընկերային դասակարգութիւն: Իւրաքանչիւր ընտանիքի պետ բացարձակ տէրն է իր տան մէջ: Իրենց սնունդին կարեւոր մասը կը հայթայթեն որսորդութեամբ եւ ձկնորսութեամբ: Հագուստնին արջի, եղջերուի եւ շունի մորթէ կը շինեն: Կը բնակին վրաններու տակ կամ ձիւնի ներքեւ թաղուած տնակներու մէջ:

Շատ մը Էսքիմօներ Քարի դարուն ժամանակէն կեանք մը կը վարեն: Իրենց գործիքներուն, ասեղներուն եւ ձկնորսի երեքժանիներու կոթերուն համար ոսկոր եւ փղոսկր կը գործածեն: Կը շինեն փայտէ սահնակներ, որոնց կը լծեն շուներ:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Ա.

Բոլորը վախեցած նայեցին նրա կողմը, ինչ ծնդացնելու ժամանակ է գտել այս աշուղը: Բայց աշուղը նուագել չէր ուզում. նա կամենում էր խօսել, եւ դրա համար լարը քաշեց, ինչպէս անում էր սովորաբար, երբ ուզում էր իրեն լսեն.

— Մի վախէք, Աստուած ողորմած է: Աղօթեցէք,— ասաւ նա յուսադրիչ, բայց ողբերգական ձայնով:

Իսկ ծերունի Զաքարը, ուշ չդարձնելով աշուղի խօսքերին, սկսեց սիրտ տալ կանանց, որոնցից մի երկուսը, դրանց թւում եւ իր պառաւը, սկսեցին, ծունկերը ծեծելով, արտասուել:

— Հանգիստ կացէք, հէ՛չ բան էլ չի պատահի:

— Ասուիլ չի, սանահէր, — խօսեց մշտապէս զուարթ տատմէրն ընկճուած ձայնով:— Լաւ կը լինէր էս ջահիլներին մի տեղ պահէիր,—ասաւ նա ձեռը Զաքարի հարսի ու աղջիկների կողմը պարզելով:

Տատմօր խօսքերը բոլորովին խորհրդաւոր թւացին, մանաւանդ այն պատճառով, որ նա գարի գցող էր: Լռեցին մի փոքր: Յանկարծ Զաքարի պառաւը, մաշուած ու չորչորուկ այդ կինը, որ չարունակ երեսը խաչակնքելով՝ շշնջում էր, ինչ, որ, դարձաւ տատմօրը.

— Իսկ, քաւորկին, գարիդ քցե՞լ ես սկի, ի՞նչ է ասում:

— Չէ չարդ տանեմ, եւ քանի օր է գարիս խանդարուել է:

— Գլուխն օրօրեց տատմէրը խուսափողական ձեւով, կարծելով թէ խնդրելու են գարի քցի, ինչ որ նա չէր սիրում անել շատ մարդկանց առաջ, եւ ապա աւելացրեց հանաքով.— Ինչպէս երեւում է Թուրքերից վախեցել է...

Կանայք այդ պատասխանից ենթադրեցին, որ տատմօր գարին, անկասկած, վատ բան է գուշակել, այլապէս նա չէր խուսափի խօսել այդ մասին, ու լռեցին. լսուեցին նոր հառաչանքներ ու հոգոցներ:

— Աղօթեցէք, քոյրիկներ, աղօթեցէք, — կրկնեց աշուղը գոց աչքերը տարածութեան մէջ յառած: Նա ինքը խոր հաւատացեալ չէր, բայց այդ ասաւ կանանց անհանգստութիւնը մեղմելու, գուցէ եւ սփոփելու համար. գիտէր, որ մի բանի վրայ յոյս դնելը լաւ բան է:

— Է, քու Աստուածն էլ, — երեսը շուռ տուեց կաղ Մարտիրոսը, եւ կաղալով գնաց դէպի պատուհանը, քթի տակ փնթփնթալով:

— Աստուած, — քրթմնջաց տատմէրը:— Նա որ օգնող ըլլէր՝ Թուրքն էստեղ չէր գայ... Հրէ՛ տէրտէրի կովերը տանում են — դէ թող առաջը կտրի... տէրտէրի՞ցն էլ աղօթասէր մարդ ...

— Հա՛ա՛, տնքացին նորից մի քանի հոգի

Կոյրի ծաղկատար դէմքով մի ստուեր անցաւ. անյայտ էր՝ վշտացա՞ւ, թէ ամաչեց:

Այդ նկատեց միայն Զաքար ապին. միւսները, ոտնաձայն լսելով, աչքերնին յառել էին պատուհանին եւ, ոմանք, արտակարգ յայտարարութիւն սպասող բանտարկեալների նման, երբար ուսի վըրայից նայում էին, թէ էլ ինչ նոր լուր պիտի բերի դարբինը, որ այս անգամ ուշանում էր, չգիտես ինչու: Դրա համար էլ ամէնից անհանգիստը դարբնի պեպենոտ կինն էր, որ ոտի պճեղների վըրայ, մի ձեռը մէջքին կանթած, վիզը ձգած, ողամարդկանց գլուխների արանքով նայում էր լուսամուտից եւ շուտ շուտ խնդրում կաղ Մարտիրոսին՝ ետ կանչել ամուսնուն: Բայց տեսնելով ոչ մէկը իրեն չի լսում՝ մարդուն չի կանչում, նա վրդով քրթմնջում էր ինքն իրեն.

— Ի հարկէ, իրենց համար հանգիստ են, խեղճ մարդուն դրկեցին կրակի առաջ ...

Սակայն շատ չքաշեց՝ ծառերի արանքում նորից երեւաց դարբինը, այս անգամ այլայլուած դէմքով: Նա ձեռքով եւ աչքերով նշան արաւ, որ դուռը բանան:

Նորից մեծ զգուշութեամբ դուռը բաց արին եւ դարբինը ներս ընկաւ յուզումից գրեթէ շնչասպառ:

Ամէնքը, բացի կոյրից, նոյնիսկ երեխաները շրջապատեցին նրան: Եւ դարբինն սկզբում մի խոր ու ծանր շունչ քաշելով, ապա ցածր, շատ ցածր ձայնով, կարծես վախենալով, որ իրեն կը լսեն դուրսը, հազիւ արտաբերեց, թէ Թուրքերը գալիս են Զաքարի տան կողմը:

— Հինգ վեց հոգի են...: Թվանքաւորուած..

Եթէ կայծակ պայթէր կամ տունը փլուէր՝ այնքան չէին սարսափի, ինչպէս այդ խօսքերից, որ ասուեցին անպէս դողդոջ ու ցած ձայնով:

(4)

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ ձայնասփիւռով կոչ ըրաւ Ամերիկայի տանտիկիններուն որ խնայողութիւն ընեն :

ՕԴԱՑԻՆ նոր սպասարկութիւն մը հաստատուած է Փարիզի եւ Նիւ Եորքի միջեւ : Նորակառոյց քոնսթէլլասիօն օդանաւերը ճամբորդութիւնը պիտի կատարեն 11 ժամ 57 վայրկեանէն : Կրնան փոխադրել 16 հոգի, ամէնէն հանգստաւէտ պայմաններով :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար ուժերը կը շարունակեն իրենց յարձակումները Փէքին Մուկտէն գծին վրայ : Ապստամբները արդէն կտրած են երկաթուղագիծը Խարպինի մէջ :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ գաղթավայրերու ճակատագիրը որոշելու նպատակով Լոնտոնի մէջ գումարուող համաժողովին պիտի հրաւիրուին, խորհրդակցական ձայնով, այն 16 պետութիւնները որոնք ստորագրած են իտալական դաշնագիրը : Անհրաժեշտ կը նկատուի նաեւ հրաւիրել Իտալիան եւ Եգիպտոսը :

ՍՊԱՆԻՈՑ մենատէրը, զօրավար Ֆրանքօ բողոքած է բրիտանական կառավարութեան որ ստանձնած է ընկերվարական ղեկավարներէն Ինտալեչիօ Փրիէթօ ունկնդրութեան ընդունուած է արտաքին նախարար Պէվինէն Սեպտեմբեր 26ին : Կառավարութիւնը պատասխանած է որ սովորութիւն չունի արգիլելու քաղաքական տարագիրներու մուտքը Անգլիա :

ԹԱՅՄԶԻ նախկին թղթակիցը, Ֆիլիփ Փրայս, կը յանձնարարէ որ Անգլիա գնումներ կատարէ Թուրքիայէն : Այդ երկիրը արտածելի ցորեն ունի ինչպէս նաեւ չոր պտուղի արդիւնաբերութիւն մը որ շատ բարգաւաճ է :

ՎԱՐԶԱՊԵՏ ՐԱՄԱՏԻԷ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ հինգշաբթի գիշեր, ձայնասփիւռին վրայ, օրուան տագնապալի կացութեան մասին : Մանրամասնութիւնները մեր վաղուան թիւով :

ԺԱՆ ՍԹՐԷՉԻ, Անգլիոյ պարենաւորման նախարարը յայտարարեց հինգշաբթի օր որ բրիտանական կառավարութիւնը ջերմօրէն կը բաղձայ վերահաստատել առեւտրական յարաբերութիւններ Խորհ. Միութեան հետ : Մեր քաղաքական տարակարծութիւնները չեն կրնար ժխտել տնտեսական այդ անհրաժեշտութիւնը, աւելցուց նախարարը :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

22 Նոյեմբեր, շաբաթ երեկոյեան, Hôtel Georges Vի Salle des Fêtesին մէջ, Avenue Georges V., Մէթրօ Georges V.: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
Մարգրիտ Աճէմեանի

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին

Pleyel տան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris : Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք:

Դիմել՝ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65 : Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69 Բալուեան 46 rue Richer, Pro. 25-46:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Ասլանեան եւ Իսպէնչեան ընտանիքները (Կրընոպլը) իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որ իրենց սուգին մասնակից եղան անձամբ, նամակով կամ ծաղկեպսակերով՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՍԼԱՆԵԱՆի մահուան տխուր առթիւ: Ըստ հանգուցեալին փափաքին, հազարական ֆրանք կը նուիրեն Վեթ. Ցուտին, Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչին, Սէվրի Մուրատեան վարժարանին եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՋՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մաղընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ Թատրոնի երեկոյին կիշէէն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի տարեշրջանի առաջին հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ 11 Հոկտեմբեր, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դեղարուեստական ճոխ բաժինով եւ հաճելի անակնկալներով: Աճուրդ չկայ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան Կոմիտէի 11 Հոկտ. շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Etienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécilleի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՉԷՔԵԱՆ, կը խօսին ընկեր ՄԻՍԱՔ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

եւ ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան: Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական հաւաքոյթ մինչեւ առաւօտ, Պ. Արմենակ Աւետեանի սրճարանը, 205rueDuguesclin: Մուտքը ազատ է:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը կը տօնուի հոկտեմբեր 18ին շաբաթ գիշեր:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը:
ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:
ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:
Մանրամասնութիւններ յաջորդաբար:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէս իր 11 խումբերու մասնակցութիւնով շաբաթ 25 հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Brebant Marseillais»ի սրահներուն մէջ :

Կը խնդրուի չխաչաձեւել : Մանրամասնութիւնները յայտագրով :

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

ՔԱՐԹԻԷ ԼԱԹԷՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
«ԻՍՄ ԷՕ»Ն

71 Bld. St. Germain Հեռ. Odé. 07-75

Տնօրէն ԷՎԱՃԻԼԻՕՍ-ՇԱՓՏԱԼ
Իր թանկոյի նուագախումբը կը ղեկավարէ
Լ. ՌՕՍՍԻ իր ՇԱՐԼԻՍ երգիչով
Իր շնորհալի պարուհին Լ. ՌՕԶԻԹԱ ՏԷԼ ՌԻՕՆ
Իր իրապաշտ երգչուհին՝ ԼԻԼԻԱՆ ՂՈՒՎԷՆ
Իր երիտասարդ պարուհիներու խումբը
եւ 1900ի FRENCH - CANCANը
Իր համակրելի երգիչը՝ ԹԷՕ-ԱՐՇԻՐԻՍ
Կ'արժէ տեսնել եւ ծափահարել
Ժամը 6.30էն կարելի է ճաշել ու պարել
Իսկ քապարէի բաժինը ժամը 10էն մինչեւ լոյս
Ձեր սեղանները կրնաք կանխաւ ապահովել

ՀԱՅ ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
(Մարշան Ֆօրէններուն) աչքը լոյս

Ունինք ամերիկեան նարնջագոյն, «Թուայսիրէ»ներ (մուշամպա) 0մ 72×1մ 80, բոլորովին նոր եւ շատ տոկուն կտաւի վրայ, որոնք կրնան ոչ միայն իբրեւ սեղանի ծածկոց ծառայել այլեւ լաւ կը յարմարին պայուսակներու շինութեան :

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆՆ Է ՀԱՏԸ 200 ՖՐԱՆՔ՝ որուն վրայ պէտք է աւելցնել 12.36առ հարիւր գաւառական թաքսերու համար :

Դիմել՝ Sté. MATERIEL INSDUSTRIEL

7, Ave. Général Brosset (ex. Ave. Jules Ferry)

LYON - BROTTEAUX

Փոքրաքանակ կը ծախուի հատը 300 ֆրանքէն:

Մարսէյլի շրջանին համար դիմեցէք BOLIKIAN frères, 80—88 Ave. Valbarelle à Marseille.

Լիոնի համար դիմել՝ 43 Ave. Thiers:

Եթէ կ'ուզէք մեր աւանդական ասպնջականութեան համաձայն լաւագոյնս հիւրասիրել ձեր ազգականները, գնեցէք ամերիկեան սպաներու յատուկ ծալլուող մահճակալներ, որոնք հակառակ իրենց փոքր ծաւալին մեծ հանգստաւէտութիւն պիտի պարգեւեն ձեր հիւրերուն : Գին 1080 ֆրանք տեղւոյն վրայ, առաքումի ծախքերուն համար աւելցնել 200 ֆրանք :

Մեր բաժանորդներուն

Հոկտեմբեր ամսուան ընթացքին կը լրանան բազմաթիւ բաժանորդներու վճարումները : Պիտի խնդրէինք որ առանց սպասելու իւրաքանչիւրին ուղղուած նամակներուն, փութան վճարել թէ հին եւ թէ նոր բաժնեգիները, դիւրացնելով վարչութեան աշխատանքը:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, 10 Հոկտեմբեր, ժամը 8.30ին «Արմենեան» Կապոյտ Խաչի սրահը: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ «Եդիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Զեկոյց ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի կողմէ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կարտանի մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները 12 Հոկտեմբեր, ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ եւ շրջանի Հայր. Միութեան տարեկան երկրորդ ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 21ին, Պ. Սասունիի ճաշարանին վերնայարկը, 31 rue Alexandrie métro St. Denis et Réaumur: Կարեւոր օրակարգ:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Մուրատեան վարժարանին համար իբրեւ հանդերձապահ եւ ննջարանի մաքրութեան աշխատանքի համար 2 հայ տիկիններ կ'ուզուին: Դիմել ամէն օր Մուրատեան վարժարանը, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Sèvres :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ մասնաճիւղի դպրոցները կը վերաբացուին 13 հոկտեմբերին (Փասքալի շրջան) Սահակ Մեսրոպ դպրոցը (Փոն Թ'էվէքի) շրջան, սովորական վայրը իսկ (Սէն Մարթէնի) շրջան Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Է. թիւը (Սեպտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris :

Հատով կը ծախուին հայ գրատուներու՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao :

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն : Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք :

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել :

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիէռ-փիներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

Մի՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, նեղի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԸ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 14 Octobre 1947 Երեքշաբթի 14 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année № 5161-Նոր շրջան թիւ 770 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՔԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կառավարութեան տնտեսական նոր ծրագիրը զոր վարչապետը, ընդհանուր գիծերով, ներկայացուց անցեալ շաբթու, շատ դաղջ ընդունելութիւն մը գտած է մամուլին մէջ:

Վարչապետը, օրուան անմախընթաց տագնապը մասամբ դարմանելու եւ ֆրանքին թաւալգլոր անկումը կանխելու համար կը ներկայացնէր շարք մը առաջարկներ — կրճատել պետական ծախքերը, ինչպէս նաեւ բանակին, նաւատորմին եւ օդային ուժին յատկացուած գումարները:

Հաւասարակշռել ելմտացոյցը եւ առայժմ դադրեցնել հանրօգուտ շինութիւնները:

Հաստատել տուրքերու նոր սակացոյց մը աւելի արդար ձեւով կատարելու համար տուրքերու բաշխումը:

Զարգացնել գործարանատէրերու եւ խանութպաններուն որ շուկայ հանեն իրենց արտադրութիւններն ու պատրաստ մթերքները որպէսզի ապահովուի գիներու կայունութիւնը:

Ու շարք մը ուրիշ առաջարկներ որոնց հիմնական նպատակն է խնայել որքան կարելի է:

Այս ձեւով, կառավարութիւնը կը նախատեսէ, յառաջիկայ ելմտական տարեշրջանին համար, երկու հարիւր միլիառի խնայողութիւն մը:

Վարչապետին առաջարկներուն մէկ մասը անմիջապէս պիտի գործադրուի հրամանագիրներով, իսկ մնացեալին համար վերջին բառը պիտի արտասանէ խորհրդարանը:

Համայնավարները խստօրէն կը քննադատեն ընկերվարական վարչապետին ելմտական ծրագիրը որուն մէջ չկայ ոչ մէկ յանձնառութիւն աշխատաւոր բազմութեանց բեռը թեթեւցնելու եւ տանելի պայմաններ ստեղծելու:

Ընդհակառակն, դիտել կուտան անոնք, հանրային շինութեանց աշխատանքներուն դադարումը — երկաթուղի, գործարան, շէնք եւն. — ցոյց կուտայ որ կառավարութիւնը «դատապարտելի անձնատուութիւն» մը ցոյց կուտայ ամերիկեան դրամատիրութեան:

Աջակողմեան խմբակցութիւններուն կարծիքով, վարչապետին յայտարարութիւնները անբաւարար են վստահութիւն ներշնչելու՝ մօտալուտ բարելաւումի մը մասին:

Լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն համոզումը որ կառավարութիւնը մեծ դժուարութեանց պիտի բախի իր ծրագրին հիմնական մասերը քուէարկել տալու համար:

Կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը նկատէ գիներու եւ օրավարձերու կայունութիւնը:

Բայց համայնավարները հիմնովին տարբեր տեսակէտ կը պաշտպանեն, պնդելով որ այդ կայունութիւնը չի կրնար կացութիւնը դարմանել եւ ընդհակառակն օրավարձերու յաւելումը ստիպողական է ներկայ պայմաններուն մէջ:

Երկաթուղիներու աշխատաւորները, հանքագործները, կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորները թօշակի նոր յաւելում կը պահանջեն դարձեալ:

Պետական պաշտօնեաներն ալ կը ծրագրեն նոր արշաւ մը պահանջելու համար որ «անտես չառնուին»:

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը նոր պահանջներ պիտի ներկայացնէ կառավարութեան, Նոյեմբեր 12ին, այսինքն խորհրդարանին բացումէն քանի մը օր առաջ:

Միւս կողմէ, փոքր առեւտրականներու Դաշնակցութիւնը որուն կ'անդամակցին երկու միլիոն խանութպաններ, ծրագիր կը մշակէ բողոքելու համար եկամտային տուրքի յաւելումին դէմ որուն մասին ակնարկութիւններ կային վարչապետին յայտարարութեանց մէջ:

«Հարուստ էինք, չա՛տ հարուստ 1914էն առաջ: Հարուստ էինք 1918էն 1939, բայց այսօր աղքատ ենք»:

Վարչապետը, ինքն է որ կ'արձակէ այս ցաւագին կանչը՝ շեշտելով միեւնոյն ատեն որ երկրին տնտեսական վերականգնումը պիտի կատարուի շատ յամրաքայլ եւ կախում ունի Ամերիկայի օժանդակութենէն

Կախում ունի մանաւանդ երկրին ներքին անդորրութենէն եւ կուսակցական հատուածներու ողջմտութենէն եւ հայրենասիրութենէն:

Որովհետեւ Ֆրանսան տնտեսական մտահոգութեանց զուգընթաց ունի ներքին քաղաքական պայքար մը որ այնքան կը ջլատէ իր ճիգերը:

Ժ.

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՆԵՐԳԱՂԹԻ Բ. ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ (ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ)

Սիրելի հայրենակիցներ,

Մեր արեւելեան գաղութները մեծ եռուզեռի մէջ են դարձեալ: Ներգաղթի կարաւաններ իրարու ետեւէ կը մեկնին Յունաստանէն, Լիբանանէն եւ Սուրիայէն: Մեզի հասած տեղեկութեանց համաձայն, 13 հազարէ աւելի անձեր այս վերջին երկու ամիսներու ընթացքին հայրենիք վերադարձած են արդէն այդ երկիրներէն ու տարագիրի մռայլ ճակատագիրը այլեւս վերջ գտած է անոնց համար: Ուրիշ հազարաւորներ, նոյն վայրերուն մէջ, իրենց կարգին կը սպասեն, որպէսզի գերագոյն փրկութեան ժամը հնչէ իրենց համար եւս: Փութկոտ, խանդավառ պատրաստութիւններ կը տեսնուին նաեւ Եգիպտոսի, Ֆրանսայի, Պարսկաստանի մէջ եւ այլուր:

Ազգահաւաքման այս սրտագրաւ տեսարանին առջեւ, որ մեր դարաւոր երազը կ'իրականացնէ, ամէն Հայ կը լեցուի յուզումով եւ հպարտութեամբ: Եւ իր գոհունակութեան զգացումը կ'ըլլայ այնքան խորունկ, որքան որ ինք ալ իր նպաստը մատուցած է այդ փրկաւէտ ձեռնարկին իրագործման:

Կատարենք ուրեմն մեր նուիրական պարտքը եւ ներգաղթի նոր մէկ միլիոն տոլարի հանգանակութիւնը, հանուր հայութեան մէջ, անցեալ շըրջանին նման պսակենք փառաւոր յաջողութեամբ:

Վստահ եմ թէ այս կոչիս մէջէն բոլոր հայ գաղութները պիտի ուզեն լսել պատգամը մեր հայրենիքին շինարար կառավարութեան, որ բովանդակ հայութիւնը կը պատուէ՝ զայն իր հոյակապ ձեռնարկին գործակցութեան հրաւիրելով: Արժանի ըլլանք մեզի ընծայուած պատիւին:

Խօսքս կ'ուղղեմ մասնաւորապէս Միացեալ Նահանգներու, Հարաւ. Ամերիկայի եւ Քանատայի մեր համայնքներուն՝ որոնք բախտը ունեցան պատերազմին անմիջական արհաւիրքներէն եւ համատարած աւերներէն զերծ մնալու, որպէսզի, անցեալ տարուան նման, միեւնոյն հայրենասէր խանդավառութեամբ եւ գովելի զոհաբերութեամբ իրենց ամենալայն մասնակցութիւնը բերեն հանգանակութեան:

Հետեւաբար բացուած կը յայտարարեմ մէկ միլիոն տոլարի նոր արշաւը: Ազգը կը սպասէ որ ամէն Հայ մարդ իր պարտքը կատարէ:

Ներգաղթի կարաւանները իրարու ետեւէ կը մեկնին:

Հպարտութեամբ դիտենք զանոնք, եւ մեր նուիրական գործին ձեռնարկենք եռանդով ու հաւատքով:

Նիւ Եորք, 3 Սեպտ., 1947

Նախագահ Հ. Բ. Ը. Միութեան
ԱՐՇԱԿ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ օդանաւերու տորմիղ մը Թուրքիա պիտի այցելէ Նոյեմբերի սկիզբը եւ թռիչքներ պիտի կազմակերպէ գլխաւոր կեդրոններուն վրայ:

ԱՆԳԼԻՈՅ Էլիզապէթ իշխանուհիին հարսնիքին Ֆրանսայի կողմէ ներկայ պիտի գտնուի հանրապետութեան նախագահը՝ Պ. Վէնսան Օրիոլ: Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ անհաւանական է որ Խորհրդ. Միութիւնը հրաւէր ստանայ:

«ԱՆԹԵԼ ՀԵՌԱԳԻՐԸ Ալեքսանդր Ստեփանովիչ Փոփով անունով ռուս մըն էր որ հնարեց ոչ թէ Մարքոնին», կ'ըսէ Խ. Միութեան Գիտ. Կաճառը՝ «Իզվեսթիա»յի մէջ հրատարակուած նամակով մը: Այս բողոքին տեղի տուած են այն հանդիսութիւնները որոնք շուտով տեղի պիտի ունենան Հռոմի մէջ՝ աշխարհահռչակ հնարիչին ի պատիւ:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ խորհրդարանին քննութեան յանձնուած է օրինագիծ մը որ կ'առաջարկէ օրէնքէ դուրս հռչակել համայնավար, կամ համակիր, բոլոր կազմակերպութիւնները:

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ իտալացի Փաշականներ ցոյց մը կատարեցին անցեալ շաբաթ օր Հռոմի մէջ: Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ անմիջապէս ցրուել ցուցարարները:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին նախարարութիւնը կը հերքէ այն լուրը թէ յունական եւ թրքական խառն սպայակոյտ մը պիտի կազմուի:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բնակչութեան ընդհանուր թիւն էր (Յունուար 1ին) 142.673.000, այսինքն 11 միլիոն աւելցած 1940ի ապրիլէն ասդին:

Ժ.

Խորհրդ. Միութիւնը ցորեն պիտի տայ Ֆրանսայի

Արտաքին նախարարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց ուրբաթ օր.—

«Ֆրանսական կառավարութիւնը դիմում կատարած էր խորհրդային կառավարութեան մօտ հասկնալու համար թէ ինչ կարելիութիւն կար մէկուկէս միլիոն թոն ցորեն ստանալու համար:

Պ. Միկոյեան, արտաքին առեւտուրի նախարարը հաղորդած է, Հոկտեմբեր 8ին, Մոսկուայի ֆրանսական դեսպանատան գործակատար Պ. Փիեռ Շարփանդիէին որ խորհրդային կառավարութիւնը առարկութիւն չունի որ բանակցութիւններ տեղի ունենան այդ մասին: Պ. Միկոյեան աւելցուցած է նաեւ որ խորհրդային կառավարութիւնը կը փափաքի իմանալ թէ Ֆրանսա ինչ կարգի ապրանքներ փոխանակելու ի վիճակի է, վճարելու համար հայթայթուելիք արմտիքին փոխարժէքը: Ֆրանսական կառավարութիւնը կը քննէ ցուցակը այն ապրանքներուն որոնք կրնան շահագրգռել Խորհ. Միութիւնը»:

Ռուսիա կէս միլիոն թոն ցորեն ղրկած էր Ֆրանսա 1946ի Մայիս, Յունիս, Յուլիս ամիսներուն՝ փոխարժէքը ստանալով տոլարով եւ ամերիկեան նաւերու փոխանցումով: Պաշտպանողական մամուլը դարմանք կը յայտնէ որ Մոսկուայի պատասխանը կը հասնի թաղապետական ընտրութիւններէն շաբաթ մը առաջ, իսկ համայնավարները դիտել կուտան որ Ամերիկա տոլար կը պահանջէ Ֆրանսայէն ցորեն ղրկելու համար, մինչդեռ Խորհ. Միութիւնը չուզեր օգտուիլ Ֆրանսայի տնտեսական դժուարութիւններէն եւ կ'առաջարկէ փոխանակութիւն ընել: 1941ի առաջին ութը ամիսներուն, Ֆրանսա Ռուսիոյ ծախած է նուազ քան տասը միլիոն ֆրանքի ապրանք:

Պաղեստինի բաժանումը

Միացեալ Ազգերու Պաղեստինի յանձնախումբին շաբաթ օրուան նիստին մէջ Ամերիկայի պատուիրակը պաշտօնապէս յայտարարեց որ ամերիկեան կառավարութիւնը համաձայն է որ Պաղեստինը բաժնուի երկու պետութեանց — արաբական եւ հրէական: Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը կ'ընդունի իր մասնակցութիւնը բերել այն աշխատանքներուն որոնց նպատակն է քաղաքական համաձայնութիւն մը գտնել Պաղեստինի համար, ըսաւ ներկայացուցիչը՝ Հըրշէլ Ճանսըն: «Միացեալ Ազգերու Համագումարը ստանձնած ըլլալով բրիտանական կառավարութեան յանձնարարութիւններ ընելու պատասխանատուութիւնը, պարտաւոր է գտնել գործնական լուծում մը որ ըլլայ համապատասխան Միացեալ Ազգերու Ուխտին: Հարցը այնքան ստիպողական էր Համագումարը պէտք է ներկայ նստաշրջանին իսկ լուծում մը առաջարկէ»: Պատուիրակը յետոյ բացատրեց որ Ամերիկա կ'ընդունի մինչեւ հիմա եղած առաջարկներուն հիմնական մասերը կարգ մը վերապահումներով, օրինակ Եաֆայի նաւահանգիստը պէտք է յատկացուի Արաբներուն: Ամերիկա յօժարակամ պիտի ընծայէ իրմէ ակնկալուած օժանդակութիւնը, անդորրութիւնը պահպանելու համար Պաղեստինի մէջ՝ փոխանցման շրջանին: Պէտք է ստեղծել ոստիկանական ուժ մը: Մինչեւ վերջնական կարգադրութիւն, 100.000 Հրեաներ պէտք է մտնեն Պաղեստին:

Ճանսընի յայտարարութենէն անմիջապէս վերջ, Սուրիոյ ներկայացուցիչը, Էլխուրի, ըսաւ որ բաժանումի ծրագիրը անընդունելի է — «ընդառաջ երթալ այդ տեսակ ծրագրի մը, կը նշանակէ ժխտել մարդկային իրաւունքները: Ամերիկայի կը մնայ հասկցնել սիոնականներուն որ իրենք իրենց ուզածը չեն կրնար ընել»:

Միւս կողմէ Արաբական Դաշնակցութիւնը մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ՝ «Արաբական տարագիր կառավարութիւն» մը ստեղծելու համար Երուսաղէմի նախորդ միւֆթիին «նախագահութեամբ»: Կառավարութիւնը պիտի ունենայ վարչապետ մը եւ ութը նախարարներ եւ իր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ իշխանութիւն հաստատել Պաղեստինի այն շրջաններուն վրայ որոնք պիտի պարպուին Անգլիացիներէն: Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ազզամ փաշա, յայտարարեց որ «այդ տեսակ ծրագիր մը կայ, բայց կանխահաս է խօսիլ կառավարութեան մը գոյութեան մասին»:

Զրոյց կը շրջի թէ սուրիական եւ լիբանանեան բանակները դիրք կը գրաւեն Պաղեստինի սահմաններուն վրայ հաւանական խռովութեանց առջեւ պատրաստ գտնուելու համար: Լոնտոնի թերթերը թիւերով կը խօսին Արաբական Դաշնակցութեան եօթը անդամներուն — Եգիպտոս, Սուրիա, Սաուտի Արաբիա, Իրաք, Եէմէն, Լիբանան եւ Անդր Յորդանան — զինուորական ուժին մասին, այսպէս.— Լիբանան՝ 5000 զինուոր, Սուրիա՝ 15000 եւ 10 ռազմիկ օդանաւ, Անդր Յորդանան 40—50 հազար, Իրաք՝ 40 հազար, Եգիպտոս՝ հարիւր հազար, Սաուտի Արաբիա՝ շատ փոքր բանակ մը,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Անգլիա ու Հայաստան իրենց պատմութեան մէջ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս առիթով Անգլիացիք առաջին անգամ գրաւեցին Կիպրոս կղզին (1191ին), ու այս գրաւման առիթով՝ Անգլիոյ Ռիչարդ Ա. «Առիւծասիրտ» Թագաւորը Կիպրոսի Ամաթուսա քաղաքին մէջ ամուսնացաւ Պէրէնկարիային հետ, որուն կնքահայրն եղաւ մասնաւորապէս այս նպատակաւ Կիպրոս ժամանող Հայոց Լեւոն Բ. «Մեծագործ» Թագաւորը՝ 6 Մայիս, 1191 թուականին ու նոյն ժամուն Պէրէնկարիա հռչակուեցաւ «Անգլիոյ Թագուհի»:

Ամուսնական հանդէսներէն վերջ, Հայոց Թագաւորը իր բանակով հետեւեցաւ Անգլիոյ Թագաւորին՝ որուն հետ պաշարեց Աքիա քաղաքը: Երբ դար մը վերջ այս քաղաքը կրկին անցաւ Մահմետականներուն ձեռքը, Հայոց Հեթում Բ. Թագաւորը նամակ գրեց Անգլիոյ Եդուարդ Ա. Թագաւորին ու իմացուց Աքիային անկումը: Եդուարդ Ա.ին յաջորդող Անգլիոյ Եդուարդ Բ. Թագաւորը (1284—1327) երկրորդ պատասխան մը գրեց Հայոց Թագաւորին 1308ի մարտ ամսուան մէջ (ասկէ առաջ Հեթում իր հօրմէն՝ պատշաճ պատասխան մը ստացած էր 1298ին):

Անգլիոյ Եդուարդ Գ. Թագաւորը (1312—1377), 1342ին համակրական նոր նամակ մը գրեց Հայոց Լեւոն Ե. Թագաւորին, ու 40 արծաթ դահեկան նուիրեց Գէորգ անուն հայ պատուիրակի մը: Լեւոն Ե.ին յաջորդող Հայոց Գուիտոն Թագաւորը՝ 1343ի Մարտին մէջ նամակ գրեց Անգլիոյ նոյն Թագաւորին (Եդուարդ Գ.), ու ստացաւ անոր պատասխանը՝ 1343ի Սեպտեմբեր ամսուան մէջ: Այս դէպքէն 4 տարիներ վերջ՝ Կղեմէս Զ. Պապը, Անգլիոյ Թագաւորին նամակ գրեց յորդորելով որ Ֆրանսայի դէմ պատերազմը դադրեցնելով՝ զբաղի հայկական քրիստոնեայ Թագաւորութեամբ:

Գուիտոնի յաջորդող՝ Հայոց Կոստանդին Գ. Թագաւորը՝ 1349ին Անգլիոյ նոյն Թագաւորին (Եդուարդ Գ.ին) զօրավար մը ղրկեց օրպէսզի օգնութիւն ստանայ: Անգլիոյ Թագաւորը 28 ապրիլ, 1360ին հայ վաճականներուն արտօնագիր մը տուաւ որպէսզի համգանակութիւն մը կազմակերպեն Անգլիոյ մէջ: Քանի մը տարիներ վերջ, հայ եպիսկոպոս մը՝ Ներսէս անունով ծանօթ, որ «Սեւ Լեռան» վանքին վանահայրը եղաւ, Անգլիա հասած ըլլալով՝ Եդուարդ Գ. ամբողջ տարի մը Անգլիա մնալու արտօնագիր տուաւ իրեն, 7 փետրուար 1364ին:

Այսպիսի սիրալիր յարաբերութիւնները շարունակուեցան մինչեւ Անգլիոյ Ռիքարտոս Բ. Թագաւորը (1367 — 1400), ու Հայոց վերջին Թագաւոր՝ Լեւոն Զ.ին օրերը: Անգլիոյ Թագաւորը նոյնիսկ Լոնտոնի արքայական մեծ պալատը հրամցեց Հայոց Վտարանդի վերջին Թագաւորը ու անոր շնորհեց տարեկան հազար ոսկի կենսաթոշակ մը:

Պատմութիւնը կը յիշատակէ որ 1362 Թուականին, հայ ձիաւորներ Smithfieldի վազքերուն մասնակցելով՝ Անգլիոյ Թագաւորին ու Թագուհիին մասնաւոր ուշադրութեան արժանացան:

Հայոց վերջին Թագաւորը իսկապէս Անգլիա ժամանեց երբ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի Թագաւորներուն հաշտարար միջնորդը: Այս առիթով Անգլիոյ Թագաւորը 1385ի, Հոկտեմբեր ամսուայ 24 ու 28ին, երկու հրամանագրերով մասնաւոր արտօնութիւն տուաւ Լեւոն Զ.ին, ու անոր Յովհաննէս Սենեկալին: Արտօնագրերուն զօրութեամբ «Հայոց Թագաւորը, կրնար Անգլիա ժամանել իր իշխաններով ու սպասաւորներով, եւ 40 ձիաւորներով»: Ու երբ Լեւոն Զ. Անգլիա հասաւ 1385ին, 7 օր մնաց Dover, ուր ընդունուեցաւ Անգլիոյ Թագաւորին զաւակներուն՝ Եորկի ու Լանքասդարի դուքսերուն կողմէ, ուրկէ վերջ երբ ճամբայ ինկաւ Լոնտոն երթալու համար, Անգլիոյ մեծափարթամ Թագաւոր՝ Ռիքարտ Բ. անձամբ դիմաւորեց զինքը, Լոնտոնի առջեւ հազար ձիաւորներով ու Հայոց Թագաւորը գրկելով համբուրեց: (Տես «Chronique du Religieux de Saint Denys», հատոր Ա. էջ 421 — 423):

Ռիքարտոս Բ. իր արքունի պալատը Լեւոն Զ.ի տրամադրութեան ներքեւ դրաւ, ու քանի մը օրէ վերջ իր իշխաններուն հրաման տուաւ որ բոլոր նախարարներով ունկնդրութիւն մը տան Հայոց Թագաւորին, որ որոշուած օր մը բանախօսութեան հաւիրուած էր:

Երկար ու հիւթեղ բանախօսութեամբ մը, Հայոց վերջին Թագաւորը բացատրեց հաշտասիրութեան ու միութեան օգուտները ու թելադրեց որ Անգլիա ու Ֆրանսա (որոնք պատմութեան ծանօթ իրենց «Հարիւրամեայ պատերազմին» մէջն էին) իրարու հետ հաշտութիւն կնքելով՝ միասնաբար ազատագրէին Արեւելքի քրիստոնեաները Մահմետականներու ձեռքէն:

Ի պատասխանի Հայոց Թագաւորին բանախօսութեան, Անգլիոյ Թագաւորը խոստացաւ հաշտութեան համար խորհրդակցիլ, եթէ Ֆրանսայի Թագաւորը ընդունի իր հօր դրած երբեմնի պայմանները, ու 22 Յունուար, 1386ին, վեց հոգիներէ բաղկացեալ մասնաժողով մը գումարել տուաւ, որպէսզի հաշտութեան պայմանները քննուին: Բայց չկրցան վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ:

Երկու նշանաւոր գրիչներ՝ Holinshod ու Rymer կ'աւանդեն որ Անգլիոյ Թագաւորը տարեկան հազար ոսկիի կենսաթոշակ մը պարգեւեց Հայոց Թագաւորին, ու այս նպատակաւ խմբագրեց հետեւեալ վճռագիրը:

«Աստուծոյ սիրոյն, ու մեր սիրեցեալ եղբօր՝ Հայոց Լեւոն Լուսապայծառ Թագաւորին, բարձր հանգամանքին ի յարգանս, որպաճուճուած է Արքայական Թագով —

«Նկատելով որ մեր եղբայրը, գերագոյն Թագաւորին արտօնութեամբ զրկուեցաւ իր Թագաւորութենէն՝ Աստուծոյ Թշնամիներուն ձեռքով, փափաքեցանք որ մեզի յարմար եղած ձեւով օժանդակենք իրեն, ու այսու իրեն կը շնորհենք 1000 ոսկի, մեր անգլիական դրամով, զոր պիտի ստանայ մեր գանձապահէն, տարեկան երկու վճարումներով, մինչեւ որ Աստուծոյ օգնութեամբ վերագրաւէ իր Թագաւորութիւնը: (Տես Rymerի Foedera»):

Հայոց վերջին Թագաւորը այս դրամը կանոնաւորապէս ստացաւ մինչեւ իր մահուան օրը, որ տեղի ունեցաւ 29 Նոյեմբեր, 1393 Թուականին, ու Թաղուեցաւ Փարիզի մէջ:

Իր կտակին մէջ՝ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի Թագաւորները կտակատար անուանեց: Ըստ Washingham, Evesham ու Buchonի, Հայոց Լեւոն Զ. Թագաւորը այնպիսի նպաստներ ու նուէրներ ստացած էր Եւրոպայի Թագաւորներէն ու զանազան իշխաններէն որ շատ աւելի հարուստ վիճակ մը ստացած էր քան իր Կիլիկիոյ մէջ Թագաւորական շրջանին:

Կ'ըսուի նաեւ որ անոր Փարիզի մէջ գտնուող գերեզմանին վայրը շատ պատմական ու երկիւղածութեամբ զեղուն վայր մըն է: Ըստ աւանդութեան Սուրբ Դիոնիսիոս 272ին հոն մարտիրոսացած էր իր երկու ընկերներով, ուր վերջը կառուցուեցաւ եկեղեցի մը, որուն օծումը ըստ աւանդութեան՝ Ինքը Յիսուս կատարած էր: (Տես Guilhermyի «L'Abbaye de Saint Denys et les Tombeaux» — էջեր 2 ու 58):

Լեւոն Զ.ի մահով վերջ գտաւ հայկական Թագաւորութիւնը որ Ուրարտական շրջանէն մինչեւ Կիլիկիոյ անկումը՝ բոլորած էր 3400 տարիներու երկար շրջան մը:

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

Նիկոսիա - Կիպրոս

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Վեհանձնութիւն վեհանձնութեանց

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սովորական բան: Փողոցին անկիւնը, պատերազմէն աւերակ տան մը բակին մէջ կենդանիներ կը բնակին այժմ, առանց «դանէն ներս մտնելու» «փա տը փօռ) նորակերտ տուրքը վճարելու: Հոն կատուներ՝ նոյնպէս առանց պարենատոմսի կը գտնեն ուտելիք մուկեր, եւ շուները՝ ամենտներ կամ քանի մը անգամ խաշուած, կրծուած ոսկորներ: Հոն կը պառկին կամ կը գգուին պատերուն տակ, խլելով լաւ պատառը ով աւելի զօրաւոր է: Գիշերուան մութի ծածուկ անկողնին տակ հոն՝ մարդիկ ալ կը հանդստանան աչքէ ու սրտէ հեռու, երջանիկ պալատական կեանքով:

Ծամբուն վրայ կը գտնուի այս դրախտ նոր Հանրապետութիւնը, եւ այնքան ալ դիւ չի հետաքրքրեր:

Սակայն դուն եղիր, եւ կանգ մի առներ, դիտելու համար, այսօր հոն գտնուող հսկայ պետնարտական դամբռ մը: Նոր բուսած կտոր մը կանանչին վրայ ընթուկած է առիւծաձեւ շունը, խոհուն եւ հայեացքը կորսուած անորոշութեան մէջ: Արցունքի կայլակներու ակօսները դեռ թաց են ոսկեդիսակներուն երկայնքին: Իր կարմրած աչքերը մարդկային արտայայտութիւն մը ունին: Ռոտէնի «մտմտուքն» է կարծես: Երկու թաթերը դէպ յառաջ երկարած ու գլուխը հանգչեցուցած է անոնց վրայ, անշարժ: Իր ներկայութիւնը լուռ ու վեհաշուք խաղաղութիւն տարածեր է բակին վրայ: Այսօր մանուկներ կր զգուշանան հոն երթալ խաղալէ: Բայց յանկարծ փլատակ պատին վրայ կատու մը կ'երեւայ մազերը անկուած կռնակին ցից մասին վրայ, յայտնի է որ կը հալածեն զինքը, պոչը մորակի հարուածի մը դալարուն ձեւն առած՝ քարացած է փախչելու տրամադրութենէն: Իր բերնին ուրը՝ ձուկի խոշոր գլուխ մը, փլատակին վրա կը դնէ, հաւանաբար Թողուցեր է, որովհետեւ դժուար թէ մարդիկ իրեն զիջին ներկայիս: Մարդոց չափ դժբախտ կատու, թաթը վրան կր դնէ իր որսին ու.

— Էմ մէ առու ու — առու, եկայ քո մայրը, էմ մէ, առու, ու — առու:

Քնքուշ այս հրաւէրը երրորդելու հարկ չը մնաց, քայքայուած որմածակէ մը դուրս թռաւ, մանրանկար վագր մը, աչքերը բաց խփելով, մահիճէն դուրս սոստսոող անվարտի մանուկի մը բոլոր նազանքով, ու գոհունակութեամբը: Կարծես անուշ երազէ մը արթնցած սիրուն ու վայրի Թուշը վեր բարձրացուց:

— Մէ. առու, եկա՞ր մայրի՞կ, մէ առ՞ւ.

Մայրը սակայն հազիւ ժամանակ կ'ունենայ սիրոյ ու ձուկի մասին փաղաքշելու իր կորիւնին հետ:

Երկու շուներ վրան կը յարձակին եռեւի փողոցէն, եւ աւազակներու պէս կը խլեն ձուկին գլուխը այս «հուղկահար», յելուզակներու վախէն, մինչ կատուն կր սուրպուի ծառի մը ճիւղին ապաւինիլ ի զուր կանչելով իր զաւկին:

— Էմ, մըռլէ — առու, փախիր կ'ըսէ մայրը, էմ, մըռլէ — առու կուշտ շուները ձուկի գլխին չեն հաւնիր ու խաղալիքի կը վերածեն զայն, վար կր ցատկեն բակին մէջ, կռահելով կատուիկին ներկայութիւնը:

Ձագուկը վտանգի հոտէն քշուած չոր տերեւի մը պէս, ոստումներ կ'ընէ, Փշփշալով եռ եռ, դէպի գամփռը նահանջելով, ըստ երեւոյթին իր թագստոցէն տեսած ըլլալու են զիրար: Յարձակող, պոչը կտրած քոթոթներէն մին՝ լոգանքէն դուրս ննեառող մերկ տղու մը կը նմանի, միւսը աւելորդ բուրդերու մէջ կորսուած շուայլ խնամքով պուպրիկի մը.

Երկուքը մէկ կը սկսին երգում ընել:

— Առու, ա — առու աֆ, աֆ, առու, կատակ է եկանք խաղալու, աֆֆ, աֆ, առու: Շան կատակ, նման՝ «կատուի խաղը մուկի մահը» առակին:

Յանկարծ սմսեղուկ կատակարանները կանգ կ'առնեն երբ կր տեսնեն հսկայ Գամփռը անշարժ ու տիրական: Իր երկու բազուկներու պարապին մէջ կանգնած է կատուի անզօր ձագը, երախաբաց, պոչը նիզակի մը պէս երկարած, մազերը փուշ - փուշ:

Կատակաբան շուները բերանը բաց կր մնան եւ իրենց չար ախորժակը մատնող վերջին դէրքին մէջ քարացած: Գամփռը մէկ բառ միայն կ'արտասանէ, իր փակ ակռաներուն մէջէն:

— Ո՜՜ — օ՛օ՛օ՛ — օչ, աւելի քան մարդկային ոհ, ոչ:

Ստահակները սարսափահար կ'անհետանան: Ու փիսիկը քրտնած, աւելի նիհարցած՝ գլուխը կը հանգչեցնէ իր պաշտպանին բազուկներուն վրայ, պատուանշանի մը պէս կախուելով անոր վիզէն: Ծառին վրայէն մայր կատուն կ'աղօթէ բարձրաձայն:

— Մառու, մա, մլառու, ու միա, առու, մառու, մառու, փառք քեզ Աստուած, եթէ շուները ստեղծած ես կատակով մեզ գզելու, ստեղծած ես վեհանձնութեամբ եւ գամփռը մեզ պաշտպանելու համար:

— Մառու, մա, մլավու, ու, միառու, առու....:

Բայց՝ հեռաւոր գայլերը, համաձա՞յն էին անոր աղօթքին:

●

Լաւ է պարզապէս տեսածը գրի առնել, թէ ոչ լսած եմ որ, կենդանաբանական պարտէզին մէջ ալ, անցեալները, առիւծներու գուբին մէջ, մարդու ձագ մը կ'իյնայ արկածով: Կատաղի էգը վրան կր յարձակի, անշուշտ ոչ բարենպատակ պատճառով, սակայն ուժեղ արուն կը պաշտպանէ մանուկը, իր թաթերու շուքին մէջ: Մինչեւ որ պահապանները կատաղի տիկին առիւծը բանտէ բանտ կ'ուղարկեն, արուն ալ եռեւէն, իր բողոքի մռնչիւններով: Պզտիկը անշուշտ կ'ազատուի: Միայն թէ՝ ո՛վ կրցաւ բան մը հասկնալ ուժեղին վարմունքէն: Գուցէ որդեզուրկ առիւծը պաշտպանելով մարդու որդին՝ պատժել ուզեց իր տիկնոջ կրաւորականութիւնը:

Իսկ ինչպէ՞ս կ'ուզէք որ մարդիկ վարձատրէին կենդանիին վեհանձնութիւնը ու քաջութիւնը ազատութիւն շնորհելով անոր երբ մարդիկ այդ երեք բաներուն պակասով կը տառապին եւ յատկապէս բանտարկուած կը պահեն Առիւծը ...

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ մեռած է Վահան Սարբէյ, ընիկ Երզրումցի: Ան իր եղբայրներուն հետ Օննիկի եւ Լեւոնի հետ ուսումը ստացած էր Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան Մուրատ Րաֆայէլեան վարժարանը, զոր աւարտելէ յետոյ վերադարձած էին Վան, ստանձնելով կարեւոր պաշտօններ: Հայ մտաւորական եւ գիտակից քաղաքացի էր: Հայաստանի Հանրապետութեան տարիներուն Արտաքին Գործոց Նախարարութեան մէջ բարձր պաշտօն ունէր:

«Պատերազմի վախեր»

Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան ականաւոր դէմքերէն Հարըլտ Լասքի,, օրուան կացութեան նուիրուած յօդուածի մը մէջ որ լոյս տեսաւ *Տէյլի Մէյլի* մէջ, կ'ընէ հետեւեալ խորհրդածութիւնները.—

Ճափոնի անձնատուութենէն երկու տարի վերջ աշխարհը կը գտնուի, մօտաւորապէս, այն կացութեան մէջ որուն մէջ էր 1911ին՝ Ականիրի տագնապին օրերուն:

Կը կրկնեմ իմ համոզումս որ ոչ մէկ ազգ պատերազմ կուզէ, բայց կ'ուզեմ մասնաւորաբար շեշտել որ ժողովուրդները կամաց կամաց դէպի պատերազմ կ'երթան — Լոյտ Ճորճի բացատրութեամբ — ինչպէս 1914ին:

Միացեալ Ազգերէն ոչ մէկը բաւականաչափ ուժ ունի նախայարձակ ըլլալու համար, բացի Ամերիկայէն եւ Խորհ. Միութենէն: Բոլորը իրարմէ կը կասկածին: Ոչ ոք կրնայ կարդալ Վիշինսքիի վերջին ճառը եւ չտեսնել որ Մոսկուան համոզուած է որ«անարդար» պատերազմին կը յաջորդէ իրական պատերազմը: Ոչ ոք կրնայ կարդալ Մարշըլի ճառը առանց տեսնելու որ Ամերիկան համոզուած է որ «անարդար» պատերազմը կը յաջողի:

Կարելի չէ նախատեսել թէ երբ կրնայ սկսիլ իրական պատերազմը, բայց վստահ եմ որ Մարշըլ կը սխալի եթէ կը կարծէ որ «անարդար» պատերազմը այդպէս ալ կը մնայ միշտ:

Ամերիկայի արտաքին նախարարը կը թերագնահատէ ռուս ժողովուրդին զոհողութեան ընդունակութիւնը ինչպէս նաեւ այն առաքելութիւնը որ Ռուսիոյ վիճակուած է: Անհրաժեշտ է գիտնալ թէ Ամերիկան ճշգօրէն կը գնահա՞տէ Ռուսիոյ նպատակները: Կ'ընդունիմ որ հարցըպէտք է քննել Ամերիկայի արտաքին նախարարութեան դատողութեամբ, շատ մը փաստեր կան զայն արդարացնող — Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ, հարաւ. արեւելեան Եւրոպայի, Պարսկաստանի եւ Մանչուրիոյ մէջ: Կան նաեւ համայնավարներու ռազմավարութիւնը Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ:

Բայց կը հաւատամ որ Ամերիկայի դատողութիւնը սխալ է: Ռուսերը ի յայտ կը բերեն ոճրապարտ յիմարութիւն մը. անոնք սակարկութիւն կ'ընեն ու կը վիճին ինչպէս արեւելեան պազարի մը վաճառորդները: Միշտ կասկածամիտ են եւ իրենց դաղտնապահութիւնը ախտաբանական է: Աներես ու երբեք վեհանձն, երբեք չեն կրցած կարդալ զիրենք քննադատողներուն միտքը:

Եթէ պետական մարդ մը — որուն խօսքին ականջ պիտի տար ամբողջ աշխարհը — չուտով չխօսի, պիտի շարունակենք խրիլ, հետզհետէ աւելի արագ, ահաւոր աղէտի մը մէջ: Պիտի պայթի կռիւ մը որուն մէջ ամէնքս ալ պիտի կորսնցնենք Ամերիկան ալ միասին: Շատ ուշ ենք մնացած արդէն: Պարտաւոր էինք մէկ կողմ շպրտել միջազգային յարաբերութեանց բոլոր հին ձեւերը եւ հասկցնէինք ազգերուն որ կեցած են անդունդին եզերքը:

Կա՞յ աւելի զարհուրելի բան մը քան այս բաներով՝ արտայայտուիլ Ազատութեան եւ Ժողովրդավարութեան անունով մղուած պատերազմէն երկու տարի վերջ: Թոյլ պիտի տա՞նք որ Հիթլէր շահած ըլլայ խաղաղութիւնը:

ՅԱՅՏՆԻ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, 5 Հոկտ. (Յառաջ) — Զանգաւառ մթնոլորտի մը մէջ տօնեցինք Հ. Յ. Դ. Օրը: Ուէփիւպլիքէններու սրահը լեցուած էր ծայրէ ծայր: Բեմին կեդրոնը գեղեցիկ կամար մը, սիւները զարդարուած զանազան մարտիկներու նկարներով, որոնց վրայ կը տիրապետէր անմահներ երբորդութեան խմբանկարը: Կամարին մէկ ծայրէն միւսը կուսակցութեան դրօշը՝ «Մահ կամ ազատութիւն» վերտառութեամբ: Բեմի յառաջամասին վրայ տեղաւորուած հսկայ կարմիր դրօշը կը սպասէ այն երեք երիտասարդներուն՝ որոնք իրենց յատուկ տարազով պիտի գան կազմելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան պանծալի ու խորհրդաւոր զինանշանը: Պէնկալեան բոցերու մերթ կարմիր մերթ կանանչ ցոլացումին տակ յիշեալ երեք երիտասարդները կատարեալ երկիւղածութեամբ եկան տեղաւորելու, մէկը բանուորի տարազով, բահը երկրորդը որպէս մտաւորական գրիչը, իսկ երրորդը մարտիկի յանդուգն քայլերով սուրը, մինչ անդին սանուհիներու խումբը ոգեւորուած կ'երգէր «Մշակ բանուոր»ը:

Օրուան նախագահը ընկեր Խաչիկ Երէմեան, իր բացման խօսքին մէջ ծանրանալով կուսակցութեան կատարած յեղափոխական ձեռնարկներուն վրայ, կոչ ըրաւ ներկաներուն վայրկեան մը յոտնկայս յարգելու անմոռանալի յիշատակը այն բոլոր անձնուրացներուն, որոնք գիտակցաբար զոհուեցան ի խնդիր հայրենիքի եւ հայ ժողովուրդի ազատութեան:

Սանուհիներու «Ջան վարդավառ» խմբերգէն վերջ, արտասանութիւններ ըրին սանուհիներու ղեկավար Տիկին Շատարեւեան «Աղամնու վանքը» եւ սանուհի Վարդենի Հայթաեան «Հին օրերը», Մեներգեցին Օր. Արշալոյս Սեդրակեան, Օր. Մարի Տէրվիչեան (Շաս) եւ Պ. Մուրատեան (Տէօին) որոնք ջերմ ծափերու տարափին տակ կրկնութիւններով խանդավառեցին ներկաները:

Օրուան բանախօս՝ ընկեր Հրաչ Հանտալեան աւելի քան մէկ ժամ տեւող բանախօսութեամբ մը բացատրութիւններ տուաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծագման եւ զարգացման մասին եւ ըսաւ.— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը 57 տարի ապրած է եւ վճռած է տակաւին շատ երկար ապրիլ: Ան լուսաւոր փարոսն է ազատութեան ճանապարհին: Ան իր Ծրագիրը զոհեց որպէսզի ապրի հայ ժողովուրդը եւ հիմնուի Հայոց ազատ ու անկախ հայրենիքը՝ անհման Հայաստանը: Դաշնակցութիւնը իր բոլոր առաքինութիւններն ու բարեմասնութիւնները առած է հայ ժողովուրդէն, որուն ազատութեան համար պիտի կռուի մինչեւ վերջը:

Սանուհիներու գեղջկական տոհմիկ տարազներով շուրջպարերը գովասանքի արժանի էին: «Յառաջ նահատակ» խմբերգով հանդէսին պաշտօնական մասը վերջացաւ: Գեղարուեստական բաժնի յաջողութիւնը առաւելապէս կը պարտինք Տիկին Շատարեւեանի ժրաջան աշխատանքին:

Միջնարարին ճաշար մը եւ չէշ մը ընտիր գինի աճուրդի դրուելով քառորդ ժամուան մէջ գոյացաւ 8000 ֆրանք: Շահեցաւ Պ. Պօղոս Յակոբեան:

Կէս գիշերէն վերջ սկսան եւրոպական պարերը: Սանուհիներն ու Նոր Սերունդը իրար գերազանցելու նախանձախնդրութեամբ կը սպասարկէին գոհ ձգելով ներկաները: Առաւօտեան բարի լոյսին ներկաները հեռացան, գոհ տպաւորութեամբ: Իսկ Սանուհիները մեկնեցան Սէն Շաման, հոն եւս կատարելու իրենց պարտականութիւնը: — Հարգանքի

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, 4 Հոկտեմբերին, տեղի ունեցաւ, Վալանսի «Նոր Սերունդ»ի անդրանիկ երեկոյթ-խնճոյքը: Ժամանակէն արդէն բոլոր նստարանները գրաւուած էին:

Ընկեր Արսէն Տէր Սարգիսեան իր բացման խօսքով ըսաւ. «Մենք Դաշնակցականներս, ինչո՞ւ համար «Նոր Սերունդ»ը կազմեցինք ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Սորվեցնելու համար անոնց Հայոց պատմութիւնը եւ հայ լեզուն: Մենք ոչ մէկ կազմակերպութեան առջեւ պատնէշ եղած ենք, մենք մեր ուղին ունինք»:

Սան - Սանուհիները «Յառաջ նահատակով» բացին գեղարուեստական բաժինը: Նոր Սերունդի պատանիները իրենց կարգին սկսան մայրենի բարբառով արտասանութիւն ընել, ինչպէս Օր. Ա. Գալուստեան եւ Մ. Պօյաճեան, երգեցին Օր. Մ. Խաչէրեան, եւ Վալանսի սոխակ Զ. Քասեան: Արտասանեցին, պատանիներ Թ. Փափազեան, Ազատ Խաչիկեան, բոլորն ալ շատ յաջող: Թող ներեն եթէ մոռցած անուններ ունիմ: Օր. Ս. Քասեան շնորհալի կերպով պարեց Թամարան:

Օրուան բանախօսն էր Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան քարտուղարը, ընկեր Վ. Մանուկեան, որ դաւառ եկած էր Նոր Սերունդի մասնաճիւղերը այցելելու: Երիտասարդ ընկերը խօսեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաստիարակութեան մասին, եւ յիշեց մասնաւորապէս երբ Ն. Սերունդը կազմուեցաւ հազիւ 350 անդամ ունէր, իսկ այսօր, 1000ը անցած է արդէն: Յորդորեց ծնողները որ իրենց զաւակները ղրկեն Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ին, կատարեալ վստահութեամբ: Ընկերոջ կարճ եւ իմաստալից բանախօսութիւնը ջերմ ծափեր խլեց ներկաներէն:

Հանդէսին պաշտօնական բաժնէն վերջ սկսաւ խնճոյքը, սեղանապետութեամբ Պ. Վ. Կէմալմազեանի Մարսէյլէն:

Յեղափոխական երգեր կը թնդացնէին սրահը: Նուիրատուութեան ցանկ մը բացուեցաւ եւ կարճ ժամանակէն գոյացաւ 13.500 ֆրանք: 50 զուիցերիական ֆրանք նուիրեց, Պ. Մուշեան որ հիւր էր այս վերջերս մեր քաղաքին մէջ: Իսկ ընկեր Վ. Պապիկեան (Մարսէյլէն) 2000 ֆրանք նուիրեց գրադարանին ճոխացման համար: Հիւրեր ունէինք նոյնպէս Ռոմանէն, Լարժանթիէրէն, Քրէէն, որոնք եկած էին Նոր Սերունդին աշխատանքը քաջալերելու: Բոլորին մեր խորին շնորհակալութիւնները: Շրջ. կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Գ. Քիրէճեան խոստանալով թեւ թիկունք ըլլալ Նոր Սերունդին:

«Ահարոնեան» ակումբը այդ գիշեր ցնծութեան մէջ էր: Վերջին խօսողն էր Պէյրութի ազգ. վարժարանի նախկին ուսուցիչ Պ. Վահրամ Մխիթիք, որ ծանրացաւ հայ լեզուին գեղեցկութեան վրայ, յորդորելով սիրել հայ լեզուն: Սպասարկութիւնը կատարեց Նոր Սերունդը անթերի կերպով: Խնճոյքը վերջացաւ գիշերը ուշ ատեն:

Ներկայ մը

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Ա.

Բոլորը գունատուեցին եւ փշաքաղուեցին միաժամանակ: Ուրեմն գալիս են... Եւ ամէնքն ինքնապաշտպանութեան բնազդով ելան տեղներից եւ չունչերը պահած ականջ դրին:

— Մի վախէք, Աստուած ողորմած է,— հնչեց նորից աչուղի կարեկից ձայնը լռութեան մէջ:

Բայց այս անգամ մի քանի ձայն միասին սաստեցին նրան:

— Սը՛ս, սը՛ս...

Լռութիւն իջաւ, մի քանի վայրկեան ոչ — ոք չիմացաւ անելիքը, չուտով սակայն ինքնապաշտպանութեան բնազդը զարթեց նորից: Կաղ Մարտիրոսը ձախ կողմի վրայ երկու թից իջնելով ու բարձրանալով՝ առաջ գնաց եւ մի բան տեսնելու թէ լսելու յոյսով, աչքն ու ականջը հերթով մօտեցրեց դուանը:

Ծերունի Զաքարը կամեցաւ դուրս գալ եւ հնազանդութիւն յայտնել, որ չվնասեն տանն ու իրենց, բայց նրան թոյլ չտուին դուրս գալու, ասելով թէ՝ Թուրքերն իրենց տեղը հիմա չգիտեն, իսկ նա, դուրս գալով, Թուրքերին կը բերի թոնրատուն, ու յետոյ, ով գիտի, ինչ կարող են անել: Զաքարի աղջիկները, կաղ Մարտիրոսի կինը երեխաներին հաւաքեցին իրար մօտ ու մի կարպետով ծածկեցին նրանց, բայց երեխաներն իսկոյն գլուխները հանեցին կարպետի տակից ու հետաքրքիր նայեցին մեծերին: Միւսները, ականջները ձայնի, շարունակում էին սպասել կանգնած:

Ծերունի Զաքարը տեսնելով, որ չեն թողնում իրեն դուրս գալ՝ մերթ դուանը, մերթ պատուհանին մօտենալով՝ նայում էր ապարդիւն, տեսնելու, թէ ինչ են անելու Թուրքերը իր տան հետ, իր անասունների հետ, որ երկու երեք օր էր փակել էր գոմում, եւ խոտ չունենալով, կերակրում էր անցած տարուայ դարմանով ու ծառի ճղներով: Նա այդ րոպէին նմանում էր հարկի պարտք ունեցող այն մարդուն, որին անիրաւութեամբ փակում են՝ տունը վեր գրելու, եւ ինքը չի կարող տեսնել ինչպէս են վարւում իր ապրանքի հետ:

Այդ վայրկեանին նրան զբաղեցնում էր մանաւանդ իր անասունների՝ կովերի ու եզների հոգը.— Յանկարծ մտնեն գոմը եւ էր տաւարն էլ քշեն տէրտէրի կովերի պէս... Խեղճ ծերունին այդ պահին ոչ այնքան ցաւում էր նրանց կորցնելու համար, որքան խղճում էր նրանց որ իր ձեռքով մեծացրած կովերն ու եզները յանկարծ կարող են ընկնել օտարի ձեռք:

Առաջին իրարանցումից յետոյ՝ թոնրատանն իջաւ մի այնպիսի լռութիւն, որ տերեւների սւըլըլոցն անգամ լսւում էր պարտէզից: Եւ այդ լռութեան մէջ յանկարծ հնչեց շան հաչոց: Զաքարի շան հաչոցը նման էր գըմփ գըմփոցի, ապա թրխկաց մի դուռ, որի վրայ շունն աւելի փրփրեց, բայց յանկարծ, նա սուր կլանչելով՝ ձայնը կտրեց, չգիտես հեռացա՞ւ մի կողմ թէ պատահեց ինչ - որ:

— Անօրէնները շանը ծեծեցին,— ձեռը ծընկանը խփեց Զաքարի պառաւը, տրորուելով:

Հազիւ արտասանել էր նա այս խօսքերը, լըսւեցին հաւերի կչկչոց, որից հարսը՝ Եսթերը եզրակացրեց, որ հաւերը բռնում են: Նա իր ձեռքով բոլոր հաւերին արել էր հանոցը եւ դուռը փակել:

Լսելով շան ու հաւերի անօգնական ձայները, Զաքարն այլեւս չկարողացաւ համբերել եւ նետուեց դէպի դուռը:

— Թողէ՛ք ախպէր, թողէ՛ք ես գնամ... Բայց հազիւ մօտեցել էր դրան, երբ թոնրատան առջեւ լսուեցին համարձակ ոտնաձայներ եւ մէկը դուռը ծեծեց կարծես փայտի ծայրով:

— «Եկան»... անցաւ բոլորի մտքով, բայց ոչ ոք տեղից չշարժուեց. ով գիտի, գուցէ եւ փորձի համար են թակում, գուցէ եւ թակեն ու հեռանան:

Սակայն դուռը բախեցին նորից ու նորից... Ներսը գտնուողները մոռացել էին, որ կողպէքի բացակայութիւնը դրսում՝ դռան վրայ, մատնում էր մարդկանց գոյութիւնը ներսում, ուստի եւ ծեծում էին: Այս անգամ արդէն Զաքար ապին վճռաբար, բայց մեծ զգուշութեամբ դուռը բաց արաւ, որ դուրս գնայ եկեղներին պատասխան տալու, սակայն դուռը բռնած կանգ առաւ շեմից ներս:

Դռան առջեւ, շեմքին բոլորովին մօտ, կանգնած էր մի ջահել Թուրք սպայ, մի բարակ ու միջահասակ տղամարդ, կիպ ու կարճ զինուորական բաճկոնով, Թուրք կողքից կախ, դառան մորթուց փափախը գլխին:

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

(5)

Եէմէն՝ նոյնպէս: Արաբական շրջանակներու մէջ կը շեշտեն որ «Պաղեստին բանակ ուղարկելու որոշումը տնամէջ սպառնալիք մը չէ. սրբազան պատերազմը կը մօտենայ»:

Տեղապահին վէճը կարգադրուեցաւ

Կառավարութիւնը Հոկտեմբեր 3ին վերցուցած է՝ պատրիարքարանի դրամարկղին ինչպէս նաեւ Տեղապահին՝ Հօլանտական դրամատան մէջ ունեցած անձնական արկղին վրայ, Նարոյեանի կուսակատարներուն կողմէ դրուած «հաճըզ»ը:

Մօտ օրէն պիտի ջնջուի նաեւ Մելքոնեան հիմնադրամին յատկացուած 4500 թրք. ոսկիի վըրայ դրուած արգելքն ալ: Իրաւարար Վահրամ Կեսար շուտով պիտի հաղորդէ հանգուցեալ պատրիարքին թողօններուն եւ 15650 ոսկիի աւանդին սեփականութեան մասին տրուած որոշումը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ հայ գաղութը ներգաղթի առաջին հանգանակութեան (1946) մասնակցած է 5131 ոսկիով — Լոնտոն 2375, Մանչէսթըր 2756:

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Չիլիի հետ: Ինչպէս արդէն հաղորդած էինք մեր վերջինթիւով, Չիլիի կառավարութիւնը երկրէն արտաքսած էր երկու Եուկոսլաւ պաշտօնատարներ՝ համայնավար տարրերու հետ իրենց մշակած գաղտնի յարաբերութեանց պատճառաւ:

★ Զրոյց կը շրջի թէ Մեքսիկայի համայնավարները որոշած են յարիլ Պելկրատի Կոմինֆորմին: Այս տեղեկութիւնը, առաջին անգամ տուած է, Մեքսիկայի Կեդրոնի կուսակցութեան օրկանը:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ կառավարութիւնը չաբաթ օր մէկի դէմ 362 քուէով վստահութեան քուէ ստացաւ:

ԱՆԳԼԻՈՅ կառավարութիւնը նոր ելմտացոյց մը պիտի ներկայացնէ խորհրդարանին՝ յառաջիկայ քանի մը շաբթուան ընթացքին: Ելմտական նախարարը պիտի առաջարկէ զեղչել կիներու եկամուտի տուրքին սակը: Տարեկան 600 ոսկիէն պակաս շահողներն ալ պիտի օգտուին այդ որոշումէն: Միւս կողմէ պիտի կրկնապատկուի կարգ մը ապրանքներու «վաճառման տուրքը» ինչպէս նաեւ ծխախոտի եւ ոգելից ըմպելիներու տուրքերը:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐՈՒ որոշումին, Թրիէսթէի կառավարիչը պիտի նշանակեն Իտալիա եւ Եուկոսլաւիա միասին: Վաւերացումը պիտի կատարէ Ապահովութեան Խորհուրդը:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ դաշնագրին նախապատրաստական աշխատանքներուն համար նշանակուած յանձնախումբը որ խորհրդակցութիւններ կը կատարէր Վիէննայի մէջ, վերջացուց իր աշխատանքները առանց որոշումի մը յանգելու: Չորս մեծ պետութիւնները չեն կրնար համաձայնիլ հետեւեալ կէտերուն շուրջ — Նացիներու կողմէ բռնի գրաւուած գոյքերու բաժանում — Աւստրիոյ մէջ գըրաւուած գերմանական հարստութիւններու բաշխում — Աւստրիոյ քարիւղի ճարտարարուեստական ապագան — Եուկոսլաւիա հողային ինչպէս նաեւ պատերազմական տուրքի (50 միլիոն տոլար) պահանջներ Աւստրիայէն:

ՓԱՐԻԶԻ փապուղիին սպասարկութիւնը մասամբ ընդհատուած է չաբաթ օրէն ի վեր՝ աշխատաւորներու գործադուլին պատճառաւ: Բանթողները կը պահանջեն օրավարձքերու անմիջական յաւելում — հարիւրին 11— եւ աշխատանքի ժամերու կրճատում — շաբաթական 42 ժամ: Վախ որ, եթէ համաձայնութեան ելք մը չգտնուի, գործադուլը ըլլայ ամբողջական՝ այսօրուընէ սկըսեալ: Հանրակառքերու երթեւեկն ալ կրնայ դադրիլ:

ԼՈՆՏՈՆԻ ձայնասփիւռը իր շաբաթ իրիկուան յայտագրին մէջ դրած էր «վիճաբանական զրոյց» մը որուն մասնակցեցան երեք կուսակցութեանց ներկայացուցիչները: Հէրլ Փալիթ, խօսելով համայնավարներուն կողմէ, ըսաւ — «Արտաքին նախարարներու Նոյեմբերի խորհրդաժողովին մէջ, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ նպատակը պիտի ըլլայ վերականգնել Գերմանիոյ ճարտարարուեստը՝ իբրեւ պատուար համայնավարութեան ծաւալումին դէմ: Մենք կ՚ողջունենք Վարշավայի որոշումները որոնք իրարու քով պիտի բերեն խաղաղութեան սիրողները»: Լասքի, ընկերվարական, ըրաւ հետեւեալ յայտարարութիւնները — Ամերիկա եւ Ռուսիա կը փախնան որ իրենցմէ մէկը պիտ տիրապետէ աշխարհին: Ամերիկա որոշած է որ օգնութեան պիտի տայ միայն այն պարագային երբ աշխարհի մնացեալը ընդունի կենցաղի իր տեսակէտները»: Լասքի դատապարտեց Վարշավայի ելոյթը եւ աւելցուց — Վարշավան՝ Ֆրանսայի տէր ու տիրական պիտի ընէ Տը Կոլը, իսկ Իտալիոյ տէրն ու տիրականը Կասբերին: «Ես միեւնոյն չափով կատեմ եւ համայնավարութիւնը եւ Ֆաշականութիւնը», յայտարարեց պահպանողական Երեմիոյեան մը:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը կը տօնուի Հոկտեմբեր 18ին շաբաթ գիշեր:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ:

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

ՓՈՆ Տ՚ՈՊՆԱՅ 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:
Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ 19 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն յետոյ «Սաքրէ Քէօր» սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէսը իր 11 խումբերու մասնակցութեամբ շաբաթ 25 հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Brebant Marseillais»ի սրահներուն մէջ:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել: Մանրամասնութիւնները յայտագրով:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Պիւֆէ Մուտքը 150 ֆր.

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մարլէն Աճէմեան

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին

Pleyel տան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris: Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք:

Դիմել՝ Հրանդ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65: Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69 Ճպալուեան 46 rue Richer, Pro. 25-46:

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՉՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական գերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալոն Մաղընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկունը կիշէէն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն կուգայ իր խորին ցաւակցութիւնը յայտնել ընկեր Սարգիս Պօղոսեանի, զաւկին եւ բոլոր պարագաներուն, իր աղջկան Օր. ԱՐԱՔՍԻ ՊՕՂՈՍԵԱՆի դառնակսկիծ մահուան առթիւ: Ընկեր Յարութիւնեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իր եղբօրը Պ. ԽԱՉԻԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻԼ Կ՚ՈՒԶԷ՞Ք

Պայմաններուն համար դիմել անձամբ կամ նամակով՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆի

3 rue Henry - Say, Asnières, Seine

Դիւրացոյց մէթոտ՝ հայերէնով կամ ֆրանսերէնով կրնայ բացատրել դասերը:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ տղոց եւ աղջիկներու վերարկուի վրայ տունը աշխատող մասնագէտ դերձակներ, որոնք գիտնան միեւնոյն ատեն ձեւել: Տեւական գործ:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ նաեւ կարող գործաւորուհիներ մանուկներու գեղեցիկ հագուստի եւ ճերմակեղէնի (confection) պատրաստութեան համար: Ներկայանալ կամ մօտէլով եւ կամ յանձնարարականով, MAISON BLOCH, 46 Bld. Magenta, երկրորդ յարկ, սանդուխ A:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին Ա. դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, սովորական ժամուն, Սոսիէթէ Սավանթի իրենց հաւաքման վայրը: Դասախօս ընկեր Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ: Նիւթ Ամերիկահայ Նոր Սերունդը:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՃՇԴՈՒՄ.— Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան տարեկան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար 7 Դեկտեմբերին, յետաձգուած է Փետր. 22ին, կիրակի ցորեկէն մինչեւ կէս գիշեր:
Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեխօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Վարդուհի Շիրինեանէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, պարոն ԹԷՄԻՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

T. S. F.

Ձմնուորական ծառայութիւնէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն: Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ՚ուզէք գնել՝ փիէսներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

Մի՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻՒԼ

Որ բոլորած է իր ճաշամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դըժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով:

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

ՀԱՅ ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

(Մարշան Ֆորէններուն) աչքը լոյս

Ունինք ամերիկեան նարնջագոյն, «Թուալ սիրէ»ներ (մուշամպա) 0մ 72×1մ 80, բոլորովին նոր եւ շատ տոկուն կտաւի վրայ, որոնք կրնան ոչ միայն իբրեւ սեղանի ծածկոց ծառայել այլեւ լաւ կը յարմարին պայուսակներու շինութեան:

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆՆ Է ՀԱՏԸ 200 ՖՐԱՆՔ՝ որուն վրայ պէտք է աւելցնել 12.36առ հարիւր զանազան թաքսերու համար:

Դիմել՝ Sté. MATERIEL INSDUSTRIEL

7, Ave. Général Brosset (ex. Ave. Jules Ferry)

LYON – BROTTEAUX

Փոքրաքանակ կը ծախուի հատը 300 ֆրանքէն:

Մարսէյլի շրջանին համար դիմեցէք BOLIKIAN frères, 80—88 Ave. Valbarelle à Marseille:

Լիոնի համար դիմել՝ 43 Ave. Thiers:

Եթէ կ՚ուզէք մեր աւանդական ասպնջականութեան համաձայն լաւագոյնս հիւրասիրել ձեր ազգականները, գնեցէք ամերիկեան սպաներու յատուկ ծալլուող մահճակալներ, որոնք հակառակ իրենց փոքր ծաւալին մեծ հանգստաւէտութիւն պիտի պարգեւեն ձեր հիւրերուն: Գին 1080 ֆրանք տեղւոյն վրայ, առաքումի ծախքերուն համար աւելցնել 200 ֆրանք:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Արտասս. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 15 Octobre 1947 Չորեքշաբթի 15 Հոկտ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année № 5162-Նոր շրջանի թիւ 771 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՎԷՃԸ

Ամերիկեան կառավարութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց անցեալ շաբթու որ համաձայն է Պաղեստինը երկու անջատ պետութեանց բաժնելու ծրագրին :

Խորհրդային Միութիւնն ալ սկզբունքով կ'ընդունի առաջարկը, կարգ մը վերապահումներով եւ չի հաւատար որ ծրագիրը կրնայ անմիջապէս գործադրուիլ :

Միացեալ Ազգերու շրջանակներուն մէջ ընդհանրապէս ջերմ ընդունելութեան արժանացած է բաժանումի ծրագիրը, հակառակ արաբական երկիրներու ընդդիմութեան :

Հրէական գործակալութիւնը հակառակ չէ եղած առաջարկին : Եւ սակայն շահագրգռուող պետութեանց պաշտօնական հաւանութիւնը բաւական չէ վէճը բարեկամաբար լուծելու :

Որովհետեւ խնդրոյ առարկայ երկու ժողովուրդները — հրեայ եւ արաբ — կը սպառնան «Պաղեստինը պաշտպանել» իրենց հասկցած ձեւով, այն պարագային երբ բրիտանական հոգատարութիւնը վերջ գտնէ :

Հրեաները կը հաւաստեն որ ամէն միջոցի պիտի դիմեն որպէսզի անդորրութիւնը հաստատեն իրենց պետութեան սահմաններէն ներս :

Իսկ արաբական երկիրները — Իրաք, Եգիպտոս, Սուրիա եւ մնացեալները, զինուորական պատրաստութիւններ կը տեսնեն, հաւանաբար Պաղեստին խուժելու եւ իրենց եղբայրակիցները պաշտպանելու համար հրեայ պետութեան դէմ :

Այնպէս որ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը քայլ մը առաջ գացած չէ հանգոյցը քակելու եւ համերաշխութիւն ստեղծելու համար :

Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը տրամադրութիւն կը յայտնէ Պաղեստինի պաշտպանութիւնը ստանձնելու այն պարագային եթէ Հրեաները, իրենց սեփական միջոցներով, ի վիճակի չըլլան դիմաւորելու Արաբներու սպառնալիքը :

Ցայտնի չէ թէ Ամերիկա ինչ միջոցներ պիտի տրամադրէ՝ կանխելու համար ահաւոր փոթորիկ մը որ կրնայ պայթիլ յանկարծ :

Միացեալ Ազգերու շրջանակներուն մէջ կը նախատեսուի ներքին յեղափոխութիւն մը եւ քաղաքացիական արիւնալի պայքար մը՝ բաժանումի ծրագրին գործադրութեան ընթացքին :

Պայքար մը որ կրնայ ահաւոր հետեւանքներ ունենալ ոչ միայն հակամարտ կողմերուն, այլեւ բովանդակ մարդկութեան համար :

Նիւ Եորքի միջազգային հիմնարկութիւնն է որ կրնար իր ուսերուն վրայ առնել վճռական միջոցներու դիմելու պարտականութիւնը, եթէ ունենար զինուորական ուժ :

Դժբախտաբար, սակայն, Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը — եւ Ապահովութեան Խորհուրդը — զրկուած են այդ միջոցներէն, իսկ իր բարոյական հեղինակութիւնը հազիւ թէ արժէք ունենայ օրուան այս ժամուն :

Կարելի չէ ըսել թէ Ամերիկայի խոստումը յուսադրիչ ազդանշան մըն է վէճին կարգադրութեան համար :

Որովհետեւ Ուաշինկթընի կառավարութիւնը մէկ կողմէն կը քաջալերէ Հրեաներու բաղձանքները, միւս կողմէ կը գրգռէ Արաբական Դաշնակցութիւնը :

Անգլիոյ պետական ու մամուլի շրջանակները կը շեշտեն որ Անգլիա չի կրնար ստանձնել անդորրութիւնը ապահովելու պատասխանատուութիւնը եւ վէճը կրնայ կարգադրուիլ միայն այն ատեն երբ Ամերիկան ու շարք մը ուրիշ պետութիւններ վճռական քայլեր առնեն Ապահովութեան Խորհուրդին որոշումները պարտադրելու համար երկու կողմերուն :

Ամէն պարագայի, Անգլիա ճշդած է իր դիրքը — պիտի հեռանայ Պաղեստինէն եթէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը չյաջողի վճռական — ու տեւական — լուծում մը գտնել Պաղեստինի համար :

Կացութիւնը մռայլ է ու վտանգաւոր եւ կրնայ խոշոր բարդութիւններ ստեղծել եթէ պետութիւնները գոհացում չտան հրեայ եւ արաբ ժողովուրդներու բաղձանքներուն եւ գրգռութիւն յառաջ բերեն երկու կողմերուն միջեւ՝ ներշնչուելով միայն իրենց սեփական շահերէն :

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՓԱՐԻԶԸ

Վերջերս «ի պատիւ» տրուած թէյասեղանի մը առթիւ դուրսէն եկողներ փառաբանեցին Փարիզը : Անշուշտ խօսքը Ֆրանսական Փարիզի մասին չէր, այլ Հայկականը, որպէս կեդրոն սփիւռքի հայ մտքին ու արուեստին :

Անկէ ի վեր կը մտածեմ այդ մասին, կը չափեմ ու կը ձեւեմ, թեր ու դէմ, առաւելութիւնները կը թուեմ, բացասական կողմերը կը կշռեմ ու տակաւին եզրակացութեան մը չեմ յանգած :

Տարօրինակ չէ անշուշտ տատամսումս : Ձեզմէ ամէն մէկը, թերեւս, նոյն վարանումը, նոյն վերապահութիւնը ունենար :

Մէկ բան ճիշդ է սակայն : Քիչ թերթ ունինք այստեղ, երկու օրաթերթ եւ մէկուկէս շաբաթաթերթ : Ամսագիր չկայ, ամսաթերթ մը կայ : —Դաշնակցական— եւ ահա ֆրանսահայ մամուլը : Այդ տեսակէտով բախտաւոր ենք կարելի է ըսել : Ուրիշ գաղութներու մէջ մանաւանդ Սուրիա եւ Ամերիկա, խառնիճաղանճ մը թերթերու՝ որ անուն չունի :

Հետաքրքրութեամբ կը հարցնեմ իւրաքանչիւրին սպառումի քանակը, բացի քանի մը Դաշնակցական թերթերէ («Հայրենիք», «Յառաջ», «Յուսաբեր») ոչ մէկը 2000էն վեր համրանք ունի :

Եթէ Սուրիոյ — 180.000 բազմութիւն հաշուող այդ գաղութին — թերթերուն հաւաքական սպառումը հաշուենք, ծիծաղելի թիւ մը երեւան կուգայ :

Ինչ մսխում ուժի, մտքի ու դրամի : Եւ յանուն ինչի : Հայհոյելո՞ւ : Գոնէ «միասնականութիւն» մը ստեղծէին «Յառաջդիմականները այս ճակտին վրայ, միացնէին երեք «հակադաշնակ » քաղաքական հոսանքներու, մտքի եւ սկզբունքի, դաւանանքի եւ գաղափարական պայքարի բոլոր արտայայտութիւնները, եւ մէկ բերան փառաբանէին, երկրպագէին կամ ... հայհոյէին : Ուժերու խնայողութիւն պարզապէս :

Ո՞վ մտիկ կ'ընէ այս խելքի մօտ առաջարկները : Նորէն առտուն կանուխ ելլողը եւ գրիչը երկու մատներուն մէջ սեղմողը, թերթ պիտի հանէ, հոգ չէ թէ անոր սպառումը չանցնի 6—700ի սահմանը :

Եթէ քանի մը ամիս ալ դիմանայ, շահ է : Կարկտան խմագիրին անունը կ'արձանագրուի հայ մամուլի պատմութեան մէջ եւ իրեն կը տրուի փառաւոր տիտղոս մը — յայտնի հրապարակագիր եւ հանրային կարծիքը լուսաբանո՛ղ ...

ՍՕՍԻ

«Տէյլի Մէյլ» ներգաղթի մասին

Լոնտոնի պահպանողական օրկանը կը հրատարակէ հետեւեալ լուրը զոր ստացած է Թէհրանէն .— Իրանի Հայերուն ներգաղթը .— որուն մասին տարակարծութիւններ կը տիրեն Խորհ. Միութեան եւ Իրանի միջեւ — ընդհատուած է յառաջիկայ ձմեռուան պատճառաւ : Մոսկուա հաւանութիւն յայտնած էր ներս առնել Իրանի 105000 Հայերէն՝ ներգաղթի համար արձանագրուողներէն 20.000 հոգի : Խորհ. հիւպատոսը կը յայտարարէր վերջերս որ Թէհրանի կառավարութիւնը մերժած է արձանագրուողներուն մեկնումը : Քաճի Նուրի, Իրանի քարոզչութեանց վարիչը կը հերքէ այն զրոյցը թէ կառավարութիւնը արգիլած է Հայերու մեկնումը :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը պիտի փութացնէ բրիտանական բանակին զօրացրումը՝ աշխատաւոր ձեռքերու պակասը մասամբ դարմանելու համար : Բանակին ընդհանուր թիւը պիտի ըլլայ, մինչեւ յառաջիկայ մարտ, 1.007.000 :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ քաղաքական յանձնախումբը եօթի դէմ 39 քուէով մերժեց Խորհ. Միութեան բանաձեւը որ կ'առաջարկէր «դատապարտել Յունաստանը իբրեւ պատասխանատու Պալքանեան խառնակութեանց :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը երկու շաբթէ որ 93 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը ըրաւ Ֆրանսայի իբրեւ անմիջական օգնութիւն ներկայ տագնապին մէջ : Յոյս կայ որ յառաջիկայ քանի մը շաբթուան մէջ, 60 միլիոնի փոխառութիւն մը եւս կնքուի :

ՓԱՐԻԶ ԱՆԴՐԳԵՏՆԵԱՅ

ԵՐԿՈՒ ԿՈՂՄԵՐՈՒ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԻ ԽՕՍՔԵՐԸ

Ինչպէս կը նախատեսուէր Մեթրոյի գործաւորներուն պահանջին նկատառումը յետաձգուած ըլլալով, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնն ալ միացաւ անոնց եւ երէկ առտու ընդհանուր գործադուլ հռչակեցին մեթրօն եւ օթօպիւսները :

Մեթրոյի աշխատաւորները կարգ մը պահանջներ դրած էին ներքին կազմակերպութեան, ընկերային ապահովութեան եւ օրավարձերու յաւելման մասին :

Աշխատանքի նախարարը արդէն ընդունած էր միւս պայմանները, իսկ դրամական մասին համար Պ. Ռամատիէ նախարարական սահմանափակ խորհուրդ մը գումարեց : Նիստէն յետոյ վարչապետը յայտարարեց որ սպառնալիքի առջեւ ստիպուած է տեղի չտալ, եւ թէ գործաւորական պահանջները պէտք է քննուին ուրբաթ օր գումարուելիք մասնաւոր յանձնախումբին կողմէ : Եթէ գործադուլ յայտարարուի, կառավարութիւնը չպիտի վարանի [illegible] դիմել եւ ժողովուրդին տրամադրութեան տակ դնել քամիոններ եւ օթօքարեր :

Կառավարութեան այս կտրուկ որոշման վրայ, գործաւորական պատուիրակները անմիջապէս միթինկ մը գումարեցին Սէնտիքաներու Տան մէջ, ուր հաւաքուած էին հազարաւոր բանուորներ, եւ յայտնեցին թէ կառավարութիւնը կը մերժէ մեթրոյի պաշտօնէութեան պահանջած յաւելումը եւ յետնեալ յաւելումին վրայ մասնավճարներ ընելը, ինչպէս եղած է պետական եւ անհատական աշխատաւորներու համար, այդ գործը յանձնելով մասնաւոր յանձնաժողովի մը քննութեան :

Բնականաբար բուռն ճառեր խօսուեցան այս առթիւ եւ ի վերջոյ որոշուեցաւ հռչակել ընդհանուր գործադուլ :

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վարչապետութիւնը գիշերը հաղորդուած զեկոյցի մը մէջ կ'ըսէ .—

Այս գործադուլը սարքողները գիտէին ծայրայեղօրէն ծանր հետեւանքները Փարիզեան շրջանի ժողովուրդին համար :

Վեց ամիսէ ի վեր մեթրոյի պաշտօնէութեան մէջ իրերամարտ ձգտումներ կային : Շաբաթ օր երբ բանակցութիւնները կառավարութեան հետ վերջանալու վրայ էին, մեթրոյի ինքնավար սէնտիքան առանց կանխաւ ազդարարութեան աշխատանքի դադար մը սարքեց որ կազմալուծեց մեթրոյի գործունէութեան երեք քառորդը :

Միացեալ սէնտիքաները որ նախապէս ժողովուրդին համար վնասակար նկատած էին մեթրոյի սէնտիքային ընթացքը, այս գիշեր ձեռամբարձ քուէով ընդհանուր գործադուլ յայտարարեցին, 30.000 ներկաներու վրայ հազիւ 5000ին ձայնով : Այսպէս, այս գործադուլը ոչ թէ արհեստակցական հանգամանք ունի, այլ սէնտիքայական հաշիւներով է եղած :

Աշխատանքի նախարարութիւնը ընդունած էր անոնց բոլոր պահանջները եւ կը մնար ճշդել յետնեալ գումարներու վճարման եղանակը ուրբաթ օր, մասնաւոր յանձնաժողովին կողմէ : Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը գիտէր այս բոլորը եւ մեզ կը ստիպէր այսօրուընէ ճշդել մեր դիրքը :

Կառավարութիւնը չի կրնար տեղի տալ նման ճնշումի մը եւ կը մերժէ որոշում մը տալ սպառնալիքին տակ գործադուլի մը որ չարդարանար արհեստակցական ոեւէ պատճառով :

Կը մատնանշեմ որ մեթրոյի պաշտօնէութիւնը միշտ նպաստաւորեալ դիրք ունի եւ զայն պահելու համար է որ այսօր կը զրկէ Փարիզի ժողովուրդը իր փոխադրական միջոցներէն եւ կ'անդամալուծէ մայրաքաղաքին կեանքն իսկ :

Մեթրոյի պաշտօնէութիւնը իբր քաղաքապետութեան պաշտօնեայ օգտուած է Յունուարին եւ Յուլիսին եղած բացառիկ հատուցումներէն եւ կ'ընդունի առանձնապէս մասնաւոր վճիռ մը :

Միջոցներ ձեռք առնուած են որպէսզի Փարիզի ժողովուրդը զոհ չըլլայ մեթրոյի պաշտօնէութեան մէկ փոքր մասին բռնած այն անպատշաճ ընթացքին :

Կացութիւնը տակաւ պիտի բարելաւուի ձեռք առնուած միջոցներով :

Կառավարութիւնը կոչ կ'ընէ Փարիզի ժողովուրդին հանդարտութեան եւ հասկացողութեան դիմակալելու համար կացութեան մը, որուն կը յուսայ, մէկ տրամաբանական լուծումը պիտի կրնան գտնել իրենք բանթողները, աշխատանքը վերսկսելով :

★ Պ. Ռամատիէ գիշերը եւ երէկ առտու ձայնասփիւռով ճառ մը խօսելով պախարակեց սէնտիքաներու ընթացքը, ըսելով թէ անոնք, թաղապետական ընտրութիւններէն քանի մը օր առաջ այս գործադուլը հռչակելով քաղաքական հաշիւներու տակ կը գործեն եւ թելադրեց գործաւորները որ չզոհուին քաղաքական խաղերու :

★ Ոստիկանութիւնը բռնի պարպեց օթօպիւսի մթերանոցները գրաւող բանթողները եւ ցրուեց գործաւորական պահակախումբերը գործադուլի կեդրոններուն մէջ :

★ Երկաթուղիի ու նաւային աշխատաւորները ալ այսօր հաւաքոյթներ ունին : Վախ կայ որ անոնք ալ գործադուլ հռչակեն :

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Մոռցուած ճշմարտութեանց տողանցք մը

Գեղարուեստական արժէք մը վերլուծելու ատեն երկու գլխաւոր երեւոյթներ կը գրաւեն մեր ուշադրութիւնը։ Այս երկուքէն՝ առաջինը, իր գոյութիւնը կը պարտադրէ մեզի, երբ արժէք ներկայացնող գործին պարունակութեան հաղորդակից կ'ըլլանք, արուեստագէտին ապրած զգացողութեանց ենթակայ մնալով, այս կամ այն չափով։ Վերլուծումին այս մասը կարելի է որակել, փորձառութեան՝ քննադատական երակը ։ Բայց երբ աշխատինք զննել այդ փորձառութեան էութիւնը, անոր նիւթը կազմող անցքերուն ու զանոնք իրարու շղթայող կապերուն ամբողջութիւնը դասաւորել, այս անգամ երկրորդ երեւոյթը կը պարզուի մեր առջեւ, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ նոյն փորձառութեան արուեստական կամ մասնագիտական մասը ։

Քննադատութեան մէջ յաճախ ստեղծուած շփոթութեանց աղբիւրը պէտք է փնտռել այս երկու երեւոյթներուն սխալ ըմբռնումին ու կիրարկումին մէջ։ Այս շփոթը մերկացնելով իր իսկական հանգամանքին, մոլորանքին բուն իսկ պատճառները կը պարզուին մեզի, ըլլայ ան՝ ամբողջական արժէք մը իր մէկ մասով դատելու, կամ միջոցը՝ նպատակին հետ շփոթելու եւ կամ մասնագիտական կառուցուածքը՝ ներքին պարունակութենէն աւելի բարձր նկատելու ու նախընտրելու, պարագաներով։ Հետեւաբար, ասոնք դարձած են սայթաքումի գլխաւոր պատճառներ, գրականութեան ու արուեստներու պատմագրին ու քննադատին համար։ Եւ այսպէս, մարմին առած են, հոն տիրող անհեթեթութիւնները, տափակութիւնները, որոնք՝ գրականութեամբ զբաղողներուն համար, կը մնան անլուծելի բայց եւ այնպէս, հետաքրքիր ու հիմնական հարցեր ։

Անխախտ համոզումս է թէ գրականութիւնը եւ արուեստները,, քաղաքակրթութեան ամէնէն հաւատարիմ ու կանխագուշակ խորհրդանիշերը կը կազմեն։ Ասիկա անվիճելի ճշմարտութիւն մը կրնայ դառնալ ամէնուն համար, պայմանաւ որ ժամանակակից գրկանութեան ու արուեստներու մօտէն տեղեակ մնալու պէտքն ու պահանջը, հիմնական համոզումներ ըլլան անոնց քով։ Սակայն, նոյնքան անվիճելի ու անյեղլի պայման մըն է որ, խղճամտութեամբ մօտենանք արժէքներուն, ընդունակութիւնը ունենանք հոն նշմարելու, ապագային կենսունակութիւնը դիեցնող տարրերը։ Զանազանել կարենանք դերակատարի խորութիւն ունեցող արժէքները՝ անցեալի անհամ ձեւերու կրկնութիւններով ծանրաբեռն գործերէն ։

Այս պայմաններուն որոշ ու գործնական ըմբռնումը տալու դժուարութիւնը՝ ինծ կը բացատրէ այն շփոթ ու շուար դիրքը շատ մը քննադատներուն, որոնք սխալած ու վրիպած են, իրենց ժամանակակից ուշադրութեան արժանի տաղանդները եւ անոնց գործերը ճանչնալու մէջ։ Ժողովուրդներու գրականութեան ու արուեստի պատմութեանց մէջ, դժուար չէ նշմարել այս ուղղութեամբ կատարուած անհասկնալի մոլորանքներուն ամէն տեսակները, պէտք եղածէն աւելի օրինակներով ։

Ժամանցի համար չէ որ այդ վրիպանքներու վրայ անդրադառնալ կը փափաքիմ, ոչ ալ անոնցմէ խուսափելու համար, միջոց մը պարտադրելու յաւակնութիւնը ունիմ։ Բայց ինծի համար խոր համոզումներ կը մնան ժամանակակից արժէքներու ճշգրիտ գնահատութեան՝ կարեւորութիւնը ու պահանջը։ Եւ այս գնահատումը կատարեալ արդարամտութեամբ գործադրելու պայմանաւ ։

Բանաստեղծին նման, քննադատն ալ, պէտք է որ ծնի։ Սակայն, ասիկա չի նշանակեր թէ, երբ զարգացումը, ճաշակը ու յայտնատեսութիւնը քննադատի մը գլխաւոր պաշարը կը կազմեն, ան անմիջապէս արժէք մը ճանչնալու մէջ, պիտի շուարի ու թերանայ։ Նպատակս է ծանրանալ այս կէտին վրայ ։

Գրականութեան ու արուեստներու մէջ, անլուծելի շատ հարցեր կան։ Ամէն սերունդ տուեալներու ցուցակ մը ունի զանոնք ուսումնասիրելու կամ դէմ անոնց մօտենալու համար։ Բայց երբ անոնք կիրարկութեան կը տրուին, պէտք չէ աչքէ հեռացնել անցեալին մէջ գործուած սխալները, ոչ ալ կասկածիլ այն ուղիներուն ելքին վրայ ուր լաւագոյն իմացականութեան հետքերը դրոշմուած են ապագայ սերունդներու անվախ անցքին համար ։

Նկատի ունենալով գրականութիւնը՝ տըխուր իրականութիւններէն ամէնէն ցայտունը կը մնայ, ժամանակակից քննադատներու կողմէ՝ ապրելու համար ծնած տաղանդներու աննշմար անցնիլը, կամ դատապարտուիլը եւ կամ աւելի յաճախ չկարենալ ճանչցուելու պարագան։ Գրական պատմագիրներն ալ, ընդունելով հանդերձ իրենց սահմանափակ առանցքը, միշտ դժկամակ գտնուած են, նոր արժէքներու մասին իրենց տպաւորութիւնը յայտնելու։ Արուեստի նոր գործերուն գնահատումը եւ դասաւորումը զոհուած է տիրող վերապահումներու եւ անհեթեթութիւններու։ Ու գրական շրջանները կրկնած են այս մոլորումները՝ աւելի կամ նուազ չափով։

Քննադատի անուան արժանանալու համար, հարկ է որ, առանց տարօրինակութիւններու դիմելու, ան ընդունակ ըլլայ, գործի մը ճշգրիտ էութեան մօտենալու։ Զանազանել կարողանայ, փորձառութիւն մը ուրիշ փորձառութենէ՝ նկատի առնելով, հոն տիրող մակերեսային յետին գիծն ու բիծերը։ Ու ամէնէն կարեւորը, պայման է որ ան արժէքներու առողջամիտ դատաւոր մը ըլլայ։ Մանաւանդ այս վերջինը, քննադատը կը պարտադրէ, ճշմարտութեան պաշտումը ունենալով, զայն կրօնքի մը վերածելու չափ, խոր ու անխախտ համոզումով։ Որովհետեւ արժէքները գեղեցիկ են իրենց պարունակած ճշմարտութեան չափով, հետեւաբար, ճշմարտութեան ու գեղեցկութեան շատ մօտէն հաղորդակից քննադատը միայն, իբրեւ արուեստագէտ, արժէքներու արդար դատաւոր մը կրնայ դառնալ ։

Ու եթէ աւելցնենք, այս պարտադրիչ ընդունակութիւններու վրայ, յստակատես հոգեբանի մը՝ կռահելու առաքինութիւնը, մենք կ'ունենանք տիպար քննադատին կենդանագիրը։

Սակայն այսպէս օժտուած քննադատներն անգամ, գնահատելու կամ թեր գնահատելու մէջ, ահաւոր սխալներ ու անիրաւութիւններ գործած են թէ տաղանդաւոր գրողներու հանդէպ եւ թէ գրականութեան։ Ասի պարզ պատճառին համար որ արուեստագէտին ու քննադատին մէջ միշտ բաց մնացած է հոգեբանական խոր անդունդ մը, այսինքն իրար չկարենալ հանդուրժելու զգացում մը, որ, հակառակ երեւոյթապէս վանողական աննշան ձգտում մը նկատուելուն, մեծագոյն աւերը գործած է հանդէպ նոր տաղանդներու, անոնց մուտքը խափանելով ընդունուած ու օծուած տաճարներէն ներս ։

Անտարակոյս, այս աւերին յաւերժացման գլխաւոր պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ քննադատութեան ուսերուն վրայ ։ Որովհետեւ քննադատը անհասկնալի պատճառներով, չէ կըրցած ինքնիրեն ձերբազատել անցեալին մէջ կատարուած սխալներէն, չէ խորացուցած իր դիրքին հարկադրած պահանջներն ու փորձառութիւնը, ու միշտ գերի մնացած է գրական նոյն տափակութիւններու ։

Պահ մը անդրադառնանք անոնց վրայ, մեզ տրամադրուած պայմաններու կարելիութեամբ ։

Ժամանակակից արժէքներու վրայ դատում մը հիմնաւորելու նախապատուութիւնը կը պատկանի քննադատին։ Ասիկա տարակոյս չի վերցներ։ Ան իր դիրքով ու պարտականութեամբ գրականութեան պատմագիրէն տարբեր անձ մըն է։ Կենսական է անոր աշխատանքը, բայց եւ այնպէս լրջութեան կը կարօտի, համարձակ ու հասկնալի ըլլալու համար։ Այդ աշխատանքը մասնաւորաբար, վտանգաւոր կը դառնայ գրականութեան քննադատը անցեալին գլուխ գործոցներու յաճախ շփոթելով կորսնցուցած ըլլայ նոր արժէքներ ճանչնալու կարողութիւնը։ Իմացական այս փթացումը — ասիկա թերեւս շատերուն համար տարօրինակ երեւայ — արգելք կը դառնայ անոր, գրական նոր ուղիներու բացուիլը նշմարելու ու անոնց երկայնքով նոր տաղանդներու ծաղկիլը՝ փութացնելու եւ քաջալերելու ։

Նոր գրականութիւնները, գրական նոր շրջանները յաճախ առաջնորդուած են քաջ ու խղճամիտ քննադատներով։ Անոնք մտահոգուած են առաւելապէս հոն ձեւ ու յարատեւութիւն հաստատելու համար։ Դժբախտաբար շատ քիչեր կը համապատասխանեն, մեր երազած ընդհանրաչափին։ Կոչումի գետնին վրայ, տաղանդաւոր քննադատը, շատ աւելի ցանցառ է քան բանաստեղծն ու իմաստասէրը ։

Ճիշդ է որ արուեստի արժէք ներկայացնող գործերը, երկար ժամանակ աննշմար մնացած չեն ու չէին կրնար ալ մնալ։ Սակայն նոյնքան ալ անժխտելի իրողութիւն մըն է որ, գրեթէ բոլոր գրական ու արուեստի գլուխ գործոցները, անցեալին մէջ խծբծուած են, եւ կամ մոռացումի դատապարտուած, ժամանակակից լաւագոյն միտքերու կողմէ։ Մինչդեռ այդ նոյն միտքերը, իրենց քաջալերանքը խնայած չեն օրուան ոչնչութիւններու, միեւնոյն ատեն անոնց անգոյ արժէքները փառաբանելով ։

Չափազանցած չեմ ըլլար ըսելով թէ, շատ տաղանդներ, մնացած են անտես ու փճացած ։ Շատ արժէքներ իրենց արդար ծնունդէն առաջ, վիժումի դատապարտուած են, անկարող ու անբարեխիղճ քննադատներու ճնշումին տակ։ Յաճախակի յեղյեղումներով բթացած իրենց գրչին մէկ շարժումով, թունաւորած են, Miltonներու, Shelleyներու, Keatsերու, Baudelaireներու, Rimbaudներու, Mallarméներու, Claudel'ներու, Valéryներու, եւ անոնց չափ տաղանդաւոր շատ մը ուրիշներու փթթումը, եւ թերեւս, զանոնք ալ դերազանցող հանճարներու ոչնչացման պատճառ եղած ։

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը ողբ. Աղբալեանի մասին

Նիկոլ Աղբալեանի մահը մեծ կորուստ էր հայ մտաւորական կեանքի եւ գրականութեան համար։ Առաջին ծանօթութիւնից սկսած նորա թողած տպաւորութիւնը մեզ վերայ եղել է լուրջ, իւր խօսքին եւ գործին տէր մարդու գիտակցութեամբ։

Իւր քաղաքական գործունէութեան մէջ իսկ եղել է աւելի խոհեմ եւ առանց միակողմանի չափազանցութեան։ Մենք աւելի ծանօթ ենք նորա գիտական մշակոյթային գործունէութեան եւ այս իմաստով է, որ մի քանի խօսք կը կամենանք ասել ի յարգանս եւ ի գնահատութիւն նորա անձի։

Առաջին անգամ նորա հետ առիթ ենք ունեցել ծանօթանալու Թիֆլիսում 1901 թուականին, երբ առաջնորդական փոխանորդի պաշտօն էինք կատարում այնտեղ եւ պարբերաբար մեզ մօտ հաւաքւում էին հայ գրողներ եւ մտաւորականներ, գրական եւ հասարակական խնդիրների մասին մտքերի փոխանակութիւն ունենալու։ Աղայեանի, Յովհաննէս Թումանեանի։ Մուրացանի եւ այլոց հետ․ նրանցից մէկն էր եւ Նիկոլ Աղբալեանը։ Ապա 1918—1920 թ․ թ․ երբ նա Լուսաւորութեան մինիստր էր, առիթ ունէինք աւելի յաճախ հանդիպելու պաշտօնական եւ մասնաւոր հանգամանքներով։ Քսան թուականին բացուեցաւ Հայաստանի համալսարանը, մի պատմա-լեզուաբանական բաժանմունքով․ մենք էլ դասախօսներից մէկն էինք եւ մեզ վիճակուած էր հայ արուեստի եւ պատմութեան ամբիոնը։ Առիթ ունէինք հետեւելու, թէ ինչպէս Աղբալեանը որպէս Լուսաւորութեան մինիստր տարուած էր համալսարանի բացման եւ հաստատութեան հոգերով ։

Նիկոլ Աղբալեանը իւր գիտական քննադական աշխատութիւնների մէջ ցուցաբերել է իւր նկարագրի համաձայն ուսումնասիրութեան առարկայական եւ փաստալից մեթոտ, տրամաբանական վերլուծութիւն քննադատութեան մէջ եւ գրութեան յստակ ձեւ ու ոճ։ Նորա հետաքրքրութիւնը ու ընթերցասիրութիւնը դէպի ազգային եւ ընդհանուր գրականութիւնը, բանասիրութիւնն ու փիլիսոփայութիւնը, նորա միտքը դարձրել էին բովանդակալից եւ խոր։ Ափսոս, շատ ափսոս, որ նա չը կարողացաւ լիովին իրագործել հայ մատենագրութեան պատմութիւն գրելու որոշումը․ Նորա գործը կը լինէր մի այլ տեսակի մատենագրութեան պատմութիւն Մ․ Աբեղեանի աշխատանքի կողքին ։

Աղբալեանի հմտութիւնը հայ պատմութեան, գրականութեան եւ լեզուի մէջ շատ աւելի էր, քան ժառանգութիւն թողեց մեզ․ նա քիչ տուաւ մեզ այս մարզերում, քան տալ կարող էր, գրաւուած՝ վարժապետական եւ այլ գործերով։ Բայց թողած քիչ ժառանգութեան մէջ, մանաւանդ Մատենագրութեան պատմութեան ներածութեան մէջ, նկատելի է, թէ որչափ թափանցել էր նա հայ հոգու, աւանդների եւ ստեղծագործութեան էութեան մէջ։ Հայ անցեալի լաւագոյն գնահատողներից մէկն էր նա ։

Այդ էր պատճառը, որ հաճոյք էր լսել նորա

Այս դժբախտ երեւոյթին պատկերը նոյն է գեղարուեստներու ամէն ճիւղին համար, նոյն անհոգութեամբ ու կատաղութիւնով գործադրուած։

Գրական հին հանդէսներու, կենսագրական էջերու մէջ, պրպտումներ կատարողը, լուրջ փաստեր կը գտնէ, կատարուած նախճիրին ահագնութիւնը ըմբռնելու համար։

Ճշմարտութեան ու արդարութեան կրակով տոգորուած գրիչներ պակաս չէին, որոնք, ժամանակակից քննադատները կը խարանէին խիստ ու կծու խօսքերով՝ թէ յօդուածներու եւ թէ նամակներու մէջ։ Անոնցմէ մին, նոյնիսկ սկսած էր բառգիրքի դրութեամբ, ամփոփել, գրական հասարակ տեղիքներու ամէն արտայայտութիւն, անհեթեթութիւն, տափակութիւն, որպէսզի, ինքզինքը յարգող որեւէ քննադատ, հինցած այդ ձեւերը ու ասութիւնները աչքի առջեւ ունենալով, զերծ մնար զանոնք նոյնութեամբ կրկնելէ։ Այսպէս, մաքրագործելու համար, գրականութիւնը ու գրական ասոյթները, պայմանադրական գաղափարներէ ու պարբերութիւններէ ։

Չեմ գիտեր թէ, այդ գործը ամբողջացա՞ւ ։ Ոչ ալ համոզուած եմ որ, եթէ յաջողէր իսկ, այդ գործը ունենար որեւէ օգտակարութեան։ Վասնզի, մարդկային իմացողական յատկութիւնը, մտային դանդաղութիւն կոչուած ոստայնին մէջ բանտուած է ու թմրած ։

Հետեւաբար այս վրիպումները պիտի շարունակուին միշտ։ Յաճախ պիտի դանդաղինք, բարելաւող ձգտումներու ու տուեալներու առջեւ, իբրեւ թէ նորութեան մը, օտարութեան մը առջեւ գտնուած ըլլայինք։ Որովհետեւ պահպանողական այս երակը մարդկային է ; եւ մեծագոյն արգելքը՝ ինքնատպութիւնը մշակելու եւ զարգացնելու ։

(1)

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Կեանքը Այնճարի մէջ

(Սեփական թղթակցութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի)

Ճէպէլ Մուսայի ազատագրութեան 32րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը.—

Ճէպէլը Մուսայի ազատագրութիւնը կը զուգադիպի Խաչվերացի տօնին: 1915 Սեպտ. 14ին էր, երբ պարզած ազատարար դրօշը, Կարմիր Խաչ ապաստանեցանք Ֆրանսական ազատարար մարտանաւերը: Այդ օրէն ասդին, ամէն տարի, Ճէպէլ Մուսացին կը տօնէ այդ Թուականը մեծ շուքով ու խանդավառութեամբ:

Ճիշդ 32 տարի առաջ, Ճէպէլ Մուսայի բուռ մը հայութիւնը, ըմբոստանալով տեղահանութեան անգութ ու մահաբոյր հրահանգին դէմ պարզեց ապստամբութեան դրօշը, պատուաւոր մահը աւելի նախամեծար համարելով, քան տարագրի անարգ կեանքը: Հայ ղանդուածին վրայ ի գործ դրուած զուլումը աչքի առջեւ ունենալով, շրջանի հայութիւնը զէնքը ձեռքին մեռնելու վճռականութեամբ, լեռ բարձրացաւ: Ճէպէլ Մուսացին, այնտեղ հաստատեց արծիւի իր նոր բոյնը, ու բարձունքներէն մարտահրաւէր կարդաց Թուրքին:

Ճէպէլ Մուսայի հայութիւնը «Մահ կամ ազատութիւն»ը երգելով էր որ գնաց հայրենի սարերու բարձրաբերձ կատարները, հետեւելով իր նախահայրերուն կտակին «ինքնիշխան ապրեցէք կամ ազնուական մահով մեռէք ...»

Ունեցանք երեք մեծ ու ահաւոր կռիւներ, մեզմէ անհամեմատ աւելի գերազանց ուժերու դէմ: Իսկ զանազան դիրքերու վրայ, ընդհարումները անպակաս էին ամէն օր ու գրեթէ ամէնժամ:

Ու շնորհիւ մեր անվեհեր ու անձնազոհ հերոսներուն, բոլոր ճակատամարտներէն յաղթական դուրս եկանք, որովհետեւ մեզ շաղախած էին մարտունակ ու քաջ մնալու գիտակցութեամբ: Հայ Յեղափոխութիւնը գերագոյն օրինակը հանդիսացած էր, ու առաջնորդած մեզ, այդ յանդուգն քայլը առնելու համար: Այդ քայլին հետեւանքը եղաւ մեր փրկութիւնը:

Այսպէս յիսուն օրուան հերոսական մարտընչումներէ ետք, կարողացանք արժեցնել մեր պապերուն մեզի ժառանգ ձգած սրբազան կտակը, ու յաղթութեամբ իրագործել զայն: Օրհնեալ ըլլայ Հայ ժողովուրդը որ կրցաւ ծնունդ տալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան:

Ինչպէս 32 տարի շարունակ, այս տարի ալ մեծաշուք հանդիսութիւնով, տօնեցինք մեր ազատագրութեան տարեդարձը, Խաչվերացի օրը, Այնճարի ափին գտնուող ծառաստանին մէջ:

Եկեղեցական արարողութիւնները տեւեցին առտուան ժամը 7էն մինչեւ 11: Պատարագմէնետք, կատարուեցաւ հոգեհանգիստ ի յիշատակ, մեր պաշտելի տասնըութը հերոսներուն, որոնք դիւցազնաբար ինկած էին հերոսամարտին մէջ, ի խնդիր մեր ազատագրութեան:

Հոգեհանգիստէն յետոյ, տեղի ունեցաւ աւանդական հարիսայի օրհնութիւնը: Այսպիսով վերջացաւ կրօնական մասը: Յետոյ սկսան ուրախութիւններն ու ցնծութիւնները, որոնք տեւեցին մինչեւ մայրամուտ: Լիբանանի եւ Սուրիոյ շրջաններէն հարիւրաւոր հայրենակիցներ փութացած էին գալ այստեղ, իրենց մասնակցութիւնը բերելու համար մեր տօնակատարութեան, ինչպէս ամէն տարի:

Մայրամուտէն յետոյ, ժողովուրդը մեկնեցաւ իր հետ տանելով օրուան անմոռանալի եւ անջնջելի յիշատակը ...

★ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Յառաջ» Պատ. Միութիւնը՝ ամսոյս 14ին, Խաչվերացին, տուաւ իր Բ. ներկայացում հանդէսը, իրիկուան ժամը 8ին, Հայ ազգ. «Յառաջ» վարժարանի սրահին մէջ: Խաղն էր «Թալէաթի անկումը»: Ողբերգութիւն չորս արարով:

Յայտարարուած ժամանակէն շատ առաջ, երկսեռ հասարակութիւնը արդէն խռնուած էր սրահի մուտքին առջեւ, ու անհամբեր կը սպասէր դուռներուն բացուելուն: Բոլորը գիտէին որ նեղ պիտի գար սրահը: Իսկապէս սրահը բերնէ բերան լեցուեցաւ: Ոտքի մնացողներ շատ կային, չուզելով զրկուիլ ներկայացման հաճոյքէն:

Հանդէսը բացուեցաւ Հ. Յ. Դ. քայլերգ՝ «Մշակ բանուոր»ով, ի պատիւ Թուրք հրէշը պատժող մեծ կուսակցութեան, մասնակցութեամբ ժողովուրդին:

Ա. Միջնարարին արտասանեց պատանի Փ. Թօսունեան, Դանիէլ Վարուժանի «Մայրը»: Բ. Միջնարարին նոյնպէս պատանի Նարեկ Այնթապեան, Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր, հայրենի տուն»ը: Գ. արարէն վերջ՝ պատանիներու խումբը երգեց «Մեր հայրենիք»ը: Խաղը վերջանալուն, բոլոր հանդիսականները միաբերան երգեցին.

«Թալէաթ փաշան փախաւ Պերլին,
Թէհլիրեանը հասաւ ետին,
Զարկաւ ճակտին, փռեց գետին,
Գինի լից, աղբեր գինի լից», եւն.:

Թնդացնելով սրահը, թէ ներկայացումը, թէ երգերը եւ թէ արտասանութիւնները՝ արժանացան երկարատեւ ծափահարութիւններու:

Հակառակ որ Պատ. Միութեան անդամները երկրորդ անգամ բեմ կ'ելլէին, թէեւ սկսնակներ էին, ակնկալուածէն աւելի յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը, արժանանալով գնահատանքի:

Կը շնորհաւորենք մեր խանդավառ ու խոստմնալից տղաքը, կը մաղթենք, որ յառաջիկային նորանոր անակնկալներու առջեւ դնեն մեզ: Ապրին:

Ժողովուրդը իր նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւնը բերաւ ձեռնարկին յաջողութեան համար եւ գոյացաւ կոկիկ գումար մը, որ պիտի ծառայէ Պատ. Միութեան գրադարանի ճոխացման:

Տասնեակ մը պատանիներով կազմուած սոյն միութիւնը այսօր իր մէջ կը հաշուէ 80իմօտ, ուշիմ, խելացի, գործունեայ եւ նուիրուած անդամներ:

Հ. Յ. Դ. «Յառաջ» Պատ. Միութիւնը կ'ունենայ կանոնաւոր ժողովներ, ուր տեղի կ'ունենան դասախօսութիւններ, երէց ընկերներուն կողմէ, զանազան նիւթերու շուրջ, կուսակցական, ազգային, գիտական, դաստիարակչական, բարոյախօսական, հայագիտական, մարմնամարզական եւն.:

Ընթերցման սէրը միշտ վառ է իրենց մէջ: Շատերը հայ ազգ. «Յառաջ» վարժարանի շրջանաւարտներն են, ուր արդէն տրուած է իրենց հայեցի լաւ դաստիարակութիւն:

Մեր թերթերէն կը ստանանք հետեւեալները: «Արեւելք», «Յառաջ», «Յուսաբեր», «Ազդակ», շաբաթօրեակ եւն.: Այս բոլորէն ալ կ'օգտուին տղաքը, ու կը ստանան հայեցի կրթիչ դաստիարակութիւն մը:

Կը խնդրուի «Յառաջ»ի սիրելի ընթերցողներէն, որ գրքերով եւ թերթերով քաջալերեն մեր պատանիները, ճոխացնելու համար գրադարանը: Բռնենք իրենց ձեռքէն, ու առաջնորդենք զիրենք դէպի լոյս եւ կեանք ...

Յ. Գ. ՊՈՒՐՍԱԼԵԱՆ

դասախօսութիւնները որեւէ գրական կամ հասարակական նիւթի մասին, հաճոյք էր խօսակցել նման հարցերի շուրջ: Նա ոչ միայն լսել էր տալիս իրեն, այլեւ գիտէր լսել ուրիշին, որ գնահատելի եւ բնորոշ գիծ է հանդուրժող եւ բարեկիրթ նկարագրի: Նորա վարժապետական գործունէութեան մօտից ծանօթ չենք, բայց գիտենք, որ սիրուած եւ յարգուած էր իւր աշակերտներից, որոնք՝ իրենց աւանդելիք առարկաների մէջ կարող եւ խղճմտանքով ուսուցիչներ են արժանանում:

Օրհնում ենք նորա յիշատակը:

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

15 Սեպտ. 1947

«Ազդարար»

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ, (յապաղած).— Սեպտ. 20ին Հ. Յ. Դ. Օպնայի Կոբիւն խումբը սարքած էր հրապարակային դասախօսութիւն մը: Կոկիկ երկսեռ բազմութիւն մը եկած էր, Փոն տ'Օպնայէն եւ Օպնայէն, որոնք մինչեւ կէսգիշեր հաճոյքով մտիկ ըրին դասախօս ընկերը, Գեղամ Սարոյեան:

Նիւթն էր, «ընկերային վէրքերը» զոր ուսումնասիրած էր ողբացեալ Ռուբէն Սեւակի, 1913ին հրատարակած գործերէն: Ընկերը իր դասախօսութիւնը սկսաւ 1860ական թուականներէն, ժամանակագրական կարգով թուեց 1864ի առա- (ին միջազգայինին կազմութիւնը Լոնտոնի մէջ, ապա 1889ին երկրորդը Փարիզ եւ երրորդը 1917հոկտեմբերին Փեթերսպուրկ: 1907ին էր Հ. Յ. Դ. մուտքը ընկերվարական երկրորդ միջազգայինին մէջ, եւ որպէս միակ հայ կուսակցութիւնը մինչեւ այսօր ալ կը մնայ հոն:

1917 Փետրուար, Ռուս. մեծ յեղափոխութիւ-
1917 Փետրուարեան Ռուս.մեծ յեղափոխութիւրու կատարած դերը, որուն եւ իր օժանդակութիւնը բերած էր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Ընկերը ապա անցաւ «Վէրքերուն» յուզելով ներկաները, ընկերային անարդարութիւններու, դասակարգային բաժանման եւ այլն եւ երբ մեր «յառաջդիմական»ները գոյութիւն չունէին, 1913ին Դաշնակցական Սեւակներ երգած էին այդ ցաւերը:

Ժամանակը ուշ ըլլալով կարծիքի փոխանակութիւն տեղի չունեցաւ եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ, փափաքելով այս կարգի շինիչ դասախօսութեանց կրկնութիւնը:— Վիտոշ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պիտի չմասնակցի Միացեալ Ազգերու կողմէ նշանակուած Պալքանեան յանձնախումբին որուն անդամ ընտրուած են Անգլիա, Ամերիկա, Աւստրալիա, Մեքսիկա, Չինաստան, Պրազիլիա, Հոլանտա, Փաքիստան եւ Ֆրանսա:

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Ա.

Նրա ետեւ կանգնած էին երեք զինուոր՝ նոյնպէս հրացաններով զինուած ու փափախաւոր: Նախքան սպան կը խօսէր՝ Զաքարը գլուխ տուեց նրան եւ, Թուրքերէն լաւ չիմանալով, ասաւ վայրկեանին յարմար երկու բառ.

— Գալդ բարի լինի ...

Իսկ սպան նրան չհասկանալով, ձեռք սեւ փայլուն պեխերին քսելով, մի աչքը ներս՝ ասաւ Թուրքերէն:

— Ձեր զէնքերը: Տուէք ձեր զէնքերը ... Ծերունին, թէեւ Թուրքերէն լաւ չգիտէր, բայց հասկացաւ սպայի պահանջը, ու դուռն ետեւից վրայ բերելով՝ անվրդով առաջացաւ ու կանգնեց շեմքին, կամենալով կտրել սպայի առաջը, որ նա ներս չմտնի եւ, ահագին ուժ գործ դնելով իր վրայ, առանց այլայլուելու եւ հանդիստ պատասխանեց իր կիսատ պռատ Թուրքերէնով, թէ ինքը զէնք չունի, քանի որ կռուող մարդ չէ

— Եօլտաշ, դարտաշ, եօլտաշ, ...

Սպան, որ աչքի մէկը շարունակ ներսն էր, առաջ գնաց:

— Այնուամենայնիւ պէտք է խուզարկել տունը,— ասաւ նա հետի ասկեարներին:

Զաքարը չըմբռնեց սպայի միտքը, նա այդ հասկացաւ միայն այն ժամանակ, երբ սպան իր կողքով, Թուրը դռան չեմափայտին դպցնելով, մտաւ ներս եւ իր զինուորներին հրամայեց զէնք որոնել, եւ նրանք այդ զէնքը որոնեցին Թոնրատան բոլոր անկիւններում, թոնրի մէջ, դուրս տալով այտեղի փայտը, որոնեցին մարդկանց վրայ, անգամ հացի կապոցներում, որ կանայք վերցրել էին իբրեւ մի քանի օրուայ պաշար:

Այս գործողութեան ամբողջ ընթացքում Զաքարն անխօս, ներքին կզակի դողը հազիւ զսպելով, հետեւում էր Թուրքերի շարժումներին:

— Սա քո՞ւ տունն է,— հարցրեց սպան Զաքարին:

Զաքարը գլխով արաւ՝ բթամատերը գօտին խրած:

— Իսկ սրանք ո՞վքեր են,— ցոյց տուեց սպան դարբին Դաւթին, կաղ Մարտիրոսին եւ աշուղին:

— Իմ հարեւաններն են, դարտաշ:

— Դրա՞նք,— այս անգամ սպան ձեռք մեկնեց դէպի կանայք, որ կարծես դիտմամբ խմբուել էին իրար կողքի:

— Դրանք էլ իմ աղջիկներն են ...

— Շատ աղջիկ ես ունեցել — նկատեց սպան քմծիծաղ:— Հապա դրանց մարդիկն ո՞ւր են:

Ծերունու ներքին կզակն աւելի դողաց:

Նրանք կռիւ էին գնացել .... եւ Զաքարը բառերը ծամեց, չիմանալով ինչ ասել:

Սակայն տատմէրն իսկոյն օգնութեան հասաւ նրան.

— Նրանք սպանուել են, դարտաշ, սպանուել են,—, ասաւ նա սրտի խորքից հառաչելով, ու գոգնոցը տարաւ դէպի աչքերը:

— Ի՞նչ է ասում պառաւը,— հետաքրքրուեց սպան:

Կաղ Մարտիրոսը պատրաստակամ ընդաց դէպ առաջ եւ Թարգմանեց տատմօր խօսքերը:

Սպան գլուխը թեքեց, աջ ոտը խաղացրեց ծնկան հետ եւ ձեռի մտրակով ծնկանը խփեց մի երկու անգամ:

— Իսկ նա ո՞վ է,— նայեց սպան Զաքարի հարսին՝ Եսթերին, որ այդ րոպէին՝ սկեսրոջ ետեւը նստած՝ աչքերը քցել էր գետին:

— Սա իմ հարսն է, դարտաշ,— պատասխանեց Զաքարը եւ աւելացրեց առանձին մի աճապարանքով:— Սա էլ կինն է՝ իսկ նա՝ մեր գիւղի խեղճ աշուղը,— մատնացոյց արաւ նա անկիւնում նստած չոնգուրը գրկած աշուղին, կամենալով սպայի ուշադրութիւնը հարսից հեռացնել ուրիշ կողմ, որովհետեւ այդ րոպէին նա սպայի աչքերում նկատեց մի առանձին փայլ:

— Եաղշի,— ասաւ սպան, ձախ պեխի ծայրը ոլորելով:— Ուրեմն դա քո հարսն է. իսկ դրա մարդն ո՞ւր է:

Հարցը ծերունու համար շատ ծանր էր, որդին նահանջող զօրքի մէջ էր, նա, դարձեալ չիմանալով ինչ ասել, չկարողացաւ իսկոյն պատասխանել: Ու դարձեալ տատմէրն էր, որ օգնութեան հասաւ.

— Էս հալիւորը, դարտաշ, Թուրքերէն կարգին չգիտի, որ պատասխանի,— ասաւ նա:— Սրա մարդն էլ սպանուել է, դարտաշ ...

Սպան մի «հըմ» արաւ շրթունքները սեղմելով եւ, փափախն ու Թրի պոչը նորից դռան չեմփայտին դպցնելով, դուրս եկաւ Թոնրատնից իր զինուորների հետ միասին:

Զաքար ապին ու կաղ Մարտիրոսը երկիւղած հետեւեցին նրանց:

(6)

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

Քաղաքին վիճակը

Փոխադրական միջոցներու այս յանկարծական դադարումը բնականաբար անդամալուծեց մայրաքաղաքին գործունէութիւնը։ Բանթողները գրաւած էին բոլոր մեթրօնոցները, իսկ ոստիկանութիւնը շարժման մէջ դրուած էր ռեւէ համանականութեան առջեւ պատրաստ գտնուելու համար։

Անոնք որ իրենց աշխատավայրէն հեռու էին, չէին կրնար մեկնիլ։ Մաս մը հեծանիւներու շարժման մէջ դրին, իսկ ուրիշներ իրենց սրունքներուն ոյժ տուին դէթ իրենց օրավարձքը չկորսնցնելու համար նիւթական այս անճուկ վիճակին ու սղութեան առջեւ։

Անհամար աշխատանոցներ փակ մնացին կամ դանդաղ աշխատեցան, իսկ դատարկ մնացող ժողովուրդը կը թափառէր իր թաղին մէջ կամ հրապարակներու վրայ կը հաւաքուէին օրուան վէճին մասին վիճելու կամ խօսելու համար։ Այնպէս որ, փողոցները ամայի չէին։

Կառավարութիւնը կոչ ըրած ըլլալով փոխադրական ուրիշ միջոցներու, քամիոններ եւ օթօքարեր շրջան կ'ընէին, բայց բնականաբար ամէն մարդ չէր կրնար ունենալ զանոնք։ Սակաչարժները (Թաքսի) ոսկեղէն գործունէութիւն մը ունեցան։

Փարիզ երկաթուղիի գլխաւոր կայարաններու միջեւ հաղորդակցութեան համար օթօքարեր տրամադրուած էին, թէեւ անբաւական, խուժող բազմութեան։

Անգլիոյ ազդարարութիւնը Սուրիոյ

Բրիտանական կառավարութիւնը խստօրէն ազդարարած է Սուրիոյ կառավարութեան թէ որքան ատեն որ անգլիական ուժերը կը մնան Պաղեստինի մէջ, Մեծն Բրիտանիա պատասխանատու է երկրին անդորրութեան պահպանումին։ Այս ազդարարութիւնը Սուրիոյ վարչապետին ըրած է Դամասկոսի բրիտանական դեսպանատան գործակատարը։ Բացատրուած է սուրիական կառավարութեան որ, անկախաբար արաբական դաշնակցութեան որոշումներէն, Լոնտոնի կառավարութիւնը թոյլ չի կրնար տալ որ Սուրիա զօրք համախմբէ Պաղեստինի սահմաններու վրայ եւ վըտանգէ անդորրութիւնը, ինչպէս արդէն նախապէս հաղորդած էինք, արաբական պետութիւններու ծրագիրն էր մշակեն փնտուորական ուժ կազմակերպելու Պաղեստինը պաշտպանելու այն պարագային երբ Անգլիա լքէ իր հոգատարութիւնը։

★ Միացեալ Ազգերու համագումարին շրջանակներէն կը հաղորդեն որ խորհրդային կառավարութիւնը իր հաւանութիւնը յայտնած է Պաղեստինը բաժնելու ծրագրին, բայց դիտել տուած է որ ներկայ պայմաններուն մէջ անկարելի է այդ ծրագրին գործադրութիւնը, նկատի ունենալով Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ գոյութիւն ունեցող վէճը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ցնցումներ տեղի ունեցան Պիրճանի մէջ (Իրան)։ Մեռած են 210 հոգի։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակը կը տարածուի անընդհատ։ Կիրակիէն երկուշաբթի, քսանըչորս ժամուան մէջ 266 նոր դէպքեր պատահած են. մեռած են 112 հոգի։ Մինչեւ հիմա համաճարակին զոհ գացած են 759 հոգի, իսկ վարակուած են են 3334 հոգի։

ԱՆԾԱՆՕԹ ահաբեկիչներ սպաննացած ըլլալով սպաննել Անգլիոյ արտաքին նախարարը, ոստիկանութիւնը միջոցներ ձեռք առած է պաշտպանելու համար զինքը։

ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼ անցեալ կիրակի օր կարեւոր ճառ մը խօսելով Ալժերիոյ մէջ, բացէ ի բաց յայտարարեց որ Խորհ. Միութիւնը «կը սպառնայ աշխարհի խաղաղութեան եւ Ֆրանսայի ապահովութեան»։ Հազիւ ջախջախած Հիթլէրի տիրապետելու ձգտումները, մեր դիմաց կը գտնենք ուրիշ փառամոլութիւն մը, դիտել տուաւ զօրավարը։ «Ռուսիա կը շահագործէ Եւրոպայի քաղաքական խառնակութիւնները, նիւթական քայքայումը եւ հոգեկան սպառումը՝ աշխատելով որ իր տնտեսական եւ զինուորական ճնշումին անձնատուր ըլլան բոլոր անոնք որ իր դիմացը կը գտնէ։ Ռուսիա արբանեակներ եւ կուսակիցներ ունի որոնք իրենց կառավարութիւնը կը պարտադրեն ուրիշ ազգերու։ Խորհ. Միութիւնը իր ափին մէջ առած է Լեհաստանը, Պալթեան երկիրները, Փրուսիան, Սաքսոնիան, Պուլկարիան, Եուկոսլաւիան եւ Ռումանիան։ Իր կարեկցութեան յանձնուած են Ֆինլանտան, Հունգարիան եւ Չեխոսլովաքիան։ Ծոցին բերած է Աւստրիան եւ արդէն իջած է Միջերկրական»։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը կը տօնուի Հոկտեմբեր 18ին շաբաթ գիշեր։

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

×

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը։

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30-ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ։

●

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։
Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար։

⁂

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ 19 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն յետոյ «Սաքրէ Քէօր» սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

●

ԻՍԻԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Մանրամասնութիւնները շուտով։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր։

Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Պիւֆէ — Մուտքը 150 ֆր.

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
Մարսէյլի Անձնաւորի

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին
Pleyel տան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի թաւ ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris։ Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք։

Դիմել՝ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65։ Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69 Ճէպէճեան 46 rue Richer, Pro. 25-46։

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶԴԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալոն Մաղընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝
«ՊԷՊՕ»ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի երեկոյին կիշէէն։

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻԼ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք
Պայմաններուն համար դիմել անձամբ կամ նամակով՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
3 rue Henry - Say, Asnières, Seine
Դիւրացոյց մեթոտ՝ հայերէնով կամ ֆրանսերէնով կրնայ բացատրել դասերը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ տղոց եւ աղջիկներու վերարկուի վրայ տունը աշխատող մասնագէտ դերձակներ, որոնք գիտնան մեքենոյն առեն ձեւել։ Տեւական գործ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ նաեւ կարող գործաւորուհիներ մանուկներու գեղեցիկ հագուստի եւ ճերմակեղէնի (confection) պատրաստութեան համար։ Ներկայանալ կամ մօտէլով եւ կամ յանձնարարականով, MAISON BLOCH, 46 Bld. Magenta, երկրորդ յարկ, սանդուխ A.։ Փարիզ (10)։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ
Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց
Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք։ Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ։ Տպ. Պէյրութ, 1947։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներու խումբերու վարչութիւնները այսօր չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին Ա. դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, սովորական ժամուն, Սոսիէթէ Սավանթի իրենց հաւաքման վայրը։ Դասախօս ընկեր Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ։ Նիւթ Ամերիկահայ Նոր Սերունդը։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի Հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒՐՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ 500 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի փոխան ծաղկեպսակի Պ. ԱՍԱՏՈՒՐ ԹԷՄԻՆԵԱՆի տխուր մահուան առթիւ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊՈՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբի անդամները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Պ. Սարգիս Պօղոսեանի եւ ընկեր Տիգրանի, իրենց աղջկան եւ քրոջ, ընկերուհի ԱՐԱՔՍԻ ՊՕՂՈՍԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ։

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են.— Տիկ. Էֆքանեան 500 ֆրանք, Պոմոնի Նոր Սերունդին եւ 500 ֆրանք Պոմոնի Կապոյտ Խաչին, Պ. Գ. Փիլիկեան 500 ֆրանք Պոմոնի Նոր Սերունդին եւ 500 ֆր. Սէն Լուի Նոր Սերունդին, Այրի Տիկին Սոֆի Ոսկեան 500 ֆր. Պոմոնի Նոր Սերունդին։

T. S. F.

Զինուորական ծառայութիւնէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ռեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն։ Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք։

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել։

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ։

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու գետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

Մի' ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած պատւար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն զգայուարտահան յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմազան աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

ՃԱՇԱՐԱՆ ՏԱՄԱՍ. ՄԱՐՍԷՅԼ

Անոնք որ Մարսէյլ պտոյտի գալ կ'ուզեն կ'արժէ որ այցելեն

ՍՈՒՐԷՆ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ
4 Traverse du Mont de Piété, Marseille
(Angle Rue d'Aix No. 1)

Ուր պիտի գտնեն ամէն ճաշակ գոհացնող Արեւելեան եւ ֆրանսական համեղ կերակուրներ, Միջերկրականի թարմ ձուկերը անպակաս են մեր մօտ։ Անթերի սպասարկութիւն եւ մաքրութիւն եւ դիւրամատչելի գին։

Մաքուր եւ օդաւէտ սենեակներ կրնամ տրամադրել երբ կանուխէն հեռագրուի։
Tél. Colbert 41-92:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 16 Octobre 1947 Հինգշաբթի 16 Հոկտ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année No 5163-Նոր շրջան թիւ 772 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԾԱԿԱՉՔ ԱՆՕԹԻՆԵՐ»

Հոկտեմբեր 4ի մեր խմբագրականով կարգ մը խորհրդածութիւններ ըրած էինք Բարեգործականի նախորդ վարիչ-պատուիրակին յատկացուած տարեկան հինգ հազար տոլարի կենսաթոշակին մասին :

Երեւի Պ. վարիչ պատուիրակը այդ խմբագրականը նկատած է տեսակ մը հրաւէր որպէսզի միամիտներու մտքին մէջ շփոթութիւն ստեղծէ՝ ճարտասանական մարզանքներով :

Նախկին բանաստեղծը, ամբարտաւան, ու թաւշապատ բազկաթոռներու հայրենասէր, շողշողալից ու մանուածապատ նախադասութիւններով խմբագրուած պատասխանով մը անճարակ փորձ մը կատարէ մեր արծարծած խնդրին էութենէն շեղելու :

Պատասխան մը որուն մէջ կայ ծիծաղելի — զզուելի — գովասանքը իր «մատուցած ծառայութեանց» որոնց համար ստացեր է — իր բառերով — «թանկագին գնահատումներ եւ «երախտագիտական արտայայտութիւններ շուրջ վաթսուն տարիէ ի վեր» :

Վարիչ պատուիրակը հազար անգամ կը սխալի եթէ կը կարծէ որ Դաշնակցութիւնը «ամենաբուռն հալածանքի» ենթարկած է զինքը կամ զբաղած է իր անձով — Արծիւը ճանճ չ՚որսար :

Կը սխալի, նոյնպէս, ինքզինքն հաշակելով մեր կուսակցութեան «աչքին լոյսը» Օսմ. Սահմանադրութեան օրերուն :

Իր անունը մեր մամուլէն ներս մուտք գործած է միայն Բարեգործականի շուրջ ստեղծուած վէճերուն առթիւ :

Քննադատուած են իր շարժումներն ու, Բարեգործականը բաժնետիրական կամ ազգային հիմնարկութեան մը վերածելու իր երկարամեայ ջանքերը :

Զենք հետաքրքրուած նոյնիսկ իր բանաստեղծի կամ իրաւագէտի հանգամանքներով :

Վարիչ պատուիրակը փոխանակ հերքելու — կամ հաստատելու — մեր դիտողութիւնները, սարէն ձորէն հէքեաթներ կը հիւսէ՝ Դաշնակցութիւնը խայթելու նպատակով սարքուած խաչակրութեան մասնակցած ըլլալու մտահոգութեամբ :

Խօսելով պատերազմէն առաջ իր ստացած ամսական տասը հազար ֆրանքի թոշակին մասին, Պ. պատուիրակը «ծակաչք անօթիներ» կը պոռայ այն բոլոր մտաւորականներուն կամ ժողովուրդին հասարակ մահկանացուներուն երեսին որոնք բուռն քննադատութիւններով իրենց ընդվզումը կը յայտնէին, երէկ, Բարեգործականի առաջին պաշտօնեային յատկացուած նախարարական թոշակին դէմ :

«Ծակաչք անօթինե՛ր...»

Իմացեր էի՞ք աւելի լիրբ ու անպատկառ, աւելի անբարեկիրթ ու անբարեխիղճ արտայայտութիւն «բանաստեղծի» մը շրթունքներէն :

«Ծակաչք անօթի՛ներ...»

Բարեգործականը քննադատող բոլոր այն մտաւորականները — Դաշնակցական, Հակադաշնակցական կամ չէզոք — որոնք չեն ունեցած վարիչ պատուիրակին նիւթական պայմանները ...

«Ծակաչք անօթի՛ներ...»

Բոլոր անոնք որոնք չեն ուզած բռնել փաշաներու վերարկուն եւ ստորնանալ ի խնդիր վճարովի պաշտօններու :

Ազգին վաւերական մեծահարուստներն ու Բարեգործականի էֆէնտիներն ալ այսքան առաջ պիտի չերթային :

Ուրեմն Նիւ Եորքի կեդրոնական վարչութեան կը մնայ որ կարգի հրաւիրէ եօթանասունըվեց տարիներու բեռան տակ կքած այս ծերունին որպէսզի հրապարակաւ ետ առնէ իր բառերը եթէ պուտ մը արժանապատուութիւն ունի :

«Փայլուն դիրքեր եւ յաջողութիւններ զոհած եւ նուազագոյնով գոհացած եմ» կը բարբառի վիժած փաստաբանը՝ առանց կարմրելու :

Մենք ստացած ենք բոլորովին տարբեր տեղեկութիւններ իր «նուազագոյն»ին մասին — տասը հազար ֆրանք Փարիզի մէջ, այն օրերուն երբ երբեք հազարն ալ բաւական էր ազգին գործերով զբաղող պաշտօնեայի մը համար, իսկ տարեկան 6500 տոլար Ամերիկայի մէջ : Ալ չենք յիշեր իր հրաժարման առթիւ իրեն տրուած «պախշիշ»ը :

Մենք կը սպասէինք որ վարիչ պատուիրակը քաջութիւնը ունենար հրապարակաւ յայտնելու այն գումարը որ պիտի ստանայ իբրեւ կենսաթոշակ :

Եթէ թիւրիմացութեան մէջ ենք, եւ գումարը 5000 չէ այլ 4000 կամ 3000, մենք չէինք որ պիտի խուսափէինք ճշդում մը կատարելու պարտականութենէն :

Տարրական բարեկրթութեան մասին դասեր տուող վարիչ պատուիրակը, ստայօդ եւ կոպիտ յարձակում մը կը կատարէ Դաշնակցութեան դէմ՝ խմբագրականին նիւթէն հեռանալու համար : Եթէ կռիւ է որ կը փնտռէ, մենք պատրաստ ենք ...

Բայց ազգին «ծակաչք անօթիներն» ու Դաշնակցութիւնը կը պահանջեն որ նախկին փաստաբան-բանաստեղծը լուսաբանութիւններ տայ 5000ի պատմութեան մասին :

Եթէ ինք խուսափի, Բարեգործականի պարտքն է գոհացնել հանրութիւնը : Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՒ ՄՆԱՑԵԱԼԸ

Մամուլէն վերջ՝ մեր գրականութիւնը եւ գեղարուեստը :

Գրագէտներ ունինք, մանաւանդ մէկ քանի հատ «իրաւ» տեսակէն, որոնք կը վայլեցնեն Փարիզցի, այսինքն Արուեստի եւ Լոյսի աշխարհէն ըլլալու փառքը : Ասոնց միտքն ու հոգին ընդունակ են, սպունգի նման ծծելու այն փառայեղ արուեստը որ կը հոսի Փարիզի Սորպոնին պատերէն ի վար, գրատուններու դարակներէն դուրս, եւ թատրոններու կամ գրական ամպիոններու բեմերէն :

Խօսքը ասոնց մասին չէ : Չեմ գիտեր թէ այս մասին վրայ համբուողները կ՚արդարացնե՞ն Փարիզի վրայ յառած աչքերու ակնկալութիւնները :

Ունինք ուրիշ բազմութիւն մը մտաւորականներու կամ գրական մշակներու, հոյլ մը բանաստեղծներու, որոնք, դժբախտաբար, սորվիլ, տեսնել, լսել իսկ չեն ուզեր, ո՛ւր մնաց աշխատիլ : Ասոնք Փարիզ նստած չեն, աշխարհի որեւէ մութ անկիւնը նոյնն է, կարծես, իրենց համար, քանի որ «ԵՆ» արդէն, ըլլալու պէտք չունին :

Ե՞րբ պիտի հասկնան, սակայն, որ ուրիշ բան է թուղթ մրոտելը, կամ գիրք հրատարակելը, ուրիշ բան՝ անվիճելի արժէք դառնալը, եւ այս, Փարիզի նման քաղաքի մը մէջ :

Ունինք դարձեալ արուեստագէտներու բազմութիւն մը երգիչ, նուագող, երաժշտագէտ — ղեկավար եւ մանաւանդ դերասան :

Այս վերջիններուն մասին կարելի չէ խօսիլ : Ամէն մէկը Մունէ Սիւլի է, կամ առնուազն Տըմի Տինէզ եթէ ոչ Լ. Ժուվէ : Ֆրանսական թատրոնին դուռին առջեւէն ալ չեն անցնիր, ինչ պէտք ունին : Վստահ եմ — հարցուցած, փնտռած եմ — որ տարին մէկ անգամ ալ չեն տեսներ այն սքանչելի արուեստագէտները, որոնց տաղանդը փառքն է այս երկրին :

Իսկ երգի ու նուագի «մրցողներ»ը քիչ մը կ՚աճապարեն, չէ՞ք կարծեր երբ կը գրեն իրենց յայտագրին մէջ, թէ այսինչ կամ այնինչ Օփերայէն կուգան կամ աշակերտ եղած են յայտնի արուեստագէտներու եւ մասնակցած են համբաւաւոր նուագախումբերու :

Լաւ է քիչ մը համեստ ըլլալ, արուեստագէտ ըլլալէ առաջ, եւ մանաւանդ օգտուիլ այն բոլոր հնարաւորութիւններէն որոնք Փարիզի նման քաղաք մը կուտայ իրենց : Ու այն ատեն միայն կրնան համարձակ դիմագրաւել իրենց տաղդուած նայուածքները, իբրեւ աշխատաւորները Փարիզի հայ մշակոյթին : ՍՕՍԻ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պիտի չմասնակցի Միացեալ Ազգերու կողմէ նշանակուած պալքանեան յանձնախումբին որուն անդամ ընտրուած են Անգլիա, Ամերիկա, Աւստրալիա, Մեքսիկա, Չինաստան, Պրազիլիա, Հոլանտա, Փաքիստան եւ Ֆրանսա :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ մեռած է յայտնի տնտեսագէտ եւ ընկերվարական տեսաբան լորտ Փէսֆիլտ որ աւելի ծանօթ է Սիտնի Ուէպ անունով : 88 տարեկան էր : Գրած է երեսունի չափ հատորներ, մէկ մասը իր կողակցին Պէաթրիս Ուէպի աշխատակցութեամբ : Երբեք չգործածեց իր ազնուապետական տիտղոսը զոր ստացած էր 1929ին՝ Մէքտոնըլտի իշխանութեան օրերուն :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ

ՊԱՅՔԱՐԸ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՍԷՆՏԻՔԱՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

Երեքշաբթի եւ երէկ Փարիզ քաղաքը ամբողջ ոտքի վրայ էր եւ փողոցները խճողուած էին աւելի շատ բազմութեամբ քան տօնական օրերը : Իսկ ինքնաշարժերու եռուզեռը անխմանալի ու աննկարագրելի էր : Մայրաքաղաքը երէկ աւելի շատ կառք կը հաշուէր քան թէ մարդ : Բոլոր մեծ պողոտաները անանցանելի էին, այնքան խիտ էին կառքերը որ մինչեւ կողմնակի փողոցները կը խճողէին : Ամէն մարդ իրաւամբ կը հարցնէր.

— Ո՞ւրկից բուսան այսչափ կառք, եւ մանաւանդ ո՞ւրկէ գտնուեցաւ այնքան վառելանիւթ այս բոլորը քալեցնելու համար, երբ կառավարութիւնը իր յատկացումները իսկ դադրեցուցած էր :

Գաղտնիք զոր կարելի չէ լուծել, կամ լուծելի է՝ երբ խորհինք թէ այս քաղաքին մէջ բնականոն առեւտուրը սեւ շուկան դարձած է պատերազմէն ի վեր :

Կառավարութեան եւ Սէնտիքաներուն միջեւ պայքարը կը շարունակուի :

Պ. Ռամատիէի ճառին պատասխանելով սէնտիքաներու միութիւնը (Սէ. Ժէ. Թէ) բուռն յայտարարութիւն մը հրատարակեց ըսելով թէ մթերանոցներու պարպումով կառավարութիւնը հետեւած եղաւ յետաշրջական եւ ֆաշականութեան պաշտպան կառավարութեանց ընթացքին, ինչ որ «վտանգ մըն է Հանրապետութեան համար» : Եւ բացառիկ ժողովի մը հրաւիրեց բոլոր սէնտիքաները այս մասին որոշում մը տալու համար, մինչ այդ պիտի շարունակուի գործադուլը :

Հանրօգուտ շինութեանց եւ փոխադրութեանց նախարարին դիւանապետը մամուլին ըրած յայտարարութեամբ մը պարզեց որ Մեթրոյի պաշտօնէութիւնը շատ աւելի վճարուած է քան երկաթուղիներունը, թէ անոնք իբր քաղաքապետութեան պաշտօնեաները անոնց հետ ստացած են եղած յաւելումները, իսկ հիմա, այդ բոլորէն դուրս կը պահանջեն 100ին 11ի յաւելումը որ եղած ցած օրականներուն վրայ :

Հետեւաբար, կառավարութիւնը չպիտի բանակցի Մեթրոյի սէնտիքային հետ, ցորչափ գործադուլը չդադրի : Կարգադրութիւններ եղած են ժողովուրդին տրամադրելու փոխադրական միջոցներ : Մեթրոյի պաշտօնէութեան մէկ մասը քաղաքային գրաւումի պիտի ենթարկուի, եթէ մերժեն պատժուելու պայմանով, եւ վերջապէս գործադուլի օրերը չպիտի վճարուին :

Թերթերը իրենց քաղաքական տեսակէտին համաձայն կողմ կը բռնեն կամ կառավարութեան եւ կամ բանուորներուն : Շատեր վեր կը հանեն Սէնտիքաներու Միութեան ընթացքը : Ան որ կը քննադատէր առաջին օրը մեթրոյի ինքնագլուխ սէնտիքային ընթացքը, յաջորդ օրը անցաւ անոր գլուխը վախնալով իր շարքերէն եւ անոնց ցանկութեան ընդառաջ երթալու համար միայն :

Տեսնենք ուր պիտի յանգի կառավարութեան եւ սէնտիքաներու միջեւ բացուած այս ազդեցութեան պայքարը :

Ամէն պարագայի կառավարութիւնն ու սէնտիքաները ժողով ժողովի վրայ կը գումարեն ելք մը գտնելու համար :

ՆՈՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ԶԱՅՆԵՐ

Շարժավարներու Միութիւնը որոշեց որ սակաչարժերը (թաքսի) այսօր գործադուլ ընեն 24 ժամուան համար իբր ցոյց եւ իրենց պահանջները ներկայացնեն ոստիկանական վերատեսչութեան :

Երկաթուղիի գործաւորներն ալ կը բանակցին կառավարութեան հետ իրենց թոշակին յաւելումին մասին, գործադուլ հռչակելէ առաջ :

Նաւահանգիստներու եւ նաւերու աշխատաւորներն ալ իրենց պահանջները ներկայացուցած են կառավարութեան, ձախողելու պարագային այսօր անոնք ալ պիտի դադրեցնեն աշխատանքը :

Միւս կողմէ Ռընոյի երկու աշխատանոցներու 1500 գործաւորները երէկ կէս օրէ վերջ գործադուլ յայտարարեցին յայտնելով թէ իրենց պահանջները երկու ամիսէ ի վեր նկատի չեն առնուած : Իրենց պահանջներն են հարիւրին 11ի յաւելում Յուլիսէն սկսեալ եւ նուազագոյն ապրելադին շարժական աստիճանաչափով : Սէ Ժէ Թէն ցարդ կ՚ընդդիմանար այս պահանջներուն, բայց գործաւորներուն մէջ շարժումը այնքան շատցած է որ կը վախցուի որ Ռընոյի միւս ճիւղերն ալ գործադուլ ընեն :

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ ՎԻՃԱԿԸ

Այս գործադուլին հետեւանքով որպէսզի ժողովուրդին կարենայ ապահովել փոխադրական միջոցներ, կառավարութիւնը գրաւած է բոլոր հանրակառքերը եւ մէջտեղ հանած զինուորական բեռնաշարժեր (քամիոն) : Քաղաքին մէկ ծայրէն միւսը երթեւեկող հանրակառքի վեց գիծեր կարգաւորուած են, նաեւ գիծ մը քաղաքին շուրջին համար (սէնթիւր) : Թաքսիները պիտի կենան ա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Մոլորած քննադատութեանց տողանցք մը

Ի՞նչ բաներու արդիւնք են այս վրիպումները, ուր՝ շրջանէ շրջան, քննադատական միտքը տատամսած է, նայուածքը սեւեռած, անցեալին հիւսուած տափակութիւններուն վրայ

Թերեւս, անոնց վրայ վայրկեան մը անդրադառնալով, յաջողինք լուսաբանութիւն մը գտնել, հոն տիրող շփոթին պատճառներուն վրայ,

Առաջին ակնթարթին, մեր առջեւ կը ցցուի, իբրեւ գլխաւոր պատճառ, չկամութիւնը: Այս զգացումը վերածելով իր պարզագոյն վիճակին, կ'ունենանք անհատական վերաբերումը, որ ամէն շնորհէ աւելի, քննադատին մասնաւոր պաշարը կը կազմէ: Տեսակ մը թմրեցուցիչ հեղուկ, որ անոր մասնագիտական ծորակներէն կը կաթի, երբեմն կաթիլ առ կաթիլ, հազիւ թէ նշմարելի, երբեմն ալ տեղատարափի նման, նոյնհետայն խեղդամահ ընելով իր զոհը: Այս հեղուկին պատրաստութեան մէջ, նախանձը կը կազմէ բաղադրիչ նիւթերուն կարեւորագոյն մասը: Նախանձը՝ անոր համար որ, ան նախապէս կը զգայ թէ, իր աշխատանքը ու գործը մոռցուելու դատապարտուած են: Ան զոհունակութեամբ կը շօշափէ, կը բաւականանայ նոյնիսկ, այն հաւանականութեան համար թէ, իր գործերէն գաղափար մը, տեսակէտ մը, թերեւս ապագային մէջ յիշուելու, աւելցնենք կրկնուելու, արժանի ըլլան: Բայց այս իրականութիւնը, ինչպէս հանդարտ սիրտով, առանց վրդովանքի բաղդատել, արուեստագէտը անմահացնող արժէքին հետ: Հոս՝ նախանձը գլուխ կը ցցէ իր ամբողջ այլանդակութեամբը:

Քննադատը, եւրոպական ըմբռնումով, պատկառելի անձնաւորութիւն մըն է: Ան յաճախ դիրք ապահոված է, ծանօթ դրական պարբերաթերթի մը խմբագրական աթոռին վրայ, կամ մտաւորական ակումբի մը վարչական խումբին մէջ, կամ հրատարակչական մեծ տունի մը, անմատչելի դուռնէն ներս, եւ կամ, մասնաւորապէս, իբրեւ ուսուցիչ, համալսարանի կամ բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ: Ու կ'արձակէ իր պատգամները այս բարձունքներէն:

Անոնցմէ շատերը ունին միեւնոյն տկարութիւնը, այսինքն հովանաւորել նորելուկ կամ անծանօթ գրողները: Սակայն հակառակ իրենց բուն իսկ կոչումին, ծուռ աչքով կը նային արդէն ակնյայտ տաղանդներուն վրայ: Անո՞նք: Իրենց համար այս ինչ բանաստեղծը անբուժելի դժնով մըն է: Միւսը՝ անուղղայ ու անբարոյական մը իր կեանքով: Իսկ երրորդը, հիւանդ ու անհաւասարակշիռ: Այս նպատակաւոր մոլորանքը անոր համար որ իրենց ընկերային դիրքը չի թոյլատրեր, արդարօրէն դատել անոնց ստեղծագործութեանց արժէքները: Ու տակաւին, եթէ աւելցնենք, տիրող քաղաքական կարծիքներու պարտադրող, բայց ոչ արուեստի պայման մը նկատուող հոսանքը, որմէ յաճախ քննադատը չէ կրցած գրականութիւնը անջատել,— հոս կրօնական ու բարոյական ըմբռնումներն ալ կրնանք հաշուի առնել,— ու կ'ունենանք սխալ դատումներու մշուշապատ մթնոլորտը: Ու ասիկա պատկերին աննշան մէկ մասը:

Մեր անդրադարձումը ստորին մը աւելի ընդլայնելով, մեզ կը գտնենք պատկերին ուրիշ մէկ մասին առջեւ: Հոս իրողութիւնը այն է որ, քննադատները միշտ զոհ գացած են թնազդներու ու մտային սովորութիւններու: Անոնք կրաւորական ու առարկայօրէն կեղծ վերդնահատումը նախընտրելի սեպած են անկողմնակալ քննադատութեան: Իրենց վերապահումը՝ կասկածանք է լոկ, դէպի ինչ որ կայ նոր՝ գրականութեան, արուեստի ու մտածումի սահմաններէն ներս: Անոնք մոլերանդ կերպով կարչած են դասական սահմանումներուն ու կը մաքառին պաշտպանել զանոնք ընդդէմ ինչ որ նորութիւն է, ինչ որ կեանքին նորագոյն պայմանները կը պարտադրեն, մտքին ու զգացումին վրայ: Զարմանալին հոն է որ, նորութեան հանդէպ ցուցադրուած այս պաղ վերաբերումը, գրականութեան մէջ շատ աւելի խիստ է ու շէշտուած: Գրողներ ու գրագէտներ որոնք յառաջացած քաղաքական տեսակէտներով սնած ու շաղախուած են, դարձեր են պահպանողական արուեստներու ու գրականութեան սահմաններէն ներս: Voltaire, Mérimée, Stendhal, եւ ուրիշներ ցայտուն օրինակները կը մնան այս յատկանշական երկուոր վերաբերմունքին: Հետեւաբար, այս մտայնութեան համաձայն, արժէքները դատապարտուած են ոչ թէ իրենց յղացումին անյաջողութեան համար, այլ պարզապէս անոնց բերած նորութիւններու պատճառով:

Քննութեան փոքրիկ թափանցում մը, ու դիւրութեամբ պիտի նշմարենք, շրջանէ շրջան տիրող ու զանոնք իրարմէ բաժնող այն երեւակայական կամ անդրոյ գիծը որ նախկին շրջանի մը ամբողջ ներմուծումները կը զատորոշէ, իբր թէ զանոնք նոր սերունդին կեղծ ու անտաշ ջանքերէն զերծ պահելու նպատակով: Այս տրամադրութիւնը պաշտպանող տրամաբանութեան տակ թաքուն է սա սովորական դարձած մտածումը թէ, վերջապէս շատ ու սահման կայ արուեստներու մէջ նորութիւններ ներմուծելու փորձերուն, թէ հոն գոյութիւն ունեցող ու անցեալի նուիրական դրոշմը պահող կարգ մը կանոններ բեկանել թոյլատրելի չէ: Որովհետեւ անոնք հիմնուած են մարդկային բնութեան վրայ ու անկէ բխած:

Ու այս մտայնութեան կարգ ու սարքը պահպանող անհեթեթ հաստատումներ, չեն ուշացած արուեստներու պատմութեան էջերը լեցնել պարզունակ բոլոր ճշմարտութենէ զուրկ կանոններով ու տափակ ճշդումներով:

Ահաւասիկ քանի մը մէջբերումներ այդ հռչակաւոր գոհարներէն: «Ամէն բան ըսուած է», — «Գերագոյն բանաստեղծութիւնը՝ շատոնց գրուած», — «Տաղանդներ ծնելու շրջանները անվերադարձ են այլեւս», — եւ ուրիշներ՝ նոյնքան շինծու ու իրադարձերու անհամապատասխան:

Երաժշտութեան մէջ ալ, նորութեան մը առջեւ, դաւանանքի ձեւը նոյն էր: Շատ ցայտուն օրինակներ են, J. S. Bachի, Glucki, Haendeli եւ մասնաւորապէս Beethoveni գործերուն հանդէպ կիրարկուած խաչակրութիւնը անոնց ներմուծած նորութիւններուն համար: Մենք այսօր իրազեկ ենք թէ այդ շրջանին քննադատները որքան հեռու էին կռահելէ իրողութիւն մը որ ուրիշ բան չէր եթէ ոչ գերման երաժշտութեան դարադլուխը, ու վերածնունդը համաշխարհային երաժշտութեան:

Նոյն անհասկնալի վերաբերումը՝ նաեւ նկարչութեան մէջ: Ո՞վ տեղեակ չէ Cézanneին կրած լուտանքներուն, ու արժէքի մը ժխտումին՝ անոր գործերուն համար, որոնք նկարչութեան նոր ուղիներ կը բանային: Երկար ժամանակ թանգարանի մուտքերը գոց պահուեցան անոր առջեւ: Ուրիշ նկարիչներ, այսօր ամէնքն ալ հանրածանօթ, փղուր փորձեցին նոյն այդ դուռներուն առջեւ իրենց ստուերները պտտցնել: Այսօր այդ նոյն թանգարանները, իրենց լաւագոյն անկիւնները պահած են անոնց գործերուն համար: Ու ասիկա աշխարհի մէկ ծայրէն մինչեւ միւսը:

Նորութեան դէմ մղուած պայքարը՝ անհեթեթութեան ուրիշ դռներ ալ բացաւ: Օրինակի համար, այն ըմբռնումը թէ, բաղդատմամբ ներկայի լճացած անստուգութիւններուն, անցեալի շրջանները՝ աւելի բախտաւոր էին, գեղարուեստներու կենսունակ շարժումներու հոսանքներով: Ու այս յանկերգը յուսահատօրէն կը տարածուէր չորս հովերուն, «ընտրանի» մը գտնելու աճապարանքով ու մտահոգութեամբ, որպէսզի, ան թէ հասարակութեան վրայ իր առողջ տեսակէտները արժեցնէր եւ թէ ասպարէզը փրկէր կեղծ տաղանդներէն ու նորելուկներէն: Sainte — Beuveի համար ասիկա դարձաւ ամենօրեայ պոռթկում մը: Մինչ՝ ուրիշ քննադատներ իրար կ'անցնէին ողբալով թէ, վիպապաշտութենէ յետոյ, ամէն շարժում պարպուած էր նշանակութենէ, ու շփոթը կը տիրէր ամէն կողմ: Տարիներ յետոյ, թէպէտեւ, համոզուեցան վերջ ի վերջոյ թէ, իրապաշտութիւնը բարեփոխիչ շարժում մըն էր, բայց վերստին անորոշութիւն կը տեսնէին ամենուրեք:

Իր կարգին խորհրդապաշտութիւնը եկաւ թեւերուն տակ առնել գեղարուեստի ամէն ճիւղ, վերջէն՝ նոր դպրոցներու գլուխ ծռելու համար: Բայց ժամանակակից քննադատները դադրած չէին, սովորական եղած յանկերգը կրկնելու միշտ, անստուգութեամբ որակելով ապրուած շրջանը, հոն, ներկային կամ ապագային համար, առանց յոյսի կամ հաւատքի նշոյլը գտնալու: Anatole France, գերսկեպտիկ մը այս ուղղութեամբ, կը գրէր, «Ալ գրական դպրոցներ չկան: Ոչ եւս են աւանդութիւնները ու ոչ ալ կարգապահութիւն կը տիրէ»:

Հետեւանքը ան եղաւ որ, իրենց ժամանակակից շրջաններու համար, քննադատները ժխտեցին տաղանդներու գոյութիւնը: Անոնց համար, եղած տաղանդները կը նկատուէին միջակութիւններ, չորակելու համար ոչնչութիւններ:

Իրենց վաստկած հեղինակութեան վրայ ստուեր չբերելու, ու պահելու համար անոր կշիռը, ապահովութիւն գտնել կարծեցին «փոխանցման» բառին վրայ խարխափ նետելով ու այդ անունով մկրտելով ապրուած շրջանը: Այս ալ բաւական չգտնելով, կամ աւելի ճիշդը, հաստատելու համար որ, բուն իսկ պատճառները դրած են, սկսան յարձակիլ ժամանակակից գրականութեան վրայ, ձաղկելով նոր գրողները, ծանրանալով՝ գրելու արուեստին մէջ, անոնց ցուցադրած անկարողութեան ու անհասկնալիութեան վրայ: Աւելի առաջ երթալով, զանոնք դատապարտեցին իբրեւ անուղղայ ոչնչութիւններ, գտնելով միայն մխիթարութիւն դասական գործերու գովասանքին մէջ, ու կրկնելով զայն ամէն գրական հարցի առիթով:

Մէկը կ'ըսէր, «Ես Racineի քով կը գտնեմ ամէն ինչ որ դուք կը սպասէք ու կը փնտռէք Proustի գործերուն մէջ, ու չափ մըն ալ աւելի»: Ուրիշ մը կը հարցնէր կասկածանքով՝ «Վերջին շրջանները տուա՞ծ են բանաստեղծներ Danteի ու Keatsի անուններուն արժանի»: Անդիէն ուրիշ մըն ալ կ'արձագանգէր, «վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին, ֆրանսական գրականութիւնը չէ տուած վիպագիրներ, որոնք Balzacի կամ Flauberti գործերը յիշեցնեն»: Մէկալը՝ այս անգամ երաժշտութեան վրայ ճառելով, կը կրկնէր «այսօրուան երաժշտութեան մէջ ո՞վ կը հաւասարի Mozartին»:

Սակայն, կը մտածեմ, կարելի՞ է բաղդատութեան այս ձեւը ընդունիլ արդարացի՝ արուեստի գործերը արժեւորելու համար: Ես հակառակը կ'ընդունիմ ու կ'որակեմ զայն հասարակտեղիքի քննադատութեան:

Հիմա մօտենանք անհեթեթ ըմբռնումներու աւելի ծանծաղ, ու շատ աւելի վնասակար տեսակներուն:

Ասոնք ակնյայտ են, առանց մեր կողմէն զանոնք խորացնելու պէտքը ունենալու: Վասնզի, իրենց վրայ կը կրեն, կրօնքի, բարոյականի, եթէ կ'ուզէք, հայրենասիրութեան ալ, զատ զատ կամ հաւաքական կնիքները: Հոն տիրող ոգին՝ արդարցման կամ համայնքին գոյութեան դէմ գործուած նախատանքին համար ծառանալու կեղծ վրդովանքն է:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

(2)

Թուրքիայէն հեռացած նախկին հպատակներու վերադարձը

«ԿԸ ԿԱՐԾԵՆՔ Է ՔԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ ԼԱՅՆԱԽՈՀՈՒԹԵԱՄԲ ՇԱՐԺԻԼԸ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ՉԸՆԵՐ»

Պոլսահայ թերթէ մը կ'արտատպենք հետեւեալ շահեկան յօդուածը:—

Այլեւս կրնանք օրակարգի վրայ դրուած նկատել վերստին Թուրքիա մուտքի արտօնութեան հարցը այն ոչ իսլամ նախկին Օսմ. հպատակներուն, որոնք զանազան պատճառներով այս երկրէն հեռացած եւ արտասահման հաստատուած են:

Ինչպէս յայտնի է, այս հարցին առաջին անգամ կիսապաշտօն կերպով մօտեցած էր հելլէն երեսփ. Պաքքալպաշի, փոխանակեալ Յոյներու համար վերստին Թուրքիա մուտքի արտօնութիւն խնդրելով մեր կառավարութենէն:

Անցեալ Ուրբաթ, Սեպտ. 26ին, մենք ալ, անդրադառնալով Պաքքալպաշիի ներկայացուցած առաջարկին, փափաք յայտնած էինք որ այդ առաջարկը քննուած ատեն նկատի առնուի նաեւ Թուրքիայէն հեռացած Հայերու պարագան: Այս մասին երէկ, Անգարայէն մեր ստացած յուսադրիչ մէկ լուրը հրատարակած էինք:

Բարեդէպ զուգադիպութեամբ մը, երէկուան «Ազգամ»ի մէջ ծանօթ քրոնիկագիր Վալա Նուրէտտին եւս անդրադարձած էր այս հարցին «Արտասահմանի Յոյներու, Հրեաներու եւ Հայերու կարօտը հանդէպ Թուրքիոյ» վերտառութիւնով գրութեամբ մը, ուր յայտնուած գաղափարները գրեթէ նոյնութեամբ կուգան հաստատել Սեպտ. 26ի մեր առաջնորդողին մէջ պարզուած տեսակէտները:

Իր շահեկանութեան եւ այժմէութեան պատճառաւ, ստորեւ կը ներկայացնենք մեր համակրելի բարեկամ Նուրէտտինի յիշեալ գրութիւնը:

— Թուրք հայրենակից մը որ Ամերիկայէն վերադարձած է եւ որ տեսակցած է մեր նախկին հպատակ Յոյներու, Հրեաներու եւ Հայերու հետ, որոնք հպատակութիւն փոխած ըլլալով այժմ կը գտնուին Ամերիկա եւ կամ Եւրոպայի այս ու այն կողմը, ուզեց որ թարգման ըլլամ անոնց զգացումներուն: Ես ալ տրամաբանական դտայ անոր բածները: Ամփոփումը հետեւեալն է.—

Ձեն կրնար այլեւս Թուրքիա վերադառնալ այն Յոյները, Հայերը, Հրեաները եւ ուրիշներ, որոնք Ազգային պայքարէն վերջ եւ կամ տարբեր թուականի մը Թուրքիայէն հեռացած եւ հպատակութիւն փոխած են: Մեր կանոնները արգելք կը հանդիսանան անոնց: Լաւ: Անոնք դարձեալ թող չկարենան վերադառնալ եւ հոս նստիլ, սակայն եթէ անոնց քանի մը ամսուան համար իբրեւզբօսաշրջիկ արտօնութիւն տրուի, թէ զոհացում տրուած կ'ըլլայ անոնց բուռն հայրենաբաղձութեան եւ թէ մեր երեւակայութենէն գերազանցապէս շատ «տուրիզ» կը մտնէ երկրէն ներս:

Համաձայն Ամերիկայէն եկող այս հայրենակիցին, Թուրքիա այցելելու ամէնէն աւելի փափաք ունեցողները՝ Յոյները եւ Հրեաներն են եղեր, իսկ Հայերը բաղդատաբար աւելի նուազ: Սակայն արդարութիւնը կը պահանջէ եղեր որ փափաքողներուն հաւասարապէս զբօսաշրջիկի արտօնութիւն տրուի: Այդ հայրենակիցը պատմեց նաեւ հետեւեալը.—

Մեր նաւին մէջ աշխատող նաւապետէն սկսեալ մինչեւ բոլոր նաւաստիները վկայ են սա ըսածիս: Թրքական դրօշ կրող մեր նաւը օտար նաւահանգիստ մը մտած էր: Պէտք եղաւ որ մի-ջոց մը հոն մնանք: Բոլորին ուշադրութիւնը գրաւեց՝ լաւ հագուած տարօրինակ մարդ մը, եկած հեռուն կեցած, երկար, երկար կը դիտէր նաւը, կը դիտէր, կը դիտէր ու կը դիտէր: Եթէ զող է

ըսենք, գող չէ: Եթէ լռակս է ըսենք, անիմաստ խենթի երեւոյթն ալ չունի: Վերջապէս որոշում տուինք եւ անգլիերէն լեզուով հարցուցինք թէ ինչ կ'ուզէ: Թուրքերէն պատասխանեց՝

— Դրօշակը կը դիտեմ :

— Ինչո՞ւ ;

— Կարօտցայ, անոր համար... Դրօշակին նայելով կը յիշեմ ամբողջ անցեալս...: Թոյլ տըւէք քիչ մը, ձեր մօտ մնամ եւ քիչ մը Թուրքերէն լսեմ :

Բարեսիրտ մարդ մըն էր: Հետեւեալ առաւօտ խոշոր զամբիւղով մը եկաւ: Կաթով լեցուն չիշեր: Կարծեմ կաթ կը ծախէ եղեր : Մեզի նուէր բե-րեր է սակայն մեր գործածելու կարողութենէն խիստ շատ քանակութեամբ: Ամէնէն մեծէն սկսեալ մինչեւ ամէնէն փոքրը, բոլորս ալ խմեցինք եւ չհատաւ :

— Ձեզի վնաս չպատճառենք, բոլորը չենք ուզեր, ըսինք:

— Ես ձեզի համար բերի, եթէ կուզէք, լոգանք ըրէք, եթէ կ'ուզէք, կամրջակը լուացէք, պատասխանեց :

Հետեւեալ առաւօտը չիշերով ըմպելի բերաւ, իբր նուէր: Իսկ ուրիշ անգամ ալ կօշիկներ բերաւ: Հիմա, ուրիշ դրուագ մըն ալ :

Ամերիկայի մէջ, մեր նախկին հպատակներէն մէկուն տունը հրաւիրուեցանք: Շէնքին ներսը ամբողջութեամբ Իսթանպուլի տեսարաններով զարդարուած էր: Բոլոր պատերը Իսթանպուլ, Իսթանպուլ, Իսթանպուլ, Իսթանպուլ :

— Ուրիշ միջոց չկրցայ գտնել, ըսաւ: Եահու, դուք չէք գիտեր սա Պօյաճըգիւղը: Հոն ծովուն եզերքը կը նստիս, սուրճ մը կ'խմես, սուրճ մըն է, սակայն համը ուրիշ է:

Եւ երկու աչքերէն արցունք կը հոսէր» :

Այս առթիւ «Ազդակ»ի թղթակիցը կը պատմէ հետեւեալ դէպքը որուն ինք ականատես եղեր է 16 տարի առաջ :

Աթէնքի մէջ, Թուրքերէն խօսելով կ'երթայինք: Տարէց, հասուն եւ անկար երեւոյթով կիներ սկսան մեր ետեւէն գալ եւ ըսին մեզի.

— Այս կեավուրներուն հետ չենք կրնար կոր ապրիլ... ըսէք հեղ մը Բէմալին, այլեւս մեզի թող ներս առնէ ...»:

Անոնց «կեավուր» կոչածը իրենց կրօնակից-ները եւ նոր ազգակից Աթենացիներն էին :

★

«Ազդակ» հետեւեալ տողերով կը վերջացնէ իր այս գրութիւնը.

— Մէկ կողմ ձգելով միւս նկատումները, կը կարծեմ թէ լոկ մարդկային եւ «տըվլիզ»ի նկատումներով պէտք է միջոց մը խորհիլ: Արդէն, Օսմ. կայսերական գերդաստանի անդամներն անգամ կրնան Հանրապետական Թուրքիա այցելել: Ասոր հետեւանքով վարչաձեւը վնասուած չունի: Կը կարծենք թէ քիչ մը աւելի լայնախոհութեամբ չարժիլը տարբերութիւն չըներ»

★

Աւելորդ չենք համարեր հոս վեր առնել այն պարագան, թէ «Ազդակ»ի սեփականատէրերէն եւ նախկին խմբագրապետ Պ. Նէճմէտտին Սատադ ներկայիս մեր արտաքին գործավարն է :

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻՆ ԵՒ ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐՈՒ ԾՐԱԳԻՐԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԱՒ

Կրթական գործավարութիւնը պատրաստեց կրօնական դասընթացքներու վերաբերեալ ծրագիրը, իրենց դասագիրքերով եւ յարակից մանրամասնութիւններով :

Այդ մասին կազմուած է մասնաւոր յանձնաժողովը, կարգ մը որոշումներ տուաւ:

Պատրաստուած է համառօտ դասագիրք մը նախակրթարանի ընթացաւարտներուն համար, որով պիտի յաճախեն կրօնական մասնաւոր դասարաններ եւ պիտի կարդան այդ գիրքը:

Որոշուած է այս գիրքը խմբագրել կենդանի լեզուով մը եւ մասնաւոր բծախնդրութեամբ, ուսանողին բարոյական մակարդակը աչքի առջեւ ունենալով :Մինչեւ տարեգլուխ դասագիրքը պատրաստ պիտի ըլլայ:

Առանձնապէս հրապարակ պիտի ելլէ կրօնական ուսուցման դասագիրք մը՝ հատընտիր կտորներէ բաղկացած :

Գիրքը պիտի ջանայ վեր մնալ դաւանանքներու խտրականութենէն եւ իսլամական կրօնքին սկզբունքները պիտի ցոլացնէ մասնաւորաբար :

ՀՐԱՄԵՑԷՔ, ՀՐԱՄԵՑԷՔ

Այս խորագրին տակ «Ճիւմհուրիէթ» կը գրէ.

Քանի հատ եկաւ, քանի հատ գնաց. ես այլեւս շուարեցայ եւ կորսնցուցի հաշիւը :Այսօր նոր մըն ալ կուգայ. ուրիշ մը պիտի գայ ամսոյս 28ին, իսկ հատ մըն ալ՝ Նոեմբեր 1ին:

Անշուշտ հասկցաք թէ կ'ակնարկեմ ամերիկեան պատուիրակութեան. բարով գան, բարով երթան :

Չէի գիտեր թէ վարակիչ բնոյթ ունի եղեր պատուիրակութիւն ղրկելու մեր հիւանդութիւնը. կ'երեւի թէ սեղմ շփումներուն հետեւանքով անոնց ալ փոխանցուեցաւ հիւանդութիւնը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ, Կիրակի 12 Հոկտ.— Վալանսի Հայ Մարզականը U. S. A. իր ախոյենական երրորդ մրցումը (47էն 48ի տարեշրջանի) ունեցաւ Տոմ Արտէշի ամէնէն վտանգաւոր եւ հռչակ հանած U. S. L. Lavaultի դէմ: Շաբաթներէ ի վեր գնդախաղի հետեւող բազմութիւն մը անհամբեր կը սպասէր, U. S. A.ի եւ U. S. L.ի անպարտելի այս երկու խումբերուն մրցումին: Հակառակ խայթող արեւին դաշտը ծածկուած էր հայ թէ տեղացի հոծ բազմութեամբ մը որ ոտքերը պինդ սեղմած ամբողջ 3 ժամ համբերութեամբ հետեւեցան խաղին, մինչեւ վերջը:

Ouverture de rideau տեղի ունեցաւ մեր պահեստի խումբին եւ Satillieuի միջեւ, ախոյենական, երկուքն ալ Բ. serie: Խաղը վերջացաւ մերոնց ջախջախիչ յաղթութեամբը 11—0: Նման յաղթանակ չատքիչպատահած է գնդախաղի ախոյենական մրցումներուն: Մեր այս տարուան պահեստին մեծ մասը անցեալ տարուան պատանիներէն Junior առնուած են որոնք 47ի ախոյենական պատուոյ չքանչանը շահեցան: Այս տղաքը մարզուեցան ու գնդախաղի արուեստին տիրացան U. S. A.ի ծոցին մէջ, արդիւնք մը որ պետական թէ այլ Etablissementներու մէջ դժուար էայսքանկարճ ժամանակին մէջ ձեռք բերել :Մերիններուն յաջողութեան գլխաւոր պատճառը, հայուն յառաջդիմական ոգին եւ ցեղային նախանձախնդրութիւնն է : Ժամը 3.30ին դաշտ կը մտնէ բուն բացադանչութիւններու մէջ մեր անյաղթ առաջին խումբը: Պահ մը Հայերս շուարած էինք տեսնելով Lavaultցիները, որոնց մեծ մասը կը բաղկանար անցեալ տարուան promotionի բարձրացող խաղացողներէն: Մեր խումբին լաւագոյն ուժերէն,կը բացակայէին Գաղանճեան, բերդապահԵրեւանեան, Փափազեան, Ժամագործեան : Վարչութիւնը ստիպուած էր իր միակ այսօրուան եւ վաղուան յոյսը եղող Juniorներէն լրացնել պակասները: Երբ խաղը սկսաւ, Հայերու դէմքերը կծկուած էին ի տես Լավալթի promotion խումբին որ Ա. serie անունին տակ կը խաղար: Մանաւանդ որ մեր խումբն ալ անկատար դաշտ իջած էր: Ցանկարծ խաղին 14րդ վայրկեանին, առաջին նշանակէտը կ'ընէր մեր անյաղթ պատանիներէն Զօրդոթեան, երկրորդը մեր անմրցելի յառաջապահը Գաղանճեան :

Լավոլթցիները իրենց կատաղութենէն կը մռնչէին կիսախաղը վերջացաւ U. S. A. L. Lavaultը 0: Երկրորդ կիսախաղին մերոնք նշանակէտ մը եւս շահեցան: Ի վերջոյ Լաւոլթցիները դիպուածով նշանակէտ մը ըրին ոչ մարզական արժէքով, որովհետեւ գնդակը պարզապէս սահեցաւ: Կ'արժէ յիշել մեր պատանի բերդապահը որ փոխարինած էր Պ. Երեւանեանը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ը

Մեր Ա. խումբը հրաւիրուած էր Esdersի խումբին դէմ մրցելու: Պայծառ օդ, սքանչելի դաշտ, համակրելի մթնոլորտ, ամէն ինչ նպաստաւոր էր գեղեցիկ խաղարկութեան մը համար:

Նկատելով որ հակառակորդը մեծ դիմադրութիւն մը պիտի չըներ, մեր մարզիկները աշխատեցան աւելի գիտնականօրէն խաղալ քան թէ կէտեր նշանակել :

Յաջողեցան գեղեցիկ ու յստակ խաղարկութիւն մը ցոյց տալ, ինչ որ սակայն բաւարար չէ մրցում մը շահելու: Ու հակառակ որ խաղը գրեթէ ամբողջովին Esdersի հողամասին վրայ տեղի ունեցաւ, վերջացաւ հաւասար արդիւնքով 2—2:

Եթէ դիտողութիւն մը ունինք այն է որ մեր խումբը երբ զօրաւոր հակառակորդի մը դէմ կը մրցի, կը բարձրանայ այդ խումբին մակարդակին, բայց երբ իր դիմացը տկար խումբ մը կը գտնէ, ջանք չի թափեր կէտեր նշանակելու, այլ կը բաւականանայ գեղեցիկ խաղարկութեամբ մը:

Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ուրախութեամբ ընդունեցաւ իր շարքերուն մէջ Մարսէյլի մասնաճիւղէն եկած Հ. Մ. Ը. Մ.ական մը եւ ուրիշ մարզիկ մը Նիսէն:

Այս առթիւ կոչ կ'ուղղենք Փարիզի ու շրջանի հայ երիտասարդութեան որ մեր դռները բաց են ամէն անոնց առջեւ որոնք կը փափաքին մեր Ֆութպոլի մրցումներու մասնակցիլ: Կուսակցական խտրութիւն բացարձակօրէն չկայ:— Բ. Ռ.

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Բ.

Երբ սպան դուրս գնաց՝ փըրաքանչիւրի սրտից կարծես մի քար ընկաւ եւ մրոտ թոնրատունը լուսաւորեց յանկարծ: Նրանց առաջին գործն եղաւ— գովել տատմօրը, որ բոլորից սրտոտ ու հնարամիտ գտնուեց :

Տղամարդիկ ծիծաղեցին նրա չինծու լացը յիշելով, կանայք զարմացան նրա համարձակութեան վրայ, ասելով, որ նա իր այդ հնարամտութեամբ շատ բան փրկեց: Եւ զարի քցող պառաւի հեղինակութիւնն աւելի բարձրացաւ:Իսկ նա, այդ գովեստներից ոգեւորուած, լիքը կուրծքը դուրս ցցելով ու յօնքերը վեր ձգելով, ասաւ յաղթանակ տանողի պէս.

— Տեհա՛ք... որ ասում էի բան չեն անի... Հէնց դողում էիք, ոնց որ ձեզ ուտիլ պտէին...

Թէեւ տատմէրն այդպիսի բան չէր ասել, բայց ոչ - ոք չառարկեց :

Շուտով ամէնքի տրամադրութիւնն այնքան բարձրացաւ, որ սկսեցին կատակներ անել. ծաղրեցին բնականաբար վախկոտներին, եւ ամէնից շատ կաղ Մարտիրոսի կնոջը, որ երեխաներին թաքցրել էր կարպետի տակ, իսկ ինքը, Թուրքերից չնկատուելու համար, գլուխը կոխել էր ցորենի ջուալների արանքը. յետոյ, երբ հերթը հասաւ աչուղին,— տատմէրը խնդրաց նրա աղօթքի վրայ եւ հարցրեց, թէ նա գիտի՞ արդեօք «չալախո» նուագել :

Աչուղը պատասխանեց վիրաւորուած արժանապատուութեամբ.

— Ինչի՞դ է պէտք , քուրս...

— Ասում եմ՝ դու ածես — ես պարեմ : Բոլորը ծիծաղեցին: Բայց այդ ծիծաղը դուրս չեկաւ կոյրին, նա փակ աչքերը թեքեց մի կողմի վրայ ու լռեց մռայլ :

Ծիծաղից յետոյ բոլորին համակեց ուտելու ցանկութիւնը, այն սուր, բոլոր ցանկութիւններից գերագոյնը, որ դողացնում է մարդու ձեռքերը եւ մոռացնել է տալիս ամէն ինչ: Երկու երեք օր է կարգին հաց չէին կերել: Մի րոպէում մէջտեղ եկան պաշարի բոլոր կապոցները եւ թոնրատան կաւէ յատակին փռուած կարպետների վրայ բացուեց «սուփրա-սեղան», որ կարող էր մի ամբողջ կնունք շահել :

Արդէն պատրաստւում էին հացի նստելու, երբ ներս մտաւ կաղ Մարտիրոսը, իսկ քիչ յետոյ Զաքար ապին բթամատերը կաշուէ գօտին խրած, մի բան որ անում էր ծայրյուսահատութեան րոպէներին: Երկուսն էլ այնպիսի դէմք ունէին, որ դուրսը կարծես ծեծել էին նրանց կամ ծանր խօսքերով վիրաւորել: Ներս մտնելուն պէս՝ տատմէրը նրանց հրաւիրեց հացի նստելու, բայց նրանք մնացին անխօս ու մռայլ կանգնած: Աւելի տխուր էր Զաքար ապին, տատմօր հրաւէրի վրայ նա այնպէս տնքաց, կարծես սրտի թելերը կտրտեցին : Եւ թադրելով, որ դուրսը վատ բան է կատարւում , մի քանի ձայներ միասին հարցրին :

— Հանգի՞ստ ա, թէ... Թալան, բան... կաղ Մարտիրոսը ուսերը վեր քաշեց մտահոգ, որից դժուար էր մի բան հասկանալ, իսկ Զաքար ապին նորից հառաչեց մի այնպիսի հառաչանքով, որից բոլորը եզրակացրին, թէ տանը կամ տաւարին մի բան է պատահել անշուշտ: Բայց, ինչպէս յետոյ երեւաց, դրանց ոչինչ չէր պատահել:

— Բա էլ ի՞նչ կայ,— նկատեց տատմէրը զըւարթ յանդիմանանքով:— Էլ ինչո՞ւ էք էդպէս... Փառք Աստուծոյ, ցասումն անցաւ... Եկէք հաց կերէք, վաղուց մի հալալ հացի չենք նստել...

Եւ որովհետեւ այս խօսքերից յետոյ էլ նրանք չնստեցին, ամէն կողմից շտապեցին նրանց տխրութեան պատճառը իմանալ: Բայց նրանք դարձեալ կարծես խուսափում էին բան ասել, սակայն կաղ Մարտիրոսը, ասես ծանր մի բեռից ազատուելու համար, յանկարծ բացականչեց .

— Անիրաւները իշտահ թողի՞ն... որ մարդ կարենայ հաց ուտի...

Բոլոր գլուխները միանգամից դարձան դէպի Մարտիրոսը, հետաքրքրութիւնն այնքան մեծ էր, որ ամէնքը համարեա խօսեցին միասին .

— Ի՞նչ, ի՞նչ ասին... ի՞նչ արին որ... կաղ Մարտիրոսը դարձեալ ոչինչ չասաւ, այլ միայն թեքուեց դէպ իր կուռը բռնած դարբին Դաւիթը եւ ինչ — որ շշնջաց նրա ականջին :

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

տիկանական կեդրոններու առջեւ, իսկ հրամիւթի բաշխում պիտի ըլլայ մասնաւոր կառքերու ։

Այժմ կը հրջագային 500 հանրակառք, վաղը այդ թիւը հազարի պիտի բարձրանայ, որունվրայ աւելցնելով նոյնքան մըն ալ զինուորականբեռնաշարժ լայնօրէն պիտի ապահովուի ժողովուրդին փոխադրութիւնը, յայտարարեց փոխադրութեանց նախարարին դիւանապետր ։

Մասնաւոր ինքնաշարժներն ալ յաճախ իրենց ծառայութիւնը կ'ընծայեն սպասող անցորդներու։

ԼՈՆՏՈՆԻ «ԹԱՅՄԶ»Ը ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՄԱՍԻՆ

Լոնտոնի կիսապաշտօն օրկանին Հայֆայի Թղթակիցը կը գրէ 13 Հոկտեմբեր թուականով.— Խորհրդային Հայաստանի ներգաղթի յանձնախումբին անդամները հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեցին երէկ Պաղեստինի Հայերուն վերադարձին մասին.— Առաջին կարաւանին համար արձանագրուած են 1200 հոգի։ Ընդամէնը 60.000 Հայեր հայրենիք վերադարձան այս տարի զանազան երկիրներէ — 15000 Սուրիայէն եւ Լիբանանէն, 27000 Յունաստանէն, 7000 Ֆրանսայէն եւ 5000 Եգիպտոսէն։ Անցեալ տարի ներգաղթեցին 51 հազար հոգի, մեծ մասով Սուրիայէն, Լիբանանէն եւ Իրաքէն։ Պաղեստինի 10.000 Հայերէն, արձանագրուած են 8000 հոգի։ Հայաստանի կառավարութիւնը պէտք ունի մասնագէտ գործաւորներու։ Երբ ներգաղթող Հայը Հայաստան կը հասնի կառավարութիւնը իրեն անմիջապէս կու տայ 300 րուբլի։

Յետոյ, կառավարութիւնը իւրաքանչիւր ընտանիքի կը յատկացնէ 30.000 րուբլի որպէսզի հող գնէ եւ բնակարան շինէ։ Այս գումարը պիտի վերադարձուի 15 տարիէն։ Բոլոր ներգաղթողներուն ազդարարուած է որ Խորհ. Ռուսիա հասնելէ ետք, անգամ մըն ալ չեն կրնար արտասահման վերադառնալ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ երկուքի բաժանման ծրագիրը Խորհրդային Միութեան կողմէ ալ ընդունուած ըլլալով, արաբական թերթերը սկսած են յարձակիլ անոր ալ դէմ ըսելով «Մոսկուան աւելի չարժեր քան Ուաշինկթընը»։ Եւ կը յայտնեն թէ արեան գինով պիտի պաշտպանեն իրենց ծրագիրը որ է մի եւ անբաժանելի Պաղեստին ։

★ Պէյրութի Արաբական Դաշնակցութեան խորհրդաժողովը որոշեց երէկ թէ իւրաքանչիւր արաբական երկիր ինչ բանակ պիտի յատկացնէ Պաղեստինի բաժանումին, յետոյ յառաջ գալիք «պատերազմ»ին։ Սուրիա պիտի տայ 7500 զինուոր, Եգիպտոս 5000, Սաուտի Արաբիա 5000, Իրաք 4500, Լիբանան 4 հազար, Եէմէն 2 հազար եւ Պաղեստին 15 հազար ։

ՏՈԼԱՐՆԵՐԸ ԿՈՒԳԱՆ.— Ելմտական նախարարը յայտնեց որ աղէտեալներու համար բացուած փոխառութիւնը վեց շաբաթուան մէջ բերաւ երկու միլիառ։ Գերմանիոյ մէջ գրաւուած ոսկիներէն Ֆրանսայի բաժինը եղող 90 միլիոն տոլարը շուտով պիտի մտնէ Ֆրանսական պանքային գանձը։ Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել ամերիկեան բանակին ծախքերուն վրայ առուելիք 60 միլիոնը եւ Արտածման – Ներածման պանքային տալիք փոխառութիւնը 93 միլիոն տոլար։ Պ. Ռամատիէ յայտարարեց թէ Մարշըլի ծրագրով առնուելիք գումարին կէսը վերաշինութեանց պիտի յատկացուի ։

«ՌՈՒՍԻԱ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉՈՒԶԵՐ» յայտարարեց Անգլիոյ նախորդ վարչապետը Չըրչիլ։ Տակաւին չեմ կրցած հասկնալ թէ Խորհ. կառավարութիւնը ինչու այսքան թշնամական քաղաքականութեան կը հետեւի։ Քրէմլինի 14 մեծերը — որոնք այնքան բռնակալ իշխանութեամբ կը կառավարեն ժողովուրդները որոնց իրական տէրերն են — շատ կարող եւ իրազեկ անձեր են։ Եթէ անոնք իսկապէս պատերազմի մասին մտածէին, պիտի չփորձէին կեղծ ապահովութեան մը հաւատքով հանդարտեցնել ժողովրդապետութիւնները։ Հիթլէր վարպետ էր այդ հարցին մէջ — թշնամական արարքէ մը անմիջապէս առաջ անուշ բառեր կ'արտասանէր կամ բարեկամական դաշնագիրներ կը ստորագրէր։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ օդանաւերու տորմիղ մը Անգարա հասաւ երկուշաբթի օր եւ թռիչքներ կատարեց Ըսմէթ Ինէօնիւի բնակարանին վրայ։ Տորմիղը պիտի այցելէ նաեւ Էսկիշէհիր, Իզմիր եւ Պոլիս։

ԱՆԳԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնը «վերջնագիր» մը տուած է վարչապետ Էթլիին՝ պահանջելով որ անմիջապէս հրաժարի ։

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՋՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մադրնոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկունը կիշէէն ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը կը տօնուի Հոկտեմբեր 18ին շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. տան մէջ, Տէսին Rue Blandy :

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Եւ ֆրանսական ընկերվարական Camarade MARTIN

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մեներգ, զուգերգ, խմբերգ եւ հայկական տոհմիկ պարեր։

Պիտի երգէ յայտնի երգչուհի Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ։ Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնճոյք մինչեւ առաւօտ :

Մուտքը ազատ է։

×

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը :

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ։

●

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար։

⁂

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ 19 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն յետոյ «Սաքրէ Քէօր» սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

●

ԻՍԻԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Մանրամասնութիւնները շուտով ։

●

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին կողմէ, այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին, ՊԱՐ ՍԱՆԹՐԱԼԻ (րիւ Քառաքթըրի) վրայ՝ ընկերվարականներու սրահը։

Կը բանախօսէ ընկ. ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ
Կ'երգէ ծանօթ երգիչ ընկ. ԶԱՐԵՀ ԳԱՍԵԱՆ (Նոր Սերունդ, Վալանս)։ Նաեւ ուրիշ գեղարուեստական բաժին։ Մուտքը ազատ է։

**Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ**

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր։

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Պիւֆէ — Մուտք 150 ֆր.

**ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
Մաւլիա Աճէմեանի**

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին
Pleyel սան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի թաւ ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris : Տոմսերու գինը 150, 100 եւ 75 Ֆրանք։

Դիմել՝ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65 : Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69ճԲալըեան 46 rue Richer, Pro. 25-46:

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻԼ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

Պայմաններուն համար դիմել անձամբ կամ նամակով՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
3 rue Henry - Say , Asnières , Seine

Դիւրացոյց մեթոտ՝ հայերէնով կամ ֆրանսերէնով կրնայ բացատրել դասերը։

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ ՕՐ Պ.ՔՈԼՈՄՊ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած՝ Սեբաստահայերու Նահանգային Միութեան Փարիզի կեդրոնական վարչութեան կողմէ, այս կիրակի 19 Հոկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Անիէրի Հայկ. դպրոցի սրահին մէջ 34 rue Villa Rouveyrol, Asnières։ Պիտի կազմուի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը տեղւոյն հայրենակիցներու փափաքին վրայ։ Ներկայ պիտի ըլլան կեդրոնական վարչութեան անդամները։ Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ ընտանեկան խնճոյք։ Մուտքը ազատ է։ Կը հրաւիրուին Սեբաստիոյ եւ նահանգներու հայրենակիցները իրենց ընտանեօք։ Հանգանակութիւն չկայ ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հինգշաբթի օրուան դասախօսութիւնը՝ երթեւեկի դժուարութեանց պատճառաւ ։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր-ընկերուհիները, այսօր հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8ին ընկերվարականներուն սրահը 25 Place Bellecour: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը հոկ. 23ին, շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի G. սրահը ։

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին։ Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. ԳՈՐԵԱՆԷ «Յառաջ»ի խմբագրութեան հանդիպիլ ։

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

Կը հրաւիրուին վիէնահայ հասարակութիւնը, ինչպէս նաեւ հետեւեալ շրջաններու ընկերները եւ համակիրները : Լիոն, Տէսին, Կրընոպլը, Սէնթ'Էթիէն, Սէն Շամոն եւ Վալանսի։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Կ. Խաչի սանուհիները։ Կ'երգէ Օր. Տէրվիշեան։

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինէն եւ բանախօսութենէն անմիջապէս վերջ՝ ընկերահամակրական խնճոյք, ճոխ պիւֆէ ։

Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Մարսէյլի մէջ կը տօնուի Հայ Մշակութային Միութեան նախաձեռնութեամբ, 16 նոյեմբեր, 1947, Կիրակի իրիկուն։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

Մարսիլահայ գաղութէն բոլոր անոնք որոնք կը փափաքին իրենց գործօն մասնակցութիւնը բերել մեր գրագէտին նուիրուած հանդիսութեանց, կը հրաւիրուին խորհրդակցական ժողովի մը, այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, 17 հոկտ. 1947, Café Noaillesի ներքնասրահը ։

T. S. F.

Ձմնուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուրէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ – արուարձաններէն։ Իսկ դաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք ։

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել ։

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ։

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսաւորութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն, ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 17 Octobre 1947 Ուրբաթ 17 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5164-Նոր շրջան թիւ 773 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

«ԽՕՍՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԸ»

Ստորեւ կը հրատարակենք Արեւելքի սեպտեմբեր 24ի խմբագրականը՝ յապաւելով կարգ մը մասեր՝ տեղի անձկութեան պատճառաւ.—

... Ուրեմն, զարմանալի թող չթուի մեր վերապահութիւնն ու անյիշաչարութիւնը, երբ, քար դրած մեր սիրտին, կը հանդուրժենք հազարումէկ նախատինքի եւ անկրկնելի վիրաւորումներու : Բացի բուռ մը բախտախնդիրներէ, որոնց համար փոր մը հացի խնդիր է հայրենասիրութիւնը, ոչ ոք կը հաւատայ գլորուած սուտերուն ու դարբնուած հէքեաթներուն :

Վստահ ենք, թէ հայրենիքի եւ գաղութներու հայ բազմութիւնները, հաւասարապէս, անհրաժեշտ ծանօթութիւններն ունին, ու կ՚ունենան, Դաշնակցութեան վաթսուն տարիներու անջնջելի գործին, ինչպէս ներկայ թէ ապագայ առաքելութեանց մասին : Առ առաւելն անգէտ զանգուածն է որ պիտի քշուի յորձանքէն, մինչեւ որ «ստախօսին մոմը մարի», ու միամիտները դէմ յանդիման գան անկարեկիր ճշմարտութեան :

Կուտանք այս տողերը թուղթին, կարգ մը ուշադիր թերցողներու այն դիտողութեան վրայ՝ թէ ինչո՞ւ կը խնայենք մեզ բամբասողներուն, երբ բացարձակ ամբոխավարութիւն է որ կը փորձեն, ու հարկ է լուսաբանել «դայթակղեալ միտքերը» : — Երբ յամառ ու անձանձրոյթ կը ծամեն Դաշնակցութեան միսը, անոր «տխրահռչակ իշխանութեան» չարիքները թուելու բոլշեւիկեան մոլուցքով, ինչո՞ւ չխփել վայրերան բամբասողներու շրթունքները՝ «Հարկս Հարկաւորաց»ի անշեղ սկզբունքով : Փոխանակ փոշի փչելու աչքերու, հին ու նոր Երեւանի «բաղդատութեան» անպատրաստ փորձերով, թող հետաքրքրուին, օրինակ, թէ՝ Արտասահմանի մէջ, նոյն այդ երեսուն տարիներու ընթացքին, շինարարական ինչ հսկայ աշխատանք իրագործուած է հայ ժողովուրդի գաղթական, թշուառ, անտէր բազմութիւններուն կողմէ : Ի՞նչ պիտի կարենար ընել Դաշնակցութիւնը հայրենիքին մէջ, քանի մը տարիներու ընթացքին, երբ չորս կողմէ ենթարկուած էր բարբարոս ներխուժումներու, ու, հայրենի հողերուն վրայ, հայ ժողովուրդի կեանքի եւ մահուան կռիւ կը մղէր՝ մէկ կողմէ թշնամիին, ու միւս կողմէ՝ զրկանքի, հիւանդութեան եւ սովի պատուհասներուն դէմ : Մի միայն Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, հայ գաղթականութեան շինարարական վաստակը՝ բնակարաններու, եկեղեցիներու եւ վարժարաններու կառուցումով, պիտի բաւէր շուքի մէջ ձգելու բոլշեւիկներու առասպելային բարիքները : Այսօրուան Խորհրդային Հայաստանը եթէ ծաղկեալ ոստան մըն է, իր գոյութեան խարիսխը կը հանդչի, սակայն, «տխրահռչակ Դաշնակցութեան» արեան տուրքին ու աճիւններուն վրայ, հայ ժողովուրդի ազատութեան եւ անկախութեան սիրոյն վրայ, եւ ոչ բոլշեւիկեան խաբուսիկ շնորհներուն, որոնց հետեւանքով Հայաստան կորատուեցաւ միայն, իր կողերէն հող ու հայութիւն զիջելով դրացի հանրապետութիւններուն : Բոլշեւիկներու ներքին թէ արտաքին պրոպագանդիստները կրնա՞ն ըսել՝ թէ ինչո՞ւ Վրացիներու բաժին ինկան «տխրահռչակ Դաշնակցութեան» աւանդ հայկական հողերը՝ Մոսկուայի առատաբուխ կարգադրութեամբ :

... — «Խօսում է Երեւան»ը՝ մեր սիրտերը լեցուցած է, միշտ, անխառն կարօտով ու հայրենասիրական յուզքով : Չենք փափաքիր, որ դժուձ հաշիւներ լեղի խառնեն այդ սուրբ հաղորդութեան :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը չորեքշաբթի օր պաշտօնապէս յայտարարեց որ յիսուն միլիոն տոլար պիտի վճարէ Ֆրանսայի՝ ի հաշիւ այն ծախքերուն զորս ֆրանսական կառավարութիւնը ըրած էր ամերիկեան բանակին համար՝ ազատագրութենէն վերջ :

ՊԵՐԼԻՆԷՆ կը հաղորդեն թէ բրիտանական իշխանութիւնները կը վախնան որ Գերմանացիները խափանարար քայլեր առնեն եւ կրաւորական դիմադրութիւն ցոյց տան երբ հրատարակուի ցանկը այն գործարաններուն որոնք պիտի քանդուին :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հ. Օ. Մ.

Մենք ալ գիրերով սկսանք խօսիլ : Բարեբախտաբար հազիւ երկու - երեք Միութիւն կրնանք մատնանշել սկզբնատառերու լեզուով : Անոնցմէ մէկն է Հայ Օգնութեան Միութիւնը, որուն կեդրոնը կը գտնուի Ամերիկա :

Երեսուն տարուան հաստաբուն ծառ մը, ճիւղերը երկարած Սփիւռքի ամէն մէկ անկիւնը՝ հեռաւոր Բրազիլէն մինչեւ Հար. Ամերիկա :

Կարծեմ ոչ մէկ տեղ, ոչ մէկ գաղութ անծանօթ է իրեն : Բոլոր հայ գաղութները կը ճանչնան զինքը :

Հ. Օ. Մ.ը այս ամառ ունեցած է իր 27րդ պատգամ. ժողովը Նիւ Եորքի մէջ, որուն մասնակցած են 59 մասնաճիւղեր 77 ձայնով, 4 Շրջ. վարչութիւններ հեռաւոր գաղութներէ, 8 իրաւասու ձայներով, գումար 85 պատգամաւորներ, որոնց մէջ հազիւ 4 կամ 5 այրեր : Միմիայն Ամերիկայի մէջ 2500 անդամ իսկ մասնակցող 4 շրջաններով, 7880 անդամ :

Կարելի չէ տոմսի մը մէջ պարփակել այս մեծ կազմակերպութեան կատարած աշխատանքը գաղթաշխարհի մէջ :

Ամէն մարդ քիչ մը բան գիտէ արդէն իր կատարած գործին մասին : Սուրիոյ Լիբանանի, հին ու նոր Յունաստաններու, Ֆրանսայի, Իրաքի կամ Իրանի կրթական, առողջապահական, չքաւորներու օգնութեան, ու հազար ու մէկ նման պէտքերու համար իր դուռն է որ ափ կ՚առնեն յաճախ :

Եթէ միայն յիշէինք ճեմարանը կամ Աթէնքի Ջաւարեան վարժարանը, դարձեալ կրնայինք փակել այն ծուռ բերանները որոնք մի միայն մրոտել կամ յոխորտալ գիտեն՝ առանց որեւէ դրական աշխատանքի :

Նոր ստացանք իրենց վերջին պարբերաթերթը, Հոկտեմբեր, որ աւելի քան տասը տարիէ կանոնաւոր կերպով կը հրատարակուի 2300 բաժանորդով, առանց իր վրայ կրելու «Հայ կնոջ միակ թերթը» պոռոտախօս վերտառութիւնը : Իր էջերուն մէջ կան վերջին 1946—1947 շրջանին տեղեկագիրը եւ հաշուեկշիռը, կան նաեւ պատգ. ժողովին տուած նոր որոշումները եւ նախահաշիւը՝ նոր շրջանի համար :

Լաւ պիտի ըլլար որ կարդային այդ տեղեկագիրը իր անունը մոռնալ ուզողները եւ գոնէ քանի մը թուանշաններ պահէին իրենց փուճ յիշողութեան մէջ :

Ահաւասիկ քանի մը գումարներ, ի պէտս չքաւոր ու ապերասան մարդոց — մուտք (վերջին շրջանի) 48.867 տոլար, պատրաստ 89.698 տոլար, ելք 60.988 տոլար, սնտուկը 77.507 տոլար : Ուրեմն 61 հազար տոլար — դուք վերածեցէք ֆրանքի, ինչ սակով որ կ՚ուզէք — բաժնուած են գրեթէ ամբողջութեամբ Ամերիկայէն դուրս : Չէ՞ք կարծեր որ բացատրութիւնները աւելորդ են :

ՍՕՍԻ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարութեան տնտեսական գործերու փոխ նախարարը՝ Ուիլեըմ Քլէյթըն հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն, «իր կնոջ հիւանդութեան» պատճառաւ : Ուաշինկթընի ինչպէս նաեւ Լոնտոնի պետական շրջանակներուն մէջ հրաժարականին շարժառիթ կը նկատուի այն անհամաձայնութիւնը որ կը տիրէ Ջօր. Մարշըլի եւ փոխ նախարարին միջեւ : Այս վերջինը կը պնդէ որ Անգլիա պարտաւոր է հրաժարիլ իր գաղթավայրերուն հետ տնտեսական եւ առեւտ. համաձայնութիւններ կնքելու քաղաքականութենէն որպէսզի իրաւունք ունենայ բաժին ստանալու Մարշըլի ծրագիրէն : Արտաքին նախարարը կը պաշտպանէ բոլորովին տարբեր տեսակէտ մը : Ինչպէս ծանօթ է, Քլէյթըն ամերիկեան պատուիրակն էր Ժընեւի տնտեսական խորհրդաժողովին որ շաբաթներէ ի վեր կը քննէ Եւրոպայի տնտեսական կացութիւնը :

★ Ջօր. Մարշըլ չորեքշաբթի օր ճառ մը խօսելով Պոսթընի մէջ, անգամ մը եւս շեշտեց Եւրոպայի օգնութիւն հասցնելու անհրաժեշտութիւնը : Բացառիկ եւ անմիջական միջոցներ ձեռք պէտք է առնել կանխելու համար Եւրոպայի տնտեսական, քաղաքական եւ հոգեբանական քայքայումը, ըստ նախարարը :

ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՄԸ բացուած է Թուրքիոյ մէջ՝ վակոններու շինութեան համար : Երկու հազար բանուորներ տարեկան 1000 վակոն պիտի արտադրեն :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Վերջին պահուն կը հաղորդուի թէ կառավարութեան դրամական սպառնալիքին առջեւն առնելու համար Մեթրոյի Սէնտիքան որոշեց անմիջապէս վերսկսիլ աշխատանքը, բանակցութիւնները յետոյ շարունակելու համար : Մեթրոյի երթեւեկը սկսաւ ժամը 2ին :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲԱՆԹՈՂԻ ՄԸ ՎԱԽԵՐԸ

Փոխադրութեանց գործադուլը կը շարունակուի բայց ձեռք առնուած միջոցներուն շնորհիւ ժողովուրդը դէշ աղէկ իր գործին գլուխը հասնիլ կը յաջողի : Երէկ, արդէն շատերը ներկայ էին իրենց աշխատանոցներուն մէջ : Ամէն մարդ պատահական միջոցներով կը յաջողի իր գործը տեսնել, ոտքով, հեծանիւով, անձնական կառքերու բարեհաճութեամբ, բեռնաշարժերով (քամիոն) եւ կառավարութեան տրամադրած հանրակառքերով : Կառավարութեան կոչին վրայ նոյնիսկ գաւառներէն կամաւոր շարժավարներ եկան եւ այսօր 1500 հանրակառքեր պիտի գործեն :

Երկաթուղիի կայարաններու միջեւ հաստատուած վեց գիծերու վրայ երէկ աւելցան երեք նոր գիծեր (Սէն Լազար կարտը Լիոն, Փորթ տը Քլինեանքուր Փորթ տ՚Օրլէան, Փորթ տը լա Վիլէթ Փորթ տ՚Իթալի) : Իսկ զինուորական կառքերը կ՚երթեւեկեն Սոյի գիծին վրայ, Փորթ տ՚Օրլէանէն Փալէզօ :

Այս ձեւը բնականաբար իր անպատեհութիւնները ունի : Նախ քաղաքին փոխադրական պայմանները կը խանգարուին, անհրաժեշտ կանոնաւորութիւնը դեռ չէ բերուած եւ թէ ճամբու արկածները խիստ շատցած են բարեբախտաբար ոչ մահացու :

Սակաշարժերու (թաքսի) գործադուլը տեղի ունեցաւ, որուն չմասնակցեցան սակայն անհատ սեփականատէրերը :

Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Սէնտիքան կը խորհի աշխատանքի սկսիլ եթէ այս կացութիւնը շարունակուի : Իր անդամները ինչպէս նաեւ Մեթրոյի աշխատաւորներէն ուղղը պիտի կրնան վերսկսիլ աշխատանքը :

ԱԶԴԵՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Կառավարութեան եւ Սէնտիքաներու Միութեան (C. G. T.) միջեւ ազդեցութեան պայքարը կը շարունակուի : Մինչ կառավարութիւնը նորանոր միջոցներ ձեռք կ՚առնէ փոխադրութիւնները կանոնաւորելու համար, սէնտիքան իր վերջին ժողովին մէջ փոխանակ բանակցութեանց ճամբան նախընտրելու, բացէ ի բաց պայքար յայտարարեց, ըսելով թէ բանուորական բոլոր պահանջներուն ոյժ պիտի տայ, ինչ որ աջակողմեան թերթերը կը նկատեն յեղափոխական շարժում մը՝ ընտրութեանց նախօրեակին :

Այսպէս Սէնտիքաներու Միութիւնը որ կոչ մը հրատարակեց բողոքելով ոստիկանական եւ բռնի միջոցներու գործադրութեան դէմ, կը հրաւիրէ բոլոր բանուորները իրարու օգնել, մերժել բռնի աշխատանքը որպէսզի «պաշտպանուին, հանրապետութիւնն ու սէնտիքաներու ազատութիւնը» :

Այսպէս, կ՚աշխատուի ընդհանուր գործադուլ մը առաջ բերել :

ՆՈՐԱՆՈՐ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, հակառակ բանակցութիւնները վերջացած ըլլալուն Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ նաւահանգիստի գործաւորները եւ նաւաստները գործադուլ հռչակեցին եւ մեկնելիք նաւերը մնացին իրենց տեղը :

Երկաթուղիներու պաշտօնէութեան եւ կառավարութեան միջեւ բանակցութիւնը կը շարունակուի, կը յուսացուի թէ գործադուլ չպիտի ըլլայ :

Կազի եւ ելեկտրականութեան պաշտօնէութեան հետ բանակցութիւնները թէեւ չեն վերջացած : Գործադուլի շարժում մը կը շեշտուի շարքերուն մէջ, բայց հաւանաբար համաձայնութիւնը կնքուի այսօր :

Ռընոյի գործադուլին գալով, երէկ բանուորական ժողով մը գումարուեցաւ ուր գաղտնի քուէարկութիւն մը տեղի ունեցաւ այո կամ ոչ : Քուէին արդիւնքը այսօր յայտնի պիտի ըլլայ :

ՖՐԱՆՍԱ որքան ալիւր եւ արմտիք ստացած է արտասահմանէն : Այս մասին հետեւեալ թուանշանները կուտայ ընկերվարական «Փօփիւլէռ»ը.— 1946 Օգոստոս 5էն մինչեւ 1947 Յուլիս 31, Ֆրանսա ստացած է 1.288.665 թոն ալիւր եւ արմտիք — արժէք 13 միլիառ 269 միլիոն ֆրանք — հետեւեալ երկիրներէն (կը յիշենք միայն գլխաւոր աղբիւրները).— Ամերիկա՝ 674.648 թոն, Քանատա՝ 33.923, Արժանթին՝ 510.833, Պրազիլիա՝ 35.777, Իրաք՝ 11.700:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ օրաթերթերուն գինը 4էն 5 Ֆր.ի պիտի բարձրանայ Նոյեմբեր 1էն առաջ : Կրթական նախարարը խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ չորեքշաբթի օր, տնտեսական նախարարին հետ :

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Մոլորած քննադատութեանց տողանցք մը

Անգլիացի բանաստեղծ մը որ միեւնոյն ատեն քննադատ ալ է, 1940ի Ֆրանսական պարտութիւնը վերագրեց Proustի նման վիպագիրներուն, անոր համար որ իրենց վէպերուն նիւթ ըրած էին, երկրին ապականած համայնքի մը նկարագրութիւնը, արձագանգ տալով դէպի անկում ուղղուած քաղքենի դասակարգին տգեղութիւններուն որ վերջին պատերազմով կը հասնէին իրենց լրումին :

Ուրիշ անգլեւսաքսոն քննադատ մը, ոչ միայն Proustը եւ Valéryին դասաւորեց իբր երկրորդական գրողներ եւ նկատեց անոնց գործերը բացասական արժէքով, այլ, անգլիացի ու ամերիկացի ուրիշ ծանօթ գրողներու կողքին, ամէնքն ալ զուրկ գտաւ ժողովուրդներու յուսադրիչ պատգամներ չեփորելու շնորհքէն :

Գեղարուեստական գործի մը արժէքը վաւերացնելու համար, անոնք հոն կը փնտռէին շունչ, խորութիւն ու վերացում : Ուրեմն, որեւէ գործ որ այդ պայմանները չէր լրացներ, պէտք էր փճացնել : Ու երբ, գրականութեան սահմաններէն, ազգայնականութեան մոլուցքը ներս խուժեց, շատերուն համար առիթ նկատուեցաւ ասիկա, այդ քանդումը իրականութիւն դարձնել :

Գործեր դատապարտուեցան, որովհետեւ «վեհերոտ» չունէին, «հայրենասիրական» չէին : «Ազգայնական» չէին անոնք, որովհետեւ օտարին դրոշմը կար անոնց վրայ : Արուեստի գործեր անտեսուեցան, նկատուեցաւ մնացին, երկրին քաղաքական ըմբռնումներուն համաձայն մշակուած չըլլալուն համար : Այս պարագան, մանաւանդ, փոքրիկ երկիրներու նորաբոյս ուժերուն վրայ երկանաքարերու նման ծանր ու ճնշիչ էր :

Այսպէս, շրջանէ շրջան, քննադատին մականը անուն ու դրոշմ կը փոխէր, հարուածելու համար արժէքները, եթէ անոնք կարգախօսուած պայմանները չէին լրացներ, երբեմն կրօնքի անունով, երբեմն բարոյականութեան անունով, ու երբեմն ալ ազգայնականութեան մղումներուն չզօրութեան պատճառաւ : Ու ամէն ժամանակներու համար, լաւագոյն արժէքները կ'իյնային, անվարժ ու անարժան հնձողներու մանգաղին տակ, իբրեւ որոմներ :

Գտնուեցան քննադատներ ալ, որոնք չփոթ վայրկեաններէն օգտուելու կը սպասէին,— ու ազգ մը իր պատմութեան ընթացքին տնի այս վայրկեանները—մեղադրելու համար ժամանակակից գրականութեան ընդհանրական բնոյթ չունենալու պարագան : Այսինքն պնդելով որ գրականութիւն մը մատչելի ու ծանօթ պէտք է ըլլայ ամէնուն, անոր մէջ գտնել կարծելով ազատ համայնքի մը համար արժանի ենթահողը : Ու իրականութիւններու վրայ յենած սխալ տրամաբանութեամբ մը, հին տաղանդները ընդհանրական կ'ընդունէին, անոր համար որ անոնց գործերը ծանօթ էին շատերուն, իսկ վերջինները, ընենք նորերը՝ ոչ :

Այս տեսակ բաղդատութիւն մը, ի հարկէ արդար չի կրնար նկատուիլ, հետեւաբար պատճառ կը դառնար սխալ ուղղութիւններու ջատագովման :

Որովհետեւ, ո՞վ կրնայ փաստել մեզի թէ, այսօր, անցեալի հանճարի մը գործին քաջողականութիւնը, արուեստի ընդհանրականութեան, պարզ խօսքով ժողովրդականութեան ապացոյց մըն է : Եւ կամ, ո՞վ վստահօրէն կրնայ պնդել թէ, դալիք շրջաններուն մէջ, Picasso մը, Joyce մը, կամ Proust մը այդ ընդհանրականի կաղապարին չպիտի համապատասխանեն :

Tolstoï, իր «Ինչ է արուեստը» գործին մէջ, այս ուղղութեամբ շատ մեղանչած է արուեստի խակական ըմբռնումներուն ու կոչումին հանդէպ : Ան իր ժամանակակից արուեստագէտները կը գտնէր զուրկ ժողովրդական ըլլալու կրակէն, ու կոյր ճամբու մը մէջ մոլորած՝ ինչպէս Baudelaireը, եւ ինչպէս ուրիշներ, արուեստներու ամէնէն ճիւղերուն մէջ : Որովհետեւ անոնք կը ստեղծագործէին, միայն իրենց եսասիրական փոքրութիւններու ազդեցութեան տակ :

Սակայն, ի՞նչ է այսօր իրականութիւնը : Baudelaire, միշտ կը մնայ, տասնիններորդ դարու բանաստեղծներէն ամէնէն շատ ճանչցուածը ու թարգմանուածը : Այսօր, Rodin, Cézanne, Gauguin եւ ուրիշներ, արդարօրէն կը ճանչցուին նոյնքան ժողովրդական, որքան ընդունուած են իբր այդ անցեալի մեծագոյն հանճարները : Tolstoï, նեղմիտ ու անհասկնալի կը գտնէր Mallarméն, բայց այսօր անոր համբաւը ու ընդհանրականութիւնը՝ Baudelaireէն վար չի մնար : Քառորդ դար մը առաջ, ամէնէն անտեսուած ու ամբաստանուած Proustը, այսօր այնպիսի նուաճումներ ըրած է որ, շատ մը երկիրներ, քաղաքական տեսութիւններէ տարուած, արգելքներ կը բարձրացնեն, անոր գործերուն տիրական շունչին դէմ հակազդելու համար :

Վնասակար անհեթեթութիւններու կարգին, անբարոյականութեան պիտակն ալ պէտքչէ մոռնալ, անիկա տիրական էր եւ կը մնայ դեռ գրականութեան եւ արուեստներու կողքին բացայայտօրէն առկախ :

Զեմ յիշեր քննադատի անուան արժանի մէկը, որ ուշ կամ կանուխ փորձուած չըլլայ, անբարոյականութեան հետքեր փնտռելու արուեստի գործի մր մէջ : Ոչ ալ դժուար է մատնանշել անմահացած գիրք մը, արուեստի գործ մը, որ նախապէս զարդարուած չըլլայ այդ պիտակով : Մասնաւորաբար, բարոյականութեան հալածանքը, վերջին դարերու ընթացքին, անտեղի եռանդով մը ծաւալ գտաւ անգլօսաքսոն գրականութեան մէջ : Նմանապէս, նոյն հիւանդագին մտայնութեան տակ ինկան, ֆրանսական գրականութեան ու արուեստներուն տասնիններորդ դարու շատ մը գործերը : Իսկ դալով մեր օրերու, այս տագնապը ստացած է անբուժելի հանգամանք մը :

Ճիշդ է որ, հիմա, շատ մը գրողներ կը մշակեն անբարոյական գրականութիւն, ինչ տեսակի ալ պատկանի անիկա,— որովհետեւ անբարոյականութիւնը մէկ տեսակ չէ,— դայն՝ արուեստի գործ մը արտադրելու գլխաւոր աղբիւրը կարծելով :

Բանաստեղծութիւնը ազատ չէ մնացած այս հալածանքէն, ու շատ մը տաղանդաւոր բանաստեղծներու գործերը խարանուած են իբրեւ անբարոյականութեան գլուխ գործոցներ :

Ինչպէս վերը յիշեցինք, այս ողբալի անհեթեթութեան խաղալիկ եղած է գրեթէ ամէն քննադատ :

Անհեթեթ ըմբռնումներու դեռ ուրիշ տեսակներ կան, բայց վերը յիշուածներուն վրայ, կ'ուզեմ աւելցնել հատ մըն ալ, որ իր գրական բնոյթով սերտ ազգակցութիւն ունի, անբարոյականութեան հետ :

Լսած ու կարդացած ենք որ, շատ մը քննադատներ, ժամանակակից մտաւորականութեան մեծ մասը որակած են «տարականոն», «խելագար», «այլասերած», եւ ուրիշ նմանօրինակ ածականներով : Այս վայնասունին պտուղը կը ճանչնանք, այսօր գրեթէ հէքեաթային դարձած, «անկապաշտ» գրական դպրոցին գոյութեան մէջ : «Անկում» մը նախատեսող քննադատներ գտնուած են, ամէն երկրի գրականութիւններու մէջ, ամէն շրջաններու համար : Գործ մը, անկապաշտութեան վերագրել, քննադատական ժամանց դարձաւ, մանաւանդ ֆրանսական գրականութեան մէջ, Lamartineի, Hugoի, Musseti, Balzacի պէս փայլուն տաղանդներու մէկ շրջանին : Ասոնք թէ անհատապէս եւ թէ հաւաքական կերպով, այսինքն իբրեւ վիպապաշտներ, անկապաշտութեան զոհեր նկատուեցան :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

(3)

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

«ՇԷՐԻԱԹ Կ'ՈՒԶԵՆՔ!»

Այս խորագրին տակ Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն «Թանին»ի մէջ կը յիշեցնէ 1908 Մարտ 31ի յետադիմական շարժումը, երբ մոլեռանդ հօճաներու գրգռութեամբ ամբոխը Իսթանպուլի փողոցներուն մէջ արիւնոտ ցոյցեր կատարեց «Շէրիաթ իսթէրիզ» պոռալով :

Այս վերյիշումէն յետոյ յօդուածագիրը կը գրէ .

— Այսօր նոյն վտանգին առջեւ կը գտնուինք : Ահա Զօր. Ալտօղանը որ Տրապիզոնի մէջ ճառախօսելով ըսած է .

— Բարոյական գոյութիւն չունի այն ընկերութեան մօտ, ուր կրօնք չկայ : 25 տարի անմեղ ժողովուրդին ամէն տեսակ չարիք ընելէ յետոյ Հալք կուսակցութիւնն ու կառավարութիւնը ժողովուրդը սիրաշահելու համար հաւանեցան կրօնական դասերը վերահաստատել ...:

«Ուլան» ո՞վ կը խաբես... այլեւս ո՞վ կը հաւատայ ձեզի» :

Եալչըն կ'եզրակացնէ թէ կրօնական եւ համայնավարական քարոզութիւնները վտանգաւոր բնոյթ ստացած են եւ կը պահանջէ օրինական խիստ միջոցներ ձեռք առնել :

Միւս կողմէ «Կէվէզէ» երգիծաթերթը (թիւ 13—15) կը գրէ .

— Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն այս երկրին առաջին թշնամիները կը նկատէ ծայրայեղ աջակողմեանները, որոնք կրօնքը գործիք կը դարձնեն քաղաքականութեան : Մինչդեռ նոյն Հիւսէյին Ճահիտը հետեւեալը կը գրէր այն օրերուն, երբ կը ջնջուէր խալիֆայութիւնը :

— Եթէ խալիֆայութիւնը մեր ձեռքէն երթայ, 5, 10 միլիոննոց Թուրք պետութիւնը ոչ մէկ կարեւորութիւն կ'ունենայ Իսլամական Աշխարհին մէջ :

«Միւս կողմէ փոքր եւ անարժէք պետութեան մը դիրքին պիտի մատնուինք յաչս եւրոպական քաղաքականութեան : Հայրենասիրութի՞ւն է ասիկա՝ Խալիֆայական աթոռին չորս ձեռքով պէտք է փարին այն բոլոր Թուրքերը, որոնք իրական ազգային զգացում կը կրեն իրենց սրտերուն մէջ» :

«Եալչըն մինչեւ երէկ թշնամի էր Հալք կուսակցութեան, այսօր ճիշդ հակառակ ուղղութիւն բռնած է :

«Պայ Ճահիտ չի կրնար պաշտպան կանգնիլ Թուրք յեղաշրջութեան, զոր քանդելու աշխատած է տարիներով :

Մուսթաֆա Քէմալ «սեւ խիղճ ունեցող մարդ» որակած էր զայն, որովհետեւ Եալչըն Լոզանի մէջ ֆրանսական շահեր պաշտպանած էր, Թուրքիոյ վարչապետը անարգած էր եւ ամէն գնով պաշտպան կանգնած էր խալիֆայութեան :

Կեղծ հանրապետական մըն է Եալչըն եւ չենք կրնար հաւատալ իր խօսքերուն, Զըրչիլը օգնական ըլլայ անոր ...:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ մեկնող Երրորդ կարաւանը փոխադրող նաւուն մէջ ծնած են 6 մանուկներ, երեքը մանչ, երեքը աղջիկ :

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ .— Լոյս տեսաւ Յակոբ Պարոնեանի երկերու հաւաքածոյին 10րդ հատորը որ կ'ամփոփէ 1877ի գրուածքները :

Հայկական ՍՍՌ գիտական ակադեմիին տպագրութեան յանձնած է գիտական ժողովածոյ մը հայերէնի շարք մը հարցերու վերաբերեալ, օրինակ ռուսերէն եւ հայերէն լեզուի եւ հայ եւ վրացական լեզուներու յարաբերութիւնները :

ԵՐԵՒԱՆ .— Մօտ օրէն Երեւանի մէջ տեղի պիտի ունենայ, Անդրկովկասեան երկիրներու գիտուններու 3րդ համագումարը : Առաջին համագումարը տեղի ունեցած է Վրաստան, երկրորդը՝ Ատրպէյճան, իսկ երրորդը տեղի պիտի ունենայ Սովետ. Հայաստան : Այդ ուղղութեամբ նախապատրաստական աշխատանքներ կը կատարուին Երեւանի մէջ :

—Երեւանի կենսամթերքի գիները զեղչուած են 25—30 տոկոսով : Այս զեղչը եղած է միսի, պանիրի, մեղրի, իւղի եւ այլ կենսամթերքներու վրայ :

— Հայաստանի պահածոներու գործարանը ստանձնած է 1948ի համար արտադրել 16 միլիոն տուփ զանազան պահածոներ :

— Երեւանի «Ա. Մնկոյեան» գրադարան-ընթերցարանը, որ ունի 87 հազար գիրք եւ ուրկէ կ'օգտուին պատանի ընթերցողները, կը ներկայանայ իբրեւ գիտութեան վառ օճախ մը : Ընթերցասէր պատանիներու թիւը կ'աւելնայ օր ըստ օրէ : Ընթերցարանը կը ներկայացնէ անոնց համար մտաւոր ժամանցի հաճելի վայր մը :

— Այս տարի Թալինի շրջանը 17 հայրենադարձ ընտանիքներ ընդունուեցան կոլտնտեսութիւններու մէջ : Անոնց տրուեցաւ բնակարան, լծկաններ, սերմ եւայլն : Անոնցմէ շատեր ժամկէտէն աւելի շուտ կատարած ըլլալով տարեկան ծրագիրը, կրցած են ձեռք բերած աւելորդ մթերքները ծախել դուրսը :

— ԵՐԵՒԱՆԻ մարմարի գործարանի աշխատաւորութիւնը ամէն ամիս գերակատարած է իր առաջադրած ծրագիրը : Ան յառաջիկայ տարուայ համար պիտի պատրաստէ մարմարեայ զանազան զարդեր եւ կարեւոր իրեր (թանաքամաններ, մոխրամաններ) եւն. :

— Ամէն ջանք ի գործ կը դրուի Լենինականի մէջ հայրենադարձներու համար պէտք եղած քանակութեամբ բնակարաններ պատրաստել : Այդ նպատակի համար պիտի յատկացուի 4.455.000 րուբլի : Արդէն 20 պատրաստուած բնակարաններու համար յատկացուած է 400.000 րուբլի :

— Այս տարի Դիլիջանի շրջանին մէջ մէկ կովէն ստացած են 550 լիտր կաթ, անցեալ տարուանէն աւելի : Թալինի շրջանի ոչխարաբուծական կոլտնտեսականները ստացած են մէկ ոչխարէն 60ի դէմ 65 լիտր կաթ : Արթիկի շրջանի ոչխարաբուծները բաւական աւելցուցած են ոչխարներու գլխաքանակը, ստանալով 536 ոչխարէն 369 գառ ինչպէս եւ 6 կովէն 49 ցենտեր կաթ, որ աւելի է անցեալ տարուընէ : Կոլտնտեսականներէն շատեր իրենց կատարած անթերի պարտականութեանց համար ստացած են հերոսի կոչում եւ զանազան աստիճանի յուշանշան (մէտալ) եւ շքանշաններ :

— Արագածի շրջանին Ղամիշլու գիւղի կոլտնտեսականներն ընթացիկ տարուայ մէջ աճեցուցած են հացահատիկի լաւ բերք : Անոնք 15 հեկտարէն ստացած են 150 փութ ցորեն եւ խոստացած են այդ չափը հասցնել 200 փութի :

— Էջմիածնի «Միկոյեան» խումբը կը շինէ 3 յարկով բանուորական հոյակապ ակումբ մը, որուն համար յատկացուած է 2ուկէս միլիոն ռուբլի: Ակումբը կը շինուի Էջմիածնէն Երեւան տանող խճուղիին վրայ: Էջմիածինը դեռ մինչեւ հիմա կոյուղի չունի, կ՚աշխատուին որ շուտով քաղաքը օժտուի կոյուղիով:

ԱՅՍ ՏԱՐԻ ՂԱՓԱՆԻ շրջանի բանջարանոցներէն ստացուած է 10.000 ռուբլիի եկամուտ: Կոլտնտեսականները իրենց բաժինը ստանալէ վերջ, մնացածը կը ծախեն:

— Լենինականի պողպատ-մետաղագործական արտադրութեան արտէլներու մասնագէտներու եւ բանուորներու մեծ մասը հայրենադարձներ են, որոնք անցեալ տարի եկած են Պուլկարիայէն: Այդ բանուորներուն տրուած է ապրելու բոլոր յարմարութիւնները՝ լուսաւոր եւ փառաւոր սենեակներ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ. Ը

ՎԻԷՆ, 13 Հոկտեմբեր.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին խումբը քանի մը բարեկամական մրցումներէ վերջ— միշտ յաղթական— այս կիրակի, 12 Հոկտեմբեր, իր սեփական մարզադաշտին վրայ եւ շատ գեղեցիկ օդով մը, կատարեց 47—48 տարեշրջանի իր առաջին ախոյեանական մրցումը Շասի համապատասխան խումբին դէմ (Groupe Sportive de Chasse):

Խաղը սկսաւ շատ լուրջ եւ նոյնքան «չոր» խաղարկութեամբ մը, այնպէս որ հանդիսականները սկսան մտահոգութեամբ հետեւիլ գնդակի երթեւեկներուն... եւ ահա առաջին նշանակէտը ի նպաստ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ողջունուած խելայեղ ծափերով, որուն յաջորդեցին ուրիշ չորս վարպետ նշանակէտներ եւ այսպէս առաջին կիսախաղը վերջացաւ 5—0:

Յաջորդ կիսախաղին այլեւս Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը տիրապետած էին դաշտին, այնպէս որ հակառակորդները մինչեւ խաղին վերջը չկրցան շունչ առնել եւ իրենց պատիւը փրկել գէթ մէկ նշանակէտով: Վեց յաջորդական կէտերով եւս վերջացաւ այս ախոյեանական առաջին մրցումը մեր տղոց փառաւոր յաղթանակով 11—0:

Ահա արժանաւոր յաղթանակ մը որ կուգայ պսակելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներու թափած ճիգերը եւ յարատեւ աշխատանքը: Մայիս 25ի յաղթանակէն ի վեր (մրցում Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի դէմ) մեր տղաքը յաղթանակէ յաղթանակ կը թռչին...

Այս տարի, Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը զոհողութեանց առջեւ կանգ չառնելով եւ շնորհիւ թեւ թիկունք եղող բարեկամական շրջապատին, կրցաւ գտնել հմուտ եւ նոյնքան եռանդուն մարզիկ մը՝ եղբ. Անդրանիկ Խըլոյեան, հին եւ փորձառու Հ. Մ. Ը. Մ.ական մը, մարզելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի երեք խումբերը: Յուսով ենք որ այս տարի մեր տղաքը, օգտուելով իրենց մարզիչէն, աւելի վարպետ խաղարկութիւն մը պիտի ցուցադրեն եւ այսպէս ապահովեն յաղթանակներու շարան մը: Կիրակի օրուան խաղարկութիւնը արդէն ըստ բաւականի ցոյց տուաւ թէ մեր տղաքը՝ մեծ թէ պզտիկ, օգտուած էին իրենց մարզիչին ցուցմունքներէն:

Չմոռնամ յիշելու որ մրցումին բացումը կատարեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի կրտսերները Juniors ժամը 14ին, նոյնպէս Շասի համապատասխան խումբին դէմ, կրակոտ եւ վարպետ խաղարկութեամբ մեր տղաքը ապահովեցին յաղթանակը 2—0:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի եռանդուն անդամներէն Պ. Ստեփան Փափազեան, խանդավառուած այս վերջին ամիսներու արձանագրուած յաղթանակներէն, գեղեցիկ գնդակ մը նուիրեց մեր տղոց:

Յառաջիկայ կիրակի, 19 Հոկտեմբեր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին խումբը կը մրցի իր մարզադաշտին վրայ Feyzinի Ա. խումբին դէմ:

Թղթակից 1947

✶

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ը promotion d'honneurի Բ. ախոյեանական մրցումը կատարեց Port de Bouci երիտասարդ եւ շատ արագ խումբին դէմ: Ֆրանսական բոլոր մարզաթերթերը Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարտութիւնը գուշակած էին, սակայն միեւնոյն ժամանակ ազդարարած որ «Հայ մարզիկներուն ունեցած կամքը շատ անգամ անակնկալ յաղթութիւններ ապահոված էր իրենց»: Ճիշդ էր այս վերջինը, անգամ մը եւս:

Այս օրուան պաշտօնական դատաւորն ալ իր բարձրութեան վրայ մնաց եւ կատարեալ անկողմնակալ որոշումներ սուլեց: Մերոնք 15 վայրկեան խաղարկութենէ մը վերջ նշանակեցին առաջին նշանակէտը յառաջապահին Տիգրանի գեղեցիկ մէկ հարուածով:

Port de Bouc սկսաւ աւելի արագ եւ երկայն գնդակի նետուածքներով նեղել մեր պաշտպանողականը բայց մինչեւ խաղին վերջաւորութիւնը չկրցաւ ոչ մէկ արդիւնք ձեռք ձգել, եւ մրցումը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ 1—0:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի այս տարուան պաշտպանողական գիծը promotion d'honneurի ամենազօրաւորներէն կրնայ նկատուիլ, մանաւանդ բերդապահը, Պ. Ժիրայր Ռադըճեանի ցոյց տուած անվախ եւ ճարպիկ խաղարկութիւնը ապշութեան մատնած է բոլոր ֆրանսական խումբերը: Առանց չափազանցելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլիոյ մասնաճիւղը կրնայ պարծենալ որ բերդապահ Արմենակ Երեւանեանէն վերջ, այսօր Ժիրայր Ռադըճեան սապարէզ կ՚իջնէ եւ կրնայ իր այժմու խաղարկութեամբ ամենամեծ ֆրանսական profesionnel խումբերու բերդապահներուն ասպարէզ կարդալ: Գալով մեր յառաջապահներուգծին, անտարակոյս Port de Bouci շատ արագ խաղարկութեան դէմ չկրցան իրենց լաւագոյնը ընել այս անգամ, բայց կը յուսանք որ յառաջիկային աւելի փայլուն խաղարկութիւն մը պիտի կարողանան ցոյց տալ:

ԾԱՆՕԹ.— Ամէն չորեքշաբթի 5էն 7ը, կը շարունակուին փորձերը Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիչին Պ. Պաքըճեանի կողմէ: Առաջին խումբին տղոցը ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Վահան Շամլեան

ՄԻՍԻ ԳԻՆԸ այս շաբաթուան համար պիտի ըլլայ հետեւեալը.— Եզ՝ քիլօն 195, հորթ՝ 255 եւ ոչխար 270 ֆրանք, եթէ սակայն Պ. մսավաճառները հաճին:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ֆրանսայի ազատագրումէն ի վեր ուշադրութեամբ եմ հետեւած զանազան հայրենակցական միութեանց տուած յայտարարութիւններուն, բացի Շ. Գարահիսարէն:

Մենք որ փառաւոր անցեալ մը ունեցած ենք, չե՞նք կրնար գոնէ տարին մէկ անգամ հաւաքուիլ եւ յարգել մեր հերոսներուն յիշատակը:

Անշուշտ ոչ ոք աւելի եռանդով պիտի կրնար գնահատել փառքն ու վեհութիւնը մեր հերոսամարտին՝ բացի այդ դէպքերուն ներկայ եղող վերապրողներէն:

Որպէսզի չի խաչաձեւենք ծրագիրները մեր աներեւոյթ «Ռազմիկին», կոչ կ՚ընեմ վարչութեան անդամներուն որ բարի ըլլան յայտարարութեամբ մը հաւաքել Շ. Գարահիսարի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները, նոր պայմաններու վրայ հիմնուած մեր հայրենակցական միութիւնը՝ վերակենդանացնելու համար:

Նշան Տալտալեան

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ Միութեան մէջ 30 միլիոն սպառումով աւելի քան 5690 թերթեր կը հրատարակուին: Վերջին տասը տարիներու ընթացքին տպուած են 4500 միլիոն գրքեր: 1917էն ի վեր տպուած են 11 միլիառ հատոր գիրք, 119 զանազան լեզուներով: Պուշկինի երկերը լոյս տեսան 12 միլիոն տպագրութեամբ, թարգմանուած 77 լեզուներու, իսկ Թոլսթոյի գործերը տպագրուեցան 25 միլիոն հատորով, թարգմանուած 65 լեզուներու:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ բարեփոխման մասին խօսելով ելմտական նախարարը յայտնեց թէ իր նոր ծրագիրը կը պարունակէ հետեւեալ տրամադրութիւնները.— Թեթեւցնել աշխատավարձի տուրքերը այսպէս. մինչեւ 100.000 ֆր. եկամուտի տուրք չզանձել, իսկ 96.000էն վեր միայն գանձել surtaxe տուրքը: Ոչ առեւտրական շահերու տուրքը վար պիտի դրուի սկիզբէն, բացի forfaitներէն: Առեւտրական եւ ճարտարարուեստական շահերու համար միօրինակ սակ մը պիտի նշանակուի իր յաւելումով:

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ պետական շրջանակներուն մէջ զրոյց կը շրջի թէ Արժանթինի հակահամայնավար համաձայնութիւն մը պիտի կնքէ Պրազիլիոյ եւ Չիլիի հետ: Այս մասին գաղտնի բանակցութիւններ կը կատարուին, քանի մը օրէ ի վեր, երեք պետութեանց միջեւ:

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ խորհրդարանին անդամներէն բաղկացած պատուիրակութիւն մը տեսակցութիւն ունեցաւ Ստալինի հետ, անցեալ երկուշաբթի:

ԿՐԻՊՍՈՒԸԼՏ, Յունաստանի ամերիկեան տնտեսական առաքելութեան վարիչը, յայտարարեց որ հելլէն ապստամբներու կռիւը կրնայ տեւել մինչեւ յառաջիկայ Յունիս:

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Բ.

Դա շատ խորհրդաւոր թուաց, որովհետեւ ասուեց շատ տխուր դէմքով եւ մանաւանդ որ դարբնի դէմքը զարմանալի այլափոխուեց այդ լսելուց յետոյ: Բայց որովհետեւ տանտէրը տեղը հանգիստ չէր նստում — դարբինն իմացածը յայտնեց եւ անհամբեր մօրը: Պառաւն լսածից այնքան վրդովուեց, որ չկարողացաւ իրեն պահել եւ ձեռք ծնկանը խփեց զայրացած:

— Ախր ես գիտէի էլի, գիտէի, որ էդպէս բան կ՚անեն շները: Գիտէի էլի, որ ջահիլ տեսնեն թէ չէ...

Տղամարդիկ, առանձնապէս որդին՝ դարբինը, աչքով ունքով լռեցրին նրան եւ իրենք դուրս եկան պարտէզ՝ ծառերի տակ: Տանտէրը չհամբերեց եւ հետեւեց նրանց, մնացողներին թողնելով սաստիկ հետաքրքրութեան մէջ:

Ոչ-ոք այլեւս հաց ուտել չկարողացաւ:

Թոնրատանից մի տաս-տասնուհինգ քայլ հեռանալով՝ բոլորը կանգ առան երկու մեծ խնձորենու տակ, որոնք իրենց տակային խակ պտուղներից կռացած ճղներով ծածկում էին նրանց դրսի աչքից, այդտեղ նրանք սկսեցին ցածրաձայն, կամացուկ առանց ձեռներ շարժելու, խորհրդածել: Կարծես դաւադիրներ, որ վախենում են ձերբակալուելուց, կամ խօսում էին մահամերձի մասին: Շուտ-շուտ լսւում էր ծերունի Զաքարի հառաչանքը եւ տատմօր անհանգիստ ձայնը, որ կրկնում էր. «բա որ ասում էի, սանահէր, ջահիլներին մի կողմի վրայ զարկի»...

Ինչո՞ւ էին տղամարդիկ մտայլուել եւ ինչու էին խորհրդակցում այդպէս ծածուկ ու հառաչում:

Ի՞նչ էր պատահել, վերջապէս:

Բանն այն էր, որ Թուրք սպան Զաքարից պահանջել էր, որ նա երեկոյեան հարսին բերի, իսկ կաղ Մարտիրոսի ասելով «ուղարկի» տէրտէրի տունը՝ «փաշայի համար սեղնեակսարքելու»: Այդպէս էլ ասել էր «փաշայի համար»: Եւ աւելացրել էր, որ եթէ այդպէս անի՝ տանը հաւաքուածներին ձեռք չի տայ: Հակառակ դէպքում — գլուխը թափ էր տուել:

Զաքարը նեղն ընկած, անելիքը չիմանալով, ասել էր, թէ դրա համար գուցէ ուրիշ մի կին գայ, գուցէ իր պառաւը, բայց սպան չէր համաձայնել, ինչպէս կաղ Մարտիրոսն էր ասում, ու աւելացրել էր. — Եթէ չբերես՝ մարդ կ՚ուղարկեմ...

Այդ պահանջն այնքան անամօթ ու վայրենի թուաց, որ բոլորը զայրոյթից սկսեցին հայհոյել: Իւրաքանչիւրն զգում էր, որ այդ անկարելի, անհնարին բան է: Բաց աչքով այդպիսի բան թո՞յլ տալ: Աւելի լաւ չէ մեռնել...

Բայց աւելի մտածում էին, քան արտայայտւում:

Երբ առաջին վայրկեանին զայրոյթն անցաւ, սկսեցին նրանք լուրջ կշռադատել դրութիւնը:

Առաջին միտքը, որ ծագեց նրանց գլխում, այն էր թէ ինչպէս անեն որ հարսին ազատեն եւ ինչ հնարքով կարելի է այդ անել:

Մէկը խորհուրդ տուեց թաքցնել: Բայց միւսները գտան, թէ որտեղ էլ լինի՝ կը պահանջեն եւ եթէ գտան — կը վնասեն ամէնքին:

Ապա ցանկութիւն յայտնեցին, որ Զաքար ապին փնքը խորհի, գուցէ թէ մի ելք գտնի բայց իսկոյն էլ զգացին, որ ծեր մարդուն այդ խնդրում մենակ թողնել չէր կարելի, դա ոչ միայն անյարմար այլեւ տմարդի բան կը լինէր. էլ որ օրուայ բարեկամներ ու հարեւաններ էին: Ու սկսեցին հարցին մօտենալ զգուշութեամբ, գիւղացիներին յատուկ ծածկամտութեամբ, Զաքարին ցաւակցելով:

Առաջինը խօսեց դարբինը:

— Դէ՛, սանահէր, էդպէս է, ինչ անես... էլի դու պիտի անես...:

Եւ նա առաջարկեց որ Զաքարն իր տով գնայ խնդրի Թուրքերին որ խնայեն իր ծերութեանը այդպիսի բան չանեն:

— Շատ խնդրուեցինք, — կաղ ոտի վրայ բարձրացաւ ու իջաւ Մարտիրոսը:

Ասինք՝ ինչ ուզում էք վերցրէք, տարէք, միայն էդ բանը մի ասէք: Ռազին չեղաւ: «Էդ է, ասում է, — իրիկունը եթէ չբերես՝ էս ասկեարները կը գան հարսիդ ետեւից»:

Տանտէրը կատաղեց.

— Ի՞ի, հողեմ դրանց գլուխը: Թող փող ուզեն, թող տաւար ուզեն: Բանը գլխներից կտրուել էր: Անամօթներ... Բա որ ասում էի, սանահէր: Բա որ ասո՛ւմ էի...

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ շաբաթաթերթ մը որ կը հրատարակուի արտասահմանի մէջ, բազմաթիւ լեզուներով, կը հերքէ այն տարաձայնութիւնները թէ Պելկրատի տեղեկատու դիւանը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ նախկին Գ. Միջազգայինը: Այս վերջինը լուծուեցաւ 1943ին՝ համայնավար կուսակցութեանց համաձայնութեամբ, գիտել կուտայ թերթը: «Սթալին այդ օրերուն կը յայտարարէր Րէօյթէրի թղթակիցին թէ կոմինտէրնի հաշուեյարդարը կ'ապացուցանէ որ Մոսկուա չուզեր միջամտել ուրիշ ազգերու ներքին գործերուն: Կոմինտէրնի վերակազմութիւնը քայլ մը ետ պիտի առնէր, համայնավարութիւնը որ հետզհետէ կը ծաւալի ու կը յառաջդիմէ բոլոր երկիրներուն մէջ, գիտել կուտայ Մոսկուայի օրկանը:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ՎՐԱՅ կանխավճար մը ընելու պայմանաժամը կը լրանայ աս ամսու վերջ: Ելմտական նախարարը այդ պայմանաժամը յետաձգեց մինչեւ նոյեմբեր 15, որմէ ետք հարիւրին 10 տուգանք մը պիտի աւելնայ: Իսկ անոնք որ 1946ին 20.000 ֆրանքէն պակաս տուրք տուեր են, կրնան մինչեւ 1 դեկտեմբեր վճարել առանց տուգանքի:

«ԱՆԳԼԻԱ ՄԱՀՈՒ ԵՒ ԿԵՆԱՑ կռիւ կը մղէ ներկայիս, բայց պիտի չմեռնի» յայտարարեց Հարթըլ Շօքրոս, Միացեալ Ազգերու համագումարին Անգլիոյ պատուիրակը: «Յաղթական դուրս պիտի ելլենք այս գոյամարտէն եթէ ապահովութիւններ ստանանք որ Ամերիկա պիտի օգնէ մեզի: Սարսափելի պայմաններ պիտի ստեղծուին յառաջիկայ ձմեռ մեզի համար, որովհետեւ ստիպուած ենք կրճատել մեր ներածումները՝ տոլարի պակասին պատճառաւ: Մենք, ոչ համայնավար ըլլալու միտք ունինք, ոչ ալ փաշական»:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ ամերիկեան երկու փոխադրանաւեր Թուրքիա հասած են՝ զինուորական պիտոյքներով: Ամերիկացի մասնագէտներ նոյնպէս Պոլիս հասան այս շաբթու՝ ճամբաներու շինութեան համար:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Արաբական Դաշնակցութեան համագումարը չորեքշաբթի օր վերջացուց իր «զինուորական հարցերու վերաբերեալ խորհրդակցութիւնները»: Համագումարը յուշագիր մը ղրկեց Զորս Մեծերուն, պահանջելու համար Լիբիոյ անկախութիւնը եւ պաշտպանելու համար Եգիպտոսի դատը՝ անգլօ-եգիպտական վէճին մէջ: Համագումարին փակումէն վերջ, ընդհ. քարտուղարը՝ Ազզամ փաշա յայտարարեց որ «Պաղեստինի դէպքերուն հարկադրանքին տակ՝ բոլոր արաբական ազգերը խոստացած են գործակցիլ՝ իրենց իրաւունքներուն պաշտպանութեան համար»: Համագումարը որոշած է պոյքոթի ենթարկել հրեայ խանութպանները:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակը կը ծաւալի երկրին գրեթէ բոլոր շրջանները: Չորեքշաբթի օր պատահած են 395 նոր դէպքեր, մեռած են 123 հոգի: Գոլերան հասած է նաեւ Աղեքսանդրիա:

Գ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ վաղը շաբաթ, ժամը 5ին, իր հերթական դասախօսութիւնը պիտի կատարէ Cité Universitaireի Հայ Ուսանողական Տան մէջ: Նիւթն է Կոստան Զարեան Բանաստեղծը:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Պոմոնի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ, ըստ Հայր. լիազօր պատուիրակ Գեր. Արտաւազդ Ս. Արք.ի հրահանգին՝ Պոմոնի եւ շրջակայից Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ եւ Սէն Ժէռոմի Դպրաց Դասերու եկեղ. չորս աստիճան ստացող 20 դպրաց վկայականներու բաշխման հոգեւոր հանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ 19 հոկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Պոմոնի նորակառոյց Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ, նախագահութեամբ Առաջ. փոխ. Տ. Գալուստ Ա. քհնյ.ի: Ներկայ պիտի ըլլան բոլոր քահանայ հայրերը: Կը հրաւիրուի ժողովուրդը այս հոգեւոր հանդէսին: — Դպրապետ-քարտ. Լ. Ճէրահեան

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած համախորհրդակցական միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, ի պատիւ Բ. կարաւանով մեկնելիք մեր հայրենակիցներուն: Այս կիրակի 19 հոկտեմբեր 1947 կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Rue Tête d'Orի չքեղ սրահին մէջ: Երգեր, արտասանութիւն, եւ զանազան անակնկալներ եւ արեւելեան նուագ: Մուտքը ազատ է

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Լէզ Օլիվ Մարթիկոյի նորակազմ «Իշխան» խումբը ընկեր ՀԱՄՕ ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆԻ եւ ընկեր ՆԻԿՈՂ ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ իր անկեղծ ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ողբացեալ ընկերներու ընտանեկան պարագաներուն նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրոյին, եւ առ այդ կը նուիրէ հազար ֆրանք Վեթերաններու Ֆոնտին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը կը տօնուի հոկտեմբեր 18ին շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. տան մէջ, Տէսին Rue Blandy:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Եւ ֆրանսական ընկերվարական Camarade MARTIN

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մեներգ, զուգերգ, խմբերգ եւ հայկական տոհմիկ պարեր:

Պիտի երգէ յայտնի երգչուհի Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ: Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք մինչեւ առաւօտ:

Մուտքը ազատ է:

×

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը:

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

●

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար:

**

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ 19 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն յետոյ «Սաքրէ Քէօր» սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

●

ԻՍԻԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Մանրամասնութիւնները շուտով:

●

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին կողմէ, այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին, ՊԱՐ ՍԱՆԹՐ (րիւ Քառաքթըրի) վրայ՝ ընկերվարականներու սրահը:

Կը բանախօսէ ընկ. ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ
Կ'երգէ ծանօթ երգիչ ընկ. ՋԱՐԵՀ ԳԱՍԵԱՆ (Նոր Սերունդ, Վալանս): Նաեւ ուրիշ գեղարուեստական բաժին: Մուտքը ազատ է:

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Վանլեան, Ռօզէթ, Ժանին եւ Ժան Փիէր Վանլեան, Տէր եւ Տիկին Աբիկ Տ. Ստեփանեան, Այրի Տիկին Ֆէրկատեան, Պ. Կարապետ Տօլմաճեան, Տէր եւ Տիկին Ճիտեճեան եւ զաւակները, Տիկին Տ. Ստեփանեան եւ զաւակները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՔԷՐՊԱՅԵԱՆԻ
(Ծնեալ Սաթենիկ Տ. Ստեփանեան)

որ կնքեց իր մահկանացուն 15 հոկտեմբեր 1947, 49 տարեկան հասակին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի ուրբաթ, 17 հոկտեմբեր, ժամը 3.30ին, հանգուցեալին բնակարանը, 23 rue Voltaire, Քրէմլէն Պիսէթրը եւ մարմինը պիտի ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՉՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկունը կիչէէն:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ ՕՐ Պ.ՔՈԼՈՄՊ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած՝ Սեբաստահայերու Նահանգային Միութեան Փարիզի կեդրոնական վարչութեան կողմէ, այս կիրակի 19 Հոկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Անիէրի Հայկ. դպրոցի սրահին մէջ 34 rue Villa Rouveyrol, Asnières: Պիտի կազմուի Անիէռ - Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը տեղւոյն հայրենակիցներու փափաքին վրայ: Ներկայ պիտի ըլլան կեդրոնական վարչութեան անդամները: Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ ընտանեկան խնջոյք: Մուտքը ազատ է: Կը հրաւիրուին Սեբաստիոյ եւ նահանգներու հայրենակիցները իրենց ընտանեօք: Հանգանակութիւն չկայ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը հոկ. 23ին, շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի G. սրահը:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին: Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԷԶ ՕԼԻՎ ՄԱՐԹԻԿՈՅԻ «Իշխան» խումբի հերթական ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ շաբաթ 18 հոկտեմբեր, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Յ. Աբրահամեանի որ Կապոյտ Խաչի հանդէսին 1000 ֆրանք նուիրեց Նոր Սերունդին եւ հիւրասիրեց մեր խումբը նոյն հանդէսին:

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի Հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. ԳՈՐԵԱՆԷ «Յառաջ»ի խմբագրութեան հանդիպիլ:

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

Կը հրաւիրուին վիէնահայ հասարակութիւնը, ինչպէս նաեւ հետեւեալ շրջաններու ընկերները եւ համակիրները: Լիոն, Տէսին, Կրընոպլ, Սէնթ'Էթիէն, Սէն Շամոն եւ Վալանսի:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Կ. Խաչի սանուհիները: Կ'երգէ Օր. Տէրվիշեան:

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿՈՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինէն եւ բանախօսութենէն անմիջապէս վերջ՝ ընկերահամակրական խնջոյք, ճոխ պիւֆէ:

Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Մարսէյլի մէջ կը տօնուի Հայ Մշակութային Միութեան նախաձեռնութեամբ, 16 նոյեմբեր, 1947, Կիրակի իրիկուն: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Մարսիլահայ գաղութէն բոլոր անոնք որոնք կը փափաքին իրենց գործօն մասնակցութիւնը բերել մեր գրագէտին նուիրուած հանդիսութեանց, կը հրաւիրուին խորհրդակցական ժողովի մը, այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, 17 հոկտ. 1947, Café Noaillesի ներքնասրահը:

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուրիշ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն: Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն, ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՑ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,
Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով
Հեռաձայն TRI 31 - 62
24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Օրինակ. 10 Ֆր.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 18 Octobre 1947 Շաբաթ 18 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5165-Նոր շրջան թիւ 774 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

Պէտք է զօրացնել ազգայնական եւ կրօնական դաստիարակութիւնները

ԿԸՍԷ ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ

ՀԱՄՏՈՒԼԼԱՀ ՍՈՒՊՀԻ

«Թիւրք օճաղի»ներու հիմնադիրներէն Պուրսայի նախկին դեսպան եւ այժմ Իսթանպուլի երեսփոխան Համտուլլահ Սուպհի, համայնավար Միջազգայնականին վերակազմութեան առթիւ խորագրով հետեւեալ առաջարկները կ'ընէ «Թասվիր»ի մէջ.—

Մեր առաջին համալսարանները, այսինքն մէտրէսէները հիմնուած են Ալփ Ասլանի օրով Նիզամ իւլ Միւլքի կողմէ: Այդ մէտրէսէները յեղաշրջուելով վերածուած են արդի համալսարաններուն:

Կը նշանակէ թէ կարելի է եղեր կրօնքը հաշտեցնել գիտութեան հետ: Ուրիշ խօսքով ինչպէս որ կրօնքին հակառակ գիտութիւն մը կայ, նոյնպէս գոյութիւն ունի կրօնք մը, որ կրնայ ծառայել գիտութեան: Հետեւաբար մենք պէտք ունինք այնպիսի հիմնարկութիւններու, որոնք կարենան կրօնքը հաշտեցնել գիտութեան հետ:

Անկախութեան պայքարի ընթացքին Ազգ. Մեծ Ժողովը ինծի եւ Մէհմէտ Աքիֆին պաշտօն յանձնեց Գոնիայի մզկիթներուն մէջ քարոզել, որովհետեւ Գոնիայէն Անգարա եկած էր պատուիրակութիւն մը՝ որուն նախագահը, երեսփոխան Թօսուն պէս, ըսած էր նէրքին գործավարին.

— Զինուորի փոխարէն քարոզիչները ղրկեցէք Գոնիա: Այլապէս ըմբոստութիւնը պիտի ծաւալի:

Մեր գլխաւոր պարտականութիւնն է կրօնական դասերը վերահաստատել համալսարաններուն մէջ եւ կրօնաւորներու յատուկ դպրոցներ բանալ: Արդի կրթական գործավարը այդ անհրաժեշտութիւնը գնահատող անձնաւորութիւն մըն է:

Արեւելեան նահանգներու քննիչներն ու երեսփոխանները կը հաստատեն թէ այդ շրջաններուն մէջ համայնավարութիւնը ընդունելութիւն չէ գտած, որովհետեւ չափազանց զօրաւոր է արեւելեան նահանգներու բնակչութեան կրօնական զգացումը:

Այսօր քաղաքակիրթ աշխարհը բարոյական ճակատ յարդարած է համայնավարութեան դէմ:

Արդի կացութիւնը կարելի է խտացնել հետեւեալ կերպով.

Նոր յարձակումի մը առջեւ կը գտնուինք: Ոտնակոխուած են մարդկային նուիրական իրաւունքները: Կրօնքը, դպրոցները, գրչի մարդիկ բարոյական ճակատ յարդարած են եւ պայքարի լծուած:

Այսօրուան եւ վաղուան պայքարներուն համար պարտաւոր ենք զօրացնել այն բոլոր կրօնական եւ ազգայնական հիմնարկութիւնները, որոնք գոյութիւն ունին Թրքական հողերուն վրայ: Վտանգը ընդհանուր բնոյթ կը կրէ եւ ամէն տեղ գործակցութեան կը դիմեն: Պէտք է պատրաստ ըլլանք, որպէսզի երբ ձեռք երկարեն մեզի, կարենանք ցոյց տալ մեր հաստատութիւնները:

Թուրքիոյ մէջ այլեւս վերջ գտած է անհատական տիրապետութիւնը, որ սկսած է իր տեղը տալ խմբակներու եւ հիմնարկութիւններու. կրօնական հաստատութիւնները կոչուած են մեծ դեր կատարելու, պարտաւոր ենք զօրացնել զանոնք, որովհետեւ նորանոր կացութիւններ ստեղծուած են:

Այսօր մի միայն Արեւելքի մէջ գոյութիւն ունի 60 միլիոննոց արաբական միութիւն մը, 100 միլիոն իսլամ բնակչութեամբ Փաքիստան մը եւ 70 միլիոն իսլամներէ բաղկացած Ինտոնէզիա մը:

Հին Թուրքիան այդ երկիրներուն հանդէպ ունէր պատուաբեր դիրք մը, զոր ոչ ոք կրնայ ուրանալ: Կրօնական հաստատութիւնները որ պիտի հիմնուին մեր հողերուն վրայ մեծապէս պիտի նպաստեն այդ երկիրներուն հետ մեր յարաբերութեանց երջանիկ զարգացումին:

ՍՈՒՐԻԱ եւ Իրաք առաջարկեցին չորեքշաբթի օր որ Անգլիա Պաղեստինի հոգատարութիւնը յանձնէ Միացեալ Ազգերուն մինչեւ որ անկախութեան ծրագիրը իրագործուի: Առաջարկած են նոյնպէս որ կարգ մը վիճելի կէտեր յանձնուին միջազգային իրաւարար ատեանին քննութեան:

ԿՈՉ ԻՄ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՍ

Հայ Որբուհի մը, Կիլիկեան մեծ գերդաստանի մը վերջին շառաւիղը:

Վերջին պատերազմին մէջ կ'ամուսնանայ: Ամուսինը աշխատասէր, բայց բոլորովին կամազուրկ: Կեսուրը՝ մէկը այն կիներէն, որոնք զաւակ կամ ամուսին կը գործածեն քուրջի պէս, ըստ իրենց քմահաճոյքին: Նոր պատմութիւն չէ, եթէ հարս ու կեսուր հաշտ չապրին: Բայց այս մէկը տարբեր է,— Թրքախօս կեսուր մը: Երկու խօսք Թրքախօս կեսրոջմէն՝ ներկայացնելու համար հոգին.—

— Էվիմտէ չինկենէճէ գօնուշուլմազ, եալըմըզ աչաք ատամլար օյլէ գօնուշուրլար (հայերէնի մասին է խօսքը):

— Էվլատըմա գարը լազըմ տէյիլ:

Ահա կեսուրը:

Որբուհին համակերպութեան անյաջող փորձերէն ետքը, ամուսինը կը խնդրէ կնոջմէն, որ ժամանակի մը համար վերադառնայ որբանոց, մինչեւ որ հանդարտին մօրը ջիղերը: Երեք ամիս ետքը, որբուհին կը վերադառնայ տուն: Նորէն նոյն պատմութիւնը: Ամուսինը սենեակ մը կը վարձէ բարեկամներու խորհուրդով, փորձի երկրորդ շրջան մը եւս, կինը հեռու պահելու համար մօրը Թրքական ջիղերէն: Եւ յանկարծ, միշտ բարեկամներու խորհուրդով, (ամուսինն է որ կը խոստովանի կնոջ), դատարան կը դիմէ, ամուսնալուծում պահանջելու համար, որովհետեւ կինը փախած է տունէն: Որբուհին, անպաշտպան, մարդ - մարդասանք չունի, անակնկալի կուգայ: Փաստը մէջտեղն է,— լաւ կազմակերպուած, բարեկամներու խորհուրդով: Եւ դուրս կը նետուի որբուհին, ազդեցիկ փաստաբանի մը մեղադրական ճառով:

Որբուհին քուրջ մըն է վերջապէս, կամ փորձի համար ամուսնութեան միջոց մը: Կ'ամուսնանաս, փորձի համար, չհաւնեցա՞ր՝ դուրս կը նետես, ուրիշ մը կ'ընտրես:

Այս այսպէս է ոմանց համար, կամազուրկ ամուսինին բարեկամներուն համար:

Իմ տեսակէտս տարբեր է, սակայն:

Գայթ — ահա հանրմը եւ բարեկամներս կըրնան վստահ ըլլալ, որ իմ տեսակէտս ունին նաեւ իմ բարեկամներս, հայ որբերու հսկայ բազմութիւն մը եւ հայ որբերու այդ հսկայ զանգուածին համակիրներ:

Եւ ի՞նչ է մեր տեսակէտը:

Անապատներէն, ջարդերէն եւ Թուրքերու տուներէն խուսափած հայ որբուհիները մենք հոս չբերինք, որպէսզի մարդիկ փորձի ամուսնութիւններ սարքեն, եւ տարին չլրացած՝ տունէն դուրս նետեն, բոլորովին մերկ, խաբելով:

Ան ո՞վ է որ անպաշտպան կը կարծէ հայ որբուհին,— ամբո՛ղջ ազգը կանգնած է ամէն մէկ որբի կռնակը: Զ. Ո. Միութիւնն է կանգնած ամէն մէկ որբուհիի կողքին,— հարկ չկայ, վկայութեան համար, պատմելու թէ ի՛նչպէս չարաչար պարտութեան մատնեցինք եւ հակառակ Թրքոյ պատրիարքին միջամտութեան՝ խայտառակեցինք Եգիպտոսի հայ հարուստներէն մէկը, որ հայ որբուհիի մը իրաւունքներն էր կերեր: Պատկառելի գումար մը վճարեց իբրեւ հատուցում, ու կորսուեցաւ գնաց:

Այժմ, այս մէկը:

Ցանուն Զ. Ո. Միութեան, զոր, իբրեւ նախագահը, հարկ կը տեսնեմ վերակազմել (պատերազմին պատճառով՝ գործունէութիւնը ընդհատուած էր), կը հրաւիրեմ Փարիզի եւ արուարձաններուն, Լիոնի, Վիէնի, Վալանսի, Պորտոյի, Մարսէյլի, Նիսի նախկին մասնաճիւղերը (արտասահմանի մասին՝ ետքէն) լծուիլ գործի, եւ վերակազմութեան պաշտօնական հրահանգներէն առաջ՝ ձեռնարկել հանգանակութեան: Այս առթիւ, կը խնդրեմ նաեւ բոլոր այն բարեկամներէս, որոնք դուրս կը մնան Զ.Մէն, նիւթապէս օժանդակել ձեռնարկիս, որբուհիին դատին համար:

Ով որ բարեկամ է ինծի, ահա առիթը ցոյց տալու իր բարեկամութիւնը: Անձնական կամ գործչ աշխատանքներու համար սովորութիւն չունիմ դիմելու իմ բարեկամներուս: Բայց ահա պարագայ մը, որ վրդոված է հոգիս, որ խոցած է ջիղերս, — ամէն բան պիտի ընեմ՝ արդարութեան համար: Վերաքննութեան դիմումը կատարուած է արդէն: Կատարուած աշխատանքներուն եւ գործածուած վերջին սանթիմին համար հաշիւ պիտի տամ, — Թող ոչ ոք միտքէն անցընէ թէ կրնամ յումպէտս գործածել հանգանակուած դրամը: Փողոց նետուած անպաշտպան որբուհին, հատուցումէն ետքը, կուգայ ձեզի յայտնել իր երախտիքը եւ վկայել այն անկաշառ զայրացկոտ պաշտպանութեան մասին, որով պիտի հետապնդուի Դատը՝ մինչեւ արդարութեան հատուցումը,— պատւոյ խօսք:

Եւ հիմա, որբուհին փողոց նետողները, եթէ կրնան, թող չափուին հետս:

Նիւթական ամէն օժանդակութիւն ղրկել Յառաջի, 17 rue Damesme, Paris (13):

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

Երէկ, Փրանսերէն մեր պաշտօնակիցներուն պէս հաղորդած էինք որ Մեթրոյի ինքնավար Սէնտիքան որոշած էր աշխատանքը սկսիլ ժամը 2ին:

Բայց անոնք որ աճապարեցին այս լուրէն օգտուիլ, յուսախաբ եղան երբ տեսան որ մինչեւ իրիկուն ուշ ատեն դեռ դռները բացուած չէին:

Ահաւասիկ պատճառները: Քրիստոնեայ աշխատաւորներու սէնտիքան արդէն որոշած էր վերսկսիլ: Մեթրոյի ինքնավար սէնտիքան որ վարողներէ կը բաղկանայ երէկ առտու ժողով գումարելով 27ի դէմ 1040 ձայնով որոշեց անմիջապէս գործի սկսիլ, որովհետեւ, ինչպէս իրենց նախագահը յայտնեց, իրենք Սէ Ժէ Թէին քաղաքական խաղերուն չեն ուզեր մասնակցիլ:

Այս որոշման վրայ հաւաքավայրեր նշանակուեցան, բայց մեթրոները գոց էին, որովհետեւ ներքին պաշտօնեաները կը բացակայէին եւ ելեկտրականութեան ճիւղին աշխատաւորները չէին գար, որովհետեւ անոնք Սէ Ժէ Թէին կապուած էին, եւ ան ալ որոշած էր իր դիրքը պահել՝ գործադուլը շարունակելու համար:

Տեղ տեղ փորձեր եղան մէկ երկու գիծ բանեցնելու համար գիշերը, բայց առտուն հազիւ կարելի եղաւ մասնակի վերսկսում մը ձեռք բերել:

Հանրակառքերն ալ մասամբ սկսած են:

Սէնտիքաներու միջեւ առաջ եկած այս պառակտումը աջակողմեան թերթերը կը համարեն հարուած մը Սէ Ժէ Թէին քաղաքական յաւակնութիւններուն:

★ Կազի եւ ելեկտրականութեան գործադուլը տեղի չպիտի ունենայ կառավարութիւնը ընդունած ըլլալով աշխատաւորներու պահանջը:

★ Նաւահանգիստներու գործադուլը կը շարունակուի, ինչպէս նաեւ բանակցութիւնները:

★ Ռընոյի աշխատաւորներն ալ կը շարունակեն իրենց գործը:

Անգլիա պիտի քաշուի Պաղեստինէն

Միացեալ Ազգերու հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ Անգլիոյ պատուիրակը՝ Քրիչ Ճանս, առաջարկեց որ Միջազգային հիմնարկութիւնը ստանձնէ Պաղեստինի հոգատարութիւնը՝ նկատի ունենալով որ կարելի չէ այլեւս համաձայնութեան եզր մը գտնել Արաբներու եւ Հրեաներուն միջեւ: Պատուիրակը դիտել տուաւ որ Մեծն Բրիտանիա վճռապէս որոշած է հեռանալ Պաղեստինէն եւ չուզեր որեւէ պատասխանատուութիւն ստանձնել բաժանման ծրագրին գործադրութեան մէջ: Այս յայտարարութենէն անմիջապէս առաջ տեղի ունեցող խորհրդակցութեանց ընթացքին, Լիբանանի ներկայացուցիչը հարցուց Լեհաստանի պատուիրակութեան — ինչպէ՞ս կրնաք պաշտպանել Հրեաներուն դատը երբ Լեհաստան գաղթող Հրեաներուն հարիւրին վաթսունը ու տակաւին արգելարաններուն մէջ գտնուող Հրեաները կը մերժեն Լեհաստան վերադառնալ: Ցետոյ, խօսքը ուղղելով Չեխոսլովաքիոյ պատուիրակութեան, ներկայացուցիչը ըսաւ.— «Երբ երկիր մը կ'արտաքսէ իր միասնականութեան սպառնացող փոքրամասնութիւնները, ի՞նչ իրաւունքով կը պաշտպանէ ուրիշ ժողովուրդներու հողային անդամատումը»:

«ՄԵՐ ՆՊԱՏԱԿՆ Է ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԷՄ ԿՌՈՒԻԼ»

Պոլսահայ թերթէ մը կը քաղենք հետեւեալ լուրը (9 Հոկտեմբեր).— Հալէպէն կը հաղորդուի թէ խռովութիւններ ծագած են Ճէզիրէի մէջ, Սուրիա, քիւրտ ցեղապետ եւ երեսփոխան Մուսթաֆա Շահինի ղեկավարութեամբ: Կառավարութիւնը զինուորական ուժ ղրկած է Ճէզիրէ, ջախջախելու համար այս շարժումը որ քրտական ըմբոստութիւն մը կը նկատուի: Քիւրտ Մուսթաֆա Շահին յայտարարութիւններ ընելով «Էլճէզիրէ» թերթին թղթակցին ըսած է թէ քիւրտ անկախութեան շարժումը ուղղուած չէ Սուրիոյ հողային ամբողջութեան դէմ, այլ իրենց բուն նպատակն է կռուիլ Թուրքիոյ դէմ: Ճէզիրէի համայնավարներն ալ դրդութիւնկըկատարենդըլ խաւրութեամբ Միտհատ անունով, բնիկ Հաթայցի ուսուցիչի մը որ Սուրիա ապաստանած է:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ տասնըմէկ միլիոն տոլարի ոսկի ղրկեց Ամերիկա՝ Լեհաստանի տրամադրութեան տակ դրուելու համար: Այս գումարը մէկ մասն է 28 միլիոն տոլարի այն փոխառութեան զոր Մոսկուայի կառավարութիւնը կնքած է Լեհաստանի հետ որպէսզի այս վերջինը գնումներ կատարէ Ամերիկայէն:

ՆՈՐԱՅՐ ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻԻ ԱՆՏԻՊ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Կաթ. պատուիրակ Արտաւազդ եպիսկոպոս մեր տրամադրութեան տակ դրած է հետեւեալ չահեկան յօդուածը զոր ստացած է Շուէտէն: Սրտացաւ հայրենակիցը որ դժբախտաբար կը գործածէ օտար անուն մը, կը թուի թէ կտրուած է հայ իրականութենէն: Կը լսենք որ Արտաւազդ եպիսկ. դիմում կատարած է Շուէտի կրթական նախարարութեան խնդրելով որ Բիւզանդացիի ձեռագիրները յանձնուին Բարեգործականին: Կաթ. պատուիրակին արտօնութեամբ կը հրատարակենք նաեւ իրեն ուղղուած նամակը.

Ձեզ անշուշտ յայտնի է, որ հայ մատենագրութեան ուսումնասիրողների մէջ Նորայր Բիւզանդացին գրաւում էր չափազանց աչքի ընկնող տեղ անցեալդարու վերջին քառորդին եւ մեր դարու առաջին տասնեակին մէջ: Նրա մահից (1915 թ.) անցել է 32 տարի եւ մեր ուսումնասէրների փորձերը պարզել Նորայր Բիւզանդացու թողած անտիպ գրական ժառանգութիւնը՝ մինչ օրս, չէին պսակւել յաջողութեամբ: Պատերազմի դադարումից յետոյ, ընկնելով Շվէտիա եւ՝ իմ անձնական ուսումնասիրութիւններիս աւարտման համար՝ աշխատելով Ուպսալա քաղաքի համալսարանական գրադարանում (յայտնի Carolina Rediviva), ես միաժամանակ հետաքրքրւեցի մեր մեծ հայկաբանի ձեռագրերի գոյութեամբ կամ չգոյութեամբ,— քանի որ ինձ մանկութիւնիցս յայտնի էր, որ Նորայր Բիւզանդացին ամուսնացած էր մի Շուէտացու հետ, ապրել էր Ստոկհոլմում՝ ուր եւ թաղուած է: Այդ գրական հետաքրքրութեանս հետեւանքով 1946—47 թւին ձմեռը, ինձ յաջողեց պարզել գրական անտիպ ձեռագրերի գոյութիւնը: Եւ բնականաբար, ես ցանկանում եմ, որ մեր գրասէր հասարակութիւնը,— եւ մասնաւորապէս հայ գրականութեան ուսումնասիրութեամբ զբաղւող հաստատութիւնները եւ գրականագէտները,— այդ մասին լուր առնէին:

Ներփակեալ կը գտնէք իմ մի թղթակցութիւնը որտեղ ես խօսում եմ Նորայրեան անտիպ ձեռագրերի գոյութեան, դրութեան, քանակի եւ որակի մասին: Կտրուած լինելով Սկանտինաւիայում, հայկական իրականութիւնից, ես չը գիտեմ հայերէն պարբերականների անունները եւ հասցէները Փարիզում — Ֆրանսիայում, որպէսզի ինքս ուղղակի դիմէի, եւ ձեզ անհանգստութիւն չը պատճառէի: Սակայն խնդիրը անձնական բնոյթ չունի եւ վերաբերւելով հայ գրականութեանը եւ նրա անխոնջ մշակներից մէկի գրական աշխատանքներին,— չափազանց քանքարաւոր աշխատանքներին,— ես համոզուած եմ միագամայն թէ կը ներէք ինձ ձեզ անհանգստացնելուս համար:

Ես թողնում եմ ձեր բարեհայեցողութեանը, թէ հայ որ թերթերին պէտք է տալ իմ թղթակցութիւնս հրատարակութեան համար. կարելի է զետեղել բաթերթի, շաբաթաթերթի կամ ամսագրի մէջ,— միայն թէ հայ գրասէր աշխարհը իմանայ, թէ գտնուած են Նորայր Բիւզանդացու անտիպ կարեւոր գործերը, որոնք գտնւում են Շուէտիայում եւ նրանց հրատարակութեան մասին պէտք է մտածել մեզ, Հայերիս, որովհետեւ օտարի մտքին ու սրտին շատ բան չեն ասում այդ խոշոր հայագիտի հայերէն մեծ աշխատութիւնները:

Ս. ԼՕՐԵԼԼԻ

Պ. Խմբագրապետ,

Իմ «Նորայր Բիւզանդացու անտիպ ձեռագիրները Շուէտիայում» նամակիս միակ նպատակն է, զարթնել հայ հասարակութեան ուշադրութիւնը, որ 32 տարի կորած համարւած նրա ձեռագրները (դէթ նրանց մի մասը —44 կապոց) գտնւած են եւ գտնւում են Շուէտիայում: Եթէ հարկ համարէք զետեղել ձեր պատուելի պարբերականում, խնդրում եմ ուղարկել ինձ այդ համարից երկու օրինակ,— մէկը ինձ, միւսը համալսարանական գրադարանի արխիվի համար:

Հայ մատենագրութեան ուսումնասիրողների շարքում Նորայր Բիւզանդացին գրաւում էր չափազանց աչքի ընկնող տեղ: Անցեալ դարի վերջին քառորդին եւ մեր դարու առաջին տասնեակին, նա անդադար քննութեան էր ենթարկել մեր 1200 տարեայ (V դարից մինչեւ XVII դարու) մեր բոլոր հեղինակներին: Նա աւելի քան տասն հազար սխալ ընթերցում կամ սխալ արտագրութիւն էր ուղղել մեր գրչագիրների մէջ,— սկսած մեր ոսկեդարեան անման հայերէնով գրող հեղինակներից մինչեւ ստորին հայերէնի հեղինակները: Այդ գրական-պատմական ուսումնասիրութիւնները բերել էին Նորայրին այն եզրակացութեան, թէ հասունացել է կարիքը լոյս ընծայելու Հայ Մատենագիրների (Ե. ԺԷ.) մի նոր հրատարակութիւն, քանի որ մինչ այն եղած հրատարակութիւնները (Էջմիածնի, Մխիթարեան եւն.) այլեւս չեն համապատասխանում մեր ժամանակի գիտութեան պահանջներին: Չնայած նրա կտրուած լինելուն հայ միջավայրից ու քաշուած հեռաւոր Սկանտինաւիայում, Նորայր Բիւզանդացին միայնակ ձեռնամուխ է լինում մի այդպիսի յանդուգն ձեռնարկի, որի համար այսօր իսկ կը պահանջուէր մի ամբողջ գիտական հաստատութեան գործունէութիւնը եւ տասնեակ հայագէտների ջանքերի համախմբումը: 1880 թւից նուիրուած հայ մատենագրների ուսումնասիրութեան, Նորայրը կուտակում է Ստոկհոլմում ձեռագիրներ, յաճախ մի քանի անգամ նոյն ձեռագիրները խնամքով արտագրելով,— այն յոյսով թէ կը գայ վերջապէս մի օր, երբ նա մէկը միւսի ետեւից տպարանը պիտի ուղարկէ իր ձեռագրերը, որոնք տարիներ, երկու երեք տասնեակ տարիներ սպասում են Նորայրեան Ստոքհոլմեան բնակարանի (Ֆրէտագատան 15) դարակներում: Սակայն այդ օրը չեկաւ եւ Նորայր Բիւզանդացին մեռաւ դառնացած, վշտացած: Այդպիսի հոգեկան դժգոհութեամբ պէտք է բացատրել, որ Նորայրը իր վերջին կամքի (կտակի) մէջ միանգամայն մոռացութեան էր տուել թէ ինքը մի հայ գիտնական էր եւ թէ աշխարհիս երեսին դժուար էր գտնել (մանաւանդ 1915 թւին՝ երբ նա ականատես էր տաճկահայութեան բնաջնջումին մայր հայրենիքում) մի աւելի թշուառ ու աւերակ ժողովուրդ՝ քան իր հայ ժողովուրդը:

Նորայր Բիւզանդացին,— (Վախճանւած 1915 թ. Դեկտեմբերին),— իր ինքնագիր Ֆրանսերէն կտակով թողնում էր Շուէտական Ֆրէդրիկա-Բրէմէր անուան կանանց բարեգործական ընկերութեանը, իր ամբողջ կարողութիւնը, որը մի անտեսելի մեծութիւն չէր, մանաւանդ իր ժամանակին.—

1.— Դրամագլուխ — մի հարիւր քսան եւ հինգ հազար շուէտական քրօն:

2.— Իր հեղինակած Ֆրանսերէն-Հայերէն յայտնի բառարանի մի հազար օրինակ:

3.— Իր անձնական հայագիտական ընտիր գրադարանը,— կազմուած հայերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն, անգլերէն, շուէտերէն, տաճկերէն, յունարէն, ասորերէն եւ այդ լեզուով թանկարժէք գրքերից:

4.— Իր բոլոր ձեռագիրները բացառապէս հայերէն լեզուով գրուած:

Ահա կտակի յօդուած 10երորդը, որը վերաբերում է Նորայրի ձեռագրերին ու գրքերին.—

«Իմ բոլոր գրքերը անխտիր, իմ բոլոր ձեռագիրները եւ հազար օրինակ իմ Ֆրանսերէն-հայերէն բառարանից որ գտնւում են քսանեւհինգ արկղներում Ստոկհոլմ Ակցիէ-բանկի բաժանմունք Բ., Ստիւկկինկարէգատան No. 6, պիտի ծախուին քառասուն հազար (40.000) Ֆրանք գնով, յօգուտ իմ դրամագլխի: Փոխադրումը հազար օրինակ բառարանիս կը կատարուի գնողի հաշւին»:

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Մոլորած քննադատութեանց տողանցք մը

(Դ. եւ վերջին մաս)

Մասնաւորապէս, Sainte — Beuve(1), անգութ մուրճը ձեռքին մէջ, սկսաւ աջ ու ձախ հարուածել ու արդարացնել իր հարուածները, հետեւեալ տողերով,— «Տակաւ ամենօրեայ պատահար կը դառնայ անբարոյականութեան եւ ապականացման նրբանքը, անտանելի վէրքի մը նման, ամէն առաւօտ աւելի խորացած: Մեր անուանի երկու կամ երեք վիպագիրներու ներշնչումին մէջ, գաղտնի՝ Սատեանական (sadisme) չափ մը կը նշմարուի, առանց սակայն անճանաչ մնալու»...:

Ու համբիչի հատիկներուն նման թելին վրայ, շարուեցան, Balzac, Leconte de Lille, Baudelaire, Verlaine, Rimbaud ու Mallarmé, նոյն մեղքով ամբաստանեալ: Այս սովորութիւնը՝ Ֆրանսական սահմաններէն անցնելով, նուաճեց Անգլիան, Գերմանիան, ու հասաւ մինչեւ Ռուսաստան: Հոն, Tolstoï, օրինակը չափազանցելով, անողոք յարձակումներ կատարեց Baudelaireի գործերուն վրայ:

Շփոթը գագաթնակէտին հասաւ, երբ բժշկութիւնը ու հոգեվերլուծութիւնը, գրական քննադատութեան ենթահողէն ներս խուժեցին զայն նուաճուած կարծելով: Max Nordauի գործերուն տեղեակ մէկը, կը նշմարէ յստակօրէն, տիրող անհեթեթ մտայնութեան գործած նախճիրները: Ու այսպէս, վիպապաշտութենէ վերջ, իրապաշտութիւնը ու առ հասարակ բոլոր միւս նորամուտ «պաշտ»ութիւնները կ՚իյնային անկապաշտութեան ծուղակին մէջ:

Քննադատութիւնը անկապաշտ բառը այնքան չարաչար կերպով գրչի ու խօսքի ծամոց ըրաւ որ, այսօր, այդ բառը, կարծես անժխտելի տաղանդ մը մատնանշելու լաւագոյն կերպը դարձած ըլլայ:

Վերջերս անգլիացի գրագէտ մը այս կէտը կը ներկայացնէր շատ արդարացի կերպով հետեւեալ յատկանշական տողերուն մէջ,— «Անկապաշտութիւնը միշտ ալ գոյութիւն ունեցած է Ֆրանսայի մէջ: Անիկա, հանճարեղութեան ու կենսունակութեան, ազգային մեծագոյն աղբիւրն է: Արդարեւ, Ֆրանսացին, անկապաշտութեան յարմարութիւն ունի ու անով կ՚ապացուցուի իր առողջամտութիւնը»:

Քննադատ կամ լրագրող, երբ հաւնած չեն արուեստի գործ մը, կամ չեն աշխատած զայն մարսել, չքացնելու կարճ միջոցին դիմած են, արուեստագէտին մտային կամ մարմնական պակասութիւնները զննելով ու մէջտեղ բերելով՝ գործին ախտավարակման կամ խելագարութեան արդիւնք ըլլալը ապացուցանելու համար: Օրինակներ կը վխտան այս մտայնութիւնը փաստելու:

Անտարակոյս, հանճարներէն ոմանք ունեցած են խելագարութեան վայրկեաններ: Եղած են, նոյնիսկ խելագար հանճարներ: Ուրիշներ, վարակուած սեռային հիւանդութիւններէ ու սեռային տարականոնութիւններու ենթակայ: Բայց յա-

(1) Sainte - Beuveի քննադատական մեթոտը, եւ հոն աչքի զարնող սխալները ու մոլորումները, շատերու կողմէ անհպաստ ցուցմունքի ենթարկուած են բազմաթիւ առիթներով: Ֆրանսական քննադատական արուեստին վրայ անոր ազդեցութիւնը ոչ միայն հպանցիկ եղած է, այլ քիչ անգամ նպաստաւոր: Ժամանակակից գրողներու հանդէպ անոր ցուցուցած կուրութիւնը, առիթ ընծայած է, որպէսզի Zola եւ Proust խիստ ու աններող յօդուածներու նիւթ դարձնեն զայն: Իրականութեան մէջ չկայ քննադատ մը որ այնքան անուղղայ կերպով մեղանչած ըլլայ, որքան Sainte Beuve՝ իր շրջանի գրողներուն եւ հասարակութեան հանդէպ:

Զարմանալի ըլլալու աստիճան աչքի կը զարնէ, Stendhalի, Flaubertի, Baudelaireի եւ ուրիշներու տաղանդը ճանչնալու, անոր անկարողութիւնը: Ասոր համար, Baudelaire մասնաւորապէս շատ տուժեց: Եթէ Sainte Beuve, իր հռչակաւոր Causeries du Lundi ու Nouveaux Lundisներու շարքերուն նիւթ ըրած ըլլար անոր գործերը, տարակոյս չի վերցներ, տաղանդաւոր բանաստեղծը, նիւթական ու բարոյական զրկանքներուն զոհ պիտի չըլլար:

Յատկանշական է, Verlainի ուղղած զգուշութիւն թելադրող սա տողերը, անկէ ստացած Poèmes saturniensի առիթով.— «չառնենք, իբր օրինակ ու մեկնակէտ, Baudelaireը եւ անոր գործերը»:

Այսօր, շատեր սկսած են կասկածիլ, անոր իբրեւ քննադատ՝ խորաթափանց ու լայնիմաստ համբաւին վրայ:

Ֆրանսացի քննադատներուն մէջ, գտնուած են, սակայն, երկու նշանաւոր անձեր, որոնց դէպի ժամանակակից գրողներու գնահատումը ու լռութիւնը արժանի է ուշադրութեան: Մին Boileauն, վճռախօս ու վարդապետական քննադատ, բանաստեղծ միեւնոյն ատեն, որ հակառակ իր դասական դարձած վարժապետական դատումներուն, կը մնայ միակ քննադատը, անսխալ ու անվրէպ, իր ժամանակակից ընկերներուն գործերը արժեւորելու մէջ: Միւսն է, H. Taine, որ ոչինչ ունի ըսած կամ գրած իր շրջանին գրողներուն մասին, դէթ ես չեմ նշմարած: Սակայն ան քննադատութեան փիլիսոփայութեան կորիզը տուած է, որ սակայն կը մնայ մինչեւ այսօր իր նախնական վիճակին մէջ, եւ դեռ այդ արուեստը կը տառապի փիլիսոփայութեան մը պակասով:

Այդ կորիզը, կը նշմարուի իր «Պատմութիւն Անգլիական Գրականութեան» արժէքաւոր աշխատանքին մէջ, ու կ՚արթնցնէ լուրջ հետաքրքրութիւն քննադատութեան հետեւող միտքերուն մէջ:

Յատկանշական է նաեւ, երկու տաղանդաւոր բանաստեղծներու, քննադատութեան համար բերած խոր նրբութիւնները: Այդ տուեալներուն հետեւող մը շատ քիչ անգամ կը սխալի, արուեստի գործ մը արժեւորելու մէջ: Անոնք՝ Baudelaire ու Coleridge, ծանօթ են արդէն ամէնուն: Baudelaire կը հետեւի E. Poeի ճամբով, անոր քննադատական գործերէն ազդուած: Մինչդեռ E. Poe, իւրացուցած է Coleridgeի սկզբունքները ու ըմբռնումները բանաստեղծութիւն կոչուելու աստիճան հարազատութեամբ:

Մէջբերումներս ըրի, Ֆրանսական գրականութենէ, մեր ապրած մտաւորական միջավայրը ըլլալուն համար: Անգլիական եւ ուրիշ գրականութիւններու մէջ, նոյնքան անուանի քննադատներ ինկած են միեւնոյն սխալներու եւ մոլորանքներու մէջ, մասնաւորաբար ժամանակակից անվիճելի տաղանդներու գործերը գնահատելու ու քաջալերելու անկարողութեան համար:

Զ. Գ.

ճախ ճիշդ այս պարագաներուն տակ, անոնք ա - ւելի՛ր ունեցած են, իրենց ներքին անքննելի խը - ռովքներուն, մտքի թաքուն փոթորիկներուն, հո - գեկան պայքարներու, կարգուսարքը վերլուծելու կամ զանոնք պարզապէս արտայայտելու իրենց ստեղծագործութիւններով: Եւ թերեւս, եթէ մնա - յին բնականոն վիճակի մը մէջ, ստեղծագործելու պահանջը ու ստիպումը պիտի չզգային երբեք: Թող սխալ չմեկնուին այս տողերս: Ըսել չեմ ու - զեր թէ, այս կամ այն հիւանդութիւնը, կամ մը - տային խանգարման այս կամ այն ձեւը, միջոց կրնան համարուիլ կամ համընթաց կ'երթան, գը - րականութեան ու արուեստներու մէջ, տաղանդ - ներ մէջտեղ բերելու, ինչպէս ոմանք գիտութեան անունով կը հրամցնեն մեզի: Իսկական գիտու - թեան դուները գոց են, այս ուղղութեամբ անուց - ուած գաղափարները, կը երդիքին տակ հովանա - ւորելու :

Այո՛, ճիշդ է, արուեստներու ու գրականու - թեան մէջ անկում կայ, մանաւանդ այն վայր - կեանին ուր կեղծ կենսունակութիւն մը կը ծաղ - կի յառաջդիմութեան խաբուսիկ ձեւին տակ: Դժբախտաբար քննադատութեան արուեստի ան - ընդունակները, այս վայրկեանները չահագործած են իրենց պայմանադրական ու կապկային մի - տումներով, աժան ու հարեւանցի տպաւորու - թիւններու ենթակայ, ու հետեւաբար զանոնք ջատագովելու ու անոնց տեւականութիւնը պաշտ - պանելու համար :

Արդեօք, անկապաշտութիւնը այսօր մեզի չի՞ ներկայանար, իբրեւ հանճարներու խմբավայր մը եւ ոչ թէ անկումի ձգտում ու միտում ունեցող դպրոց մը: Որովհետեւ, ո՞ր հանճարը, ժամանա - կակից մտաւորականութեան կողմէ չէ՞ամբաստան - ուած, իբրեւ խելագար կամ ախտավարակ, իր այս կամ այն գործին համար: Մինչդեռ անոնք, այ - սօր, անմահութեան երկինքին մէջ համաստեղու - թիւն մը կը կազմեն իսկ ու իսկ, այդպէս ամբաս - տանուած գործերուն չնորհիւ :

Քննադատները ըլլայ անցեալին մէջ, ըլլայ այսօր, անտեսած են չատ կարեւոր կէտ մը: Ի - րենց մտածումէն վրիպած է սա անվիճելի պարա - գան թէ, երբ գործի մը արժէքին մասին դատում ու վճիռ կ'արձակեն, իրենց կարողութիւնը ու ար - ժէքն ալ, նոյնչափ, եթէ ոչ չատ աւելի, ենթար - կուած են գնահատումի կամ դատապարտման լուսարձակի մերկացումին: Եւ զարմանալի իրո - ղութիւնը հոն է որ, քննադատուող տաղանդը միշտ հասած է երազած բարձունքին, իսկ տա - ղանդաւոր քննադատը՝ ոչ :

Գրականութեան ու արուեստներու պատմու - թիւնները վկայ են փաստելու այս իրողութիւնը:

Յաջորդ յօդուածներու չարքով՝ «Ի՞նչ կ'ըսեն բանաստեղծները ու քննադատները» :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ տնտեսական ու ար - դիւնաբերական վերականգնումը մեծ նուաճում - ներ կատարած է այս տարի : Հունձքը 1946էն հարիւրին վաթսուն աւելի է: Աւելցած են հում նիւթերու ինչպէս նաեւ մեքենաներու եւ զանա - զան առարկաներու արտադրութիւնները: Մաս - նագէտները կը հաւատան որ հնգամեայ ծրագրով նախատեսուած արտադրութիւնը պիտի կրկնա - պատկուի :

Մեր խօսքը

Ամէն տարի, Հոկտեմբերին՝ կը տօնուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Օրը»: Այդ օրը, Դաշնակցա - կանին համար ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ վերյիշումը իր կուսակցութեան փառքերուն, յեղափոխական վերիվայրումներուն ու առասպելական հերոսնե - րու կողմէ մղուած պայքարին:

Հայ Յեղափոխութեան ամէնէն կարկառուն ու մեծ վարպետը՝ — Քրիստափոր, յայտարարած էր իր ընկերներուն — «Կամ ե՛ս ողջ պիտի մնամ, կամ կարմիր սուլթանը»... Ու Դաշնակցութեան մարտիկները, մարդկային պատմութեան մէջ նը - մանը չտեսնուած նուիրումով՝ բարձրացան լեռ - ները, զարկին ու ինկան, թափառեցան հայկական բարձրաւանդակի մէկ ծայրէն միւսը՝ առանց ըն - կրկումներու, առանց յուսահատութեան :

Դաշնակցութիւնը անոնց ձեռքը տուած էր՝ զէնք ու հրացան, դաշոյն ու ռումբ, իսկ իրենց սիրտերը լեցուցած էր հայրենիքին սէրը ու եղ - բայրական օգնութիւնը հայ ժողովուրդին :

Դարերու ընթացքին եւ բռնութիւններու ծան - րութեան տակ՝ Հայը դարձեր էր սարսուկ, վախ - կոտ, քեռնաքարշ ու անարի Թուրքին, քիւրտին, պարսիկին ու... ռուսին դէմ: Դաշնակցութեան մարտիկները սակայն, սրբեցին այդ արատը, մաքրեցին հայ ժողովուրդին ճակտին քսուած սեւ մրուրը, եւ յեղափոխականներու լեգէոնները չանթարգել կ'անցնէին Խանասորներէն, Սասու - նէն, Վասպուրականէն, Տարօնէն ու Կարսէն:

Կարմիր Սուլթանը կը դողար՝ իր արիւնոտ գահին վրայ: Խալիլ փաշաները իրենց գլուխը վը - րայ կուտային յանուն Սերոբի փոխվրէժխնդրու - թեան: Ու դիակներ՝ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ :

Իչխաններ ու փոխ արքաներ իրարու ետեւ, կը փուլէին փողոցներու սալայատակներուն վը - րայ :

Հայը «Ռայեա» չէր: Ոչ ալ վախկոտ «նապաս - տակ»... Ու եթէ, այսօր, անորակելի խառնիճա - խաղնճ մը իր խիղճը ու բարոյականը ծախելով, կ'ուզէ սեւցնել մեր անունը, մենք, մէկ պատաս - խան ունինք իրենց.— Դաշնակցութիւնը իր գո - յութենէն ի վեր, գիտցած է պատիւով ու քաջու - թեամբ պայքարիլ իր հակառակորդին դէմ:

Հայ ժողովուրդը իր պատմութեան ընթացքին երբեք ծունկի չէ եկած իր հայրենիքը գրաւող ու հարստահարող ուժերուն առջեւ: Հայաստան տե - սած է պարսկական, յունական, հռովմէական: Արաբական ու սաւրական տիրապետութիւններ, բայց, ան երբեք իր պաշտամունքին առարկան չէ դարձուցած բռնապետները:

Այսօր ուրիշ է պատկերը: Սրբութիւնները վաճառքի հանուած են եւ մարդիկ դարձեր են ա - ժան ապրանք, ուեւէ «մարշէ»ի վրայ: Կը սեւցնեն մեր յեղափոխական անցեալը, մեր նահատակ, դե - կավարները, եւ հերոսական մահով ինկած քաջե - րու յիշատակը: Հայ մայրը, իր կեանքի ընթացքին, այսքան անճանաչելի սերունդի ծնունդ տուած չէր: Ու այս վերջին զանդուածն է որ Քրիստափորներու հետապնդած գաղափարաբա - նութեան դէմ կը հայհոյէ, ու կը ստէ, կ'ուրա - նայ ու ծունկի կուգայ ուրիշ կուռքերու առջեւ: Մեր պատմութեան մէջ ունեցած ենք մէկ Վասակ, եւ մէկ Մերուժան Արծրունի: Իսկ հիմա, որքան

ծլեր, ծաղկեր ու բազմացեր են իրենց յաջորդնե - րը: Մենք «դաւաճան», իրենք հայրենասէր :

Եթէ մեր լռութիւնը տկարութեան կը վերա - գրեն, չատ կը սխալին:

Թող չսպասեն մեզի որ զիրենք բաղդատենք Օսմաններու եւ Ալիներու հետ :

Տօնելով Դաշնակցութեան Օրը՝ մեր բոլոր ընկերները, ուր ալ ըլլան՝ պիտի վճռեն մէկ բան միայն —կանգուն պահել այս կուսակցութիւնը, արհամարհել բոլոր տեսակի յարձակումները ու եռանդով չարունակել իրենց ճամբան, անվերա - դարձ մեկնողներու ճամբան, յանուն հայ ժողո - վուրդին բարիքին :

Այս պիտի ըլլայ մեր խօսքը՝ Դաշնակցու - թեան օրուան առթիւ :

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս տարի եւս տօնեցինք Հ. Յ. Դ. Օրը, մեծ խանդավառութեամբ եւ հաւատաւոր բազմու - թեան մը ներկայութեան որ եկած էր իր յարգանքի տուրքը մատուցանելու այն բոլոր նահատակնե - րուն, որոնք ինկան իրենց պարտականութեան ճամբուն վրայ :

Կիրակի 5 Հոկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին սալ ժան տ'Արքի սրահը լեցուն էր: Երիտասարդ - սերունդը եւս ներկայ էր հիներու կողքին: Ինչպէս ամէն տարի այս տարի եւս «Վարուժան» կոմիտէն ստանձնած էր նախաձեռնութիւնը, մասնակցու - թեամբ Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խաչի սան - ուհինե - րուն: Բեմը զարդարուած էր եռբորդութեան եւ հերոսներու նկարներով եւ բեմին երկու կողմերը կը ծածանէին եռագոյնը եւ Հ. Յ. Դաշնակցու - թեան դրօշը :

Հանդէսը բացուեցաւ երգիչ խումբին «Մշակ բանուոր»ովը որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս, յե - տոյ օրուան նախագահը ընկեր Զէքեան երկու խօսքով բացատրեց թէ ինչպէս ծնունդ առաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, թուեց անոր գործունէու - թեան գլխաւոր հանգրուանները, բոլոր հերոսա - մարտները, որոնց միջոցաւ ունեցանք Մայիս 28ի փառապանծ թուականը:

Ընկեր նախագահը վերջացուց իր խօսքը հրա - ւիրելով երիտասարդութիւնը որ խտացնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան չարքերը: Կարգով հրաւիրուե - ցան արտասանելու, Օր. ներ Ժ. Տէյիրմէնճեան, Լ. Բոչաեան, Ա. Ընտրիկեան, Պ. Աբգարեան եւ փոքրիկն Վահէ Զէքեան: Երգեցին Պ. Թիւթիւն - ճեան, Օր. Դպիրեան եւ Օր. Տէրվիշեան (Շա - ւէն): Օր. Տէրվիշեան իսկապէս եղաւ հանդէսին փայլը եւ իր կրկնակի երգերով արժանացաւ ժո - ղովուրդին փուռն ծափերուն: Ընկեր Զէքեան յե - տոյ բեմ հրաւիրեց օրուան բանախօսը ընկեր Հանտալեանը որ մասնաւորապէս հրաւիրուած էր Փարիզէն: Ընկերը իր կուռ բանախօսութեամբ արժանացաւ հանդիսականներուն գնահատման: Ընկեր Հանտալեան իր խօսքը վերջացուց՝ ըսելով «ամբողջ 57 տարիներ ապրեցանք հայ ժողովուր - դին հետ, պիտի ապրինք դարձեալ անոր արդար պահանջները իրականացնելու համար: Տասը վայրկեան դադարէ վերջ Սէնթ Էթիէնի Սանուհի - ները հայկական տոհմիկ տարազներով, պարե - ցին հայկական պարեր, այնքան չնորհալի կեր - պով: Ընկեր նախագահը օգտուելով Նոր Սե - րունդի կեդրոնական վարչութեան ներկայացու -

---

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Բ.

Ոչ ոք չէր յիշում ինչ է սեղտատմէրը, բայց բոլորը մտածում էին, որ պէտք է մի ելք գտնել: —Եւ ամէնից չատ տանջւում էր Զաքարի ինքը.— Նա իր ձեռքով իր հարսին վերցնի - տանի Թուրք սպայի տուն... Եւ նա չուտ - չուտ տըն - քում էր անխօս ու գլուխն օրօրում, ասես իրեն տանջող մտքերից ազատուելու ...

Նա չատ լաւ էր հասկանում ինչ է նշանակում — տուն հաւաքել —պատրաստելը ...

Պակաս անհանգիստ չէին դարբինն ու կաղ Մարտիրոսը, նրանք մտածում էին, որ եթէ իրենք մի բան չանեն եւ հարսին տանեն — դա մեծ ան - պատուութիւն կը լինի իրենց համար—տղամար - դիկ ու բաց աչքով թո՞ղ տան այդպիսի բան, եթէ այստեղ չլինէին ուրիշ... չատ վատ կը լինի եթէ մի բան չանեն. էգուց միւս օրը իմացողն ինչ կ'ասի... Եւ տեսնելով ժամանակ անցնում է, պէտք է մի բան ձեռնարկել — Նրանք սկսեցին խօ - սել, թէ գուցէ լաւն այն կը լինէր, որ բոլորը դուրս կը գան այստեղից եւ Եսթերին ու ծերու - նուն հետները՝ վերցնեն տանեն ուրիշ տեղ պա - հեն: Սակայն այդ գտան աւելի վտանգաւոր, ինչ իմանաս հէնց տեղափոխուելիս անիրաւները չե՞ն բռնի :

— Լաւ, ուրեմն ի՞նչ անենք,— ասաւ վերջա - պէս կաղ Մարտիրոսը ծերունուն :— Դու ի՞նչ ես մտածում, Զաքար ապի:

Զաքար ապին ուսերը վեր քաշեց ծանրօրէն :

— Ի՞նչ պիտի մտածեմ... ես իմ ձեռով իմ հարսի՞ն... — Նա խօսքը չաւարտեց, եւ, փոքր լռելուց յետոյ, չարունակեց հոգոցով:— Յետոյ ի՞նչ պատասխան տամ տղին:

Դարբինը միջամտեց.

— Գուցէ, սանահէր, հէնց կնկայ բան կայ. տուն սրբել, մաքրել, չոր լուալ... Չէ՞ որ դու էլ հետը պիտի ըլլես :

Մի դառը քմծիծաղ ծռեց ծերունու ուղիղ դէմքը:

— Կնկայ բան... Ես իմ ձեռով իմ հա՞րսին... կը մեռնեմ, էդպէս բան չեմ անի ...

— Բա ի՞նչ ես մտածում ...

— Ես հէչ,— ուսերը նորից թօթուեց ծերու - նին:— Ես ինչ մտածեմ, գլխիս խելք մնաց որ...

Այդ ժամանակ դարբինը նկատեց.

— Ես էլի էն եմ մտածում, Զաքար ապի, որ գնաս էդ անիրաւների մօտ եւ ասես, թէ հարսս հիւանդ է, կարալ չի գայ... «Երեխով է» ասա. կ'ուզես իմ պառաւը գայ... եթէ բան կայ անելու — նա աւելի լաւ կ'անի :

— Լաւ, — խօսեց Զաքարը ծանր տնքոցով.— Բա չի՞ ասի, թէ հիւանդ էր ինչու էն ժամանակ չասիր :

Լռեցին՝ մտքերի մէջ ընկած. զգում էին, որ Զաքարը գնայ էլ, միեւնոյն է, ոչինչ չի օգնի, հրաշքը միայն կարող է փրկել հարսին: Գուցէ ծերունուն էլ վնասեն — չթողնեն ետ գայ. չէ՞ որ հիմա նրանք գազազածփողոցներն են ընկած՝ մարդ չեն նխայում: Մեղք է, ծեր մարդ է:

— Լաւ, ի՞նչ պիտի անենք էն ժամանակ, — ասաւ Մարտիրոսը:— Մի բան պիտի անենք, էս - պէս հո չի կարելի թողնել: Նորից որ գան՝ մէկի տեղ երկու - երեքը կը տանեն:

Ամէնքի սիրտն ահ ընկաւ.կարող է, ի հարկէ, այդ էլ պատահել, Թուրքից ամէն ինչ սպասելի է, մտածեցին նրանք եւ դարձեալ գտան, որ միակ ելքը էլի այն է, որ Զաքար ապին գնա խնդրի: Բայց այստեղ էլ այն երկիւղը կար, թէ ծերու - նուն կարող են վնասել — սպանել հէնց ճանա - պարհին :

Զաքար ապին սակայն այդ երկիւղը չունէր կարծես :

— Ամէն բան կ'անեմ՝ մենակ թէ խեղճ հար - սին ու մեզ փրկեմ խայտառակութիւնից, — ասաւ նա, վերջապէս, ու չարժուեց տեղից :

Ու այդ միջոցին, երբ նրանք մի երկու քայլ էին արել՝ թոնրատանից յանկարծ լացի ձայն լսե - ցին: Ուրեմն իմացել են,— անցաւ նրանց մտքով:

Ո՞վ էր յայտնել արդեօք... յետոյ պարզուեց, որ յայտնողը եղել է դարբնի կինը. իմացած լինե - լով իր տատմէր - կեսրոջից:

Երբ նրանք ներս մտան՝ Զաքարի կինը՝ Զա - ւէին այդ նիհար պառաւը իր չորչորուկ ձեռներով գրկել էր հարսի գլուխը եւ լալով կրկնում էր,

— Ես մեռած չեմ, որ քեզ տանեն: Դեռ մե - ռած չեմ ...

Իսկ հարսի ուսերը չարունակ ցնցւում էին նրա գրկում ...

(9)

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

ցէն ընկեր Վահէ Մանուկեանի ներկայութենէն, հրաւիրեց զայն երկու խօսք ըսելու: Ընկեր Մանուկեան բերաւ յարգանքի բաժինը Նոր Սերունդի կողմէ օրուան տօնին եւ վերջացուց ըսելով: Մենք Նոր սերունդականներս մարզուելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան թեւին տակ, պիտի դառնանք իսկական ժառանգորդները անոր իտէալներուն: Հանդէսը փակուեցաւ «Բամ փորոտանով»:

★ Այս առթիւ Վարուժան կոմիտէն հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ Սէնթ Էթիէնի սանուհիներուն եւ իրենց ղեկավարին Տիկին Շատարեւեանին, որ իրենց խմբերգով եւ պարերով մեծ փայլ տուին մեր հանդէսին:

Վարուժան

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին նախարարութեան տնտեսական գործերու փոխ նախարարը —որուն հրաժարման լուրը հաղորդած էինք մեր երէկուան թիւով — հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն.— Տնտեսական տագնապ պիտի չըլլայ Ամերիկայի մէջ գոնէ մօտաւոր ապագային: Գիներու անկում կարելի չէ հիմակուհիմա: Տասնեակ տարիներ պէտք պիտի ըլլան աշխարհը վերականգնելու համար: Մարշըլի ծրագիրը չի կրնար յաջողիլ եթէ չիրագործուի ազատ փոխանակութիւնը ազգերու միջեւ: Ամերիկան պարտաւոր է իր մասնակցութիւնը բերել Եւրոպայի վերաշինութեան աշխատանքներուն, այլապէս տնտեսական համատարած քայքայում մը կրնայ սպառնալ նաեւ իրեն:

ԱՆԳԼԻՈՅ տնտեսական գործերու նախարարը, Սըր Սթէֆըրտ Քրիփս, յայտարարեց որ «երկրին ոսկիի միթերքը ինչպէս նաեւ ելմտական ուրիշ պահեստներ անբաւական են նոյնիսկ 12 ամսուան համար: Արտածումներու յաւելումը եւ ներածումներու աստիճանական կրճատումը կրնայ արժեզրկել Թղթադրամը: Այդ վտանգը կանխելու համար է, հաւաստեց նախարարը, որ նոր լեմտացոյց մը պիտի ներկայացուի խորհրդարանին»:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակը լուրջ մտահոգութիւններ կը պատճառէ կառավարութեան: Ամէն յարաբերութիւն Աղեքսանդրիոյ եւ երկրին մնացեալ շրջաններուն միջեւ, խզուած է: Եգիպտոսի երկրորդ մայրաքաղաքը որ մէկ միլիոն բնակչութիւն ունի, բոլորովին կղզիացած է եւ ոչ ոք իրաւունք ունի դուրս ելլելու: Կարգ մը դէպքեր պատահած են նաեւ Գահիրէի մօտերը: Հոկտ. 15ին 358 հոգիներ եւս վարակուած էին:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Բացառիկ ներկայացում երկուշաբթի 3 Նոյեմբեր 1947, ժամը 20ին Սառա պէռնար թատրոնին մէջ:

Արա Գեղեցիկը

Նաիրի Զարեանի տաղաչափեալ Արա Գեղեցիկին Խաղարկութեան կը մասնակցին Փարիզի գրեթէ բոլոր հայ դերասանները: Հինգ ամիսէ ի վեր կը տարուի լուրջ աշխատանք եւ պիտի խաղցուի գրեթէ առանց Ճշմարելու յուշարարին ներկայութիւնը: Ա. Գ.ը ունի նաեւ ութ գուսանական երգեր, որոնք յօրինուած են երաժշտագէտ Պ. Ա. Ալէմշահի կողմէ: Ունի նաեւ մեհենական պարեր, Շամիրամ թագուհիի պալատին մէջ:

Արա Գեղեցիկին բեմադրութիւնը պիտի կատարէ Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայանի դիւցազներգութիւնը, չափահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք: Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

ՃԱՇԱՐԱՆ ՏԱՄԱՍ. ՄԱՐՍԷՅԼ

Անոնք որ Մարսէյլ պտոյտի գալ կ'ուզեն կ'արժէ որ այցելեն

ՍՈՒՐԷՆ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

4 Traverse du Mont de Piété, Marseille

(Angle Rue d'Aix No. 1)

Ուր պիտի գտնեն ամէն ճաշակ գոհացնող Արեւելեան եւ ֆրանսական համեղ կերակուրներ, Միջերկրականի թարմ ձուկերը անպակաս են մեր մօտ: Անթերի սպասարկութիւն եւ մաքրութիւն: եւ դիւրամատչելի գին:

Րաֆուր եւ օդասուն սենեակներ կրնամ ապահովել եթէ կանուխէն հեռագրուի:

Tél. Colbert 41-92:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17. rue Daumesnil - 13e

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ:

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին:
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

●

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:
Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար:

⁂

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ 19 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն յետոյ «Սաքրէ Քէօր» սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

●

ԻՍԻԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Մանրամասնութիւնները շուտով:

Սրտի դառն կսկիծով կը յայտնենք մեր սիրելի մօր, կեսրոջ, զոքանչին եւ տատիկին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՈՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 16ին 1947: Թաղման տխուր արարողութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ 18 հոկտ. առաւօտուն ժամը 10ին, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին:

Սգակիրներ որդիները, աղջիկները, հարսները, փեսաները, թոռնիկները, (146 rue re l'Université.

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

Ա Ր Թ Օ Պ Ե Ն Ո Ն

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին Կավօյի սրահը.—
Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ ՕՐ Պ.ՔՈԼՈՄՊ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած՝ Սեբաստահայերու Նահանգային Միութեան Փարիզի կեդրոնական վարչութեան կողմէ, այս կիրակի 19 Հոկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Անիէրի Հայկ. դպրոցի սրահին մէջ 34 rue Villa Rouveyrol, Asnières: Պիտի կազմուի Անիէռ - Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը տեղւոյն հայրենակիցներու փափաքին վրայ: Ներկայ պիտի ըլլան կեդրոնական վարչութեան անդամները: Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ ընտանեկան խնճոյք: Մուտքը ազատ է: Կը հրաւիրուին Սեբաստիոյ եւ նահանգներու հայրենակիցները իրենց ընտանեօք: Հանգանակութիւն չկայ:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՋՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալոն Մադընոյի մէջ, 86 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի դլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է առնել թատրոնի իրիկունը կիշէէն:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մարլիս Ահարոնեանի

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին

Pleyel տան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի ֆլութահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris: Տոմսերու գինը 150, 100 եւ 75 ֆրանք:

Դիմել՝ Հրանդ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65: Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69 Ճպալուեան 46 rue Richer, Pro. 25-46:

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻԼ Կ'ՈՒԶԷՔ

Պայմաններուն համար դիմել անձամբ կամ նամակով՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

3 rue Henry - Say, Asnières, Seine

Դիւրացոյց մեթոտ՝ հայերէնով կամ ֆրանսերէնով կրնայ բացատրել դասերը:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները յառաջիկայ չորեքշաբթի հոկտ. 22ին, ժամը 7ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պատասխանատու ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը հոկ. 23ին, շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի G. սրահը:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին: Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. ԳՈՐԵԱՆԷ «Յառաջ»ի խմբագրութեան հանդիպիլ:

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱԿՈՒՄԲԻՆ
19 Հոկտեմբեր Կիրակի

Կը հրաւիրուին վիէնահայ հասարակութիւնը, ինչպէս նաեւ հետեւեալ շրջաններու ընկերները եւ համակիրները: Լիոն, Տէսին, Կրընոպլ, Սէն Թ'էթիէն, Սէն Շամոն եւ Վալանսի:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Կ. Խաչի սանուհիները: Կ'երգէ Օր. Տէրվիշեան:

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինէն եւ բանախօսութենէն անմիջապէս վերջ՝ ընկերահամակրական խնճոյք, ճոխ պիւֆէ:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Պոմոնի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ, ըստ Հայր. Լիազօր պատուիրակ Գեր. Արտաւազդ Ս. Արք.ի հրահանգին՝ Պոմոնի եւ շրջակայից Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ եւ Սէն Ժէռոմի Դպրաց Դասերու եկեղ. չորս աստիճան ստացող 20 դպրաց վկայականներու բաշխման Հոգեւոր հանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ 19 հոկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Պոմոնի նորակառոյց Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ, նախագահութեամբ Առաջ. փոխ. Տ. Գալուստ Ա. քհնյ.ի: Ներկայ պիտի ըլլան բոլոր քահանայ հայրերը: Կը հրաւիրուի ժողովուրդը այս Հոգեւոր հանդէսին: — Դպրապետ-քարտ. Լ. Ճէրահեան

T. S. F.

Ջինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուել մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն: Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԸ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դըժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Օրաթ. 10 Ֆր.
Tél.: GOB. 15-70 — C. C.P. Paris 1678-63
Dimanche 19 Octobre 1947 Կիրակի 19 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année No 5166-Նոր շրջան թիւ 775 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՂՋՈՅՆ «ԲԱԶՄԱՎԷՊ»ԻՆ

Վենետիկի Միաբանութիւնը մեծ շուքով կը տօնէ այսօր «Բազմավէպ»ի հրատարակութեան հարիւրամեակը :

Հանդիսութեանց ներկայ պիտի ըլլան Սփիւռքի հայ մշակոյթին վաստակաւո՛ր ու երիտասարդ դէմքերը — կամ առնուազն այն բախտաւորները որոնք կրցած են հարթել անցագրային դժուարութիւնները :

Վենետիկը միայն կրօնական համայնքի մը սրբավայրը չէ անշուշտ այլ տեսակ մը հայկական կաճառ՝ արժանի մեր անվերապահ գուրգուրանքին եւ քաջալերութեան :

Կարելի չէ տալ մեր գրականութեան պատմութիւնը, առանց յիշելու այն հսկայ աշխատանքը զոր Մխիթարեան հայրերը կատարեցին մասնաւորաբար վերջին հարիւրամեակին :

Արեւմտահայ թէ արեւելահայ գրականութեան զարթօնքը հաւանաբար շատ բան կորսնցնէր իր լրութենէն եթէ չունենայինք Վենետիկը : Եւ Վիեննան բնականաբար :

Ադրիականի մանրանկար կղզիին մենաստանին մէջն էր որ Մխիթարեան հայրերը, քրտնաջան աշխատանքով, «լոյս աշխարհ» բերին՝ դարերու ընթացքին, աստիճանաբար, մոռացութեան մատնուած մեր ոսկեղնիկ լեզուն :

Քաղաքական աւելի դժնդակ պայմաններու մէջ ապրող մեր գրական մշակները՝ Պոլսէն մինչեւ Թիֆլիզ, թերեւս չունեցան միեւնոյն հնարաւորութիւնները :

Ինչ ձեւ որ կատարուեցաւ Վենետիկի — կամ Վիեննայի — վանքերէն շրջապատէն դուրս, մնաց կիսատ : Մխիթարեաններն էին որ կրցան գերազանցապէս հիմնական ու տեւական աշխատանք թափել՝ փրկելու համար մեր Ոսկեդարու մատենագրութեան գոհարները :

Ո՞վ պիտի ունենար այս վանականներուն ժամանակը, համբերութիւնը եւ գրաբարի սէրն ու հմտութիւնը՝ թարգմանելու համար դասական եւ ժամանակակից օտար գրականութեանց գլուխ-գործոցները :

Միայն գրաբարի վերածնունդը կամ մեր «մեծաքանչ»ին գիտական ուսումնասիրութի՞ւնը :

Հապա՞ իրենց հետաքրքրութիւնը աշխարհաբարի հանդէպ :

Կարելի է, անշուշտ, վիճիլ իրենց հեղինակութեանց կամ մշակած լեզուին գեղարուեստական արժէքին մասին :

Բայց ո՛չ մէկ բարեմիտ քննադատութիւն կրնայ ստուեր ձգել այն բեղուն գործունէութեան վրայ զոր Վենետիկը ունեցաւ՝ մասնաւորաբար Բագրատունիներու, Հիւրմիւզներու, Ալիշաններու, կենսատու շունչին տակ :

Սուրբ Ղազարի մենաստանը եղաւ ջահ մը, երէկ, մեր ուղեկորոյս մտաւորականութեան համար :

Կրնայ տակաւին շատ երկար տարիներ վառ պահել ան իր ճրագը եթէ ազգին երեւելիները հետաքրքրուին իր ապագայով, իր պարբերաթերթերով ու մանաւանդ իր դպրոցներով :

Մենք չէինք որ պիտի ուրանայինք Հայաստանի արուեստի եւ գրականութեան վերելքը :

Բայց պիտի ուզէինք որ Երեւանն ալ, իր կարգին, ցոյց տար, մեր հրաշափառ լեզուին հանդէպ, այն նախանձախնդրութիւնը զոր Վենետիկը ունի եւ պահէ անոր տոհմիկ նկարագիրը :

Սփիւռքի գրականութեան նորահաս սերունդին համար ալ Վենետիկը կրնայ ըլլալ ներշնչումի աղբիւր :

Որպէսզի կարդայ մեր դասական մատենագրութիւնը եւ սորվի ու զարգացնէ մեր լեզուն, փոխանակ ամուլ վէճերով ժամավաճառ ըլլալու :

Առանց անդուլ աշխատանքի, առանց նուիրումի, դժուար թէ Վենետիկի վանականները ի կատար ածէին իրենց ստանձնած դերը :

Կէս ճամբան մնացած պիտի ըլլայինք իբրեւ ազգ եթէ չունենայինք մեր մշակոյթը :

Այդ մարզին մէջ Վենետիկի եւ մնացեալներուն կատարած աշխատանքը արժանի է ամէն գնահատութեան : Սրտագին ողջո՛յն իրենց :

Ժ.

ՄԵԾՆ ՄԽԻԹԱՐԻ ԿՂԶԻՆ

(ALLÉGORIE)

Ցողնած, պարտասած, ջղաքամ՝ նստաւ աւազին վրայ, մորթի գոյն :

Խաղաղ էր ծովը :

Հրեշտակները իջեր էին ծովուն վրայ եւ նստեր՝ կ՚ասեղնագործէին : Արեւը ալրշում կ՚երկարէր իրենց ու նարօտ : Ու կը լսուէր Շնորհալիին ձայնը, ամպերուն ետեւէն :

Մեծն Մխիթար, հալածանքին վախը տակաւին հոգւոյն մէջ, չէր կրնար սակայն հաղորդուիլ խաղաղութեամբ : Սրտին բաբախումը, ահազանգի մը պէս միշտ տագնապալի, անդոհանքով կը լեցնէր հոգին : Բայց յոգնած էր, շա՜տ էր յոգնած :

Գլուխը դրաւ մախաղին վրայ, աչքերը յառեց ծովուն :

Ալիքները վարդի թերթերու մեծութիւնն ունէին : Հորիզոնը՝ մեղրի գոյն : Շնորհալի կ՚երգէր, — Կիլիկիոյ լեռներուն վրայ՝ արթնութեան կը կանչէր Հայոց զօրքը, պահապան հայ լեզուին, պահապան հայ մշակոյթին :

Բարբարոսներուն խուժակէն պահպանելու համար չէ՞ր միթէ, որ ինքն ալ, Մեծն Մխիթար, մախաղին մէջն էր լեցուցեր հայկական մագաղաթները եւ վազեր դէպի արեւմուտք : Որպէսզի յաւիտեա՛ն չմարի Հայկազեան Զայնը, մեր բարբառն աստուածաքնար :

Մեր լեզո՛ւն :

Տաճարաձեւ, — արմատը Նայիրեան աշխարհի ապառաժներուն մէջ, գմբէթը Աստուծոյ օթեւանին խորովիքին մէջ :

Լեռնաձեւ, — [illegible] լու համար :

Հայերէն լեզո՛ւ, Արաքսի պէս ըմբոստ՝ որ կը հոսի, որ կը սուրայ, ինչպէս երիվար մը՝ առանց կամուրջներու օգնութեան եւ առանց ասպատակողներու թամբին :

Խոնջէնքը, աւելի ծանր, յաղթեց հալածանքի վախին, ու Մեծն Մխիթար քնացաւ, թէեւ սրտիկը դող : Ու երազ տեսաւ :

Նորէն ծով էր եկեր, — փրկութեան միակ ճամբան :

Խելօք ծով մը, երեսը ձուկի թեփի պէս : Ամպի մր ճեղքէն լոյսի ջրվէժ մը հեռուն : Խոժոռ բան մը կար, սակայն, մթնոլորտին մէջ : Եւ ամպերը կ՚աշխատէին ծածկել տագնապի մը պատրաստութեան նշանները :

Մեծն Մխիթար կը նայէր ծովուն, վախով եւ անձկութեամբ, հայերէն ձեռագիրներու մախաղը սրտին սեղմած :

Յանկարծ փուշերու պէս փոթփոթեցաւ ծովը, ուղտափուշի եւ դժնիկի դաշտ դարձաւ, յետոյ ալիքները բարձրացան, յառաջ արշաւեցին, ցամաքին վրայ սուրացին, պաշարեցին զինք : Ահա Մեծն Մխիթար ծովուն մէջ, մերթ ջրասոյզ, մերթ ալեծուփ : Տեսնողը պիտի վկայէր, որ այլեւս պիտի կորսուէր ծովամոյն :

Մեծն Մխիթար աղօթեց .

— Տէ՛ր, գէթ այս մախաղը փրկէ՛, դուն որ քու ճառագայթէդ շամանդաղ մը դրեր ցեղիս այս ստեղծագործութիւններուն մէջ՝ մի՛ թողուր որ կորսուի ջրամոյն :

Եւ յանկարծ լոյսի շեղբ մը ճեղքեց ամպերը, սաստեց ալիքները՝ որոնց վրայ կը հանգչէր մախաղը : Մեծն Մխիթար ապշութեամբ դիտեց որ մախաղը դարձաւ նախ լաստ մը, որ ծփաց պահ մը, ինքն ալ լաստին վրայ : Յետոյ դարձաւ կղզի :

... Արթնցաւ :

Ծովը կը ծփար իր ոտքերուն առջեւ՝ ծաղկած ճշենիի պարտէզի մը պէս : Հեռուն, այն կղզին, որու վրայ պատսպարած էր երազ ալեկոծութեան միջոցին : Աղօթող աբեղայի մը պէս, ծնրադիր այլ ձեռքերը երկինք երկարած, ցամաքի այդ բեկորը կը փառաբանէր կարծես Աստուած, որ յաւիտենականութիւն էր տուեր Մխիթարի լեզուին :

Այդ կղզին տաճար մըն է, կ՚ըսէր, ծովուն վրայ, հիմերը ջուրերու թագաւորութեան մէջ, ու գմբէթը ամպերու թագաւորութեան մէջ :

Այդ կղզին սկիհ մըն է թերեւս, զոր Աստուած լեցուցած է ամբրոսիայով, աշխարհին հաղորդելու համար բանաստեղծութեամբ եւ երաժշտութեամբ թրթռուն ժողովուրդի մը արբշռանքին խորհուրդը :

Ցամաքի այդ կտորը կը կոչուի Մեծն Մխիթարի կղզի :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գործադուլի տագնապը

Հակառակ բոլոր լաւատես ակնկալութեանց, փապուղիի եւ հանրակառքերու գործադուլը կը շարունակուի : Հակասական լուրեր շրջան կ՚ընեն օրն ի բուն : Հինգշաբթի օր մեծ յոյս կար որ գոնէ փապուղիին սպասարկութիւնը սկսէր, իբրեւ առժամեայ կարգադրութիւն մինչեւ որ համաձայնութեան եզր մը գտնուէր կառավարութեան եւ շահագրգռուող արհեստակց. Միութեանց միջեւ : Ի դերեւ ելաւ այդ յոյսը եւ մայրաքաղաքին բնակչութիւնը կը շարունակէ ճամբորդել բեռնատար կառքերով : Վէճը կարգադրելու կարելիութիւն չկայ եթէ Աշխատաւորական Դաշնակցութեան համակիր Միութիւնները զիջողութիւններ չ՚ընեն :

Կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն շնորհիւ կը յուսացուի որ այսօր գէթ մասամբ պիտի կրնայ սկսիլ երթեւեկը, հակառակ սէնտիքային խափանարար գործունէութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հաղորդեն որ պատերազմական վիճակ հաստատուած է ռուսական սահմանագլուխին վրայ, Խորասանէն հիւսիս, Պարսիկ հրամանատարը ազդարարած է տեղական բնակչութեան որ արգիլուած է քաղաքական հաւաքոյթներ կազմակերպել : Սպայակոյտի պետը, զօր. Ռազմարա կը հերքէ այն զրոյցները թէ խռովութիւններ պատահած են :

ՀԵՏԶՀԵՏԷ աւելի մեծ թիւով մահեր կը պատահին Եգիպտոսի մէջ համաճարակին պատճառաւ : Վարչապետը, Նոկրաշի փաշա, յայտարարեց հինգշաբթի օր որ կացութիւնը չափազանց մտահոգիչ բնոյթ ստացած է :

ԻՆՉՊԷՍ ՀԱՂՈՐԴԱԾ էինք մեր երէկուան թիւով, Անգլիա եւ Ամերիկա որոշած են քանդել Գերմանիոյ իրենց գօտիներուն գործարանները : Քառասուն հազար գերմանացի բանուորներ հրաման ստացած են քանդումի աշխատանքներուն սկսելու : Մերժումի պարագային, իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն : 682 գործարաններ դատապարտուած են մինչեւ հիմա : Այս թիւին մէջ են մասնաւորաբար Քրուփի, Բայնմէթալի եւ Ֆարպէն... համաձայն Փոցտամի որոշումներուն : Մնացեալները պիտի բաժնուին դաշնակիցներուն միջեւ :

ԱՄԵՐԻԿԱ Ֆրանսայի պիտի փոխանցէ Գերմանիոյ նաւատորմին մէկ մասը : 12 ականահաւաք, 3 թորփիլահալած, 7 պահականաւ, 2 թորփիլակիր եւայլն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ պաշտօնապէս կը հաստատուի որ Խորհ. Միութեան 1947ի հունձքը եղած է շատ առատ եւ կարելի պիտի ըլլայ մեծ քանակութեամբ ցորեն արտածել : Անգլիա յոյս ունի որ կրնայ ստանալ մէկ միլիոն թոն եթէ ընդհատուած առեւտրական բանակցութիւնները վերսկսին, իսկ ֆրանսական կառավարութիւնը անցեալ շաբթու հաղորդեց որ Մոսկուա սկզբունքով համաձայն է մէկուկէս միլիոն թոն ցորեն ուղարկել Ֆրանսա : Միւս կողմէ, սակայն, խորհրդային իշխանութիւնները դիտել կուտան որ նախապատուութիւն պիտի տան իրենց ժողովուրդին՝ նկատի ունենալով այս վերջիններուն կրած զրկանքները հինգ տարիէ ի վեր :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ 16 պետութեանց տնտեսական խորհրդաժողովը, ընդառաջ երթալով ամերիկեան կառավարութեան խնդրանքին, յուշագիր մը ներկայացուցած էր քայքայուած տնտեսութիւն ունեցող երկիրներու անմիջական կարիքներուն մասին : Ուաշինկթընի կառավարութիւնը նոր դիմում մը կատարած է շահագրգռուող պետութեանց մօտ՝ պահանջելով աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ այս վերջիններուն սեփական միջոցներուն մասին : Այս տեղեկութիւնը անհրաժեշտ կը նկատուի՝ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ձայնասփիւռը կը գանգատի որ Անգլիոյ Էլիզապէթ իշխանուհիին յառաջիկայ ամուսնութեան արարողութեանց հրաւիրուած չեն կաթոլիկ եկեղեցիի ներկայացուցիչները : Անգլիա ունի 3.486.00 կաթոլիկներ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն որ Շուէտի կառավարութիւնը զինուորական խարիսխներ պիտի տայ Միացեալ Նահանգներուն : Այս մասին ակնարկութիւններ ըրած է Շուէտի պաշտպանութեան նախարարութեան պաշտօնատարներէն մէկը՝ ամսագրի մը մէջ :

«ԻՆՉ ԿՈՒՏԷ ԵՒՐՈՊԱՆ» : Այս մասին ուսումնասիրութիւններ կատարած է Անգլիացի բժիշկ մը որ կուտայ հետեւեալ շահեկան տեղեկութիւնները իւրաքանչիւր երկրի պայմաններուն մասին — Տանըմարքա՝ կացութիւնը շատ լաւ է : Շուէտ՝ բաժնեչափի դրութիւնը ձեւական է, ունի ամէն տեսակ ուտելիք : Զուիցերիա՝ առատութիւն չկայ, բայց հասարակ աշխատաւորը չի տառապիր զոլի պակասէն, Ֆրանսա եւ Իտալիա՝ սեւ շուկայով կարելի է ճարել ամէն բան,

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Հայոց դասական պատմութիւնը զոր մեր ժամանակին կը դասախօսէին, կը բաղկանայ չորս հրջաններէ :—

Ա.— Հայկազեան Թագաւորութիւն :
Բ.— Արշակունիք :
Գ.— Բագրատունիք, եւ
Դ.— Ռուբինեանք կամ Կիլիկեան Հարստութիւն(*) :

Եւ այս չորս Թագաւորութեններէն որ տեւած է շուրջ 2000 տարի, ի՞նչ է մնացած այսօր :

— Զուարթնոցի մը հիմերը, Հռիփսիմեանց եկեղեցին, նաեւ փառաշուք Անիի ու քանի մը պատմական տաճարներու բեկորները, եթէ երբեք անոնք ալ մնացին կանգուն, քանի որ 1920էն ի վեր ինկած են դարձեալ բարբարոսներու կլանքին մէջ : Իսկ, երբ վերջին խլեակ այդ բոլոր փառքերուն, հոս Փարիզի մօտ, Սէն Տընիի մռայլ գմբէթին տակ, խորշի մը անկիւնը, ուրիշ բազմաթիւ քարետակ կողքին, շիրիմ մը՝ «վերջին Թագաւոր Հայոց »ին :

Կիլիկիոյ անկումէն մինչեւ արդի Հայաստանին կանգնումը, սակայն, կայ ուրիշ «Հարստութիւն» մը, աւելի տեւական քան Թագերը եւ աւելի կենդանի քան պալատները, Մշակոյթի հարստութիւնն է այդ եւ այդ նոր Հարստութեան վերահաստատիչն է՝ ծագումով հայ քրիստոնեայ, բայց հալածանքէ հալածանք կաթոլիկացած եւ Ադրիականի մէկ կղզեակին մէջ իր շունչը առած Սեբաստացի վարդապետ մը որ կը կոչուի Մխիթար (1717) :

Արեւելքէն արեւմուտք եւ փոխադարձաբար, դարերու ընթացքին գիրար խաչաձեւող արշաւանքներու ոտքի կոխան, եւ վերէն ու վարէն հոսող վայրագ ցեղերու սուրին ու աւերքին տակ հեծող հիւծող Հայաստանէն՝ երբ իր ամբողջ ուժն ու գոյքը կորուսած էր, ի՞նչ կը մնար, եթէ ոչ իր քաղաքակրթութիւնը : — Ոսկեդարէն ու իր յաջորդութենէն մնացած գիրքի կտորներ, մագա[illegible] անցած մտաւոր նշխարներ : (Զէ՞ որ զմայլելի Եզնիկին ձեռագիրը գտնուած էր գեղջուկ տունի մը կարասին իբր կափարիչ) :

Մեր անկախութեան կորուստէն վերջ, եւ բաւական ալ առաջ արդէն շիջած էր մշակոյթի լոյսը : Մեծ Թարգմանիչներու ոսկեղինիկ լեզուն դարէ դար շրջափոխուեցաւ ու տկարացաւ՝ կարծես ուղիղ կապուած ըլլար մեր քաղաքական պայմաններուն : Միանական կամ խմբական գրական գործունէութիւնը դադրած էր, գրոց լեզուին յաջորդած էր աշխարհիկ լեզուն, իսկ երկարաշունչ աշխատանքները կը փոխարինուէին քնարերգական կտորներով, ըլլայ կրօնական, ըլլայ աշխարհիկ : Շնորհալի վերջին ցոլքը կը մնայ եկեղեցական քերթողութեան : Անկէ յետոյ, աշուղներու շրջանն է որ կը սկսի սիրոյ, ուրախութեան, գինիի կամ բարոյախօսական տաղերով՝ ներշնչուած պարսիկ եւ թուրք քերթողներէ :

Ազգը դարումար, իր մշակոյթն ալ միասին, մինչեւ որ, Մխիթար վարդապետ իր մէջ կոչումը զգաց փրկելու՝ կորուստի դատապարտուած մեր մշակոյթի մնացորդները եւ վառ պահել Սահակ-Մեսրոպի մարելու վրայ եղող ջահը :

Սեբաստացի երիտասարդ վանականը փորձեց իր մտքին հաղորդակից աշակերտներու խումբ մը պատրաստել բայց հալածուեցաւ եւ այդ հալածանքը զինքը հասցուց մինչեւ Վենետիկ, ուր օրուան Պապը անոր տրամադրեց ամայի փոքր կղզի մը՝ Սուրբ Ղազար որ յետոյ պիտի դառնար, կառուցուէր, բարգաւաճէր եւ ըլլար հայկական Նոր Հարստութեան մը մայրաքաղաքը, փարոսը մեր մշակոյթի փրկութեան՝ ամեհի փոթորիկներէ յետոյ եւ պահուն :

Ուրեմն, ազգային պատմութեան մէջ, անվարան, Լուսինեաններէն յետոյ եկած իշխանութիւնը կրնանք իբր յաջորդ՝ կոչել ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ :

Մխիթար կորիզը դրաւ միաբանութեան մը որ պիտի տար ազգային մտքի եւ աշխատանքի տիտաններ : Իր իտէալը մշակոյթն էր ոչ թէ կրօնական այլ աշխարհական իմաստով : Հիմնեց, սարքեց, զարգացուց մտաւորական վառարան մը՝ փրկելու համար հայ մշակոյթն ու անոր փառաւոր անցեալին խլեակները : Իր առաջին գործը եղաւ իր աշխատասիրած Հայերէնի Քերականութիւնը ու Հայկազեան Հսկայ բառարանը տպագրել իր նորահաստատ տպարանին մէջ եւ հաւաքել մեր մատենագրական գանձերը՝ զանոնք վերակառուցանելու եւ վերարժեցնելու համար : Եւ հոյլը իր աշակերտներուն ու աշխատակիցներուն լաւագոյնս գլուխ հանեցին գերազանցապէս ազգային փրկարար այդ մեծ գործը, գրական, մատենագրական ու կրթական երրեակ գիծերով :

Որչա՜փ արդար է Պետուշի որակումը՝ կոչելով Մխիթարը մեր երկրորդ Լուսաւորիչը :

Եւ ես կը զարմանամ թէ ինչո՞ւ, Եկեղեցին զայն չի դասեր Սուրբերու շարքին, երբ նոյնիսկ յիմարներ եւ լուսնոտներ կոչուած եւ ընդունուած են այդ դասին մէջ...

★

Երբ նորափետուր երիտասարդ գրողներ էինք՝ մեր յաւակնութիւնը կը կարծէր գրականութիւնը գտնել քերթուածներու եւ նորավէպերու մէջ միայն : Կը զարմանայինք որ մեր «Մանզումէ»ին խմբագրապետը Քասիմ հետաքրքրութեամբ կը կարդար «Բազմավէպ»ը, ուր աչք մը նետելով կը գոհանայինք մենք, գտնելով այնտեղի քերթուածները կրօնական ու տափակ, իսկ աշխարհաբարը յետադէմ ու պաղ : Բայց Քասիմ չէր դադրեր մեր ցրտութեան դիմադարձելէ .

— Եթէ Մխիթարեանները չըլլային մենք ֆիթապարզ Արնաուտներ (անգիր Ալպանացիներ) պիտի ըլլայինք ...

Տարիները երբ գիտակցութիւնն ու իրերու ճանաչումը խտացուցին մեր մէջ, մենք ալ խոնարհեցանք այն հսկայական ու անմահ աշխատանքին առջեւ որ Մխիթարեաններունն էր եւ եւ զոր կարելի չէ ուրանալ ու ստուերել ոեւէ ձեւով :

Մինչեւ հինգերորդ դար յետադարձուելու ենք գտնելու համար այնպիսի թանկագին համաստեղութիւն մը որպիսին որայ կապեց Մխիթար . — Զամչեաններ, Ինճիճեաններ, Աւգերներ, Բագրատունիներ, Հիւրմիւզներ, Ալիշաններ, յիշելու համար երիցագոյնները : Եւ ասոնց շարունակութիւնը Վենետիկ ու Վիեննա, այնքան բազմարժէք :

Մխիթարեանները՝ կղզեակ ըլլալով հանդերձ չկղզիացան, այլ իրենց լոյսի վառարանները տարածեցին Վենետիկ, Մուրատ-Ռափայէլեան, Բատումա, Պոլիս, Կովկաս, Թուրքիոյ ուրիշ կեդրոններ եւ [illegible] գաղթէն յետոյ մինչեւ Փարունդներ :

Թրքահայոց մտաւոր զարթօնքին, արեւմտեան մտածողութեան եւ յեղափոխական սերմերուն Պոլսոյ երիտասարդութեան մէջ տարածումին գլխաւոր դերակատարներուն մէջ են Մխիթարեանց կրթարաններուն հասցուցածները :

Հայութիւնը երախտապարտ է այս շքախումբին որ փայլեցուց իր մշակոյթը, փրկեց մահուան դատապարտուած իր բազմաթիւ նշխարները եւ լոյս սփռեց : Մխիթարեանց վանքը՝ պահակը ու աւանդապահը եղաւ ու պիտի ըլլայ մեր մտաւորական հարստութեան : Քաղաքական մրրիկներէ հեռու մեր արժէքներուն Գանձարանն է ան : Եւ այս պատճառով իսկ մենք բոլորս գուրգուրանքով պէտք է հրջապատենք զայն ու սիրենք :

Այս տողերը կը գրենք լուռ չանցնելու համար, այսօր, երբ այդ մենկուսի կղզիին մէջ կը տօնուի արժանաւոր փայլով մը Միաբանութեան պաշտօնաթերթին՝ Բազմավէպի հարիւրամեակը : Իրաւամբ բազմավէպ ուր հարիւր տարիներ մեր մշակոյթի բոլոր փորձերն ու ջանքերը թափուած են աննախընթաց յարատեւութեամբ մը :

Փարիզի մեր «մտաւորական»ները որոնք այս լոյս-քաղաքին մէջ գտնուելու իրենց մնափառութիւնը անիրաւ կերպով կը տարածեն միւս գաղութներուն վրայ, ինչո՞ւ չեն աճապարեր սարքելու — աղքատ թէյասեղաններէ դուրս — մշակոյթի տօնը որ առաջ կը կատարուէր այնքան փայլուն, եւ ինչո՞ւ այս տարուանը գլխաւորաբար չյատկացուէր Մխիթարեանց Վաստակին, վաստակ որ կը մնայ եւ պիտի մնայ իր Արժէքին մէջ, որչափ ալ Մայր Երկիրը ուզէ իր մէջ կենդանացնել մեր ազգային մտաւորական ոյժերը :

★

... Ու երանի կուտամ, կ՚օրհնեմ Պոլսոյ մոլեռանդ մեր այն պատրիարքները որ հալածեցին այս երիտասարդ մտաւորական — վարդապետը իբր կաթոլիկ եւ հայ ժողովուրդը կաթոլիկութեան հրաւիրող, եւ զայն փախցուցին մինչեւ Վենետիկ : Ապա թէ ոչ, այսօր իր անունն իսկ անծանօթ պիտի մնար ոեւէ Տ. Ղուկասի կամ Թորոսի պէս եւ մենք զրկուած պիտի ըլլայինք այն անխորտակելի կոթողէն որ կանգնած է մեր մշակոյթի աշխարհին մէջ :

Կը տարուիմ մտածել նաեւ որ, Մխիթարի քաղաքականութեամբ, կաթոլիկութեան եթէ յարած ըլլայինք, արդեօք մեր քաղաքական ճակատագիրն ալ այլապէս տնօրինուած չէ՞ր կրնար ըլլալ :

Հարցական մը :

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(*) Այս «հարստութիւն» բառը ինչպէ՞ս մտեր է Հայոց մէջ իբր «արքայական ցեղ», չեմ գիտեր : Թէեւ իրաւ ըլլայ որ թագը՝ ինքնին հարստութիւն մը կ՚ազմէ :

ՆՈՐԱՅՐ ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻԻ ԱՆՏԻՊ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ես թողնում եմ մի կողմ, թէ որքան կտակի այս կէտը յարգուած է կամ չէ յարգուած, սակայն կը նկատեմ որ Նորայրի հայերէն ձեռագիրները եւ նրա անձնական մեծարժէք հայագիտական գրադարանը (առնուազն հազարից աւելի հայերէն հրատարակութիւն, առանց հաշուելու միւս լեզուներով գրքերը) մի ողորմելի 1810 քրօնով (մօտ 2000 ֆրանքի) վաճառում է 1922 թւին Գէօթէբորգի քաղաքի գրադարանին, — իսկ վեց թէ եօթը հարիւր օրինակ ֆրանսերէն, հայերէն Նորայրեան բառագրքի ուղարկուում է Եգիպտոսի Հայոց պատրիարքարանին, վերջինիս վճարել տալով ամբալաժի ու տրանսպորտի ծախքերը, — ինչպէս ինձ գրում է Գահիրէի Շուէտական դեսպանատան քարտուղար Պ. Պ. Անգէրը :

Ֆրէտրիկա - Բրէմէր Կանանց ընկերութիւնը իր պարտքը չէ համարում մի ցուցակ կազմել (ցուցակագրել) Նորայրեան ոչ գրքերի եւ ոչ էլ նրա ձեռագրների մասին : Ֆրէտրիկա - Բրէմէր կանանց ընկերութիւնը՝ շատ լաւ իմանալով որ իր մեծ բարեգործը միաժամանակ եւ նախ եւ առաջ մի մեծ գրական մարդ էր, եւ հայ գրականագէտ, — չի ծանուցում հայկական պարբերականների միջոցով հայ հասարակութեանը թէ գրական ինչ անտիպ ձեռագրեր են մնացել Նորայրից, թէ ինչ արկղ, — եւ թէ այդ Կանանց ընկերութիւնը մտադիր է ծախել եւ չի կարող նուիրել Եգիպտոսի Հայոց Պատրիարքարանին կամ մի այլ հայկական գրական հաստատութեան : Ֆրէտրիկա - Բրէմէր Կանանց ընկերութիւնը անգիտանում է՝ շնորհիւ իր անթոյլատրելի անփութութեան՝ շնորհիւ լեզուով, մի հայ գիտնականի եւ հայ մատենագրութեան նուիրուած մտաւոր աշխատանքը, մտքի արտադրութիւնը նախեւ առաջ հայ ժողովրդի սեփականութիւնն է, — ինչպէս մի շուէտացի գիտնականի, շուէտերէնով ու շուէտական մատենագրութեան վերաբերեալ ձեռագիր նախեւ առաջ Շուէտի ժողովրդին գտունքի առարկայ : Շնորհիւ այսպիսի անփութակ վերաբերմունքի՝ Նորայ[illegible] մնացել են անյայտ հայ հասարակութիւնից, մնացել են որպէս անպէտ թղթի կոյտ (Ֆրատրա տը պապիէ) ընկած եօթը տարի (1915—1922) Ֆրէտրիկա - Բրէմէր Կանանց ընկերութեան նկուղներում անխնամ, իսկ քսանեւչորս տարի (1923—1947) Գէօթէբորգի գրադարանի նկուղներում : Անգամ գրադարանապետը (Պ. Սէթ Հալբէրգ) գաղափար չի ունեցել, թէ Նորայրեան ձեռագրերը որտեղ են եւ ինչացու են : Նա զարմանքով ինձ հարցնում է իր նամակներից մէկում թէ ինչու եմ այդ պիտի արժէք տալիս Նորայրեան ձեռագրերին ?

Ես չեմ ուզում աւելի երկարել այն անխնամ վերաբերմունքի մասին, որին մատնուած են եղել Նորայրի ձեռագիրները այս 32 տարին : Նկատեմ այստեղ, որ շատ ձեռագրեր կորսուած պէտք է համարել, զոնէ առ այժմ, եւ պակասում են ձեռագրներ որոնց մասին Նորայրը խօսում է՝ որպէս աւարտած ու պատրաստ տպագրութեան : Երբ իմ պահանջով ու անթիւ գրաւոր բողոքներիս հետեւանքով յանձնուեցին Նորայրեան ձեռագրերը Ուպսալայի Համալսարանական գրադարանում, իմ քննութեան, — ապա նրանք իրանցից ներկայացնում էին մի կատարեալ ապուր, հիմնաւորապէս խառնուած, եւ այդ ձեռագրների կարգաւորումը կը պահանջէ մի ամբողջ տարուայ աշխատանք : Գէօթէբորգի քաղաքային գրադարանը ոչ ցանկութիւն, գիտակցութիւն ունի մի այդպիսի աշխատանքի անհրաժեշտութեան եւ ոչ էլ ուզում է Նորայրեան ձեռագրների վրայ 1 քրօն իսկ ծախսել, թէեւ այդ Նորայրը շուէտական բարեգործութեան ամբողջ 125 հազար քրօն է բաշխել ! Երբ ձեռքս էի առնում Նորայրի ձեռագրերը, ապա աւազի անձրեւ էր տեղում միջից, շատ թերթեր դեղնել սեւացել են, չորութիւնից փշրուած էին, մատիտով արուած դիտողութիւնները ջնջւում են եւայլն : Ես խնամքով փաթաթեցի եւ կապեցի քառասուն եւ չորս (44) կապոց Նորայրեան ձեռագրների եւ վերադարձի Գիւտէբորգի քաղ. գրադարանին, — ցաւելով որ Նորայր Բիւզանդացին այնքան կորցրել էր իր գլուխը, որ իր ձեռագրերը, որոնց վրայ նա աշխատել էր 40—45 տարի, շուէտացի կանանց «խնամքին» էր յանձնել, — փոխարէն մի աւելի նպատակայարմար կարգադրութեան :

Ես ստորեւ առաջ եմ բերում Նորայրի ձեռագրերի վերնագրերը, որպէս զի հայ հասարակութիւնը, եւ մասնաւորապէս հայագիտութեամբ հետաքրքրուող հաստատութիւններ ու անձինք, գաղափար կազմեն այդ ձեռագրների քանակի ու, մանաւանդ, որակի մասին :

1.— Բառագիրք Ստորին Հայերէնի ի Մատե-

նագրութեանց ԺԱ — ԺԷ դարուց,— Հինգ հաստ կազմած տետր - հատոր, վեց հազարից աւելի էջ, արտագրուած խնամքով, տպագրութեան պատրաստ ։

2.— Եզնիկ Կողբացի.—Կազմած տետր 235 էջ։

3.— Առաքելի Սիւնեցւոյ տաղաչափութիւնք, 85 չափազանց մեծադիր էջ, կարծես կրկնակի էջի մեծութիւն, եւ խնամքով արտագրուած ։

4.— Հայ Պարտէզ ։

5.— Վրիպակք, Աստուածաշունչ գիրս (Ծրնունդք եւայլն) ։

6.— Եւսէբի Պամփիլեա Կեսարացւոյ ժամանակականք եւայլն ։

7.— Փաւստոս Բիւզանդացւոյ պատմութիւն Հայոց թարգմանեալ յԱսորւոյն ։

8.— Ժողովրդական միջոցներ անասուններին ցաւերի դէմ ։

9.— Ղազարայ Փարպեցւոյ պատմութիւն եւ թուղթ առ Վահան Մամիկոնեան ։

10.— Եղիշէի (եւ ոչ Մամբրէի) ճառ ի Յարութիւն Ղազարու ։

11.— Գրիգոր Մագիստրոս, կազմուած երկու տետր, 518 էջ ։

12.— Աբրահամ Երէց .— 327 էջ, կազմուած տետր ։

13.— Յակոբայ Արճեցւոյ ճառք.— 329 էջ, կազմուած տետր ։

14.— Թուղթ Դաշանց ։

15.— Ամիրտովլաթ.— Օգուտ բժշկութեան, (Ամասիացի) ։

16.— Ամիրտովլաթ.— Անգիտաց անպէտ, (Ամասիացի) ։

17.— Պատմութիւն Աղուանից,— չորս հատոր տետր կազմուած, (327 էջ, 315 էջ, 361 էջ, 366) ։

18.— Աշխարհացոյց Վարդանանց վրդտի.

19.— Տեսիլ Ս. Սահակայ ։

20.— Մովսէս Խորենացի ։

21.— Բառագիրք արդի հայերէնի, (գաւառական հայերէնի) ։

22.— Հ. Ոսկեբերանի.— 1. Մեկնութիւն Գաղատացւոց, 2. Մեկնութիւն Եփեսացւոց, 3. Մեկնութիւն Ա. Թէսաղոնիկեցւոց ։

23.— Թովմա Արծրունի եւ անանուն Արծրունի երկու այլեւայլ պատմագիրք են. ։

24.— Փիլօն եւ Ոսկեբերան ։

25.— Բարսեղ Կեսարացի ։

26.— Մովսէս Խորենացի եւ առաջին թարգմանիչք ։

27.— Դիտողութիւնք եւ տաղագիրն Ոսկեբերանի Եսայի մեկնութեան ։

28.— Հատընտիր տաղարան հայ բանաստեղծութեանց ի դարուն ԺԲ — ԺԷ ։
Մասն առաջին.— Տաղք Սթափականք (փոխարէն Երախականք բառի) ։
Մասն երկրորդ.— Տաղք սիրոյ ։
Մասն երրորդ.— Տաղք հոգեւորականք ։
Մասն չորրորդ.— Տաղք աշխարհականք ։
Մասն հինգերորդ.— Տաղք պատմականք ։
Մասն վեցերորդ.— Տաղք ուսումնականք ։
Մասն եօթերորդ.— Տաղք հայականք ։

29.— Յաւելուած տաղից Նահապետի Քուչակի, Յովհ. Երզնկացու եւ այլոց ։

Ես չը թւեցի նոյնիսկ կէսը, նոյնիսկ մի երրորդը Նորայր Բիւզանդացու իր ամիսների ընթացքում քննած բոլոր կենսագրերի խորագրերը ։

Սակայն վերը թուածներն արդէն բաւական են մի գաղափար կազմելու Նորայրեան ձեռագրերի քանակի ու որակի մասին ։

Նորայր Բիւզանդացու գրական անտիպ ժառանգութեան մասին մտածողը, ցաւողը, հրատարակողը,— որպէսզի հայագիտութիւնը կարողանայ օգտուել Նորայրեան գիտողութիւններից, — միայն Հայը կարող է լինել ։ Հայ հասարակութեան և հայկական գրական գիտականհաստատութիւնների պարտականութիւնն է մտածել, թէ ինչպէս անել, որ մի նոր 32 տարի եւս չփտեցնեն Նորայրեան ձեռագրերը սկանտինաւեան սառնամանիքներում՝ որպէս մի անպէտ թղթակոյտ ։ Վերջացնելով իմ այս թղթակցութիւնս, ես ուզում եմ այստեղ հրապարակաւ յայտնել իմ խորին շնորհակալութիւնս եւ երախտագիտութիւնս Ուպսալայի համալսարանական գրադարանի գլխաւոր գրադարանապետ, փիլիսոփայութեան տօքտ. Անդրէաս Գրապէին, որը ամէն աջակցութիւն ինձ ցոյց տուեց իմ գրական աշխատանքներս դիւրացնելու Ուպսալայում եւ թեթեւացնելու մի Հայի ժամանումը Շուէտիայում ։

Ս. ԼՈՐԵԼԼԻ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Երեք միլիոն տղէք...

Անշուշտ Հայերուս մէջ չի կրնար ըլլալ այդ երեք միլիոն տղէքը ։

Աշխարհումս, գրեթէ երեք միլիոն հայ կայ ։ Եւ այդ երեք միլիոն հայերուն կէսէն աւելին ոչ միայն տղէտ չեն, այլ «հառաչդիմական» ։

Ուրե՞մն ։— Պէտք է փնտռել ուրիշ ազգերու մէջ որ երեք միլիոնի աւելիով կը գումարուին ։

Մե՛ծ ազգերու մէջ, բազմամիլիոն ժողովուրդներու մէջ ։

— Ես ըսե՞մ միւսին ։ Չինաստանի մէջ ։

— Ո՛չ ։ Մատդ վար առ դուն ։

— Միւսի՛ւ ։ Հնդիկներու մէջ ։

— «Ոչ» մըն ալ քեզի ։ Նստէ տեղդ ։ Հնդիկները երէկ չէ առջի օր ապստամբուեցան իմբերիալիստական, յետադէմ լուծէս ։ Տեմոկրատացան ։ Ուրեմն տգիտութիւնը արմատէն մաքրագործուեցաւ հոն, այդ երկրին մէջ ։

— Լապոնիացիներու, Կրօէնլանտացիներու, կամ Կուատէմալացիներու մէջ...

— Ծօ տղա՛յ ուրկէ՞ գտար այդ անունները ։ Այդ ժողովուրդներուն երեքը մէկ գումարելով՝ հազիւ մէկ երկու միլիոնի կը հասնի անոնց թիւը ։

— Թուրքերո՞ւ մէջ, միւսին ։

— Տղա՛ս, Թուրքիոյ մէջ թերեւս երեք միլիոնի մօտ, անունը գրելուկարողզարգացած մարդ կը գտնուի եւ «հանրապետական - դեմոկրատ» ժողովուրդ են անոնք ։

— Պարոն, Զուիցերիոյ մէջ ։— Ոչ պարոն Շուէտի մէջ ։— Ոչ ո՛չ, ես գտայ միւսիւ, նախկին ցարական Ռուսիոյ մէջ...

— Անգլիոյ մէջ ։ Գերմանիոյ մէջ, Ամերիկայի մէջ կամ ...

— Ապրիս տղաս Ծամիտոս ։ Այո Ամերիկայի, Միացեալ Նահանգներու մէջ ։ Երեք միլիոն հատիկ տգէտ մարդ կայ եղեր ... որոնք լուր չունին եղեր տակաւին որ «հիւլէառումբ» մը հնարուած է, գոյութիւն ունի իրենց երկրին մէջ...

— Ինչ կ'ըսէք միւսիւ, կարելի՞ բան է ։ Գերեզմանատան մեռելներն իսկ լուր ունեցան այդ բանէն ։

— Ես չեմ որ կ'ըսեմ տղաս ։ Ամերիկեան թերթէ մը առնելով գրած էր տեղիս հայ «հառաջդիմականներու» թերթը ։

— Պարոն, սխալ կարդացած էք ։ Հիւլէառումբի գոյութենէն, մեծ մայրիկս իսկ տեղեկութիւն ունի ։ Ամէն օր կ'աղօթէ որ պատերազմ չծագի ։

— Քու մեծ մայրիկդ, կ'երեւայ թէ, «հառաջդիմական» չէ ...

— Պարոն, միւսի, անկարելի է որ Ամերիկայի մէջ այդքան տգէտ մարդ գոյութիւն ունենայ ։ Ինչպէ՞ս կարելի է հաւատալ ։

— Տղաք, ես կը հաւատամ ։ Դուք ալ հաւատացէք ։ Քանի որ ամերիկեան «հակադեմոկրատական» երկիր է ։ Ուր հարիւր յիսուն միլիոնից ժողովուրդը, մէկ - երկու հատիկ կապիտալիստներու մատին շարժումով միայն շունչ կ'առնեն կուտան ։ Ուր, ժողովուրդը չի կրնար իր չուզածը չընել եւ ուզած բանը ընել ։ Ուր ամէն մարդ կրնայ մտածածը խօսիլ եւ գրել՝ երբ թէ յանուն ռամկավարութեան ։ Ուր մարդիկ, իրենց անցագիրը գրպանը դրած, իրենց ուզած երկիրները կրնան ճամբորդել՝ պաշըպօզուխօրէն, կարելի՞ բան է, որ այդ «բռնակալական» երկրին մէջ, երեք միլիոն տգէտ չգտնուի ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԵԿԱՆ ԱՆՑԱՆ ...

(Ներբող)

...Եկան անցան որպէս ծաղկանց բոյրը թեթեւ,
Որպէս անուշ Մայիսական զեփիւռի թեւ,
Խաւարակուռ մեր երկինքից՝ ինչպէս փարոս՝
Բոսորաջինջ արշալոյսի շողն անդեղեւ ։

Եկան ցաւի, տառապանքի բիւր վէրքերով,
Հայոց անմահ դուստրների վառ երգերով,
Մեր մարդերի, այգիների ու արտերի
Ամրան նման՝ բարիքներով ու բերքերով ։

Եկան զօրեղ, եկան յուզիկ եւ յամրաքայլ,
Աղջամուղջի երազներով շուշանափայլ,
Բոլոր թմրած հոգիներում բորբոքեցին
Ազատութեան հուրը վսեմ եւ անայլայլ ։

Անցան, աւա՛ղ, Հայոց տխուր անդաստանից,
Սրտերում լի զարերի սեւ վիշտն ու թախիծ,
Ո՞ւր գնացին... հանգչել օտար աստղերի տակ՝
Վտարանդի, կարօտաեէ՛նչ Հայաստանից ...

Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Բ.

Տղամարդկանց տեսնելով՝ կանանց յուզումը թեթեւցաւ մի փոքր, նրանք լռեցին, եւ այդ լռութեամբ թւում էր չարագուշակ ու անասելի ծանր, ոչ ոք չէր կարողանում մի խօսք ասել, բոլորն իրենց զգում էին վիրաւորուած, կաշկանդուած ու ամօթահար ։ Եւ լռութիւնը խզեց դարձեալ եռանդուն տատմէրը, դառնալով տղամարդկանց .

— Լաւ, հիմի ի՞նչ ենք անում,— ասաւ նա մի տեսակ վրդովուած ։

— Ասում ենք՝ Զաքար ապին գնա էդ անօրէն Թուրքի, մօտ, — տատմօրը պատասխանեց որդին՝ զարբինը ։ — Գնա ասի, որ հարսս հիւանդ ա, երեխով ա, կամ խնդրուի, որ էդ չանեն ...

— Բայց նրան կր լսե՞ն որ, վշվշաց Զաքարի չոլչոլուկ պառաւը ։

— Եթէ ոսկի, արծաթ ունք՝ տարէք եւ բեխերը քցէք,— նորից խօսեց տատմէրը տիրական ձայնով ։

— Ինչ ունեմ կը տամ,— երկար հոգոց քաշեց պառաւը, — հոգիս, չորերս էլ կր հանեմ կը տամ՝ միայն թէ... խեղճ հարսին փրկենք ։ Բայց վախենում եմ խեղճ հալեւորից ամէն բան առնեն ու իրեն էլ ...

— Աստուած ողորմած է,— հնչեց յանկարծ կոյր աշուղի ձայնը, եւ նրա այդ խօսքերը, այս անգամ, լարուած լռութեան մէջ, տագնապով բռնուած հոգիների համար թուացին մի տեսակ սփոփիչ ու յուսադրիչ ։

Եսթերը սակայն այդ խօսքերի մէջ ոչինչ չգտաց, նա պարզ գիտակցում էր, որ թէկուզ ամէնքըն սփոփեն իրեն, մխիթարեն — միեւնոյն է Թուրքերին հակառակել չեն կարող, կամ ինքն ուզի — չուզի — միեւնոյն է իրեն կը տանեն, եթէ որոշուած է... Նրա արցունքից թրջուած աչքերը հիմա վախուորած տեսք ունէին, բայց նա զոյգ ձեռներով չարունակ ծածկում էր երեսը եւ գլուխը կախում, կամենալով կարծես մոռանալ իրեն սպառնացող խայտառակութիւնը ։ Բայց մտքերը չարունակ եռում էին նրա գլխում, չթողնելով մի բանի վրայ մտածելու, եւ նա մերթ ցաւում էր, որ չէր լսել կաղ Մարտիրոսի կնոջ խորհուրդը՝ երեսին մուր քսելու մասին ։ Կարծում էր նա ծաղրում է իրեն կամ նախանձում է իր ջահել գեղեցկութիւնը... եթէ նրան լսէր — թուրք սպան իրեն չէր էլ նկատի... Մերթ էլԵսթերին թւում էր, թէ ինքը երազի մէջ է, ու հէնց արթնանայ — ամէն ինչ կը չքանայ ։ Բայց աւելի շուտ յիշում էր ամուսնուն. ի՞նչ կ'ասի Արամը ։ Եւ Եսթերը մտովի բարկանում էր մարդու վրայ, որ չէր մնացել իրեն պաշտպանելու, նրան թւում էր, որ Թոնրատանը հաւաքուած տղամարդկանցից եւ ոչ մէկը խիզախութիւն չի ունենայ իրեն պաշտպանելու... Եւ նրան թւում էր, որ խայտառակութիւնից իրեն կարող է փրկել միայն հրաշքը — եթէ Թուրքերը յանկարծ փախչէին կամ Թոնրատունը յանկարծ փուլ գար իր գլխին ։

Մինչ այդ ճրագվառոցը մօտենում էր, նրա հետ եւ վտանգը ։

Ամէնքը դարձեալ լուռ էին, կարծես չէին համարձակւում մի բան ասել ։ Միայն Զաքարի պառաւն էր, որ ձեռը զարկում էր ծնկանն ու տրորում, հառաչում ։

— Աղջի Զանի, ի՞նչ ես... հերիք է,— յանդիմանում էր տատմէրը ։— Հողիմ նրանց գլուխը, չատ էլ խօսք է, ասել են, գուցէ մոռացան, էլ չեն գալիս ...

— Բա եթէ գա՞ն,— լսուեց մէկի երկչոտ ձայնը ։

— Եթէ գան,— տատմէրը յանկարծակի չեկաւ ։— Եթէ գան, էն ժամանակ կը տեսնենք ։— Նա լռեց եւ քիչ յետոյ չարունակեց ։— Եթէ գան՝ Եսթերին մենակ չենք թողնի ...

Ոչ ոք չհասկացաւ, թէ ինչ է նշանակում «Եսթերին մենակ չենք թողնի»... Ի՞նչ կարող էին անել, որ նա մենակ չլինէր... Մինչ մէկը հարց կըտար, տատմէրը պարզեց իր միտքը .

Եթէ գան՝ Զանին՝ կեսուրը կ'երթայ հետը ։ Զաքարը չէ, նրան բանի տեղ չեն դնի, տղամարդ է, Զանին կ'երթայ, ես կ'երթամ... տեսնենք ինչ են ուզում դրանք ...

Տատմօր խօսքերը կարծես փոքր ինչ թեթեւացրին ծանրացած մթնոլորտը, կարծես ելք գտնուեց ... բոլորը մի տեսակ ազատ շարժուեցին նստած տեղերում, Զաքարը գլուխը բարձրացրեց, նրա պառաւը թողեց իր հառաչանքները...

(10)

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

Աւստրիա եւ Չեխոսլովաքիա՝ փոխացուցիչ, ու-նին բաւականաչափ միս եւ ճարպեղէն, Պելճիքա՝ այնքան լաւ որքան 1939ին։

ՓԱՐԻԶԻ բրիտանական հիւպատոսարանը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց այս շաբթու.— Ա. Անգլիա այցելող ճամբորդը միայն կրնայ տանիլ — եւ վերադարձին դուրս կրնայ հանել — միայն հինգ սթերլին։ Բ.— Կրնայ Լոնտոնի մէջ գնել իր վերադարձի տոմսակը։ Գ.— Պատահական այցելուները պարտաւոր են արտօնագիր ստանալ Անգլիայէն դուրս հանելու համար իրենց ժամացոյցները, գոհարեղէնները, մուշտակներ եւ զանազան արժէքաւոր առարկաներ։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ համագիպում մը ունենալով հինգշաբթի օր մամուլի ներկայացուցիչներուն հետ, յայտարարեց որ հաւանական է որ խորհրդարանը բացառիկ նստաշրջան մը ունենայ Եւրոպայի օգնութիւն հասցնելու խնդիրը քննելու համար։ Տակաւին վերջնական որոշումի մը յանգած չենք, բայց միջոցներ կը խորհինք անմիջական օգնութիւն մը ընելու համար, աւելցուց նախագահը։ Պատասխանելով թղթակիցներու հարցումներուն, Թրումըն բացատրեց թէ Ամերիկայի մէջ բաժնեչափի դրութիւնը հաստատելու անհրաժեշտութիւն մը չկայ։ Հանրապետական կուսակցութեան ղեկավարները յօժարակամ պիտի աջակցին նախագահին ձեռնարկներուն որոնց նպատակը պիտի ըլլայ գործադրել Մարշըլի ծրագիրը։

1947Ի ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ դասուն պատկանող զինուորներու ծառայութիւնը վեց ամիս պիտի զեղչուի եթէ խնդրոյ առարկայ զինուորը պատերազմի ընթացքին կորսնցուցած է իր հայրը, մայրը, կինը, եղամայրը կամ քոյրը։ Նոյն առանձնաշնորհը պիտի ստանան նաեւ անոնք որ նեցուկ են հինգ երախայ ունեցող ընտանիքի մը։ 1946ի դասը պիտի արձակուի յառաջիկայ Նոյ. 18ին։

ՀԱՅ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԼԻՈՆ, Հոկտ. 10.— Պուրգ տը Թրավայլի մէջ, տեղի ունեցան կռփամարտի մրցում մը, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, որ եկած էր բոլոր շրջաններէն որոնց մէջ մեծ թիւով Հայեր։ Ասոնք եկած էին քաջալերելու հայ փետուր ծանրութեան ներկայացուցիչը՝ Պ. Բենիամին Թօքաթլեան, Փոն տը Շէրիւիէն, Մարաշցի։ Մեր երիտասարդ մարզիկը նախապէս շահած էր արդէն երկու մրցումներ։

Պ. Թօքաթլեանի այս նոր յաջողութիւնը մեծապէս ուրախացուց հոն ներկայ իր հայրենակիցները որոնք հպարտ էին իրմով, մանաւանդ Փոն տը Շէրիւի մեր գաղութը, որուն նոր սերունդին պատուաւոր մէկ ներկայացուցիչն է մեր հայ մարզիկը։ — Ներկայ մը

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Բացառիկ ներկայացում երկուշաբթի 3 Նոյեմբեր 1947, ժամը 20ին Սառա պէռնար թատրոնին մէջ։

Արա Գեղեցիկը

Նաիրի Զարեանի տաղաչափեալ Արա Գեղեցիկին խաղարկութեան կը մասնակցին Փարիզի գրեթէ բոլոր հայ դերասանները։ Հինգ ամիսէ ի վեր կը տարուի լուրջ աշխատանք եւ պիտի խաղցուի գրեթէ ստանց նշմարելու յուշարարին ներկայութիւնը։ Ա. Գ.ը ունի նաեւ ուժ գուսանական երգեր, որոնք յօրինուած են երաժշտագէտ Պ. Ա. Ալէմշահի կողմէ։ Ունի նաեւ մեհենական պարեր, Շամիրամ թագուհիի պալատին մէջ։

Արա Գեղեցիկին բեմադրութիւնը պիտի կատարէ Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցոյնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 էջեր, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք։ Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ։ Տպ. Պէյրութ, 1947։

ՃԱՇԱՐԱՆ ՏԱՄԱՍ. ՄԱՐՍԷՅԼ

Անոնք որ Մարսէյլ պտոյտի գալ կ'ուզեն կ'արժէ որ այցելեն

ՍՈՒՐԷՆ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

4 Traverse du Mont de Piété, Marseille
(Angle Rue d'Aix No. 1)

Ուր պիտի գտնեն ամէն ճաշակ գոհացնող Արեւելեան եւ փրանսական համեղ կերակուրներ, Միջերկրականի թարմ ձուկերը անպակաս են մեր մօտ։ Անթերի սպասարկութիւն եւ մաքրութիւն։ եւ գիւրամատչելի գին։

Խաբուր եւ օդսուում սենեակներ կրնամ սպահովել եթէ կանուխէն հեռագրուի։

Tél. Colbert 41-92:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ։

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30-ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ։

Կը խօսի ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։
Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար։
Կը խօսի ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

***

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ 19 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն յետոյ «Սաքրէ Քէօր» սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԻՍԻԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Մանրամասնութիւնները շուտով։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ
45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն։

Տոմսերը կը ծախուին Կավօյի սրահը.— Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince։

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ ՕՐ Պ.ՔՈԼՈՄՊ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած՝ Սեբաստահայերու Նահանգային Միութեան Փարիզի կեդրոնական վարչութեան կողմէ, այս կիրակի 19 Հոկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Անիէրի Հայկ. դպրոցի սրահին մէջ 34 rue Villa Rouveyrol, Asnières։ Պիտի կազմուի Անիէռ-Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը տեղւոյն հայրենակիցներու փափաքին վրայ։ Ներկայ պիտի ըլլան կեդրոնական վարչութեան անդամները։ Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ ընտանեկան խնջոյք։ Մուտքը ազատ է։ Կը հրաւիրուին Սեբաստիոյ եւ նահանգներու հայրենակիցները իրենց ընտանեօք։ Հանգանակութիւն չկայ։

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՋՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մաղընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝
«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի երեկոյեան կիշէէն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Շրջ. վարչութեան, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջ. կոմիտէի հովանաւորութեամբ, եւ իր 11 խումբերուն մասնակցութեամբ տեղի պիտի ունենայ 25 Հոկտեմբեր, 1947, շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի սրահներուն մէջ։ Մասնաւոր հրաւէրով Փարիզէն հրաւիրուած են բանախօսելու, ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կ. վարչութենէն, ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ։ Փարիզէն յայտնի ժողովրդական երգչուհի Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ։ Կը մասնակցի գեղարուեստական բաժնին։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մաւլիկ Աճէմեանի

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին
Pleyel-ի Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի թաւ ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris։ Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք։

Դիմել՝ Հրատ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65։ Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69։ Բալըեան 46 rue Richer, Pro. 25-46։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները յառաջիկայ չորեքշաբթի Հոկտ. 22ին, ժամը 7ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պատասխանատու ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ. ԿԱՊՈՑՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը Հոկ. 25ին, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի Շ. սրահը։

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին։ Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի Հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château։

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

19 Հոկտեմբեր Կիրակի

Կը հրաւիրուին վիէնահայ հասարակութիւնը, ինչպէս նաեւ հետեւեալ շրջաններու ընկերները եւ համակիրները։ Լիոն, Տէսին, Կրընոպլ, Սէն Թ'էթիէն, Սէն Շամոն եւ Վալանսի։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Կ. Խաչի սանուհիները։ Կ'երգէ Օր. Տէրվիշեան։

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինէն եւ բանախօսութենէն անմիջապէս վերջ՝ ընկերահամակրական խնջոյք, ճոխ պիւֆէ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարսէյլէն Տէր Պապեան կը փնտռէ Սարայտարեան ընտանիքը, որ 1930ին Պէլֆօր կը գտնուէր։ Տեղեկացնել Տէր Պապեանի, 34 rue Georges, Marseille։

ՄԱՐՍԷՅԼ Պ. Ա. Պասմաճեան իր քենկնոջ ՏԻԿԻՆ ԻՍԿՈՒՀԻ ՇԱՄԼԵԱՆի մահուան առթիւ 1000 ֆրանք նուիրած է Ֆր. Կ. Խաչի տեղական մասնաճիւղին եւ 1000 ֆրանք ալ Ներգաղթի ֆոնտին։

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ

Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՕՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Յուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը։ Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France։

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն։ Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք։

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել։

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ։

Եթէ համգէօններու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք փոստով, ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻՒԼԱ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով։

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 21 Octobre 1947 Երեքշաբթի 21 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5167-Նոր շրջան թիւ 776 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Համաձայն Վարշավայի խորհրդաժողովին պաշտօնական յայտարարութեան, Երրորդ Միջազգայինի — ըսել է Պելկրատի Տեղեկատու Դիւանին — վերակազմութեան հիմնական շարժառիթն է ճակատ յարդարել ամերիկեան եւ բրիտանական դրամատիրութեանց դէմ ։

Այս վերջինները իրենց օժանդակ ունին, կը բացատրեն համայնավարները, շարք մը երեւելի եւ աներեւոյթ ուժեր որոնց գլխաւորներէն մէկն է աջակողմեան ընկերվարութիւնը ։

Ուրեմն համայնավար խաչակրութեան մէկ թեւն ալ պիտի կռուի ընկերվարական կուսակցութեան դէմ ։

Մոսկուայի համար Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը կամ Ֆրանսայի քոյր կազմակերպութիւնը այնքան յետադիմական են ու փաշական իրենց նկարագրով որքան ամերիկեան կամ բրիտանական դրամատիրութեանց իշխանաւորները ։

Որովհետեւ համայնավարները համոզուած են որ այդ կազմակերպութիւններն ալ հաւասար չափով կ՚արգիլեն աշխատաւոր բազմութեանց համերաշխ գործակցութիւնը՝ Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ ։

Անգլիոյ ընկերվարական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ համայնավարները կըրնան, վերջին պահուն, նահանջ մը կատարել դէպի 1932ի ռազմավարութիւնը — որ անհրաժեշտ կը նկատէր դադրեցնել նացիներու դէմ բացուած պայքարը — եւ խոյանալ փաշական ընկերվարութեան վրայ «որ շատ աւելի վտանգաւոր թշնամի մըն է գրկուածներուն համար»։

Ընկերվարութիւնը զանցառելի ուժ մըն է Ամերիկայի մէջ ու հազիւ թէ ձայն ունի հանրապետութեան ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մէջ։

Կրնայ պատահիլ նոյնիսկ որ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար Ուաշինկթըն պահանջէ Եւրոպայի ընկերվարականներուն չէզոքացումը ։

Ինչ կը վերաբերի Անգլիոյ, անժխտելի է աշխատաւորականներու սերտ յարաբերութիւնը՝ Եւրոպայի նման կազմակերպութեանց հետ։

Աշխատաւորականներու թելադրութեամբ է որ փորձեր կը կատարուին վերակազմելու համար Երկրորդ Միջազգայինը ։

Շարք մը խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան վերջերս համաձայնութեան եզր մը գտնելու համար կենսական խնդիրներու շուրջ — երկու անգամ Անգլիոյ մէջ (Քլէքթըն եւ Պորնմըթհ), երրորդը Ցիւրիխի մէջ, անցեալ յունիսին, իսկ չորրորդը տեղի պիտի ունենայ Անվերսի մէջ Դեկտեմբերին ։

Այս խորհրդակցութիւնները որոնք վերջ ի վերջոյ կրնան յանգիլ Երկրորդ Միջազգայինի վերակազմութեան — մանաւանդ Պելկրատի ելոյթէն յետոյ — լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառեն համայնավարներուն որովհետեւ ընկերվարականներու միացեալ ճակատը կրնայ ըլլալ զօրաւոր ազդակ մը համայնավարութեան ծաւալումին դէմ ։

Սակայն Վարշավայի խորհրդաժողովին մասնակցողները կ՚ուզեն ապացուցանել որ համայնավարութիւնը արդէն գրաւած է բոլոր «ռազմագիտական կէտերը»։

Եւ պատրաստ է պայքարելու համար այն ջլամարտին դէմ զոր արեւմտեան դրամատիրութիւնն ու ընկերվարութիւնը գործակցաբար ստեղծեցին յաղթանակէն անմիջապէս ետք ։

Երրորդ Միջազգայինի վերակազմութիւնը կրնար այսքան աղմուկ չյարուցանել եթէ Մոսկուա պաշտօնապէս մասնակցած չըլլար գաղտնի բանակցութիւններուն եւ ղրկած չըլլար երկու ականաւոր անդամներ իր դահլիճէն — Մալենկով եւ Ժտանով ։

Եւրոպական մամուլը այլեւս զբաղած չունի այն հարցով թէ կոմինտէրնի լուծումը 1943ի մայիսին, որքան իրական էր։

Հակառակ շատերու յոռետես արտայայտութեանց, այդ «լուծումը» ունեցաւ իր օգտակարութիւնները՝ Սթալինկրատի փառայեղ յաղթանակէն յետոյ որովհետեւ մասամբ փարատեց արեւմտեան դաշնակիցներու մտավախութիւնները ։

Այսօր կացութիւնը բոլորովին տարբեր է, նոյնիսկ վտանգաւոր ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՕՐԵՐ »Ը

Գեղեցիկ սովորութիւն մըն է «Օր»երու տօնակատարութիւնը վերադնահատելու համար որեւէ կազմակերպութեան մը գոնէ...մէկ տարուան գործունէութիւնը, կամ վերյիշելու, թարմացնելու համար այս կամ այն մեծ թուականը, այս կամ այն մշակութային արժէքը։

Այսպէս, այս վերջին քանի հինգ տարուան ընթացքին ունեցանք կարգ մը «օրեր»։ Կը յիշէ՞ք, Մշակոյթի Օրը։ Երգի Օրը, Նահատակներու Օրը։ Ոմանք դարձեալ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը, եւ Հ. Յ. Դ. Օրը եւայլն։

Անոնցմէ իւրաքանչիւրը ունի իր բացառիկ արժէքը, «ապրելու» իրաւունքը, համաձայն յիշատակութեան արժանի կազմակերպութեան կենսունակութեան ։

Եթէ անդրադառնանք իւրաքանչիւրին տարօրինակ ճակատագրին, կրնանք հետաքրքիր եզրակացութեանց յանգիլ։ Ո՞ւր է Մշակոյթի Օրը, Թարգմանչաց տօնին առթիւ էր որ քանի մը տարի ունեցանք այս այնքան արժանաւոր տօնը՝ նուիրուած Հայ գիրին ու Հայ մտքին, մէկ բառով, Հայ մշակոյթին, երբ հպարտ ու երջանիկ կ՚ոգեկոչէինք ու լոյսին կը բերէինք մեր դարաւոր մշակոյթը, հեթանոսական շրջաններէն մինչեւ Սահակ Մեսրոպներն ու Խորենացիները, մինչեւ մեր օրերու մտքի մշակները ։

Ո՞ւր է մեր Երգի Օրը, գոնէ յիշելու համար անմահ Կոմիտասը։ Երաժիշտներ պարբերաբար կը յիշեն զայն իրենց կազմակերպած հանդէսներու առթիւ, առաւել կամ պակաս երկիւղածութեամբ։

Ապրիլեան սգատօնը դարձած է քաղաքական մարդանքներու առիթ մը ուր բանաձեւեր կը քուէարկուին բողոքելու այս կամ այնպետութեան օրուան քաղաքականութեան դէմ ։

Մնացեր է Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը, հրապարակային համբաւաւորութեան առիթ մը այս մեծ ու բարենպատակ Միութեան համար, ենթարկելու իր աշխատանքը ժողովուրդին դատաստանին ։

Եւ ահա Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը, Հոկտեմբեր ամսուան մէջ։ Քաղաքական մեր ամէնէն մեծ կազմակերպութիւնը իր հաւատաւոր զանգուածով կը տօնէ իր օրը՝ ամբողջ գաղթաշխարհի մէջ։ Ի՞նչ կարելի է ըսել սակայն Ուրացողներու այն խանդավառութեան, ետ տանելու համար զիրենք Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ եւ ծունկի բերելու համար գերեզմաններուն առջեւ այն հերոսներուն որոնք իրենց կուսակցութեան դրօշը ունեցան որպէս պատանք, ու գացին թաղուեցան անյայտ շիրիմներու խորը որպէսզի Հայը կարենայ ըսել «իմ երկիրս»։ ՍՕՍԻ

«ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉԿԱՅ» յայտարարեց զօրավար Այզնհաուըր անցեալ շաբթու։ Մեծ պետութիւններէն ոչ մէկը ի վիճակի է պատերազմ ընելու։

ՑԻՍՈՒՒՆԵՐԿՈՒ հելլէն ահաբեկիչներ մահուան դատապարտուեցան զինուորական հանրակառքի մը վրայ յարձակում գործած ըլլալու ամբաստանութեամբ ։

ՔՈԼԵՐԱՆ կը սաստկանայ Եգիպտոսի մէջ ։ Հոկտեմբեր 19ին 247 մահ եւ 526 հիւանդ ։

Ճիշդ է որ Վարշավայի յայտարարութիւնը աւելի չափաւոր է իր «յարձակողականով» քան նախորդը եւ կը պարունակէ միայն ընդհանուր խօսքեր, բաղձանքներ ու թելադրութիւններ ։

Անոր մէջ չկան լուրջ սպառնալիքներ միջազգային խաղաղութեան դէմ, այլ վճռականութիւն մը դիմաւորելու համար Ամերիկայի ճնշումի քաղաքականութիւնը ։

Եւ սակայն, իր ներկայ ձեւին մէջ ալ Մոսկուայի ռազմավարութիւնը կրնայ բացասական հետեւանքներ տալ, իր շահերուն տեսակէտէն, որովհետեւ մէկ կողմէն կրնայ ինքնապաշտպանութեան տարրեր, այլ խաղաղասէր, միջոցներու մղել ամերիկեան եւ անգլիական դրամատիրութիւնները եւ միւս կողմէ չափաւորել ծայրայեղ ձախակողմեան տարրերու համակրութիւնը համայնավարութեան հանդէպ ։

Ու քիչ մը աւելի ընդլայնել խրամատը որ բացուած է ընկերվարութեան եւ համայնավարութեան միջեւ ։

Ժ.

ՏԱԳՆԱՊԸ ԱՒԵԼԻ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

ԽԱՓԱՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ

Մեթրոյի եւ փոխադրութեանց միջոցներու գործադուլը որ կը յուսացուէր թէ պիտի դադրի, ընդհակառակը աւելի ծանրակշիռ հանգամանք սատացաւ Շաբաթ օր ։

Հակառակ երկու սէնտիքաներու պատրաստակամութեան Սէ Ժէ Թէին ընդդիմութեան վրայ ելեկտրական աշխատաւորները մերժեցին աշխատիլ։ Անոնք կառավարութեան կոչին վրայ եկան, բայց մերժեցին շարժիլ եւ թեւածալ բանթող ըրին։

Մեթրոյի ինքնավար սէնտիքան եւ քրիստոնեայ աշխատաւորներն ալ նկատելով որ կառավարութիւնը չընդունիր իրենց պայմանները մնացին անգործ։

Իսկ շաբաթ առտու Վէլոտրոմ տ'Իվէրի մէջ հաւաքուած 20.000 գործաւորները, պետերուն բուռըն ճառերուն վրայ, յայտնեցին իրենց կամքը «մինչեւ վերջը» տանելու պայքարը։

Կառավարութիւնը իր կարգին ժողովներ գումարելով զբաղեցաւ գործաւորներու պահանջներով։ Աշխատանքի նախարար Պ. Տանիէլ Մէյէր յայտնեց որ նախարարները ընդունած են մինչեւ 10.000 ֆրանքի տարեկան պարգեւ մը մինչեւ 39 հազար թոշակ ստացողներուն, իսկ 25.000 ֆրանք պարգեւ 96.000էն աւելի թոշակներուն վրայ։

Սէնտիքային պահանջածն է 12.000 եւ 30 հազար ֆրանք։ Միւս սէնտիքաները ընդունած են այս չափը, բայց Սէ Ժէ Թէն դեռ իր կարծիքը չէ յայտնած ։

Բայց որովհետեւ այս գործադուլը քաղաքական պայքար մըն էր, հիմա որ ընտրութիւնները վերջացան, կը կարծուի թէ աւելի դիւրաւ պիտի գտնուի լուծում մը։

★ Բանթողներու կողմէ խափանարար ընթացքներ անպակաս եղան։Ոստիկանները բռնեցին կառք մը որ կ՚ուզէր արգիլել 20 թիւ հանրակառքին գնացքը։ Բայց խափանարարները փախան։

Հազարի չափ բանթողներ Փորթ տ'Օրլէան հաւաքուելով գրաւեցին հոնկէ մեկնող երեք հանրակառքերը եւ առին տարին մէջի ճամբորդներով եւ վիրաւորեցին պահակ զինուորները ։

Լանեի փողոցի հանրակառքի մթերանոցին վըրայ ալ բանթողները յարձակեցան գլխաւորութեամբ համայնավար երեսփոխան Կիւլոյի եւ քաղաքապետական խորհրդական Պօսսիի։ Ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ոստիկաններու հետ, երկու կողմէ վիրաւորներով։ Բանթողները պայթեցուցին քանի մը կառքերու անիւները եւ մնացին հոն, իսկ ոստիկանութիւնը պահպանեց որ չմտնեն մթերանոց եւ չառնեն կառքերը։ Նոյնը եղաւ 13րդ թաղամասի մէկ մթերանոցին մէջ ալ ։

Այս առթիւ ձերբակալութիւններ եղան իբր «աշխատանքի ազատութիւնը խափանող» բայց վար չդրուեցան։ Ինչպէս վար չէին դրուած այն բանթողները որոնք գամեր կը ցանէին ճամբաներուն վրայ, անիւները պայթեցնելու համար։

★ Կառավարութիւնը նաւային մեքենավարները ու ելեկտրագէտները Փարիզ կանչած էր մեթրօն աշխատցնելու համար։ Բայց կը վախցուի որ խափանարարներ այնպիսի խանգարումներ կատարեն որ փապուղին մէջ ողողում առաջ գայ եւ ամիսներով կարելի չըլլայ քանի մը գիծերու վերսկսումը ։

★ Կիրակի ոեւէ փոխադրական միջոց չաշխատեցաւ հրանիւթի խնայողութեան համար։ Երէկ բեռնաշարժերը վերսկսան եւ շուրջ 700.000 հոգի փոխադրեցին իրենց աշխատավայրերը ։

Կիրակիի ընտրութիւնները

ԿՈԼԻՍՏՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ֆրանսա կիրակի օր քուէարկեց իններորդ անգամ իր ազատագրումէն ի վեր։ Բայց այս անգամ կուսակցութեանց ազդեցութեան պայքարը աւելի բուռն էր՝ գործադուլէն հրահրուած։

Եղածը խորհրդարանական ընտրութիւն չէր, այլ քաղաքապետական ժողովներու ընտրութիւնը, ինչ որ նոյնքան կարեւոր է որքան խորհրդարանինը այս երկրին համար։ Մանաւանդ որ այս անգամ նոր տարր մը իջած էր հրապարակ, տը Կոլի կուսակցութիւնը ։

Փարիզ 9 շրջանակի բաժնուած պիտի ընտրէր 90 քաղաքապետական ժողովականներ ։

Այս անգամ քուէի ձեւը փոխուած էր։ Ցարդ ցանկով կը քուէարկուէր եւ եթէ մէկը ցանկէն անուն մը ջնջէր կամ փոխէր, քուէն կը փճացուէր։ Ըստ նոր ձեւին ցանկերու մէջ փոփոխութիւնը կամ ջնջելը ընդունուած էր։ Նաեւ քուէարկուն իրաւունք ունէր իր նախընտրած թեկնածուին քովը խաչ մը դնելու, որպէսզի ան ցանկին գլուխը անցնի ։

Քուէարկութիւնը անցաւ խաղաղ, գրեթէ առանց միջադէպի ։

Ահաւասիկ Փարիզի ընտրութեանց արդիւնքը ուր ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը ձեռք բերին Կոլիստները շահելով բոլոր աջ ու միջին ձայները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Սրբազան ուխտավայրեր

Ե.

Յաջորդ օրը Սարգիս Մահտեսի Բաղտասարեանի խորհուրդով, մեր գէնքերը տունը ձգեցինք եւ իր առաջնորդութեամբ ես, պէկը, Շիմշիրը ու նամիկչաներէն մէկը գացինք առեւտուրի :

Տիլիմանը Սալմաստի (Պարսկահայաստանի Զարեւանդ գաւառի) կեդրոնական քաղաքն էր մօտ 50000 պարսիկ ու Թաթար բնակիչներով : Սակաւաթիւ Հայեր միայն իրենց առեւտրական տուները ունէին հոն, ինչպէս Աւագեաններ, Բուտաղեաններ, Մանասէրեաններ, Հասրաթեաններ եւայլն. որոնց անունները չեմ յիշեր :

Հայ վաճառատան մը մէջ հանդիպեցանք կարճահասակ, չէչոտ երեսներով, խոժոռ ու խորախորհուրդ նայուածքով Հայու մը, որ քաղաքացիի իր տարազին տակ կը ծածկէր յեղափոխական, զինուորական, վարչական եւայլ կարողութիւններ, «Սամսոն խան»ն էր այդ անձը:

Մեր առեւտուրը վերջանալէն ետք, վաճառականը ծանօթացուց մեզ «Սամսոն Խան»ին հետ : Ըսին՝ որ զօկ է, Ագուլիսէն եւ Քրիստափորի քրոջ տղան է : Դեռ մինչեւ այսօր ալ չկրցայ ստուգել այդ պարագան : Բայց պարզուեցաւ որ՝ տաղանդաւոր Հայ մըն է եւ աննման յեղափոխական գործիչ :

Սամսոն խանը, պէկին հետ առանձնացաւ վաճառատան ներսը գտնուող գրասենեակին մէջ եւ այդ պատճառաւ հարկադրուեցանք ժամ մը սպասել իրենց :

Ըսուեցաւ որ՝ կէսօրին պիտի ճաշենք Փայաջուկի (Րաֆֆիի ծննդավայր գիւղի) յայտնի վաճառական, Մանասէրեաններու տունը, ուր ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Սամսոն խանը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան անզուգական գործիչը, մեր կուսակցութեան զինագործարանի վարիչը, դէպի երկիր փոխադրական (զէնքի եւ մարդու) գործերու կազմակերպիչ եւ դեռ ուրիշ պատասխանատու գործեր վարողը :

Սամսոնը մեկնեցաւ , մենք դեռ խանութէ խանութ կը պտտէինք, զանազան ապրանքներ որոնելով ու գնելով :

Որոշուած ժամուն հեծանք ձիերը եւ Սարգիս Մահտեսի Բաղտասարեանի կողմէ առաջնորդուեցանք դէպի Փայաջուկ գիւղը:

Րաֆֆիի ծննդավայր եւ զուտ հայաբնակ գիւղը պարսպապատ է եւ ունի քանի մը դուռներ միայն : Պարիսպները պատրաստուած են հասարակ կաւէ, մօտ 4 մեթր բարձրութեամբ :

Գիւղը ունէր մօտ 80 հայ ընտանիք բնակիչ : Հինաւուրց, քարաշէն եկեղեցի մը գիւղին մէջ, յարակից բակով մը եւ դպրոցական շէնքով :

Կարեւորութիւն չտալով Մանասէրեաններու տան յատուկ՝ արքայական ճաշին, Հայ խոհարարէն քիչ մը պանիր խնդրելով, սպիտակ լաւաշով մը փաթթեցի, կրծեցի եւ ձիապաններէն մէկուն հետ գացի դպրոցը:

Երեք համակրելի ուսուցիչներ եւ նոյնքան համակրելի վարժուհի մը կը կառավարէին 100է աւելի աշակերտներ ունեցող երկսեռ, երկդասեան դպրոցը :

Ուսուցիչներէն մէկը կը բնակէր անմահն Րաֆֆիի տան մէջ եւ առաջարկեց իրենց հետ ճաշել :

Նշտացած էի արդէն, սակայն հոգեկան ճաշիս վայրկեաններուն կը սպասէի :

Երազներս ու փափաքներս կ'իրականանային: Կարդացած էի Խենթը, Կայծերը, Դաւիթ Պէկը եւ վերջապէս Րաֆֆիի բոլոր հեղինակութիւնները, բայց կ'ուզէի անպատճառ տեսնել այն տունը, որուն ծածքին տակ, լոյս աշխարհ եկած էր մեր պաշտելի Րաֆֆին :

Սրածայր մօրուքով վարժապետը բացաւ դուռը եւ մենք ներս մտանք ծաղկազարդ ընդարձակ բակը, վարդենիներով շրջապատուած ու պատեքուն տակ, ողորկ մայթերու փոխարէն սալայատակ նեղ ճամբաներով եզերուած:

Մեր աջ կողմը, գոյնզգոյն ապակիի կտորներով պճնուած փեղկերը, արեւի ճառագայթներու տակ երփներանգ շողերը տարածած էին մինչեւ հեռաւոր անկիւնները :

Քանի մը աստիճան միայն ունեցող սանդուխէն բարձրանալով, մտանք վարժապետի սենեակը, ուր՝ խնամով պատրաստուած սեղանը եւ տանտիկինը կը սպասէին մեզի: Դեղին, խոշոր սամովարը միօրինակ ու մեղմ մեղեդի մը յօրինելով կը Թշշար միջանցքին մէջ :

Ուսուցիչը զգալով անհամբերութիւնս, զիս առաջնորդեց քովնտի սենեակը : Պարսկական ոճով բանդակուած ընկոյզի փայտէ շինուած դուռը ինծի համար դրախտի դուռը Թուեցաւ :

Ու կը սարսափէի մտածելով Թէ չպիտի կրնամ ներս մտնել, որովհետեւ «հախկըռզայ» կոչուած երկաթէ շղթայով փականքը կը յամառէր տեղէն չարժելու :

Բայց վերջապէս բացուեցաւ :

Միջին մեծութեամբ սենեակ մը, երկու խոշոր պատուհաններով, սենեակի պատերուն մէջ՝ քանի մը պահարաններ՝ տախտակէ, բայց քանդակուած դռնակներով :

Մէջտեղը հասարակ փայտէ սեղան մը, աթոռի մը ընկերակցութեամբ, վրան հինաւուրց կաղամար մը, երկու գրչակոթեր, ժանգոտած լեղուակներով եւ մատիտ մը :

Փոշիներէն ծանրացած եւ արեւէն դեղնած քանի մը Թերթ դրուածքներ, մատիտով ու մելանով, Րաֆֆիի կողմէ գրուած, փրբեւ Թանկագին հնութիւն դեռ պահուած են :

Յատակը ծածկուած էր պարսկական ընտիր ու միակտուր գորգով մը :

Աջ անկիւնը պարսկական դիւան մը, գորգով ու մութաքաներով զարդարուած, որուն կռնակի պատին վրայ ամուր գամուած կը մնար «Բիրմանի» ընտիր շալը:

Երկու նկար միայն «Հայոց Հայրիկը» եւ Գր. Արծրունին դէմ դէմի, երկու պատերուն վրայ :

Ահա այդ սենեակին մէջ էր, որ երկար ատեն, տարիներ շարունակ ապրեցաւ Րաֆֆին, երկունքի կսկիծներ ու ցաւեր քաշեց, անքուն գիշերներ անցուց, միտք ու հոգ մաշեցուց, իր բեղուն շունչը գրին ու Թուղթին տալով :

Րաֆֆին սերունդներ դաստիարակեց, յեղափոխականացուց եւ բոլոր տեսակի Թերահաւատները հաւատաւոր եւ ստրուկները ազատատենչ դարձուց :

Ես մոռցած էի առօրեայ ճղճիմ հարցեր, առօրական մահկանացուներու յատուկ տենչեր ու ցանկութիւնները:

Րաֆֆիի ոգին էր որ Թեւատարած կը շրջէր այդ յարկին տակ ու ես մէկը զինք պաշտողներէն, երջանիկ հիացումով մը կաշկանդուած, արձանացած էի սենեակին մէկ անկիւնը :

Այդ օրուան տպաւորութեան տակ էր որ գրի առի իմ առաջին պատմուածքը, որ տարիներ վերջ, լոյս տեսաւ Թիֆլիսի «Աղբիւր Տարազ» Թերթին մէջ:

Մահլում վերադարձին Սամսոն խանը ընկերացաւ մեզի: Հէքեաթներու անպարտելիներուն նման, ան հեծած էր ճերմակ ու գեղեցիկ նժոյգ մը, իրեն կը հետեւէին հինգ զինեալ ձիաւորներ, յաղթանդամ, առնակորով ու քաջ: Ղալասարցի Սարգիս Սարուխանեան, Ախտըխանցի Սողոն, Մշեցի Մկրտիչ եւ ուրիշ երկու ընկերներ, մօսիններով, տասնոցներով ու դաշոյններով զինուած:

ԶԱՐԶԱՆԴ

Սուրբ Ղազար

Հանոյքով կը հրատարակենք թարգմանաբար Քանատացի յայտնի բանաստեղծ Laurence Dakinի հետեւեալ յօդուածը զոր գրկած է Բազմավէպին Ս. Ղազար իր այցելութեան առթիւ ;

Բաց, երկնասլաց աշտարակէն մեղմիկ զանգակը իր կոչը կը հնչեցնէր, եւ աբեղաները՝ մի առ մի՝ պարտէզէն կը դիմէին եկեղեցի, ուր իրենց հոգիները, լռութեան ու խունկի ամպերու մէջէն, պիտի սլանային դէպի երկինք: Գիտէին անոնք Թէ հոն է ու հոն կը բնակի Աստուած կենդանի, եւ Թէ մենք չպիտի մեռնինք, ոչ. գիտէին Թէ երբ կապուտակ լոյսը, շատ մը փորձերէ ու վիշտերէ վերջ, բաժնուի մարմինէն, պիտի գտնէ լոյս եւ ջերմութիւն: Պիտի ըլլայ հոն ինչպէս առաւօտ մը գարնանաշունչ, եւ հոգին պիտի վերածնանի գեղեցիկ, ազատ ու երիտասարդ :

Նոյն գիշերը, երբ վերադարձայ սենեակս, որ կը նայի San Galloի հրապարակին մէջ՝ Cappellinaի վրայ, կանչեցի Տանտիրուհին որ ազնիւ կին մըն էր եւ, իբր մայր մը զորովասիրտ, կը հոգար ու կը խնամէր այն քանի մը հոգիները որոնք, պարագաներէն ստիպուած, հեռացեր էին իրենց ընտանեկան յարկերէն :

«Պատմէ ինծի — աղերսեցի իրեն — պատմէ լճակին մէջ գտնուող այն փոքր կղզեակի մասին, ուր կայ մենաստան մը, տեղ մը ուր կը բնակի Աստուած »:

Տիկինը ժպտելով ինծի նայեցաւ ու պարզութեամբ ըսաւ. «Աստուած կը բնակի ամէն տեղ»:

« Կարելի է այդ — պատասխանեցի ես— բայց ուր Աստուած է, հոն կայ ջերմութիւն եւ խաղաղութիւն, եւ ահա Թէ ինչու մարդ՝ այդ կղզեակին մէջ՝ կը զգայ սոյն առաւելութիւնը, կը զգայ Թէ աւելի մերձ է Աստուծոյ » :

«San Lazzaro կը կոչուի այդ կղզին պատասխանեց տիկինը — տասնեւութ դարու սկիզբէն, սեփականութիւն Հայ Մխիթարեան Միաբանութեան, որ հիմնուած է Կ. Պոլիս 1701ին, Մխիթար Պետրոսեան անուն քահանայի մը ձեռքով: Եւ հիմնադրին նուրբ ու լուսափայլ հոգին ժառանգութիւն մը դարձած է իր հետեւողներուն, որոնք բոլոր կրօնական հաստատութեանց մէջ, ամէնէն գիտուններն ու յարգուածները համարուած են»:

«Ուսուցչութիւն ալ կ'ընե՞ն», ընդհատեցի ես:

«Այո — պատասխանեց — եւ անհամար է Թիւըն անոնց՝ որոնք իրենց ընկերական դիրքը՝ աշխարհիս մէջ՝ այս Հայրերուն կը պարտին. եւ ասոնք, իրենց խոր գիտութեամբ եւ իմաստութեամբ, բոլոր գիտնական ու բարձրաստիճան մարդոց հիացումը գրաւած են: Նափոլէոն իր պաշտպանութիւնը շնորհեց անոնց: Պայրըն, ինչպէս մանուկ մը իր մօրը, անոնց դիմեց երբ վատթարումը եւ յուսահատութիւնը իր սիրտը կը կրծէին, եւ անոնք բարեսիրտ գտնուեցան ու իրեն պարգեւեցին մտքի իմաստութիւն:Պայրըն անոնցմէ սորվեցաւ հայերէն լեզուն, որովհետեւ Հայ էին անոնք եւ Հայաստանէն գաղթած, երկիր մը ուր Ս. Գիրքը զետեղած էր Եդեմի Պարտէզը — ըսաւ տիկինը — , այնքան գեղեցիկ եւ հրապուրիչ է այդ երկիրը: Գիշեր ատեն, երբ երկնքի կամարէն լիալուսինն իր արծաթեայ լայն ճամբան կը դծէր լճակին վրայ, եւ լարաւոր երաժշտութեան ձայները , անշարժ ջուրերու վրայէն սահելով, Պայրընի ականջին կը հասնէին, բանաստեղծը սովոր էր նետուիլ լճակին մէջ ու լողալով դիմել դէպի զբօսավայրը, ուր կը մնար այնչափ ատեն որքան կարեւոր էր քիչ մը շունչ առնելու համար , եւ տեսնելու Թէ ինչպէս աբեղաներուն զգաստ եւ առողջ միտքը մաքրագործեր էր իր հոգին ... ու յետոյ ետ կը վերադառնար: Նաեւ Ռըսքին — շարունակեց տիկինը, — որ իր ամէնէն նուրբ ու գեղեցիկ գործը (The stones of Venice) քանդակեց մեր քարերուն վրայ, հատոյց իր հարկը աբեղաներուն: Նոյնը ըրաւ Լոնկֆելլոյ ամերիկեան քերթողը. նոյնը ըրին մերինները, եւ պիտի շարունակեն ընել բոլոր քերթողները: Որովհետեւ անոնք, ամէնէն աւելի, կ'ըմբռնեն աշխարհիս մեծ սիրտը ու կը ճանչնան անոր պէտքերը »:

«Ատիկա նման է ծաղիկի մը որ կ'աճի հաւատքի ճիւղին վրայ — ըսի ես —, նման է զարգացման շիւղի մը զոր մեր Հայրերը ճանչցան»:

«Այո» — պատասխանեց տիկինը — , ալիք մըն է զարգացման որ կը լուայ կը սրբէ աշխարհըս, օղակ մըն է շղթայի՝ Հայոց փոքր աշխարհին եւ ընդհանուր աշխարհիս ժողովրդոց միջեւ: Անոնք հոն, իրենց առանձնութեան ժամերուն մէջ, հայրենի լեզուին դարձուցին բոլոր ժողովրդոց դասական ընտիր գործերը »:

Հարցուցի Թէ արդեօք կարելի՞ էր այցելել կղզին »:

«Այո — պատասխանեց —, եւ դուն պէտք է երԹաս հոն, տեսնելու համար երկու հազար հայերէն հին ձեռագիր մատեաններ, երեսուն հազար գիրքեր, ու գեղարուեստական անԹիւ առարկաներ. բոլորն ալ հետաքրքրական »:

«Վենետիկեան աշտարակները հեռուն կը շողային հանդունակ ցնորական տեսիլքի»:

Մեղուներ կ'աշխատէին ծծելու, գանդրագեղ առուոյտներու ծոցէն, այն նեկտարը զոր յետոյ, երախտապարտ զգացումով, մեղրի պիտի վերածէին. կ'աշխատէին ժրաջան ու բզզալով ծաղկէ ծաղիկ կը սլանային: Վերեւ, փայլփլուն տերեւները կը քԹԹէին, գլուխ կը ծռէին տաքուկ արեւուն. մինչդեռ լճակին մէջ զողտրիկ ալեակները կը ծփծփային Quattro Fontaneի Թումբերը ծածկող կարծր քարերուն դէմ: Իսկ ես, քանի մը օր վերջ, խաղաղ առտու մը, այդ Թումբերէն մէկուն վրայ Թեթեւ մը ընկողմանած, ամրան քնաբեր օդին մէջէն կը դիտէի Վենետիկը, կը դիտէի կարմիր փոքրիկ կղզեակը Ս. Ղազարու :

«Կղզեակը, պարոն, Սուրբ Ղազարու կղզեակը դոչեց ձկնորս մը, լիայոյս, դէպի ինծի քշելով իր փոքրիկ նաւակը, որուն խորը կը գտնուէին ժլատ ուռկան մը եւ քանի մը փոքրիկ խեչափառներ: «Այո, այո», պատասխանեցի, ու նոյն պահուն, Թէեւ մտքէս չէր անցած, զգացի փափաք մը հոն երԹալու. մտայ մէջը նաւակին ու սկսայ զբօսնուլ — ինչպէս Պետրոս ալ դարեր առաջ՝ երբ տակաւին պատանի, Գալիլիայի ջուրերուն վրայ զբօսած պիտի ըլլար, դիտելով բազմասրուն փոքրիկ խեցեմորթ մը որ, շփոթած, շփոթած, կը Թափառէր նաւակին խորը, — մինչդեռ ձկնորսը զիս կը տանէր այդ կղզին: Հոն հանդիպեցայ հայրերէն մէկուն որ ինծի ընկերեց մենաստանին ու բոլոր կղզիին մէջ. այդ ամէնը ինծի իբր երազ Թուեցաւ: Ու հիմա երբ պահ մը ետ կը նայիմ, ինծի այնպէս կ'երեւայ Թէ գետի մը վրայէն անցեր էի դէպի միւս եզերքը, Թողլով ետեւս ամէն հոգ ու մտածութիւն աշխարհային: Հոս էր ահա Պայրընի Ուսումնարանը, որուն դրան վրայ կախուած էր բանաստեղծին մէկ իւղաներկ պատկերը: Տեսայ հոն, Գանովայի ձեռակերտ՝ մանուկի մը գլխուն, քնքոյշ արձանիկը: Ուրիշ արձանիկ մըն ալ մարմարէ, նոյնպէս Գանովայի գործ, որ կը ներկայացնէր խաղաղ, հեզահամբոյր, պատկառելի հայրապետ մը՝ գիտութեամբ եւ հանճարով գերազանց: Մենաստանին գետնայարկին մէջ այցելեցի տպարանը, այն մամուլը ուսկից՝ արեւմուտքի անծանօԹ՝ նրբաճաշակ ու ճարտարարուեստ գիրքեր ու պարբերականներ լոյս տեսած ու սփռուած են աշխարհիս մէջ: Առաջին յարկը կը պարունակէր Թանգարանը, ուր կային աստեղաբաշխական գործիներ, որոնք հին կորսուած օրե-

քուն վրայ մեզի կը խօսէին։ Բաղդէացւոց պէս Հայերն ալ հին ժողովուրդ մըն էին. ծանօթ էր իրենց տիեզերքի գիտութիւնը, աստղերուն փառքը, ու իրենց արեւելեան մտքովը կ'ըմբռնէին թէ Աստուծոյ միութիւնը բնութեան հետ՝ այքան ճշմարիտ էր որքան անհատին էութիւնը (entity of self). Թէ գեղեցկութեան՝ այս գլխաւոր բարիքին միջոցաւ է որ հոգին ունի գոյութիւն. Թէ յուզուող, տրամաբանող անհատէն (emotional reasoning self) առաջ եկաւ փորձառութիւնը, գիտութիւնը, անով է որ անհատը (entity) զարգացաւ։ Բայց հոգին, նման տաւիղի մը մէկ ձայնանիշին (note), նման աստղի մը ցոլացումին, իր գոյութիւնը առացաւ, երբ Աստուծոյ ձեռքն անոր հպեցաւ, ու կ'ապրի՝ մի միայն անոր հետ հաղորդակցութեան միջոցաւ։

Հոն վենետիկեան օրուան մեղմ լոյսին մէջ յապաղեցայ ես, երազելով ու թափառելով անցեալի մառախուղին մէջ։ Քովս կեցած էր հայրը որ կարծես ինքն ալ կը խորհէր, ընկղմած իմ միւնոյն երազներուս մէջ։ Իր խոհերուն ջերմութիւնը ինծի հասաւ իբր քնքոյշ երաժշտութիւն մը, եւ իր լռութիւնը, այնքան խոր ու անխռով, աւելի ներշնչող ու հաղորդական էր քան թէ իր խօսքը, ճանչցայ եւ ըմբռնեցի իր կեանքին բարձր գեղեցկութիւնը, եւ ինքն ալ գուշակեց որ ճանչցեր էի զայն։ Երբ դէպի իրեն դարձայ հրաժեշտի ողջոյնս տալու, ժպտեցաւ ինծի։ Հայրապետի մը ժպիտն էր ան, երկնագոյնի մը խոր անդորր հոգին որ կրտսերագոյնի մը կը հաղորդուէր, ալիք մը որ հոգիին կը ներշնչէր աւելի ազնուական ու բարձր ճշմարտութիւն մը, աւելի նոր եւ նուրբ ըմբռնում մը Աստուծոյ գաղափարին։

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հակառակ դիմացինները դիտումնաւոր խաչաձեւումին — նոր չէ այդ երեւոյթը — Դաշնակցութեան Օրը տօնուեցաւ, Լիոնի մէջ, Շաբաթ իրիկուն 11 Հոկտեմբեր, մեծ խանդավառութեամբ եւ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան։

Լիոնաբնակ հայութիւնը եկաւ անգամ մը եւս իր յարգանքի տուրքը բերելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ անոր յայտնի ու անծանօթ հերոս երուլիշատակին, այն հերոսներուն որոնք իրենց արեան գինով ստեղծեցին մեր պաշտելի Հայաստանը։

Ժամը 8ին սրահէն ներս կը մտնէր Լիոնի Դաշնակցական մամիկը։ «Յառա՜ջ» — յառա՜ջ — Շ. Մ[illegible]սաքեան, «Յառաջ» կը կանչէ մամիկը, ո՞ւր է, խնդիկը, խնդիկը, «Յառաջ»ը, Դաշնակցութիւնը ...

«Ի՞նչ է, մամիկ, ի՞նչ կ'ուզես կը հարցնեն չորս կողմէն։ Աղօթքս կ'ընէի, աղօթքս կը պատասխանէ մամիկը, խանդավառուած։

Ժամը 9ին օրուան նախագահ ընկեր Տիգրան Զէքեանը բացուած կը յայտարարէ հանդէսը «Մշակ բանուոր»ով, զոր երգեց Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբը, ներկաները յոտնկայս։

Նախագահը յետոյ, քանի մը պատշաճ խօսքերով բացատրեց օրուան տօնի նշանակութիւնը եւ հրաւիրեց ներկաները որ ոտքի կենան վայրկեան մը՝ յարգելու համար մեր դատին համար զոհուած հերոսներու յիշատակը, յանձին Պ. Օ. Հանջանեանի, Ն. Ազբալեանի, Լ. Նազարեանցի։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկեր Ս. Զէքեան։

Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր։ Արտասանեցին ընկերուհի Մ. Առաքելեան, ընկեր Յ. Մարոսեան (Վիէն)։ Ա. Գրիգորեան (Տէսին), Ա. Փաշալեան (Լիոն), մեներգեցին ընկերուհի Հայքելեան, Մ. Առաքելեան եւ Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան, բոլորն ալ արժանանալով ջերմ ծափահարութեանց։

Երգչախումբը յաջորդաբար երգեց «Հիմի էլ լռենք» եւ «Սարէն եկաւ երկու մուխ»ը Գ. Փափազեանի ղեկավարութեամբ։

Առաջին բանախօսն էր Լիոնէն երիտասարդ գրագէտ ընկեր Միսաք Միրզէ որ յայտնեց «Վարանդեան» կոմիտէի անդամներու ողջոյնները։

«Ինչու կը տօնենք այս տօնը, կ ըտօնենք որպէսզի ուխտենք մեր նահատակ ու անմահ առաջնորդներու անունով պիտի քալենք իրենց գծած ուղիով եւ կը շարունակենք իրենց կիսատ ձգած սուրբ գործը։

Ամէն աշխատանք նուիրենք հայ ազգին, ծառայեցինք հայ ազգին, ծառայենք այսօր, եւ ծառայենք վաղը» ըսաւ մեր ընկերը։

Երկրորդ խօսողն էր Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած ընկեր Խ. Մկրտիչեան։ Ընկերը աւելի քան երեք քառորդ ժամ տեւող ճառով մը պարզեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան դերքը անկէ առաջ, այսօր եւ այն ուղղութիւնը որուն պիտի հետեւի վաղը։

Հայ մեծանուն գրագէտ Խ. Աբովեան, իր «Վաթան»ի մէջ կեանքը ղուրպան կ'ընէ այն ձեռքին որ պիտի արթնցնէ ազգը։

Հ. Յ. Դ.ը եղաւ այդ ձեռքը, որ այսօր 57 տարեկան է, եւ պատրաստ՝ զոհելու ամէն ինչ հայ ազգին համար։

Ներգաղթ եւ Թրքահայաստանի հողերու կցումը ներկայ Հայաստանին, Հ. Յ. Դ. հիմնական բաղձանքներն են։

Դաշնակցութիւնը ունի տակաւին անելիքներ։

Վերջացնելով, ընկերը կոչ ըրաւ բոլոր ընկերներուն, հաւատարմօրէն եւ խանդավառուած շարունակեն իրենց ընտրած ուղին։

Կապոյտ Խաչի սանուհիներու պարի խումբը ղեկավարութեամբ ընկերուհի Ե. Տէրմանեանի, պահ մը մեզ փոխադրեց մեր հայրենի երկիրը։

Հանդէսը փակուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ով։

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս տեղի ունեցաւ ընկերահամակրական խնջոյք մը Ա. Աւետեանի սրճարանը, ուր տեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Միսաք Միրզէ։ Բոլորը կը բերէին իրենց մասնակցութիւնը երգով, արտասանութեամբ, կատակերգութեամբ։

Խորոված հաւ մը եւ շիշ մը շամփանեա աճուրդի դրուելով կարճ ժամանակուան միջոցին գոյացաւ 16.550 ֆրանք։ Կնքահայրութիւնը ստանձնեց Նոր Սերունդը, իրենց առատաձեռնութեամբ շնորհաւորութեան արժանի են Պելֆորի Դաշնակցականները. «Հայաստանի Դաշնակցականները» եւ «կլոր սեղանը»։

Հիւրեր ունէինք, Վիէնէն, Վալանսէն, Սէնթ Էթիէնէն, Վիլֆրանշէն, Տէսինէն եւ ուրիշ տեղերէ։

Փառք Դաշնակցութեան, որ տարին անգամ մը կը կատարէ այս տօնը հրահրելու համար մեր Դաշնակցականի խանդն ու եռանդը։

ԱՐԱՄ ՄԿՐԱՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊՈՂՊԱՏԱՄԵՏԱՂԱՄՇԱԿՄԱՆ արտէլները այս տարի պատրաստած են 250.000 զանազան մետաղեայ իրեր, գիւղատնտեսական գործիքներ, ելեկտրական արդուկներ եւն.։ Այդ գործերուն զարգացման համար կառավարութիւնը յատկացուցած է մեծ գումարներ։ Արտէլները պիտի տարածուին Հայաստանի բոլոր քաղաքներն ու գիւղերը եւ բաւարարեն տեղական պահանջները։ Արտէլներէն շատերը իրենց առաջադրութիւնները կատարած են 130էն 200 տոկոսով։

— Երեւանի պատմական թանգարանին մէջ կարելի է գտնել հայ ժողովուրդի անցեալ փառքի եւ մշակոյթի բազմաթիւ տեսակի նմուշներ — քարէ դարէն մնացած զանազան տնային եւայլ իրեր, որոնք տեղաւորուած առանձին սրահի մէջ։

Ուրիշ սրահի մը մէջ յաճախորդը կը տեսնէ մետաղեայ դարէն մնացած նետեր, աղեղներ, որսորդական եւայլ գործածական մետաղեայ գործիքներ, որոնք կը վկայեն ուրարտական ժամանակներուն մէջ գոյութիւն ունեցող մեր նախնիքներու մշակոյթը։ Թանգարանը տարուէ տարի կը հարստանայ հին պատմական նմուշներով, որոնք խնամքով կը պահուին։ Այցելուները լայն տեղեկութիւններ կը ստանան ամէն մէկ իրի ժամանակի եւ մեր նախնիքներու ապրած շրջանի պատմական անցքերու եւ ունեցած մշակոյթի մասին։

— Երեւանի Կիրովեան շրջանին մէջ արդէն կը շինուին անհատական շէնքեր։ Այդ տուներէն 70 հատը արդէն շինուած պատրաստ է բնակութեան համար եւ 356 տուն ալ շուտով պատրաստ կ'ըլլայ։ Շէնքերուն համար տրուած է հարկաւոր քանակութեամբ տախտակ, մեխ, տուֆքար եւ այլ անհրաժեշտ պիտոյքներ։

— Հաւաքական տնտեսութիւնները լայն օգնութիւն ցոյց կուտան հայրենական պատերազմի հաշմանդամներուն եւ անոնց ընտանիքներուն։ Մինչեւ այսօր պատերազմէ վնասուածներուն եւ անոնց ընտանիքներուն տրուած է 1121 թոն կենսամթերք։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Սովիէթ Գրագէտ» պարբերաթերթը խորհրդային վարչաձեւին 30րդ տարեդարձին առթիւ պիտի հրատարակէ հաւաքածոյ մը որ պիտի պարունակէ խորհրդային գրականութեան հարիւր լաւագոյն հատորները։ Այս վերջիններուն մէջ է նաեւ Մարիէթա Շահինեանի «Հիտրոսանտրալ»ը։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ խորհուրդներու ընտրութիւնները պիտի կատարուին հետեւեալ թուականներուն.— Դեկտ. 21ին — Ռուսիա, Ուկրայնա, Հայաստան, Մոլտավիա, Կարելիա, Յունուար 11ին — Քըրկըզիստան, Ատրպէյճան, Պելո - Ռուսիա եւ Ուզպէկիստան, Յունուար 18ին — Էսթոնիա, Լիթուանիա եւայլն։ Վերջին անգամ ընտրութիւնները տեղի ունեցան 1939ի Դեկտեմբերին։

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Բ.

— Էդպէս զուցէ աւելի լաւ լինի, հը՞, — ասաւ կաղ Մարտիրոսը.— Կնանոց բան չեն անի։ Լաւ կը լինի նրանք խօսին ..

Այդ ժամանակ մէկը, կարծեմ դարբինի կինը, առանց մտածելու, զուցէ անզգալաբար դարձաւ Եսթերին.

— Իսկ դու ի՞նչ կ'անես, Եսթեր, կ'երթա՞ս։

Եսթերը յուզուեց։

— Ե՞ս... ե՞ս ... եթէ էսքան մարդու գլուխը կը վերցնի — կ'երթամ ...

Ասաւ նա արդէն չխօսկանութիւնը, ամօթխածութիւնը թողած, մի բռնուած դժգոհութեամբ, որ բոլորն անյարմար զգացին։ Նա այնքան էր լցուած, որ կարծես պայթեց իրեն թեթեւացնելու համար։

— Դու հանգիստ կաց, Եսթեր ջան, ես մեռած չեմ, որ քեզ տանեն,— ասաւ կեսուրը, նրա գլուխը, ուսերը շոյելով։

— Էհ, ով կը թողնի որ,— վրայ բերաւ տանտէրը,— էսքան կնիկ, էսքան տղամարդ էստեղ։ Մի վախի, հարս ջան։ Խօսք էր՝ շներն ասացին գնացին։ Կարծում եմ էլ չեն գայ ...

Բայց Եսթերը չհանգստացաւ, նա երեսը ծածկեց նորից ափերով ու գլուխն իջեցրեց։ Խղճահարութեան հետ միասին՝ սարսափի պէս մի բան համակեց ամէնքին։ Ոչ ոք Եսթերից չէր սպասում այդպիսի յանդիմանութիւն իրենց հասցէին. զգացին, որ նա զայրացած էր, որ չեն կարողանում իրեն փրկել։ Ու ամէն կողմից սկսեցին սիրտ տալ նրան, սփոփել։

Բայց Եսթերը գլուխը չէր բարձրացնում. չգիտես լալի՞ս էր թէ խորհում անելիքը,— ոչ ոք չէր կարող ասել եւ ոչ ոք էլ սիրտ չէր անում նրա ձեռները ետ տանել երեսից։ Թող լաց լինի, արցունքները կը թեթեւացնեն ...

Այն ինչ Եսթերն արտասուելով՝ մտածում էր, աւելի շուտ նրան այնպէս էր թւում, թէ ամէնքը, երեւի, չեն կարողանում մի բան անել — իրեն են հարցնում։ Իսկ մինչ այդ նրան այնպէս էր թւում թէ ինքը երազի մէջ է, մի անյարմար կացութեան մէջ, որ անցնի պիտի, բայց դարբինի կնոջ անզգոյշ խօսքերը նրան հանեցին այդ դրութիւնից եւ յուզեցին, եւ նա, լաց լինելով մտածում էր մի այլ բան, որ ոչ ոքի մտքով չէր կարող անցնել այդ վայրկեանին, բայց նրան թւում էր միակ փրկարար ելքը։

Ու մի քանի րոպէ անյարմար լռութիւն էր։ որն այնքան խորացաւ — դրսից լսուեց նոր սկըսուած անձրեւի խուլ միօրինակ խշշոցը։

Տանտէրն այդ նկատելով եւ, տեսնելով ոչ ոք չի խօսում, հարցրեց պատուհանին նայելով։

— Կարծես անձրեւ է գալիս, հը՞։

— Հա. էլի սկսեց, — ասին տղամարդիկ, նոյնպէս պատուհանին նայելով։

Իրօք, անձրեւ էր։ Սկզբում ծառերը խշշացին անսովոր, ապա անձրեւի շիթերն սկսեցին ծեծել նրանց տերեւներն այնպէս, կարծես բազմաթիւ հաւեր կտուց էին վեր քաղում։ Յետոյ լսուեց ամպի մի խուլ որոտ, փայլակը շողշողաց, մի ակընթարթ լուսաւորելով ամէն ինչ, նաեւ թոնրատան պատուհանը, եւ սկսեց մեծաշիթ ու յորդ մի անձրեւ... Դա ուրախացրեց ներսը գտնուողներին, թէ անձրեւի պատճառով Թուրքերը, երեւի, էլ չեն գայ ...

Բայց, չանցաւ մի ժամ, նրանք եկան ...

Գ.

Երեկոն բաւական մթնել էր։ Թոնրատանը լամպի փոխարէն մեղրամոմ էին վառել։ Եկողները, երկու հոգի էին՝ հրացաններով, որոնք, յանկարծ սկսած անձրեւի պատճառով, դրել էին թեւերի տակ՝ փողերը ներքեւ ուղղած։ Աղօտ լոյսով էլ իսկոյն ճանաչեցին, որ դրանք այն ասկեարներն են, որ ուղեկցում էին ջահել սպային խուզարկութեան ժամանակ։ Արեւառ դէմքերի վրայ նրանց սեւ աչքերի սպիտակուցներն աւելի էին աչքի ընկնում, քան որեւէ բան նրանց վրայ, եւ դրանց փայլը ահ էր ազդում։ Ամէն ինչ սակայն նրանց վրայ մորթէ գլխարկները, հնամաշ, վերաները չնստող զգեստներն ու տռնամանները վկայում էին, որ նրանք գոհ չեն իրենց վիճակից։

Զինէէն հրացանները՝ նրանց կարելի էր նմանցնել քաղցած ճամբորդների, որ հաց են խնդրում դռնէ դուռ ընկած։ Դեռ չեմքում նրանք հարցրին. «Հարսը պատրա՞ստ է», այնպիսի գործնական ու սովորական մի ձայնով, կարծես խօսքը պատուիրուած իրի մասին լինէր, եւ առանց պատասխան ստանալու, ներս մտան ...

ՍՏ. ԶՈՐԵԱՆ

(11)

Համայնավարները ու ընկերվարականները գրեթէ պահած են իրենց դիրքերը։

90 աթոռի վրայ 48 կոլիստ, 26 համայնավար, 11 ընկերվարական եւ 5 M. R. P.։

Արդէն ժողովին կազմը հետեւեալն էր.— 27 համայնավար 15 ընկերվարական, 16 M. R. P., 6 արմատական, 26 չափաւոր։ Որով համայնավարները իրենց թիւը կը պահեն, միւս տարրերն են որ միացած են կոլիստներուն։

Սէնի նահանգին մէջ համայնավարները շահած են 40 %, իսկ կոլիստները 34 %։

Ահաւասիկ արդիւնքը ամբողջ Ֆրանսայի քուէարկութեան.—

2.267.801 քուէի վրայ 823.027 (36.30 %) կոլիստ, 673.801 (29.30 %) համայնավար, 476.530 (21 %) ընկերվարական, 259.240 (11.45 %) M. R. P. եւ 35.183 զանազան։

Հայկական խնդիրը պիտի գայ

Պելճիական La Lanterne օրաթերթին մէջ Marcel Le Compte ստորագրութեամբ յօդուած մը խօսելով հայկական ներգաղթի մասին կը գրէ.—

Պէտք է սպասել որ երբ քանի մը ամիսէն մօտաւոր արեւելքի Հայերը հասնին Երեւան, Սովիէթներու ճնշումը Թուրքիոյ վրայ աւելի աւելնայ։ Այն ատեն հարց պիտի ծագի Հայաստանի վերադարձնել իր կրօնական աւանդութեանց վայրերը, ինչպէս Անին որ կը գտնուի դեռ թրքական հողի մէջ, վստահաբար ետ պիտի ուզուին։ Քիչ հաւանական է որ Թուրքերը առաջին օրէն զիջին եւ այն ատեն շատ որոշ սպառնալիք մը աւելի պիտի ըլլայ աշխարհի խաղաղութեան դէմ, միջազգային նոր եւ անլոյծ վէճ մը։

Ստալին պիտի սպասէ

Անգլիոյ աշխատաւորական ութը երեսփոխանները Եւրոպա ու Լեհաստան այցելելէ յետոյ Ռուսիա անցած էին, մարաջախտ Ստալինի կողմէ (ընդունուեցան Սոչիի (Սեւ ծով) իր դղեակին մէջ։ Անոնց կողմէ Պ. Զիլիաքուս հետեւեալ բառերով ամփոփեց Ստալինի յայտարարութիւնը.—

«Մենք տեւէ դիտաւորութիւն չունինք պատերազմ ընելու եւ կը փափաքինք լուծել Միացեալ Նահանգներու հետ մեր ունեցած քաղաքական ու տնտեսական առկախ խնդիրները։ Եթէ Ամերիկա եւ Անգլիա չեն փափաքիր լուծել այդ հարցերը, մենք պիտի սպասենք մինչեւ որ իրենց խելքը գլուխը գայ։

«Կը փափաքինք որ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ աւելի մեծ իրերահասկացողութիւն մը գոյանայ եւ փարատին նոր պատերազմի մը վախերը։ Կը փափաքինք Մեծն Բրիտանիոյ հետ առեւտրական յարաբերութիւններ ունենալ այնքան սերտ՝ որչափ կարելի է։ Որչափ շուտ կարենանք համաձայնիլ, այնքան լաւ գործակիցներ պիտի ըլլանք հասարակաց աշխատանքին համար։

«Խորհրդային Միութիւնը միշտ փափաքած է քաղաքական ու տնտեսական յարաբերութեանց բարւոքումը բոլոր երկիրներու հետ եւ այժմ կը փափաքի նման բարւոքումի մը Միացեալ Նահանգներու եւ Մեծն Բրիտանիոյ հետ։ Եթէ այս ազգերը, իրենց կարգին, կ'ուզեն բարելաւել իրենց յարաբերութիւնները մեզի հետ իրենց փափաքը սիրով պիտի ընդունուի հոս։ Պատրաստ ենք իրենց ցանկութիւնները գոհացնել, առանց մտահոգուելու իրենց տնտեսական վարչաձեւին համար։ Տնտեսական տարբեր դրութիւններ ունեցող երկիրներու միջեւ գործակցութիւնը շատ կարելի է։ Փորձառութիւնը արդէն ապացուցած է ասիկա»։

Ամերիկեան թերթերը դիտել կուտան որ Ստալին միշտ հաշտարար յայտարարութիւններ կ'ընէ, իսկ Մոլոթով եւ Վիշինսքի անողոք են։ Եւ յետոյ, ռուսեւամերիկեան յարաբերութիւնները այնպիսի տեղ մը հասած են, ուր բարի խօսքերը բաւական չեն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՑ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՆՔ արդի պարենաչափով մինչեւ այս տարուան վերջը, քանի որ Ամերիկեան ցորենի ժամանումը ապահովուած է։ 1948ի համար ալ բանակցութիւններ կ'ըլլան Ամերիկայի, Արժանթինի, Աւստրալիոյ եւ Ռուսիոյ հետ։ Հետեւաբար կառավարութիւնը որոշեց 50 կրամ աւելցնել T3ներուն բաժնեչափը, ինչպէս եղած էր T4երուն համար։

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐՈՒ կողմէ յափշտակուած եւ Դաշնակիցներու կողմէ գրաւուած ոսկիէն այսօրերս Ֆրանսայի պիտի յանձնուի 104 միլիոն տոլար, այսինքն 12 միլիոն աւելի քան Ֆրանսացիներուն կողմէ նախապէս պահանջուածը։

ՕԴԱՆԱՒԻ ծանր արկած մը պատահեցաւ հինգշաբթի օր։ Փարիզէն Մարսէյլ եւ անկէ հիւսիսային Ափրիկէ գացող «Պրիսթոլ» օդանաւը ինկաւ ծովը Կորտաղինէի բացը եւ երկուքի ճեղքուեցաւ։ Ունէր 39 ճամբորդ որոնց 6 տղայ եւ 2 ծծկեր երախայ, ինչպէս նաեւ 5 նաւուղիղ։ Բոլորն ալ խեղդուած են եւ երկու հոգի միայն ազատուած են ողջ, հասնող օգնութեան վրայ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ իր խումբերուն, Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի սանուհիներուն։

25 Հոկտեմբեր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ։

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ (Փարիզէն)

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին Ֆր. ընկերվարական կուսակցութենէն Տոմի երեսփոխան Mr. CARTIER եւ Պուրկ լէ Վալանսի քաղաքապետը Mr. VACHER։

Պիտի երգէ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Լիոնէն եւ Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ Վալանսէն։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր սանուհիներէն, տոհմիկ տարազներով։ Զանազան անակնկալներ։

Մուտքը ազատ է

ՌՈՄԱՆԻ մէջ 24 Հոկտ. ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ մէջ, 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։

Կը նախագահէ ընկեր ԽՈՐԷՆ ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ (Վալանսէն)։ Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ։

ԻՍԻԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Մանրամասնութիւնները շուտով։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն։

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Շրջ. վարչութեան, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի հովանաւորութեամբ, եւ իր 11 խումբերուն մասնակցութեամբ տեղի պիտի ունենայ 25 հոկտեմբեր, 1947, շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի սրահներուն մէջ։ Մասնաւոր հրաւէրով Փարիզէն հրաւիրուած են բանախօսելու, ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կ. վարչութենէն, ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ։ Փարիզէն յայտնի ժողովրդական երգչուհի Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ։ Կը մասնակցի գեղարուեստական բաժնին, ինչպէս նաեւ Ս. Լուի, Ս. Անի, Լէ Զ'Օլիվի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերը իրենց նուագախումբով, պարերով երգերով, արտասանութիւններով։ Զանազան անակնկալներ։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մատլէն [illegible]

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին

Pleyel տան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի թաւ ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris։ Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք։

Դիմել՝ Հրատ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65։ Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69։ Բալըան 46 rue Richer, Pro. 25-46։

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Մարսէյլի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի փորձերը սկսած են։ Նոր անդամները կը հրաւիրուին դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոյները, ժամը 7—8, Salle Mazenod եւ կամ կիրակի օրերը՝ Մայր եկեղեցի, Փրատօ։

Մամուլի տակ է

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.Ի «ԹՇՈՒԱՌԻ ԶԳԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»Ը, հաւաքածոյ՝ իր գրական էջերուն։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները յառաջիկայ չորեքշաբթի հոկտ. 22ին, ժամը 7ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պատասխանատու ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր-ընկերուհիները, այս ուրբաթ իրիկուան ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Ballecour։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը 24 հոկտեմբերին, սովորական ժամուն, նոյն հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները յառաջիկայ հինգշաբթի հոկտ. 23, ժամը 8.30ին, Ահարոնեան Ակումբը։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը հոկ. 25ին, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի C. սրահը։

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին։ Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անժէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարսէյլէն Տէր Պապեան կը փնտռէ Սարայտարեան ընտանիքը, որ 1930ին Պէլֆոր կը գտնուէր։ Տեղեկացնել Տէր Պապեանի, 34 rue Georges, Marseille։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն։ Դիմել «Յառաջ»ին։

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ

Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՕՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Յուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը։ Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France։

T. S. F.

Ձմեռուան ծառայութիւնէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն։ Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք։

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել։

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ։

Եթէ հանդէսներու, պարերու, յուղարկաւորութեան եւ ձայնարձակներու գործածման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքը ունիք

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վաղուընէ. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԸ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme . 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C. C.P. Paris 1678-63

Mercredi 22 Octobre 1947 Չորեքշաբթի 22 Հոկտ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année No 5168-Նոր շրջան թիւ 777 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԲԱԶՄԱՎԷՊ»

Հոկտեմբեր 18ին սկսան «Բազմավէպ»ի հարիւրամեակի տօնակատարութիւնները Վենետիկի մէջ։ Բուն տարեդարձէն քանի մը տարի վերջը։

Բացառիկ երեւոյթ է պարբերականի մը հարիւրամեան։ Ոչ միայն հայկական, այլեւ միջազգային կեանքի մէջ։ Մանաւանդ երբ նկատի ունենանք որ այդ պարբերականը եղած է ոչ թէ ընթացիկ արտադրութիւն, այլ մենաստանի մը ճիգը, որոշ սահմաններով։

Ինչպէս Վենետիկի Մխիթարեանց լրագրական առաջին ձեռնարկները, «Բազմավէպ»ն ալ ճամբայ ելած է տարրական գիտելիքներով, եւ նոյնքան տարրական լեզուով մը։

Այնտեղ իրար դիմաւորած են վարժապետականն ու թերխաս գրականը, գիտականն ու կրօնականը, բանասիրականն ու պատմականը։

Կը թուի թէ որոշ ծրագիր մը չեն ունեցած, բացի մէկ մտահոգութենէ,— լոյս տարածել վանքի մը ճրագով։

Տարիներու ընթացքին, հետզհետէ լայնցած է ճամբան։ Բացուած են նոր եւ աւելի խոր ակօսներ։ Երբեմնի տմոյն ճրագը արձակած է ճաճանչներ, բոցեր, Բագրատունիներով, Հիւրմիւզներով, Ալիշաններով։

Մինչեւ անգամ,— տարիներ վերջը — աշխարհական սերունդ մը ճեղքած է վանական մթնոլորտը, Վարուժաններով, Ահարոններով։ Եւ երիտասարդ վարդապետներու աչքերն ալ բացուած են նոր աշխարհի մը առջեւ, բանաստեղծութեան թէ բանասիրութեան ածուներուն մէջ։

Կարճ խօսքով, բերքը ոչ միայն բազմապատկուած է, այլեւ դարձած է «տեսակաւոր», ինչ որ պզտիկ յաջողութիւն չէ վանական մթնոլորտի մէջ։

Բանասէրներուն եւ քննադատներուն կը մնայ ճշդել թէ որքան ցորեն եւ որոմ ցանուած է այս հարիւրամեայ անդաստանին մէջ, գիտութեամբ կամ անգիտութեամբ։

Այսպէս հեռուէն հեռու դիտելով, կը կարծենք թէ յարդը որքան ալ դէզ կապած ըլլայ, չի կրնար նսեմացնել ձեռք բերուած վաստակը։

Ուրիշ ամէն բան մէկդի դնելով, հարկ է հրապարակաւ յայտարարել, թէ «Բազմավէպ»ը եղած է բանուկ արօր մը, աշխարհաբարի ժողովրդականացման անդաստանին մէջ։

Մենք շատ մը վերապահումներ ունինք Մխիթարեանց մշակած լեզուի մասին։ Խորթ բառեր եւ ասութիւններ, շարադրական անճաշակ վարժութիւններ կան որ մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուին։ Մինչեւ անգամ երիտասարդ վարդապետներու գրչին տակ։

Եւ սակայն, ապերախտութիւն պիտի ըլլար ուրանալ անոնց բերած նպաստը, հարիւր տարի առաջուան թրքախառն հայերէնը այսօրուան ճըկուն եւ հոսուն, հարազատ աշխարհաբարին հասցնելու համար։

Եթէ տեսակ մը լճացում կը տիրէ տարիներէ ի վեր, այդ ալ անշուշտ հետեւանք է վանական եւ քիչ մըն ալ ակադեմական մթնոլորտին։

Ինչպէս միւս վանքին, Վիէննայի մէջ, Ս. Ղազարի կամարներուն տակ ալ հետզհետէ պակսեցան այն հսկաները որ ընդունակ էին հաստատուն, երկայնաշունչ հատորներ դիզելու գիշերաջան տքնութեամբ։ Քամելով իրենց երակներուն արիւնը եւ աչքերուն լոյսը, ամէնի երկունքի մը մէջ։

Ո՞ւր են անոնք որ բառարաններ կը յօրինէին, կամ սրախաղութիւններ կը կատարէին Հայկազնեան բառերով, գրաբար թէ աշխարհաբար։

Քանի՞ հոգի մնացած են այն դէմքերէն որ գիտէին շունչ եւ լեզու տալ դեղնած, բորբոսած թուղթերու։ Կամ Հայոց պատմութիւնը եւ աշխարհագրութիւնը վերակազմել քիչ մը գիտութիւն խառնելով բոցավառ երեւակայութեան մը»...

Մեր մաղթանքը «Բազմավէպ»ի հարիւրամեակին առթիւ։

Նոր կորով եւ աւելի լայն հորիզոն, որպէսզի միշտ վառ մնայ Մխիթարի ճրագը։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾԱԿԱՉՔ ԵՆՔ... ՈՒ ԱՆՕԹԻ

Առջի օր պատահաբար «ծակաչք անօթի»ի մը հանդիպեցայ մեր խմբագրատան շրջապատին մէջ։

Ուրիշ ո՞ւր կարելի է հանդիպիլ այդ մարդոց, անշուշտ ոչ Սքուար Ալպոնիի բոլորտիքը, ո՛չ ալ Փլաս տը լա Մատլէնի հրապարակը։

Անոնք ինքնին ազնուական թաղեր են, նոյնքան «ազնուական» բնակիչներով։

Դառնանք մեր ոչխարներուն։ Մեր հայրենակիցը կարծեցի որ շատ վրդովուած պիտի ըլլար իրեն տրուած այս շողշողուն ածականէն, ածական մը որ «նուրբ ու ազնուական» բանաստեղծի մը գրչին տակ կրկնակի գեղեցկացած ու ազնուացած էր...

Եւթադրեցի թէ չէր կարդացած, երբ անխռով քմծիծաղով մը պատասխանեց.— Անշուշտ կարդացի, բարեկամներս, ինծի պէս ծակաչք անօթիներ, ցոյց տուին վարիչ պատուիրակին յօդուածը առջի օր.—

— Ու չվրդովեցա՞ր, այդքան լրբութեան, դէմ...

— Ո՛չ, ինչ զարմանալի էք, ինչո՞ւ պիտի բարկանայի, ճիշդ էր մարդուկին ըսածը, արդէն ճշմարտութիւնը միայն կը կաթկթի իր նուրբ շրթունքներէն ու գրիչէն։ Երբ մարդ տարիներով ամսական 10—15 հազար կ'առնէ ժողովուրդին հաւաքած տասնոցներէն, երբ տարեկան 6500 տոլար կը ստանայ Ամերիկա իր պաշտօնավարութեան շրջանին, երբ ի պատիւ իրեն տրուած հացկերոյթէ մը քանի հազար տոլարնոց չէք նուէրկը ստանայ եւ իբրեւ հանգստեան թոշակ 5000 տոլար կը տրուի իրեն որպէս չնաշխարհիկ բանաստեղծի եւ կուշտ աչք եւ կուշտ փոր ազնուականի, ինչպէս կ'ուզես որ չորս կողմը «ծակաչք անօթիներ» չտեսնէ։ Անշուշտ, բացի իր Փլաս Մատլէնի բարեկամներէն որոնք իրեն համար գոնէ, ոչ թէ տասնոցներով այլ միլիոններով հաւաքուած ֆրանքներով իրենց «ծակաչք» ածականը փոխած են «անծակ աչք» որակականին եւ անօթութիւնն ալ կշտացուցած «ի պատիւ» սեղաններով։

Միայն մէկ բան կայ որ չեն կրնար փոխել — ան ալ իմ հաստատ համոզումս է որ իմ ծակաչք անօթութիւնս» ոչ միայն ես, այլ ամբողջ հայ ժողովուրդը կը նախընտրէ ժողովուրդին քրտինքովը կշտացած իրենց ազնուական փորերէն։

ՍՕՍԻ

Ներգաղթը Միջին Արեւելքէն

Հոկտեմբերի կիսուն Պաղեստինէն ճամբայ ելան 1200 հայրենակիցներ։ Թերթերը կը գրեն թէ Պաղեստինի 11.000 Հայերէն 8000ը արձանագրուած են, Հայաստան երթալու համար։

★ Եգիպտոսի Բ. կարաւանը դեռ կը սպասէ, քոլերայի պատճառով։ Ամէնքն ալ տուն տեղ ծախած ըլլալով, անտանելի վիճակի մը մատնուած են։

★ Քոլերան մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Վարչապետն ալ խոստովանեցաւ թէ կացութիւնը ծանր է։ Հոկտեմբեր 16ին վարակեալներու թիւը հասած էր 520ի, մահերու թիւը՝ 175 (մէկ օրուան մէջ)։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշած է բարեկարգել լորտերու ժողովը եւ սահմանափակել անոր կարգ մը իրաւասութիւնները։ Բարեկարգումի անհրաժեշտութիւնը կը շեշտեն մանաւանդ ընկերվարականները։

ՔՈՍԹԱ ՐԻՔԱՅԻ համայնավարները որոշեցին յարիլ Պելկրատի կոմինֆորմին։ Այս որոշումը մեծ զարմանք պատճառած է ժողովրդական խաւերուն մէջ։

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ պահախումբ մը ձերբակալեց հրէական հականա ահաբեկչական ընկերակցութեան անդամներէն հինգ հոգի որոնք Սուրիա մտած էին առանց արտօնութեան։ Պէյրութէն կը տեղեկացնեն թէ հրէական գաղտնի կազմակերպութիւնները հետախուզութիւն կը կատարեն Պաղեստինի սահմաններուն վրայ ստուգելու համար թէ Արաբները ինչ ուժեր համախմբած են։

ԹՂԹԱԿՑԱԿԱՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Զօր. Տը Կոլի յաղթանակը

Ֆրանսայի թաղապետական ընտրութիւնները տեղի ունեցան անցեալ կիրակի։ Զօրավար տը Կոլի խմբակցութիւնը շահեցաւ ընդհանուր քուէներուն մօտաւորապէս հարիւրին քառասունը իսկ Փարիզի շրջանին մէջ ձեռք բերաւ բացարձակ մեծամասնութիւն։ Ահաւասիկ գլխաւոր քաղաքական կուսակցութեանց կացութիւնը — R. P. F. (Տը Կոլ) 1.388.784 քուէ հարիւրին 38.40, համայնավարները՝ 1.108.843 քուէ հարիւրին 30.65, ընկերվարականները՝ 698.457 քուէ՝ հարիւրին 19.30, M R P 337.690 քուէ հարիւրին 9.30։ Այս թուանշանները ցոյց կուտան որ Ֆրանսան ներկայիս բաժնուած է երկու գլխաւոր հոսանքներու — համայնավարներ եւ աջակողմեաններ։ Փարիզի եւ արուարձաններուն մէջ զօրավարին կազմակերպութիւնը շահած է քուէներուն հարիւրին 58.90ը իսկ համայնավարները 23.30ը։ Համեմատականի մնացած շրջաններուն ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակի, բայց հաւանական չէ որ արդիւնքը որ եւ է հիմնական փոփոխութիւն յառաջ բերէ։ Հակառակ օրուան զրոյցներուն, հանրապետութեան նախագահը խորհրդակցութեան պիտի չհրաւիրէ զօրավարը, բայց անհաւանական չէ որ թաղապետական ընտրութեանց արդիւնքը որոշ ազդեցութիւն գործէ, մօտաւոր ապագային, ներքին քաղաքականութեան վրայ։ Խորհրդարանը պիտի գումարուի Նոյեմբեր 13ին։ Դահլիճի փոփոխութիւններ կրնան տեղի ունենալ։ Կառավարութիւնը կրնայ իր տնտեսական նոր ծրագրին մէջ մտցնել զօրավարին կարգ մը առաջարկները։ Համայնավարները կը պահեն իրենց նախորդ դիրքը, պարտուած է M R P կուսակցութիւնը, ընկերվարականները կորսնցուցած են կարգ մը շրջաններ։

Օտար մամուլը մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ ընտրութեանց արդիւնքին մասին։ Լոնտոնի «Իվընինկ Սթէնտըրտը» կը գրէ թէ «համայնավարութիւնը լուրջ պարտութիւն մը կրած է»։ «Տէյլի Մէյլ»ի կարծիքով, զօրավարին յաջողութիւնը «պիտի ունենայ իր քաղաքական հակազդեցութիւնը Ֆրանսայի մէջ։ «Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը նախատեսէ Տը Կոլի խմբակցութեան ուժեղացումը Ազգային Ժողովէն ներս։ Նիւ Եորքի «Թայմզ»ը դիտել կուտայ որ զօրավարին հեղինակութիւնը հետզհետէ կ'աճի։

Գործադուլը վերջացաւ

Փարիզի հանրակառքերուն եւ փապուղիին գործադուլը վերջացաւ երեքշաբթի առտու եւ երթեւեկի սպասարկութիւնը վերահաստատուեցաւ։ Վերջին պահուն կառավարութիւնն էր որ հաշտաբար քաղաքականութիւն մը վարեց՝ տեղի տալով ընդհանուր գործադուլի սպառնալիքին։ Կառավարութիւնը հրատարակեց պաշտօնական զեկոյց մը որուն մէջ կարգ մը զիջումներ կ'ընէ — բանթողներու վերջին եօթը օրուան օրավարձերու վճարումին խնդիրը կը թողու փապուղիի ընկերութեան իրաւարարութեան ու չեղեալ կը նկատէ պատժական միջոցներու գործադրութեան սպառնալիքը։ Օրավարձերու անմիջական յաւելում մը պիտի կատարուի՝ նկատի ունենալով ապրուստի տարապայման սղութիւնը, այս յաւելումը Հոկտեմբեր 1էն հաշուելով։

«ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԸ ՊԱՐՊԵՑԷՔ» Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՎԻՇԻՆՍՔԻ

Միացեալ Ազգերու համաժողովին երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ, Խորհրդ. Միութեան գըլխաւոր պատուիրակը, Վիշինսքի, պահանջեց որ Անգլիա եւ Ամերիկա ետ կանչեն իրենց առաքելութիւնները Յունաստանէն։ Այս առաջարկը ներկայացուեցաւ այն պահուն երբ վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենային միջազգային հիմնարկութեան կողմէ նշանակուած քաղաքական յանձնախումբին մասին։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն մասնաւորաբար հարաւային Ֆրանսայի ծովեզերեայ շրջաններուն մէջ կանխելու համար Եգիպտոսի համաճարակին մուտքը եւ ծաւալումը այս երկրէն ներս։ Անմիջական վտանգի ենթակայ է Մարսէյլի նաւահանգիստը։ Եգիպտոսէն հասնող նաւերուն բոլոր ճամբորդները հսկողութեան տակ պիտի առնուին եւ պիտի հականեխուին։

ՀԱՄԱՁԱՅՆ պաշտօնական զեկոյցի մը, ամերիկեան կառավարութիւնը զինուորական խարիսխ մը հաստատած է Ալասքայի մէջ։ Օդանաւերուն համար շինուած են քաղաքի ինչպէս նաեւ ստորերկրեայ գործողութեանց մասնաւոր կայաններ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Առաջին, Երկրորդ եւ Երրորդ Միջազգայինները

Գ. Միջազգային վերակազմութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Սեպտեմբերի վերջերը, դեռ երկար ատեն պիտի զբաղեցնէ միջազգային մամուլը:

Գ. Միջազգայինը գոյութիւն ունէր արդէն կազմուած Բ. Միջազգայինի դէմ, զոր Լենին մնանկ կամ մեռած կը յայտարարէր, Բերենսկիի պարտութենէն յետոյ:

Ուրեմն Գ. Միջազգայինը վերակազմելու աշխատանքն էր որ կատարուեցաւ Վարշաւայի մէջ, միշտ խորհրդային Ռուսիոյ հովանաւորութեան տակ:

Մոսկուա՝ այդ խորհրդաժողովին, տուաւ «Պելկրատի տեղեկատու դիւան» անունը: Կը մասնակցէին Եուկոսլաւիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ համայնավարները, եւ որոնք ստորագրեցին «յայտարարութիւն» մը՝ ուղղուած Ամերիկայի եւ Անգլիոյ եւ անոնց արբանեակ կառավարութիւններու դէմ, cominformeը:

Ռուսիոյ ներկայացուցիչներն էին Ժտանով եւ Մալենքով, երկուքն ալ ներկայացուցիչները Ռուսիոյ քաղաքական պիւրոյին, եւ անդամ այդ մարմնին, միաժամանակ քարտուղարները՝ համայնավար կուսակցութեան:

Ցատկանշական է նաեւ որ՝ այդ խորհրդաժողովին չեն հրաւիրուած՝ Անգլիոյ, Պելճիքայի, Հոլանտայի եւ Սկանտինաւեան երկիրներու համայնավարները, խօսելով միայն Եւրոպայի մասին:

Վերջին պատերազմի ընթացքին, երբ Գերմանիա պատերազմի մէջ էր Ռուսիոյ դէմ, Մոսկուայի վարիչները, փափկանկատ եւ ճարպիկ լուծեցին Կոմինտէրնը, այսինքն ՀՕՄԻՆՆԵՐՈՒԱԿԱՆ — ԷՆԹԷՌՆԱՍԻՈՆԱԼԸ ներկայացնող Գ. Միջազգայնականը: Մոսկուայի վարիչները պաշտօնապէս ուրացան իրենց կապը, այդ հաստատութեան հետ, փարատելու համար ամէն թիւրիմացութիւն, իրեն դաշնակիցներուն եւ Խորհր. Միութեան միջեւ:

Միջազգային խորհրդաժողովներու բնոյթը եւ անոնց տարած աշխատանքները հասկնալի կը դառնան, եթէ ներկայացնենք Ա. Բ. եւ Գ. Միջազգայինները, եւ, այս վերջինին վերակազմութեան աշխատանքը:

★

Ամէն երկրի մէջ, յարատեւ պայքարի մէջ են եղեր՝ դրամատիրութիւնը եւ աշխատաւորութիւնը, մէկը միւսին դէմ, միշտ անհաշտ:

Այսպէս կոչուած՝ վերին դասակարգը՝ դրամատէրը, Ֆրանսական բառով քաբիթալիսդը, կծկուած իր յարաճուն դրամագլուխի ետեւ՝ ճնշեր, շահագործեր, հարստահարեր է ընչազուրկ աշխատաւորութիւնը, պրոլետարը՝ զայն պահելով իր աղքատութեան եւ տիրապետութեան տակ, ստեղծելով թշուառութիւն եւ սորկութիւն:

Ձերբազատուելու համար այդ կապանքներէն, պէտք էր կազմակերպել միջազգային աշխատաւորութիւնը, եւ թօթափել այդ լուծը, անհրաժեշտ էր՝ յարատեւ պայքար:

Քաղաքական ազատութիւնը՝ աստիճանաբար զօրացեր էր արդէն, բայց տնտեսական անիրաւ կարգերը, միշտ այլասերման եւ չքաւորութեան մէջ կը պահէին ընչազուրկ զանգուածը:

Ուրեմն, անհրաժեշտ էր տալ ոչ միայն քաղաքական այլեւ տնտեսական հաւասարութիւն աշխատաւոր դասակարգին:

Այս հարցին քննութիւնը, ինքնին, կապուած է այս տարրական, բայց բացարձակ իրաւունքին, ոլովհետեւ մարդ անհատը արժէք մըն է, միշտ պատրաստ կռուելու բռնութեան դէմ եւ որուն ազատութիւնը պէտք է երաշխաւորուի օրէնքով, եւ ոչ թէ դրամատէր անհատի մը կամ ընկերութեան մը քմահաճոյքով:

Անշուշտ, այս կեղեքող եւ հարստահարող տարրը՝ իր ուժը կ'առնէր միապետներէն, կղերէն եւ ազնուականներէն, որոնց դէմ էին աշխատաւորներու բանաձեւած պահանջքները, իրենց համեստօրէն ապրելու իրաւունքով:

Աշխատաւորութիւնը, իր կարգին, կռթնած էր զինքը պաշտպանող ուժերու, որոնք՝ ԺԸ. դարէն սկսեալ, իրենց ընկերային եւ փիլիսոփայական վարդապետութեանց ձայնը բարձրացուցեր էին, ի նպաստ անհատի ազատութեան եւ բռնապետական կարգերու ճաղկումին:

Անոնք կը քարոզէին ապագայ իրաւակարգի մը անհրաժեշտութիւնը, առանց վհատելու իրենց առջեւ ցցուած արգելքներէն, այնպէս որ՝ Ֆրանսայի երիտասարդ — ըմբոստ եւ բանիմաց տարրը, շուտով ըմբռնեցաւ եւ փարեցաւ այդ վարդապետութիւններուն, որուն անկուն առաջնորդները եղած էին, Տիտօ, Վօլթէր, Մոնթէսքիօ, Ժան Ժագ Ռուսօ եւ անոնց գաղափարապաշտ հետեւորդները, որոնք թափանցեցին խօսքի եւ գործի ճարտ սրտերէն ներս, իրենց յարաճուն գրականութիւնով եւ պերճախօսութիւնով:

Այսպէսով, ոչ միայն Ֆրանսայի մէջ կ'արթննար, այդ քարոզութիւններուն հետեւող սերունդ մը, այլեւ՝ նոյն այդ գաղափարները՝ կը ներխուժէին բովանդակ Եւրոպայի մէջ:

Շարժումը ներուժ էր, եւ հակառակ խափանարար արգելքներու, նոր մտքերու կախարդանքը, իրենց հանճարէն բխող եւ իրենց լեզուէն յորդող գաղափարներու միջոցաւ, գիտակից սերունդներ կը բերէր ասպարէզ:

Ֆրանսական 1789ի յեղափոխութիւնը, արդիւնք եւ հետեւանք էր այդ լուսաշող աստղերու տարած աշխատանքներուն, որոնք կը թափանցէին ժողովուրդի սրտէն ներս, եւ այդ հրաբուխի ու պայթումի արձագանգը կը հասնէր ազատութեան ծարաւ երկիրներէն ներս, քաղաքական եւ տնտեսական կապանքները փշրելու համար:

Ով որ կարդացեր է Ֆրանսայի առաջին սահմանադրական աքթը, եւ ժողովուրդներու համար յետագային գծուած սահմանադրական կարգերու պատմութիւնը, անոնց մէջ պիտի տեսնէ, «Մարդկային Իրաւունքներու Յայտարարութեան» ոգին եւ դասը, որոնց տակ՝ ճարճատելով ինկաւ մարդկային կապանքներու խորհրդանիշը եղող Պասթիյլը, եւ երբ՝ ամէն երկրէ՝ Փարիզ կը խուժէին ազատատենչ պատգամաւորները, եւ կը ստորագրէին այդ յայտարարութիւնը:

Այդ յեղափոխական քարոզներէն կը բխէր, եւ աշխարհին կը ծանուցուէր, «Մարդու եւ քաղաքացիի» անձեռնմխելիութեան իրաւունք, հրդեհելով ինչ որ դէմ էր այս նոր քարոզութիւններուն:

Մինչ այդ՝ իրաւ է, յայտնուեր էին, տարտամ բաղձանքներ, արդիւնք այդ մրրկաշունչ հանճարներու գործունէութեան, բայց պէտք էր մարտնչողի հրաւէրը, որպէսզի զանգուածը շարժէր, աշխարհը սարսէր նոր երկունքով մը, իմի համախմբելով բոլոր ընդունակ տարրերը, ապահովելու համար ազատութեան իրագործումը:

Կարդացէք Ժան Ժան Ռուսոյի «ընկերային դաշինքը» (contrat social), դրէք ձեզ այդ շրջանին ապրող սերունդի տեղ, եւ պիտի զգաք տարրական ազատութեան պէտքը, զերծ շղթայէ եւ կապանքէ:

Կ'արժէ հոս համառօտակի յիշել որ՝ Ֆրանսայէն մէկուկէս դար առաջ, Անգլիա արդէն ունեցեր էր իր յեղափոխութիւնը, ուր բացարձակ միապետական կարգուսարքը, յաճախակի պայքարի եւ կռիւի մէջ էր խորհրդարանին հետ, պատճառ դառնալով քաղաքացիական կռիւներու:

Քրոմուէլ, յայտնի յեղափոխական, կրցաւ վերջ տալ արիւնայեղութեանց, գլխատելով Կարոլոս Ա. թագաւորը եւ, երկիրը օժտել հանրապետական կարգերով:

Այդ օրէնքները կը ծառայէին ոչ միայն ժողովուրդի օգտին, այլեւ կուտային ազատութիւն ամէն անհատի, առանց ազգային եւ ցեղական խտրութեան, եւ այսպէսով Անգլիա ապաստան կուտար ամէն երկրէ փախչող յեղափոխականներու, ըմբոստներու եւ ազատատենչ մտաւորականներու:

Մինչեւ Ֆրանսական յեղափոխութիւն, Անգլիոյ մէջ դեռ ներկայացուած չէր ընկերային զանգուածային պահանջ, եւ ընկերվարական յեղափոխութեան, ուր պատրաստուեր էին խիզախ եւ մարտնչող ուժեր, ժողովուրդի շահը դերադասելով՝ կեղեքիչ վարչաձեւի մը շահագործումէն, եւ որոնք՝ կը քարոզէին ու կը պահանջէին, անհատին քաղաքական եւ տնտեսական իրաւունքները, հաւասարութեան սկզբունքներով:

Ֆրանսայի յեղափոխութիւնը այսպէսով պատուանդանը եղաւ խլրտող զանգուածներուն, որոնք խմորուեցան քարոզուած սկզբունքներով, եւ տեսաբաններու, ընկերաբաններու, փիլիսոփաներու երազը, կը խտացնէին մէկ բառի մէջ, ընկերվարութիւն, Socialisme:

Այդ բառը կախարդեց աշխատաւորական զանգուածը, որուն մէջ կը դաւանէր իր տնտեսական բարօրութիւնը, թէեւ տակաւին սաղմնային հիմերով:

Տեսաբանները կ'աշխատէին, այդ բառին եւ մտքին տալ գործնական բնոյթ:

Անգլիան, իբրեւ գործի աշխարհ, աւելի շուտ թօթափեց իր տեսաբանական ձեւերը:

Ունենալով ազատ քաղաքական իրաւակարգ եւ տնտեսական կամ աշխատաւոր զանգուածաշխարհի չորս կողմէն, հոն կ'ապաստանէին Ֆրանսացի, իտալացի, մաճառ, գերման, յեղափոխականներ հալածական ըմբոստներ եւ մտաւորականներ, ուր կը կազմակերպուէին եւ տուն կուտային իրենց երկիրներու բազմամիլիոն աշխատաւորութեան, որոնք սկսեր էին իրենց տնտեսական պահանջքներուն գիտակցիլ:

Անգլիա, ուրեմն, կեդրոն կը հանդիսանար տեսակ մը միջազգային գործունէութեան, որ շուտով պիտի անցնէր Գերմանիա եւ այլուր:

Այս աշխատանքները կը վարէին գլխաւորաբար ազատ ապաստան փնտռող աքսորականները, որոնք մէկ կողմէ քաղաքական, միւս կողմէ տնտեսական համաշխարհային կազմակերպութեան մը գոյնը կուտային՝ իրենց շարժումին, Անգլիոյ նման մեծափառ երկրի մը թոյլատու ազատութեան տակ:

Լոնտոնի մէջ էր որ կազմուեցաւ Միջազգային աշխատաւորական միութիւնը «էնթէռնասիոնալ» անունով:

(Շարունակելի) Գ. ՎԱՐԴԱՆ

Գիտական սանուլիս

Մարդկային գործարաններուն հիմնական յատկանիշներն ու յատկութիւնները կախում ունին կարգ մը անկշռելի նիւթերուն մեր գործարաններուն վրայ ներգործած ազդեցութենէն:

Այդ նիւթերը կը պատրաստուին զանազան գեղձերու միջոցաւ, ինչպէս՝ արտադրական, մակերիկամային, վահանային, սեռային գեղձերով եւ որոնց «հորմօն» անունը կուտան:

Հորմօններուն աւելի կամ նուազ արտադրութիւնը մարդը կ'ընէ մեծ կամ պզտիկ, գեր կամ նիհար, աշխատասէր կամ ծոյլ, զգայուն կամ անզգայ, ընկերական կամ անհաղորդ, եւն.:

Բնախօսական այս առանձնայատկութիւնները հաստատուած են կենդանիներու վրայ կատարուած փորձերով: Սէն Պէրնարի շուներուն ստորին գանկի արտադրական գեղձին առատ հիւթանջատումը պատճառ եղած է որ շուներուն այդ ցեղը ըլլայ հսկայ, մինչդեռ այդ միեւնոյն հիւթին նուազումը թզուկի վերածած է մալթայիկ կոչուած երկարամազ շնիկները:

Ըստ այսմ, հօրմօններու հաւասարակշռութիւնը փոխելով կարելի եղած է անասունները ըստ կամս հսկայի կամ թզուկի վերածել, կանխահաս ծերութիւն կամ երիտասարդութիւն յառաջ բերել եւ բնորոշել անոնց սեռային յատկանիշը կամ ամլութիւնը:

Վերջերս կարգ մը գիտականներ պատուաստումներով կամ ներքին գեղձերու ճարտար հիւթանջատումով յաջողած են մարդուն մէջ ալ յառաջ բերել կենսաբանական կարեւոր փոփոխութիւններ:

Հաւանաբար պիտի գայ օր մը երբ վիրաբուժութեան յառաջդիմութիւնները մէկ կողմէ եւ կենսաքիմիաբանական նորութիւնները միւս կողմէ պիտի թոյլատրեն դարմանելու ժառանգական թերութիւններու մեծագոյն մասը, եւ պատրաստելու լաւագոյն ու անթերի մարդկութիւն մը, օժտուած ֆիզիքական ու բարոյական բազմակողմանի առաւելութիւններով, մէկ խօսքով՝ ազնուացնել մարդկային ցեղը եւ չինել գերմարդեր, որոնց քով բոլորովին պիտի անչքանան ներկայ մարդկութեան ամենակատարեալ տարրերը:

★ Մոգական գաւազանը ընդհանրապէս կը բաղկանայ կաղնենիի երկճիւղ կամ չիտակ բայց ճկուն ճիւղէ մը, զոր գաւազանակիրը կը ծռէ եւ որուն մէկ ծայրը կը բռնէ իւրաքանչիւր ձեռքին մէջ, ձեռքերուն ափը վրայի կողմէն, մատները դնելով գաւազանին իւրաքանչիւր ծայրը եւ հորիզոնական դիրք մը տալով անոր, մինչդեռ կոր կամ երկճիւղ մասը ուղղահայեաց կերպով կը կենայ:

Մոգական գաւազաններու շնորհիւ կարելի է երեւան հանել հողին տակը գտնուող ջուրի ակերը, հանքերը եւ պատերազմի ընթացքին հողին մէջ պահուած ուժանակները:

Այս գիտութիւնը ծանօթ է «ռատիէսթէզի» անունով, որուն ծագումը շատ հին է: Քրիստոսէ դարեր առաջ Եգիպտացիները կը զբաղէին մոգական գաւազաններու փորձերով: Հին կտակարանէն գիտենք թէ Մովսէս անապատին մէջ իր գաւազանով կրցաւ ջուր գտնել շնորհիւ այդ գիտութեան, որ Եգիպտոսի փարաւոններէն սորված էր:

Մագնիսական եւ ճառագայթարձակ կարողութեամբ օժտուած անձեր միայն կրնան յաջող արդիւնքներ ձեռք բերել գաւազանի փորձերուն մէջ:

Մոգական գաւազաններու եւ ճօճանակներու մասին հինէն ի վեր զանազան ու զարմանազան տեսութիւններ պարզուած են, տեղի տալով կրքոտ վիճաբանութիւններու, սակայն այսօր գիտապէս հաստատուած է թէ կարգ մը մարդոց ձեռքին մէջ այդ գաւազանները եւ ճօճանակները մասնաւոր ու յայտնի եղանակով մը կը ճօճին երբ մօտենան ստորերկրեայ ջուրերու եւ հանքերու:

Փարիզի բժշկական կաճառին մէջ յաճախ վիճաբանութեան նիւթ հայթայթած է այս գիտութիւնը, որուն շնորհիւ կարելի եղած է հասկնալ մարդոց եւ կենդանիներու հիւանդութիւնները: Մասնագէտները քննելով հիւանդներու կողմէ արձակուած ճառագայթումները, յաջողած են «ռատիէսթէզիք» ճօճանակներու միջոցաւ երեւան հանել նախախլրդային վիճակներու ախտաճանաչումը եւ ըստ այնմ կատարել պէտք եղած դարմանումը:

Ուաշինկթընի բժշկական կաճառի անդամներէն Տօքթ. Ալպէր Ապրամս աւելի խորացնելով իր քննութիւնները, յաջողած է մինչեւ իսկ ճշդել ծնելիք մանուկի մը սեռը, աղջիկներու կուսութիւնը եւայլն:

★ Գրաղնութեամբ՝ մարդուն նկարագիրը ճանչնալու գիտութիւնը հիմնուած է այն յարաբերութեան վրայ, որ գոյութիւն ունի ուղեղին, որ մտածումին ու կամքին կեդրոնն է, եւ ձեռքին միջեւ, եւ կը նիւթականացնէ ու կ'որոշէ գիրին յղացումը: Կոր գիծը կ'արտայայտէ հանդարտ, խաղաղ եւ քաղցր զգացումներ, ուղիղ գիծը կը բնորոշէ բնաւորութեան խստութիւն, անկիւնաւոր գիծը՝ պարզային համաձայն կը յայտնէ հաս-

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ Հ. ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ ԵՒ Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԹԷՀՐԱՆ, Հոկտ. 10.— Ինչպէս որ միւս բոլոր հայ գաղութներին, նոյնպէս եւ իրանահայ գաղութին անհուն վիշտ պատճառեց մեծ եւ աննման յեղափոխականի՝ Տօքթ. Համօ Օհանջանեանի մահը: Օգոստոս 17ին հոգեհանգիստ էր կազմակերպուել հանգուցեալի յիշատակին, երբ Օգոստոս 16ին ստացուեց մի ուրիշ բօթաբեր հեռագիր, որը գուժում էր մի ուրիշ վեթերանի եւ համազգային մեծ դէմքի Նիկոլ Աղբալեանի մահը:

Հոգեհանգստեան պաշտամունքը տեղի ունեցաւ երկուսի յիշատակին: Մի հոծ բազմութիւն լցրել էր մայրաքաղաքի մայր տաճարն ու նրա ընդարձակ բակը: Յովհաննէս քհնյ. Հադեանը ոգեկոչեց հայ ժողովրդի այս երկու արժանաւոր զաւակների խնկելի յիշատակը, վեր հանելով նրանց դերը զանազան մարզերում:

Հոգեհանգստեան ազդի մէջ նշուած էր, թէ յետագային նաեւ սգահանդէս պիտի կազմակերպուի հանգուցեալների յիշատակին: (Իրանի, միւս հայաշատ քաղաքներն եւս հոգեհանգիստ են կազմակերպել): Սգահանդէսը տեղի ունեցաւ այսօր՝ հոկտեմբեր 10ին, մայրաքաղաքի նորակառոյց ընդարձակ մէկ սրահում: Աւելի քան հազար հինգ հարիւր հայրենակիցներ եկել էին իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու երկու վեթերաններին: Շուրջ չորս հարիւր հոգի ոտքի էին մնացել, տեղ գրաւելով դռներում, օթեակներում եւ պատերի երկայնքում: (Կազմակերպիչ յանձնախումբն անկարող էր եղել բաւարարելու մուտքի տոմսի համար դիմող հարիւրաւոր հայրենակիցների): Բեմի վրայ դրուած էին հանգուցեալների մեծադիր եւ շքեղ լուսանկարները, սեւ ու կարմիր ժապաւէններով երիզուած:

Հանդէսի բացումը կատարեց ազգային, ու հասարակական ծերունազարդ գործիչ՝ Տօքթ. Յարութիւն Ստեփանեանը, խոր յուզումով ոգեկոչելով երկու վեթերանների պայծառ յիշատակը: Տոքտորի առաջարկով հանդիսականները յոտնկայս յարգեցին նրանց յիշատակը: Տօքթորը յիշեց, որ պատերազմի ընթացքում եւ այնուհետեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կորցրել է գործիչների մի շարան՝ Ջամալեան, Ջօր. Սեպուհ, Խատիսեան, Գիւլխանդանեան, Բժ. Տ. Դաւթեան, Արարատեան եւ Լիպ. Նազարեան (վախճանած արտասահմանում) Արմենակ Աֆթանդիլեան, Ուսուլ Խեչօ, Նիկոլ Նիկողոսեան, Սամսոն խան, Աբրօ Օհանեան, Խաչատուր Գրիգորեան եւ Հայրապետ Պանիրեան (մահացած Իրանում) առաջարկելով մի րոպէ յոտնկայս յարգել յիշեալ Դաշնակցական գործիչների յիշատակը:

Այնուհետեւ սկսեց ճոխ ծրագիրը, բաղկացած երկու մասից: (Հրատարակուել էր ծրագիր, որը պարունակում էր նաեւ հանգուցեալներին նկարները): Եղան յաւուր պատշաճի երգեր ու նուագներ «սօլօ, Քուարտետ, խմբական) եւ արտասանութիւններ: Իրանահայ երիտասարդ ու տաղանդաւոր երաժիշտ՝ Ռուբիկ Գրիգորեանը իրեն յատուկ հմտութեամբ ջութակի վրայ նուագեց Կոմիտասի «Կիրանի Ծառ»ը: Իրանահայ հռչակաւոր երգչուհի (մեցցօսոփրանօ) Տիկ. Սաթօ Փերի Աղաբաբեան մեծ յաջողութեամբ երգեց «Ծովի երգը» (Անտոն Մայիլեան), «Ուռիների տակ» եւ «Էյ դու ջահել հպարտ հասակ» (Իրանահայ երաժշտագէտ Լեւոն Գրիգորեանի): Նուագախումբը իրանահայ շնորհալի երաժիշտ Վարդգէս Գրիգորեանի ղեկավարութեամբ շատ սահուն եւ մաքուր նուագեց «մահուան քայլերգ» (Շոպէն), «Օտարի մահը» (Գրիկ), «Եղերերգ» եւ Անդանթ քաթրիլ» Չայկովսկի: Համբաւաւոր բանաստեղծներ Պ. Ռոստամեկն ու Արամ Գառոնէ գեղարուեստական մեծ հաճոյք պատճառեցին արտասանելով իրենց գործերից՝ «Ի խորոց սրտի» եւ «Փառք եմ ասում»: Աղբալեանի աշակերտուհիներից Օր. Արշալոյս Յովակիմեանն արտասանեց Սիամանթոյի «Գաղափարին»ը իսկ Օր. Ռիմա Յովհաննիսեանը՝ Վահան Տէրեանի «Հրաժեշտի գազել»ը: Հանդէսին իր մասնակցութիւնն էր բերել նաեւ Կոմիտաս երգչախումբի քառեակը: Բաւական յաջող էին իր «Բլբուլին» (Սայաթ Նովա), Օհանջանեանի ամէնից շատ սիրած երգը, որ երգուել է իր թաղմանը, եւ «Տէր Ողորմեա»: Տիկ. Մարօ Մ. Բաբսեղեանը յաջող կերպով երգեց Աղբալեանի սիրած երգերից՝ «Դուն էն գլխէն իմաստուն ես» (Սայաթ Նովա):

Առաջին բանախօս Համբարձում Գրիգորեանը մի հակիրճ ճառով վեր հանեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ առաջնորդի կատարած դերը որպէս յեղափոխական, ազգային, հասարակական ու պետական գործիչի, գծեց նրա պատկերը որպէս՝ մարդու, անբիծ յեղափոխականի ու հայրենասէրի, որպէս Դաշնակցութեան բարոյական հեղինակութիւնը մարմնացնող դէմքի: Յիշեց, թէ ինչպէս ներկայ Հայաստանի կորիզը հանդիսացող Հանրապետութեան Հայաստանի ամենամութ օրերին Օհանջանեանն ստանձնեց վարչապետի դժուարին պաշտօնը: Բանախօսը ցաւ յայտնեց, որ Օհանջանեանները փոխանակ երկրում ապրելու, ստեղծագործելու եւ այնտեղ էլ իրենց մահկանացուն կնքելու, հարկադրւում են օտար հողերի տակ սպառելու իրենց ուժերը եւ այնտեղ էլ գերեզման իջնելու միայն մի ափ հայրենի հող կրծքին սեղմած:

Երկրորդ բանախօսն էր Հայկ Աճէմեանը, որն իր նիւթն սկսեց բնաբան ունենալով «Դուն էն գլխէն իմաստուն ես» խօսքերը եւ նոյնանուն երգի յանգով մի յաջող բանաստեղծութեամբ (ինքնուրոյն) պատկերեց Աղբալեանի դէմքն ու դերը: Բանախօսը տուեց Գրական Հսկայի հակիրճ կենսագրականը (քաղուած իր անտիպ աշխատութիւնից, կենսագրութիւնը գրի առած Թաւրիզում, 1923-ին), յիշատակեց բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու ճամբին նրա կրած տառապանքները եւ ներկայացրեց հմուտ ու անաչառ քննադատ, կրթական վաստակաւոր գործիչ (1909—1912 Թէհրանի Հայոց դպրոցի տեսուչ) եւ Դաշնակցութեան կարող տեսաբան Աղբալեանին:

Հանդէսին ներկայ էին ազգային հասարակական մարմինների անդամները, յարանուանութիւններին պատկանող մեծ թիւով հայրենակիցներ եւ հոգեւորդասին ներկայացուցիչներ: Բացակայում էր թեմակալ եպիսկոպոսը որ ըստ «իր սովորութեան անակնկալ կերպով» հիւանդացել էր թէ հոգեհանգստին եւ թէ սգահանդէսին ճիշդ մի օր մնացած:

Սգահանդէսի օրը ութ էջից բաղկացած մի բացառիկ թիւ էր հրատարակել Թէհրանում հրատարակուող եւ լայն ժողովրդականութիւն վայելող »Ալիք» օրաթերթը:

ԻՐԱՆԱՀԱՅ

տատակամութիւն, յամառութիւն եւ կիրք: Ուրիշ նմանութիւններ գիրերու ձեւին, տարածութեան եւ գիծերու յօրինուածութեան միջեւ, կը մեկնուին միեւնոյն այլաբանական իմաստով: Գիր մը գրագիտական լուրջ քննութեան մը ենթարկելու համար, պէտք է կարելի եղածին չափ իրարու հետ բաղդատել տարբեր ժամանակներու մէջ գրուած գիրերու շատ մը նմոյշներ:

Տպագրուածի պէս կանոնաւոր ու համաչափ գիրերը նշան են մտքի ճաշակի, նմանողութեան եւ ինքնատպութեան, պարզ ու յստակ գիրը կը ցուցնէ անկեղծութիւն, պարզութիւն եւ ուղղամտութիւն, անհաւասար գիրը՝ դիւրագրգռութիւն եւ անորոշութիւն, մանր գիրը՝ սնոտութիւն, նրբամտութիւն եւ խորամանկութիւն, կանոնաւոր գիրը՝ պարզութիւն եւ բարեկարգութիւն, մեծ գիրը՝ հպարտութիւն եւ փառասիրութիւն, բարակ գիրը՝ խորամանկութիւն եւ կեղծիք, մանուածապատ գիրը՝ ճշդութեան պակաս եւ անուղղամտութիւն, ուղղահայեաց գիրը՝ ուժգնութիւն, կերպապահութիւն եւ անտարբերութիւն, իրարու փակած գիրերը՝ կեղծիք եւ գաղտնապահութիւն, իրարմէ հեռու գիրերը՝ անկեղծութիւն եւ անգաղտնապահութիւն, զարդարուն գիրը՝ յաւակնութիւն, սնափառութիւն եւ պչրոտութիւն, խառնակ գիրը՝ խառնաշփոթ ու խանգարուած երեւակայութիւն, թոյլ գիրը՝ մեղկութիւն եւ անորոշութիւն, հաւասարաչափ գիրը՝ յարատեւութիւն եւ ուղղամտութիւն, շեղագիր գիրը՝ տկարամտութիւն եւ խանդախառնանք, անկանոն գիրը՝ անկարգութիւն եւ անհոգութիւն, թեթեւ գիրը՝ նրբութիւն եւ դիւրազգայութիւն, գեղագիրը անճաշակ բնութիւն եւ պատշաճութիւն սիրող, եւն.:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՊՐԱԶԻԼԻԱ խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խորհրդային Միութեան հետ ըսելով թէ ան չէ պատասխանած իր ծանուցագրին, որով կը բողոքէր իր նախագահին դէմ ռուսական մամուլին գործածած լեզուին: Չիլի ալ պիտի խզէ իր կապերը այսօրերս: Ձախի թերթերը այս խզումներուն մէջ կը գտնեն նախագահ Թրումընի մատը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ համագումարին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, խորհ. պատուիրակութիւնը բուռն կերպով դէմ արտայայտուեցաւ՝ համագումարը տարի մը անընդհատ շարունակելու ամերիկեան առաջարկին: Կրոմիքօ բացատրեց թէ այդ տեսակ փորձ մը կրնայ երկուքի բաժնել միջազգային կազմակերպութիւնը:

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Գ.

Եւ այն, ինչ յետոյ տեղի ունեցաւ թոնրատանը, լինում է միայն մեռելը գերեզմանատունը տանելու միջոցին: Պառաւը կախ ընկաւ հարսից, միւս կանայք լաց եղան, իսկ տղամարդիկ առաջ եկան ու սկսեցին խօսել զինուորների հետ, որ ետ գնան եւ ասեն հիւանդ է. խոստացան նրանց փող, շատ փող:

— Ոչ, — բարկացաւ նրանցից մէկը, հրացանը բարձրացնելով: — Ձեր փողը պէտք չի: Հարսին պէտք էր տանենք:

Եւ բոլորն զգացին, որ այլեւս օգնել չեն կարող, բայց ուզեցին հետը գնալ: Ծերունի Ջաքարը, որ մինչ այդ թւում էր ընդարմացած — յանկարծ այնպէս լցուեց, որ երկու ձեռով, իր չոր տերեւների նմանող ձեռներով բռնեց հարսի գլուխը ու համբուրեց նրա ճակատը, եւ արցունքի կաթիլները ցած գլորուեցին նրա ճերմակ միրուքի վրայով: Կանայք նոյնպէս լաց եղան:

Այդ րոպէին բոլորը խղճում էին Եսթերին, իսկ ինքը Եսթերը կարծես ոչինչ չէր զգում, գոնէ այդպէս էր թւում ամէնքին: Շուրթերը սեղմած, մի թեթեւ նայուածք իսկ չքցելով հաւաքուածների վրայ, նա գլուխը դիք բռնած՝ գնաց դէպի դուռը: Պառաւ սկեսուրը եւ հաստլիկ տատմէրը, (շալները վերցրած, որ չմրջուին), առաջ եկան, որ ուղեկցին Եսթերին, բայց ասկեարները նրանց կանգնեցրին:

— Ինչո՞ւ համար: Մենք միենակ հարսին պիտի տանենք...

Բայց պառաւներն անխօս առաջ գնացին, դուրս եկան թոնրատանից եւ անձրեւի տակ հետեւեցին Եսթերին: Բակի դռանը ասկեարները նորից ստիպուած եղան կանգնել եւ ետ դարձնել նրանց. կարիք չկայ, որ նրանք գան ... Եւ գլուխնին եւ բռունցքնին թափ տուին բարկացած: Այդ ժամանակ հարսին ուղեկցել ուզեց Ջաքար ապին: Ասկեարները նրան էլ չթողին:

— Մեզ ասել են՝ միենակ հարսին: Եւ ասկեարները Եսթերի երկու կողմը բռնած՝ աներեւութացան իրիկուայ մթնում, աւելի շուտ անձրեւի մառախուղում: Իսկ անձրեւը շարունակում էր խուլ ու միակերպ թնդիւնով, որ առաջանում էր աւելի ծառերի տերեւների հանած աղմուկից: Եւ անձրեւի պատճառով մութն աւելի թանձր էր թւում:

Ասկեարները գնում էին անխօս, Եսթերը հանգիստ, ինչպէս առաջ: Բայց դա մի լարուած հանգստութիւն էր: Շուտով, ինչպէս այդ սովորաբար պատահում է մեծ յուզումների ժամանակ, յիշողութիւններն ու խոհերը պաշարեցին նրան. ու Եսթերը երկու զինուորի արանքում շարունակ խորհում էր այն միտքը, որ ծագեց նրա գլխում թոնրատանը՝ իր որոշումն անելիս: Ու նա այժմ մասամբ հանգիստ էր եւ նրա համար, որ իրեն տանում են մթնով, դա շատ յարմար էր գալիս իր տրամադրութեան, նախ՝ տեսնողներ չէին լինի, որ իրեն տանում են, եւ երկրորդ մթնով հեշտ էր իրագործել իր մտադրութիւնը: Բայց երբեմն նրան սարսափեցնում էր այն միտքը, թէ յանկարծ չկարողանայ անել այն, ինչ մտադրել է: Ու շուտ շուտ մտքում կրկնում էր ատամները սեղմած. «պիտի անեմ՝ ինչ էլ լինի»... իսկ ինչ էր ուզում անել: Նա մտածում էր — աւելի լաւ է սպանուել, քան ենթարկուել անպատուութեան եւ խայտառակուել աշխարհում. ու... որոշել էր փախչել, որ ետեւից խփեն, սպանեն: Ահա ինչ էր մտածում նա: Նրան թւում էր, որ իրեն միայն դա կ'ազատէր խայտառակութիւնից: Եւ յոյս ունէր, որ դա անպայման այդպէս կը լինի, հէնց որ ինքը վազել սկսի, ասկեարները, անշուշտ, կը կրակեն ետեւից, ու ամէն ինչ կը վերջանայ... դրա համար էլ հանգիստ էր նա թէ թոնրատանը՝ իր որոշումն անելուց յետոյ, թէ ճանապարհ ընկնելիս. դրա համար էլ ներքուստ ուրախ էր, որ մութն է.— եթէ լոյս լինէր՝ զինուորները հրացան չէին արձակի, այլ կը հետեւէին, եւ անշուշտ, կը բռնէին մի տեղ ու խայտառակութիւնն աւելի մեծ կը լինէր:

Ու իր ենթադրութիւններն այնքան բնական ու իրագործելի էին թւում նրան, իր Եսթերը չէր էլ կասկածում, թէ կարող է այլ բան լինել: Այո, նա կ'անի այնպէս, ինչպէս մտածում է... եւ մահը նրան թւում էր հեշտ, պարզ ու ցանկալի:

ԱՏ. ԶՕՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՊՈԼՍԱՀԱՅ թերթերու տեղեկութեանց Խորհ. Միութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ ծովեզերքներուն վրայ արգիլելու համար փախուստը այն քաղաքական «յանցաւորներուն» որոնք կը փորձեն Թուրքիա անցնիլ Սեւ Ծովէն: Ռուս պահականաւեր կրակ կը բանան Թուրքիա մեկնող շոգենաւերուն վրայ: Պուլկարները սպաննած են իննը հոգի որոնք կը փորձէին Թուրքիա անցնիլ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նախորդ վարչապետը՝ Րէճէպ Փէքէր դատ բացած է «Վաթան»ի խմբագիր, Ահմէն Էմին Եալմանի դէմ որ կարգ մը անուանարկիչ վերագրումներ ըրած էր իր հասցէին:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ Երիտասարդական կազմակերպութիւնը կոչ կ'ընէ Պաղեստինի արաբ երիտասարդներուն որ արձանագրուին արաբական բանակին մէջ:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ դաշնագիր մը ստորագրուեցաւ Խորհ. Միութեան եւ Ծանըմարքայի միջեւ: Այս վերջինը պիտի ստանայ 60.000 թոն հաճար եւ 30.000 թոն գարի, փոխարժէքը վճարելով կարագով եւ ճարպեղէններով:

ՀԵԼԼԷՆ կառավարութիւնը արգիլեց հրատարակութիւնը երկու համայնավար օրաթերթերու (Րիզոսփասթիս եւ Էլէֆթէրիա) եւ գրաւեց անոնց գոյքերը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Աւետարանական եկեղեցիին բարձրաստիճան ներկայացուցիչներէն մէկը յայտարարեց որ յառաջիկայ ձմեռը Գերմանիա պիտի մատնուի աննախընթաց դժուարութիւններու: Պերլինի մէջ օրական 2000 հոգի կը մեռնին ներկայիս սովէն եւ հիւանդութիւններէն:

ԱՆԳԼԻՈՅ սահմանապահ նաւատորմը մեծ չափով պիտի կրճատուի եթէ խորհրդարանը քուէարկէ կառավարութեան օրինագիծը: Պատերազմէն առաջ անգլիական ջուրերուն մէջ կը յածէին հինգ ռազմանաւ, երկու զրահապատ յածանաւ, երկու օդանաւաբարձ, վեց յածանաւ եւ 28 թորփիլահալած:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ նախորդ փոխ նախագահը, Հէնրի Ուալըս Երուսաղէմ հասաւ անցեալ երկուշաբթի օր քննութիւններ կատարելու համար: Ուալըս յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն որ պիտի տեսակցի քաղաքական հոսանքներու գլխաւոր ղեկավարներուն հետ: Խօսելով Պաղեստինի բաժանման ծրագրին մասին, Ուալըս աւելցուց — բաժանումի ծրագիրը կրնայ նպաստել խաղաղութեան ամրապնդումին: Պիտի ուզէի որ ուրիշ խնդիրներու մէջ եւս Ամերիկան եւ Խորհ. Միութիւնը համաձայնութեան եզր մը գտնէին»:

ՓԱՐԻԶԻ բրիտանական դեսպանը Տաֆ Քուփըր հրաժարած ըլլալով, իրեն կը յաջորդէ Սըր Օլիվըր Զարլս Հարվի որ արտաքին նախարարութեան գլխաւոր պաշտօնատարներէն մէկն է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, չարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք: Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Հայ Ազգ. դպրոցի վերաբացումը նոյեմբեր 4ին, արձանագրութիւնները հոկտեմբեր 28 — 29 — 30ին Մատուռին մէջ, ժամը 3 — 5: Կը խնդրուի ծնողներէն շուտափոյթ արձանագրել տալ իրենց զաւակները:

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻԼ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

Պայմաններուն համար դիմել անձամբ կամ նամակով՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆի

3 rue Henry - Say, Asnières, Seine

Դիւրացոյց մէթոտ՝ հայերէնով կամ ֆրանսերէնով կրնայ բացատրել դասերը:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Պիւֆէ   Մուտքը 150 ֆր.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ իր խումբերուն, Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

25 Հոկտեմբեր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ (Փարիզէն)

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին Ֆր. ընկերվարական կուսակցութենէն Տռոմի երեսփոխան Mr. CARTIER եւ Պուրկ լէ Վալանսի քաղաքապետը Mr. VACHER:

Պիտի երգէ Օր. ՇՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Լիոնէն եւ Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ Վալանսէն: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր սանուհիներէն, տոհմիկ տարազներով: Զանազան անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

●

ՌՈՄԱՆԻ մէջ 24 Հոկտ. ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

★

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ մէջ, 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին:

Կը նախագահէ ընկեր ԽՈՐԷՆ ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ (Վալանսէն): Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ:

●

●

ԻՍԻԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Մանրամասնութիւնները յետոյ:

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ
ԱՐԹՍ ՊԵՆՈՆ
ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Մեծ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Շրջ. վարչութեան, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Հրջ. կոմիտէի հովանաւորութեամբ, եւ իր 11 խումբերուն մասնակցութեամբ տեղի պիտի ունենայ 25 հոկտեմբեր, 1947, շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի սրահներուն մէջ: Մասնաւոր հրաւէրով Փարիզէն հրաւիրուած են բանախօսելու, ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կ. վարչութենէն, ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ: Փարիզէն յայտնի ժողովրդական երգչուհի Օր. Ա. ԱՒՍԱՓԵԱՆ: կը մասնակցի գեղարուեստական բաժնին, ինչպէս նաեւ Ս. Լուի, Ս. Անի, Լէ Օլիվի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերը իրենց նուագախումբով, պարերով երգերով, արտասանութիւններով: Զանազան անակնկալներ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
Մադլէն Ահարոնեան

25 Հոկտեմբեր, չաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին

Pleyel տան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի ֆրանսացի ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris: Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք:

Դիմել՝ Հրատ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65: Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69ճԲալըեան 46 rue Richer, Pro. 25-46:

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Մարսէյլի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի փորձերը սկսած են: Նոր անդամները կը հրաւիրուին դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոները, ժամը 7—8, Salle Mazenod եւ կամ կիրակի օրերը՝ Մայր եկեղեցի, Փրատօ:

Մամուլի տակ է

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.Ի «ԹՇՈՒԱՌԻ ԶԳԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»Ը, հաւաքածոյ՝ իր գրական էջերուն:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները յառաջիկայ չորեքշաբթի հոկտ. 22ին, ժամը 7ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պատասխանատու ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի սրահը: Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, նիւթ՝ Ամերիկայի Նոր Սերունդի մասին:

Հ. Յ. Դ. ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն, 26 հոկտեմբեր կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր-ընկերուհիները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը 24 հոկտեմբերին, սովորական ժամուն, նոյն հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները յառաջիկայ հինգշաբթի հոկտ. 23, ժամը 8.30ին, Ահարոնեան Ակումբ:

Ֆր. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը հոկ. 25ին, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի G. սրահը:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին: Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն իր շրջանի բոլոր ընկերներուն կողմէ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Ս. Պօղոսեանի իր աղջկան Օր. ԱՐԱՔՍԻ ՊՕՂՈՍԵԱՆի ցաւալի մահուան առթիւ:

Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին 500 ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի Օր. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն: Դիմել «Յառաջ»ին:

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ
ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ
Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՕՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Յուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը: Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France:

ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ

Գրեց Վահան Հայկեշեան

Տօքթ. փիլիսոփայութեան

Տպագրութիւն Կիպրոս: Գինը 4 շիլին կամ 100 ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն կանխիկ վճարումով եւ առաքման ծախքով:

Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ յառաջիկայ նոյեմբեր 30ին Սալ Կավոյի մէջ կուտայ առաջին ունկնդրութիւնը իր նոր հեղինակած հակական քոնսերթոյին:

ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ դիւանէն կը հաղորդուի.— Պելճիքայի եւ Հոլանտայի հոգեւոր հովիւ կարգուած՝ Կ. Պոլսոյ Գատը Գիւղի Ս. Թագաւոր եկեղեցւոյ երէց եւ յայտնի երաժշտագէտ Տէր Պսակ Քհնյ. Ստեփանեան, ամսոյս 14ին Մարսէյլ ժամանած է եւ 16 հոկտեմբերին իսկ մեկնած է իր պաշտօնատեղին, Կաթ. պատուիրակ հօր հրահանգները ստանալէ վերջ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 Ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 23 Octobre 1947 Հինգշաբթի 23 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5169-Նոր շրջան թիւ 778 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՕՐԱՎԱՐԻՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Թաղապետական ընտրութիւնները որ եւ է երկրի մէջ, ընդհանրապէս չեն ստեղծեր խորհրդարանական ընտրութեանց յարուցած հետաքրքրութիւնը։

Անցեալ կիրակի օրուան քուէարկութիւնն ալ, թերեւս բացառութիւն չկազմէր այդ տեսակէտէն եթէ Ֆրանսան մատնուած չըլլար քաղաքական արտասովոր պայմաններու։

Կուսակցական հակամարտութիւնը այնպիսի սուր տագնապ մը ստեղծած էր վերջերս որ սովորական ընտրութիւն մը՝ քաղաքական ճակատամարտի մը բնոյթը ստացաւ։

Ընտրութեանց արդիւնքը եղաւ ջախջախիչ, բայց անսպասելի, յաղթանակ մը զօրավար տը Կոլի համար որ շահեցաւ ընդհանուր քուէներուն հարիւրին 40ը, իսկ Փարիզի շրջանին 90 ձայներուն 52ը։

Այս յաղթանակը՝ ի վնաս ընկերվարականներուն եւ համայնավարներուն։ Զօրավարին ի նպաստ քուէարկեցին չափաւոր կամ պահպանողական տարրերը։

Համայնավարները ձախողութիւններ կրեցին կարգ մը շրջաններու մէջ, բայց տակաւին կը պահեն, իրենց դիրքերը՝ մասնաւորաբար աշխատաւորական թաղերու մէջ։ Իրենց կորուստներուն մէկ մասը հետեւանք է գործադուլներու այն շարքին որուն ուղղակի պատասխանատու կը նկատուի կուսակցութիւնը։

Ջախջախիչ պարտութիւն կրեց աջակողմեան Ժողովրդական Հանրապետական կուսակցութիւնը, իսկ ընկերվարականները շահեցան մանաւանդ այն շրջաններուն մէջ ուր բանուոր դասակարգը ստուարութեամբ հակակիր է կուսակցութեան դաւանանքին։

Կանխահաս է, ընտրութեանց այս անակնկալ արդիւնքէն առաջնորդուելով եզրակացնել թէ համայնավարները աստիճանաբար կը կորսնցնեն իրենց հմայքն ու հեղինակութիւնը ժողովրդական խաւերէն ներս։

Թերեւս իրենց անյաջողութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ Վարշաւայի ելոյթն էր որ, ինչպէս յայտնի է, տխուր հակազդեցութիւն մը գործեց հայրենասէր բազմութիւններուն վրայ։

Տարակոյս չկայ որ Ֆրանսան ունի տակաւին աշխատաւորներու ստուար զանգուած մը որ կը հաւատայ համայնավարութեան վերջնական յաղթանակին։

Բացայայտ իրողութիւն է, սակայն, որ հակահամայնավար շարժումն ալ, իր կարգին հետզհետէ կ'ուժեղանայ ու կը ծաւալի Ֆրանսայի ամբողջ տարածութեան վրայ։

Արդէն կը նախատեսուի կուսակցական ամեհի պայքար մը զօրավարին խմբակցութեան եւ ծայրայեղ ձախակողմեան հոսանքներուն միջեւ՝ յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին։

Ընկերվարականները թերեւս յաջողին պահել — կամ խանգարել — հաւասարակշռութիւնը այդ երկու հակամարտ ուժերուն միջեւ, իսկ մնացեալ կուսակցութիւնները հազիւ թէ տեղ եւ «անելիք» ունենան հզօրներու այդ ճակատամարտին մէջ։

Զօրավարին յաղթանակը նշանակալից է այն իմաստով որ ժողովուրդը՝ ձանձրացած օրուան տնտեսական տագնապէն եւ քաղաքական անստոյգ կացութենէն, կը փնտռէ տիրական դէմք մը՝ կանխելու համար տնտեսական փլուզումը։

Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան որ դահլիճին չեն մասնակցիր ոչ համայնավարները, ոչ ալ զօրավարին կուսակիցները, բայց այդ զոյգ կազմակերպութիւններն են որ պիտի մղեն կուսակցական պայքարը յառաջիկայ ամիսներուն։

Նախարարական տագնապ մը հաւանական չէ գոնէ առայժմ, բայց իրադեկները կը հաւաստեն թէ վարչապետը չի կրնար անտարբեր մնալ ստեղծուած կացութեան հանդէպ։

Հաւանական չէ նոյնպէս որ զօրավարը փորձեր կատարէ իշխանութեան գլուխ գալու համար՝ առանց խորհրդարանին հաւանութեան։

Ամէն պարագայի ստեղծուած է շատ փափուկ կացութիւն մը որուն հետեւանքը կրնայ ըլլալ Սահմանադրութեան բարեփոխումը՝ համապատասխան զօրավար Տը Կոլի բաղձանքներուն։

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ... ԶԳԱՍՏԱՐԱՆ ՄԸ

Սարսափելի ոճիր մը պատահեցաւ քանի մը շաբաթ առաջ, Նիւ Եորքի մէջ։ Հեղինակը՝ տասնըհինգ տարեկան հրէշ մը։

Հայրիկը պայման դրած էր իրեն որ ամէն օր, ընթրիքէն վերջ, խոհանոց անցնի եւ մայրիկին օգնէ եւ ամանները չորցնէ։

— Ձեռքէդ ուրիշ գործ չի գար... դուն էրիկմարդ չես, աղջիկ ես...

Մանչուկը, գլխիկոր, խոհանոց կը մտնէր ու լաթի կտոր մը ձեռքը, պնակները կը չորցնէր։ Բայց ինքնիրեն կը մտածէր.

— Ինչո՞ւ ես էրիկմարդ չեմ, ինչո՞ւ զիս աղջիկ կը կարծէ հայրիկս. լա՛ւ, ես անոր պիտի ապացուցանեմ թէ ես ալ էրիկմարդ եմ, ես աղջիկ չեմ... Յաջորդ օրը, դպրոցէն վերադարձին, կը մօտենայ իր դասընկերին։

— Քալէ՛ խաղանք, ես աղուոր տեղ մը գիտեմ, երթանք գնդակ խաղանք, քալէ՛...

Տասներկու տարեկան Զարլին կը համաձայնի ու երկուքը միասին կ'երթան մօտակայ անտառը։

Անտառին մէկ ծայրը խարխուլ խրճիթ մը։ Մարդ մարդասանք չկայ։

Կը մտնեն խրճիթէն ներս։ Հրէշը կը փնտռէ կը գտնէ երկաթի կտոր մը եւ յանկարծ հարուած մը կ'իջեցնէ Զարլիի գլխուն։ Երախան, ուշաթափ, գետին կը փռուի։ Հրէշը գրպանէն կը հանէ թաշկինակը, կ'անցնէ երախային վիզին ու կը քաշէ... կը խեղդէ իր դասընկերը։ Այդքանով ալ չի գոհանար. կը խոյանայ դիակին վրայ ու կ'իջեցնէ հարուածներու տեղատարափ մը։

Յաջորդ օրը կ'երթայ ոստիկանատուն եւ կը պատմէ իր հերոսութիւնը.

— Պ. Ոստիկանապետ, հայրիկս ինծի աղջկան տեղ դրած էր, թող հիմա տեսնէ որ ես էրիկմարդ եմ...

Դատը պիտի տեսնուի շուտով եւ հաւանաբար հրէշը ղրկուի զգաստարան՝ ցկեանս։

Մեր անմիտ հակառակորդները որքան կը նմանին այս հրէշին։ Արդարեւ հայ ժողովուրդը իրենց ըսաւ.

— Դուք էրիկմարդ չէք, նայեցէք սա Դաշնակներուն, կռուիլ գիտեն, աշխատիլ գիտեն, յոգնիլ գիտեն. իրենց ձեռքէն գործ կուգայ. կարդացէք իրենց պատմութիւնը էրիկմարդ են, էրիկմարդ, ձեզի պէս աղջիկ չեն...

— Հայոց ազգ, մենք քեզի պիտի ապացուցանենք որ մենք աղջիկ չենք, մենք ալ էրիկմարդ ենք, կը պատասխանեն հնչակը, ռամկավարը, յառաջդիմականը միաբերան. եթէ անոնք կռուիլ գիտեն, մենք ալ հայհոյել գիտենք, եթէ անոնք աշխատիլ գիտեն, մենք ալ ստել գիտենք, եթէ անոնք Թալէաթները սատկեցնել գիտեն, մենք ալ, վար չենք մնար, Հայոց ազգին տունը կը քանդենք... փողոցէն. պիտի շարունակենք սուտեր հինել, ամբաստանել, զրպարտել որպէսզի Դաշնակները յուսահատին եւ ասպարէզը ձգեն մեզի... Հիմա համոզուեցա՞ր, Հայոց ազգ, որ մենք աղջիկ չենք այլ էրիկմարդ...

Չեմ գիտեր թէ Հայոց ազգը ինչ կարծիք ունի այս նորելուկ էրիկմարդերուն մասին, բայց լըսած եմ որ զգաստարան մը կը փնտռէ իրենց համար...

Ժ.

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ — Փարիզի քաղաքապետութիւնը հետեւեալ պաշտօնական գիները նշանակած է միսի համար — եզան միս՝ քիլօն 195 ֆրանք, հորթի միս՝ քիլօն 250 ֆրանք, ոչխարի միս քիլօն 265։ Մսավաճառը իրաւունք չունի աւելին պահանջելու։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ երկրորդ զօրաբանակին հրամանատարը զօր. Սթանչէֆ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ՝ կառավարութիւնը տապալելու դաւադրութեան մասնակցած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ աստղերէն Ատոլֆ Մանժու յայտարարեց՝ Ամերիկայի համայնավարներուն գործունէութիւնը քննող յանձնախումբին առջեւ որ Հոլլիուտը համայնավար քարոզութեանց կեդրոն մը եղած է։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ՊԻՏԻ ՍՊԱՍԷ

Զօրավար Տը Կոլ որ կիրակի օրուան թաղապետական ընտրութեանց մէջ շահեցաւ եօթը միլիոն քուէներուն հարիւրին քառասունը, որոշած է իշխանութեան գլուխ անցնելու փորձեր չկատարել եւ սպասել խորհրդարանական ընտրութիւններուն որոնք, համաձայն սահմանադրական օրէնքին տրամադրութեանց, տեղի չեն կրնար ունենալ 1948ի մայիսէ առաջ։ Ազգային ժողովին կը մնայ իր դիրքը ճշդել յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին, յայտարարեց զօրավարին գործակիցներէն մէկը՝ երեքշաբթի օր։ Զօրավարը չի կրնար, ներկայ պայմաններուն մէջ, կառավարութիւն մը կազմել ու ներկայանալ խորհրդարանին որ չի բաժներ իր տեսակէտները Սահմանադրութեան բարեփոխութեան մասին։ Ամիսներ առաջ զօրավարը խորհրդարանին մէջ ունէր մօտաւորապէս յիսուն իրեն համակիր երեսփոխաններ, այս թիւը կրնայ 150ի բարձրանալ հիմա՝ համաձայն տեղական թերթի մը կարծիքին։ Ընտրութեանց վերջին հաշուեկշիռը ցոյց կուտայ որ համայնավարները քուէ կորսնցուցած են մասնաւորաբար քաղաքներուն մէջ։ 9000էն աւելի բնակչութիւն ունեցող 344 քաղաքներու մէջ, կուսակցութիւնը կորսնցուցած է քուէներուն հարիւրին 14.5ը բաղդատմամբ անցեալ տարուան արդիւնքին։ Ընկերվարականներուն կորուստը եղած է հարիւրին 15, իսկ M R Pին կորուստը հարիւրին 60։

Համայնավար կուսակցութիւնը երեքշաբթի օր նոր պահանջ մը ներկայացուց կառավարութեան — աւելցնել օրավարձերը հարիւրին 57 համեմատութեամբ։ Պետական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ այդ տեսակ յաւելում մը կրնայ անգամ մը եւս արժեզրկել ֆրանքը. հետեւանքը պիտի ըլլայ կառավարութեան տապալումը։ Եթէ ընթացք չտրուի այս նոր պահանջին, համայնավարները պիտի հռչակեն ընդհանուր գործադուլ։

Միացեալ Ազգերու համաժողովին մէջ

Միացեալ Ազգերու համաժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ Աւստրալիոյ ներկայացուցիչը Տօքթ. Էվըթ առաջարկել բարեփոխել Խորհ. Միութեան պատուիրակ Վիշինսքիի այն յայտարարութիւնը թէ Ամերիկեան, Թուրքիան եւ Յունաստանը պատերազմ կ'ուզեն։ Պէտք է վերջ տալ այս քարոզութեանց, ըսաւ Էվըթ եւ շարունակեց — Ռուսիոյ պօյքոթը Պալքանեան նորընտիր յանձնախումբին դէմ կը վտանգէ միջազգային հիմնարկութեան հեղինակութիւնը։ Խորհ. Միութիւնը կեղծաւոր քաղաքականութեան մը կը հետեւի որովհետեւ մէկ կողմէն կը քննադատէ Ամերիկայի օժանդակութիւնը Յունաստանին, միւս կողմէ ինք կ'օգնէ Լեհաստանին, Եուկոսլաւիոյ եւ ուրիշ արբանեակ երկիրներու։ Յունաստանի արտաքին նախարարը, Ցալտարիս դիտել տուաւ որ եթէ ազգերը չյարգեն Միացեալ Ազգերու Ուխտը, կազմակերպութիւնը պիտի քայքայուի։ «Յունաստան վտանգի մէջ է եւ արշաւանքի սպառնալիքի տակ»։

Համաժողովը 6ի դէմ 40 ձայնով վաւերացուց Պալքանեան յանձնախումբ մը նշանակելու ամերիկեան առաջարկը։

Լորտերու ժողովը պիտի բարեկարգուի

Անգլիոյ թագաւորը երեքշաբթի օր աւանդական հանդիսութեամբ բացաւ խորհրդարանին երրորդ նստաշրջանը։ Իր դահաճառին մէջ վեհապետը յայտարարեց որ լորտերու ժողովին իրաւասութիւնները պիտի վերաքննուին։ Վարչապետը յաւելուածական բացատրութիւններ տուաւ այդ մասին խորհրդարանի վիճաբանութեանց ընթացքին։ Պիտի բարեփոխենք 1911ի օրէնքը, ըսաւ ան, եւ երկու տարիէն մէկ տարիի պիտի զեղչենք այն ժամանակամիջոցը զոր լորտերու ժողովը իրաւասու է պարտադրելու խորհրդարանին՝ այս վերջինէն քուէարկուած օրէնք մը վաւերացնելու համար։ Չենք կրնար թոյլ տալ որ ժողովուրդին իրաւունքները բռնաբարուին. հետեւաբար ստիպուած ենք նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնել։ Լորտերու ժողովին մէջ, լորտ Սոլզպրի, խօսելով նոր օրինագիծին մասին, դիտել տուաւ որ «կառավարութիւնը կ'ուզէ կաշկանդել ժողովուրդին իրաւունքները»։

ԿԱՐԵՒՈՐ խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի այսօր Ուաշինկթընի մէջ Նախագահ Թրումընի նախագահութեամբ քննելու համար Եւրոպայի տնտեսական կացութիւնը։ Պիտի մասնակցին երկու քաղաքական կուսակցութեանց ղեկավար դէմքերը ինչպէս նաեւ քաղաքական յանձնախումբին անդամները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Առաջին, Երկրորդ եւ Երրորդ Միջազգայինները

Բ.

Ա. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ կային արդէն Արհեստակցական միութիւններ եւ աշխատաւորական շարժումներ :

Լոնտոնի մէջ էր սակայն որ ծնունդ առաւ եւ հիմը դրուեցաւ Առաջին Ընկերվարական Միջազգային կազմակերպութեան, գոյութիւն ունեցող արհեստակցական միութիւններու եւ հոն ապաստանող աքսորականներու ձեռքով :

Այդ ժողովին կեդրոնական դէմքն էր գերմանացի Կարլ Մարքս, որ իրեն գործակից ունեցաւ Էնկէլսը՝ նոյնպէս գերմանացի, եւ կազմուեցաւ Միջազգային Աշխատաւորական Միութիւն մը, որոշ ծրագրով եւ կանոնագրով:

Այսպէս կը ծնէր Առաջին Միջազգայինը, խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ :

Այդ ծրագիրը՝ որուն manifeste անունը տուին, կը յայտարարէր որ աշխատաւորութիւնը յարատեւ կերպով կը շահագործուի դրամատէրներէն, որ իր ձեռքերուն մէջ կեդրոնացուցած է փոքրաթիւ դասակարգ մը, կեղեքելով աշխատաւորը, զայն նետելով սորկութեան եւ թշուառութեան մէջ: Պէտք էր վերջ տալ այս անարդարութեան, հետեւաբար մղել անողոք պայքար, վերցնելու համար չքաւորութիւնը, որ յառաջ կը բերէ այլասերում, եւ չի թողուր որ ազատ ծնած մարդը, իր քաղաքական իրաւունքներուն հետ՝ ստանայ իր աշխատանքին արդար վարձքը:

Իրենց ծրագրի իրագործման համար, անոնք ընտրեցին կեդրոնական մարմին մը, Լոնտոնի մէջ, եւ աշխատեցան որ՝ բոլոր եւրոպական երկիրներու աշխատաւորութիւնը միանայ էնթէռնասիոնալին:

Որոշուեցաւ նոյնպէս որ՝ այս կազմակերպութիւնը ունենայ իր պարբերական համագումարները: Ռամկավար եւ ազատ երկիրներու մէջ, ի մասնաւորի Ժընեւի, Լոզանի, Պրիւքսէլի, Լա Հէյի եւ Պազէլի մէջ տեղի ունեցան այդ ժողովները:

Դժբախտաբար երկար չդիմացաւ այս օգտակար գործը, որովհետեւ, շատ մը երկիրներ, դեռ բռնապետական կարգերու տակ էին, եւ աշխատեցան քանդել անոր հիմերը: Պակաս չեղան նաեւ իր ծոցին մէջ իսկ, խլրտումներ, եւ իրերամերժ տարրեր՝ փորեցին անոր գերեզմանը :

Պայքար մը սկսաւ Ա. Միջազգայինի եւ անոր հակառակորդներու միջեւ:

Ա. Միջազգայինի ուժեղ հակառակորդն էր ռուս անիշխանական Բակունինը ուժեղ ճարտասան եւ ամբոխավար: Թէեւ չունէր Մարքսի տաղանդը եւ Էնկէլսի հիմնաւորած տեսութիւններու կշիռը, բայց կրցաւ իր ետեւէն քաշել Իտալիոյ եւ Սպանիոյ աշխատաւորական զանգուածին մէկ մասը, որ իրեն նման, ունէր անիշխանական հակումներ:

Բակունին, իր ելոյթներով, յետագային պիտի ըլլար Լենինի հայրը, ու ան ալ, իր կարգին, պիտի տար մեծ հարուած մը Բ. Միջազգայինին:

Առանձին յօդուածներու նիւթ են այդ փոթորկոտ ժողովներու նիստերը, եւ չենք ուզեր հոս անոնց վրայ ծանրանալ :

Այսպէս կ՚ընթանան, դժբախտաբար, հակընդդէմ ուժերու սուր պայքարները, եւ պարտուողական ուժը կը հեռանայ հրապարակէն, իր տեղը տալով պայքարողներուն :

Ութը տարուան հրաշալի աշխատանքները չկրցան տոկալ եղած գրոհներուն եւ Ա. Միջազգայինը, որ կազմուած էր 1864ին, Լոնտոնի մէջ, կը փակէր իր աւեկոծ գործունէութեան շրջանը 1872ին:

Բ. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ

Մեռաւ Ա. Միջազգայինը, ինչպէս մեռաւ անոր հեղինակաւոր եւ կեդրոնական դէմքը եւ կուռքը՝ Կարլ Մարքսը :

Չմեռաւ սակայն խոէալը, եւ, անոր վերածնունդը ողջունեցին բոլոր աշխատաւորները 1889ին, մօտ քսան տարի ետք, Բ. Միջազգայինի վերստեղծումով, որ շարունակութիւնն էր Ա. Միջազգայինի, եւ որ նոյն տեսակէտի շուրջ կը հաւաքէր աշխատաւորական զանգուածը, անոր տալու համար տնտեսական ձերբազատում :

Իրենց կարգախօսը նոյնն էր:

«Պրոլետարներ բոլոր երկիրներու, միացէ՛ք:

Միջազգային աշխատաւորութեան տարեգրութեանց մէջ, յիշատակելի պիտի մնայ 1889ին Փարիզ գումարուող Բ. Միջազգայինի համաժողովը, որուն կը մասնակցէին աւելի քան 400 պատգամաւորներ, Յուլիս 14ի պատմական օրուան վերապահելով անոր բացումը:

Չէ՞ որ Յուլիս 14ը խորհրդաւոր թուական էր — հարիւր տարի առաջ, ժողովուրդը գրաւած էր Պասթիյլը, որ բռնապետական կարգերու խորհրդանիշն էր, եւ որուն անկումէն վերջ, ժողովուրդը տէր պիտի դառնար իր ազատութեան :

Իրաւ է, խոր հիասթափում եւ ցասում են կապուած այդ թուականին հետ, բայց յեղափոխութիւն չըլլար առանց արիւնի:

Եւ այդ ժողովը, ընդհանուր խանդավառութեան մէջ, շարունակեց իր աշխատանքները, այն հաստատ համոզումով, թէ պէտք էր խորտակել նաեւ տնտեսական Պասթիյլը, դրամատիրական բռնապետութիւնը :

Դժուար էր ձեռք բերել նախատեսուած յաջողութիւնը, բայց պողպատէ կամքերը ջրդեղուեր էին յեղափոխութեան եւ աշխատանքի քուրաններու մէջ, որուն կուռ շարքերէն հրաշունչ եւ առաքելատիպ դէմքեր դուրս եկեր էին, մեռնողներու տեղը բռնելու եւ անոնց գործը շարունակելու :

Այդ կազմակերպութեան ուժը կ՚աւելնար, օրէ օր, ոչ միայն Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ, այլ եւ Գերմանիոյ, Պելճիքայի, Աւստրիա Հունգարիոյ, Իտալիոյ, Սպանիոյ եւ ցամաքամասի բոլոր երկիրներուն մէջ, մինչեւ հեռաւոր Ռուսիա, տալով, Ժօռէսը, Կետը, Վանտերվելդը, Բէբէլը, Լիբնեխտը, Հարտին, Մէգտոնըլտը, Հէնտէրսընը, Գոմփերսը, Ամելքարէ Չիբբեանի եւ ուրիշ լուսատու աստղեր :

Եւրոպայի այս եւ ասոնց գործակից, կարկառուն դէմքերէն շատերը կը մասնակցէին այդ ժողովին, ուր պիտի տրուէին կարեւոր եւ յախուռն որոշումներ :

Հոն էին բոլոր երկիրներու ընկերվարութեան կեդրոնական դէմքերը, այդ նոր ռահվիրաները, Միջազգային աշխատաւորական բանակին անունով, զրահաւորուած անոնց ուժով եւ շունչով, որոնք եկեր էին պաշտպանելու համար աշխատաւորին «կեանքն ու վաստակը», երաշխաւորելու ծերութիւնը ու մանկութեան ապագան, նախագծելու ութը ժամուան աշխատանքը եւ բաւարար օրապահիկը, դիւրացնելու անոնց կենցաղը, մէկ խօսքով՝ բանուորին տալու աշխատանքի օրէնսդրութիւն, գործազուրկի իրաւունք եւ կիներու ապահովումը: Ուժեղացնել միւս կողմէ խորհրդարանական գործունէութեան նեղ սահմանները եւ կասեցնելու համար զինարշաւը :

Քաղաքակրթական արշաւանք մը, որ՝1889էն սկսեալ, տարածուեցաւ աշխարհի բոլոր անկիւնները, օգտապաշտ հեռանկարներով :

1889էն մինչեւ 1914ի պատերազմը, ուղիղ քառորդ դար, Արեւմտեան եւ Արեւելեան Եւրոպան ունեցան խորհրդաժողովներ, եւ խորհրդարաններու ամպիոններէն կը լսուէր Ժօռէսներու եւ Բէբէլներու գոռ ձայնը, բանուորական օրէնսդրութեան, զինապաշտութեան արգիլումի կամ սահմանափակման, ընտրական իրաւունքի, խորհրդարանական գործունէութեան, պատերազմը օրէնքէ դուրս հռչակելու եւ էմփէռիալիստական կարգերը քաղաքային վարչաձեւերով փոխարինելու բարձր խոէալներով լեցուած:

Այդխորհրդաժողովները եւ հռետորներու ձայնը ոտքի կը կանգնեցնէին աշխատաւորները, որոնք հաւատաւոր դէպի իրենց առաջնորդները,կը քալէին անոնց ետեւէն, ստուարացնելով ընկերվարական շարքերը :

Հրաշք էր՝ որ Եւրոպայի զանազան ցեղերու եւ ազգութիւններու մէջ գործող կուսակցութիւնները, ունենալով հանդերձ իրենց ուրոյն ծրագիրները, մէկ ճակատի վրայ կը միացնէին իրենց տեսակէտները :

Հոն էին գերման սոցիալ դեմոկրատները, Ֆրանսայի ընկերվարականները, Անգլիոյ աշխատաւորականները եւ ռուսական մենշեւիկ եւ բոլշեւիկ թեւերը, իրարու կողքին:

Անոնք բոլորն ալ, ունէին մէկ մտահոգութիւն եւ կարգախօս :

Այս բոլոր հարցերու քննութիւնը եւ պարզաբանութիւնը, նախօրօք կուսակցական տեղական ժողովներու հաւանութեան կ՚ենթարկուէին, եւ անոնց վճռաբանական եզրակացութիւնները կը յանձնուէին տեղական մարմիններուն, որոնք՝ ընտրուած պատգամաւորներու միջոցաւ, կը յղէին խորհրդաժողովներուն :

Այսպէս, կանոնաւոր եւ մեթոտիկ եղանակով կը քալէր ընկերվարական աշխարհը, որուն վրայ կ՚աւելնային, տարուէ տարի, նոր համախմբումներ, նոյնիսկ փոքր ազգութիւններէն, կամ խմորումներ, ուր որ կար պահանջ քաղաքական եւ տնտեսական ազատութեան :

Այդ աշխատանքներուն իբրեւ ջերմ հաւատացող, փոքր ազգերու կարգին, հայ ժողովուրդը եւս, կը լծուէր աշխատանքի, եւ տասնեւհինգ տարի չանցած, մեր ժողովուրդին իրատես, գաղափարապաշտ եւ կուռ կազմակերպութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իբրեւ ընկերվարական հայկական միակ հաստուած, կ՚ընդունուէր Բ. Միջազգայինի մէջ, 1907ին, միաժամանակ՝ հայ աշխատաւորութեան իբրեւ ներկայացուցիչ :

Գ. ՎԱՐԴԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մրբազան ուխտավայրեր

Չ.

Հ. Յ. Դաշնակցութեան ողբացեալ տաղանդաւոր գործիչ Սամսոն խանը իր շարք մը յատկութիւններէն զատ, օժտուած էր նաեւ դիմացինը ճանչնալու կարողութեամբ, հեռատեսութեամբ, պիտանի տարրեր գտնելու, զանոնք հմայելու եւ կուսակցական աշխատանքներու մէջ օգտագործելու արտակարգ կարողութեամբ :

Մասուր պէկը պիտանի անձ մը կը համարէր Սամսոն եւ զայն օգտագործելու համար գործնական քայլեր առած էր արդէն:

Ընթրիքէն վերջ, երեքս առանձին մնացինք Սարդիսենց հիւրասենեակին մէջ:

Սամսոն իր ծրագրին մանրամասնութիւնները պարզեց եւ պէկը համամիտ գտնուեցաւ եւ երդում ըրաւ լծուիլ Փէտայիներու աշխատանքին ...:

Բայց քիւրտը միայն ուժին, զօրութեան կը խոնարհի եւ հաւատարմօրէն ծառայելու համար պէտք է ակնկալութիւն կամ երկիւղ ունենայ:

Կէս գիշերին՝ Սամսոն վերադարձաւ Ղալասար եւ պատուիրեց որ յաջորդ օրը իրեն հիւր ըլլանք :

Այս անգամ Ջիրօն, Խոսրովեցի Մկրօն ու Եագուպն էին մեզ առաջնորդողները :

Ղալասարը գիւղ ըլլալէ աւելի փոքրիկ գիւղաքաղաքի մը տեսքը ունէր, իր գեղեցիկ տուներով եւ պարտէզներով: Բնակիչները բոլորն ալ հայ, կոկիկ ու մաքուր հագուած, կիրթ շարժուձեւերով եւ քաղաքավարի :

Հազիւ 90 տուն համրող Հայերը ունէին իրենց քարաշէն եկեղեցին, դպրոցը, փոքրիկ թատերասրահ եւ գրադարանը :

Դպրոցին մէջ կը պաշտօնավարէին երկու ուսուցիչներ եւ վարժուհի մը:

Ղալասարի մէջ կը գտնուէր Հ. Յ. Դ. զօրանոցը, ուր 18—20 զինուորներ միշտ զէնքի տակ կը պահուէին, կուսակցական գործերու համար:

Հոն էր նաեւ մեր պատմական զինագործարանը եւ Դաշնակցութեան դատարանը:

Այո, Դաշնակցութեան դատարանը կը գործէր հոն, իբր ամէնէն արդար եւ իմաստնագոյնը եւ Սամսոնը թէ դատախազ էր եւ թէ դատաւոր :

Պարսիկներու, Հայերու, Ասորիներու եւ նոյնիսկ Քիւրտերու անլուծելի վէճերը, երկարատեւ դատական խնդիրները, Դաշնակցութեան դատարանին մէջ կը կարգադրուէին եւ վերջ կը գտնէին :

Այդ օրը երկու ազդեցիկ պարսիկ գիւղատէրերու դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ մեր ներկայութեամբ, ինչ որ մեծ զարմանք պատճառեց քիւրտ պէկին եւ մանաւանդ ինծի:

Աս առաջին իրողութիւնն էր, որ կ՚ապացուցանէր Դաշնակցութեան ուժն ու հմայքը :

Երկու հակառակորդները հաշտուեցան ու հեռացան :

Քիչ յետոյ, Սամսոնի բնակարանին բակը լեցուեցաւ յիսունէ աւելի ընտիր Փէտայիներով, անոնցմէ եօթը հոգի, իբր հրամանատարական կազմ, ներկայացան Սամսոնին :

Ես եւ Ջիրօն թարգմանի դեր կը կատարէինք իսկ Սամսոն՝ զեկոյց ստացողը :

— Մուկուչ, ձեր գունդը քանի՞ զինուոր կը հաշուէ, հարցուց Սամսոն:

— Խան ողջ լինի , հազար հեծեալ ունիմ, մոսիններով եւ տասնոցներով զինուած, պատասխանեց յաղթանդամ Մշեցի Մուկուչը :

Մենք թարգմանեցինք խօսակցութիւնը եւ պէկը համբիչի հատիկներէն տաս հատը համբիչի թելին պարապ կողմը տեղաւորեց:

— Սերգէյ, կուրի տեէն քանի՞ զինուոր կըրնաս ճակատը ղրկել :

— Խանը ողջ լինի, 2500 հետեւակ, պատասխանեց Սերգէն:

Ես թարգմանեցի եւ պէկը 25 հատիկներ աւելցուց նախորդ տաս հատիկներուն:

Ղարաբաղի քաջերու գունդերը քանի՞ զինուոր կը կերակրեն Արտուշ :

— Խանը ողջ լինի, եօթ հազար ձիաւոր, այսինքն եօթ գունդ, քաջ եւ ձիավարժ զինուորներով, պատասխանեց խմբապետ Արտուշը :

Այսպէս, հարց ու պատասխանին մասնակցեցան եօթ հրամանատարները, որոնց տեղեկութեան համաձայն՝ տասնեակ հազարներով հայ Փէտայիներ կազմ ու պատրաստ կը սպասէին հրամանի, ռեւէ տեղ արշաւելու համար:

Պէկը սարսափէն քարացած էր, բայց կը փորձէր իր ուրախութիւնը յայտնելու, որ այդքան ուժ ներկայացնող կազմակերպութեան մը կը մասնակցի նախորդ գիշերէն ի վեր :

Սամսոնի ռազմավարութիւնը յաջողած էր: Հայ - քրտական բարեկամութիւնը հաստատ հիմերու վրայ կը դրուէր, թէեւ իբր մասնակի եւ մանրանկար մը:

Արարողութիւնը վերջանալէն ետք, թէ հրա -

մանատարական կազմը եւ թէ զինուորները բակին մէջ հիւրասիրուեցան թէյով եւ խմորեղէններով:

Մենք ճաշը վերջացուցած էինք, երբ Սամսոն մօտեցաւ ինծի, ճակատս համբուրեց եւ ականջիս փսփսաց «շատ ապրիս, քո պատճառաւ քիւրտ բարեկամ մը շահեցանք եւ աւելցուց՝ Վանէն շատո՞նց է որ հեռացած ես»:

Այո, բաւական ատեն է, պատասխանեցի:

— Գիտէ՞ք որ Արամ փաշան, Տաճատը, Դ. Մ. եւ ուրիշներ Ջրհորներէն հանուած ու բանտարկուած են:

Ոչ, պատասխանեցի եւ թուքս չորցաւ կոկորդիս մէջ, լուրը եւ անսպասելի էր եւ զարհուրելի, լացս չի կրցայ զսպել:

Պաշտելի Արամը, ամենասիրելի նոր սերնդական Տաճատը եւ շատ սիրելի ուսուցիչս Դ. Մ. եւ դեռ ուրիշներ ձերբակալուած էին:

Խօսակցութեան նիւթը փոխելու եւ մասամբ ալ ներքին բուռն փափաքս գոհացնելու համար դիմեցի Սամսոնին— հօրեղբայրս ո՞ւր կը գտնուի եւ ե՞րբ կը վերադառնայ:

Սամսոն իր փոքրիկ մօրուքը աջ ձեռքով շոյելով, շեշտակի նայեցաւ աչքերուս, թաւ ու հնչուն ձայնով մը արտասանեց «հօրեղբօրդ ուր ըլլալը չեմ կարող ասել, այդ կազմակերպական գաղտնիք է, վերադարձի մասին էլ որոշ բան չեմ իմանում, թերեւս մի տարիից ...:

Ուրեմն առանց հօրեղբայրս տեսնելու եւ առանց հօրս նահատակութեան մանրամասնութեանց ծանօթանալու, պիտի վերադառնամ «արիւնի երկիրը» մտածեցի եւ խոր ցաւ զգացի:

Նոյն օրը ծանօթացայ Հասրաթեան Գրիգորին, Շահգելտեաններուն, Սարուխանեաններուն եւ ուրիշ ազդեցիկ ու համակրելի Ղալասարցիներու, որոնք յետագային՝ իմ բարեկամներս եւ մտերիմ ընկերներս պիտի հանդիսանային:

Երկու օր վերջ, Խանասորի դաշտին մէջ հանդիպեցանք տխրահռչակ Շէրիֆ պէյի ազգականներուն:

Մասուր պէկը իբր ականատես պատմեց Դաշնակցութեան ուժի մասին, քանի մը տասնեակ հազարներով հաշուեց Փէտայի զինուորները:

Ու Մազրիկ ցեղը անհանդստացաւ այդ սահմռկեցուցիչ լուրէն: Սարսափը տիրեց Մազրիկ, Աւդոյի եւ ուրիշ քիւրտ ցեղերուն ու քիւրտ երգահան-տաղասացները երգեր յօրինեցին Դաշնակցութեան առասպելական ուժի եւ քաջերու մասին:

«Սամսոն խանը հրամայեց ու յիսուն հազար ձիաւորները ձիերը հեծան, մօսինները գրկած, տասնոցները ղօնտաղներուն անցուցած ու ռումբերը գօտիներէն կախ:

Աման, ախպէր, փախիր, աման, դրացիք փախէք, Փէտայի գունդերը կուգան»:

ԶԱՐԶԱՆԴ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Հ. Օ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կեդրոնական օրկանին (եռամսեայ) 1947 հոկտեմբերի թիւը: Հրատարակութիւն «Հայրենիք» տպարանի, Պոստըն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՈՒԽՏԻ ՕՐԸ

Մօտ 57 տարի առաջ հայ ժողովուրդի տառապանքից ծնաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Իր բոլոր դրական միջոցներով, իր հերոսական պայքարներով, եւ իր անցուցած փոթորիկներով, արթնցուց հայ ժողովուրդի սրտին մէջ քնացող առիւծը: Պատրաստեց ժողովուրդ մը՝ կռուելու իր արդար դատի համար, եւ որպէս պահապան հրեշտակ մնաց անոր կողքին, եւ մասնակից դարձաւ անոր քաշած տառապանքին: Անոր քաղաքական դատի համար չխնայեց ոչ մէկ բան ու տակաւին պատնէշին վրայ է՝ մինչեւ հայ ժողովուրդի դատին արդար լուծումը:

Դաշնակցութեան Օրը անոր 57 տարիներու աշխատանքի, նուիրումի, զոհաբերութեան, իր մտքի խոյանքի, իր նուիրական յոյզերու, իր մարտական կորովի, եւ տարած յաղթութիւններու հաշուի օրն է:

Այդ օրը, Դաշնակցութեան մեծ ու պզտիկ շարքայիններս, կը վերանորոգենք մեր ուխտը, մնալով հաւատարիմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծրագրին, որ մեր դարաւոր երկունքի հիասքանչ ձգտումներուն ամբողջութիւնն է:

Առանց Դաշնակցութեան, կարելի՞ էր ցնցել հայ ժողովուրդը իր դարաւոր թմրութենէն: Լաւ կը յիշեմ 1902ի մեր գիւղի կազմակերպութեան օրերը: Ծնողքս կ՚արգիլէր իմ անդամակցութիւնս, կ՚արգիլէր որ տունէն բացակայէի ժողովի երթալու համար: Այդ օրերուն ծնողքի հանդէպ մեր յարգանքը թոյլ չէր տար ցուցել անոր կամքին դէմ: Լուիկ մնջիկ անկողին կ՚իյնայի: Երբ ծնողքիս խռմփոցը կը լսէի, շորերս հագած դուրս կը նետուէի ու կը վազէի ժողովին վայրը: Կրակը իմ սրտիս մէջ հրահրողը Դաշնակցութիւնն էր:

Կրակէն ազատուողը, կայծէն վախ չունի: Քալենք, մենք ուխտեալներս, քալենք հաւատքով եւ սիրով, ու համբերութեամբ տանինք տառապանքի խաչը, մինչեւ վերջին հանգրուանը:

Մարգար Բարխեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱՆՔԻ պատուիրակութիւնը Մոսկուա մեկնեցաւ մասնակցելու համար համիութենական մարզահանդէսին, որուն ֆիլմի պատրաստութեան մէջ վեց վայրկեան յատկացուած է հայ մարմնակրթանքի ներկայացուցիչներուն: Երեւանի մէջ, հայ մարզիկները կատարած են իրենց վերջին փորձը: Առաջին անգամ, հայ աղջիկներ հանդէս կուգան իրենց դրօշակներով, ապա տղամարդ հեծանուորդները: Ծանրութիւն վերցնելու ախոյեան Սերգո Համբարձումեանի ձեռքերուն մէջ գտնուող գունտերէն կը ցատկեն մանուկներ եւ ֆութպոլ կը խաղան: Խաղի իրաւարարն է ինքը՝ Սերգօ, որու հանդէս գալը մեծ խանդավառութիւն կը պատճառէ: Ամէնէն վերջ հանդէս կուգայ հայրենադարձ գեղամարմին մարզիկ Ժորժ Մանուկեան, ձեռքին մէջ ունենալով Ստալինի մեծադիր նկարը՝ գործ նկարիչ Շաքարեանի:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ամիսներու աշխատանքէ ետք, Գահիրէի Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան դրադարանի յանձնախումբը վերջերս կազմակերպած էր մամուլի ցուցահանդէս մը, ներկայացնելով 500ի մօտ օրաթերթ, շաբաթաթերթ, ամսաթերթ, պարբերաթերթ, եւայլն:

Ցուցադրուած թերթերը, ըստ իրենց հրատարակուած վայրին՝ բաժնուած էին 7 մասերու, Կովկաս (մէջը հաշուելով Ռուսիան), Միջին Արեւելք, (Սուրիա, Լիբանան, Պաղեստին, Իրան, Կիպրոս), Եգիպտոս, Թուրքիա, Պալքաններ, Արեւմտեան Եւրոպա եւ Ամերիկա: Յիշատակութեան արժանի են այն հնագոյն թերթերը, զորս միութեան ընկերները կրցած էին ձեռք ձգել: Այս կարգի թերթերն են.— Լրոյ գիր 25 Փետրուար 1832, Թագվիմի վէքայէ **1840**, Բազմավէպ **1843** (Թիւ 1), Մասիս Գ. տարի, Թիւ 153, 30 Դեկտ. 1854, Ջօհաղ Թիւ 25 Յուլիս 1856, Մէճմուայը Հաւատիս 8րդ տարի, Թիւ 358, 6 Օգոստ. 1860, Կիլիկիա Գ. շրջան Թիւ 4, 15 Փետրուար 1863, Վարագայի Հաւատիս Բ. տարի, Թիւ 109, 24 Հոկտեմբեր 1864, Ծիլն Աւարայրի Ա. տարի, Թիւ 2, Փետրուար 1866, Ցոյց Բ. տարի, Թիւ 20, Մարտ 1866, Արարատ Ա. տարի, Թիւ 15, 13 Հոկտեմբեր 1869 Փունջ 22 Հոկտեմբեր 1869, Մասեաց Աղաւնի Ա. տարի, Թիւ 1 Յունուար 1855:

Հնագոյն թերթերուն կից, ցուցադրուած էին զանազան ժամանակներու եւ շրջաններու մէջ լոյս տեսած հայ թերթեր, ամսաթերթեր, եւայլն: Ձեռնարկը ջերմապէս գնահատուեցաւ հասարակութեան կողմէ:

ՀԱՅ. Կ. ԽԱՉԻ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԷՐԸ ՆԵՐԳԱՂԹՈՂՆԵՐՈՒՆ

Հ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան դիւանէն կը հաղորդեն Աթէնքի «Ազատ Օր»ին.—

Քալիֆորնիոյ մեր քոյր մասնաճիւղէն մասնաւոր նուիրատուութեամբ մը ստացանք 10.000 քիլօ ընտիր չամիչ, ամիսներ առաջ: Այդ 25 միլիոն դրախմի արժող թանկագին նուէրը յատկացուցինք մեր ներգաղթող հայրենակիցներուն: Զամիչը Սեպտեմբեր 27ին բեռցուեցաւ Ջուկոտկա նաւը, բաժնուելու համար Հայաստան մեկնողներուն: Այս գործողութիւնը եւս Շրջ. վարչութեանս արժած է 8ուկէս միլիոն դրախմիի ծախք մը:

★ Շրջ. վարչութիւնը կը հաղորդէ նաեւ որ ընդհ. նուիրատուութեան քանակը եղած է 65 հազար քիլօ, յատկացուած Հ. Օ. Միութեան զանազան մասնաճիւղերուն:

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Գ.

Մի հարիւր, երկու հարիւր քայլափոխ զինուորները Եսթերին տանում էին թեւերից բռնած: Բայց, զարմանքով նկատելով որ նա չի ընդիմանում, թեւերը թողին եւ մէկը նրանցից՝ աջակողմի զինուորը, զգուշութեան համար, բռնեց նրա շրջազգեստի փէշը, ու այդպէս առաջ գնացին հետզհետէ վարարող անձրեւի տակ: Փողոցներում մարդ չէր երեւում, տներում լոյս, անգամ տանուտէրի տան առջեւից անցնելիս — Եսթերը լոյս չնկատեց ու մտածեց, թէ գուցէ նա էլ իրենց նման թաքնուել է իր թոնրատանը կամ գոմում:

«Էհ, գլուխս քարը,— ասաւ նա մտքում,— ինձ ի՞նչ»...

Եւ նա յանկարծ զարմացաւ ինքն իր վրայ, որ կարողանում է հանգիստ մտածել ուրիշ բաների մասին: Ու անմիջապէս փորձող հայեացքով կողքանց նայեց ասքեարներին, թէ յարմար ժամանակը չէ՞ արդեօք....

Բայց աջակողմի զինուորը դեռ բռնած էր փէշը, իսկ ձախակողմինը իրենից մի փոքր առաջ էր քայլում: Նրանք դարձեալ չէին խօսում. Դժուար է ասել անձրեւ էր նրանց լռութեան պատճառը, թէ ուրիշ մտքեր էին զբաղեցնում տնից-տեղից կտրուած այդ մարդկանց:

Երբ փոքր ինչ էլ գնացին եւ, ուրիշ մի փողոց թեքուելիս, թռան մեծ առուի վրայից, Եսթերն այդ առուից ճանաչեց իսկոյն, որ իրենք մտան Եկեղեցու կողմը տանող փողոցը: Այդ տեղ էլ լոյս ու ճրագ չէր երեւում: Սակայն, քիչ յետոյ, լըսւեցին ոտնաձայներ, ապա կրակի պէս մի բան պեծ — պեծին տուեց անձրեւի տակ, կարծես հանգչող մի աստղ: Ոտնաձայները մօտենում էին, նրանց հետ մօտենում էր եւ պեծին տուող բանը: Մի քանի քայլ էլ առաջ գնացին, եկողները ձայն տուին թուրքերէն.

— Ո՞վ է:

Ասկեարներն ինչ — որ բան ասին: Սրանց պատասխանի վրայ՝ եկողները անցան, որից յետոյ Եսթերի կողքից քայլող շրջազգեստը բռնող զինուորը թողեց նրա փէշը եւ ծխող գիշերապահին մօտենալով՝ մի պապիրոս խնդրեց: Եսթերն այս հանդիպումից յանկարծակի եկած, անելիքը չիմանալով, մնաց կանգնած, մինչեւ ասկեարը պապիրոսը վառեց, նորից բռնեց փէշը ու նորից առաջ անցան, թողնելով գիշերապահներին, որոնք գնացին հակառակ ուղղութեամբ:

Այժմ, այս նոր փողոցում, անձրեւը խփում էր երեսանց եւ անխնայ թրջում Եսթերի ու ասկեարների դէմքը, կուրծքը, մէկը կարծես ցնցուղով ջուր էր ցանում նրանց երեսին եւ, չգիտես դրանի՞ց էր արդեօք թէ ուրիշ բանից՝ ասկեարի պապիրոսը հանգաւ եւ նա ստիպուած եղաւ թողնել Եսթերի փէշը ու, երեսը շրջելով, աշխատեց պապիրոսը կպցնել չախմախով:

Եւ այդ ժամանակ էր ահա, որ Եսթերը որոշեց իրագործել այն, ինչ մտադրել էր: Հէնց որ ծխող զինուորը փէշը թողեց եւ երեսը շրջեց, Եսթերը թափ տուեց իրեն, կարծես անձրեւաջուրը վրայից թափելու եւ մէկանց տեղից պոկուեց ու առաջ վազեց, ամէն բան մոռացած: Նրա ականջը միայն մի ձայնի էր — հրացանի կրակոցին. կրակոց, որ րոպէական մահ պիտի բերէր իրեն եւ ազատէր խայտառակուելուց: Այդ բանում նա համոզուած էր սկզբից, դրանով տոգորուած էր նրա էութիւնը, եւ այդ էր պատճառը, երեւի, որ դրանից դուրս նա ոչ մի մտածում, վախ կամ փափաք չունէր, բացի այդ մահից, աւելի շուտ՝ բացի մահաբեր կրակոցից: Այդ էր պատճառը նաեւ, որ չէր լսում ոչ իր ետեւից վազող ոտնաձայները, ոչ շների հաչոցը, որ բարձրացել էր այդ միջոցին եւ ոչ թուրքերէն սպառնալից խօսքերը, որ ասում էին. «դո՛ւր, դո՛ւր — կաց, կաց կը խփեմ»...

Նա վազում էր ինչպէս խելագար, ինչպէս հագուստները վառուող անգիտակից մէկը, որ շտապում է իրեն ջուրը քցելու, այլեւս ականջ չդնելով որեւէ ձայնի: Նա մթան մէջ անձրեւի տակ վազում էր այնպէս արագ, որ իր վազքը չէր զգում, ինչպէս ինքնաբեր սարից իջնող մէկը:

Որքան տարածութիւն անցաւ այդպէս— ինքը հաշուել եւ ասել չէր կարող, բայց բաւական տեղ գնալուց յետոյ յանկարծ լսեց մի ճայթում, մի այնպիսի ճայթում, որից օդը կարծես պատռուեց:

«Էս է»,— անցաւ Եսթերի մտքով, ու նա ընկաւ երեսն ի վայր: Միանգամից նա այնպէս թուլացաւ, ինչպէս ձգուած լարը կը կտրուի յանկարծ. նա փռուեց, ձեռները տարածեց ցեխերի մէջ ու աչքերը փակեց:

(13)

ՍՏ. ԶՕՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակէն երկուշաբթի օր վարակուած էին 1022 անձեր, մեռած են 561 հոգի:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն Նորման Արմըր, յայտարարեց Պոսթընի մէջ որ կոմինֆորմը լուրջ սպառնալիք մըն է արեւմտեան քաղաքակրթութեան համար ու եթէ Ամերիկան անմիջական օգնութիւն մը չհասցնէ Եւրոպային, հետեւանքները պիտի ըլլան աղետալի:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ օր թաղապետական ընտրութիւններ տեղի ունեցան Նորվեկիոյ մէջ: Պահպանողական եւ Հողագործական կուսակցութիւնները չահեցան հարիւրին յիսուն աւելի քուէ բաղդատմամբ 1945ի արդիւնքին, կորսնցուցած են համայնավարներն ու ընկերվարականները:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը տեղեկացնեն որ 13 ահաբեկիչներ որոնք մահուան դատապարտուած էին Սեպ. 14ին, գնդակահարուեցան Սելանիկի մէջ երեքշաբթի օր: Նախորդ օրը գնդակահարուեցան 22 ահաբեկիչներ եւս որոնց երկուքը կին:

ԲՐԱԶԻԼԻԱ խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խորհ. Միութեան հետ: Վերջերս կառավարութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակած էր համայնավար կուսակցութիւնը որ 600.000 անդամ ունի: Պրազիլիա Ռուսիոյ հետ իր յարաբերութիւնները խզած էր 1917ին եւ Մոսկուայի կառավարութիւնը ճանչցաւ միայն 1945ին:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար ուժերը կատաղի յարձակողական մը սկսան երեքշաբթի օր, Մանչուրիոյ մէջ: Կառավարութիւնը նոր բանակ մը ղրկած է «թշնամիին» յառաջխաղացումը կասեցնելու համար:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Հայկանուշ Մանչեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի յետ պատարագի Փարիզի Հայոց եկեղեցին իր ամուսնոյն Պ. ԱՒԵՏԻՍ ՄԱՆՉԵԱՆԻ (Զէյթունցի) մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Յառաջիկայ կիրակի հոկտեմբեր 26, առաւօտ ժամը 11ին Շավիլի Հայ մատուռին մէջ հոգեհանգստեան արարողութիւն կը կատարուի Օր. ԻՍԿՈՒՀԻ ԿԻՒԼԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

Այրի Տիկին ՈՎՍԱՆՆԱ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկին Ասլանեան, Ասլանեան եղբարք, Տէր եւ Տիկին Տ. Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկին Տոնապետեան, Այրի Տիկին Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկին Քէչիշեան, Տէր եւ Տիկին Մարգարեան, Տէր եւ Տիկին Պարոնեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ամակով կամ մամուլի միջոցաւ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին անմոռանալի ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Ստեփանեան եւ զաւակները կը յայտարարեն թէ յառաջիկայ կիրակի 26 հոկտեմբեր յետ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Պուլվար Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքի առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ

Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Յուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը: Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՂԱՔԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujoni սրահը, Կիրակի 9 նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Պիւֆէ — Մուտքը 150 փր.

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17. rue Damesme - 13e

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ իր խումբերուն, Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի սանուհիներուն:

25 Հոկտեմբեր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ (Փարիզէն)

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին Ֆր. ընկերվարական կուսակցութենէն Տոմի երեսփոխան Mr. CARTIER եւ Պուրկ լէ Վալանսի քաղաքապետը Mr. VACHER:

Պիտի երգէ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Լիոնէն եւ Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ Վալանսէն: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր սանուհիներէն, տոհմիկ տարազներով: Զանազան անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

ՌՈՄԱՆԻ մէջ 24 Հոկտ. ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ մէջ, 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին:

Կը նախագահէ ընկեր ԽՈՐԷՆ ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ (Վալանսէն): Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ:

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս ընկերվարականներու ու «Նոր Սերունդի»:

26 Հոկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Իսիի Կապոյտ Խաչի «Խրիմեան» սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն ընկեր Սահակ Յովհաննէսեան իր երգչախումբով եւ ընկեր Բարսեղ Հապէշեան:

Զանազան անակնկալներ:

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Շրջ. վարչութեան, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Հրջ. կոմիտէի հովանաւորութեամբ, եւ իր 11 խումբերուն մասնակցութեամբ տեղի պիտի ունենայ 25 հոկտեմբեր, 1947, չաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի սրահներուն մէջ: Մասնաւոր հրաւէրով Փարիզէն հրաւիրուած են բանախօսելու, ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կ. վարչութենէն, ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ: Փարիզէն յայտնի ժողովրդական երգչուհի Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ. կը մասնակցի գեղարուեստական բաժնին, ինչպէս նաեւ Ս. Լուի, Ս. Անի, Լէ Կ'Օլիվի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերը իրենց նուագախումբով, պարերով երգերով, արտասանութիւններով: Զանազան անակնկալներ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մաչլիս Սահակեան

25 Հոկտեմբեր, չաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին

Pleyel տան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի թաւ ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris: Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք:

Դիմել՝ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65: Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69: Բայրուեան 46 rue Richer, Pro. 25-46:

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Մարսէյլի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի փորձերը սկսած են: Նոր անդամները կը հրաւիրուին դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոյները, ժամը 7—8, Salle Mazenod եւ կամ կիրակի օրերը՝ Մայր եկեղեցի, Փրատօ:

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ԽԱՉԻԿԵԱՆ

Պ. ՖԻԼԻՓ ՓԻԼԻՊՊՈՍԵԱՆ

Նշանուած

Փրէ Ս. Ժէրվէ — Հոկտ. 19 — Պանթէօ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի սրահը: Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, նիւթ՝ Ամերիկայի Նոր Սերունդի մասին:

Հ. Յ. Դ. ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն, 26 հոկտեմբեր կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր-ընկերուհիները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը 24 հոկտեմբերին, սովորական ժամուն, նոյն հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այսօր հինգշաբթի հոկտ. 23, ժամը 8.30ին, Ահարոնեան Ակումբ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 68 rue de Rébeval, իջնել մէթրօ Belleville:

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբը եւ Նոր Սերունդի Հրայր խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին ընկերվարականներու սրահը, 27 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, երկուշաբթի:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը հոկ. 25ին, չաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի G. սրահը:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին: Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ Միութեան ժողովը տեղի կ'ունենայ երկուշաբթի, 27 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, 19 rue Caumartin, Studio Caumartin: Կարեւոր օրակարգ, Բ. կարաւանի մեկնումի առթիւ:

ԿԱՐԵՒՈՐ

Վերջին անգամ մըն ալ կը կրկնենք որ նկատի չեն առնուիր անվճար ծանուցումները, բացի ժողովի յայտարարութիւններէն: Վարչութիւն

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château:

ԿՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն: Դիմել «Յառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Հրապարակաւ մեր շնորհակալութիւնը կը յայտնենք վարժարանիս վաղեմի բարեկամ Ֆիլատելֆիաբնակ Պարոն Ռուբէն Ծաւեանի, վարժարանս իր այցելութեանը առթիւ 500 տոլարի գումար մը նուիրեց շէնքին նորոգութեան համար: Ինչպէս նաեւ Նիսէն Պ. Յ. Սինասեանի, որ նոր շրջանին բացուելիք երկրորդական վարժարանին համար պիտի վճարէ ընդունակ աշակերտուհիի մը, տարեթոշակը: Եւ Պ. Ստեփան Թէրզեանի, որ վարժարանին սանուհիներուն համար տրամադրեց 20 հատ բուրդէ pull-overներ:

Տնօրէնութիւն Դպրոցասէր Տիկ. վարժարանի

ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ

Գրեց Վահան Հապէշեան

Տօքթ. փիլիսոփայութեան

Տպագրութիւն Կիպրոս: Գինը 4 շիլին կամ 100 ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն կանխիկ վճարումով եւ առաքման ծախքով:

Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ յառաջիկայ նոյեմբեր 30ին Սալ Կավոյի մէջ կուտայ առաջին ունկնդրութիւնը իր նոր հեղինակած հայկական քոնսերթոյին:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C. C.P. Paris 1678-63

Vendredi 24 Octobre 1947 Ուրբաթ 24 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5170-Նոր շրջանի թիւ 779 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ԴԱՀԼԻՃԸ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ

Տագնապալի կացութիւն

Վարչապետ Ռամատիէ չորեքշաբթի իրիկուն ուշատեն վերակազմեց իր դահլիճը որ պիտի ըլլայ, համաձայն կարգ մը շրջանակներու կարծիքին, փոխանցման, շրջանի կառավարութիւն մը: Արտաքին նախարար կը մնայ Ժորժ Պիտօ: Միւս նախարարութիւնները բաժնուած են հետեւեալ ձեւով.— Կը յիշենք միայն գլխաւորները.— Ներքին գործեր՝ Էտուառ Տըփռէօ, ելեւմտական՝ Ռոպէռ Շուման, դատական՝ Անտրէ Մառի, տնտեսական՝ Ժիւլ Մօք, զինուորական Փօլ Անրի Թէյժէն, ընկերային՝ Տանիէլ Մայէր:

Դահլիճին այս անակնկալ վերակազմութիւնը, ընկերվարական Ռամատիէի վարչապետութեան տակ, կը բացատրէ թէ ներքին տագնապը որ ատիճան ծանրակշիռ բնոյթ ստացած է՝ անցեալ կիրակի օրուան թաղապետական ընտրութիւններէն ետք: Կառավարութիւնը այժմ երկու գլխաւոր մտահոգութիւն ունի — զօրավար տը Կոլի յաղթանակը որ մեծ չափով կը սպառնայ իր գոյութեան, եւ արհեստակցական միութեանց — այսինքն համայնավարներու — նոր պահանջը՝ օրավարձերու յաւելումին մասին: Եթէ կառավարութիւնը տեղի տայ այս վերջին պահանջին առջեւ՝ հետեւանքը պիտի ըլլայ թղթադրամին թաւալգլոր անկումը:

Վարչապետը իր քաղաքականութիւնը պիտի պարզէ խորհրդարանին որուն նստաշրջանը կը սկսի յառաջիկայ երեքշաբթի — 28 հոկտեմբեր — ուրեմն բուն թուականէն երկու շաբաթ առաջ: Կառավարութիւնը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ:

Ընկերվարական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ նորակազմ կառավարութիւնը պաշտօնի վրայ կրնայ մնալ միայն քանի մը ամիս եւ անխուսափելի է իր տապալումը եթէ տնտեսական եւ աշխատաւորական տագնապը հետզհետէ ծանրանայ եւ խորհրդարանը լուծուի՝ համաձայն զօրավար տը Կոլի պահանջներուն:

Կը հաւատան որ զօրավարը որեւէ քայլ պիտի չառնէ հիմակուհիմա եւ պիտի սպասէ յառաջիկայ կիրակի օրուան համեմատականի մնացած ընտրութեանց արդիւնքին: Յայտնի չէ թէ ինչ միջոցներու պիտի դիմէ մօտաւոր ապագային:

Տնտեսական տագնապը ստիճանաբար կը ծանրանայ: Ոսկիի մթերքը իջած է 393 թոնի: Պետական դրամատունը քայլեր պիտի առնէ որպէսզի այդ մթերքը չգործածուի: Օրավարձերու յաւելման պահանջը — նուազագոյն 10.500 ֆրանք ամսական — անկարելի պիտի դարձնէ ելմտացոյցին հաւասարակշռութիւնը, որ անհրաժեշտ է՝ Մարշըլի ծրագրէն օգտուելու համար:

Ազատագրութենէն ի վեր եօթերորդ անգամն է որ դահլիճի փոփոխութիւն տեղի կ'ունենայ Ֆրանսայի մէջ, Ա. 10 Սեպտ. 1944էն 21 Նոյեմբեր 1945 (Տը Կոլ), Բ. 21 Նոյեմբերէն 19 յունուար 1946 (Տը Կոլ), Գ. 26 Յունուարէն 12 Յունիս (Կուէն), Դ. 12 Յունիսէն 16 Դեկտ. (Պիտօ), Ե. 16 Դեկտեմբերէն 22 Յունուար 1947 (Պլում), Զ. 22 Յունուարէն 9 Մայիս (Ռամատիէ) եւ Է. 9 Մայիսէն 22 Հոկտեմբեր (Ռամատիէ):

ՀԵՏԵՒԵԼՈՎ ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ օրինակին, Չիլիի կառավարութիւնն ալ չորեքշաբթի օր խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խորհ. Միութեան հետ: «Չենք կրնար շարունակել մեր յարաբերութիւնները երկրի մը հետ որ կը սպառնայ մեր քաղաքական անկախութեան» կ'ըսէ ծանուցագիրը: Չիլի խզեց նաեւ իր յարաբերութիւնները Չեխոսլովաքիոյ հետ:

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ սահմանագլուխը փակուած է Եգիպտոսէն հասնող ճամբորդներու համար: Այս կարգադրութիւնը եղած է համաճարակին մուտքը կանխելու նպատակով:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ զինուորական դատարանը չորեքշաբթի օր մահուան դատապարտեց երկու գերմանացի զօրավարներ՝ իբրեւ պատասխանատու Ֆրանսայի, Պելճիքայի եւ Ամերիկայի գերիներու սպանութեան:

ԼՈՆՏՈՆԻ քաղաքական շրջանակները յոյս կը յայտնեն որ մօտ օրէն վերսկսին Խորհրդային Միութեան եւ Անգլիոյ առեւտրական բանակցութիւնները որոնք ընդհատուեցան քանի մը շաբաթ առաջ:

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄ

Ժտանովի յայտարարութիւնը Վարշավայի ժողովին

Խորհ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան պաշտօնական օրկանը՝ «Փրաւտա» չորեքշաբթի օր հրատարակեց պատճէնը Ժտանովի յայտարարութեան զոր այս վերջինը բրած էր Վարշավայի խորհրդաժողովին մէջ: Ստորեւ կուտանք այդ յայտարարութեան հիմնական մասերը.—

«Երկրորդ պատերազմին գլխաւոր արդիւնքը եղաւ Ճափոնի եւ Գերմանիոյ պարտութիւնը: Աշխարհի ու մանաւանդ Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի յետադիմական տարրերը մեծ յոյս դրած էին այդ երկու երկիրներուն վրայ: Նախ Գերմանիոյ վրայ որ ամէնէն հաւանական ուժը կը նկատուէր Խորհ. Միութիւնը հարուածելու, եթէ ոչ ջախջախելու, կամ առնուազն տկարացնելու համար: Գերմանիան կը նկատուէր նաեւ այն ուժը որ պիտի կրնար պարտութեան մատնել աշխատաւորներու յեղափոխութիւնը՝ Գերմանիոյ ինչպէս նաեւ ուրիշ երկիրներու մէջ: Այսպիսով պիտի զօրանար դրամատիրութեան համաշխարհային դիրքը: Ասիկա գլխաւոր շարժառիթն էր նախապատերազմեան շրջանի Միւնիխի քաղաքականութեան զոր կը վարէին Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի դրամատէր ու աշխարհակալ շրջանակները: Բայց եւ այնպէս, չիրականացան Հիթլէրի վրայ դրուած յոյսերը: Պատերազմը ցոյց տուաւ որ Հիթլէրի Գերմանիան աւելի տկար էր, իսկ Խորհ. Միութիւնը աւելի զօրաւոր քան Միւնիխի քաղաքագէտները կ'ենթադրէին:

Եթէ առաջին պատերազմին հետեւանքը եղաւ այն որ աշխարհակալ պետութեանց ճակատը ջախջախուեցաւ Ռուսիոյ քայքայումով ու Խորհ. Միութեան ընկերվարական վարչաձեւին յաղթանակով դրամատիրութիւնը դադրեցաւ համաշխարհային տնտեսական համապարփակ սիսթեմ մը ըլլալէ, երկրորդ պատերազմով պարտուեցաւ ֆաշականութիւնը, զօրացաւ հակաֆաշական շարժումը որ իր կարգին դրամատիրութենէն ձերբազատեց՝ կեդրոնական եւ հարաւ - արեւելեան Եւրոպայի շարք մը ազգերը: Նոր վարչաձեւեր հաստատուեցան այդ երկիրներուն մէջ: Նոր ուժեր իշխանութեան գլուխ եկան:

Այսօր Խորհ. Միութեան միջազգային հեղինակութիւնը անհամեմատ բարձրացած է: Խորհ. Միութիւնը Գերմանիոյ եւ Ճափոնի պարտութեան մղիչ ուժն էր եւ հոգին: Փոխանակ տկարանալու, Միութիւնը եղաւ աւելի զօրաւոր: Դրամատիրութեան արտաքինն ալ շատ փոխուած է: Վեց մեծ աշխարհակալ պետութիւններէն երեքը — Ճափոն, Գերմանիա եւ Իտալիա — ջախջախուեցան: Ֆրանսան շատ տկարացաւ եւ կորսնցուցած է իր մեծ պետութեան մը հանգամանքը: Մնացած են միայն երկու աշխարհակալ պետութիւններ: Անգլիոյ դիրքը շատ վտանգուած է: Վերստացած է իր գաղթավայրերը, բայց ենթակայ է այսօր Ամերիկեան աշխարհակալութեան ազդեցութեան:

Ամերիկան կը հետապնդէ աշխարհի մէջ իր տիրապետութիւնը հաստատելու քաղաքականութիւն մը: Անիկա ամէնէն կարեւոր աշխարհակալ պետութիւնն է այսօր: Անգլիա եւ Ֆրանսա դաշնակից են Ամերիկայի սակայն առաջինին աշխատաւորական կառավարութիւնը եւ երկրորդին ընկերվարական վարչութիւնը արգելք մը չեն որ այդ երկու երկիրները ենթարկուին Ամերիկայի քաղաքական ազդեցութեան: Պելճիքան եւ Հոլանտան կը պաշտպանեն աշխարհակալներու դատը: Նոյն քաղաքականութեան կը հետեւեին նաեւ Յունաստանի կամ Թուրքիոյ նման յետադիմական երկիրներ, ինչպէս նաեւ Մերձաւոր Արեւելքը հարաւ. Ամերիկան եւ Չինաստանը:

Աշխարհակալներուն գլխաւոր նպատակն է վերականգնել աշխարհակալութիւնը եւ պատրաստել երրորդ պատերազմ մը: Այդ ծրագիրը իրագործելու համար անոնք կ'ապաւինին բոլոր երկիրներու յետադիմական տարրերուն:

Զտանով յետոյ խօսելով նախորդ կոմինթերնի մասին դիտել տուաւ որ այդ մարմինը լուծուած էր վերջ տալու համար այն թիւրիմացութեան թէ Խորհ. Միութիւնը կը միջամտէ օտար երկիրներու ներքին գործերուն: Երրորդ Միջազգայինը կազմուեցաւ առաջին պատերազմէն ետք երբ Համայ-

Եգիպտոսի համաճարակը

Քոլերայի համաճարակը իրական պատուհասի մը համեմատութիւնները ստացած է քանի մը օրէ ի վեր: Վարակուած են երկրին գրեթէ բոլոր շրջանները: Չորեքշաբթի օր 767 նոր դէպքեր պատահեցան, մեռած են 342 հոգի: Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի մէջ բնակչութիւնը պատուաստուած ըլլալով համաճարակին ծաւալումը շատ զգալի չէ: Բայց հարաւային շրջաններուն մէջ ուր խմելի ջուրը միայն Նեղոսէն կ'առնուի, քոլերան աւերներ կը գործէ: Գիւղացիները գաղափար չունին մաքրութեան մասին եւ ականջ չեն կախեր իշխանութեանց յորդորներուն: Ամերիկեան օդանաւերը կը շարունակեն հականեխիչներ սրսկել վարակուած շրջաններուն վրայ: Իշխանութիւնները չափազանց մտահոգ են: Երկաթուղիի երթեւեկը պիտի դադրի չորս օրուան համար: Մինչեւ հիմա մեռած են 3227 անձեր եւ վարակուած են 10.000 հոգի:

Իրանի խարիւղներուն խնդիրը

Թէհրանէն կը տեղեկացնեն որ խորհրդարանը չորեքշաբթի օր 2ի դէմ 102 քուէով չեղեալ հռչակեց վարչապետ Ղավամ էս Սալթանէի եւ Խորհ. Միութեան միջեւ կնքուած քարիւղի համաձայնութիւնը: Վարչապետը, քուէարկութենէն անմիջապէս վերջ յայտարարեց որ «հետեւանքը վնասակար պիտի ըլլայ մեր երկրին համար եւ պէտք չէ անապարենք»: Խորհրդարանին ներկայացուած բանաձեւը կը պարունակէր հետեւեալ տրամադրութիւնները. Ա.— Վարչապետին նպատակը բարի էր, բայց խորհրդարանը չեղեալ կը նկատէ իր ստորագրած համաձայնագիրը, Բ.— Արգիլուած է քարիւղի շահագործումին համար մենաշնորհներ տալ օտարներուն կամ օտար ընկերակցներ առնել. Գ.— Իրանի կառավարութիւնը պէտք է քարիւղի նոր հանքեր գտնէ հիւս. Իրանի մէջ եւ տեղեկագիր տայ խորհրդարանին. Դ.— Եթէ քարիւղ գտնուի այդ շրջաններուն մէջ, կառավարութիւնը կրնայ զայն ծախել Ռուսիոյ: Ե.— Կառավարութիւնը պարտաւոր է բանակցութեանց սկսիլ Անգլեւիրանական քարիւղի ընկերութեան հետ եւ պահանջել աւելի մեծ շահաբաժին:

Վարչապետը պատմեց թէ ինչպէս կնքած էր ծանօթ համաձայնութիւնը: Մոսկուա գացած էր Խորհ. Միութեան եւ Իրանի յարաբերութիւնները բարելաւելու նպատակով եւ խնդրած էր Սթալինէն որ ռուսական բանակը ետ կանչուի Ատրպատականէն: Սթալին առաջարկած է խօսիլ Իրանի քարիւղներուն մասին: Վարչապետը յայտնած է թէ համաձայն 1945ի Մուսատաղի օրէնքին ինք իրաւունք չունի այդ նիւթը շօշափելու: Իրանի կառավարութիւնը ստացած է յուշագիր մը որուն մէջ Մոսկուա Իրանը կը նկատէ իրեն թշնամի քանի որ յանձն առած է իր քարիւղները տալ Սթըն-տըրտ Օյլին — 1937ին— իսկ կը մերժէ համաձայնութեան գալ Ռուսիոյ հետ 1944ին: Այդ յուշագրին մէջ ըսուած է որ Ռուսիա պիտի չպարպէ Ատրպատականը մինչեւ որ Իրան չապացուցանէ իր բարեկամական զգացումները Ռուսիոյ հանդէպ: Վարչապետը բացատրեց խորհրդարանին որ Իրանի անկախութիւնը պահպանելու համար է որ տեղի տուած եւ ստորագրած է 1946ի համաձայնութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ նախորդ արտաքին նախարարը Պըրնզ յայտարարեց չորեքշաբթի օր որ Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա պէտք է խորհրդաժողով մը գումարեն Գերմանիոյ դաշնագրին համար՝ առանց նկատի առնելու Ռուսիոյ դիրքը: Պըրնզ ըսաւ որ արտաքին նախարարներու նոյեմբերի խորհրդաժողովը պիտի ձախողի որովհետեւ Խորհ. Միութիւնը շարունակ կը մերժէ գործակցիլ:

ՓՐՕՖ. ՓԻՔԱՌ, Պելճիքայի գիտունը պատրաստութիւններ կը տեսնէ երկուքուկէս մղոն Ովկիանոսի յատակը իջնելու՝ ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար ընդծովեայ բուսականութեան մասին: Գիտունը ծովուն մէջ պիտի մնայ ութը ժամ:

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ բարեկարգելու եւ անոր իրաւասութիւնները կրճատելու նպատակով կառավարութեան ներկայացուցած առաջարկը որուն մանրամասնութիւնները խորհրդարանին քննութեան պիտի ենթարկուին յառաջիկայ շաբթու, մեծ իրարանցում ստեղծած է Անգլիոյ մէջ: Պահպանողական մամուլը խստօրէն կը քննադատէ օրինագիծը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

նավար կուսակցութիւնները տկար էին: Այս վերջիններուն կատարած նուաճումները, պահանջ կը դնէին ստեղծելու նոր կազմակերպութիւն մը որ իրարու հետ յարաբերութեան մէջ պիտի դնէ այդ կուսակցութիւնները:

Առաջին, Երկրորդ եւ Երրորդ Միջազգայինները

Գ.

Հաւատացած ենք, որ՝ Միջազգայինի այդ կազմակերպութենէն կարելի էր յուսալ ակնբախ օգուտներ, եթէ 1914ի պատերազմը աշխարհը չվերածէր սպանդանոցի, որուն դէմ, չկրցան թումբ կանգնել, Միջազգային բանուորութիւնն ու անոնց առաջնորդները:

Գերման Սոցիալ դէմոկրատներու տկարութիւնը, Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան տատանումները, Ժոռէսի սպանութիւնը, միաժամանակ Անգլիոյ եւ Պելճիքայի աշխատաւորական զանգուածներու անբաւարար ուժը, առանք բոլորը, բաւարար ուժ չէին խափանելու համար չարիքը, առաջ բերելով գործադուլ եւ զինադուլ:

Գերման Սոցիալ Դեմոկրատները, թէեւ վարանումով, բայց քուէարկեցին զինուորական պիւտճէն, եւ Ֆրանսայի մէջ, Մարսէլ Քաշէն եւ Ալպէր Թոմա, սիրով պատասխանեցին իրենց եղած հրաւէրին, եւ մտան դահլիճին մէջ:

Իրաւ է որ, պատերազմի շրջանին, եղան փորձեր Զուիցերիոյ Ցիմմէրվալդ եւ Քէնթալ քաղաքներու մէջ, պրոլէտարի գործակցութեան համար, բայց հոն ներկայ էին միայն ձախ հակումներով առաջնորդներ, որոնց մէջ նաեւ Լենին, որ աւելի շատ կարմիր վարդապետութեան քարոզութեան հետեւեցաւ :

Լենին կ'ըսէր «Պէտք է յաջողցնենք զինադուլը, ապստամբութիւնը եւ ընկերվարական յեղափոխութիւնը»:

Այդ ժողովին մէջ, Լենին կը կարդար Բ. Միջազգայինի դամբանականը, իբրեւ քաղքենի մըտայնութեան արտայայտիչ:

Լենին պարտուեցաւ Ցիմմէրվալտի մէջ, բայց ձեռնթափ չեղաւ: Իր հաւատամքին համար, պատրաստ էր զոհելու շատ բան: Անկուն կամքի տէր էր եւ չվհատող՝ ձախողութեան մէջ: Զուիցերիա գտնուելով հանդերձ գիտէր թէ ինչ տեղի կ'ունենար Ռուսաստանի մէջ: Կը խանդավառուէր իր ստացած լուրերէն, որոնց մէջ կը տեսնէր եւ կը գուշակէր ցարիզմի տապալումը, եւ անոր փլատակներուն վրայ՝ կառուցումը՝ իր երազած իշխանութեան, որ նախաքայլը պիտի ըլլար «համաշխարհային յեղափոխութեան»: Առոր կը հաւատային ինք եւ իր կողմնակիցները: Ու գնաց, Ռուսիա անցնելով Գերմանիայէն :

Վիլհէլմի կառավարութեան համար, ամէն միջոց լաւ էր, նպատակին հասնելու համար:

Քայզէրը կ'աշխատէր Ռուսաստանը բաժնել իր զինակիցներէն, անջատ հաշտութիւն կնքելով անոր հետ :

Վիլհէլմ եւ իր կառավարութիւնը օգնեցին, Լենինը ղրկելով Ռուսիա, այդ անջատ հաշտութեան համար, իսկ անիկա կ'երթար հոն, սրտին մէջ զետեղած համաշխարհային հրդեհը բռնկցնելու կայծը:

Եթէ, այսպէսով, Վիլհէլմ կ'ուզէր Ռուսիոյ ճակատէն քաշելիք իր զինուորները օգտագործել Համաձայնականներու դէմ, Լենին եւս կ'ուզէր աշխարհը դղրդել, իր վարդապետութեան հաւատամքով :

Երբ Լենին հասաւ Մոսկուա, ցարիզմը արդէն տապալած էր, եւ Սոցիալիստ յեղափոխականները եկած էին իշխանութեան գլուխ Քէրէնսքիի ղեկավարութեամբ եւ Չերնովի գործակցութեամբ :

Չերնով, Ռուսիոյ ամէնէն դեմոկրատ եւ պատրաստուած դէմքերէն մէկը, արդէն միշտ կը պահանջէր «հողը յանձնել գիւղացիին», եւ, հին Տումայի աւերակներուն վրայ կանգնել Սահմանադիր ժողովը, իրագործելու համար ընկերվարութեան, հետեւաբար ռամկավարական պահանջները:

Երբ Լենին եւ իր համախոհները, հասան Մոսկուա, ծանր էր իրենց մտահոգութիւնը :

Կը տեսնէին, ցարիզմի փլուզումին վրայ կանգնած՝ մենշեւիկները, որոնց դէմ էին իրենք, եւ զայն կը նկատէին բուրժուական կառավարութիւն մը:

Պէտք էր, ուրեմն, նոր յեղաշրջում մը, պէտք է իշխանութիւնը յանձնէին բանուորա-զինուորական գիւղացիութեան կոմիտէին ձեռքը, ուրիշ բառով՝ իրենց՝ Սովիէթներուն:

Լենին, իբրեւ թրծուած եւ տնտեսական խնդիրներու քաջահմուտ, աւելի պատրաստուած էր Մարքսի դպրոցին մէջ: Կը գիտակցէր, որ բռնի ուժը միայն կարող է զիրենք իշխանութեան գլուխ բերել: Կազմակերպեցին, իսկոյն, թափօրներ, միթինկներ եւ ցոյցեր, մէկ նշանաբանով: «Անկցի պատերազմը, բանակը ետ կանչեցէք, վերջ տուէք դրամատէր իշխանութեան եւ տուէք զայն իր իսկական տէրերուն՝ պրոլէտարին: Կեցցէ խաղաղութիւնը »:

Հետեւանքը այն եղաւ, որ՝ քանի մը անյաջող գրոհներէ ետք, 1917ի Նոյեմբերին, Սովիէթները ձեռք անցուցին կառավարութիւնը, ճիշդ այն ժամուն, երբ Սահմանադիր ժողովը նիստ կը գումարէր, երկար յապաղումներէ վերջ:

Այդ յապաղումներն ալ դեր ունեցան անոնց յաջողութեան մէջ:

Իշխանութեան գլուխ գալէ վերջ, Լենին գործադրեց իր յանձնառութիւնը, այսինքն փափաքուած հաշտութիւնը, «խաղաղութիւն մը առանց գրաւումի եւ կցումի: Ոչ յաղթող, ոչ պարտուող»:

Այսպէսով կը հեռանար Մոսկուայի վրայ կախուած վտանգը, որովհետեւ, Գերմանները գրաւեր էին Ռիկան, եւ կը սպառնային մտնել Ռուսիոյ սիրտը՝ Մոսկուա:

Պրէսթ Լիթովսքիի դժբախտ հաշտութիւնը եկաւ նուիրագործել Սովիէթներու յանձնառութիւնը, որ շատ սուղի նստաւ նաեւ հայ ժողովուրդին :

Ռուսիոյ մէջ, կարգերու այս դահավէժ փոփոխութիւնը, պատճառ դարձաւ քաղաքացիական պատերազմներու, մէկ կողմէ Սովիէթի կառավարութեան, միւս կողմէ՝ Տէնիքինի, Վրանկէլի եւ Քօլչաքի ուժերուն միջեւ, որոնք պարտուեցան ի վերջոյ :

Եթէ Լենին եւ իր ընկերները ունէին իրենց առջեւ ներքին այս քաոսը բարեկարգելու հոգը, աւելի մեծ հոգ էր սակայն, արտաքին ճակատի հարցը, որուն միջոցաւ պիտի կարենային հրդեհել ամբողջ աշխարհը, համաշխարհային դրամատիրութեան եւ քաղքենի ուժերու դէմ բռնկցնելով համայնավարութիւնը, նոր աշխարհ մը կերտելու համար :

Այդ տեսութիւններով կը վարէին իրենց գործունէութիւնը եւ քարոզչութիւնը, որոնց յաջողութենէն դուրս պիտի գար Գ. Միջազգայինը :

Ու այսպէսով, եւ անվհատ աշխատանքի իրբեւ արդիւնք, նոր աւերակներու վրայ, եւ արիւնահեղութեան գինով, ծնաւ Գ. Միջազգայինը ընդդէմ երկրորդին: Աշխատաւորութեան կարեւոր մասը թէեւ մնաց հաւատարիմ, երկրորդին եւ քալեց անոր ետեւէն, բայց երրորդը՝ եւս անցաւ կազմակերպչական աշխատանքներու եւ իր քաոսը բարեկարգելու:

Թէ ինչ ձեւով եւ աշխատանքով, այս կէտերը առանձին յօդուածաշարքի մը նիւթեր են, եւ պիտի անդրադառնանք յառաջիկային :

Վարչավայի ժողովի արձագանգը եւ գործունէութիւնը, անկասկած, կարգ մը երկիրներու մէջ, նոր դրդիչ եւ գործելակերպ պիտի պարտադրէ, ինչպէս եղած էր 1920ին, երբ Զինովիէվի հրամանները կ'երթային Գերմանիա, Հունգարիա, Զուիցերիա, Իտալիա եւ ուրիշ երկիրներ, բերելով կռիւ, պայքար եւ սպանութիւններ:

Այս նոր փորձը ինչպէ՞ս պիտի ըլլայ, յաջողութեան ինչ երաշխիքներ կան, պիտի տեսնենք այդ յօդուածաշարքով :

Անցնելով մեր նիւթին, ներկայացնենք հին օրերու այդ արշաւին մէկ ուրիշ հետաքրքրական կողմը:

Լենին առաջնորդն էր Գ. Միջազգայինին որ իբրեւ նոր կազմակերպութիւն: կոչեց Կոմմինտէրն, այսինքն կոմմունիստական էնթէրնասիոնալ :

Քոմիւնիզմ եւ Լենինիզմ երկու բառեր են, ինչպէս սոցիալիզմ եւ Մարքսիզմ, մէկը համայնավարական եւ ընկերվարական, միւսը վարդապետական եւ փիլիսոփայական իմաստով :

Ու այսօր, աշխարհը կը քալէ այդ երկուքին ետեւէն, բռնած գաղափարը զոյգ դրօշներ եւ հետեւելով գործունէութեան երկու ճամբաներու:

Ի՞նչ եւ որո՞ւ պիտի ըլլայ վերջին յաղթանակը, հարցումներ են՝ որոնց այնքան ալ հեշտ չէ պատասխանել :

Զ. ՎԱՐԴԱՆ

Ըմբռնենք համագումարին իմաստը

Արտասահմանի մէջ, գրողներու համագումարի մը գաղափարը տակաւին հազիւ սաղմնային վիճակի մէջ էր, երբ «յառաջդիմական» մամուլին մէջ հաւար մըն է ծայր տուաւ: Զգարմացանք անշուշտ ու նոյնիսկ կը սպասէինք նման երոյթի մը, որովհետեւ վերջին տարիներու ընթացքին պատահած կարգ մը երեւոյթներ — բանի հրաժարականներ ստորագրել տալ ներգաղթողներու, արդելք հանդիսանալ Օշականի Յոբելեանին եւայլն — մեզ համոզած էին թէ յառաջդիմականները առիթ պիտի չփախցնէին Դաշնակցութիւնը բամբասելու համար: Այսօր պայքարը աւելի սաստկացած է ու զանազան թերթեր չյիշելու համար բոլորը մէկիկ մէկիկ էջեր, կը տրամադրեն՝ պատեհապաշտ ու արկածախնդիր գրչակներու: Մեր գործը չէ դիմագրաւել բոլորը, ոչ ալ փնտռել իւրաքանչիւր բարբանջողի չարժառիթը: Հակառակորդ թերթերը, հազար կտոր կ'ըլլան հին հաշիւներ մաքրելու, անձնական կիրքեր գոհացնելու եւ մաղձ թափելու համար: Արդի՞ւնքը, — այդ աղտոտ պայքարէն կը տուժեն հայ միտքն ու հայ գրիչը:

Մոռնանք պահ մը բոլոր վէճերը եւ խօսինք համագումարին մասին: Ինչո՞ւ արդելք հանդիսանալ այսքան շահեկան ու օգտակար ձեռնարկ մը:

Ո՞ր մէկ հայ գրողը պիտի չփափաքէր հանդիպիլ նոյն արիւնէն արիւն ունեցող իր հեռաւոր գրչակցին, եւ գաղափարներու փոխանակում ունենալ, անոր հետ: Ո՞ր հայ գրողը պիտի չուզէր տեսնել թէ իր թափառումները աշխարհէ աշխարհ, ինչ ազդեցութիւն ունեցած են գրելու, խօսելու եւ երգելու եղանակին մէջ: Ու վերջնապէս որ հայ գրողը պիտի չուզէր, «ի խորոց սրտի», որ բոլոր գրողները գրէին միակերպ: Սխալ չհասկնանք: Գրելու միակերպ եղանակ ըսելով չենք ուզեր ըսել Հայաստանեան գրականութիւն, որովհետեւ, եթէ քաղաքական համայնացումը կրնայ տակաւին վիճելի ըլլալ, գրական գետնի վրայ համայնացումը չարիք է: Արեւմտահայ գրականութիւնը պահած է տակաւին իր անհատականութիւնը, կարդացէք Մեծարենցէն ու Դուրեանէն, Զարիֆեանէն ու Թէքէեանէն, երբեք պիտի չշփոթէք անոնց իւրաքանչիւրին ոտանաւորները. կարդացէ՛ք նաեւ Յովհ. Շիրազէն, Նայիրի Զարեանէն ու Սիլվա Կապուտիկեանէն, մեծ պիտի ըլլայ ձեր զարմանքը տեսնելով կատարուած արուեստի համայնացումը:

Այնտեղ, Հայաստանի մէջ ի զուր պիտի փնտռէք բանաստեղծը, պիտի հանդիպիք այն եղրակացութեան թէ Հայաստանը ունի բանաստեղծութիւն բայց ոչ բանաստեղծներ: Բայց Սփիւռքը ունի բանաստեղծներ, բայց ոչ բանաստեղծութիւն :

Համագումարին երկրորդ հիմնական աշխատանքներէն մէկը պիտի ըլլայ հայ գրողին գիրքը «պարկեշտօրէն» սպառելու հարցը: Բոլորիս ծանօթ է որ հայ կեանքի մէջ, հայերէն գիրքերը հազուագիւտ կերպով կը փնտռուին գրատուններէն ներս, ու ցաւալի երեւոյթ՝ գրագէտը յաճախ ինքն է որ անձամբ դռնէ դուռ կը «տեղաւորէ» իր գիրքերը: Այս մէկը — «Սաթենիկին տղուն գիրքն է, առնենք, մեղք է»: Այն միւսը ամէն օր գիրքը հրամցնողին երեսը պիտի տեսնէ, ամօթ է պէտք է առնէ... Ուրիշ մը չի կրնար մերժել քանի որ տակաւին երէկ հանդէսի տոմս մը ծախած է գրագէտին... ու այսպէս մանր մունր հաշիւներ...»

Այս ամէնուն արդի՞ւնքը :

Կը տեսնես որ երէկուան պատանին, ոտանաւորներու նիհար տրցակ մը ձեռքը, կը ներկայանայ տպարան: Հաւաքած է պէտք եղած գումարը, թուղթին եւ տպագրութեան համար, մանրամասնօրէն հետաքրքրուած է վաճառական. ու թուաբանական հաշիւներով: Գիտէ թէ քանիի «ալրանք» պիտի ըլլայ իւրաքանչիւր գիրք: Պզտիկ շահով մը, գինը կ'արձանագրուի գիրքին ետեւը, համեստ անկիւն մը... բայց չէ՞ որ անունը պիտի դրուի առաջին էջին վրայ, վերը մեծ գիրերով, գրաշարին հետ առանձին խօսած է այդ մասին: Անկէ վերջ այլեւս «բանաստեղծ»ին հանրային կեանքի մէջ ունեցած ծանօթներու թիւէն կախում ունի աստղին փայլիլը ...

Իսկ արդէն վաստակաւոր բանաստեղծ մը, նոյնքան, եթէ ոչ աւելի պակաս օրինակ տպել կու տայ իր գիրքէն, յաճախ տպագրութիւնը կ'ըլլայ աւելի անխնամ ու սպառումը աւելի դժուար: Սա մէկուն տակաւին երէկ գիրք մը բերին, այլեւս պէտք չունի, սա միւսը, առաւօտեան նպարավաճառէն ստացաւ կապոյտ կողքով գիրք մը, չուզեր նայիլ թէ ինչ գոյն ունի բերուած գիրքը...:

Ահա այս անանուն ողբերգութեան անթիւ արարներով է որ տեղի կ'ունենայ հայերէն գիրքերու սպառումը: Համագումարին գործը պիտի ըլլայ ստեղծել հրատարակչական յանձնախումբեր, տարբերութիւն դնելու համար «հաստին ու բարակին», չորին ու թացին, միջեւ:

Ընթերցողը վստահ պիտի ըլլայ այլեւս որ հրատարակչական յանձնախումբին կնիքը կրող գիրք մը առնուազն միջակութիւն մըն է:

Միւս կողմէ, հայ գրողը երբեք պիտի չմտահոգուի իր գիրքերը սպառելու հարցով ու արդար է որ ըմբռնումը ունենանք նաեւ գրագէտին նիւթական միջոցներ ստեղծելու :

Ասով, անշուշտ, չի պիտի վերջանայ ամբողջ աշխատանքը թէեւ այսքանն իսկ բաւական պիտի ըլլար «յաջող» կերպով բանաձեւելու համար համագումարը:

ՎԱՐԴԳԷՍ

ՊՈԼՍՈՅ Ազգ. Հիւանդանոցին Նիւ Եորքի Օգնութեան մարմինը հետեւեալ նուիրատուութիւնները ըրած է վերջերս.— Մէկ թօն մաքառոնի (1702 տոլար), արդիական արդուկի մեքենայ մը (240 տոլար) եւ վիրաբուժական գործիքներ : Ղրկուած է նաեւ 3000 տոլարի չէք մը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՎԻԼԼԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ շինուող Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի վիլլան հայկական ճարտարապետութեան համար կը հանդիսանայ բաւականին ուրոյն բնոյթ կրող կառուցում: Վիլլան պիտի ծառայէ նաեւ իբրեւ պաշտօնական ընդունելութեան վայր:

Վիլլայի համար յատկացուած տեղը կը գտնուի առաջին եւ երկրորդ շրջանային փողոցներու միջեւ՝ Ստալինի պողոտայի շրջանը եւ կը կազմէ 0. 4 հեկտար, որ հնարաւորութիւն կուտայ ամբողջ շէնքը չորս կողմէն կանաչապատելու գեղեցիկ զբօսապուրակով: Այս նպատակով շէնքը կարմիր գծէն (մայթ) 16 մեթր ետ է քաշուած:

Վիլլան նախագծուած է երկյարկանի, առաջին յարկին վրայ տեղաւորուած են գաւիթը եւ օժանդակ շինութիւնները, իսկ երկրորդ յարկին վրայ՝ ընդունելութեան սրահները եւ կաթողիկոսի առանձնասենեակները:

Ճարտարապետական ամենահիմնական խնդիրը հանդիսացած է կառուցման ուրոյն կերպարի որոնումը, անհրաժեշտ էր մի միջին օրգանական շաղկապ գտնել շէնքի քաղաքացիական եւ հոգեւոր բնոյթների միջեւ: Ճարտարապետական խնդիրներու լուծման ընթացքին աշխատած են օգտագործել հին հայկական ճարտարապետութեան լաւագոյն աւանդութիւնները եւ ժամանակակից ճարտարապետութեան նուաճումները:

Արտաքին ինչպէս եւ ներքին բարեզարդութեան մեծ ուշադրութիւն դարձուցած են: Ներկայիս կատարուած են հողային աշխատանքները եւ դրուած հիմքերը: Կը կարծուի որ շէնքը ամբողջովին կը վերջանայ 1947ի աշնան:

Շէնքը կը կառուցուի ճարտարապետ Տիգրանեանի նախագծի վրայ:

ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՍԱԾ ԵՒ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԱԾ ԵՆ ԲՈԼՈՐ ՆԵՐԳԱՂԹՈՂՆԵՐԸ

Ուրբաթ 12 Սեպտեմբերին, Զուկոտկա, Ռոսիա եւ Բոպետկա շոգենաւերը Պաթում հասան Եգիպտոսէն, Սուրիա Լիբանանէն, Ֆրանսայէն եւ Յունաստանէն 10.000 նոր հայրենադարձներով: 4—5 օր Պաթումի մէջ հանգստանալէ յետոյ, ներգաղթողները մաս առ մաս Երեւան հասան յատուկ գնացքով, Թիֆլիս-Լենինական ճամբով եւ Հայաստանի զանազան քաղաքներու մէջ տեղաւորուեցան, իսկ հինգշաբթի 18 Սեպտեմբերին, Երեւան ժամանած են եգիպտահայ ներգաղթողները, որոնք արժանացան աննախընթաց խանդավառութեան, Երեւանի մէջ, որովհետեւ եգիպտահայոց առաջին կարաւանն էր: Անոնք իրենց հետ անհամար տնական եւ աշխատանքի յատուկ գոյքեր բերած էին: Տասնեակ հազարաւոր Երեւանցիներ՝ կայարանին մէջ, ուրիշ տասնեակ հազարաւորներ ալ ճամբաներուն վրայ՝ ուրախութեան աղաղակներ արձակեցին: Ամբողջ քաղաքը ոտքի ելած էր: Նորեկներուն մէջ կան արհեստաւոր բանուորներ, կօշկակարներ, դերձակներ, ժամագործներ, բժիշկներ, ատամնաբոյժներ, ճարտարագէտներ, լուսանկարիչներ, արուեստագէտներ եւ մտաւորականներ եւ քանի մը թերթի խմբագիրներ ու թղթակիցներ: Ամէնքն ալ, ըստ կառավարական ծրագրի, յատուկ ինքնաշարժներով փոխադրուեցան Երեւան եւ տեղաւորուեցան 1—2 յարկանի շէնքերու մէջ: Մէկ շաբթուան հանգիստէ վերջ, 22 Սեպտեմբերին պիտի լծուին իրենց մասնագիտութեան յատուկ աշխատութիւններու:

Վերեւ յիշուած շոգենաւերը, իրենց բեռները 4 օրուան ընթացքին Պաթում պարպելէ վերջ, Օտեսա մեկնեցան, ուրկէ ապրանք առնելով կրկին սրտասահման պիտի մեկնին՝ իրենց վերադարձին միասին բերելով Ամերիկայէն, Եգիպտոսէն, Յունաստանէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն եւ Կիպրոսէն 1947ի վերջին կարաւանները: Ն. Ղ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի Հոկտեմբեր 19ին փոխադարձ բարեկամական մրցում մը տեղի ունեցաւ Վալանսի Հայ Մարզական (U.S.A.) առաջին խումբը Ա. serie, Պոլէնի promotion խումբին դէմ, մեր դաշտին վրայ:

Հակառակ որ Վալանս քաղաքի Ֆրանսական երկու գլխաւոր խումբերը, ճիշդ միեւնոյն ժամուն, ունէին ախոյեանական շահեկան մրցումներ, որոնցմէ մին Rugby, դարձեալ մեր դաշտը լեցուն էր. շրջաններէն եւ քաղաքէն, նախ մեր հայրենակիցները անշուշտ եւ յետոյ բաւական թուով տեղացիներ, որոնք եկա ծէին U. S. A.ին պարտութիւնը տեսնելու, որովհետեւ Bollèneի promotion խումբը շրջանի լաւագոյններէն կը նկատուի: Ժամը 3.15ին մարզիկները մտան դաշտ: Երկու կողմերու խմբապետները զիրար ողջագուրելէ ետք հեռացան: Դժբախտաբար այս անգամ ալ որոշ պատճառներով մեր Ա. խումբի լաւագոյն մարզիկներէն կը բացակայէին, մանաւանդ բերդապահը Երեւանեան, որուն բացակայութիւնը — միշտ զգալի է: Այս անգամ ալ պակասը կը լրացնէին մեր անմահ պատանիները, որոնք այցելող խումբին հուժկու տղոցը դիմադրեցին եւ կուրծք տուին հիանալիօրէն: Երբ գնդակը սկսաւ սահիլ, Պոլէնցիներու կատաղի յարձակողականը ուշադրաւ էր, յաղթելու վստահութեամբ: Այս փրփրալի արշաւանքին նպատակն էր, հակառակորդ խումբին իւրաքանչիւր միաւորը տեղն ու տեղը անշարժութեան դատապարտել: Սակայն այցելու խումբը իր հաշւոյն մէջ չարաչար սխալեցաւ, եւ հազիւ 5 վայրկեան տեւեց իրենց ռազմավարութիւնը: Մերոնք բացուեցան զսպանակէ մը մղուածի պէս: Գնդակը այլեւս հակառակորդ բերդին շուրջ կը դառնար եւ չուշացաւ անխուսափելին, 12 վայրկեան վերջ մեր սիրելի Ոսկին նշանակեց Ա. նշանակէտը, նոյնիսկ տեղացիները կը ծափահարէին բուռն կերպով: Այսպէս առաջին կիսախաղը կը վերջանար 2—1: Երկրորդ կիսախաղին, հակառակորդ խումբը կը ջանար պատիւը փրկել: Սկսան հրմշտուքներու: Փութանք ըսելու որ պէտք չէ թերագնահատել հակառակորդը մանաւանդ անոնց յառաջապահ գիծը, որ հաւասարեցուց խաղը 3—3: Պահ մը մերոնք դարձեալ տիրապետող էին բայց մօտէն fouffoմ մը Bollèneին տուաւ4րդ նշանակէտ մըեւս: Սակայն մեր տղաքը երկար չիթերով անոնց վաղքին արագութիւնը կը կեցնէին, նշանակէտ մը եւս մեր կողմէ նորէն եւ դարձեալ հաւասար 4—4: Վայրկեանները կը սահէին, յանկարծ գնդակը ցանկապատին միւս կողմը ինկաւ, այդէն ժամանակը լրացած էր ու խաղը վերջացաւ հաւասար:

Թղթակից

★

ՎԻԷՆ, 21 Հոկտեմբեր.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ախոյենական Բ. մրցումը տեղի ունեցաւ 19 Հոկտեմբերին, կիրակի, Feyzinի Ա. խումբին դէմ:

Ինչպէս նախատեսուած էր, այս երկրորդ մրցումը բաւական յոգնութիւն պատճառեց մեր տղոց: Մանաւանդ որ մեր լաւագոյն խաղացողներէն մին կը պակսէր: Այցելու խումբը, շրջանի Ֆրանսական խումբերու մէջ արագ եւ կրակոտ խումբ մը նկատուած է, այնպէս որ, շատ իրաւամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչները մրցումի նպաստաւոր արդիւնքին մասին շափէն աւելի կասկածոտ էին:

Բայց մրցումը հազիւ թէ 15 վայրկեանէ իվեր սկսած էր, քանի մը անյաջող փորձերէ ետք, մեր յառաջապահներէն մին կրցաւ գնդակը քշել հակառակորդին բերդին մէջ.— եւ այս սկիզբն եղաւ, որպէսզի յաջորդական երկու նշանակէտներով մեր տղաքը կիսախաղը վերջացնեն 3—0:

Երկրորդ կիսախաղին Ֆրանսացիները աշխատեցան ամէն գնով հաւասարիլ, բայց իրենց նոյն նոր աշխոյժն ալ պարապի ելաւ, որովհետեւ մերինները իրենց տոկուն հարուածներով ամէն վըտանգ հեռացուցին մեր բերդէն եւ երեք նոր նշանակէտերով, խաղը վերջացաւ Feyzinի խումբին կատարեալ պարտութեամբ՝ 6—0:

— Կէսօրէն առաջ, նոյն օրը, մեր կրտսերներու խումբը, կատարեց իր ախոյենական առաջին մրցումը Clochettesի (St. Fons) համապատասխան խումբին դէմ: Գեղեցիկ յաղթանակով մը՝ 5—2 վերադարձան մեր տղաքը: — Միշտ նոյն օրը մեր պահեստի խումբը մրցելու գացած էր Շարլի, եւ տեղական խումբէն 1—0 պարտուեցաւ:

Թղթակից 1947

ՍԿԻՒՏԱՐԻ ՃԵՄԱՐԱՆԸ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳԻ ԿԸ ՎԵՐԱԾՈՒԻ

Ժամանակին գրած էինք որ Սկիւտարի Սեմերճեան Ճեմարանը միջնակարգ վարժարանի վերածելու համար դիմում կատարուած էր:

Թուրքիոյ կրթական իշխանութիւնները ընդունած են եղած խնդրանքը եւ ըստ այնմ հրահանգներ տուած են կրթական տնօրէնութեան: Սակայն դպրոցական տարեշրջանը արդէն սկսած ըլլալով, ծրագրի գործադրութիւնը յետաձգուած է յառաջիկայ տարուան:

Շէնքին ճարտարապետական եւ առողջապահական պայմանները գոհացուցիչ գտնուած են:

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Գ.

«Հիմա կը մեռնիմ» անցաւ նորից նրա մըտքով, ու առաջին անգամ լսեց յանկարծ վազող մարդկանց ոտնաձայները... եւ մտածեց, որ դրանք, երեւի, կրակոցի վրայ եկող մարդիկ են. ու աչքերն աւելի պինդ փակեց, մտածելով, որ մահն այսպէս է լինում երեւի, ու ինքնամոռացութեան մի բան պաշարեց նրան...

Բայց զգում էր, որ ոչ ոք չի մօտենում իրեն, եւ անձրեւը թրջում է ձեռներն ու երեսի աջ կողմը, լսում էր. կարծես քնի մէջ, ինչպէս եւ շները հաջում հեռու եւ մօտիկ ... Լսում էր, ու այլեւս ոչ վախ էր զգում, ոչ որեւէ բան... Նրան տիրել էր մի անծայր անտարբերութիւն եւ ընդարմացում, որին հետեւեց չուտով ինքնամոռացութիւնը, երբ նա չէր զգում անձրեւը, ոչ էլ լսում էր շների հաջը:

Եւ այսպէս րոպէներ անցան, գուցէ եւ ժամեր:

Մինչ այդ՝ ասկեարները, մթան մէջ նրա ետեւից վազելով, անցան նրա ընկած տեղի մօտով եւ, շներ հաջեցնելով, մտան ուրիշ փողոցներ՝ նրան որոնելու, գտնելու: Իսկ անձրեւը շարունակում էր առաջուայ պէս, ու նրա ուժգին թափից ամբողջ գիւղը՝ իր պարտէզներով թնդում էր խոնաւ խաւարում, ուր շների հաջը հնչում էր ասես ակամայ ու վախով:

Անյայտ է որքան ժամանակ անցաւ այդ բոլորից յետոյ, սակայն այն, ինչ ցանկանում էր Եսթերը չեղաւ, նա չմեռաւ.— Նա ուշքի եկաւ շների հաջոցից, գուցէ եւ անձրեւից, որ շարունակում էր թրջել նրան. առանձնապէս նա այդ զգաց ձեռների ու երեսի վրայ... Նա սթափուեց, եւ այդ միջոցին միայն մի վախ, սարսափի պէս մի երկիւղ պաշարեց նրան, թէ ուրեմն չի մեռել եւ թէ Թուրքերը հիմա կը գան ու կը տանեն իրեն. եւ էլ ոչինչ չի կարող անել ինքը.— հիմա արդէն կը տանեն ձեռները պինդ բռնած, քաշ տալով...

Ու այդ միտքը կայծակի պէս շանթեց նրա ուղեղը, նա զսպանակի պէս վեր թռաւ տեղից ու վազեց, ինքն էլ չիմանալով ինչ ուղղութեամբ եւ ուր: Նրա ոտները դիպչում էին քարերի, ընկնում ցեխերի, ջրերի մէջ, եւ նա թւում էր ոչինչ չէր զգում ու շարունակ մղւում էր առաջ, ինչպէս հալածական մի ուրու մութին մէջ: Գնում էր նա ոչ թէ փողոցի միջով, այլ միշտ ցանկապատերի կողքով, ցանկապատերի երկարութեամբ, նրանց քսուելով եւ դարձեալ ցանկապատերի կողքով:

Անցաւ այսպէս մի կարճ փողոց, իսկ երկրորդ փողոցի անկիւնում շների վնվնոցն ստիպեց նրան կանգ առնել՝ փախած եղջերուի նման ականջները սրելով:

Բայց ոչ ոք չէր գալիս, ոչ մի ոտնաձայն չէր լսւում, շները, հաւանօրէն, հաջում էին իր վրայ: Այս հանգամանքն ստիպեց նրան լաւ կշռադատել անելիքը: Եթէ շարունակէր շները կը բանային հետքը, եթէ մնար տեղում կանգնած — գիշերապահները կը տեսնէին անշուշտ ու կը բռնէին. դարձեալ խայտառակութիւն:

«Ով սուրբ Տիրամայր» ասաւ նա մտքում, եւ դարձեալ ափսոսաց, որ չմեռաւ:

Այսուհանդերձ պէտք էր մի բան անել՝ կրկին Թուրքերի ձեռը չընկնելու համար. եւ Եսթերը որոշեց պահուել ուր եւ լինի — որեւէ մի տան մէջ, անգամ մի փլիկ մարագում, մինչեւ լուսանալ կամ անցնէր մի քանի օր:

Այժմ, երբ մահը չէր աջողուել՝ նա փրկութեան ուրիշ մի ելք չէր տեսնում, քան պահուելը: Պէտք էր պահուել եւ որքան կարելի է շուտ...

Այս որոշումը ուժ տուեց նրա ոտներին եւ նա հարիւր քայլից յետոյ ծեծեց առաջին պատահած դուռը, որի ճեղքերից թոյլ մի լոյս էր երեւում:

Ներսից հարցրին Թուրքերէն:

— Ո՞վ է:

Եսթերը մի ակնթարթ կանգ առաւ դողահար, անելիքը չիմանալով, բայց յետոյ մէկէն, ինչպէս որսորդի հանդիպած նապաստակ, մի երկու ոտնատիւնով նետուեց դէպի ցանկապատը եւ, առանց ետ նայելու, սլացաւ առաջ:

Այդ միջոցին էր ահա, որ ճանապարհի եզրին բարդիների շարք նկատելով յիշեց նա Ծարտարանց Սիմոնի կնոջը՝ Գարան ազուն, որ, լսելով, չէր փախել անդամալոյծ ամուսնու պատճառով. ու վազեց դէպի նրա տունը: Նրա բախտից բակում շուն չկար, բայց եւ լոյս էլ չէր երեւում ներսը:

(14)

ՍՏ. ԶՕՐԵԱՆ

ԺՈՐԺ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ պատուիրակը՝ Վիշինս-քի, Միացեալ Ազգերու Քաղաքական յանձնաժողովին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ բուռն կերպով քննադատեց Ամերիկայի նախորդ արտաքին նախարարը՝ Պըրնզ որուն «Յուշերը» հրատարակուեցան վերջերս: Վիշինսքի դիտել տուաւ որ նախկին նախարարը պատերազմի սերմերը կը ցանէ եւ գրգռութիւն կը ստեղծէ Մոսկուայի դէմ: «Պըրնզ կ'աշխատի իրեն համար համբաւ շինել եւ կը պահանջէ որ ամերիկեան կառավարութիւնը ստիպէ Խորհ. Միութեան որ պարպէ արեւելեան Գերմանիան, միեւնոյն ատեն կը սպառնայ պատերազմ հրատարակել»:

ԱՆԳԼԻԱՅԻ համայնավար երեսփոխան մը Ուիլեըմ Կէլէքըր որ համբաւաւոր է իր այլանդակ ելոյթներով, մերժեց իր անունը աւելցնել այն շնորհաւորական ուղերձին զոր խորհրդարանը պիտի յանձնէ իշխանուհի Էլիզապէթին՝ իր ամուսնութեան առթիւ: «Զիս չեն հետաքրքրեր երիտասարդ աղջկան մը սեփական գործերը» ըսաւ երեսփոխանը:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն որ կարեւոր ժողով մը տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի օր թագաւորին նախագահութեամբ եւ որոշուեցաւ խիստ միջոցներ ձեռք առնել ապստամբներուն դէմ: Կառավարութիւնը պիտի պարպէ հարիւր գիւղեր սահմանին վրայ: Նոր յարձակողական մը պիտի սկսի Նոյեմբեր 15ին, եթէ ընդհանուր ներումի կոչը մերժուի ահաբեկիչներէն: Ամերիկացի ծերակուտական մը Ճէքսըն Պոլիս այցելելով յայտարարեց որ Յունաստանի ապստամբները զէնք եւ ռազմանիւթ կը ստանան օտար պետութենէ մը: Եթէ հելլէնական Մակեդոնիան յարձակումի ենթարկուի, կորուստը մեծ պիտի ըլլայ ոչ միայն Յունաստանի այլեւ Միացեալ Ազգերուն համար:

ՆԱՅԻՆԵՐՈՒ ոճիրներուն մասին քննութիւններ կատարող միջազգային յանձնախումբը երեւան հանեց Վիսթուլայի գետաբերանը, փոս մը որուն մէջ թաղուած էին 80.000 ռուս գերիներ:

Գ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ դասախօսութիւնը, Կոստան Զարեան բանաստեղծութեան վրայ դասախօսութիւնը զոր Գ. Զօպանեան պիտի կատարէր անցեալ շաբաթ օր Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի Հայ Ուսանողական Տան մէջ եւ որ փոխադրական միջոցներու գործադուլին պատճառով յետաձգուեցաւ, ապահովապէս տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ օր, 25 Հոկտեմբեր, ժամը 5ին, նոյն Տան մէջ (Պուլվար Ժուրտան, 57):

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ.— Մարսիլիոյ Հաւ դաղութին դէպի «Նօթրը Տամ տը լա Կարտ»ի սրբավայրը, տեղի պիտի ունենայ կիրակի 26 Հոկտեմբերին: Ուխտագնացութեան պիտի նախագահէ Գեր. Լուի Պօրէլ: Հաւաքոյթ ժամը 9ին, եւ ժամը 9.30ին հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ, Գեր. Յովհ. Ծ. Վ. Զուխաճեանի կողմէ:

Ճաւարտ պատարագի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն վերջին երկու պատերազմներուն ինկած համայն նահատակներուն համար:

Երգերը կը կատարուին Մարսիլիոյ հայ կաթողիկէ եկեղեցիին «Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ» երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ դպրապետ Պ. Խ. Պուլտուքեանի:

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ
ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ
Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՕՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Յուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը: Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ ԲԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Պիւֆէ — Մուտք 150 ֆր.

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Մարսէյլի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի փորձերը սկսած են: Նոր անդամները կը հրաւիրուին դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոյները, ժամը 7—8, Salle Mazenod եւ կամ կիրակի օրերը՝ Մայր եկեղեցի, Փրատօ:

Մամուլի տակ է

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.Ի «ԹՇՆՈՒԱՌԻ ԶԳԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»Ը, հաւաքածոյ՝ իր գրական էջերուն:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Հոկտեմբեր 31ի գիշերը, Սալ Քատէի մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ իր խումբերուն, Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

25 Հոկտեմբեր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ (Փարիզէն)

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին Ֆր. ընկերվարական կուսակցութենէն Տռոմի երեսփոխան Mr. CARTIER եւ Պուրկ լէ Վալանսի քաղաքապետը Mr. VACHER:

Պիտի երգէ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Լիոնէն եւ Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ Վալանսէն: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր սանուհիներէն, տոհմիկ տարազներով: Զանազան անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

•

ՌՈՄԱՆԻ մէջ 24 Հոկտ. ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ:
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

★

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ մէջ, 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին:

Կը նախագահէ ընկեր ԽՈՐԷՆ ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ (Վալանսէն): Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ:

•

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս ընկերվարականներու ու «Նոր Սերունդի»:

26 Հոկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Իսիի Կապոյտ Խաչի «Երեւան» սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն ընկեր Սահակ Յովհաննէսեան իր երգչախումբով եւ ընկեր Բարսեղ Հապէշեան: Կ'արտասանեն Մուրատեան եղբայրներ, կ'երգեն Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Մանուէլ Խաչիկեան: Զանազան անակնկալներ:

ՍԱԼ ԿԱՎՕ
45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ
ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ
ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Շրջ. վարչութեան, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի հովանաւորութեամբ, եւ իր 11 խումբերուն մասնակցութեամբ տեղի պիտի ունենայ 25 Հոկտեմբեր, 1947, շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի սրահներուն մէջ: Մասնաւոր հրաւէրով Փարիզէն հրաւիրուած են բանախօսելու, ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կ. վարչութենէն, ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ: Փարիզէն յայտնի ժողովրդական երգչուհի Օր. Ա. ԱԽԱՔԵԼԵԱՆ կը մասնակցի գեղարուեստական բաժնին, ինչպէս նաեւ Ս. Լուի, Ս. Անի, Լէ Զ'Օլիվ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերը իրենց նուագախումբով, պարերով երգերով, արտասանութիւններով: Զանազան անակնկալներ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
Մ[illegible]

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին
Pleyel [illegible] Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի [illegible] ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris: Տոմսերու գին երը 150, 100 եւ 75 ֆրանք:

Դիմել՝ Հրանդ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65: Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69: Բալուեան 46 rue Richer, Pro. 25-46:

ԿԱՐԵՒՈՐ
ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հոկտեմբեր 31էն պիտի դադրեցնենք բոլոր այն բաժանորդներուն թերթերը, որոնք չեն սատարած իրենց ստացած հաշուեթուղթերուն:

Այս առթիւ կը յայտարարենք որ պէտք է մինչեւ այդ թուականը փակուին բոլոր յետնեալ հաշիւները դիներու նոր փոփոխութեանց պատճառով:

Վերջին անգամ մըն ալ կը կրկնենք որ նկատի չեն առնուիր անվճար ծանուցումները, բացի ժողովի յայտարարութիւններէն: Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Վռամեան ենթ.էն, 26 Հոկտեմբեր կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր-ընկերուհիները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը 24 Հոկտեմբերին, սովորական ժամուն, նոյն հասցէին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 68 rue de Rébeval, իջնել մէթրօ Belleville:

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբը եւ Նոր Սերունդի Հրայր խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին ընկերվարականներու սրահը, 27 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, երկուշաբթի:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը Հոկ. 25ին, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի G. սրահը:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին: Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ Միութեան ժողովը տեղի կ'ունենայ երկուշաբթի, 27 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, 19 rue Caumartin, Studio Caumartin: Կարեւոր օրակարգ, Բ. կարաւանի մեկնումի առթիւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ը. թիւը (Հոկտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:

Հատով կը ծախուին հայ գրատուններ՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Կէնճեաններու իրենց հօր՝ ՄՈՎՍԷՍ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ (Տէսին): Այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ե. Կէնճեաններէ 2000 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի:

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Թոմա Կէնճեանի իր աներհօր ՄՈՎՍԷՍ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ (Տէսին) մահուան առթիւ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն: Դիմել «Յառաջ»ին:

ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ.
Գրեց Վահան Հապէշեան

Տօքթ. փիլիսոփայութեան

Տպագրութիւն Կիպրոս: Գինը 4 շիլին կամ 100 ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն կանխիկ վճարումով եւ առաքման ծախքով:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C. C.P. Paris 1678-63
Samedi 25 Octobre 1947 Շաբաթ 25 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5171-Նոր շրջան թիւ 780 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՄԸ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԽՄԲ.— Սեպտեմբեր ամսուն, Այնճար ապաստանած քաջարի Սուէտացիները տօնեցին իրենց հերոսամարտին 32րդ տարեդարձը: Առթիւ, այդ առթիւ, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ.—

Ժամանակը եւ աշխարհաասասան նոր դէպքեր պատմութեան կտակած են այն պանծալի Թուականը, որ Ճէպէլ Մուսայի բարձունքները յաւերժական փառքով պսակեց եւ սարկութեան լուծին տակ տառապող ափ մը ժողովուրդին վրայ բացաւ ազատութեան արշալոյսը:

Սուէտիոյ հերոսամարտը պատմական դրուագ մըն է այսօր, բայց մեր նորագոյն պատմութեան ամէնէն շքեղ եւ լուսաւոր էջերէն մէկը կը կազմէ: Անմոռանալի ու յաւէտ կենդանի էջ մը, որ հայ յեղափոխութեան հրաշագործ յաղթանակը դարբնեց եւ այսուհետեւ ալ կոչուած է բազմաթիւ սերունդներու ներշնչումին աղբիւրը դառնալու, որքան ատեն որ հայութիւնը կ'ապրի հաւատարիմ իր անցեալին եւ ազատութեան սրբազան դրօշին:

Համատարած սուգի, ջարդի եւ աւերածութեան սեւ օրերուն, երբ հայկական գաւառներու բոլոր անկիւններէն հոսող մեր ժողովուրդի կարաւանները կը հիւծէին դաղթականութեան ճամբաներուն վրայ, երբ Տէր Զօրի անապատները մեր բազմահազար զաւակներու ոսկորներով կը լեցուէին, երբ Եփրատ գետը ներկուած էր մեր արիւնով, Սուէտիոյ լեռներուն թառած քանի մը հայկական գիւղեր ըմբոստութեան դրօշը պարզեցին՝ պատուաւոր մահը նախընտրելով թշնամիի չղթաներէն:

Տարերային եւ դատողական ամէն հաշիւ արհամարհող խոյանք մըն էր Մուսա Լերան հերոսամարտը: Անօգնական եւ զրեթէ անզէն կիներու եւ մանուկներու բազմութիւն մը, որ կը յանձնուէր քանի մը տասնեակ կտրիճներու պաշտպանութեան: Հայրենի լեռն ու նախահայրերու Աստուածը՝ միակ ապաւէն: Շուրջը, ամէն կողմ, ամէն ճամբու վրայ՝ թշնամի բանակներ:

Եւ սակայն կատարուեցաւ հրաշքը: Աւելի քան քառասուն օր կուրծք տալէ յետոյ յարձակող գերազանց ուժերու գրոհին՝ Սուէտիան իր ազատութիւնը գտնեց իր նահատակներու արիւնով: Միջերկրականի կապոյտ ջուրերուն վրայէն հասան Ֆրանսայի ազատարար մարտանաւերը:

Կրնային եւ չհասնիլ: Մուսա Լեռը կրնար գերեզման ըլլալ արծիւներու բովանդակ երամին: Բայց ազատութեան երազը անմահ պիտի մնար կրկին եւ հայ ժողովուրդի հաւատքին սիւները՝ միշտ անսասան:

Արդարութեան եւ ազատութեան անունով մղուած կռիւները պարտութիւն չեն ճանչնար: Կարեւորը ազգի մը դիմադրական կորովն է եւ հոգեկան սլացքը: Հայոց աշխարհի տարածքին վրայ գտնուեցան հերոսներու ուրիշ արծուեբոյներ ալ — Ուրֆա, Շապին Գարահիսար, Վան — որոնց բոլորին մղած հերոսամարտները նոյն յաջողութեամբ չպսակուեցան: Եւ սակայն շնորհիւ անոնց թափած արեան եւ խիզախ մարտնչումներուն հայութիւնը կրցաւ տիրանալ յարատեւելու իր իրաւունքին եւ Հայաստանի անկախութեան:

Ի՞նչ է մեր ամբողջ պատմութեան ընթացքը, եթէ ոչ բռնատիրութեան դէմ տեւական կռիւ, ազատագրութեան հերոսական պայքար, նահատակութիւն եւ վերածնունդ:

Սուէտիան ուզեց չդաւաճանել մեր նախահայրերու աւանդին: Սուէտիան կրցաւ արժանաւոր ժառանգորդը ըլլալ մեր դարաւոր անցեալին: Այդ պատճառով ալ ան արժանացաւ ոչ միայն մեր ժողովուրդի վերապրող բեկորներու անվերապահ հիացումին, այլ նաեւ օտար քնարակիրներ եկան անոր փառքը երգելու ի սփիւռս աշխարհի:

Այնճարի անշուք գիւղին մէջ ապաստան գտած Ճէպէլ Մուսայի զաւակները 32րդ անգամ ըլլալով տօնեցին իրենց հերոսամարտին տարեդարձը: Աւանդական հերիսան պակաս չեղաւ իրենց օրհնուած սեղանէն: Բայց այլեւս անոնց երգերն ու պարերը չունէին անշուշտ ուրախութեան նախկին շեշտը: Սգաւոր է Ճէպէլ Մուսան, հոն, հեռուն, մեն մինակ: Սգաւոր են նաեւ անոր որբացած որդիները, որոնք ուր ալ գտնուին՝ իրենց աչքերը յառած կը պահեն հայրենի լերան:

Ճակատագրին ողբերգական խաղով, պատերազմի արհաւիրքները հերոսաբար դիմագրաւող այս ժողովուրդը խաղաղութեան շրջանին հարկադրուեցաւ տարագրութեան ցուպը ձեռք առնել: Այն ինչ որ չէր կրցած իրագործել սուրն ու բռնի ուժը, պետութեանց դաւադիր դիւանագիտութիւնը յաջողեցաւ:

Արծիւներու բոյնին մէջ բուեր կը վայեն այսօր եւ թշնամիին գարշապարը կը համարձակի կոխկրտել Ազատութեան լերան դալար լանջերը:

Իր դժբախտութեան մէջ հպարտ եւ իր վշտին տակ անընկճելի Սուէտիացին ոչ մէկ կասկած որ պիտի շահի պատմութեան այս անարդիւն պայքարն ալ, որքան ատեն որ իր հոգիէն ներս կը հնչեն ազատութեան մարտիկներու հարազատ ձայնն ու հաւատքի զանգերը:

Ճէպէլ Մուսան, հերոսներու արիւնով զրահուած այդ մեծ լեռը կը պատկանի իր ծոցէն ծնած եւ իր ծոցին մէջ մեծցած հերոս զաւակներուն:

Հայերու ներգաղթը ազատ է կը յայտարարէ խորհրդային հիմնարկը

«Ալիք»ի 26 Սեպտ. թիւէն կ'արտատպենք հետեւեալ լուրը.—

Նկատի ունենալով այն պարագան, որ վերջերս անճիշդ լուրեր էին տարածուել Հայերի՝ Իրանից գաղթելու մասին, հետեւաբար քաղաքական ընդհանուր վարչութիւնը, տեղեկութիւն քաղելով իրաւասու իշխանութիւններից, յայտարարում է, որ իրենց կամքով Իրանից գաղթեցանկացող Հայերն ազատ են եւ որեւէ արգելք տեղի պիտի չունենայ պետական իշխանութեանց կողմից:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՈՏԱՆԱՒՈՐԱԽՏ»

Նոր հիւանդութիւն մը չէ անշուշտ: Հինէն ի վեր կը ճանչնանք զայն: Գրիչը բռնողը ստանաւոր պիտի գրէ անպատճառ: Թուղթին յանձնելով իր զգացածը, ապրումները, մտքէն անցածը եւ կամ որեւէ տպաւորութիւն զոր կը ստանայ այս կամ այն երեւոյթէն:

«Ցանցանք չէ» — պիտի ըսէք, անշուշտ, եւ թերեւս, ո՞վ գիտէ, այդպէս սկսած են Դուրեաններ, Մեծարենցները, Զարիֆեանները, որոնք մեզի տուած են այնքան գողտրիկ, այնքան արժէքաւոր գործեր:

Ասիկա գիրքին մէկ երեսն է: Կայ նաեւ միւս կողմը:

Դժբախտաբար, ունինք տարրական հայերէն չգիտցողներու, ուղղագրութեան օրէնքներու եւ բառերուն իմաստին բոլորովին անտեղեակ, մարդոց ու տաղաչափական արուեստին անծանօթ «բանաստեղծներու» բազմութիւն մը, որ ոչ միայն թուղթին կը յանձնէ իր ներշնչումները — ինչ որ շատ բնական է — այլեւ կը համարձակի թերթերուն ղրկել՝ «հրատարակութեան խնդրանքով»:

Դժուար է նոյնիսկ բարեկամական խրատ տալ այսպիսիներուն: Կը վշտանան անմիջապէս: Եւ արդէն ինչ ըսել երբ մեծ մասով հասուն մարդիկ են:

Եթէ պատանիներ, երիտասարդներ ըլլային, թերեւս «սորվէ հայերէնը, մշակէ լեզուն, ձեւը, օրէնքները եւն.» բանի մը ծառայէին:

Այսպիսիներուն ամէն օր պէտք է մէկ բան կրկնել — վստահէ՛ խմբագրին, ան գուրգուրանքով պիտի ընտրէ որեւէ արժէք եւ պիտի քաջալերէ քեզ եթէ իրապէս հանրութեան հրամցուելիք բան մըն է ղրկածդ, եւ մի վրդովիր եթէ չես տեսներ ոտանաւորիդ հրատարակութիւնը թերթին մէջ», ի նպաստ քեզի է խմբագրին մերժումը:

ՍՕՍԻ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ համաժողովին մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ հիմնարկութիւնը ստիպուած է, ներկայ պայմաններուն մէջ, յետաձգել իր օրակարգին նիւթերուն քննութիւնը: Որոշում մը տրուած չէ տակաւին: Քաղաքական յանձնախումբը մինչեւ հիմա նկատի առած է միայն յունական խնդիրը:

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Համաձայն վարչապետ Ռամատիէի յայտարարութեան, նոր կառավարութիւն մը չէ որ խորհրդարանին պիտի ներկայանայ յառաջիկայ երեքշաբթի: Նախորդ դահլիճէն հրաժարած են միայն քանի մը կարեւոր դէմքեր որոնց հինգը ընկերվարական: Նոր վարչութեան կը մասնակցին վեց ընկերվարականներ, երեք MRP կուսակցութեան անդամներ, երկու արմատականներ ինչպէս նաեւ անկախներ: Տակաւին յայտնի չէ թէ կառավարութիւնը վստահութեան քուէ պիտի ստանայ խորհրդարանէն թէ ոչ: Օրուան տագնապին գլխաւոր առանցքը կը կազմեն զօրավար Տը Կոլի՝ թաղապետական ընտրութեանց մէջ ձեռք բերած յաջողութիւնը եւ աշխատաւորներու կազմակերպութեան նոր պահանջները՝ օրավարձերու յաւելումին մասին: Ամէն պարագայի ընկերվարական խմբակցութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց որ ինք կանգնած է կառավարութեան կողքին եւ պիտի պայքարի մէկ կողմէն զօրավարին միւս կողմէ համայնավարներուն դէմ:

Ռամատիէի դահլիճին փոփոխութիւնը մեծ զարմանք պատճառած է Ամերիկայի մէջ: Ուաշինկթընի պետական շրջանակներուն մէջ տակաւին յստակ գաղափար մը կազմուած չէ Ֆրանսայի ներքին տագնապին մասին: Ենթադրողներ կան թէ փոփոխութիւնը անհրաժեշտ նկատուած է որպէսզի զօրավար տը Կոլ, գոնէ առայժմ հրաժարի սահմանադրութիւնը վերաքննելու կամ հանրաքուէի ձեռնարկելու իր պահանջէն: Կարգ մը շրջանակներ նոյնիսկ կը սպասեն որ զօրավարը իշխանութեան գլուխ գայ անմիջապէս քանի որ ընկերվարական դահլիճը չի վայելեր պէտք եղած հեղինակութիւնը օրուան տագնապը դիմաւորելու համար:

★ Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Մորիս Թորէզ, յայտարարեց անցեալ օր թէ «իր կուսակցութիւնն էր որ յաղթանակը շահեցաւ կիրակի օրուան ընտրութեանց մէջ»:

«Մենք ենթարկուած չենք ո՛չ Մոսկուայի, ո՛չ Ուաշինկթընի»

Անգլիոյ արտաքին նախարար Էրնէսթ Պէվին Աշխատաւորական հաւաքոյթի մը մէջ խօսք առնելով, յայտարարեց.—

«Յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին 250.000 զինուորներ իրենց տուները պիտի վերադառնան: Կը նախընտրենք որ անոնք արդիւնաբերութեան մէջ աշխատին քան բանակին մէջ: Բայց կը շեշտեմ կարեւոր կէտ մը — մենք տակաւին կը պահենք ծովային, ցամաքային եւ օդային կարեւոր ուժ մը: Իբրեւ արտաքին նախարար ես պիտի չուզէի 1939ի, Չէմպըլէնի արկածախնդրութեան մէջ նետուիլ: Շատերը կ'ամբաստանեն զիս թէ Անգլիոյ ճակատագիրը կապած եմ Ամերիկայի եւ Ռուսիոյ ճակատագրին: Ես երբեք չեմ ուզեր որ մենք ենթարկուած ըլլանք ո՛չ Մոսկուային, ոչ ալ Ուաշինկթընին: Բոլոր խորհրդաժողովներուն մէջ մենք կը կատարենք մեր դերը իբրեւ անկախ ու մեծ պետութիւն: Անգլիան ուրիշ որ եւ է ժողովուրդէ աւելի կռուեցաւ խաղաղութեան համար: Մենք մեն մինակ ճակատեցանք Նացիզմին դէմ այն օրերուն երբ ուրիշները բարեկամական դաշինք կը ստորագրէին Հիթլէրի հետ: Ուրեմն երբ մեզի փաշականութեամբ կ'ամբաստանեն, մենք այդ սուտը կը վերադարձնենք իրենց»:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին նախարարը զօրավար Մարշըլ, խօսելով իր անունը կրող տնտեսական ծրագրին մասին, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն.— Ես ծրագիր մը չէր որ ներկայացուցի, այլ ըրի թելադրութիւններ որոնք պիտի քննուին խորհրդարանին կողմէ: Քննութեանց շրջանը լրացած է, պէտք է գործի անցնինք շուտով»: Նախագահ Թրումըն հինգշաբթի օր կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Եւրոպայի տնտեսական կացութեան ինչպէս նաեւ Ամերիկայի խոստացած օժանդակութեան մասին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ո՞ւր ես Ոսկան էֆէնտի

Նիզամէտտին Նազիֆ «Կէճէ Փօսթասը»ին մէջ տոմսակով մը կ'անդրադառնայ թղթատարական սպասարկութիւններու անկանոնութիւններուն եւ ի մէջ այլոց կ'ըսէ թէ «Անգարա նամակ մը ղրկելու համար ստիպուեցայ աւելի քան ժամ մը կարգի սպասել: Այդ միջոցին աստուլիս մը ունեցայ ինծի հետ սպասող հայրենակիցի մը հետ եւ հարցուցի թէ ինչո՞ւ ամէն ոք կ'ուզէ իր նամակը «ըքոմանտէ» ղրկել»: Խօսակիցը լակոնական պատասխան մը կուտայ.— «Որպէսզի տեղը հասնի»:

Նիզամէտտին Նազիֆ, ի տես այս խղճալի վիճակին, կը գոչէ.

— Ո՞ւր ես, Ոսկան էֆէնտի:

ԵՐԲ ՑՕՐՆ ԱՆԳԱՄ ԲԱՑԱՒ ԲԵՐԱՆ

Գ.

Երրայական մատենագրութեան մէջ փոքրիկ վկայութիւն մը կայ, որ դայլախտ կը վերագրէ Նաբուքոդոնոսորի: Առասպելական այս հիւանդութիւնը, որ կը կոչուի նաեւ գայլամարդութիւն (lycanthropie), ուրիշ բան չէ, բայց եթէ մտային քայքայում մը, որու ենթական ինքզինք կը կարծէ գայլ, այնքան որ խոյս կու տայ մարդկային ընկերութենէն, խոտ կը ճարակի վայրի կենդանիներու հետ, սաեւ կը բուսնի մորթին վրայ եւ եղունգները կ'երկարին մագիլներու պէս:

Արեւելքի հին ժողովուրդներուն շատ ծանօթ է այս հիւանդութիւնը, վկայ Հոմերոս: Մեր Ագաթանգեղոսն ալ բաներ մը գիտէ այդ մասին, երբ կը նկարագրէ Տրդատ թագաւորին խոզանալը: «Ելեալ ըստ մարդկային բնութեան արտաքս ի նմանութիւն վայրենի խոզաց, իբրեւ զնոսա՝ ընդ նոսա ի մէջ նոցա երթեալ բնակէր, եւ այնուհետեւ մտեալ յեղէգն խոտաճարակ լեալ անհնարին անզգայութեամբ, մերկ զանձն ընդ դաշտսն կոծելով» (Ագաթ. Ի.):

Ճիշդ է թէ նոքէն արեւմտեան ժողովուրդներն ալ սիրեցին այս հիւանդութիւնը եւ, մասնաւորաբար Իրլանտայի մէջ, շատերու համար սովորութիւն դարձաւ կերպարանափոխուիլ գայլի, խոզի եւ այլ անասուններու:

Ֆրանսացիները նման հիւանդներուն կուտան loup-garrou անունը, որ կը նշանակէ գայլամարդ, (թէեւ garrou, բարդ բառ մը, այլեւս աղաւաղեալ, նոյն նշանակութիւնն ունի՝ առանց loup բառին ալ):

Հիւանդութեան ծագման մէջ, իբրեւ ախտածնութեան պատճառ, ոմանք կը մեղադրեն պարսկական հին կրօնքը, բայց երրայեցի իմաստուններ(*) կը կարծեն թէ կիրքն ալ, իբրեւ դեւ մտնելէ ետք մարդկային մարմինէն ներս, այնքան կ'աճի եւ կը յորդի, որ կրնայ ի վերջոյ ձեւափոխել Աստուծոյ ստեղծած կերպարանքը ըստ պատկերի գայլի, խոզի եւ այլ անասուններու:

Արդի բժիշկները չեն հաւատար loup garrouներու գոյութեան ու տարբեր բացատրութիւն մը կուտան կենդանազգացողութեան այն ախտերեւոյթին, զոր Ժան Ժաք Ռուսօն ալ ունէր, բայց եւ այնպէս կը գործածեն այս բառը, առաւ ներկայացնելու համար այն դժբախտները, որոնք, խեռ եւ հեստ, ստամբակ եւ չարհոգի, ամէն յարաբերութիւն կը խզեն ընկերներու եւ բարեկամներու հետ, մարդկային ընկերութեան մէջ ապրելու անընդունակ:

Արդի բժիշկները չեն հաւատար, թող չհաւատան, բայց ի՛նչ մեղքս պահեմ՝ ես դեղեցիկ կը գտնեմ երրայեցի իմաստուններու բացատրութիւնը, քիչ մը փիլիսոփայական, ընդունելու համար որ կիրքը դեւ մըն է որ կը կերպարանափոխէ մարդը, երբեմն գայլ, երբեմն խոզ կը չինէ ենթական, նոյնիսկ մեր այս օրերուն:

Եւ միտքս կ'իյնայ երբեմնի մէկ դժբախտ բարեկամս, որ չպարպուեցա՛ւ տակաւին, — այս ի՛նչ կիրք է որ կը հոսի՛, կը հոսի՛, վերջ չունի: Վախնամ, ի վերջոյ, խոզի կերպարանափոխուի, ինչպէս հին ատեն:

Ահա, մաղձամթափութեան մտակորոյս պահու մը, կը նետուի մեղուին փեթակէն ներս՝ գտնելու համար զիս:

Յարգելու համար «Յառաջ»ի աւանդութիւնը, որ կը մերժէ անարժան հակառակորդներուն անունը գրել այս թերթին մէջ, բայց վերջապէս մատնանշելու համար այն, որու նետած ձեռնոցը կը վերցնեմ՝ ճակատելու համար իրեն դէմ, եւ այս՝ հակառակ «Յառաջ»ի աւանդութեան, որ կը մերժէ վիճիլ անարդ հակառակորդներու հետ, — կ'ուզեմ նախ անուն մը տալ ախոյեանիս, անուն մը որ յանդ կը կազմէ իր անունին առաջին վանկին հետ, բանք՝ Խեւ, թէեւ կրնայի բսել Լեւ, միշտ երեւակայելով Աստուածաշունչի այն կենդանին, որ կը կոչուի Լեւիաթան, ծուռ ու մուռ իրանով, զազրելի դէմքով եւ խորշակային շունչով:

Խեւ կամ Լեւ, գինքը կը ճանչնաք չուտով՝ երբ իր սովորական պատին վրայ, ուր ամէն օր հայհոյութիւն մը կը գրուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան հասցէին, տեսնէք իր դէմքը՝ փրփրակոծ երախով:

Ճիշդ է թէ Խեւը երկու երգ միայն գիտէ իր տանձին մասին,— ներգաղթ եւ Դաշնակցականներ (եւ ոչ թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, պու՛): Բայց տանձի այդ երգերուն մասին խօսելէ առաջ՝ իր նշանաւոր «ապացոյցներուն» լաճիճով կամ լոգիկայով, նախ կ'ուզեմ ճշդումներ կատարել այն բոլոր բաներուն մասին, որոնք կը վերաբերին իմ անձիս: Այդ ճշդումները պիտի ծառայեն ներկայացնելու նաեւ իր մտաւորական եւ բարոյական կշիռը:

Տող մը բան չեմ գրած տակաւին իր մասին, բայց խորհելով որ անշուշտ կարգը պիտի գար իրեն, (եւ ուրիշ պատճառով մը՝ զոր պիտի բացատրեմ ետքէն), կը յայտարարէ — իր անձով զբաղեցնելու ձեւ մըն ալ այս — թէ իրե՛ն ուղղուած են սա «գրաբար» բառերս,— ագռաւացեալ, պղծաշուրթն եւ ձառադէմ, ժահահոտ եւ նեխասէր, գարշաբան եւ խեռաբարոյ, զազրաթորմի եւ աղբասուն: Երբ ինք յարմար կը գտնէ իր անձին, ե՞ս պիտի մերժեմ: Ընդհակառակն, ի հարկին ուրիշներ ալ կը շնորհեմ իրեն, «հայագիտութեանս» ի ցուցադրութիւն:

Խեւը կ'ըսէ թէ քար կը նետեմ օդին մէջ, անորոշ հասցէներու: Թէ չունիմ «քաջութիւնը յակնէ անուանէ ամբաստանելու»: Լաւ չհասկցայ իր միտքը,— եթէ քաջութեան կամ վախկոտութեան մասին է խօսքը, որքան ալ Դիմադրական գրրուած չըլլամ՝ որսի հրացանս... Գերմանացիներուն յանձնելով առաջին օրէն, կը յայտարարեմ թէ պատրաստ եմ փորձի մը մտնելու: Երկուքս առանձին:

Ցուցամոլի խօսք չեմ ըրած, բայց մեր Խեւը չհասկնալով հոգեախտաբանութեան վերաբերեալ բառ մը, exhibitionniste, զայն ցուցամոլ է թարգմաներ՝ դաս տալու համար ինծի, «խելապատակէս» դուրս չելած հեղինակութիւններու յայտարարութեան առթիւ: «Խելապատակէս» դուրս ելած է թէ չէ ելած՝ Խեւը քարտուղարս չէ որ գիտնար, թէեւ լսած է ժամանակին՝ որ այդգործերուն մեծագոյն մասը... տպուած են արդէն: Փարիզի ամբակոծութեանց շրջանին՝ Լեւր Խեւ չէր տակաւին, որ խորհուրդներ կուտար ինծի, ձեռագիր աշխատանքներուս ապահովութեան մասին: Բայց, վերջապէս, կը յայտարարեմ կամ չեմ յայտարարեր հեղինակութիւններս՝ «խելապատակէս» դուրս ելած թէ չելած, այդ մասին պէտք չունիմ խորհուրդ հարցնելու անոր՝ որ վիպասան է դարձեր իր պառաւութեան օրերուն, (հին օրերու «պարապ վախթի խաղալիք»ները չհաշուած): Խօ՛, գրական ընտանիքի աւանդութեանց մասին ինծի բա՞ն պիտի սորվեցնէ այն, որ իմ փոքրիկ ընծայականովս կը պոռթկէր իր առաջին վէպը:

Լեւը չի մոռնար տակաւին մեղադրել զիս «սողի», «կեղծողի», «հակառակորդին փաստերը փոխողի» ընդունակութիւններով: Եւ սակայն, երբ ինձմէ պարբերութիւն մը կը բերէ ի վկայութիւն, կը ներկայացնէ քերականօրէն... սխալագրուած: Նման սխալագրութիւնները ախտաբանական հոգեբանութեան մէջ, կանոն է վերագրել բնախօսական զանազան պատճառներու, բայց ես, ներողամտութեամբ, կը վերագրեմ միայն հայերէնը լաւ չգիտնալուն: Այնպէս որ չեմ իսկ ուզեր անդրադառնալ «գրաբար» «հայագիտութիւն» բառերուն սխալ գործածութեան մասին: Յետոյ «լաճիքը»ի կանոնը, զոր ինք սորվեր է օտար դպրոցի մը «բարձրագոյն կարգերուն մէջ», (իսկ ես սորված եմ հայ դպրոցի մը աւելի վար կարգերուն մէջ), եթէ լաւ չէ բացատրած հիմա իր պատին վրայ, մեղքը իր վարժապետինը չէ անշուշտ: Հաւաքաբանութեան իր խեղճուկ կանոնին դէմ կ'ուզէ՞ր որ յիշէի, ի մէջ այլոց, Dabitis կոչուած կանոնը, կամ Dibatis կոչուած կանոնը, — քիչ մը կը խնդայինք:

Այսպէս, մեր Խեւը, փոխանակ բանդիտութիւն ծախելու կամ չունեցած առաքինութիւններովը սնքալու, կրնար զարգացնել իր գրական ընդունակութիւնները եւ տալ նոր գործեր, բայց մէկ կողմէ hypertrophie du moi sénileը զինք նետեց աղմկարարներու բեմին վրայ, միւս կողմէ lycanthropique նկարագիրը այնպիսի ինքնակորոյս վիճակի մէջ դրաւ զինք, որ կնոջ մը հանդէպ իր անտանելի թշնամութեան եւ կուսակցական յետնեալ ամսատուրք մը չվճարելու իր յամառութեանուղեց տալ ... գաղափարական պայքարի ձեւ, մինչեւ որ մեղուին փեթակը ինկաւ:

Այժմ, քննութեան պիտի առնենք իր արժէքը, իր պայքարները, իր տանձին պատմութիւնը, ընթերցողին թողլով վճռել թէ պարկեշտութիւն եւ անկեղծութիւն կրցա՞ծ է ցոյց տալ երբեւիցէ մեր Խեւը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Երրայեցիներու տեսակէտով, եթէ Նաբուքոդոնոսոր գայլամարդ դարձաւ՝ պատճառն այն էր որ Իսրայելացւոց ցեղին բնաջնջման ցանկութիւնը չպարպուելիք անսպառ կիրքի մը գայրագ ութեան հասած էր, սարսելու ատիճան բաբելոնացի արքային հոգեկան կառուցուածքը, նիշդ ինչպէս քրիստոնեաներին հալածելու դիւային կիրք մը յիմարացուցիչ աստիճանի հասած էր Տրդատի մէջ, ըստ Ագաթանգեղոսի: Եւ այժմ խորհեցէք Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հալածելու, քանդելու եւ թաղելու կիրքին մասին՝ ոմանց մէջ:

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆ, 20 Հոկտ.— Շաբաթ իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան սրահը լեցուն էր բերնէ բերան: Հ. Յ. Դաշնակցութեան 58րդ տարեդարձն էր որ կը տօնուէր: Կէս դարէ աւելի երկար ժամանակաշրջանի մը պատմութեան դրուատիքը: Փառք ու պատիւ այս առնական կուսակցութեան որ գիտցաւ արձանագրել ոսկետառ էջեր մեր պատմութեան մէջ: Ազգային համեստ պարտականութիւն մըն է դէթ տարին մէկ օր ոգեկոչել ու յաւերժացնել յիշատակը այն բոլոր յայտնի ու անյայտ հերոսներուն,— քաջարի հայդուկներ թէ անձնազոհ գործիչներ որոնք նուիրուեցան ազատագրութեան վեհ գաղափարին ու պարտականութեան ճամբուն վրայ իրենց արեամբ իրականացուցին հայութեան դարաւոր երազը: Ահա հոդ բեմին վրայ են այդ փաղանգի ներկայացուցիչներուն նկարները պաշտելի նրրորդութենէն մինչեւ խոնարհ հետեւորդները Դաշնակցութեան ռահվիրաներուն: Եռագոյնի հովանիին տակ անոնց հոգիները կը հրճուին ու մեզ ցոյց կուտան 57 տարիներու այն արիւնալի ճանապարհը զոր կտրած է Դաշնակցութիւնը եւ որուն վրայ կը կանգնի մեր ներկայ հայրենիքը:

Հանդէսը բացուեցաւ երգչախումբի Marseillaise եւ «Յառաջ Հայեր» քայլերգներով, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս: Սրուան նախագահը, ընկ. Թ. Հերոյեան յիշելով Դաշնակցութեան վերջիններկու անփոխարինելի կորուստները՝ ողբացեալ Համօ Օհանջանեան եւ Նիկոլ Աղբալեան — խնդրեց ներկաներէն մէկ վայրկեանի յոտնկայս լռութեամբ յարգել անոնց յիշատակը: Յետոյ ընկերը ամփոփ կերպով ի վեր հանեց Դաշնակցութեան կատարած դերը հայ յեղափոխական շարժումին մէջ, անոր անխորտակելի ուժն ու կենսունակութիւնը: Դաշնակցութիւնն էր որ արթնցուց ժողովուրդին ինքնապաշտպանութեան բնազդը, կռուով ներշնչեց անոր ու բայս հայը գիտցաւ պաշտպանել իր պատիւն ու ինչքը ապացոյց տալով որ ինք այլեւս ջարդուող Հայը չէ:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր եւ այլազան: Յաջող արտասանութիւններ ըրին Կ. Խաչի սանուհիներ Մարի Առաքելեան, Արաքսի Տէմիրճեան եւ ընկերուհի Վ. Խորանեան: Իսկ Կ. Խաչի երգչախումբը Տիկին Փափազեանի ղեկավարութեամբ մէջ ընդ մէջ երգեց «Մաղեց արեւ ազատութեան», «Հիմի էլ լռենք», «Գնա՛ պլպուլ» եւ «Սարէն կուգայ ձիաւոր», արժանանալով բուռն ծափերու:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ ընկեր Սերոբ Ղազարեան ինքնագիր տպաւորիչ ուղերձ մը կարդաց՝ ֆրանսերէն, տալով Դաշնակցութեան անցեալ գործունէութիւնը, անոր մղած պայքարները, թրքական եւ ցարական բռնակալութեանց դէմ: Այդ պայքարներուն արդիւնքն էր 1918ի Հանրապետութիւնը՝ ազատ ու ժողովրդավար կարգերով:

Մեր երիտասարդ ընկերոջ յաջորդեց Ֆրանսական ընկերվարական հատուածի տեղւոյս քարտուղար ընկեր Martin, որ պատուիրակութեամբ մը ներկայ էր տօնակատարութեան:

Մեր ֆրանսացի ընկերը ծանօթ է մեր անցեալի տառապանքներուն: Ան երկար կանգ առաւ հայութեան բարձր արժանիքներուն ու դրական յատկութիւններու վրայ: Դրուատեց Հայերու մասնակցութիւնը վերջին պատերազմին ու դիմադրական կռիւներուն: Յետոյ պարզեց ընկերվարութեան դերը առ հասարակ բոլոր երկիրներու մէջ եւ ի մասնաւորի Ֆրանսայի մէջ ու թելադրեց ներկաներուն քուէարկել ընկերվարութեան յաղթանակի համար:

Մեր շրջանի շնորհալի երգչուհին՝ Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան երկու անգամ բեմ գալով իր թրթռուն ձայնով երգեց հայերէն քանի մը երգեր եւ ֆրանսերէն երգ մը, խլելով խելայեղ անվերջ ծափեր ու արժանանալով չքեղ ծաղկեփունջի մը, նուիրուած Տէսինի ընկերներու կողմէ:

Պարի խումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Փափազեանի, պայծառ ու զուարթ տարազներով պարեց հետեւեալ պարերը «Բէկ զատու աղջիկ», «Մարշ» եւ «Սիրուն աղջիկ», «Հօյ նազանըմ» եւ «Փափուրի ջան»: Երկձայն երգեցին օրիորդներ Վ. Ղազարեան եւ Վ. Խորէնեան:

Ֆր. Կ. Խաչի կողմէ Տիկին Ս. Պօյաճեան կարդաց ձօն մը նուիրուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Իսկ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկեր Արլէն Փափազեան քանի մը խօսքով վեր հանեց Դաշնակցութեան գաղափարաբանութիւնը ու վերանորոգեց Նոր Սերունդի ուխտը՝ քալել Դաշնակցութեան գծած ճամբէն, ըլլալ անոր արժանի ժառանգորդները ու նուիրուիլ անոր իտէալին իրագործման,

Յետոյ, բուռն ծափերու մէջ բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօս ընկեր Ժիրայր Միսաքեան: Ընկերը ներկայացուց Դաշնակցութեան էութիւնը, եւ անոր կատարած դերը, մինչեւ Մայիս 28ի իրականացումը եւ Սեվրի դաշնագրի ստորագրութիւնը: Զաղկեց հակառակորդներու մղած փողոցային ստոր պայքարը Դաշնակցութեան դէմ, անոնց զազրելի ու չարամիտ զրպարտութիւնները: «Մենք պայքարէ բնաւ չենք վախնար, բայց երբեք փողոց պիտի չիջնանք չափուելու համար իրենց հետ: Մենք պիտի շարունակենք հետապնդել Հայկական Դատը մեր միջոցներով ու գործունէութեան եղանակով: Դաշնակցութիւնն էր որ մեր

հայրենիքի կոիւը դրաւ, ներգաղթ պահանջեց եւ-րէկ եւ այսօր ալ նուիրապէս թէ բարոյապէս կ՚օ-ժանդակենք ներգաղթի իրագործման հակառակ դիմացի խառնիճաղանճին բարբանջանքներուն ու սպառնալիքներուն։ Դաշնակցութիւնը իր կուռ կազ-մակերպութեամբ այսօր ալ կը ներկայանայ միակ կազմակերպուած ուժը, ընդունակ գործելու յա-մառ ու յարատեւ աշխատանքով»։

Հանդէսը փակուեցաւ երգչախումբին «Յառաջ նահատակ» եւ «Մշակ բանուոր» քայլերգներով։

Հանդէսէն վերջ տեղի ունեցաւ ընկերահա-մակրական խնջոյք, չուտով խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ։ Սեղանապետը ընկեր Կ. Պօ-տուրեան յաջողեցաւ կարգապահութեամբ ղեկա-վարել այդ տինամիք բազմութիւնը...։

Եղան ճառեր, խմբերգներ, զուարճախօ-սութիւններ։ Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան, ինչ-պէս նաեւ Տիկիններ Մ. Կարապետեան, Ա. Պօ-յաճեան եւ Օր. Գըրըքճեան իրենց ձայներուն քնքոյշ զանազանութեամբ ներկաներու տրամա-դրութիւնը բարձրացուցին։

Խօսք առին ընկերներ Ժ. Միսաքեան, Թ. Հե-րոյեան եւ Լիբանանէն ուսանող ընկեր Թաշճեան։ Նոր Սերունդի ընկերներէն Սուրէն Փափազեան կարդաց յաւուր պատշաճի ուղերձ մը։ Հանդէսին յանձնախումբը աճուրդի դրաւ գեղեցիկ կարկան-դակ մը որ կը ներկայացնէր զոյգ մասիսները՝ Հ. Յ. Դ. 1890 վերտառութեամբ։ Կարճ ժամանակի մէջ գոյացաւ 7700 ֆրանք։ Շնորհակալութիւն բո-լոր մասնակցողներուն եւ ի մասնաւորի Պ. Բ. Փափազեանի։

Այսպէս մինչեւ առաւօտ խնջոյքը շարունակ-ուեցաւ։Կը շնորհաւորենք հանդէսի յանձնախումբը որ ջանք չէր խնայած տօնակատարութեան յաջո-ղութեան համար։ Կը շնորհաւորենք նաեւ Տիկին Փափազեանը որ իր տքնաջան աշխատանքով ա-ռանձին փայլ մը տուաւ հանդէսին իր երգչախում-բով, պարախումբով, ու նպաստեց անոր յաջո-ղութեան։

Այսպէս, մեր գաղութն ալ արժանավայել կերպով տօնեց 58րդ տարեդարձը այն հսկային որ խրոխտ Արարատի նման աչալուրջ կը հսկէ սփիւռ-քի հայութեան ու մեր հայրենիքին վրայ։ — Գ.Պ.

★

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

ԱՎԻՆԵՈՆ, 9 Հոկտեմբեր, (Յառաջ).— Ե-րէկ՝ շաբաթ իրիկուան ժամը 9ին, քաղաքիս «Պար տիւ Սանթր»ի վրայ ընկերվարականներու սրահին մէջ մենք ալ տօնեցինք Հ.Յ.Դ. Օրը։

Կոկիկ բազմութիւն մը եկած՝ հաւաքուած էր քաղաքէն ու շրջաններէն— Փոնթէ, Մոնֆավէ, Ս. Սաթուռնէն եւն.։— Փոքրաթիւ գաղութներէն, լսելու Դաշնակցութեան խօսքն ու յարգելու մեր հայրենիքին ու ժողովուրդին համար ինկած հե-րոսներու անմահ յիշատակը։

Հ. Յ. Դ. քայլերգ՝ «Մշակ բանուոր» խմբեր-գող բացուեցաւ հանդէսը, որմէ վերջ ընկեր Լ. Օվիկեան բացման խօսքը ըրաւ օրուան պատշաճ քանի մը նախադասութիւններով, ու նաեւ հան-դիսականները ոտքի հրաւիրեց մէկ վայրկեան, յարգելու համար հերոսներու յիշատակը։

Արտասանութիւններ ըրին երկու աղջնակներ՝ Վարդուհի եւ Թագուհի Տէրտէրեան։ Ընկեր Մ. Գարբիէլեան արտասանեց նոյնպէս Զարենցի շատ ծանօթ «Գովք Հայաստանին»ը։ Վալանսէն հրա-ւիրուած էր երգելու երիտասարդ ընկեր Զարեհ Գասեան (Նոր Սերունդ), որ իր գեղեցիկ ու մեր հայրենակարօտ կուրծքերը ժաժք հանող ձայնովը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց ու խլացուցիչ ծափահարութիւններ խլեց։ Երգեց՝ «Ծիրանի ծառ», «Կիլիկիա» եւ Ֆրանսերէն աղուոր կտոր մը։

Ընկեր Ն. կարդաց խոր յուզումով Ե. Զա-րենցի «Գիրք ճանապարհի»էն այն քերթուածը, զոր անմահ բանաստեղծը նուիրած է անզուգական մեծ նահատակ Վիտոշի Բաղէ՝ Քրիստափոր Մի-քայէլեանի յիշատակին, «Մահուան Տեսիլ» խո-րագրով։ Գրութեան ընթերցումէն առաջ, ընկերը քանի մը խօսքով թարմացուց յիշողութիւնները Քրիստափորի նահատակութեան մասին, յետոյ, քիչ մը աւելի լայն՝ Ե. Զարենցի մասին։

Օրուան բանախօս ընկեր Արմաղանեան խօսե-ցաւ շուրջ քառասուն վայրկեան։ Նախ՝ արագ ակնարկ մը՝ 19րդ դարու սկիզբէն մինչեւ մեր յեղափոխական կազմակերպութիւններու ծնուն-դը։ Երկրորդ՝ համառօտ ակնարկ մըն ալ Դաշ-նակցութեան երեսուն տարուան պայքարներուն շուրջ՝ հայրենիքին մէջ։ Երրորդ՝ տարագրու-թեան շրջանը, որ քառորդ դարը գլորեցաւ ար-դէն, սակայն, Դաշնակցութիւնը միշտ ալ կենսու-նակ՝ երիտասարդ է ու յամառօրէն հետապնդող իր նպատակները։

— «Ի զուր է մեր անարժան հակառակորդնե-րու արդահատելի պայքարը։ Դաշնակցութեան ծնունդ տուողը հայ ժողովուրդն եղաւ... Անոր գոյութեան վերջ տուողն ալ պիտի ըլլայ դարձեալ հայ ժողովուրդը, երբ արդէն անոր իտէալները ի-րականացած կ՚ըլլան»։ Ընկերոջ բանախօսութիւնը վերջացաւ ծափերով։

Հանդէսը փակուեցաւ ընկեր Զարեհի գեղեցիկ մէկ երգովը՝ «Հայրենիքդ մոռցիր կ՚ըսեն օտար-ներ»։ Առաջին անգամն էր, որ կը լսէինք այս եր-գը, որը հայրենիքէն բերուած է ու ժողովրդա-կան, յուզիչ խօսքեր ունի, ծնողքէն իրեն փոխան-ցուած...

Յուզումով ունկնդրեցին ներկաները եւ խլա-ցուցիչ ծափերով վարձատրեցին զինքը։ Հանդէսը վերջացաւ ժամը 11ին, ու սրահէն մեկնեցանք մեր Ուխտը նորոգած ու թարմացած։

★ Տօնակատարութենէն վերջ, ուրախութեան սեղան սարքուեցաւ ընկեր Սեթեանի բնակարանը եւ, մինչեւ արշալոյս շարունակուեցաւ երգն ու խաղը։ Ընկեր Մկրտիչ նորէն իր յիշատակները — կամաւորական երգեր դուրս քաշեց մեզ յուզե-լով պահ մը...։— Զ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

1947—1948 տարեշրջանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տա-րեկան ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ ներկա-յութեամբ գործօն անդամներու։

Օրուան դիւանի նախագահն էր Պ. Կարպիս Զադմաքճեան եւ քարտուղարը՝ Պ. Փիլիկեան։

Նախագահին հաշուետուութենէն ետք, բոլոր ներկաները իրենց գոհունակութիւնը եւ երախտա-գիտութիւնը յայտնեցին վարչութեան տարած բե-ղուն գործունէութեան համար։

Ընտրուեցաւ 7 հոգինոց վարչութիւն մը նոր տարեշրջանին համար։

Նորընտիր վարչութիւնը իր առաջին ժողովին մէջ ընտրեց իր դիւանը։ Նախագահ Պ. Վահրամ Պապիկեան, փոխ նախագահներ՝ Պ. Պ. Նազարէթ Տալաքիւրէեան, Սուր Փափազեան, քարտու-ղարներ՝ Պօղոս Գալէմտէրեան, Տիգրան Փափազ-եան, գանձապահներ՝ Վահան Շամլեան, Երուանդ Մկրտիչեան (Ժէռոմ), խորհրդական՝ հարաւային Ֆրանսայի աւագ սկաուտ խմբապետ Մկրտիչ Փափազեան։

Իսկ Ֆութպոլի յանձնախումբը կազմուեցաւ 14 նախկին մարզիկներէ՝ նախագահ Ժաք Վիչէմ-եան, փոխ նախագահ Աշոտ Վարդանեան եւ քար-տուղար Գէորգ Նատուրեան։

District de Provenceի մօտ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կող-մէ պատասխանատու ներկայացուցիչ Տիգրան Փափազեան եւ օգնական Ժաք Վիչէմեան։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆութպոլի պատկանեալ բոլոր նամակագրութիւնները պէտք է ուղղարկուին հե-տեւեալ հասցէին. — Mr. Papazian Photo, 85 rue d'Aubagne, իսկ վարչական նամակները՝ Mr. Kalemderian (rue St. Bazil, 48:

Վարչութիւն

×

Հ. Մ. Ը. Մ.ը շահեցաւ Comitté des Fêtes des Quartiers de St. Loupի կազմակերպած մրցումնե-րուն բաժակը։

Ինչպէս նախորդ տարի, այս տարի ալ Հ. Մ. Ը. Մ.ը բերած էր իր մասնակցութիւնը St. Loupի մէջ կազմակերպուած մրցումներուն եւ իր տարած երեք յաղթութիւններով շահեցաւ բաժակը։ Վեր-ջի խաղարկութիւնը կատարեց Eveil de St. Loupի խումբին դէմ եւ չորս նշանակէտի դէմ զերոյով յաղթական ելաւ։ Ֆրանսացի կազմակերպիչները շնորհաւորեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ը որ 24 տարիէ ի վեր Մարսէյլի մէջ մարզական մաքուր շրջանակ մը ստեղծած է որ պատիւ կը բերէ Մարսէյլի Ֆութպոլի լիկին։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչները իրենց շնորհակա-լութիւնը յայտնեցին ներկաներուն։ Բուռն ծափա-հարութեանց մէջ բաժակը յանձնուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ին։

Այս կիրակի 26 հոկտեմբեր ժամը 3ին St. Antoineի մարզադաշտին վրայ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը խա-ղայ իր Գ. ախոյենական մրցումը, St. Antoineի խումբին դէմ։ Կը վստահինք որ մեր տղաքը պիտի յաջողին կրկին պատուաբեր արդիւնք մը ձեռք բերել, հակառակ որ Ֆրանսական մարզական թերթերը յաղթութիւնը St. Antoineի կը վերապա-հեն։

Ֆրանսացիներու յարձակողական գիծը աւելի արագ է եւ նշանակէտ շահող քան մերը, բայց պիտի կարողանան Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտպանողա-կանը անցնիլ։ Ամէն պարագայի մեր տղաքը պար-տաւոր են իրենց բոլոր կարելին ի գործ դնել ան-գամ մը եւս բարձր պահելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի համբաւը։— Վահան Շամլեան

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Գ.

Եսթերը մի վայրկեան կանգ առաւ երկրայու-թեան մէջ — յանկարծ այստեղ էլ Թուրքեր լի-նեն. սակայն այն հանգամանքը, որ ներսը լոյս չէր վառւում եւ խօսող չէր լսւում — համարձա-կութիւն տուեց նրան, եւ նա դուռը ծեծեց կա-մաց, այնպէս կամաց, որ գիշերապահներ, հարե-ւաններ չլսին, եւ մանաւանդ չները,որ կարող էին աղմուկ բարձրացնել եւ մատնել իրեն։ Թոյլ ծե-ծելու հետեւանքո՞վ արդեօք թէ ուրիշ մի այլ պատճառով՝ սկզբում ներսից ձայն չլսուեց։

Երկրորդ անգամ նա թակեց մի քիչ աւելի ու-ժեղ եւ այս անգամ մի նուաղ, վախլուկ ձայն հարցրեց.

— Ո՞վ է։

— Ես եմ,— ասաւ Եսթերը, կարծելով ձայ-նից պիտի ճանաչէին իրեն։

— Դու ո՞վ ես,— լսուեց բոպիկ ոտների մօ-տեցող ձայն։

Այս անգամ Եսթերն ուզեց աւելի պարզ լինել.

— Ես եմ, Եսթերը, Զաքարի հարսը։ Դուռը բաց արա, խնամի...

Եսթերն այստեղ միայն զգաց, որ իր ձայնը դողում էր եւ մարմինը սարսռում։ Լսեց, թէ ինչ-պէս ներսից մի ձեռ որոնում էր փակը ու չէր գտնում. վերջապէս գտաւ եւ, տնքալով, վերցրեց սողնակը։ Դուռը բացուեց մութ երախի նման եւ Եսթերն սեւս կուլ գնաց նրա մէջ։ Տագնապած տանտիրուհու չչուկով տուած հարցերին, թէ «ի՞նչ կայ», «ինչի՞ է եկել»,— Եսթերը չկարողա-ցաւ իսկոյն պատասխանել, նա կուրծքը բռնած, ծանր հեւալով կրկնում էր միայն,— «կ՚ասեմ, կ՚ասեմ»... Բայց երբ Գարան աղին վառեց մոմի կտորը եւ Եսթերն իր առջեւ տեսաւ Գարան աղու մի քիչ անհանգիստ, մի քիչ քնատ դէմքն ու վա-խից թարթուող աչքերը եւ նրա՝ անկողնում ար-թուն նստած ծեր ամուսնուն, այդ ուռած դէմքով անդամալոյծին, որ իր ասես բորբոքուած աչքերի հայեացքը սեւեռել էր ներս մտնողի վրայ,— Ես-թերը մի քիչ հաւաքեց իրեն, մանաւանդ տղա-մարդու, թէկուզ անդամալոյծ, որ իր ասես բոր-բոքուած աչքերի հայեացքը սեւեռել էր ներս մտնողի վրայ,— Եսթերը մի քիչ հաւաքեց իրեն, մանաւանդ տղամարդու, թէկուզ անդամալոյծ տղամարդու ներկայութիւնը սիրտ տուեց նրան եւ նա սկսեց պատմել գլխով անցածը։

Ամուսինները մինչեւ վերջն անխօս լսեցին նը-րան եւ ապա, երբ Եսթերը բոլորովին վերջացրեց, երկուսը միասին տնքացին.

— Էհ, ինչ որ է։ Աստուած խնայել է՝ սպա-նել չեն...

Այս խօսքերից եւ ամուսինների այն արտա-յայտութիւններից, որ ունենում էին նրանց դէմ-քերն ու աչքերը պատմութեան ընթացքում,—Ես-թերը նկատեց որ ծերունիները դժուարանում են հաւատալ, թէ նա կարողանար ազատուել տանող-ների ձեռից եւ փախչել։ Նա անհրաժեշտութիւն զգաց հաւատացնել նրանց, որ ինքը ճշմարտու-թիւն է ասում, բայց անյարմար համարեց նորից կրկնել ասածը։

«Չեն հաւատում — չհաւատան» ասաւ նա մտքում, մտնելով պառաւի մի կերպ պատրաս-տած անկողինը, մտածելով, թէ ինչ է բերելու վաղուան օրը։

Դ.

Այնուհետեւ կաղնուտում տիրեց նուաճուած գիւղի ծանր դրութիւնը, Թուրքերը տղամարդ-կանց տանում էին շարունակ աշխատանքների — դիրքեր փորելու կամ բեռներ կրելու, ջահել կա-նայք թաքնւում էին եւ երբեք լաւ, մաքուր զգեստներ չէին հագնում, ոմանք նոյնիսկ, տգեղ երեւալու համար, դիտմամբ կաղում էին, չատե-րը երեկոները ճրագ չէին վառում, հացը թխում էին գիշերները, ու բոլոր տներում միշտ խօսում էին զգոյշ, շշուկով, երեխաներն անգամ քիչ էին լաց լինում։ Ահից մարդիկ սակաւ էին հեռանում իրարից եւ, ինչպէս կենդանիները վտանգի ժա-մանակ խմբւում են մի տեղ, այնպէս էլ այն բոլոր մարդիկ, որ թշնամու գիւղը մտնելու առաջին օ-րը հաւաքուել էին իրար մօտ, մնում էին դարձեալ նոյն տեղերում։ Միակութիւնը սարսափեցնում էր. ով է իմանում ինչ կարող է պատահել...

Եսթերը, իր թաքնուելու հետեւեալ օրն իսկ Գարան աղուն խնդրեց, որ նա լուր «ղրկի» սկես-րոջն ու կեսրարին, որ չանհանգստանան, եւ իմա-նայ, թէ ե՞րբ կարող է վերադառնալ։

ՍՏ. ԶՕՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ Աշխատաւորական անդամներէն Լորտ Սթրապոլկի, յայտարարեց չորեքշաբթի օր որ Անգլիա չի կրնար մասնակցիլ Գերմանիոյ 682 գործարանները քանդելու «պերճանք»ին: Ամերիկացի ծերակուտական մը, Պրիճիս, որ այս պահուս Գերմանիա կը գտնուի, միեւնոյն միտքերը յայտնած է. «անտրամաբանական է քանդել այդ գործարանները երբ կարելի է ամերիկեան դրամագլուխով շահագործել զանոնք»:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Թուրքիոյ նախագահը՝ Ըսմէթ Ինէօնիւ մօտ օրէն Իրագ պիտի այցելէ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընկերային խնդիրներու յանձնախումբը միաձայնութեամբ որոշեց միջազգային հիմնադրամ մը ստեղծել Եւրոպայի եւ Ասիոյ 3ուկէս միլիոն սովահար երախաներուն օրական 300 գոլ աւելի սնունդ տալու համար՝ յառաջիկայ Նոյեմբերէն սկսեալ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ չորեքշաբթի օր վաւերացուց իտալական դաշնագիրը: Այդ Թուականէն սկսեալ, Երկոտասան կղզիները պաշտօնապէս կը փոխանցուին Յունաստանի:

ԻՆՉՊԷՍ ՀԱՂՈՐԴԱԾ ԷԻՆՔ մեր երէկուան Թիւով, Չիլիի կառավարութիւնը խզած էր իր յարաբերութիւնը Ռուսիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ հետ: Մոսկուայի կառավարութիւնը ետ կանչած է Սանթիակոյի իր դեսպանը: Ծորհրդային ձայնասփիւռը կ'ըսէ որ Չիլի այս քայլը առած է հպատակելով Ամերիկայի հրահանգներուն: Չեխոսլովաքիա ծանուցագիր մը պիտի ներկայացնէ՝ բողոքելու համար: Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակները կը նախատեսեն որ հարաւային Ամերիկայի բոլոր հանրապետութիւնները հետեւին Պրազիլիոյ եւ Չիլիի օրինակին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պուլկարիայէն Տիկին Վերժին Ցարութիւնեան (Խսկիշէհիրցի) կը փնտռէ իր մօրաքրոջ աղջիկը, Տիկին Հրանուշ Հաւաճեան: Ամուսնոյն անունը Ստեփան: Ֆրանսա կը գտնուէին պատերազմէն առաջ: Իմացնել Պ. Ստեփանեան Յակոբի, 1 Ave. Auguste Rodin, Meudon (S. et O.):

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ պատասխանութիւնը.— Կոստան Զարեան բանաստեղծութեան վրայ պատասխանութիւնը զոր Պ. Զօպանեան պիտի կատարէր անցեալ չաբաթ օր Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի Հայ Ուսանողական Տան մէջ եւ որ փոխադրական միջոցներու գործադուլին պատճառով յետաձգուեցաւ, տեղի պիտի ունենայ այս չաբաթ օր, 25 Հոկտեմբեր, ժամը 5ին, նոյն Տան մէջ (Պուլվար Ժուրտան, 57):

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ
ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ
Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը
Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանի Ցուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը: Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Պիւֆէ — Մուտքը 150 ֆր.

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Մարսէյլի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի փորձերը սկսած են: Նոր անդամները կը հրաւիրուին դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոյները, ժամը 7—8, Salle Mazenod եւ կամ կիրակի օրերը՝ Մայր եկեղեցի, Փրատօ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, չարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք: Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Հոկտեմբեր 31ի գիշերը, Սալ Քատէի մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ իր խումբերուն, Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

25 Հոկտեմբեր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ (Փարիզէն)

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին Ֆր. ընկերվարական կուսակցութենէն Տռոմի երեսփոխան Mr. CARTIER եւ Պուրկ լէ Վալանսի քաղաքապետը Mr. VACHER:

Պիտի երգէ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Լիոնէն եւ Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ Վալանսէն: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր սանուհիներէն, տոհմիկ տարազներով: Զանազան անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

●

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ մէջ, 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին:

Կը նախագահէ ընկեր ԽՈՐԷՆ ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ (Վալանսէն): Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ:

●

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս ընկերվարականներու ու «Նոր Սերունդի»:

26 Հոկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Իսիի Կապոյտ Խաչի «Խրիմեան» սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն ընկեր Սահակ Յովհաննէսեան իր երգչախումբով եւ ընկեր Բարսեղ Հապէշեան: Կ'արտասանեն Մուրատեան եղբայրներ, կ'երգեն Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Մանուէլ Խաչիկեան: Զանազան անակնկալներ:

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ
Ա Ր Թ Օ Պ Ե Ն Ո Ն
ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը.— Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Շրջ. վարչութեան, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Հրջ. կոմիտէի հովանաւորութեամբ, եւ իր 11 խումբերուն մասնակցութեամբ տեղի պիտի ունենայ 25 Հոկտեմբեր, 1947, չաբաթ երեկոյեան մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի սրահներուն մէջ: Մասնաւոր հրաւէրով Փարիզէն հրաւիրուած են բանախօսելու, ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կ. վարչութենէն, ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ: Փարիզէն յայտնի ժողովրդական երգչուհի Օր. Ա. ԱՒԱԳԵԱՆ կը մասնակցի գեղարուեստական բաժնին, ինչպէս նաեւ Ս. Լուի, Ս. Անի, Լէ Պ'Օլիվ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերը իրենց նուագախումբով, պարերով երգերով, արտասանութիւններով: Զանազան անակնկալներ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մաւրի [illegible]

25 Հոկտեմբեր, չաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին

Pleyel տան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի թաւ ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris: Տոմսերու գին եր 150, 100 եւ 75 ֆրանք:

Դիմել՝ Հրատ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65: Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69 Ճպալուեան 46 rue Richer, Pro. 25-46:

Կ Ա Ր Ե Ւ Ո Ր
ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հոկտեմբեր 31էն պիտի դադրեցնենք բոլոր այն բաժանորդներուն թերթերը, որոնք չեն պատասխանած իրենց ստացած հաշուեթուղթերուն:

Այս առթիւ կը յայտարարենք որ պէտք է մինչեւ այդ Թուականը փակուին բոլոր յետնեալ հաշիւները գիներու նոր փոփոխութեանց պատճառով:

Վերջին անգամ մըն ալ կը կրկնենք որ նկատի չեն առնուիր անվճար ծանուցումները, բացի ժողովի յայտարարութիւններէն: Վարչութիւն

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթ.էն, 26 Հոկտեմբեր կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 68 rue de Rébeval, իջնել մէթրօ Belleville:

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբը եւ Նոր Սերունդի Հրայր խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին ընկերվարականներու սրահը, 27 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, երկուշաբթի:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը Հոկ. 25ին, չաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի G. սրահը:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին: Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ Միութեան ժողովը տեղի կ'ունենայ երկուշաբթի, 27 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, 19 rue Caumartin, Studio Caumartin: Կարեւոր օրակարգ, Բ. կարաւանի մեկնումի առթիւ:

ՀԱՐ. ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ներգաղթի Համգամակից կեդր. Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է, Պօղոսեան եղբայրներէ (2000) ֆրանք, Այրի Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆի Ը. թիւը (Հոկտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:

Հատով կը ծախուին հայ գրատունները՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao:

«Ջալլի» օղին 40°

Ամէնէն անարատը եւ ամէնուն փնտռածը

Լիտր 400 ֆրանք

Կրնաք անմիջապէս ընել ձեր յանձնարարութիւնները

Ani ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

D. NARGUIZIAN, 62 Rue Rabelais, Lyon

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն: Դիմել «Յառաջ»ին:

ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ

Գրեց Վահան Հապէշեան

Տօքթ. փիլիսոփայութեան

Տպագրութիւն Կիպրոս: Գինը 4 շիլին կամ 100 ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն կանխիկ վճարումով եւ առաքման ծախքով:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Boulouseի եւ Lingerieի Տան մը համար կ'ուզուի շատ սահուն ֆրանսերէն խօսող օրիորդ մը կամ երիտասարդ կին մը իբրեւ ներկայացուցիչ: Ներկայանալ կէս օրէն վերջ ինքնութեան թուղթով եւ réferenceով, Rosine, 89 rue d'Aboukir, Paris (2):

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 374.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռ. 300 ֆր. Արտ. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 26 Octobre 1947 Կիրակի 26 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5172-Նոր շրջան թիւ 781 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ԿՈՄԻՏԱՍ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

Տարիներէ ի վեր կ'որոճամ.— Իրապէս ամբողջովին հայ ժողովուրդի՞ն կը պատկանին բոլոր այն երգերը, զորս Կոմիտաս տուաւ իբրեւ «հայ ժողովրդական երգ»:

Երաժշտութեան մասին պիտի չխօսիմ, որովհետեւ terra incognita է ինծի համար: Բայց ինչ որ պիտի ըսեմ «յաղագս բանին», կրնայ թելադրական ըլլալ նաեւ երաժշտութեան մասին՝ Եւրոպէի աշակերտներուն համար:

Առնենք Քէլէր ցօլէրը:

Հակառակ փեղջկական բառերուն ու ժողովրդական մոթիֆներուն՝ երգին տաղաչափական արուեստը կը մատնէ մտաւորական միջամտութիւն մը,— տողերուն մէջէն ինծի կը թուի թէ կը տեսնեմ համալսարանական չարաճճի երիտասարդի մը փախուստը չինական չորերով ու ժպիտով: Այս երգը աքանչելի օրինակ մըն է բացատրելու եւ ցուցադրելու համար տաղաչափական կանոններու հարստութիւն մը:

Կոմիտաս substitution մը կատարած չէ՞ արդեօք, համալսարանականին տեղ (ինքը) դնելով չինական մը,— համեստութեան խորարմատ մղումով մը, որուն չկրցաւ յաղթել երբեւիցէ, կամ հետեւելով միջնադարեան մեր տաղասաց վարդապետներուն, որոնք աւանդութիւն դարձուցած էին աշխարհիկ իրենց երգերուն հեղինակ տալ անծանօթ անուններ:

1929ին, երբ Զօմի դասարանին կը ներկայացնէի Կոմիտասի կեանքը, ուշադրութիւնս կը գրաւէր իր մէկ ոտանաւորը, քաղուած՝ աղջկան մը ալպոմէն: Այդ ոտանաւորին կշռոյթի եւ յանգի խաղերը որոշ նմանութիւններ ունէին Քէլէր ցօլէրի արուեստին հետ: Այն ժամանակ, այդ մէկ հատիկ ոտանաւորէն թելադրուած, Կոմիտասի մէջ տեսայ բանաստեղծը, արձանագրեցի եւ անցայ (Երկունք, 1929, Ցօմիս):

1939ին, բանաստեղծ Թ. Ազատեան Պոլսոյ մէջ փոքրիկ հատորով մը հրատարակեց Կոմիտասի բոլոր քերթուածները,— Քնարերգութիւններ: Այդ փնջիկին մէջ կան բազմաթիւ ոտանաւորներ, որոնք կը հաստատեն իրենց արենակցական կապը Քէլէր ցօլէրին հետ: Թ. Ազատեան եւս, յառաջաբանին մէջ, կ'ընդունի թէ «Կոմիտաս շատ հաւանաբար մտադրած էր գէթ մասամբ եղանակաւորել իր այս ինքնաստեղծ քնարերգութիւնները»: Եւ եթէ չխաւարէր իր միտքը, թերեւս նոր Քէլէր ցօլէրներ դուրս գային իր այդ ոտանաւորներուն տետրակէն:

Այս տեսակէտս, զոր կ'որոճամ տարիներէ ի վեր եւ բոլոր պրպտումներս վերջացնելէ ետքը՝ թերեւս կարենամ հրապարակ դնել աւելի լաւ պաշտպանուած, ամուր վկայութիւններով եւ համոզիչ օրինակներով, թող մնայ առ այժմ իբրեւ վարկած,— եւ անցնինք բանաստեղծ Կոմիտասի արուեստին, թէքնիքին:

Կոմիտասի բոլոր ոտանաւորները (մեծ մասը, դժբախտաբար անաւարտ(*), կը մնայ «սեւագրութիւն»՝ իր իսկ բառով) երաժշտութեան կ'երթան յանգի ճամբով,— տարօրինակ յանգ մըն է այդ, երբեմն ուղղահայեաց՝ որ կը կրկնուի հատածէ հատած (ներքին յանգի նոր ձեւ մը), ապահովաբար կշռոյթ տալու համար միայն, երբեմն զուգահեռական՝ յուզումը զարգացնելու համար գաղափարներու եւ պատկերներու լծորդութեամբ: Վերջին այս եղանակը կը յիշեցնէ եբրայ. բանաստեղծութեան գաղտնիքները, որոնց Կոմիտաս կը մօտենայ անշուշտ Սաղմոսներու թէքնիքին ճամբով,— արդարեւ, եբրայական տաղաչափութիւնը, տողերու առաջին վանկերուն ձայնական կրկնութեամբ նպաստելով երգիչներու յիշողութեան, ամէն մէկ տողի բովանդակած գաղափարը կամ պատկերը յետոյ կ'ընդլայնէ երբեմն թէզով մը, երբեմն անթիթէզով մը: Օրինակ՝ երկնքին պատկերը կ'ամբողջացնէ ծովին պատկերով, կամ գիշերուան պատկերը կը զօրացնէ ցերեկուան պատկերով: (Եբրայական բանաստեղծութեան մասին՝ տեսնել իմ ուսումնասիրութիւնս, աւելի ընդարձակ, Վէմ, Ա. թիւ):

Կոմիտաս, պատկերներու եւ ձայներու լծոր-

(*) Թ. Ազատեան լաւ որ հրատարակած է նաեւ այդ սեւագրութեանց, կատարուած անվերջանալի սրբագրութիւններով սարդի ոստայն դարձած ձեռագրին քլիշէն, որ կրնայ ծառայել օրինակ գրանանաչական եւ հոգեվերլուծական փորձի մը, ապագային:

ԿՈՄԻՏԱՍ

Վաստակաբեկ ժողովուրդի տրտունջը կայ քո երգում,
Կեանքի, սիրոյ յաւերժական շըշունջը կայ քո երգում:

Հորովելները թախծալուր, զընգոցն ու փայլը գերանդու,
Մեր լեռնային արշալոյսի զով շունչը կայ քո երգում:

Անմեղ ծիծաղը, որ աղի արտասունքով է ողողուած,
Մեր արնացող ծաղիկների վառ փունջը կայ քո երգում:

Չըկայ փըշեր առանց լուսնի, չկայ հնձուոր առանց եարի,
Սիրող սիրտի համար հանգիստ ու քուն չըկայ քո երգերում:

Պանդուխտների անդարձ ուղին, հարսի մորմոքը մենաւոր,
Անհաս անմար կարօտների մրմունջը կայ քո երգերում:

Դու տէնչութեան սիրոյ երգիչ, դու խորթ էիր հին աշխարհին,
Ոսկի գահերը հաստատող մի տուն չըկայ քո երգերում:

Դու հարազատ ես իմ ազատ մեծաքանքար ժողովուրդին,
Դարերի զանձը մեզ բերող կամուրջը կայ քո երգերում:

Աղբիւրի պէս կարկաչելով կ'երթաս դու ծովն ապագայի
Անմահական զարունն ես դու, աշուն չկայ քո երգում:

ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ

Ճիղկ մը մեծ երաժիշտին քերթուածներէն

Կռունկ

Շառա՜չ, շառա՜չ...
Սարէն հեղե՜ղ փըրթաւ,
Վազո՜ւմ է առաջ եւ շեշտակի.
Հողէն ծառեր ծամելով,
Հողէն քարեր քամելով.
Գետը լըցաւ ու գալարեց,
Սիրտը խցաւ ու պալարեց
Ցելա՜ւ, ցելա՜ւ...
Ամպէն արե՜ւն ելաւ,
Նազում է կանանչ ու հեշտակի,
Սարի խոցին ծըպտելով,
Ծառի ծոցին ծըպտելով,
Պաղառ գետին ջե՜ր բերելու,
Խաւար սըրտին սէ՜ր մէրելու:

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ համաժողովին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ Քանատայի գլխաւոր պատուիրակը՝ Իլսլէ ամբաստանեց Խորհ. կառավարութիւնը, մամուլը եւ ձայնասփիւռը որ սուտ լուրեր կը տարածեն Քանատայի մասին: »Այսպէսով Մոսկուան կ'աշխատի թշնամութիւն ստեղծել մեզի դէմ »:

դութեամբ, երբեմն այնպիսի գիւտեր կ'ընէ, որ կարծես ճափոնական հայ - քայներ կը յօրինէ,— ճափոն բանաստեղծներուն պէս միշտ բնութենէն առնելով իր յոյզերն ու երանգները: Եւ յաճախ այնքան գեղեցկօրէն կը կատարէ այդ զուգախաղերը, որ կ'ըսէք՝ Կոմիտաս տաղանդաւոր նկարիչ մըն է:

Կան նաեւ stéréotypique տարրեր, իր հիւանդութեան նախանշան:

Այս արագ տեսութեան իբրեւ վերջաբան՝ կ'ուզեմ ըսել թէ սխալ է պարզ Ֆոլքլորիստ կոչել Կոմիտասը,— Կուտինացի այս մեծ երաժիշտը բանաստեղծագործ ահարկու ուժ մըն էր, որ հայ ժողովուրդին հանճարէն կախարդուած, հայ ցեղային հարստութեանց հանդէպ խոր պաշտամունքով մը լեցուած, ի նշան համեստութեան՝ ուրացաւ ինչ որ իրն էր, զայն վերագրելու համար ժողովուրդին՝ որ զինք ծնած էր:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Եւրոպայի կացութիւնը շատ ծանր է կ'ըսէ նախագահ Թրումըն

Նախագահ Թրումըն յայտարարեց որ ամերիկեան խորհրդարանին նստաշրջանը պիտի սկսի յառաջիկայ Նոյեմբեր 17ին «որովհետեւ Եւրոպայի տնտեսական կացութիւնը ծանրակշիռ է եւ չենք կրնար մինչեւ Յունուար սպասել»: Խորհրդարանը իր օրակարգին վրայ պիտի ունենայ արտասահմանի երկիրներուն, մասնաւորաբար Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ, նիւթական անմիջական օգնութիւն հասցնելու խնդիրը: Ահաւասիկ Նախագահին յայտարարութեանց գլխաւոր մասերը.—

«Զարմանալի տխրալական է որ խորհրդարանը անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնէ կասեցնելու համար գիներու բարձրացումը որ դժուարութեանց կը մատնէ միլիոնաւոր ընտանիքներ մեր երկրին մէջ եւ կը սպառնայ Ամերիկայի բարգաւաճման եւ բարօրութեան:

Օրէնքներ պիտի քուէարկենք թղթադրամի արժեզրկումը եւ ապրուստի սղութիւնը արգիլելու համար: Եւրոպայի տնտեսական տագնապալի կացութիւնն ալ երկրորդ կարեւոր պատճառն է որուն համար խորհրդարանը պէտք է բացառիկ նիստ գումարէ: Կարգ մը երկիրներ, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, սպառած են իրենց ելմտական աղբիւրները եւ ի վիճակի չեն գնելու այն սննդեղէններն եւ հրանիւթերը որոնք կենսական են՝ եթէ իրենց ժողովուրդները պիտի ապրին յառաջիկայ ձմեռ: Ֆրանսա իր սեփական միջոցներով կրնայ իր պէտքերը գոհացնել մինչեւ Դեկտեմբեր: Իտալիա անմիջական օգնութեան պէտք ունի՝ տարին չլրացած: Հետեւաբար խորհրդարանը չի կրնար մինչեւ Յունուար սպասել»:

Նախագահ Թրումըն ուրբաթ օր ձայնասփիւռին վրայ խօսելով, յաւելուածական մանրամասնութիւններ տուաւ իր կառավարութեան ձեռք առնելիք միջոցներուն մասին: Ուաշինկթընի բրիտանական դեսպանը որ Լոնտոն հասաւ անցեալ հինգշաբթի, յայտնեց թէ «հաւանական չէ որ Անգլիա Մարշըլի ծրագիրէն օգտուի այս տարի»:

Վարչապետին յայտարարութիւնը

Վարչապետ Ռամատիէ հինգշաբթի օր հանդիպում մը ունենալով մամուլի ներկայացուցիչներուն հետ՝ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ օրուան տագնապին մասին: Պ. Ռամատիէ նախ ամբաստանեց համայնավարները որոնք կը քաջալերեն աշխատաւորներու օրավարձերու յաւելման պահանջը եւ կ'աշխատին քաղաքական շարժում մը ստեղծել բռնի միջոցներու դիմելու համար. այս ձեւով համայնավարները կը սպառնան երկրին տնտեսական կարգուսարքին ինչպէս նաեւ թղթադրամին կայունութեան: Խօսելով զօրավար տը Կոլի յաջողութեան մասին, վարչապետը դիտել տուաւ որ «ստեղծել «այդ տեսակ քաղաքական խառնակութիւն մը, կը նշանակէ յարձակում գործել հանրապետութեան վրայ: Կարելի չէ որեւէ քայլ առնել առանց ժողովուրդին հաւանութեան: Բոլոր խմբակցութեանց գործակցութիւնը անհրաժեշտ է բարեկարգումներ կատարելու համար: Կառավարութիւնը պիտի դիմագրաւէ բազմաթիւ դժուարութիւններ »:

Կուսակցական եւ քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ խամատիէի կառավարութիւնը չի կրնար երկար տեւել եւ նոր տագնապ մը տեղի պիտի ունենայ շուտով: Զօրավար տը Կոլի դիրքը շատ ուժեղ է, դիտել կը տրուի եւ ան է որ պիտի լուծէ տագնապը: Ներկայ կացութեան մէջ յատկանշական են հետեւեալ երեւոյթները— Ա.— Տը Կոլի խմբակցութիւնը — որ կազմուեցաւ վեց ամիս առաջ — երեսփոխան չունի խորհրդարանին մէջ, բայց իր հակակշիռին ենթարկուած է MRPի երեսփոխաններուն մեծ մասը, Բ.— MRP իր 170 երեսփոխաններով միակ խոշոր կուսակցութիւնն է որ կը պաշտպանէր Ռամատիէի կառավարութիւնը նախորդ նստաշրջանին. Գ.— Հետեւաբար ներկայ դահլիճին ճակատագիրը կախում ունի այդ կուսակցութեան քուէներէն:

Անգլիա նորէն կը կրճատէ բաժնեչափերը

Անգլիոյ տնտեսական նախարարը յայտարարեց խորհրդարանին մէջ թէ ժողովուրդին պարկանքներու պիտի ենթարկուի եւ կարգ մը սննդեղէններու բաժնեչափը պիտի կրճատուի: Իւրաքանչիւր Անգլիացի պիտի ստանայ օրական 2700 գոլ փոխանակ 2870ի, գետնախնձորի վաճառումը որ ազատ էր մինչեւ հիմա, բաժնեչափի պիտի ենթարկուի, շաքարը պիտի զեղչուի շաբաթական 8 ունկիի (ներկայիս 10), միսը՝ շաբաթական մէկ շիլին (այսինքն կէս լիպրա): Կառավարութիւնը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵՐՋԻՆ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ.Ի ԱՃԻՒՆԻՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Կոմիտաս Վարդապետի, Փարիզի մէջ տեղի ունեցած յուղարկաւորութեան չքեղ եւ համաժողովրդական հանդիսութիւնը, տակաւին չէ մոռցուած :

Տեղական եւ Սփիւռքի հայ մամուլը, ժամանակին սիւնակներ նուիրեց այդ առթիւ, պանծացնելով Մեծ Վարդապետին գործը եւ հայ երաժշտութեան անոր բերած անգնահատելի ծառայութիւնը։

Երջանիկ եղաւ Կոմիտաս, գոնէ մահուընէ ետքը՝ իր աճիւններուն մայրենի հողին մէջ ամփոփումովը, որուն չարժանացան շատ ուրիշ հայ արժէքաւոր դէմքերու անշնչացած մարմինները :

Հայրենադարձի 1936ի կարաւանը, եթէ իրեն հետ չտարաւ Հայաստան նիւթական հարստութիւն, սակայն ան տարաւ արժէքաւոր աւանդ մը՝ Կոմիտաս վարդապետի աճիւնը պարունակող դագաղը՝ հանգչեցնելու զայն մայրենի հողին մէջ :

Ողբացեալ Վարդապետը, որ իր կեանքը իր ժողովուրդին միայն նուիրած էր, զայն առաջնորդեց դէպի իրական հայրենիք, Հայաստան, ուրկէ եկած էր, աշխարհացրիւ հայութիւնը ոգեւորելու իր սքանչելի երգերով։ Անոր հոգեկան հայրենիքը կերտելու :

Մարսիլլիոյ քարափին ծածկին տակ դրուած էր դագաղը, պարզ փայտէ կրկնասնտուկի մէջ զետեղուած։ Դրուած էր բարձր քառոտանիի մը վրայ։ Մարսիլլիոյ հայութիւնը եռուզեռի մէջ էր այդ օրերուն, երբ իմացուեցաւ որ Կոմիտասի դագաղն ալ հայրենադարձներու կարաւանին կ'ընկերանայ։ Դիմում կատարուեցաւ ներգաղթի լիազօր Պ. Դ. Շահվէրտեանի մօտ, որ թոյլտուութիւն տանուէր եկեղեցւոյ մէջ կրօնական արարողութիւնով մը, վերջին պատիւ մըն ալ ընելու սիրելի վարդապետին։ Կարելի չեղաւ այդ փափաքը իրագործել : Միայն Քէօթահիոյ Հայրենակցական Միութիւնը յաջողեցաւ իր կողմէ ծաղկեպսակ մը ամրացնել՝ դագաղակիր սնտուկին վրայ, մինչեւ Հայաստան ուղեւորելու համար։ Միութեան կողմէ, նամակով մըն ալ խնդրուեցաւ յայտնի նկարիչ Փանոս Թէրլէմէզեանէն, որ հաճի ներկայացնել Քէօթահիոյ հայութիւնը, Երեւանի մէջ, Վարդապետին յուղարկաւորութեան :

Մարսիլլիոյ քարափին վրայ, հազարաւորներ տողանցք ըրին այդ անշունչ, դագաղակիր սնտուկին առջեւ։ Ամէն ոք կ'աշխատէր, տողիկ մը բան գրել այդ սնտուկին վրայ։ Բացի յատակէն՝ սնտուկին միւս մասերը ծածկուեցան քառեակներով, յարգանքի տողերով եւ ստորագրութիւններով :

Եւ այդ լաւծ քնարը պարունակող սնտուկը, իր հայրենակիցներուն ծաղկեպսակով զարդարուած ու հայ ժողովուրդի սրտաբուխ տողերով, ստորագրութիւններով նախշուած, վերելակով բարձրացաւ շոգենաւին գագաթը։

Հայրենակարօտ խումբերամ դիտողներ, իբրեւ յուղարկաւոր, յուզումով հետեւեցան այդ բարձրացող դագաղին :

Նաւը, ադնուաշուք պալատականի մը պէս, դանդաղօրէն կը բաժնուէր հողէն, կուրծքը դարձուցած դէպի հայրենի երկիր։ Իրեն կը հետեւէին հայրենաբաղձ ժողովուրդի մը կարօտալի նայուածքները :

Կոմիտաս, վերջին հրաժեշտը կուտար օտար հողին, քառորդ դար մը իր առաքելութիւնը կատարելէ եւ տառապանքի դառն բաժակը քամելէ ետք։ Կերթար հանգչելու իր մօր գրկին մէջ, տանելով իրեն հետ այդ մօր պանդուխտ զաւակները, «ահա ես եւ մանկունք քո»։

Նոյն այս ծովեզերքէն բերած էին զինքը Փարիզ։ Անոր դարտին դարման անելու։ Տարիներով տուայտեցաւ հիւանդանոցի չորս պատերուն ետին։ Լուռ եւ ինքնամփոփ։ Իր ո՞ր մեղքին համար։ Գաղտնիք աստուածային :

Իր անշնչացած մարմինը պիտի անցնէր այն քաղաքէն՝ Պոլսէն, ուր տարիներով դափնեզարդ կեանք մը ապրեցաւ Վարդապետը։ Ծափերու տարափով ողջունուեցաւ։ Հայ երգը հնչեցուց Բիւզանդացիներու այդ մայրաքաղաքին բեմերուն վրայ եւ Հայոց տաճարներուն մէջ։ Ամէն Հայու շրթունք, հաղորդուեցաւ հայրենի երգով : Հայաստանի հայ գեղջուկը եւ աշխատաւորը եկան հոն իրենց երգերով մկրտելու, օծելու եւ հայրենաբորբ հայութիւնը եւ կապելու զայն իր երկրին ու իր ժողովուրդին :

Ոչ ոք պիտի կրնար ընել Կոմիտասի ըրածը : Ոչ քարոզը, ոչ խրատն ու խօսքը։ Ան, երգովը հմայեց, կապեց ու տարաւ մեզ բոլորս դէպի աղբիւրը լոյսին ու յոյսին։ Դէպի երկիր հայրենի։

Նուազ շքեղ չեղաւ անոր ընդունելութիւնն ու թաղումը Հայաստանի, Երեւանի մէջ։ Նախարարներ, արուեստագէտներ եւ հազարաւոր աշխատաւորներ իրենց ուսերուն վրայ բարձած՝ տարին անոր աճիւնները հայ պանթէոնի մէջ հանգչեցնելու, «երախտագէտ՝ ազգը իր զաւկին»։

Իր դաշնաւորած երգերով տեղի ունեցաւ թաղումը որու միջոցին անձրեւն ալ վերէն կը շաղուէր երբ կ'երգէին «Անձրեւն եկաւ շաղալէն»ը : Ի՜նչ խորհրդաւոր զուգադիպութիւն...

Եւ հողը կ'իջնէր դագաղին վրայ, ծածկելով բոլորին աչքերէն Այն, որ տարիներով շրջեցաւ հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ, իր դիւթիչ երգերովը զարկ տալով եւ բարձրացնելով հոգին ու սիրտը՝ յուսալքուած հայութեան։ Բայց «ճառագայթը չի թաղուիր...»։

Մա՞հ է այս՝ թէ անմահութիւն։

Փարիզ

ԿԱՐՕ ՈՒՇԱԳԵԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍԻՆ

Մեր այսօրուան թերթին բոլոր յօդուածները պէտք է կրէին «Կոմիտասին» խորագիրը եւ նուիրուած ըլլային իր մահուան 12րդ տարեդարձին : Նոյնը ամէն տարի հոկտեմբեր 27ին։

1935ի աշնան, Փարիզի գաղութը ամբողջ երեք օր եկաւ համբուրել վարդապետին ձեռքը՝։ Այդ ձեռքը սառած էր ու անկենդան եւ հանգիստ էր իր վարդապետական զգեստին տակ։ Բայց մենք բոլորս կը տեսնէինք զայն մեր երեւակայութեամբ՝ կորովի, յարաշարժ, իմաստուն որ տարիներ շարունակ կրցաւ իր պարզ շարժումներով մագնիսացնել, ոչ միայն իր հարիւրաւոր աշակերտները, այլեւ հմայուած բազմութիւնները։

Գիտեմ որ վարդապետին գաճէ դիմակը պատրաստեցին այդ օրերուն։ Ինչո՞ւ չառին, սակայն, կաղապարը իր ձեռքին որպէսզի սերունդէ սերունդ ժառանգ մնար ան, ինչպէս սուրբի մը նշխարը։

Այդ ձեռքը իր գերմնական ուժով պիտի կընար քակել համբերուն ալ լեզուն ու երգել պիտի տար անոնց մեր գեղջուկ հոռովելները, մեր մեծասքանչ բարբառով օծուն :

Բանաստեղծը կ'ըսէ քիչ անդին .—

«Կեանքի, սիրոյ յաւերժական շըշունջը կայ քո երգում»։

Իսկ ի՞նչ ըսել իր մատներուն որոնց շարժումները յաւերժացուցին Գութանն ու Սիփանը, քաղցրիկ լեզուն ու Հայոց աշխարհի լեռները ու գետերը, դաշտերն ու ծաղիկները, ձորերն ու ծմակները, պտղատու ծիրաններով բեղմնաւոր, եւ Ալելուեաներով սաղմոսերգուած :

Ջուրը օրհնուած էր իր երգով, Ցորդանանը սրբացած ու Տէրը անգամ մը եւս ողորմած՝ Հայուն տառապանքին։

Կը բաւէր որ երգէր վարդապետը, կը բաւէր որ շարժէր իր աջը, մեր անմահ Կոմիտասը, եւ դուք ծունկի կուգայիք ակամայ, երեւակայական խորանի մը առջեւ, թերեւս զարմանալով թէ ինչո՞ւ չէին բացուիր արքայութեան դռները, ներս ընդունելու համար այն ժողովուրդը որ գիտէր իր Կոմիտասով հասնիլ երկինքի սահմաններուն։

✠ Փըթի Շանի թատրոնը նեղ էր հասնող բազմութիւնը պարփակելու այդ օրը։ Օթեակներուն մէջ բարձրաստիճան հիւրեր, գահաժառանգը հիացող մը Կոմիտասին արուեստին առաջին օթեակին մէջ, մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէր հայերէն երգերուն։ Վարդապետը համակ շարժում էր կարծես այդ պահուն, կը դողար մէկ աշակերտին վրայ, յօնքերը կը կիտէր անմիջապէս երբ սուզէր բացակայութիւն մը : Կ'ուզէր որ կատարեալ ըլլային խումբը, երգը, տպաւորութիւնը, ամէն բան։

Խումբը, մօտ 300 հոգի, լարուած ու քիչ մըն ալ յուզուած, կը սպասէր վարագոյրին բացուելուն ու վարդապետին ձեռքին։ «Հոռովել»ն էր առաջին երգը. մեներգողը Հայկ Սէմէրճեան թարմ եւ անուշ թենոր մը վճիտ ձայնով։ Երգը խելայեղ ծափերու տարափով մը վերջացաւ, առանց փոքր թերացումի մը։ Կը սպասէինք վարդապետին ուրախ արտայայտութեան եւ քաջալերական քանի մը բառերուն, խոշոր, հնչեղ ծիծաղով մը։

Բարկացած էր սակայն։ Բառ չարտասանեց, անցաւ դաշնակին առջեւ։ Իր անմահ «Մոկաց Միրզէն» փոխարինեց մեր զգացած սրտաբեկումը։

Ափսոս որ Շահմուրատեանը իր վերջին տարիներուն բառերն իսկ մոռցած էր իր այնքան սիրած երգին, երգ մը որ վարդապետին հետ, ինք միայն գիտէր երգել :

Վարդապետին բարկութեան պատճառը չկրցանք բացատրել այդ օրը, երբ խանդավառութիւնը անկարագրելի էր, շնորհաւորութիւններ այնքան ջերմ եւ յաջողութիւնը այնքան կատարեալ։

Պէտք եղաւ սպասել յաջորդ կիրակիին։ Ընդհ. փորձի օրուան երբ ամբողջ խումբը կը հաւաքուէր էսաեանի սրահը։ Բոլորը հոն էին արդէն, մեծ ու պզտիկ։ Վարդապետը գործի անցնելէ առաջ կանչեց մէջտեղ խումբէն երիտասարդ երգիչ մը եւ հանգիստ ձայնով մը հարցուց թէ ո՞ւր էր կիրակի օրը։ Տղան չկրցաւ պատասխանել, գլուխը ծռած կը սպասէր պատիժին։ Գիտէր իր յանցանքը... Մենք ալ գիտցանք արդէն։ Համերգը, գոնէ անգամ մը հեռուէն լսելու փորձութեան չէր կրցած դիմադրել, սպրդած էր Փըթի Շանի վերնայարկը լեցնող բազմութեան մէջ։ Ըսպգած էր անձկատելի անցնելու համար, գիտէր որ արգիլուած էր ըրածը, բայց ապահով էր որ պիտի չնկատուէր։ Վարդապետը առաջին երգէն վերջ երբ դարձեր էր ժողովուրդին շնորհակալութիւն յայտնելու, տեսած էր զինքը եւ խոժոռած։ Թէեւ ներուեցաւ իր «ոճիր»ը, բայց ինծի պէս ով գիտէ քանի հոգի շնորհակալ եղան իրեն, որ մի անգամ ընդ միշտ թաղեց մեր սիրտերուն խորը նման փորձութիւններ :

Իսկ ինք, ի՞նչպէս կը լսէր այն համանուագը զոր իր մատներով դուրս կը քաշէր հարիւրաւոր կոկորդներէ : Կը լսէ՞ր այդ ձայները, որոնք կը ձուլէր, կը դարբնէր իր արուեստագէտի հնոցին մէջ, իր հանճարին սալին վրայ։ Հոգին էր միայն փախուստ տուած իրմէ թերեւս օր մը, երթալ անկիւն մը կծկուելու եւ լսելու համար։ Ու դժբախտ այդ օրը ալ չէր վերադարձած իր կծկուած անկիւնէն :

Ց. Շ. Մ.

Պոլիսը, Ազատագրական պայքարի ընթացքին

Զ.

Յաջորդական յօդուածներով աշխատեցանք տալ էական մասերը (հայկական ակնոցով) զօրավար Քէմալ Քոչերի գրքին։ Մեր նպատակն էր, ընտրովի դրուագներով երեւան հանել Դաշնակիցներու մեղսակցութիւնն ու պատասխանատուութիւնը՝ Փոքր Ասիոյ աղէտին առնչութեամբ :

Բազմաթիւ իրարու նման պատմութիւններու մէջէն քաղեցինք նմոյշներ միայն։ Այլապէս կարելի էր երկարել շարքը մէկը միւսէն աւելի հիւթեղ դրուագներու, եւ այդ փաստէն հանել օգտակար գիտելիքներ՝ չափաւորելու համար մեր անսահման միամտութիւնը (քաղաքական հարցերու կապակցութեամբ ի հարկէ)։ Այսօր իսկ, եթէ կ'ուզէք, երբ մէկ ծայրայեղութենէն միւսը անցած ենք ազգովին։ Ներողութիւն, եթէ ակնարկը կը վիրաւորէ ուրիշներու «յառաջդիմական» եւ «Հայաստանասիրական» դիւրազգածութիւնը :

Գիտակցաբար զանց ըրինք նաեւ շահեկան այլ գլուխներ, կեդրոնանալու համար հիմնականին վրայ։ Բայց կ'արժէ քանի մը տող նուիրել Պոլսոյ Ազգ. Պաշտպանութեան (Մուստաֆաի Միլլիյէ) զինեալ ուժերուն, ցոյց տալու համար որ, Թուրքեր երեսուն տարի առաջ, «Դիմադրական Ճակատ» ստեղծած է շատ աւելի համադրական եւ կեդրոնացեալ ձեւով, քան Եւրոպան 1942—45 շրջանին։

Կարծուածէն աւելի հզօր եւ ծաւալուն կազմակերպութիւն մը եղած է ան։ «Միլլի» կեդրոնը յաջողած է, համեմատաբար կարճ ժամանակի մը ընթացքին, Պոլիսը օժտել 54 մասնաճիւղերով, եւ վաթսուն հազարնոց բանակով մը։ Այդ բանակը մարզուած է եւ սպառազինուած հրացանով, ձեռնառումբով, գնդացիրով եւ ... թնդանօթով։

Պոլիսը բաժնուած է զինուորական երեք մեծ կեդրոններու (Բերա, Սթանպուլ, Սկիւտար) : Իւրաքանչիւր շրջան շրջանակներու, եւ շրջանակներն ալ կէտերու, համապատասխան հրամանատարներով (խումբ, ջոկատ, վաշտ, գումարտակ, եւայլն)։

Անդարան, Պոլսոյ ճակատին վրայ դրած է հետեւեալ պարտականութիւնները.—

ա) Զօրավիգ ըլլալ Անատոլուի ազգ. շարժումին.

բ) Ազգ. բանակին հայթայթել զէնք, ռազմանիւթ եւ զինուորական պիտոյք.

գ) Պոլսոյ Թրքութիւնը պաշտպանել հաւանական յարձակման դէմ.

դ) Ապահովել անդորրութիւնը :

Եթէ վերոյիշեալ կէտերը մի առ մի քննութեան ենթարկենք, պիտի տեսնենք որ «Միլլի» կեդրոնը տառացի գործադրած է տրուած հրահանգը.— Այսպէս, յաջողած է Թուրք տարրին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կապել ազգ. շարժումին։ Օգտուիլ Դաշնակիցներու պառակտումէն, հակամարտ շահերէ եւ «բարձր բարեկամութիւններէ»՝ զէնք եւ ռազմանիւթ հայթայթելու համար Անատոլուի բանակին։ Հնազանդելով բարձրագոյն հրամանի մը, հրաժարած է զինեալ յարձակումէ, խափանարարութենէ, ամէն տեսակ գրգռութենէ, ցոյցերէ, եւայլն։ Յաճախ պատճառներ ունեցած են փոխ վրէժի դիմելու եւ կամ պատժական գործողութիւն կատարելու, բայց ետ կեցած՝ լիովին յարգած ըլլալու համար ընդհ. կեդրոնին հրամանը որ, անտարակոյս, քաղաքականութենէ մը կը բխէր։ Այս ընթացքով, առիթ չեն տուած դրաւման իշխանութեանց ճնշումին եւ պատժական տնօրինութեանց։ Այլ սպասած են քաղաքական կացութեան բնականոն զարգացման, համոզուած ըլլալով որ, օր մը պառակտումը անխուսափելի պիտի ըլլայ Համաձայնականներու

միջեւ: Թուրքը դարաւոր փորձառութիւնը ունէր այդ քաղաքականութեան եւ չէր սխալած(*):

Ցոյց տալու համար որ պատկան իշխանութիւնները որքան բծախնդիր եղած են անդորրութիւնը չխանգարելու իրենց տրամադրութեան, արտագրենք նմոյշ մը «յաղթական»ի օրերէն: Քէմալ պէյ ինքն է որ կը պատմէ:—

«Պոլիս տօնական օրեր կ'ապրէր: Արախճանութիւնները տեւեցին օրերով: Բայց անհրաժեշտ էր պահպանել անդորրութիւնը: Անգամ մը նոյնիսկ պոռթկումներ ալ տեղի ունեցան Բերայի մէջ: Ապակի կոտրող չարամիտներ խառնուած էին խաղաղ ցուցարարներու բազմութեան մէջ:

Յաջորդ օրը, Սուլթանահմէտ հրապարակին վրայ հաւաքուած բազմութիւնը դարձեալ դէպի Բերա ուղղուիլ ուզեց: Գրաւման ուժերը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էին: Աշխատեցայ, Պիլալին հետ միասին, հայրենասիրական այս ալիքը կասեցնել կամուրջին գլուխը: Այդ ցոյցին կազմակերպիչներուն եւ վարիչներուն ցոյց տուի պատկան իշխանութեան մը լիազօրագիրը: Անիկա բաւական եղաւ որ հազիւր հազարնոց այդ բազմութիւնը գոհանայ Պոլսոյ կողմը պտըտելով: Այդ օրէն ասդին ցոյցերուն ալ վերջ տրուեցաւ»:

Փակելու համար շարքը տանք յատկանշական նմոյշ մը եւս դաւադրութեան, Փոքր Ասիոյ աղէտին ամէնէն եղերական օրերէն, երբ Յունական բանակին հետ, քրիստոնեայ բնակչութիւնն ալ կը լքէր իր դարաւոր հողերն ու հարստութիւնը, «ընդհուր եւ ընդ սուր»:

Մուտանիոյ համաձայնութեան հիման վրայ Թրակիա անցած է Քէմալական ուժը հազարնոց բանակ մը: Սակայն այս բանակը արտօնուած չէր ծանր զէնքեր ունենալու, ինչպէս թնդանօթ, եւայլն: Թուրք ընդհ. հրամանատարութիւնը կ'ուզէ ամէն գնով զօրացնել այդ ուժը հրետանիով: Անզարա խնդիրը կը յայտնէ Պոլիս՝ Քէմալ պէյին (զօրավար). Քէմալ պէյ ալ իր բարեկամ Գալչիին: «Լա Ֆրանսէզ»ի հայածին տնօրէնը կ'ըսէ.—

«Անիկա լաւագոյն առիթն է ցոյց տալու, որ մենք մեր ուժն ու յանդգնութիւնը կ'առնենք ո՛չ թէ դրօշէն (Ֆրանսական), այլ մեր համոզումներէն»:

Եւ կը պատրաստեն ծրագիրը որ ահաւասիկ: Շոգենաւ մը (հակառակ Գալչիի պոռոտախօսութեան միշտ Ֆրանսական դրօշով) Պոլսէն ճամբորդ առնելով Իզմիր պիտի երթայ: Ճամբորդները պարպելէ վերջ, հարիւր թոն արմտիք բեռցած պիտի բանէ վերադարձի ճամբան, եւ Մարմարայի մէջ ընդհատելով ճամբորդութիւնը պիտի անցնի իր բուն նպատակին.— Պանտրմայի նաւահանգիստէն պիտի ստանայ թնդանօթաձիգ գումնդը եւ պիտի փոխադրէ Ռոտոսթօ:

Այս ծրագիրը կ'ենթարկեն Բանթիկեանի հաւանութեան եւ վաւերացման: Բանթիկեան կ'աւելցնէ.—

«Հետապնդուելիք ճամբան ապահով դարձնելու համար զրոյց պիտի տարածենք թէ՝ Զոնկուլտաքի եւ Ինէպոլուի միջեւ փոխադրութիւն տեղի պիտի ունենայ: Այսպէս ուշադրութիւնը պիտի կեդրոնանայ Սեւ Ծովու վրայ, եւ պահ մը հսկողութիւնը պիտի վերնայ Մարմարայէն:

Այդպէս ալ կ'ըլլայ: Շոգենաւը երկու երթեւեկ կը կատարէ Պանտրմայի եւ Ռոտոսթօյի միջեւ, բնականաբար գիշերները: Երկրորդ եւ վերջին գիշերը, «անծանօթ» տորմիղ մը իր լուսարձակներով կ'ողողէ շոգենաւը որ ետին կապած է նաեւ ձիով բեռնաւոր մաւունաներ: Յետոյ ուղղութիւնը կը փոխէ եւ կ'անհետանայ...:

Մուտանիոյ համաձայնութեան մելանը չէ չորցած տակաւին, եւ ո՛չ ալ դաւաճանօրէն լքուած եւ նահատակուած քրիստոնէութեան արիւնը ...

Եւ այս անանուն ոճիրը՝ յանուն պետական իմաստութեան, եւ կայսերական գերագոյն շահերու:

Ալ ինչո՞ւ զարմանալ որ Եւրոպան աւերակ է, կայսրութիւններ փլատակ եւ, ուրիշներու արիւնով ճարպ կապած մեծատուններ՝ մուրացիկ:

Անպատիժ ճիւաղնե՞ր,, ուրիշ աշխարհակալնե՞ր կան:

Բայց ո՞վ ըսաւ որ արդարութիւնը իր սուրը պատեան դրաւ:

(Վերջ)

Հ. ՎՌԱՄ

(*) Տեղին է հոս արձանագրել հանգուցեալ Մէքտօնըլտի Պոլիս այցելութեան պատմութիւնը, Միլլի շարժման ծաւալման շրջանին: Թուրքը սիրաշահելու քաղաքականութիւնը բնորոշող օրինակներէն մէկն է Անգլիոյ աշխատաւորական մեծամասնութեան պետին այդ քայլը: Զօրավարը իր տպաւորութիւնները կը յայտնէ հետեւեալ տողերով.—

«Պոլսոյ բանուորական կուսակցութիւնը մեծ ընդունելութիւն մը կազմակերպեց ի պատիւ Աշխատաւորական կուսակցութեան պետին: «Միտտաֆաի Միլլիյէ»ի եւ այս բարձր անձնաւորութեան միջեւ պաշտօնական շփում մը յարմար չէր նկատուած: Բայց, Արեւելեան շրջանակին մէջ (հաւանաբար Սէրքլը Տ'Օրիան ըսել կ'ուզէ) սարքուած մեծ ճաշկերոյթին, Հիւսէյին Ճահիտ եւ Ահմէտ Էմին պէյերու կողքին ներկայ եղան նաեւ Միլլի կեդրոնէն չորս հինգ հոգի: Ահմէտ Էմին թարգմանեց Մէքտօնըլտին ճառը որ շատ բարեկամական էր: Աշխատաւորական պետը յիշեցուց թէ՝ Թուրքերը իրենց գործը պիտի յաջողցնեն իրենց իսկ նախաձեռնութեամբ»:

ԳՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Յուշե՛ր յուշեր...

Մեծ եւ լուրջ մարդիկն ալ ունին իրենց տղայական կատակները:

Կոմիտաս վրդ. իր աշխատանքի սեղանին, եկեղեցւոյ մէջ կամ դասամիջոցին որքան լուրջ, այդքան ալ զուարթ ու կատակող էր իր հանգստի ժամերուն:

Օր մը, երկսեռ երգչախումբը, Եսայեան վարժարանի սրահը հաւաքուած իրեն կը սպասէր: Հեւրաթափ գլխուն քրտինքը սրբելէն ներս մտաւ վարդապետը: Դէմքէն ենթադրեցինք, որ զուարճալի բան մը անցած է գլուխը:

— Գիտէ՞ք տղաք, ինչ պատահեց: Երբ աճապարանքով անցնում էի Բերայէն, մի պառաւ թրքուհի ինձ նայեց եւ «փափա՛ս կեավուր» ըսելէն թքաւ գետինը: Ես, անմիջապէս կանգնեցի եւ սկսայ ռուսերէն բաներ մը ըսել, իբրեւ թէ բարկացած: Պառաւը վախեցաւ: Մի ոստիկան հասաւ մեր մօտ եւ «չէ՞ս տեսներ հանըմ, մարդը օտարական է, խնդի՞ր կ'ուզես հանել: Գնա ճամբադ» ըսելէն լաւ մը առակեց պառաւին: Ինձ էլ մխիթարելու համար աւելցուց «փափաս էֆէնտի, աֆ էտինիզ, ջահիլ տիր, իհթիյար տըր» (ներեցէք, տղէտ է, ծեր է):— Կոմիտաս վրդ. լաւ թրքերէն գիտէր:

Այս պատմութեան վրայ բոլորս մէկ խնդացինք եւ սկսանք կատակել: Բայց յանկարծ վրդ.ը լռեց եւ ըսաւ, (քէրթէնքէլէնե՛ր դասի ժամն է, սկսինք: Լռութիւն տիրեց սրահին մէջ:

★

Վարդապետին ծննդավայրէն ընտանիք մը եկած էր Պոլիս, համերգին ներկայ ըլլալու համար: Համերգի վերջաւորութեանը, սրահին դրան մօտ սպասեցին, տեսնելու եւ բարեւելու համար զինք: Երբ տեսաւ զանոնք «Օ՛ բարի էք եկեր, աս ինչպէ՞ս էք կրցած դուրս գալ ձեր քաղաքէն: Ձէ՞ք վախենար! ...» ըսելէն ընկերացաւ սոյն ընտանիքին: Աշակերտներ ու համերգի յանձնախումբի անդամները կը հետեւէին, Լանտօ մըն ալ վարձած էին ի պատիւ իրեն:

— Վարդապետ, կառքը ձեզի կը սպասէ, ըսի:

— Աստուած, էս ոտքերը ինչո՞ւ է տուած մեզի, ըսելէն շարունակեց ճամբան իր հայրենակիցներուն հետ խօսակցելէն:

Հետեւողները զարմացած կը հարցնէին թէ ովքե՞ր են ատոնք: Վարդապետին ազգականնե՞րն են արդեօք...

Երբ կը բաժնուէր իր հայրենակիցներէն, յանձնարարեց անոնց, օր մը իր տունը գալ սուրճ առնելու համար:

Քանի մը օր ետքը, առաջնորդեցի զիրենք վարդապետին տունը: Երբ մտանք իր աշխատասենեակը, ինք բացակայ էր: Մենք նստած, Փ. Թէրլէմէզեանի նկարները եւ պուչաւոր խոշոր դաշնակը դիտելէն կը խօսակցէինք իրարու հետ: Յանկարծ, դաշնակին ետեւէն դուրս պրծաւ վարդապետը, զուարթ քահ-քահով մը «Օ՛ բարո՛վ, բարով էք եկեր» ըսելէն:

Մեղի կ'ընկերանար Շաւարշ Քրիսեանին մայրը, երբ տեսաւ այս անակնկալ կատակը, քովէս կամացուկ մը «մեղա՛յ աս ի՜նչ պիծիմ վարդապետ է» ըսելէն, զարմացած կ'ըդիտէր զայն:

Որքա՜ն կ'ուզէք, այս տեսակ զուարթ մանրավէպեր Վարդապետին կեանքէն: Բայց այսօրուան համար կը բաւէ այսքան մը իբրեւ համտես:

— Կը վայելէ՞, սակայն, մահուան տարեդարձի առթիւ այս տեսակ կատակագրութիւն:

— Հապա ինչո՞ւ դագաղներու վրայ պսակ կը դնեն, գոյն-գոյն զուարթ ծաղիկներէ հիւսուած:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ կը հարցնէր օր մը իր հիւրանոցին մէջ բանաստեղծ Ա. Իսահակեանին որ երկու ձեռքերը աքուցած, բթամատերը կը դարձնէր անվերջ.— Աւետի՛ք, որ ձանձրանաս ինչ ես անելու: Իսահակեան անխօս բթամատերը հակառակ շարժումով մը միշտ շարունակելով դարձնել կը պատասխանէ.— Ա՛յ, այսպէս եմ անելու: Մրջիմին ու ճպուռին առակը չյիշեցի՞ք:

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Դ.

Բայց պառաւը յարմար մարդ չգտաւ ուղարկելու մտածելով որ այդպիսով կը մատնի իրեն, որ թաքցրել է «տարած մի հարսի», իսկ ինքը վախեցաւ գնալ. բայց երկրորդ թէ երրորդ օրը ինքը գնաց, Եսթերի պառաւ սկեսրոջը դուրս կանչեց խնձորենիների տակ եւ խորին գաղտնիք հաղորդողի պէս, յայտնեց յանձնարարութիւնը, պատմելով եւ այն բոլորը, ինչ պատմել էր Եսթերն իրեն: Պառաւ Զանին եւ ուրախացաւ եւ զարմացաւ այդ ամէնը լսելով, իսկ վերջում յայտնեց, թէ թող Եսթերը մնայ մի քանի օր էլ, մինչեւ «հանդարտի», որից յետոյ ինքը կը կանչի: Եւ այդ օրից Եսթերը ժամեր էր համրում իրենց տունը դառնալու, սպասում էր միայն յարմար ժամանակի: Միաժամանակ մտածում էր, թէ որքան կ'ուրախանան այժմ սկեսուրն ու կեսրարը, երբ իմանան, որ իրեն ոչինչ չի պատահել, որ կարողացել է փախչել ու անարատ մնալ:

Ու երբեմն նա մտքում ասում էր ինքն իրեն. «Այ կը զարմանան հա, եթէ բոլորը պատմեմ» ... Միեւնոյն ժամանակ նա ուրախ էր, որ չէր մեռել.— Որքան պիտի տխրէր մարդը՝ Արամը, եթէ ինքը մեռած լինէր: Գար տեսնէր՝ չկայ— խելքը կը թռցնէր խեղճը,— մտածում էր Եսթերը ամուսնու մասին մի օտարոտի սրտագին խանդաղատանքով, որ երբեք չէր զգացել. գուցէ այդ նրանից էր, որ նա իրեն զգում էր այնպէս, ինչպէս գերեզմանից ելած կամ մահից փախած, որ տեսնում է նորից արեւի լոյսը եւ աստծու աշխարհը:

Երբ մի շաբաթ յետոյ, Գարան աղուց իմանալով, որ անցուդարձը կանանց համար դարձել է անվտանգ եւ պառաւ սկեսուրից էլ լուր եկաւ թէ արի, Եսթերն անչափ ուրախացաւ, որ կարող է վերջապէս տեսնել իրայիններին:

— «Որքան կ'ուրախանայ»,— մտածում էր նա, ու այնպիսի կարօտ էր զգում, կարծես ամիսներով անջատուած էր նրանից:

— Գնանք, Ղարեն, գնանք:

Եւ պառաւ Գարանը, ապահովութեան համար, ուղեկցեց Եսթերին, որ ամբողջ ճանապարհին մտածում էր դարձեալ, թէ «մերոնք» որքան կը զարմանան իրեն տեսնելով եւ իր փախչելու պատմութիւնը լսելով:

Եւ, իրօք, տանը շատ զարմացան Եսթերին տեսնելով: Ինչպէս յարութիւն առած մի մեռել՝ նա ամէնքին աչքերեց կարծես, թէեւ լսել էին ողջ է եւ պահուած: Այդտեղ էին դարձեալ այն բոլոր մարդիկ, որ սկզբում հաւաքուած էին թոնրատանը, բացի կոյր աչուղից, որ գնացել էր, յայտնի չէ ուր: Սկզբում ոչ ոք չկարողացաւ խօսք ասել, եւ Եսթերին թուաց, որ բոլորը զարմացած են, թէ ինչպէս է կարողացել փախչել, ուստի եւ ժպտաց ու առաջ նետուեց ամէնից առաջ պառաւ Նանի վզով փարուելու: Բայց սկեսուրը, փոխանակ գիրկը նրան բանալու, խղճահարութեամբ թէ ցաւով նայեց նրան ու գլուխն իջեցրեց, աչքերը սրբելով: Եսթերն այդ խղճահարութեան արտայայտութիւնը նկատեց նաեւ միւսների դէմքին ու հայեացքների մէջ, եւ աւելի ժպտաց, զարմացաւ ու ժպտաց, ուրեմն ոչինչ չգիտե՞ն, որ ինքը փախել ազատուել է,— անցաւ նրա մտքով: Միթէ՞ Գարանը չի պատմել... եւ ցոյց տալու համար, որ նրանց խղճահարութիւնն անտեղի է — Եսթերն այս անգամ աւելի ժպտաց, ու ժպիտից նրա դէմքն այնքան ձգուեց, որ սպիտակ ատամները բացուեցին երկու շարքով:

Բայց տեսնելով բոլոր դէմքերը դարձեալ տխուր են — նա չկարողացաւ համբերել եւ հարցրեց.

— Բա չէ՞ք իմացել, որ փախել եմ... Բա Գարանը չասա՞ւ, որ գիշերը փախայ մտայ նրանց տունը: Ես ախր կէս ճանապարհից փախայ...

Ու նորից հրճուալից նայեց շուրջը եւ բոլորի դէմքին դարձեալ խղճահարութիւն ու մի տեսակ սառնութիւն նկատեց. նրան թուաց, որ իրեն չեն հաւատում: Լռում են — ուրեմն կասկածում են:

— Բա, փախայ, կրկնեց նա, եւ նորից սկսեց պատմել, թէ ինչպէս էր փախել, ինչպէս էր ընկել ցեխերի մէջ, ինչպէս էր Թուրքերի դուռը ծեծել՝ մինչեւ Գարանի տուն հասնելը: Նա պատմելով այդ ամէնը՝ դարձեալ ժպտում էր, յաղթանակ տանողի պէս, սպասելով հաւանութիւնների ու գովասանքի, ուրախութեան:

Բայց նրան լսում էին տխուր հառաչանքներով, երբեմն տարակոյսով ու կասկածով, իրար երեսի նայելով: Ոչ ոք կարծես չէր հաւատում, որ մի կին կարողանար փախչել տանողների ձեռից: Եւ երբ նա վերջացրեց՝ սկեսուրը տրտուեց ձեռը ծնկանը խփելով.

(16)

ՍՏ. ԶՕՐԵԱՆ

պիտի արգիլէ նոր բնակարաններու շինութիւնը առաջիկայ պակասին պատճառաւ: Հում նիւթերու ներածումը անգամ մը եւս պիտի կրճատուի՝ տոլար խնայելու համար: Նախարարը ազդարարեց նաեւ որ «եթէ շատ ծխենք, 1949ին ծխախոտ պիտի չունենանք»: «Եթէ մեզմէ ամէն մէկը բացառիկ ճիգ մը չընէ, 1948ի վերջը այնքան նուազած պիտի ըլլան մեր մթերքները որ կրնանք կորսնցնել մեր անկախութիւնը: Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան վրայ շատ յոյս մի դնէք»:

ԹԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻԼԻԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 200 համայնավարներ եւ արգիլեց համայնավարներու մասնակցութիւնը հրապարակային ցոյցերու:

ՀԵԼԼԷՆ ELAS կազմակերպութեան անդամներէն 24հոգի որոնք մահուան դատապարտուած էին, գնդակահարուեցան հինգշաբթի օր:

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ.— A դասակարգին շաքարի բաժնեչափը 750 կրամի պիտի բարձրանայ նոյեմբերին: E եւ J դասակարգերուն բաժնեչափը պիտի մնայ նոյնը — 1000 կրամ եւ 1500 կրամ:

ԱՆԳԼԻԱ Պաղեստինը պիտի պարպէ ամէնէն ուշը 1949ի մարտին եթէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը չյաջողի լուծել ներկայ վէճը: Փաքիստանի ընդհ. կառավարիչը Ճիննա, յայտարարեց որ իր կառավարութիւնը դէմ է Պաղեստինի բաժանման ծրագրին: Եթէ այդ երկիրը բաժնուի, բաւ ան, աննախընթաց աղէտ մը պիտի պատահի: Իսլամական աշխարհը պիտի ըմբոստանայ այդ տեսակ որոշումի մը դէմ զոր կարելի չէ արդարացնել պատմական, քաղաքական եւ բարոյական տեսակէտներով»:

ԱՀՌԵԼԻ ՀՐԴԵՀ մը պատահեցաւ Պոսթընի շրջակայքը (Ամերիկա) ուրբաթ իրիկուն: 3500 հոգի բոցերու գօտիով մը շրջապատուած են: Հրշէջ խումբը եւ եղերապահ նաւերը միջոցներ ձեռք առած են աղէտեալները ազատելու համար իրական պատուհասէ մը:

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ թերթերու գինը հինգ ֆրանքի պիտի բարձրանայ այսօրուընէ սկսեալ:

ԱՆԴՐ-ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Ապտուլլահ թագաւորը հրաւէր ստացած է Սպանիոյ մենատէր Ֆրանքոյէն՝ պաշտօնական այցելութիւն մը տալու յառաջիկայ գարնան:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ պիտի առաջարկէ խորհրդարանին մէկ միլիառ տոլար յատկացնել Եւրոպայի որպէսզի քայքայուած տնտեսութիւն ունեցող երկիրները «ոտքի վրայ մնան» մինչեւ Մարտ 31: Այս գումարէն Ֆրանսան պիտի ստանայ 357 միլիոն, Իտալիա՝ 285 միլիոն, Աւստրիա 20 միլիոն:

ԼՈՆՏՈՆԱԲՆԱԿ Պ. Ներսէս Կիւլպէնկեան Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին նուիրած է Րէօնթկէնեան ճառագայթի արդիական գործիք մը:

ՈՒՐԲԱԹ առտու երկաթուղիի արկած մը պատահեցաւ Լոնտոնի շրջակայքը: Մեռան 28 հոգի, վիրաւորուած են 150 անձեր:

ՃԱՇԱՐԱՆ ՏԱՄԱՍ. ՄԱՐՍԷՅԼ

Անոնք որ Մարսէյլ պտոյտի գալ կ'ուզեն կ'արժէ որ այցելեն

ՄՈՒՐԷՆ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

4 Traverse du Mont de Piété, Marseille
(Angle Rue d'Aix No. 1)

Ուր պիտի գտնեն ամէն ճաշակ գոհացնող Արեւելեան եւ ֆրանսական համեղ կերակուրներ, Միջերկրականի թարմ ձուկերը անպակաս են մեր մօտ: Անթերի սպասարկութիւն եւ մաքրութիւն: եւ դիւրամատչելի գին:

Մաքուր եւ օդասուն սենեակներ կրնամ ապահովել երէ կանուխէն հեռագրուի:

Tél. Colbert 41-92:

T. S. F.

Ջինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ պատրաստումներ, Փարիզ-արուարձաններէն ժամադրութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքոփներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, յուղարկաւորութեան եւ ձայնարձակներու գործածման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքը ունիք

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՑ Խ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Հոկտեմբեր 31ի գիշերը, Սալ Բատէի մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ մէջ, 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին:

Կը նախագահէ ընկեր ԽՈՐԷՆ ՄԻՒՐՄԷՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ (Վալանսէն): Մանրամասնութիւնք տեղւոյն վրայ:

●

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս ընկերվարականներու ու «Նոր Սերունդի»:

26 Հոկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Իսիի Կապոյտ Խաչի «Խրիմեան» սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն ընկեր Սահակ Ցովհաննէսեան իր երգչախումբով եւ ընկեր Բաբգէն Հայկէշեան:

Կ'արտասանեն Մուրատեան եղբայրներ, կ'երգեն Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Մանուէլ Խաչիկեան: Զանազան անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ
ԱՐԹՕ ՊԷՆՈՆ
ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին հետեւեալ սրահը.— Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պուլկարիայէն Տիկին Վերժին Ցարութիւնեան (Խսկիշէհիրցի) կը փնտռէ իր մօրաքրոջ աղջիկը, Տիկին Հրանուշ Հաւաճեան: Ամուսնոյն անունը Ստեփան: Ֆրանսա կը գտնուէին պատերազմէն առաջ: Իմացնել Պ. Ստեփանեան Ցակոբի, 1 Ave. Auguste Rodin, Meudon (S. et O.):

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ

Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Ցուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը: Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկէն: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Մարսէյլի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի փորձերը սկսած են: Նոր անդամները կը հրաւիրուին դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոյները, ժամը 7—8, Salle Mazenod եւ կամ կիրակի օրերը՝ Մայր եկեղեցի, Փրատօ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք: Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17. rue Damesme - 13e

ԿԱՐԵՒՈՐ
ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հոկտեմբեր 31էն պիտի դադրեցնենք բոլոր այն բաժանորդներուն թերթերը, որոնք չեն պատասխանած իրենց ստացած հաշուեթուղթերուն:

Այս առթիւ կը յայտարարենք որ պէտք է մինչեւ այդ թուականը փակուին բոլոր յետամնաց հաշիւները դրամներու նոր փոփոխութեանց պատճառով:

Վերջին անգամ մըն ալ կը կրկնենք որ նկատի չեն առնուիր անվճար ծանուցումները, բացի ժողովի յայտարարութիւններէն: Վարչութիւն

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Վռամեան ենթ.էն, 26 Հոկտեմբեր կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբը եւ Նոր Սերունդի Հրայր խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին ընկերվարականներու սրահը, 27 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, երկուշաբթի:

ՍԵՔԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին: Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ը. թիւը (հոկտ.)

Ձոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:

Հատով կը ծախուին հայ գրատուններու՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao:

«Ջաւլէ» օղին 40°

Ամէնէն անարատը եւ ամէնուն փնտռածը

Լիտր 400 ֆրանք

Կրնաք անմիջապէս ընել ձեր յանձնարարութիւնները

Ani ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
D. NARGUIZIAN, 62 Rue Rabelais, Lyon

ԿՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն: Դիմել «Յառաջ»ին:

ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ

Գրեց Վահան Հայկէշեան

Տօքթ. փիլիսոփայութեան

Տպագրութիւն Կիպրոս: Գինը 4 շիլին կամ 100 ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն կանխիկ վճարումով եւ առաքման ծախքով:

ԿՈՒԶՈՒԻ.— Boulouseի եւ Lingerieի Տան մը համար կ'ուզուի շատ սահուն ֆրանսերէն խօսող օրիորդ մը կամ երիտասարդ կին մը իբրեւ ներկայացուցիչ: Ներկայանալ կէս օրէ վերջ ինքնութեան թուղթով եւ réferenceով, Rosine, 89 rue d'Aboukir, Paris (2):

Անհնակարեւոր հասցէ մը
ԼՈՒՏԵՐ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆԻ

Աշխատանոցը բացուած է եւ կը ստանձնէ շէնքի նորոգութեան եւ զեղեցումներու ամէն կարգի աշխատանք վարպետներու ձեռքով: Նորոգութիւն աղօրքներու, արդուկներու եւ կազի վառարաններու: Բաղնեսենեակի եւ խոհանոցի նորոգութիւն եւ ապակիներու զետեղում: Դիմել՝ Entreprise Générale Etablissement LODER, 25 Route de Villejuif, L'Hay-les-Roses, Հեռաձայն Ita. 38-36: Autobus 186:

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով

BOLINE ALCALINE

ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին:

Կեդրոնատեղի, 47 Rue Lafayette, Paris (9)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռ. 300 ֆր. Արտ. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 28 Octobre 1947 Երեքշաբթի 28 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année Nº 5173-Նոր շրջանի թիւ 782 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐՍԸ ՎՐԱՑԻՆԵՐՈՒՆ?

Քիչ անդին կը հրատարակենք վրդովիչ լուր մը՝ քաղելով լոնտոնեան օրաթերթէ մը:

Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնաժողովին անցեալ շաբաթ օրուան նիստին մէջ երբ Խորհրդային Միութեան եւ Թուրքիոյ գլխաւոր պատուիրակները կծու խօսքեր կը փոխանակէին, Վիշինսքի յանկարծ յայտարարեց որ Կարսն ու Արտահանը վրացական հողեր են եւ պէտք է կցուին Վրաստանին:

Անակնկալ մը չէ այս ելոյթը մեզի համար: Բայց, դարձեալ, անհրաժեշտ նկատեցինք հեռաձայնով յարաբերութեան մէջ մտնել լուրը տեղեկացնող թերթին խմբագրութեան հետ եւ ստուգել լուրին վաւերականութիւնը:

1945ի Դեկտեմբեր 20ին էր որ երկու վրացի գիտնականներ, ականաւոր ակադեմականներ՝ Ս. Ճանաշիա եւ Ն. Բերձենիշվիլի Թիֆլիզի «Կոմունիստ» թերթին մէջ յօդուած մը ստորագրեցին, ապացուցանելու համար արդի Թուրքիոյ հիւսիսային արեւելեան հողամասերուն կազմական միութիւնը Վրաստանի հետ:

Բնականաբար այդ յօդուածին կ'ընկերանար Մոսկուայի կառավարութեան օրհնութիւնը, թէեւ ուզեցինք երկու գիտնականներուն վառ երեւակայութեան վերագրել խնդրոյ առարկայ նահանգներուն — մասնաւորաբար Կարսի — վրացական ըլլալու պահանջը:

Երկու տարի վերջ, ահաւասիկ, Մոսկուայի պատասխանատու դէմքերէն մէկն է որ հրապարակաւ կը յայտարարէ թէ այդ շրջանները կը պատկանին Վրացիներուն:

Ուրեմն անակնկալի մը առջեւ չէ որ կը գտնուինք:

Յիշէ՞նք վերջին երկու տարուան անցուդարձերը՝ յիշողութիւնները թարմացնելու համար:

Խորհրդային Միութիւնը մերժեց վերանորոգել ռուսեւթուրք բարեկամական դաշնագիրը 1945ի մարտին: Այդ օրերուն էր որ առաջին անգամ ըլլալով լսեցինք թէ Մոսկուա պահանջած է Կարսի եւ Արտահանի վերադարձը:

1945ի Մայիսին Ամերիկայի Հայ Դատի Յանձնախումբը Ս. Ֆրանչիսքոյի խորհրդաժողովին կը ներկայացնէր յուշագիր մը պահանջելով Ուիլսընեան նահանգներուն վերադարձը խորհրդային Հայաստանին:

Երեք ամիս վերջ, Էջմիածնի կաթողիկոսն էր որ աղերսագիր մը կ'ուղարկէր Փոցտամի խորհրդաժողովին պահանջելու համար որ հայ ժողովուրդին վերադարձուին իր պատմական հողերը:

Այդ օրերէն ասդին, Սփիւռքի հայութիւնը, առանց հատուածական խտրութեան, աշխատանքի լծուեցաւ պահանջելու համար որ պետութիւնները յարգեն իրենց խոստումները եւ իրականացնեն հայ ժողովուրդին բաղձանքները:

Ո՛չ մէկ առարկութիւն Մոսկուայէն:

Ընդհակառակն, անուղղակի քաջալերութիւն կաթողիկոսին եւ արտասահմանի հայութեան որպէսզի չարունակեն աղմուկ յարուցանել մամուլին մէջ թէ Միջազգային խորհրդաժողովներէն ներս:

Անցեալ տարի, երբ սկսաւ ներգաղթի ծրագրին գործադրութիւնը, ծայր տուաւ անսահման խանդավառութիւն մը մեր ժողովուրդին բոլոր խաւերուն մէջ:

Չափազանց լաւատես, յոյս ունէինք որ ներգաղթին պիտի յաջորդէր Ներկայ Հայաստանի հողերուն ընդարձակումը դէպի արեւմուտք:

Պիտի ստանայինք, առնուազն, Կարսն ու Արտահանի մէկ մասը:

Վիշինսքիի պաշտօնական յայտարարութիւնը կը չքացնէ մեր ակնկալութիւնները, նոյնիսկ այդ երկու նահանգներուն մասին:

Մեր մանրանկար հայրենիքէն դուրս կը մնան արդէն Ղարաբաղը, Գանձակը, Ախալցխան ու Նախիջեւանը մօտաւորապէս 17.000 քառ. քիլոմեթր հող:

Եթէ Կարսն ալ տրուի մեր դրացիներուն, կրնանք երեւակայել թէ Մոսկուան ինչ կարգադրութիւններ կրնայ ընել, վաղը, մեր մնացեալ հողերուն համար, եթէ, հրաշիւք իմն, պետութիւնները հաւանին Խորհր. Միութեան վերադարձնել զանոնք:

Ջենք գիտեր թէ Հայաստանասէրներու խառնիճաղանճը ինչ «լուսաբանութիւններ» պիտի տայ Վիշինսկիի այս անորակելի ելոյթին մասին:

Բայց մենք համոզուած ենք որ Մոսկուայի կառավարութիւնը հազիւ թէ կը հետաքրքրուի մեր հողային պահանջներով, քանի որ վերջին քսանըհինգ տարուան մէջ ոչ մէկ դրական քայլ առաւ նուազագոյն չափով իսկ գոհացնելու մեր բաղձանքները:

Վիշինսկիի յայտարարութիւնը խիստ վրդովիչ է եւ վնասակար մեր շահերուն:

Պիտի մաղթէինք որ գոնէ ներգաղթը կէս ճամբան չմնար, ցնոր անօրինութիւն:

Ժ.

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ, «Յառաջ»ը եւս պիտի ծախուի ձեռքէ 5 ֆրանքի, ինչպէս Փարիզի բոլոր թերթերը՝ համաձայն Մամուլի Տեսչութեան Հոկտեմբեր 24ի որոշումին:

Մեր թերթին բաժանորդներն ալ կը կրեն հետեւեալ փոփոխութիւնները.—

Ֆրանսա եւ գաղթավայրեր

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ — վեցամսեայ 650 Ֆր. տարեկան 1200 Ֆրանք:

Արտասահման

Տարեկան 3 անգլ. ոսկի կամ 15 տոլար:

Կը խնդրուի բոլոր առկախ հաշիւները փակել, մինչեւ Նոյեմբեր 15 նախորդ սակագինով: Այդ թուականէն ետք ամէն բաժանորդին կը վճարուի նոր սակագինով:

Այս առթիւ անգամ մըն ալ կը յայտարարենք որ, հակառակ մեր բարի կամեցողութեան, բոլոր ծանուցումները պէտք է վճարուին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԶՕՐԱՎԱՐ Այզընհաուըր յայտարարեց շաբաթ օր թէ «կ'ապրինք այն տեսակ ատեն մը երբ ուժը եւ անոր գործածութեան սպառնալիքը շատ կը դժուարացնեն — կարգ մը շրջաններու մէջ նոյնիսկ անկարելի կը դարձնեն — խաղաղութիւնը իրագործելու մեր երազը: Հետեւաբար Ամերիկան պէտք է այնպիսի ուժ մը ունենայ որ համոզէ արտաքին աշխարհին թէ ոչ ոք պիտի կրնայ յաղթահարել ժողովրդավարութեան այս անառիկերդին: Պատմութեան անկիւնադարձին ենք»:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակէն շաբաթ օր վա- [illegible] ներ: Մինչեւ [illegible] 876 հոգի,, մեռած են 446 հիւանդ- մեռած են 4196 հոգի: Եւրոպական [illegible] — երկիրներ արդէն սկսած են նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնել: Յունաստան նոյեմբեր մէկէն սկսեալ պիտի արգիլէ ծովային եւ օդային ամէն յարաբերութիւն Եգիպտոսի հետ: Ֆրանսական իշխանութիւնները պիտի քննեն Իտալիայէն եկող ճամբորդները: Անգլիոյ առողջապահական իշխանութիւններն ալ իրենց կարգին զգուշութիւններ ձեռք պիտի առնեն:

Կիրակի օր 496 մահեր պատահեցան, վարակուած են 880 հոգի, սեպտ. 23էն ի վեր մեռած են 5501 հիւանդներ, վարակուողներուն ընդհանուր թիւն է 12.205:

ՀՐԷԱԿԱՆ «Իրկուն» ահաբեկչական կազմակերպութիւնը յայտարարեց շաբաթ օր թէ զէնքի ուժով պիտի կռուի hականա ընկերակցութեան դէմ եթէ այս վերջինը շարունակէ իր ոճիրները: Այս սպառնալիքին շարժառիթն է երկու իրկունականներու սպանութիւնը Թել Ավիվի մէջ անցեալ շաբթու:

ՔԷՆԹՐՊՐԻԻ դահերէցը, Տօքթ. Հիւլէթ Ճանսըն (որ 1945ին Հայաստան գնաց) վերջերս այցելեց Եուկոսլաւիա: Լոնտոն վերադարձին ըրած է հետեւեալ յայտարարութիւնները.— Կրօնքը ազատ է Եուկոսլաւիոյ մէջ: Կառավարութիւնը ոստիկանական չէ ինչպէս կ'ենթադրուի: Արեւելեան Եւրոպայի երկիրները կ'ուզեն բարեկամական կապեր հաստատել Արեւմուտքի հետ: Շատ աղքատ են. մեքենայ չունին եւ ստիպուած են Ռուսիոյ յարիլ: Ամերիկան կրնայ իրեն բարեկամ ընել Եուկոսլաւիան՝ 2000 բեռնակառք տալով»:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ վերջին մարդահամարին, Աւստրալիոյ բնակչութիւնն է 7.580.820:

«Կարս եւ Արտահանը վրացական են եւ պէտք է Վրաստանի կցուին» կը յայտարարէ Վիշինսքի

Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնախումբին Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրուան նիստերուն մէջ Խորհրդային Միութեան եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները բախումներ ունեցան:

Ուրբաթ օր Սելիմ Սարփար բողոքեց որ «Խորհրդային Միութիւնը թշնամական քարոզչութիւն կը կատարէ եւ կը դրդէ թուրք ժողովուրդը իր սեփական կառավարութեան դէմ»: Թուրքիոյ պատուիրակը այս բողոքը ներկայացուց ի պատասխան Վիշինսքիի նախորդ օրուան յայտարարութեան թէ «Ամերիկա, Յունաստան եւ Թուրքիա պատերազմ կը պատրաստեն Ռուսիոյ դէմ»: Ահաւասիկ Սարփարի յայտարարութիւնները.— Յանուն թուրք ժողովուրդին կուգամ Միացեալ Ազգերու բողոքել խորհրդային մամուլին եւ ձայնասփիւռին դէմ: Կը բողոքեմ որ Մոսկուայի կառավարութիւնը կը փորձէ իր ժողովուրդը մեզի դէմ հանել, կը բողոքեմ Մոսկուայի կառավարութեան հողերանական յարձակողականին դէմ, կը բողոքեմ որ Մոսկուայի կառավարութիւնը կը միջամտէ մեր ներքին գործերուն: Ուրեմն կը խնդրեմ որ Միացեալ Ազգերը ընթացք չտան այն բանաձեւին որ կ'առաջարկէ պատերազմ ստեղծելու ամբաստանութեամբ դատապարտել կարգ մը երկիրներ»:

Ուկրայնայի ներկայացուցիչը, Մանուիլսկի, պաշտպան կանգնելով Մոսկուայի բանաձեւին, յիշեց Ամերիկայի նախորդ փոխ նախագահ Հէնրի Ուալըսի այն յայտարարութիւնը թէ «Միացեալ Նահանգներու պաշտպանութեան նախարարը, Ճէյմս Ֆորէսթըլ վտանգաւոր մէկն է եւ սպառնալիք մը խաղաղութեան դէմ»:

Դրամատիրութիւնն է որ պատերազմ կը ստեղծէ, ըստ Մանուիլսկիի: Յետոյ, խօսքը ուղղելով թուրք պատուիրակին, շարունակեց — «Ձեր յայտարարութիւններով կը փորձէք շփոթութիւն ստեղծել»: Դառնալով Ամերիկայի գլխաւոր պատուիրակին (Ուորըն Օսթին), Մանուիլսկի հարցուց — «Ինչու համար պատերազմ ուզողները ազատօրէն քարոզչութիւն կը կատարեն Ամերիկայի մէջ, իսկ ազատութեան բարեկամները հալածանքի կ'ենթարկուին»: Պատասխանը տուաւ Նոր Զելանտայի ներկայացուցիչը — Մոսկուայի կառավարութիւնը «պատերազմ կ'ուզէք» կը յայտարարէ բոլոր անոնց որոնք կ'ընդդիմանան իր քաղաքականութեան»:

պատուիր[illegible] նիստին մէջ ռուս եւ թուրք վէճը:: Վիշինսքի ամբաստան[illegible] բանա- Գերմանիոյ օգնութեան կ'ապաւինէր՝ հողեր գրաւելու համար: Իբրեւ ապացոյց այդ քաղաքականութեան, Վիշինսքի յիշեց Էնկիւրիի նախկին դեսպան Ֆոն Փափէնի տեղեկագիրները որոնք գրաւուեցան յաղթանակէն ետք: Այդ տեղեկագիրներէն մէկուն մէջ կայ վարչապետ Սարաճօղլուի այն յայտարարութիւնը թէ «Ռուսիոյ ջախջախումը Թուրքիոյ դարաւոր երազն է»:

Թուրք պատուիրակը, իր կարգին, ամբաստանեց Ռուսիան որ «Գերմանիայէն օժանդակութիւն կը սպասէր Կարսն ու Արտահանը կցելու համար»:

Վիշինսքի պատասխանեց թէ իր կառավարութիւնը երբեք օգնութիւն չէ ուզած Գերմանիայէն եւ աւելցուց — խնդրոյ առարկայ այդ երկու նահանգները վրացական են եւ պէտք է կցուին Վրաստանին»:

Ֆրանսայի ներքին տագնապը

Համեմատականի մնացած շրջաններու կիրակի օրուան ընտրութեանց մէջ կորսնցուցին համայնավարները: Զօրավար տը Կոլ կիրակի օր հետեւեալ պահանջները ներկայացուց.—

Ա.— Անմիջապէս լուծել խորհրդարանը:

Բ.— Նոր ընտրութեանց ձեռնարկել:

Գ.— Վերաքննել Սահմանադրութիւնը:

Յետպատերազմեան Ֆրանսայի համար ներկայ շաբաթը պիտի ըլլայ ճակատագրական: Կիրակի օր տեղի ունեցան համեմատականի մնացած թաղապետական ընտրութիւնները: Երէկ երկաթուղիի պաշտօնեաներու արհեստակցական միութիւնը կարեւոր ժողով մը ունեցաւ՝ սպառնալով գործադուլ հռչակել եթէ մերժուի օրավարձերու հարիւրին 11 յաւելումի պահանջը: Այսօր խորհրդարանը կը գումարուի: Վարչապետ Ռամատիէ պիտի ներկայացնէ իր քաղաքական նոր ուղեգիծը եւ վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ: Հինգշաբթի օր խորհրդարանը պիտի քուէարկէ, Շաբթուան ընթացքին զօրավար տը Կոլ պիտի խօսի շատ կարեւոր ճառ մը՝ պարզելու համար իր խմբակցութեան քաղաքականութիւնը:

Թղթատարութեան պաշտօնեաներն ալ ժողով

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մխիթարի կանթեղը

Վերամուտ: Ընտանի բառ մը դպրոցականներուն համար: Ապագայ ինչ ծրագիրներ ու ակնկալութիւններ են կապուած այդ բառին հետ, համաձայն աշակերտներու ընդունակութեանց ու նաեւ ընտանիքի նիւթական կարողութիւններուն: Որովհետեւ, աւաղ, իր բախտորոշ դերը կը կատարէ տակաւին այդ անարգ մետաղը՝ կրթական ասպարէզին մէջ անգամ, ու կը խորտակէ լուսաթռիչ եւ յորդահոսան երազներ:

Բացի Մայր Հայրենիքէն, ուր աշակերտութիւնը կը հետեւի միակերպ ու ծրագրուած ուսումի, կը սնանի իբրեւ հայ ու կը դաստիարակուի նոյն ոգիով (անկախ վարդապետական իմաստակութիւններէ): Արտասահմանի մեր տղաքը կը մեծնան դժբախտաբար իբրեւ աշխարհաքաղաքացիներ: Այս վիճակը կը տեւէ այն չարաբաստիկ թուականէն ի վեր, երբ իւրաքանչիւրս հեռանալով մեր պապենական տուներէն՝ նետուեցանք օտար հիւրընկալ, բայց կլանող ու անզիջող ափերուն վրայ:

Դէպի Հայրենիք վերադարձի շարունակութիւնը կազդուրիչ երեւոյթ մըն է անշուշտ, բայց վէրքը կը մնայ նոյնը իր խորութեամբ, որքան ատեն որ ստուար բազմութիւններ կը մնան տակաւին Սփիւռքի մէջ: Ու մենք ստիպուած ենք, ահա, տարիներէ ի վեր, հաստատել հայերէնի եւ ազգ. պատմութեան դասեր՝ սովորական դասաժամերէն դուրս: Զանազան կազմակերպութիւններ հայապահպանումի գովելի նախանձախնդրութեամբ մը կը կատարեն այդ վսեմ պարտականութիւնը, իրենց միջոցներուն ներած չափով, մինչ նախանձախնդիր սերունդին փրկութեանը: Անբաւարար միջոցներ սակայն, երբ նուիրուած ուսուցիչներու եւ ուսուցչուհիներու կողքին՝ թերուս վարժապետներ ու տգեղ հակառակութիւններ, կը ջլատեն այդ ուղղութեամբ կատարուած ձեռնարկները:

Այս տխուր իրականութեան առջեւ կը ցցուի, լուսաւոր փարոսի մը նման, Մխիթարեան Հայրերու Սեւրի Մուրատեան վարժարանը, որ հաշտութենէն ի վեր երկրորդ տարին ըլլալով՝ բացած է իր դուռները: Անվերջ դիմումներ Ֆրանսայի զանազան քաղաքներէն, անգամ հեռաւոր երկիրներէն: Թիւ մը աշակերտներու որ իր լրումին է հասած —աւելի քան հարիւր— եւ տնօրէնութիւնը ստիպուած է մերժել նոր դիմումներ՝ տեղի չգոյութեան պատճառով:

Աւելորդ ու անտեղի պիտի ըլլար գովքը հիւսել — պիտի վիրաւորուէր վարդապետներու համեստութիւնը — երանաշնորհ Մխիթար եղող այս [illegible]: Հայ ժողովուրդը կը գնահատէ ու կը քաջալերէ իրենց դարաւոր կրթական վաստակը, սկսելով Վենետիկէն, Պոլսէն ու Սուրիայէն՝ մինչեւ հեռաւոր գաղութները:

Սեւրի խաղաղ ու օդասուն վայրին մէջ հաստատուած կրթական այս վառարանը որ, զերծ մնացած չէր պատերազմի քանդումներէն, բոլորովին վերանորոգուած է արդէն: Ունի բարձրահայեաց դիրք, շրջապատուած պարտէզներով ու անտառներով: Ննջարանները ու դասարանները ընդարձակ ու լուսաւէտ՝ արդիական բոլոր յարմարութիւններով: Երազելի վայր մը ուսումնատենչ երիտասարդութեան համար: Դարբնոց մը ուր բուռ մը վարդապետներ՝ համակ եռանդ ու գորով, գործակից ունենալով օտար մասնագէտ ուսուցիչներ, ապագայ Հայը կը կերտեն, իրենց հայրական յորդորներով եւ բարոյալից դասախօսութիւններով:

Հաճոյքով ու յուզումով կը դիտեմ ծնողները, որոնք վարժարան կեցած են իրենց զաւակներուն այցելութեան: Ու կը վերյիշեմ Մեծ Եղեռնը, երբ հայութեան ծիլն ու ծաղիկը խամրեցաւ Միջագետքի կիզիչ անապատներուն մէջ՝ բարբարոս ժողովուրդի մը կողմէ: Արեան ճապաղիքներէն վերապրող եւ կեանքի բոլոր դառնութիւնները ճաշակող նախկին այդ խլեակներն են, որ հիմա, հասուն մարդիկ, ընտանիքի եւ զաւակներու տէր, կը մտաբերեն անցեալի իրենց տխուր մանկութիւնը եւ հայկական նախանձախնդրութենէ մղուած, ճիգ մը կ՚ընեն որպէսզի իրենց զաւակները գոնէ օգտուին ուսման բարիքներէն եւ դառնան իսկական Հայեր: Արդարեւ բախտաւոր է մեր նոր սերունդը: Իրենց կը մնայ օգտուիլ պատեհութենէն:

Ու տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը, Մուրատեան վարժարանը կը գտնուի քանի մը հարիւր մեթր միայն Սեւրի այն պատմական պալատէն, ուր ստորագրուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան ճանաչման համբաւաւոր դաշնագիրը՝ անզուգական Ահարոնեանի ձեռքով:

Մուրատեան եւ նման վարժարաններու ապագայ սաներուն գերագոյն պարտականութիւնն է՝ կորզել այդ դաշնագրով նուիրագործուած ու յետոյ դրժուած հայկական անկապտելի իրաւունքները:

ԽԹԱՆ

«ՄՇԵՑԻ ՄՇԱԿ»

Արհեստով քարակոփ - որմնադիր ըլլալով, Տիարպէքիր, ես ալ կը յաճախէի որմնադիրներու սրճարանը որ ծանօթ էր «Թաշճըլար քահվէսի» անունով:

Հոն առաջին անգամ տեսայ աթոռ մը որ անսովոր մեծութիւն ունէր: Երբ ընկերներուս հարցուցի թէ ինչո՞ւ այսքան խոշոր էր ան, ըսին թէ ատիրոջ համար տակաւին պզտիկ էր ան: Ո՞վ է անոր տէրը, հարցուցի, «Մշեցի համալ մը, Կարօ Վարդանեան» պատասխանեցին:

— Էհ, ե՞րբ կուգայ հոս.— «Միշտ հոս է, հիմա ուր է ուր չէ կուգայ: Մեր խօսակցութիւնը չէր վերջացած երբ թիկնեղ, տարիներու բեռան տակ կքած հսկայ մը ներս մտաւ: «Պէր աճի» (առանց շաքարի սուրճ մը) հրամայեց ու գնաց իր աթոռը գրաւելու: Սրճարանի աշկերտը լեղի սուրճը հրամցուց, ու ես ալ բաժնուելով ընկերներէս մօտեցայ իրեն...

— Բարեւ, քեռի Կարօ, կը լսեմ որ Մշեցի ես, ճի՞շդ է.

— Այո, տղաս Խըլաղաճայ Վարդանին տղան եմ, դո՞ւն ալ Մշեցի ես: «Այո, ես ալ Պաղլուայ եմ, շատո՞նց է որ հոս կը գտնուիս»:

«Այո, երիտասարդ տարիքէս ի վեր»:

Այս տղաքը քու մասին հետաքրքրական, բայց թերի, բաներ մը պատմեցին: — «Լաօ, քանի որ կը ցանկանաս քանի մը բան պատմեմ քեզի, պատասխանեց ծերունին: Ու սկսաւ.—

Իմ պապս ինձմէ աւելի թիկնեղ եւ աւելի հըսկայ էր: Տարի մը երկիրը սով եղաւ. պապս ելաւ մը գեղէն ընկաւ ճամբայ, (իրենց գիւղը Խըլաղաճ, Հրայրին ալ ապրած գիւղն է) դէպի Տիարպէքիր, ցորեն ճարելու: Ես տասը տարեկանի մօտ բան մըն էի, լացի ու ընկայ իր ետեւէն: Էտ ձուն ու ձմրան բարձրացանք Տաւրոս լեռը ու շրջեցանք դէպի արեւմուտք: Հինգ օրէն հասանք Տիարպէքիր: Հայրս ճարեց քիլա մը ցորեն, շալկեց ու նորէն ընկանք ճամբայ դէպի մեր երկիրը: Ճամբէն ես յոգնեցայ, ինձ էլ շալկեց ու ճամբու կիսուն, սարու մը կուշտին երբ ձիւնը ամէն կողմ ճերմկցուցած էր, տեսանք պզտիկ, սեւ կէտ մը, պապս ըսաւ թէ «հիտա արջու որջ է, պիտի մտնամ ներս զարջն սպաննեմ, զմորթն ու զփորու ճրագուն լէ հանեմ տանենք սապուն սուզենք»:

Մօտեցանք արջի որջին, հայրս գլխ ու ցորենը դրաւ ձիւնի վրայ: Խանչալը պատեանէն հանեց, ու մտաւ արջու ծակը, աջ ձեռքը խանչալով [illegible] դուրս բեթեց զազանի բերնէն [illegible] զարջու փորն, քերթեց, քէօր մը հոխա ճրագու (ճարպ) լէ հանեց փորէն, նորէն շալկենց զցորեն, զիս, զարջու մորթն ու ճրագուն զացինք, ճամբան քանի մը տեղ խոնախ մընացինք, ու վեց օրէն հասանք երկիր...:

— Լաւ, քեռի Կարօ, իսկապէս հայրիկը հըսկայ է եղեր, բայց դուն ալ պակաս չես անկէ, քո մասին բաներ մը. պատմէ տեսնենք..

— Պատմեմ, լաօ, պատմեմ.— Իմ ալ կինս մը գեղ մինակ թութուն ու կորեկ կը բուսէր, էն լի մեղի խամաթ չէր էղնի, քրթերու թալանն ու զուլումը ոչ չափ ունէին, ոչ լէ սահման, երբ որ զՏիարպէքրու ճամբէն սովրայ, ուխտեցի թողել զերկիր, իմ պապ մեռաւ ես դեռ 15 տարեկան, առայ զիմ մամն ու զիմ քուրուրտիք, ու եկայ Տիարպէքիր, կորսնցնելով զհայրենի օճախն ու արտեր, արհեստի ալ չկրցայ մտնել, մեր ընտանիքիլ հացը ճարել իմ վրայ էր մնացեր. ստիպուած զացի շուկէն համալութիւն ընելու ու անունս մնաց համալ Կարօ:

Հոս զանց առնելով կարգ մը մանրամասնութիւններ պիտի տամ Կարոյի կեանքէն երկու դէպքեր միայն:

Երիտասարդ եւ անժառանգ, Կարօն մեծ համբաւ կը հանէ իր ուժովը, եւ քաղաքի երեւելիներէն խոճա Յովսէփի ուշադրութեանը առարկայ կը դառնայ:

Այս վերջինը, հայ կաթոլիկ էր որ իր երիտասարդութեան նոյնպէս համալութիւն ըրած էր, ու ապագային առասպելական հարստութեան տիրացած ունէր մօտաւորապէս եօթը գիւղեր, եւ չինել տուած էր հայ կաթոլիկներու եկեղեցին իր ծախքով: Այս մեծ հոգի Հայը, իր հիւրընկալութեան դահլիճին մէջ զանազան առարկաներու քով կախած էր նաեւ իր կոնակի սէմէրը:

Խոճա Յովսէփ կը քաջալերէ Կարօն նիւթապէս եւ բարոյապէս, եւ իրեն կուտայ նոր անուն մը տէլի օղլան:

Օրին մէկը քաղաքի վալիի հրամանով, քաղաքապետարանի գանձարկղը, որ կը կշռէր 380 օխա, քաղաքապետարանէն կառավարչատունը պիտի փոխադրուէր: Ճղեր եւ Պօթանցի քիւրտ համալներու մեծ խումբ մը կը հաւաքուի: Ոչ ոք կը համարձակի կոնակը առնել այդ ծանր բեռը:

Լուրը կը հասնի Խօճա Յովսէփին որ կ՚երթայ կը գտնէ վալին, եւ անոր հետ կը խօսի Կարոյի մասին: Կուսակալը հրաման կը հանէ որ Կարօն բռնեն եւ իրեն բերեն: Ոստիկանները կ՚երթան Կարոյի տունը բայց չեն գտներ: Յետոյ կ՚իմանան որ Զարոխլի, կոչուած գիւղը հարսանիքի է գնացեր իր մօրը եւ քոյրերուն հետ:

Վերջապէս կ՚երթան այդ գիւղը հարսանիքի մէջէն դուրս կը բերեն Կարօն, ի մեծ սարսափ իր մօրն ու քրոջը, եւ կ՚առաջնորդեն վալիին մօտ: Ոստիկանները կը հանդարտեցնեն Կարոյի ազգականները, իսկ վալին կը բացատրէ Կարոյի ընելիքը: Կարօն կ՚երթայ քաղաքապետարան: Կը տեսնէ բեռը, եւ ներկայ քիւրտերէն ութը հոգի վերցնելով գանձարկղը կը դնեն Կարոյի կռնակը: «Երբ ինքզինքս ժաժ տուի, քասէն, զբաւիկլիս կաշին լողքեց իջուց» կ՚ըսէր Կարօն: Յետոյ վար առնել կուտայ բեռը, կ՚երթայ տուն, կ՚առնէ բմբուլով լեցուն բարձ մը, կը կապէ իր կռնակին, անոր վրան ալ կը կապէ իր «սէմէրը» եւ նորէն կը վերադառնայ բեռան մօտ: Ութը հոգիով դարձեալ բեռը կը դնեն կռնակը: Եւ Կարօն օգնութեան կը կանչէ Խանափութկէ սուրբ Գէորգը ու կը քալէ դէպի կառավարչատուն, մօտաւորապէս մէկ քիլոմեթր ճամբայ: Տիգրանակերտը երկու պարիսպներ ունի, մէկը կը շրջապատէ քաղաքը, իսկ երկրորդը, կառավարչատունը: Առաջին պարիսպին դրան կամարին տակ, աջ ձեռքի վրայ կայ տընկուած կլոր քար մը, եւ Կարօն, բեռը այդ քարի վրայ դնելով կը հանգստանայ: Քիւրտերը դարձեալ կ՚օգնեն, դարձեալ բեռը կռնակը կ՚առնէ ու 300 մեթր ճամբան շարունակելով կը հասնի այն սանդուխին առջեւ ուրկէ վեր պիտի հանուի գանձարկղը:

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

(Շարունակելի)

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՎԻԷՆ, 20 Հոկտ.— Արդար հպարտութեամբ կրնանք ըսել որ աշխարհիս շինարար ժողովուրդներէն մին կը հանդիսանանք: Քանդուածը՝ վերականգնելու, վնասուածը՝ նորոգելու, իսկ աղտոտը, անխնամ լքուածը՝ մաքրելու, բարեզարդելու համար մէկ հատիկ ենք:

Ահա շողշողուն օրինակ մը Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ակումբը, որուն հանդիսաւոր բացումը կատարուեցաւ այս կիրակի (19 Հոկտ.) կէսօրէն վերջ ժամը 4ին: Աշնանային գեղեցիկ օդը, Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղոց գնդախաղի հրապուրիչ մրցումները չէին ազդած մեր գաղութին վրայ, [illegible] որ շատեր իրենց աչքերով ուզած էին գալ եւ տեսնել նոր ակումբը,— հրճուիլ, մտածելով որ այդ Հայու ճարպիկ ձեռքերով մաքրուած, յարմարցուած եւ հարսի նման պճնուած սրահը պիտի դառնար մեր Նոր Սերունդի հայրենաշունչ վառարանը:

Շրջանիս զանազան քաղաքներէն պատգամաւորութիւններ փութացած էին ներկայ գտնուիլ բացումին:

Հանդէսի նախագահը՝ ընկեր Ս. Գալուստեանի հրաւէրին վրայ, Պ. Արտ. Զաքարեան, իբրեւ կնքահայր, հազար ֆրանք նուիրելով կտրեց աւանդական ժապաւէնը, եւ իր առաջարկին վրայ նոր ակումբը կնքուեցաւ ողբացեալ Համօ Օհանջանեանի անունով: Իսկ հանդէսին պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ բոլոր կուրծքերէ ժայթքած «Մշակ բանուոր»ով:

Վստահ եմ որ ձիթափայլ պատերէն կախուած մեր անմահ հերոսներու եւ գործիչներու նկարները — որոնց մէջ էր նաեւ Մեծն Ժան Ժորէսի մեծադիր նկարը,— ինչպէս նաեւ բեմի ճակատէն ծփացող ոսկեփայլ եռագոյնը, հրճուեցան եւ խայտացին լուռ:

Մի քանի անհրաժեշտ տեղեկութիւններ տրուեցան ներկաներուն սրահի եւ անոր վրայ թափուած աշխատանքներուն մասին: Հանդէսի նախագահը թուեց թէ ի՞նչ պայմաններու տակ, որո՞նց զոհողութիւններով եւ քրտինքով սրահը հասած էր այս վիճակին: Ներկաները ծափահարեցին խանդավառութեամբ:

Ճոխ էր գեղարուեստական բաժինը: Եղան հայկական խմբական պարեր Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու կողմէ: Նուագեց իր ջութակին վրայ զանազան կտորներ Կ. Պէպիրեան, Օրիորդ Մ. Տէրվիշեան (Շասէն) յատկապէս հրաւիրուած՝ մեներգեց շատ զգայուն կերպով, Օրիորդներ Մուրատեան Ա. եւ Ռստիքեան պարեցին հեզաճըկուն: Մէկ խօսքով, գեղարուեստական բաժինին սատարողները ծափահարուեցան ներկաներու կողմէ մեծ խանդավառութեամբ:

Ֆրանս. ընկերվարականներու, Վիէնի հատուածի ներկայացուցիչը խօսք առաւ ըսելու համար իր ուրախութիւնը ի տես այն աշխատանքներուն որ կը տարուին հայ ժողովուրդի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ:

Լիոն՝ Տէսինի Նոր Սերունդի կողմէ ընկեր Ա. Փափազեան խանդավառ խօսքերով գովեց Վիէնի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի թափած ջանքերը եւ աշխատանքները նոր ակումբին համար:

ՀԵՌԱՑԵԼ ԵՄ ԱԿԱՄԱՅ

Հեռացել եմ ակամայ, հեռանում եմ եւ այսօր,
Բայց քո փառքը անմահ՝ չեմ մոռանում Հայկազոր,
Վառ կանթեղ է իմ մտքում անդոյդ յոյսդ շողախիտ՝
Ուր էլ գնամ պիտ կարօտնամանդին սուրբհողիդ:
Քեզնից հեռու՝ իմ հոգում չկայ գարուն ու ամառ,
Միշտ տանում եմ վէրք ու բօթ որպէս կաթիլդ յամառ,
Ճերմակել են վարսերս՝ կատարի պէս Մասիսիդ,
Մի՞թէ ծեր եմ, զառամեալ, ով վշտաբոյժ մայր հողիտ:
Անհաս զարմով չուտափոյթ՝ ծննդի պէս վահագնի,
Ամպասքօղ աշխարհըդ թող արեւառ շող հագնի,
Մասիսի չափ կուտակուած՝ բիւր տաղերը պանդուխտի
Թող երգերի փոխարկուեն՝ երջանկութեան ու խնդի:

Շտուտգարտ, **1946** **Մ. ԳՈՒՐԳԷՆ**

Նուիրատուութեան ցանկ մը բացուեցաւ: Հարուստ թէ աղքատ մասնակցելով, կարճ ժամանակի մէջ գոյացաւ 37 հազար ֆրանք:— Իսկ Պ. Ս. Թէրզիպաշեան, Համօ Օհանջանեան ակումբին նուիրեց Րաֆֆիի գործերէն զանազան հատորներ:

Կարգը եկած էր օրուան բանախօսին, ընկեր Հ. Սէրէնկիւլեանին (Փարիզէն) որուն խօսքին նմայքը չատերը գամած էր անշարժ իրենց աթոռներուն վրայ: Ան արտասանեց յաւուր պատշաճի բառեր: Քաղաքական ներկայ խառնակ կացութեան մասին տուաւ իր տեսակէտը եւ հեղինակաւոր չեշտերով անդրադարձաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան բռնած դիրքին: Պայծառ նախադասութիններով, առանց ծամծմելու ըսաւ որ «Թէեւ նորելուկ աքլորները մեզ կը խածեն, կը քարկոծեն Դաշնակցութիւնը ըսելով թէ ան դէմ է ներգաղթի, մենք ալ կ'ըսենք, «Դաշնակցութիւնը չի կրնար դէմ ըլլալ ներգաղթին, որովհետեւ ներգաղթը եղած է ամէնուս գարաւոր երազը ու, եթէ կ'ուզէք, պահանջը: Եթէ մենք «Դաշնակցականներս դէմ ըլլայինք ներգաղթին, մեր բառով «հայրենադարձին» ի՞նչ պիտի ըսէին մեր այս պաշտելի սուրբերը՝ մեզ շրջապատող հերոսները, հեղինակաւոր գործիչները եւ անհամար մարտիկները: Դաշնակցութիւնը կ'ընթանայ անսասան, վախ չէ ունեցած անցեալին Սուլթաններէն եւ ցարերէն չի կրնար ազդուիլ նոյնպէս ներկայ ժամանակներու ժխորէն, պայքարներէն եւ քարկոծումներէն:

«Մենք այս միտքով, աւելցուց յարգելի բանախօսը, կազմեցինք Նոր Սերունդը, վաղը ձեր թոռները պիտի կազմեն նոյնպէս Նոր Սերունդը, մինչեւ որ օր մըն ալ ամբողջ հայութիւնը ամփոփուի իր յաւիտենական եւ պաշտելի հայրենիքին մէջ»:

Հանդէսի այս առաջին մասը վերջացած էր: Ժամը 7.30ին, բստ յայտագրին սկսաւ ընկերահամակրական խնջոյքը որուն ընթացքին եղան երգեր, յեղափոխական խմբերգներ եւ արտասանութիւններ, այսպէս տեւեց մինչեւ ուշ գիշեր, մինչեւ պաշտօնական փակումը հանդէսին եւ խնջոյքին: Հիւրեր ունէինք Լիոնէն, Տէսինէն եւ Վալանսէն: — Թղթակից **1947**

ՅԱՌԱՋ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Լենինականը, որ 13 թուին մի յետամնաց քաղաք էր իր սախական բազարով, խանութներով եւ հայ չիխաններով, այսօր մի գործարանային առաջաւոր քաղաք է՝ իր հոյակապ բազմայարկ շէնքերով եւ մաքուր, տուալթապատ փողոցներով: Լենինականը միանգամայն կերպարանափոխուել եւ դառել է արդիական մի քաղաք: Հին կառքերի եւ ծուռ ու մուռ, կեղտոտ փողոցներին փոխարինել է լայն ասուալթապատ պողոտաներ, ուրերթեւեկում են ինքնաշարժները ու հանրակառքերը: Քաղաքի տարեկան նախահաշիւը հասնում է 35 միլիոն րուբլի: Լենինականը գերազանցապէս գործարանային քաղաք է: Նրա հիւսուածեղէնի գործակցականը Հանրապետական Միութեան մէջգրաւում է առաջնակարգ տեղերից մէկը:

Այսօր աչքի ընկնող գործարաններից են Մոլոթովի անուան մանարանը, տրիկոտաժի, մետաղաձուլական, ջուլհակի եւայլ բազմաթիւ գործարանները: Մենակ տրիկոտաժի արդիւնաբերութիւնը տարեկան տալիս է 419 միլիոն րուբլի արդիւնք, արտադրում է 695.000 զոյգ գուլպայ: Պահածոյի գործարանը արտադրում է 25 հազար տուփ զանազան տեսակի պահածոներ: Լենինականի մսի կոմբինատը 7րդն է Խորհրդային Միութեան մէջ: Ունի պետական թատրոն՝ առաջնակարգ դերասանական խմբով, երաժշտական դպրոց, համալսարան, բազմաթիւ դպրոցներ, մանկապարտէզներ՝ 600 ուսուցիչ — ուսուցչուհիներով, հիւանդանոցներ, ծննդաբերութեան եւ առողջապահական բազմաթիւ հաստատութիւններ, բանուորական աւաններ, իրենց հանգստի շէնքերով, մաքուր, լուսաւոր եւ ամէն յարմարութիւններով օժտուած:

Քաղաքում գոյութիւն ունի 23 զանազան տեսակի դպրոցներ, մանկապարտէզներ գրադարանընթերցարաններ, հանգստի եւ հանրային պարտէզներ, լուսաւորուած ելեքտրական առատ լոյսով, Համալսարանում սովորում են 25.000 ուսանողներ: Լենինականը իր մէջ է ընդունել բազմաթիւ հայրենադարձներ, որոնց համար ստեղծել է ապրուստի ամէն յարմարութիւններ եւ իր նորեկ եղբայրներին ու քոյրերին ցոյց է տալիս գուրգուրալի վերաբերմունք:

Լենինականի երգի անսամբլը, որ ունի 80 անդամ ընդամէնը 2 տարուան պատմութիւն ունի: Նա Օլիմպիականում արժանացաւ առաջին կարգի մրցանակի:

«Ալիք»

★1946ին Հայաստանի կոլտնտեսական միաւորներէն միլիոնատէր են 37 խմբակներ, Շամշադինի շրջանի 19 կոլտնտեսականներէն 9ը միլիոնատէրեր են: Բաւական միլիոնատէր խմբակներ կան նաեւ Օշականի Բերիայի, Էջմիածնի եւ այլ շրջանների կոլտնտեսականների մէջ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԳԱՀԱՆ, Նիկոլ Գալանդէրեան: Խմբագրեց Արամ Երեմեան, Թէհրան, 1947:

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ (հայագիտական ուսումնաթերթ) թիւ 6, 7, 1947, Մխիթարեան տպարան, Վիէննա:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Դաշնակցութեան Օրը մեծ հանդիսութեամբ տօնեցինք հոկտեմբեր 19ին: Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը՝ հակառակ որ «դիմացիններն», հաւատարիմ իրենց բարի սովորութեան, կազմակերպած էին ուրիշ հանդէս մը — ներգաղթին նուիրուած — խաչաձեւելու համար մեր ձեռնարկը.

Բացման խօսքը արտասանեց ընկեր Մարտիկ որ հակիրճ բառերով բացատրեց օրուան տօնին նշանակութիւնը եւ կոչ ըրաւ որ հաւատքով ու խանդավառութեամբ նուիրուինք Դաշնակցութեան գաղափարին: Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին ընկեր Աւագեան եւ Տիկ. Կիւմիւշճեան (արտասանութիւններով), Օր. Թագուհի Մարտիրոսեան եւ ընկեր Մարաշլեան (երգերով), օրիորդներ Գոհարիկ Թորոսեան եւ Թ. Մարտիրոսեան պարեցին՝ ընկերակցութեամբ Նոր Սերունդի անդամներէն Լ. Մարտիրոսեանի ագորտէոնին:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Ժ. Միսաքեան ընդհանուր ակնարկ մը նետեց Դաշնակցութեան պատմութեան վրայ եւ շեշտեց այն խաշոր դերը զոր հայ ժողովուրդին մեծագոյն կուսակցութիւնը կատարած է մեր ազատագրական պայքարին մէջ: Յետոյ յիշեց ան աշխատանքները զորս կուսակցութիւնը կը կատարէ ներկայիս մեր դատը օտարներուն ծանօթացնելու համար: «Մենք էինք որ տարիներ շարունակ ներգաղթ պահանջեցինք, մենք էինք որ ամբողջ 25 տարի հաւատարիմ մնացինք Սեւրի դաշնագրին ու պահանջեցինք անոր գործադրութիւնը ու մենք էինք որ 1945ին, մօտաւոր բոլոր ակադեմական վէճերը, պահանջեցինք չորս նահանգներու կցումը ներկայ Հայաստանին: Հակառակորդները կը բամբասեն մեզ որովհետեւ ուրիշ զբաղում չունին: Մենք անխռով կը շարունակենք մեր ճամբան, Դաշնակցութեան դրօշին տակ, որովհետեւ կը հաւատանք որ յաղթանակը մերը պիտի ըլլայ ուշ - կանուխ»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ը

Հակառակ գործադուլներուն, մեր Ա. խումբը հրաւիրուած ըլլալով Béthisy (Oise), որոշեցինք ճամբորդել բեռնակառքով:

Ուրախ զուարթ երթեւեկ, հայրենաշունչ երգերով օրօրուած: Խաղը կը սկսի: Béthisy (promotion d'Honneur) ապաւինած ուժգին հովու մը իր յարձակողականները կը մղէ ոտքի ուժեղ հարուածներով եւ ոչ հաւաքական եւ ուսումնասիրուած շարժումներով: Կը յաջողի նշանակել կէտ մը, մեր բերդապահը խաբուած ըլլալով հովէն:

Մեր տղաքը հանդարտօրէն բայց վստահ քայլերով կը յարձակին ու քիչ չանցած, Սրապի ուժգին հարուածով մը, գնդակը կը զարնէ բերդին ձողին, ու Քիւփէլեան առանց դժուարութեան կը նշանակէ կէտ մը:

Կիսախաղին վերջաւորութեան Béthisy կը նշանակէ երկրորդ կէտը, շնորհիւ յաջող հարուածի

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Դ.

—Դէ, անբախտութիւն էր եկաւ էլի…

Ու գլուխն օրօրեց ծանր թառանչով:

Եսթերն ուշադիր նայեց պառաւի դէմքին, կարծես նրա խօսքերի իմաստը հասկանալու համար:

—Ես ախր, նանի, փախա… էլ ինչ անբախտութիւն…

Սկեսուրը գլուխը կախեց անխօս: Միւսները՝ կեսրարը, կաղ Մարտիրոսը, դարբինը, սրանց կանայք եւ Զաքարի աղջիկները նոյնպէս բան չխօսեցին. եւ Եսթերը դրանց բոլորի դէմքին էլ նկատեց նոյնը, ինչ որ սկեսրոջ դէմքին. դա տխրութի՞ւն էր թէ թերահաւատութիւն — նա դժուարանում էր հասկանալ: Նա նկատեց նաեւ, որ փախանակ ուրախանալու, բոլորն էլ, բացի երախաներից, կարծես խուսափում էին իր երեսին ուղիղ նայելուց, եւ նա չէր կարողանում հասկանալ — ամաչո՞ւմ էին, որ իրեն չէին պաշտպանել, տանելիս, թէ՞ չէին հաւատում իր ասածներին:

Ու նա կրկնեց մի տեսակ սրտնեղած.

— Ես ասում եմ՝ փախայ, ախր, փախայ…

Այս անգամ էլ մարդ չխօսեց — ոչ ոք ուրեմն չէր հաւատո՞ւմ…

Եսթերը լռեց վիրաւորուած: Եւ փոքր անց, երբ նա մտածմունքների մէջ նստած էր մենակ — դարբնի կինը, այդ պեպենոտ դէմքով նիհար կինը, մօտեցաւ նրան եւ, ցաւակցելով ու կարօտի պչրանքով սկսեց խօսակցել հետը: Հարցուփորձեց նախ, թէ ինչպէս էր զգում Եսթերը իրեն տանելու ժամանակ, վախեն՞ում էր թէ չէ, ու վերջը ձայնն աւելի իջեցնելով, բռնեց նրա թեւը:

— Դէ լաւ, ինձանից ինչու ես թաքցնում. գիտես որ ես քու ասած բաց բերաններից չեմ…

Եսթերն, ատամները սեղմած, նայեց սանամօրը.

« Ուրեմն չի հաւատում որ փախել եմ» անցաւ նրա մտքով ու վրդովուեց, բայց զսպեց իրեն եւ ասաւ միայն.

— Զասի՞, որ ճամբից փախայ…

— Դէ լաւ,— շարունակեց դարբնի կինը մտերմաբար ու աւելի թերահաւատ:

Ես հօ ցնալու չեմ չաւ անեմ…

Եսթերը գունատուեց. նրա ցամքած շուրթերը դողացին:

— Ես թաքցնելու բան չունեմ: Ասի, որ… փախել եմ… փախել… ուզում ես հաւատա, ուզում ես — չէ:

Եւ նա, արհամարանքով տեղից ելնելով, հեռացաւ սանամօրից:

« Թող ով ուզում է չհաւատայ. ես որ անմեղ եմ» ասաւ նա ինքն իրեն, մտածելով, որ իր ամուսինը հօ կը հաւատայ…

Ու այդ օրուանից նա սկսեց արհամարհել բոլոր ակնարկներն ու կասկածներն իրեն տանելու մասին, ինչ ուզում է ասեն, բաւական է որ իր մարդը հաւատայ իրեն:

Եւ նա երկար չսպասեց մարդուն:

Զանցաւ մի թէ երկու ամիս գիւղում լուր տարածուեց, թէ Թուրքերը «հեռանալու են», «հեռանում են»:

Եւ, իրօք,, մի քանի օրից յետոյ նրանք սկըսեցին անսովոր պատրաստութիւններ.— գիւղացիները շտապ հաւաքում էին իրենց իրերը, հագուստները, դրամն ապրանքները շտապ ուղարկում էին կայարան, մի օր էլ գնդացիրները ձիերին բարձեցին ու, թնդանօթները լծելով, բռնեցին եկած ճանապարհը:

— Գնաք՝ ետ չգաք,— չանչում էին նրանց ետեւից կանայք:

Եւ Թուրքերը գնում էին՝ զօրք ու թնդանօթ իրար ետեւից, իրար խառնուած: Գնում էին փութկոտ շտապողականութեամբ:

Խօսում էին որ հաշտութիւն է…

Դեռ Թուրքերը բոլորովին չհեռացած՝ գիւղից փախածներն սկսեցին վերադառնալ — նիհարցած, յոգնած, ոմանք հագուստները փոխած…

Մի օր էլ ահա անսպասելի եկաւ Եսթերի ամուսինը՝ Արամը:

Իրիկնաժամ էր, արեւը վաղուց մայր էր մտել եւ արեւածաղիկները Զաքարի պարտիզում՝ գլուխները դէպ արեւմուտք թեքած սեւս կարօտով թէ անհամբեր սպասում էին նրա վերադարձին, մի կով, փողոցում բառաչելով, վերադառնում էր հանդից:

ՍՏ. ԶՕՐԵԱՆ

մը, զոր մեր բերդապահը չի յաջողիր բոլորովին կեցնել:

Երկրորդ կիսախաղին հովը դադրած էր ու չկարողացանք մեր կարգին օգտուիլ այդ պատեհութենէն: Տիրապետեցինք 45 վայրկեան, սակայն չկարողացանք նշանակել, հակառակ այն բազմաթիւ առիթներուն զոր կը ստեղծէր մեր աննման Արապը:

Ու խաղը վերջացաւ Béthisyի յաղթանակով 2—1: Խաղէն վերջ բազմաթիւ մարզասէներ, խաղարկուները ու իրենց ղեկավարները մեզ շնորհաւորեցին մեր գեղեցիկ խաղարկութեան համար եւ խնդրեցին որ Զատկուան տօներու առթիւ այց մը եւս տանք իրենց:— Ք. Ո.

գումարեցին երէկ՝ Թոշակներու յաւելում պահանջելու համար: Մերժումի պարագային գործադուլ պիտի հռչակեն: Նոյնպէս, խորհրդաժողով կը գումարէ MRP կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութիւնը որոշելու համար իր դիրքը վստահութեան քուէի հարցին մէջ:

Լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ կը հաւաստեն որ եթէ համայնավարները քաջալերեն Արհեստակցական Միութեանց ընդհանուր գործադուլի սպառնալիքը — անդամալուծելով հանրային սպասարկութիւնները — Ռամատիէի կառավարութիւնը վստահութեան քուէ պիտի ստանայ անպայման: Այլապէս, դահլիճը կրնայ տապալիլ:

Դիտել կը տրուի նաեւ որ Թրումընի ուրբաթ օրուան յայտարարութիւնը ի նպաստ Եւրոպայի չուտափոյթ օգնութիւն հասցնելու ծրագրին, չափով մը կրնայ երկարել դահլիճին կեանքը: Լոնտոնի թերթերը կը հաւաստեն որ նախագահը, իր ճառով, վստահութեան քուէ տուած է արդէն Ռամատիէի կառավարութեան: Ամէն պարագայի կացութեան բանալին կը գտնուի համայնավարներուն ձեռքը մանաւանդ այս շաբթու: Կրնայ պատահիլ որ անոնք վերջին պահուն հրաժարին ընդհ. գործադուլի ծրագիրէն, զօրավարին դիրքը վտանգելու համար: Կրնան ճիշդ հակառակը ընել, զօրավարը իշխանութեան գլուխ բերելու եւ ներկայ անլուծելի տագնապին մէջ անոր հեղինակութիւնն ալ միանգամ ընդ միշտ վտանգելու նպատակով:

Թաղապետական ընտրութեանց վերջնական արդիւնքէն ետքն է որ պիտի պարզուի մթնոլորտ եւ զօրավարին դիրքը: Այս վերջինը ապահոված է արդէն երկրին ընդհանուր քուէներուն երկու երրորդը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԷԿ, ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ կարեւոր խորհրդաժողով մը գումարուեցաւ Թրումընի նախագահութեան տակ, քննելու համար Մարշըլի ծրագիրը: Ժողովին կը մասնակցէին 120 «երեւելիներ»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավարները կը պահանջեն պոյքոթի ենթարկել ամերիկեան ժապաւէնները եւ հրատարակութիւնները:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ հիմնարկութեան 800րդ տարեդարձին առթիւ գոհաբանական աղօթքներ կատարուեցան Մոսկուայի մայր եկեղեցին մէջ: Պատրիարք Ալեքսի մաղթանքներ րրաւ Մարաջախտ Ստալինի համար՝ «մեր մեծ ու իմաստուն ղեկավարը որ երկիրը կ՚առաջնորդէ ուժի, մեծութեան եւ փառքի նուիրական ճամբէն»:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ հողագործական կուսակցութեան վարիչը — Միխոլայչէք — անյայտացած է իր բնակարանէն: Կը կարծուի թէ Լոնտոն փախած է:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը ձեռնարկած է մեծ թիւով ձայնագիր մեքենաներ շինել՝ դպրոցականներուն օտար լեզուներ սորվեցնելու համար:

ՀԱՃՈՅՔՈՎ կը լսենք որ վերջերս Լոնտոնի մէջ կազմուած է «Հայոց համայնական խորհուրդ» մը «գաղութին տեղեկան գործերը վարելու համար: Ատենապետ նշանակուած է Պ. Սարգիս Քիւրքճեան, փոխ ատենապետ Պ. Եդուարդ Պէնեան, քարտուղարներ՝ Պ. Պ. Արշակ Սաֆրաստեան եւ Քարլի Զօհրապ եւ գանձապահ Պ. Ալպըրթ Շահինեան:

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ եղբայրներս՝ Կոտայքի շրջանէն Դալաքլու գիւղէն Մանուկեան Անդրանիկ Սահակի, Մանուկեան Վաղարշակ Համբարձումի, Ներսէսեան Խանամիր Ներսէսի, կորսուած Գերման-եւ Սովետ. պատերազմի մէջ: Տեղեկացնել քրոջը՝ Եղիսաբեթ Մանուկեանին, այս հասցէով՝ Mme. Martirossian, 4 rue de la Constitution, Bruxelles, Belgique: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՊՈԼՍԷՆ Զաւէն Բարթողեան կը փնտռէ եղբայրը Ֆրետ Բարթողեանը որ Վիշիի կողմերը եղած է 1931ին եւ որմէ լուր առած է մինչեւ 1945: Տեղեկացնել եղբօրը Ենի Քափու, Զորպաճը Պաշը փողոց թիւ 45, Ստամպոլ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ 31 Հոկտեմբեր, իրիկուան ժամը 8.30էն կէս գիշեր Սալ Քատէի մէջ: (Նախկին Petit Journal) 21 Rue Cadet, métro Cadet:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկեր Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Օր. Մ. Աճէմեանի, երգ, արտասանութիւն ընկերներ Ուզունեան եւ Հապէշեան:

Կը նուագեն Թառիստ Գարեգին, ընկերակցութեամբ ընկեր Բենոյի, սրինգ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Օհանեսեանի:

Մուտքը ազատ է:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Հայ Կապոյտ Խաչի, Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ:

1 Նոյեմբեր 1947, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Թաղին Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, կ՚երգէ Տիկին Անդրէասեան:

Կը բանախօսէ ՏԻԿ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Զաւեշտ մը՝ Նոր Սերունդի կողմէ՝ կէս գիշերէն վերջ մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ ընտիր նուագախումբի մը:

Համեղի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը հրաւիրատոմսով, կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը:

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ գործադիր ժողովը եւ վարիչ պատուիրակը խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը միութեան նախկին բազմավաստակ եւ հաշուապետ եւ պատուոյ անդամ ՄԿՐՏԻՉ ՀԷՔԻՄԵԱՆի, որուն թաղման արարողութիւնը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի, 27 Հոկտեմբերին, Սէնթ Ուէնի գերեզմանատունը:

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince:

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ

Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՕՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Յուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը: Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԽՕ ԲԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Նուագախումբ Կ. Սարեանի:

Պիւֆէ Մուտքը 150 ֆր.

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Մարսէյլի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի փորձերը սկսած են: Նոր անդամները կը հրաւիրուին դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոյները, ժամը 7—8, Salle Mazenod եւ կամ կիրակի օրերը՝ Մայր եկեղեցի, Փրատօ:

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ
ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆ

Հայ տնտեսական կեդրոնի տեղեկատու դիւանը —դիւրութիւն մը տալու համար հասարակութեան — որոշած է շահագրգռուողները ընդունիլ, փոխանակ շաբաթը մէկ օրուան, ամէն օր, ժամը 9էն 12, կեդրոնի գրասենեակը, 7 rue de Phalsbourg, Paris (17): Արձանագրութեանց եւ ընդհ. տեղեկութիւններու համար ընդհ. քարտուղար Պ. ՀՐ. ԹՈՐՈՍԵԱՆի, իսկ դատական գործերու եւ տուրքերու վերաբերեալ խնդիրներու համար՝ վարչութեան մասնագէտ խորհրդական Պ. ԳԷՈՐԳ ՓԱՐՄԱԳի: Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին ձրիօրէն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը վիճաբանական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր-ընկերուհիները եւ համակիրները այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellcour: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Փարիզի մասնաճիւղի բացառիկ ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը շաբաթ նոյեմբեր 1ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Sociétés Savantesի C սրահը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է այց մը, ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻ առթիւ, զօրավար Անդրանիկի եւ ընկեր Ա. Խատիսեանի շիրիմներուն, շաբաթ 1 Նոյեմբեր, ժամը 3ին: Կը հրաւիրուին Փարիզի ու արուարձաններու Նոր Սերունդի անդամները եւ այս երկու մեծ Հայերու յիշատակը յարգող բարեկամները: Հաւաքուիլ Métro Gambetta:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի տիկին Մաքրուհի Եղիաեան եւ ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իր ողբացեալ ամուսնոյն ՂԵՒՈՆԴ ԵՂԻԱԵԱՆի մահուան առթիւ: Ինչպէս նաեւ Պանեխօ Բաշանի հայ հասարակութեան եւ բոլոր բարեգործական կազմակերպութեանց, որոնք իրենց նուիրատուութիւններով օժանդակեցին իրեն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ը. թիւը (Հոկտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:

Հատով կը ծախուին հայ գրատուններէ՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Պալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao:

«Զանյէ» օղին 40°

Ամէնէն անարատը եւ ամէնուն փնտռածը

Լիտր 400 ֆրանք

Կրնաք անմիջապէս ընել ձեր յանձնարարութիւնները

Ani ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

D. NARGUIZIAN, 62 Rue Rabelais, Lyon

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ Թրիքօի աշխատանոցի եւ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն: Դիմել «Յառաջ»ին:

ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵՑԱՔՈՎ

Գրեց Վահան Հայկէշեան

Տօքթ. փիլիսոփայութեան

Տպագրութիւն Կիպրոս: Գինը 4 շիլին կամ 100 Ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն կանխիկ վճարումով եւ առաքման ծախքով:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Boulouseի եւ Lingerieի Տան մը համար կ'ուզուի շատ սահուն ֆրանսերէն խօսող օրիորդ մը կամ երիտասարդ կին մը իբրեւ ներկայացուցիչ: Ներկայանալ կէս օրէն վերջ ինքնութեան թուղթով եւ réferenceով, Rosine, 89 rue d'Aboukir, Paris (2):

ԵՐԵՄԻԿ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

Վկայուած Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն եւ (des Etudes Supérieures de la Faculté de Droit de l'Université de Paris):

Կը ստանձնէ նոր ընկերութիւններու կազմութիւնը, —դատական խնդիրներ— եւ ամէն կարգի վարչական գործողութիւններ ու կարգադրութիւնը: Ընդունելութեան ժամը 10էն 12 եւ ժամադրութեամբ: 12 de la Chaussée d'Antin: Հեռ. Pro. 78-02:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17. rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռ. 300 ֆր. Արտ. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 29 Octobre 1947 Չորեքշաբթի 29 Հոկտեմ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5174 Նոր շրջանի թիւ 783 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Զօրավար Տը Կոլի անակնկալ յաղթանակը ու երկուշաբթի օրուան իր զգայացունց յայտարարութիւնը, ոչ միայն չեն լուծեր օրուան աննախընթաց տագնապը, այլ ընդհակառակն, աւելի կը սաստկացնեն կուսակցական պայքարը :

Մօտաւոր ապագան շատ աւելի անստոյգ է այսօր քան թաղապետական ընտրութեանց նախօրեակին, երբ կը կարծուէր թէ զօրավարը շատ հեռուները պիտի չերթար ու պիտի գոհանար իր պատահական ճառերով :

Այսօր ասպարէզ կ'իջնէ ան որոշ ծրագիրով — լուծել ներկայ խորհրդարանը, նոր ընտրութեանց ձեռնարկել, եւ վերաքննել չորրորդ հանրապետութեան սահմանադրական օրէնքը որ լայն իրաւասութիւններ կուտայ օրէնսդիր իշխանութեան, բայց կը կրճատէ հանրապետութեան նախագահին իրաւունքները :

Ներկայ խորհրդարանը, դժբախտաբար, չի վայելեր ժողովրդական խաւերուն յարգանքն ու համակրութիւնը եւ չունի իր նախորդներուն հեղինակութիւնը :

Զօրավարը կը պահանջէ ուրեմն նոր կարգուսարք մը որուն մէջ օրէնսդիր եւ գործադիր իշխանութիւնները պիտի ունենան համապատասխան իրաւասութիւններ :

Այսպէս, կը բացատրէ, յաղթական զօրավարը, անկարելի է դարմանել, ելմտական տնտեսական եւ ընկերային տագնապը որ ստիճանաբար երկիրը պիտի առաջնորդէ դէպի փլուզում եւ անիշխանութիւն :

Ֆրանսայի ազատագրութեան դրօշակիրը պիտի կրնա՞յ, իր հին օրերու հմայքով եւ բարեկարգումներու իր ներկայ ծրագիրով, իրականացնել այս մեծ հայրենիքին վերելքը :

Հազիւ վեց ամիս կայ որ ան իր շուրջը կը հաւաքէր համակիրներու բազմութիւն մը :

Բայց արդէն ապահոված է ժողովրդական քուէներուն երկու երրորդը :

Զօրավարը տակաւին չունի — կամ չէ հրապարակած — տնտեսական որոշ բանաձեւ մը :

Կը խօսի միայն ընդհանուր բարեկարգումներու մասին առանց մանրամասնելու իր քաղաքականութիւնը դոնէ տնտեսական խնդիրներու մէջ :

Իր գլխաւոր նպատակն է, կ'ըսեն ընդդիմադիրները, իշխանութեան գլուխ գալ եւ կազմակերպել համատարած պայքար մը ձախակողմեան խմբակցութեանց դէմ :

Ընկերվարականները կ'ամբաստանեն զինքը թէ կ'աշխատի երկու հակամարտ հատուածներ ստեղծել երկրին մէջ, ոտնձգութիւններ կատարել ժողովրդավար կարգուսարքին դէմ եւ վտանգել հեղինակութիւնը ներկայ խորհրդարանին :

Համայնավարները, իրենց կարգին, մենատիրական հակումներ կը նշմարեն զօրավարին քաղաքական ուղեգծին մէջ եւ դիտել կուտան որ ան կը փորձէ արհամարհել թէ Սահմանադրութիւնը եւ թէ աշխատաւոր դասակարգերու կամքը :

Այն տարրերը որոնք համակիր են իրեն, դիտել կուտան որ զօրավարը ճիգ մը կ'ընէ սթափեցնելու Ֆրանսացի ժողովուրդը որպէսզի վճռական քայլեր առնելով, վերջ տայ անստոյգ կացութեան մը որ կը վարկաբեկէ երկիրը :

Տարակոյս չկայ որ զօրավարը հակահամայնավար է, թէեւ ինքն էր որ, բարեկամական դաշնագիր կնքեց Խորհրդային Միութեան հետ 1945-ին, այսինքն այն օրերուն երբ անհրաժեշտ կը նկատէր այդ տեսակ բարեկամութիւն մը ապահովելու համար Մոսկուայի աջակցութիւնը քաղաքական եւ տնտեսական առաւելութիւններ ձեռք բերելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ :

Ուշագրաւ է որ զօրավարին համակիրներուն մէջ կը գտնուին հարուստ դրամատէրներ, ճարտարարուեստի իշխաններ, նախկին արքայականներ ինչպէս նաեւ կարգ մը դէմքեր որոնք, ժամանակին մաս կը կազմէին կալանաւոր մարաջախտին շրջանակին :

Յառաջիկայ շաբաթներու ընթացքին միայն յայտնի պիտի ըլլայ թէ զօր. տը Կոլ որ [illegible] պիտի [illegible] Ֆրանսական հանրապետութեան տնտեսական ու քաղաքական վերակենդանումը [illegible] վարդապետութեամբ եւ սեփական միջոցներով [illegible] յաւակնութիւնները :

Աննախընթաց է երկրին տագնապը եւ որեւէ ատենէ աւելի անհրաժեշտ՝ տիրական դէմքի մը յայտնութիւնը քաղաքական հորիզոնին վրայ : Ժ.

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ, «Յառաջ»ը եւս պիտի ծախուի հատը 5 ֆրանքի, ինչպէս Փարիզի բոլոր թերթերը՝ համաձայն Մամուլի Տեսչութեան Հոկտեմբեր 24ի որոշումին :

Մեր թերթին բաժնեգիներն ալ կը կրեն հետեւեալ փոփոխութիւնները.—

Ֆրանսա եւ գաղթավայրեր

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ — վեցամսեայ 650 ֆր. տարեկան 1200 ֆրանք :

Արտասահման

Տարեկան 3 անգլ. ոսկի կամ 15 տոլար :

Կը խնդրուի բոլոր առկախ հաշիւները փակել մինչեւ Նոյեմբեր 15 նախորդ սակագինով : Այդ թուականէն ետք ամէն բաժնեգին կը վճարուի նոր սակագինով :

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յայտարարենք որ, հակառակ մեր բարի կամեցողութեան, բոլոր ծանուցումները պէտք է վճարուին :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՑԱՂԹԱՆԱԿԷ ՑԱՂԹԱՆԱԿ

Գնդախաղի եղանակը սկսած է արդէն եւ մեր տղաքը մրցումէ մրցում կը վազեն, դոնէ դաւառի մէջ, չափուելու համար Ֆրանսական խումբերուն հետ :

Մենք ալ ունինք մարզասէր հասարակութիւն մը որ կ'երթայ քաջալերել մեր մարզիկները որոնց յաջողութիւնը կը ծափահարէ խանդավառութեամբ եւ բուռն արտայայտութիւններով :

Շատ անգամ վէճեր կը ծագին : Թերեւս անխուսափելի են անոնք նոյնիսկ օտարներուն մէջ, բայց պէտք չէ մոռնալ որ մերը միշտ աչքի կը զարնէ :

Վերջերս Մարսէյլէն, Վալանսէն, կամ Վիէննէն մեզի հասած թղթակցութիւններէն կը տեսնենք որ մեր խումբերը ընդհանրապէս կը յաղթեն՝ նոյնիսկ ախոյեանական մրցումներու մէջ :

Այս յաղթանակները նախ կը պարտինք անշուշտ մեր տղոց եռանդին, կարգապահական ոգիին եւ խաղի մէջ իրենց ձեռք բերած վարպետութեան :

Բայց, կարծեմ, սեփական դաշտ ունենալու պարագան ալ իր դերը կը կատարէ : Որովհետեւ տղաքը վարժուած են իրենց խաղավայրին : Այնպէս որ մրցում մը իրենց հողին վրայ միշտ առաւելութիւն մըն է :

Մեղք որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերը իրենց սեփական դաշտը չունին ամէն տեղ : Զանազան մասնաւանդ Փարիզի շրջակայքը : Այդ պատճառով եւ նիւթական ուրիշ միջոցներու պակասին հետեւանքով, կը մարի տղոց եռանդը :

Թղթակիցները շատ անգամ կը գանգատին թէ կարգ մը խաղացողներ վերջին պահուն կը բացակային : Վնասակար թերացում մարզիկի մը կողմէ :

Վստահ ենք որ բոլոր մասնակցողները, նախանձախնդիր ազգային արժանապատուութեան, կ'ուզեն որ հայ խումբերը շահին :

Եթէ քաղաքական հակամարտութիւնը եւ կուսակցական կիրքն ալ մուտք գործած են մեր մարզաշխարհէն ներս ու կ'ապականեն մեր պատանիներուն եւ երիտասարդներուն հոգին, ափսո՜ս :

Պիտի ուզէինք մեր տղոցը մօտ տեսնել ազգային առողջ դաստիարակութիւն մը եւ մարզիկ պատանիի մը վայել հպարտ ու անկախ նկարագիր :

ՍՕՍԻ

ԹԵՀՐԱՆԻ խորհրդային դեսպանը, Սարչիքով, ներկայ չէ գտնուած Շահին ծննդեան 28րդ տարեդարձին առթիւ տեղի ունեցող հանդէսին : Դեսպանատան 25 պաշտօնեաներէն միայն հինգը ընդունուած են հրաւէրը : Կ'ըսուի թէ դեսպանը այս ելոյթը ըրած է փրբեւ բողոքի արտայայտութիւն խորհրդարանին այն որոշումին դէմ որ չեղեալ կը հռչակէր Մոսկուայի եւ Թէհրանի միջեւ կնքուած քարիւղի համաձայնութիւնը :

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԸ

Երկուշաբթի առտու զօրավար տը Կոլ հրատարակեց յայտարարութիւն մը պահանջելու համար — Ա. Խորհրդարանին լուծումը, Բ. Չորրորդ Հանրապետութեան Սահմանադրական օրէնքին վերաքննութիւնը եւ Գ. Խորհրդարանական նոր ընտրութիւններ : Կիր. օրուան համեմատականի մը նայած թաղապետական ընտրութեանց մէջ զօրավարին խմբակցութիւնը նոր յաջողութիւններ ձեռք բերաւ եւ այսօր իրեն հետ ունի երկրին քուէներուն երկու երրորդը :

Զօրավարը իր յայտարարութեան մէջ կը խօսի օրուան տագնապալի կացութեան մասին «որ կրնայ փլուզումի եւ անիշխանութեան տանիլ մեր երկիրը» : Ֆրանսայի ժողովուրդը, ինքն է որ դասն փորձառութենէ մը ետք, պիտի ընտրէ իր ներկայացուցիչները՝ անյապաղ բարեկարգելու համար՝ իր ազգային հիմնարկութիւնները որպէսզի կարենայ համերաշխութեամբ ուժ տալ այն աշխատանքներուն որոնք անհրաժեշտ են Ֆրանսայի տնտեսական, ընկերային եւ բարոյական վերելքին համար, կը բացատրէ զօրավարը :

Տը Կոլի այս հիմնական պահանջներուն դէմ արդէն ճակատ կը յարդարեն ընկերվարականները ու համայնավարները : Լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ դիտել կը տրուի որ զօրավարին ներկայ անսպասելի ելոյթը կրնայ ուժեղացնել վարչապետ Ռամատիէի դիրքը : Խորհրդարանին նոր նստաշրջանը բացուեցաւ երէկ : Կառավարութիւնը ներկայացուց իր տնտեսական ծրագիրը : Վաղը՝ հինգշաբթի, խորհրդարանը պիտի զբաղի վստահութեան քուէի հարցով :

Զօրավարը իր յայտարարութեան մէջ մատնանիշ կ'ընէ ելմտական, տնտեսական եւ համայնավար սպառնալիքը. բայց նոյնիսկ իր համակիրները զարմանք կը յայտնեն թէ ան այս ստիճան վճռական յայտարարութիւններ կ'ընէ : Հաւանական չէ որ իր պահանջները գոհացում ստանան անմիջապէս՝ նկատի ունենալով ընդդիմադիրներու — ընկերվարականներու եւ համայնավարներու — դիրքը : Դաշինքը կրնայ տակաւին քանի մը ամիս «ապրիլ» : Նախարարական տագնապ մը կրնայ սկսիլ այն ատեն երբ երկրին տնտեսական կացութիւնը հետզհետէ ծանրանայ այդ ժամանակամիջոցին : Միայն այն ատեն է որ զօրավարը պատեհութիւն կ'ունենայ նոր կառավարութիւն մը կազմելու եւ սահմանադրութիւնը բարեփոխելու :

★ Ֆրանսական իշխանութիւնները, հաւանական խառնակութիւններ կանխելու մտահոգութեամբ նոր ուժեր համախմբած են Փարիզի զօրանոցներուն մէջ : Կ'ըսուի նաեւ որ կարգ մը համայնավար սպաներ հեռաւոր վայրեր ղրկուած են :

★ Երկաթուղիի պաշտօնէութիւնը եւ բանուորները ժողով մը գումարեցին երկուշաբթի օր եւ որոշեցին հրաժարիլ գործադուլի ծրագիրէն որովհետեւ կառավարութիւնը ընդունած է իրենց ներկայացուցած պահանջներուն հարիւրին 85ը :

★ Հոկտեմբեր 19ի եւ 26 թաղապետական ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը եղած է հետեւեալը.— ընկերվարականները ունին 15.439 թաղապետական խորհրդականներ, զօրավարին խմբակցութիւնը՝ 10727, համայնավարները 6424, արմատական - ընկերվարականները 12441, MRP՝ 6239, չափաւորները՝ 18387, արմատական հանրապետականները՝ 8750, յիշելով միայն գլխաւոր կազմակերպութիւնները : Հոկտեմբեր 19ի ընտրութեանց մէջ քաղաքապետ նշանակուած են՝ 316 ընկերվարականներ, 148 համայնավարներ, 94 Տը Կոլի համակիրներ, 83 MRPի անդամներ եւն. :

Եւրոպա աւելի քիչ ուտելիք պիտի ունենայ 1948ին

Ուաշինկթընէն կը տեղեկացնեն թէ Միջազգային Սննդեղէնի Յանձնախումբին ընդհանուր քարտուղարը յայտարարած է պաշտօնական իշխանութեանց որ Եւրոպա աւելի քիչ ուտելիք պիտի ունենայ յառաջիկայ տարի : Կը նախատեսուի 6 միլիոն թոն աւելի նուազ արմտիք : Գրեթէ բոլոր երկիրները ստիպուած պիտի ըլլան կրճատել իրենց մսեղէններու՝ բաժնեչափը : Ընդհանուր քարտուղար Ֆիցճէրըլտ կը յանձնարարէ բացառիկ ճիգ մը ընել ահաւոր տագնապ մը կանխելու համար :

Համաձայնութիւն Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ

Ինչպէս յայտնի է, անցեալ շաբթու Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնաժողովին մէջ Խորհ. Միութեան պատուիրակը առաջարկեց որ բանաձեւ մը քուէարկուի դատապարտելու համար Ամերիկան, Յունաստանը եւ Թուրքիան որոնք «պատերազմի պատրաստութիւններ կը տեսնեն» :

Երկար վիճաբանութիւններէ ետք, յանձնա -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

«Բազմավէպ»ի հարիւրամեակի հանդէսները Վենետիկի մէջ

Վենետիկը անսովոր երեւոյթ մը ստացած է այս օրերս։ Ցայտուն է որ բացառիկ դէպք մը, զանազան գաղութներէ այսքան մեծ թիւով Հայեր հաւաքած է հոս։

Արդարեւ, Ս. Ղազարի վանքին կազմակերպած յոբելինական հանդէսը, «Բազմավէպ»ի հարիւրամեակին առթիւ, սովորական տօնակատարութիւն մը չէ անշուշտ եւ մասնաւոր իմաստ մը ունի Սփիւռքի Հայութեան համար։

Առաջին յետաձգումէ մը ետք, Հոկտեմբեր 18ին եւ 19ին կատարուեցաւ հանդէսը, որուն առաջին մասը զուտ երաժշտական էր։

Շաբաթ իրիկուն Վենետիկի համբաւաւոր Ֆենիչէ թատերասրահին մէջ, հանդիսականները, հպարտութեամբ եւ առանձին հաճոյքով լսեցին Ա. Խաչատուրեանի քոնցերթոն, Ֆենիչէի նուագախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ «Պրինօ Պօկո»յի։

Նուագահանդէսը սկսաւ Տէր Ղեւոնդեանի Սեդա օփերային նախերգանքով, որուն յաջորդեց այնքան սպասուած «Քոնցերթօն», իր երեք մասերով, Allegro - Andanté et Allegro Brillante։ Ա. Խաչատուրեանի միջազգային գնահատութեան արժանացած այս նուագը որ ըստ երեւոյթին եւրոպական գոյն ունի, եւ կրնայ մրցիլ օտար հեղինակներու գլուխ գործոցներուն հետ, մեզի համար մեր հայրենիքին հողին կը խօսէր իր մէջ եւ հայկական շունչ մը կ՚արտաբերէ, Կովկասեան եղանակներու մտերմութեամբ, եւ հայ երգին արձագանգով։

Մինչ հասարակութիւնը կը սպասէր ֆրանսահայ գաղութին ծանօթ երգիչ Պ. Էմմանուէլ Փափազեանի, բեմին վրայ տեսաւ Պ. Սաքըլեանը որ վերջին պահուն միայն մաս կազմած էր Ֆենիչէի նուագահանդէսին յայտագրին։

Պ. Սաքըլեան երգեց Տէր Ղեւոնդեանէն ժողովրդական երգ մը ինչպէս նաեւ Սարոյի երգը, «Անուշ»էն՝ արժանանալով խանդավառ ծափերու։

Նուագախումբը իր բաժինը վերջացուց Prokofievի symphonie classique ով եւ Ա. Խաչատուրեանի երեք պարի եղանակներով, «Գայիանէ», «Փրէանպիւլ» եւ «Լեզկինքա», որոնք աւելի մօտ էին մեր հայ ունկնդիրներու ականջին եւ սրտին։

Համերգի բաժինը վերջացնելէ առաջ, կ՚արժէ առանձնապէս յիշել Օր. Մառի Պօտուրեանը, ծանօթ դաշնակահարուհին, որ կատարելագործուած թէքնիքով մը ապահովեց Խաչատուրեանի Քոնչեր-թոյին դաշնակի առանձին բաժինը։

Օրիորդին նուագը զոր լայնօրէն կրցանք գնահատել երկրորդ օրը, ունի երաժշտական արուեստին գիտակցութիւնը։ Ժողովուրդին արդար խանդավառ ծափերուն, Օր. Պօտուրեան պատասխանեց նուագելով կտոր մը Շօփէնէն։

Տօնակատարութեան բուն հանդիսութիւնները վերապահուած էին կիրակի օրուան։ Հանդիսաւոր պատարագ վանքին եկեղեցիին մէջ, առտուն, իսկ կէս օրէն վերջի բաժինը Մուրատ Ռափայէլեան դպրոցի սրահին մէջ։

«Բազմավէպ»ի հարիւրամեակին նուիրուած յոբելինական հանդէսը սկսաւ ժամը 3ուկէսին, Վատիկանէն ստացուած շնորհաւորական հեռագրին ընթերցումով, որմէ վերջ խօսք առաւ կարտինալ Աղաճանեան պատրիարքի ներկայացուցիչը Քեռիճեան արք. որ կարտինալին հաղորդելէ վերջ մատնանշեց «Բազմավէպ»ին կատարած դերը հայ մշակոյթին մէջ, գնահատեց անոր հարիւրամեայ հրատարակութիւնը որ այնքան զոհողութիւններ պատճառած է Մխիթարեան հայրերու։ Իր անձնական մաղթանքները միացուց Լեւոնեան միաբանութեան շնորհաւորութեանց եւ վերջացուց կարտինալին նամակին ընթերցումով։ Հ. Մեսրոպ Ճանաշեան իտալերէնով ներկայացուց այն հանդիսաւոր պահը զոր կ՚ապրի ոչ միայն Մխիթարեան միաբանութիւնը. այլեւ հայ մշակոյթը։ Շնորհակալութիւն յայտնեց Փարիզի, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Միլանի մտաւորականներուն, որոնք իրենց աջակցութիւնը երբեք չեն զլացած «Բազմավէպ»ին։ Վարդապետը շեշտեց որ այս յոբելեանըմեծ թուական մըն է միաբանութեան, եւ յաղթանակ մը հայ մշակոյթին համար։

Հ. Վահան Յովհանէսեան հայերէն լեզուով մանրամասնեց «Բազմավէպ»ին կատարած գործը, որ հպարտութիւնն է թէ Միաբանութեան եւ թէ հայ ժողովուրդին։

Մաղթեց նոր հարիւրամեակ մը իր խօսքը վերջացնելով։ Վատիկանի ներկայացուցիչը Մօնսէնիէօր Լիւքքա, հաղորդելով Վատիկանի ողջոյնները, մաղթեց որ Արարատի լանջքին փռուած, մեր հայրենիքին մէջ շարունակուին նման մշակութային աշխատանքներ։

Յաջորդաբար խօսեցան Հ. Համազասպ Ոսկեան՝ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան եւ «Հանդէս Ամսօրեա»յի խմբագրութեան կողմէ որ ըսաւ. «Շատ թերթեր լոյս տեսած են, բայց «Բազմավէպ»ն է միայն որ կրցած է արդար հպարտութեամբ ողջունել իր հարիւրամեակը։ «Եթէ ան ունեցած է ժպտուն գարուններ, անցուցած է նոյնպէս դժուարին ձմեռներ, որոնց խստութեան կուրծք տուած է Մխիթարեան Միաբանութիւնը անհուն զոհողութիւններով, յանուն իր թերթին պահպանումին։ Լոյս մըն է «Բազմավէպ»ը, լոյս մը այս փոքրիկ Հայաստանէն ծագած»։

Լիբանանի եւ Սուրիոյ մտաւորականութեան եւ «Արեւելք»ի ու «Նայիրի» թերթերու խմբագրութեանց կողմէ խօսք առաւ բանաստեղծ Անդրանիկ Ծառուկեան որ նախ ցաւ յայտնեց Պ. Ա. Զօպանեանի եւ Շ. Նարդունիի ակամայ բացակայութեանց համար, որոնք այնքան խանդավառութեամբ պատրաստուելէ վերջ որպէսզի ներկայ ըլլան այսօր այստեղ մեզի հետ, վերջին պահուն անցագրային դժուարութեանց պատճառաւ չկրցան մասնակցիլ Յոբելեանին։ (ԽՄԲ.— Հրաւիրուած էր նաեւ Պ. Յակոբ Տէր-Յակոբեան որ նոյնպէս չկրցաւ մեկնիլ։

Յետոյ բացատրեց Սուրբ Ղազարի գրաւած տեղը հայ իրականութեան մէջ, յիշելով Մխիթարեան հսկաները Բագրատունիներէն, Ալիշաններէն, Հիւրմիւզներէն, մինչեւ Վարուժանները։

Միաբանութիւնը այս դիրքին հասած է ըսաւ, մեր ազգային աւանդութեանց պահպանումով եւ իր բարձր հայրենասիրութեամբ։ Ողջունեց «Բազմավէպ»ը մաղթելով անոր երկրորդ հարիւրամեակ մը։

Իտալական մամուլէն ներկայացուցիչ մը նոյնպէս իր յարգանքի բաժինը բերաւ մաղթանքներով։

Տօքթ. Արամայիս Սրապեան Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան կողմէ, վեր առաւ «Բազմավէպ»ին կատարած կրթական դերը ամբողջ սերունդի մը վրայ։ Այս օրուան տօնակատարութիւնը յաղթանակն է եւ պսակումը անոր մեծ գործին։

Հայր Մոմճեան երկու գեղօններ կարդաց մէկը «Բազմավէպ»ին, միւսը Ս. Ղազարին նուիրուած, որպէս յարգանքի արտայայտութիւնը Փարիզի կաթոլիկ համայնքին։

Վերջին խօսողն էր Արքահայրը Ոսկուհոճեան արք. որ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր գրչի, մտքի եւ մամուլի ներկայացուցիչներուն։ Բացատրելէ վերջ «Բազմավէպ»ին դաստիարակչական դերը, իր ուրախութիւնը յայտնեց այն գնահատութեան համար, որ արժեւորեց հարիւր տարուան աշխատանք մը։

Գեղարուեստական բաժինին մէջ վայելեցինք Պ. Սաքըլեանի երգերը, Անտունին, Քէլէ քէլէն, Կռունկը, Իմ երգը եւ Հայաստան, որոնք առիթ տուին իրեն արժեցնելու թէ իր ձայնը, ճկուն եւ հաճելի եւ թէ հայ ժողովրդական երգը։

Օր. Մառի Պօտուրեան իր դաշնակով եւ իր ձայնով տուաւ իր տաղանդին այլազան կողմերը։ Երգեց հայերէն եւ ֆրանսերէն, նուագեց կտորներ Շօփէնէն, Սպենդիարեանէն ու իտալացի հեղինակներէ։ Պ. Թոքաճեանի արտասանութիւնը Վարուժանէն լրացուց մեր իրական վայելքը։

Հանդէսին պաշտօնական մասը վերջանալէ առաջ կարդացուեցան բազմաթիւ շնորհաւորական հեռագիրներ որոնցմէ յիշենք, Փարիզի Մուրատեան վարժարանը, Աղեքսանդրիոյ Մխիթարեան Միաբանութիւնը, Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութիւնը, Պէյրութի Ս. Յովսէփ վարժարանը, Շ. Նարդունի եւ «Հայրենիք, «Ժամանակ», «Արեւ», «Արեւմուտք», «Զուարթնոց» եւ »Մարմարա» թերթերու խմբագրութիւնները եւ բազմաթիւ ուրիշներ։

★ Յոբելեանին առթիւ պարբերաթերթերու ցուցահանդէս մը կազմակերպուած էր դպրոցի սրահներուն մէջ, եւ հրատարակուած էր, բացառիկ շքեղութեամբ, Գեղօնին, որուն մասին կ՚արժէ անդրադառնալ առանձին, որպէս հրատարակչական, գեղարուեստական ճաշակի նմոյշ մը։

Գեղօնին կրկնապատկեց Յոբելեանին արժէքը որպէս բացառիկ էջ մը մամուլի պատմութեան մէջ։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՄՇԵՑԻ ՄՇԱԿ»

(Բ. եւ վերջին մաս)

Խոճա Յովսէփն ու Վալին, որ պալքոնէն կը դիտեն, վերջինս կը պոռայ«եէրէգոյ օղլում եէրէ, եէրէ», վար դիր զաւակս, վար վար։

Բայց առանց կանգ առնելու Կարօն ստատատելով վեր կը հանէ մեր ծանր բեռը, եւ կը զետեղէ ուր որ պէտք էր։

Կուսակալին առաջին գործը կ՚ըլլայ, երկաթեայ թերթի մը վրայ փորագրել տալ Կարոյի անունը, մականունը, ծննդեան վայրն ու թուականը, եւ փակցնել գանձարկղին տակ, աւելցնելով որ այս ինչ թուականին Կարօն իր կռնակով փոխադրած էր զայն, Պէլէտիէին խալէն, այսինքն քաղաքապետարանին բերդը։

Յետոյ կը հարցնէ թէ ինչ պարտք ունին իրեն.

— Մէկ մէճիտիէ կ՚ըսէ Կարօն։

— Ոչ, մէկ ոսկի քու հալալ իրաւունքդ է, 9, ոսկի ալ նուէրս քեզ կ՚ըսէ վալին։

Կարօն յոգնութիւնը մոռցած կը մեկնի նորէն հարմնետուն, Զարոխլի գիւղը։

Կարոյի այս կարգի բազմաթիւ եւոյթներէն մէկն ալ հետեւեալն է։ Ըսինք արդէն որ խոճա Յովսէփին բարեկամն էր ան։ Հայ Կրեսոսը իր գործերը անոր ընել կուտար միշտ։ Իր գիւղերէն մէկուն, Սաթիայի մէջ տապանաքար մը պիտի շինուէր։ Կարօն գործը վրան կ՚առնէ — քարը կոփել, փոխադրել։ Սաթիայ գիւղը քաղաքէն 10—12 քիլոմեթր հեռու է։ Հարկ է նաեւ անցնիլ Տիգրիս գետը։ Կամուրջ մը կայ գետին վրայ, բայց քաղաքէն հինգ քիլոմեթր վար։ Իսկ Սաթիա գիւղի ճամբան որ կ՚անցնի Սատի գիւղի վրայէն քաղաքին Մարտին Քափըսը դուռնէն անմիջապէս ձախ կ՚իջնէ զառիթափն ի վար։ Մօտ 250—300 մեթր բարձրութենէ մը պէտք է անցնիլ գետը, եւ նոյնքան բարձունքէ մը վեր բարձրանալով Սատի գիւղը անցնիլ, յետոյ իյնալ Դուրան ճամբայ, երթալու համար Սաթիայ գիւղը։ Վերջապէս քարը կոփելէ ետք կը յանձնէ ջորեպանի մը որ իր ջորիին վրայ բեռնալով պիտի փոխադրէր մէկ մէճիտի փոխարէն, բայց հազիւ գետեզերքը հասած ջորին վար կ՚իյնայ եւ քարին տակը կը սատկի։ Կարօն կ՚երթայ քարը կ՚առնէ շալակը եւ կը նետուի Տիգրիս գետի մէջ։ Ջուրը կը հասնէր մինչեւ ծնօտը։ Կարօն կը շարունակէ լողալ օգնութեան կանչելով, Սուրբ Սարգիսը, Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետը, եւ Խանափութկի սուրբ Գէորգը։

Վերջապէս կը հասնի ջուրին միւս ափը։ Քարը կը դնէ փուլի մը վրայ, կը հանգստանայ, ու կրկին կանչելով իր օգնական սուրբերը, ոտքի կ՚ելլէ ու կը քալէ։ Երբ կը հասնի Սատի գիւղի բարձունքը քարը գետին նետելով վրան կը նստի ու կը հանգստանայ, սպասելով որ պատահական ճամբորդներ քարը կռնակին դնեն։ Կուգան վեց զինուած Քիւրտեր՝ Կարօն կը խնդրէ որ քարը կռնակը տան։ Քիւրտերը չեն հաւատար որ կռնակով տանելիք քար է եւ հեգնանքով մը կ՚անցնին կ՚երթան։ Բայց Կարօն կը թախանձէ, ըսելով որ եթէ չէք կրնար, կամ չէք ուզեր վերցնել, ինք փորին վրայ կը պառկի, թող կամաց մը քարը դնեն իր վրայ։ Քիւրտերը կը համաձայնին Կարօ նորէն օգնութեան կը կանչէ իր սուրբերը, ոտքի կ՚ելլէ ու կ՚երթայ, բայց զինուած Քիւրտերէն մէկը խանչալը քաշելով կ՚ուզէ Կարօն քարին տակը մեռցնել, ըսելով (հը քաֆըրէ պարէ մայի է» (հին կավուրներէն մնացած է)։ Պէտք է այդ սերմը կտրել աշխարհէն, չը վտանգելու համար իսլամութիւնը։ Բայց միւս Քիւրտերը արգելք կը հանդիսանան։ Իրենցմէ մէկը կ՚ըսէ թէ այսպէս էգիթ մարդ մը պէտք չէ մեռնի։ Միւսները կ՚ըսեն իրենց ընկերոջ.— «Դուն կրնաս վիրաւորել զինքը բայց չես կրնար մեռցնել, անիկա քարը գետին կը գլորէ եւ բոլորիս ալ ողջ ողջ կ՚ուտէ»։

Վերջապէս, Քիւրտերը իրենց ճամբով կ՚երթան, իսկ Կարօն ալ կը շարունակէ իր ճամբան։ Մեր հսկան կը տանի քարը կը զետեղէ իր տեղը, եւ կը վերադառնայ՝ ստանալու համար իր մէկ ոսկին։

Բաղդատեցէք Մշեցի այս մշակը հիմակուան «սպետներուն» հետ, այն ատեն պիտի ճանչնաք Տարօնի ժողովուրդը։ Հայրենասէր էր ան հուժկու եւ քաջ։ Սուտ երդում չէր ըներ, հիւրընկալ էր, կ՚ատէր աւազակութիւնը, դաւաճանութիւնը, պարծենկոտութիւնը։ Կրօնասէր էր։

Ես կը հաւատամ Սասունցի Դաւիթի գոյութեան, տարակոյս չէ անոր քաջութիւնը։ Ան գոյութիւն ունեցած է ինչպէս Նալղրան Մանուկը եւ Ղլլաղաճայ Կարօն։ Եթէ Կարօն ու Նալղրան Մանուկը, Ալլպուհարայ Ալոն ողջ ըլլային ինչեր կրնային ընել...

Հայ երգն ալ ունեցաւ իր Մշեցի Մշակը, Շահմուրատեանը որ տակաւին անդերազանցելի կը մնայ։

Այո, Մշեցին տուած է անզուգական դէմքեր, բայց մենք չենք հանդուրժեր որ ժահրոտ էլղուներ, շարունակեն ստամնդական պանդուխտ Տարօնցիին մէջ տեսնել միայն իրենց համալը կամ մշակը։

Ի՞նչպէս չյիշել Շուշանիկ Կուրղինեանը, Կովկասահայ անզուգական բանաստեղծուհին որ թափառական Մշեցիին նուիրուած երգերով կ՚ըսէր.— «Ղարիպ ախպէր, արի մեր տուն, բուք բորանին ո՞ւր կ՚երթաս. հերիք այսքան թափառելով սեւ տարերդ քամուն տաս»...

Խրիմեան Հայրիկի, «Պապկէ պսակ»ը թող մեզ օրինակ ըլլայ։ Ամէն բան ընենք օր մը մեր հայրենի հողին վերադառնալու եւ ալ չբաժնուելու համար իրմէ, հոն ապրիլ եւ հոն մեռնիլ։ Հայրենիքէն դուրս կեանք չկայ։ Մնացածը պատրանք է ու խաբէութիւն։

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Կիլիկիոյ կաթողիկոսին կոչը

Կիլիկիոյ կաթողիկոսը մասնաւոր կոնդակով մը կոչ կ՚ընէ հայ ժողովուրդին որ նկամուտի նոր աղբիւրներ ստեղծուին՝ կաթողիկոսարանին համար: Կը քաղենք կոնդակին գլխաւոր մասերը.—

Անթիլիասի կաթողիկոսարանը ճառատուն չատ քիչ եկամուտներ ունի՝ մեր ծախքերու հազիւ մէկ երրորդը միայն: Երեք տարի է կաթողիկոսարանը ոչ միայն կառավարուած է, այլեւ ընդարձակած է իր գործունէութեան շրջանը: Դպրեվանքը հիմա ունի գրեթէ իր բոլոր դասընթացքներով, երկրորդական վարժարան մը: Սաներու թիւն է 40—50: Աւելին համար տեղ եւ յարմարութիւններ կը պակսին: Մասնագէտ ուսուցիչներու եւ միաբաններու թիւը աւելցած է:

Պաշտօնաթերթ «Հասկ»ը կը հրատարակուի կանոնաւորապէս 32 մեծադիր էջերով: Տպարան յանձնուած է «Գիտական Հասկ» տարեգիրքը 250—300 էջ:

Տպագրական մեքենայի հնութեան պատճառով, աւելի գիտական եւ ծանրակշիռ եւ մեծ հրատարակութիւններ չենք կրնար ունենալ:

Կաթողիկոսարանը հետզհետէ կը կազմակերպէ ուսուցչական համագումարներ եւ հաւաքոյթներ՝ զուտ մտաւորական եւ մշակութային հողի վրայ:

Ունի իր ժողովրդային լսարանը, ուր կը դասախօսեն դպրեվանքի ուսուցիչները ու միաբանները, պատմական, գրական, հասարակական, բայց ոչ քաղաքական խնդիրներու շուրջ: Ունի նաեւ իր ամսական ձայնասփիւռ զրոյցը:

Կաթողիկոսարանը իր հաստատուն եկամուտներէն աւելի ծախսած է 80—90 հազար լիբանանեան ոսկի: Այս ծախսերը կատարուած ենԳարեգին կաթողիկոսի յոբելեանի առթիւ հաւաքուած հանգանակութիւններով եւ նուէրներով:

Ինքնաբաւ դառնալու միջոցներէն մէկն է եկամուտ բերող կալուածներ ձեռք բերել, դրամը մը որ կը հետապնդուի մասնաւոր յանձնաժողովի մը գործակցութեամբ: Երկրորդ միջոցն է տպարանի ընդարձակումը որ յոյս կայ որիրականանայ երկու տարիէն: Երրորդ միջոցն է դպրեվանքի մէջ սաներ պահող բարերարներու կամ միութիւններու թիւր աւելի շատցնել, եւ մշտնջենական դարձնել կտակներով:

Բացի յոբելեանի առթիւ կատարուած հանգանակութենէն որոշուած է տարեկան 10 հազար լիբ. ոսկի, տուրք հաւաքել թեմերէն: Որոշուած է կաթողիկոսարանի ընդհանուր հանգանակութեան օր նշանակել Նոյեմբերի առաջին շաբաթը: Թեմական իշխանութիւններէն կ՚առաջարկենք կազմակերպել այս գործը խրաղէկ պահելով կաթողիկոսարանը:

ՊԷԼՃԻՔԱՅԻ մեր հայրենակիցներէն Պ. Ճըշմարտախօսի որդին Պ. Մասիս ընտրուած է դրադարանապետ Պելճիքայի երիտասարդ գրողներու գրադարանին:

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

«ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՄՈՒՍՈՒԼԻ ՔԱՐԻՒՂՆԵՐՈՒՆ ԿԸ ՏԻՐԱՆԱՐ, ՄԻՆՉ ՄԵՆՔ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿՆՔԷԻՆՔ»

Թուրք քաղաքագէտ Միտհատ Ճէմալ Քունթայ Սօն Փոսթայի մէջ կը ստորագրէ հետեւեալ տողերը.—

« — Հէքեաթ չէ, այլ իրողութիւն: Սուլթան Համիտի օրով 18 տարու դահաժառանգը Գերմանիա կ՚երթայ եւ կ՚ընդունուի Քայզէրին կողմէ, որ կը զարմանայ՝ երբ կը տեսնէ թէ դնդապետի համազգեստ կը կրէ անպէս պատանին: «Բայց ես հասարակ տեղակալ մըն էի դահաժառանգութեանս շրջանին» կ՚ըսէ Քայզէր:

Ուրիշ դրուագ մը, որ նոյնպէս հէքեաթ չէ, այլ իրողութիւն: Նախարարի մը տղան փաշայի աստիճանով կը յաճախէր գինուորական վարժարան եւ դասարան մտնելու պահուն դուրսը կը հանէր իր ոսկեճամուկ համազգեստը:

Օսմանեան պետութիւնը աստիճաններ, ոսկեճամուկ համազգեստներ եւ լիարուն թոշակներ կը բաշխէր պաշտօնատարներու զաւակներուն:

Այդ գումարները ապահովելու համար պետութիւնը փոխառութիւններ կը կնքէր Ղալաթիոյ լումայափոխներէն եւ Ծխախոտի Րէժիէն: Անդին ոսկեղօծ փոքրամասնութիւնները բարօրութեան դանձեր կը գտնէին հողին վրան ու տակը եւ ծըպտուած եւրոպացի իշխաններու նման կ՚ապրէին:

Այսպէս, Գալուստ Կիւլպէնկեան էֆէնտի անուն մեր մէկ հայրենակիցը Եւրոպայի մէջ ուսում առնելէ յետոյ քարիւղի հետազօտութիւններ կը կատարէր Կովկասի, Պարսկաստանի եւ Մուսուլի մէջ, կը համկնար թէ քարիւղ կը պարունակեն այդ վայրի դաշտերը եւ զանոնք ոչինչ գիներով գնելէ յետոյ կը յաջողէր պետութենէն ձեռք բերել քարիւղի մենաշնորհը:

Դարձեալ հէքեաթ չէ, այլ իրողութիւն: Կործանեցաւ Օսմանեան կայսրութիւնը, բայց մեր հայրենակիցը Գալուստ Կիւլպէնկեան իր բարօրութեան գահուն վրայ բազմած՝ տարիներէ ի վեր «քարիւղի Արքայ»ի կեանք կ՚ապրի հսկայ ապարանքի մը մէջ, որուն քով կը նսեմանայ նոյնիսկ հանրային պարտուց վարչութեան հոյակապ շէնքը:

Գալուստ Կիւլպէնկեան Եւրոպայի հօրիզոնէն կը դիտէ «գիշերաբոյս տնակներ»ը, ուր իրենց ծերութեան ապաստարան կը փնտռեն չքաւորներ, աստիճանաւոր եւ ոսկեճամուկ համազգեստով երբեմնի պատանիները:

ՊՈԼՍՈՅ Էսաեան վարժարանի հասարակաց ճաշը 250 երկսեռ աշակերտներու համար արդէն սկսած է տրուիլ: Ճաշը կը բաղկանայ երկու տեսակ կերակուրէ եւ պտուղէ կամ անուշեղէնէ:

Նմանապէս Պոլսոյ Պալաթի Խորէնեան վարժարանին մէջ ամէն օր 20 ուսանողի անվճարաբար կերակուր եւ պտուղ կը հայթայթուի:

ՀԱՅ ՈՐԲՈՒՀԻԻՆ ԴԱՏԸ

Համաժողովրդական հետաքրքրութիւն արթնցուց մեր կոչը, որուն արձագանգները սկսան հասնիլ նոյնիսկ արտասահմանէն: Նոյնքան դնահատելի, հայ փաստաբաններն ալ շարժեցան եւ ինքնաբերաբար, առանց նիւթական ակնկալութեան, իրենց գործակցութիւնը առաջարկեցին մեզի:

Այսպէս ուրեմն դատը կը հետապնդուի արդէն Ֆրանսացի եւ հայ փաստաբաններով, դատախազ Զ. Ո. Միութիւն:

Ստացանք նաեւ յուզիչ նամակներ:

« Կեցցէ Զօմը, կը գրէ բարեկամ մը Մարսէյլէն, համբոյրներ իր անբիծ ճակտին», եւ հազար ֆրանք կը ղրկէ միասին: Ս. Շամոնէն, կրակոտ տղայ մը, Ս. Հրանտին, կը գրէ. «Ցուզումով կարդացի կոչը: Բայց Ապրիլեան Սեբումը ողջ է տակաւին, միւրասոր հայորդիներ կան, որոնք պատրաստ են պաշտպանելու հայ որբուհին, նահատակ ընտանիքներու այդ բեկորները, որպէսզի անոնցմով դարձեալ վառին մարած օջախները, սրբութիւն Հայոց»: Եւ 500 ֆրանք կը միացնէ իր նամակին: Տիկին մը, Սեւրանէն, Էլիզ Գարամանուկեան, կը գրէ. «Խոր կսկիծով կարդացինք կոչը: Ուրախ ենք որ կայ ու կ՚ապրի Զօմը, հայ որբերու անձնուէր պաշտպանը: Անմիջապէս ընկերներուս դիմեցի, որպէսզի մասնակցին ձեռնարկին: Ներփակ 2000 ֆրանք: Շուտով երկրորդ գումար մըն ալ: Կը հրաւիրեմ բոլոր ընկերուհիներս որ հետեւին մեր օրինակին»:

Ահաւասիկ ստացուած գումարները.— Տիկին Էլիզ Գարամանուկեան 1000 ֆր., եւ իր ընկերուհիները՝ Տիկին Վ. Անտոնեան 200, Մ. Կիւլեան 200, Լ. Զորտիքեան 200, Իզմիրլեան 200, Վ. Ցովհաննէսեան 100, Գ. Ճըրքեան հարիւր: Ս. Ընտրիկեան 500: Տրակինեանէն Մ. Յովհաննէսեան 100 եւ Զ. Ռաֆայէլեան 200: Ս. Ճէվահիրճեան (Զուիցերիայէն) 500: Մարսէյլէն՝ բարեկամ մը 1000: Փարիզէն՝ բարեկամ մը 2000: Տէր Զօրցի ծերուկը՝ 300: Շ. Սուքիասեան (Պորտօ) 500: Սողոմոնեան (Վիէնէն) հազար: Տէր եւ Տիկին Փանոսեան (Կուսէնվիլ) 1000, Սուքիասեան (Կուսէնվիլ) 500, Տէր Պօղոսեան (Նիս) 1000: Յ. Մալաքեան (Մարսէյլ) հազար: Շ. Փիրանեան (Մարսէյլ) 500: Տիկին Արաքսի Պօտոսեան (Նուազի) 200:

Զօմոնիք՝ Վալանսէն (Յ. Տէր Սարգիսեանի միջոցաւ) 2000:

Այսքանը՝ քանի մը օրուան ընթացքին: Հասած գումարներուն եւ կատարուած վճարումներուն ու ծախքերուն հաշիւը միշտ հրապարակով:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ երիտասարդ երաժշտագէտ Գայանէ Չէպոթարեան Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 30ամեակի առթիւ գրած է նոր Պօէմա — Քանթաթա մը: Քանթաթան նուագուած է առաջին անգամ երաժշտագէտներու եւ քննադատներու ներկայութեան եւ արժանացած է մեծ ընդունելութեան:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐԷՆ մէկ էջին վրայ գրել յօդուած եւ թղթակցութիւն: Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար:

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Դ.

Եսթերը պարտէզի ցանկապատի վրայից նկատեց, որ զինուորի աղխասադոյն հագուստով մի մարդ՝ սեւ, մազակալած դէմքով, իրենց ծառերին նայելով, դէպ իրենց կողմն է գալիս փողոցով: Նրա կողքին կախուած էր զինուորի քաթանէ մի պայուսակ, իսկ ձեռքին մի այնպիսի անտաշ ձեռնափայտ ունէր, որ միայն անտառից եկողներն են ունենում:

Սկզբում Եսթերը մտքովն անգամ չանցրեց, թէ դա կարող է ամուսինը լինելու այնքան նա նըման չէր Արամին, այնքան սեւ ու մազակալած էր նրա դէմքը, բայց երբ եկուորը մտաւ իրենց բակը եւ ծանօթ շարժումով գլխարկը ետ տարաւ,— Եսթերը զսպանակի պէս վեր թռաւ կանգնած տեղից եւ վազէվազ, ժպտուն ու խնդալից նետուեց դէպի նա:

— Քիչ մնաց ճանաչէի ոչ... Ինչ փոխուել ես, — ասաւ նա դեռ ամուսնուն չհասած, եւ դարձեալ ժպտաց:

Արամը կանգ առաւ եւ տրտում մի հայեացքով նայեց կնոջը: Իսկ երբ Եսթերի նայուածքն ընկաւ ամուսնու դէմքին — նա ինքն եւս կանգ առաւ. օտարոտի թուաց նրան Արամի մի տեսակ զսպըւած հայեացքն ու մռայլութիւնն այդ րոպէին:

— Դրուստ, զօրով ճանաչեցի,— կրկնեց Եսթերն այս անգամ ամուսնու փոշեթաթաւ կօշիկներին նայելով ու էլի ճիգով ժպտալով:

Արամն անխօս առաջ անցաւ, առանց կնոջը ձեռք տալու:

«Յոգնած է» մտածեց Եսթերը եւ ձեռը մեկնեց ամուսնու պայուսակին:

— Տուր, բեզարած ես...

— Թող, — ուսը կնոջից արագօրէն հեռացրեց Արամը: — Ո՞վ կայ տանը:

— Ապին, նանը:

— Է՞լ

— Էլ — հէչ ...

Այսքանով վերջացաւ նրանց առաջին խօսակցութիւնը, թերեւս նրա համար, որ մօտեցել էին տանը կամ գուցէ Արամը յոգնած էր, տկար — այդպէս թուաց Եսթերին, — ամենայն դէպս Եսթերը՝ ժպիտը դէմքին, մարդու ետեւից գնալով, ուղեկցեց նրան ծնողների մօտ եւ ինքն շտապեց կրակ անել՝ Արամի համար ձուածեղ պատրաստելու, որ բոլոր կերակուրներից շատ կ՚եփէր եւ միաժամանակ ջուր տաքացնելու՝ նրա յոգնած ոտներն ու գլուխը լուանալու:

Ուրախութիւնից Եսթերն իրեն այնքան թեթեւ էր զգում, որ մի քանի րոպէի մէջ փայտ կոտրեց, կրակ արաւ բակի քարէ օջախում եւ քիչ յետոյ ջրով լի կաթսան եւ իւղով թաւան տեղաւորեց կըրակի վրայ:

Երբ այս բոլորը պատրաստ էր եւ կրակը բըռնկած վառւում էր ուրախ բոցով,— Եսթերը մըտածում էր, թէ որքան կը զարմանայ Արամը, երբ լսի իր փախչելու պատմութիւնը:

Կէս ժամից յետոյ պատրաստ ձուածեղը՝ հացի հետ նա տարաւ ներս: Սակայն դրսում դռան մօտ՝ ներսից լսուող խօսակցութեան ձայնը կանգնեցրեց նրան:

— Ու դուք էլ թողի՞ք,— Ասում էր Արամը դժգոհ:

— Ի՞նչ կարայինք անել, որդի ի՞նչ կարայինք,— ասում էր հայրը խեղճացած: — Զօրով տարան... Մենք կ՚ուզէինք, որ էդպէս անբախտութիւն գար մեր գլուխը ...

Ձուածեղը դողաց Եսթերի ձեռին, նա անմիջապէս հասկացաւ, որ ամուսինն իմացել է իրեն տանելը, բայց ներսում վրդովուեց կեսրարի դէմ, որ միայն արդարանում էր եւ չէր հանգստացնում Արամին, չէր ասում, թէ ինքը փախել է կէս ճանապարհից ու պահուել Գարանի տանը:

Եւ որովհետեւ սենեակում լռեցին աժամ, — Եսթերը, անտարբեր երեւալու ճիգով ներս մտաւ:

Նրան տեսնելուն պէս՝ սկեսուրն ու կեսրարը գլուխները կախեցին, իսկ Արամը կռացաւ իր երկարաճիտ փոշոտ, մաշուած կօշիկները հանելու:

Եսթերը ձուածեղը դրեց մարդու առջեւ:

— Կեր, սոված կը լինես...

Ապա, դառնալով կեսրարին, նշանացի հասկացրեց, որ նա էլ մասնակցի:

Ոչ մէկն էլ չշարժուեց: Արամը շարունակում էր աջ կօշիկի ծայրով հանել միւս կօշիկը:

— Դու կեր, ես կը հանեմ,— կռացաւ Եսթերը մարդու առաջ, ձեռները նրան կօշիկին մեկնելով:

Բայց Արամը ոտն արագ քաշեց իրեն եւ երեսը թեքեց:

ՍՏ. ԶՕՐԵԱՆ

(18)

խումբը, երկուշաբթի օր, մեծամասնութեամբ որոշեց ընթացք չտալ այդ բանաձեւին: Վերջին պահուն Լեհաստանի պատուիրակը առաջարկեց բարեփոխել զայն եւ չյիշել խնդրոյ առարկայ երկիրներուն անունները: Միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ այդ առաջարկը եւ ժողովը որոշեց «դատապարտել այն բոլոր քարոզչութիւնները եւ արարքները որոնք կրնան ստեղծել կամ քաջալերել պատերազմ մը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հեռաւոր շրջաններէն բազմաթիւ նուէրներ կը ղրկուին մարաջախտ Սթալինին յեղափոխութեան 30րդ տարեդարձին առթիւ: Նուէրներ ղրկուած են նաեւ արտասահմանէն՝ կազմակերպութիւններու կամ անհատներու կողմէ:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ահռելի արկած մը պատահեցաւ երկուշաբթի օր երբ Պոլսէն Ցոմաստան թռչող չուէտական օդանաւ մը վար ինկաւ Աթէնքի մօտերը: Մեռան 44 ճամբորդներ որոնց 16ը թուրք:

ԻՆՉՊԷՍ ՀԱՂՈՐԴԱԾ ԷԻՆՔ ԵՐԷԿ, Լեհաստանի հողագործական կուսակցութեան նախագահը Սթանիսլաս Միքոլայչիք, անյայտացած է քանի մը օրէ ի վեր: Կը կարծուի որ երկրէն փախած է եօթը հոգիի հետ: Վարշավայի իշխանութիւնները կասկած կը յայտնեն թէ Լոնտոն գացած է իր կինը եւ զաւակը տեսնելու: Անգլիական խորհրդարանին մէջ հարցադրում մը եղաւ այս լուրին մասին: Արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ «Անգլիա հաւատարիմ կը մնայ քաղաքական յանցաւորներու ապաստան տալու իր աւանդական սովորութեան»: Միքոլայչիք 46 տարեկան է: Լեհաստանի տարագիր կառավարութեան վարչապետն էր 1944ին:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԱԹԷՆՔԷՆ ստացուած տեղեկութեանց, կատաղի կռիւներ տեղի կ՚ունենան, քանի մը օրէ ի վեր, հելլէն կանոնաւոր բանակին եւ 2000 ապստամբներու միջեւ՝ Եպիրոսի մօտերը: Կռիւը սկսած է այն օրը երբ ապստամբները անծանօթ վայր մը կ՚առաջնորդէին 2000 պատանդներ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակին, երկուշաբթի օր զոհ գացած են 471 հոգի: Վարակուած են 1000 անձեր:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնը ղեկում կատարած է մասնակցելու Պելկրատի կոմինֆորմին:

ԶՕՐԱՎԱՐ Ֆրանքօ յուշագիր մը ներկայացուց բրիտանական կառավարութեան բողոքելու համար որ արտաքին նախարար Պէվին մասնաւոր ունկնդրութեան ընդունած է Սպանիոյ ընկերվարականներուն ղեկավար Ինտալէչիօ Փրիէթոյի եւ արքայական Բոպլէսը:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Օգոստ. 13էն .. Սեպտ. 12

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Նազ. 300, Շահպ. 500, Ադամ. 1500: Արզ. հազար, Գաս. 1200, Սիմ. հազար, Ցակ. 500, Խ. Գ. հազար, Էսկ. 500, Կար. 1000, ՍԱՐԹԱՆ՝ Թէճ. հազար, ԼԻՈՆ՝ Տոն. հազար, ՌՈՄԱՆ՝ Թէք. հազար, ԱՌՆՈՒՎԻԼ Նազ. 500, ՓԱՐԻԶ (20) Կէօ. 500, ՎԻԼ Տ՚ԱՎՐԷ Մեղ. 500, ԿԱՆՅԻ Տ. Ժիր. 500, ԱՎԻՅԵՈՆ Քիր. հազար, ՄԷՕՏՈՆ՝ Բար. 500, Պ. ՏԻՒ ՌՈՆ Պօղ. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Գալ. 500, Քիր. 500, Ս. ԷԹԻԷՆ Ստեփ. 300 ԿՐԸՆՈՊԼԸ Սպեն. հազար, ՍԵՎՐԱՆ Իգմ. հազար, ՌՈՒԱՆ Պօղ. 500, ՓԱՐԻԶ (16) Խան. հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Ուր. հազար, ՎԱԼՊԱՐԵԼ Ս. Ա. հազար, ՇԱԹՈՒ Զին. 1500, ԿԱՐՏԱՆ Համ. 500 ՄԱՐՍԷՅԼ Տէր. 500, ԹՈՒԼՈՆ Առա. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ Շիկ. 1200, ՌՈՆ Քալ. հազար, ՎԱԼԱՆՍ Դաւ. հազար, Մատ. հազար, Թէպ. հազար, Տ. Ղ. հազար, Խան. հազար, Գալ. 500, ՓԱՐԻԶ (14) Մու. 500, ԱՐՏԷՇ Եազ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ Շալ. հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Քայ. հազար, ՎԻԼՄՈՊԸԼ Եկա. 1000, ՓԱՐԻԶ (15) Համ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Փափ. 1000, ՓԱՐԻԶ (9) Գազ. հազար, ՌՈՆԻ Շիշ. հազար, ՓԱՐԻԶ (20) Նեվ. հազար, ՊՈՒՐԺ Մաթ. 500, ՆԵՎԻԼ Դաւ. 500, ՓԱՐԻԶ Տէօք. հազար, ՌՈՆ Տոն. 1000, Կարկան Ալթ. 250, ՓԱՐԻԶ (15) Շիր. 500, ՆԷՕՅԻ Ազապ. հազար, ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ Ռաֆ. 500, ՓԱՐԻԶ (8) Քիր. 2050, ՓԱՐԻԶ (18) Գոն. 500, ՓԱՐԻԶ Տ. Ց. 500, ՓԱՐԻԶ (13) Հապ. 300, ԱՆԻԷՌ Մերճ. 500, ՓԱՐԻԶ (20) Գույ. 300, ՎԱՐ Վարդ. 500, ՓԱՐԻԶ (9) Քար. հազար, ԻԶԷՐ Մ. Պ. 400, ՔՈՍՏԱՆԹԷՆ Յովհ. 2000, ԼԻՈՆ Հաբ. հազար, ՎԻԼՄՈՊԸԼ Քար. հազար, ՖՐԷԶՆՕ Քոլ. 1200, Վահ., Ահր., Քար., Գրի., Պօղ., Ներ., Գաբ., Դաւ., Մար., Ցար., Սահ., Դաշ. 1200ական ֆր., ՖՐԷԶՆՕ Ոսկ., Ցար., Մել., Շաւ. 1200ական: ԼՈՆՏՈՆ Ոհ. հազար, ՓԱՐԻԶ (9) Արիս. հազար, ՊՐԱԹԱԺ Հայ. 500, ՄՈՆԹԵԼԻՄԱՐ Աշըք. հազար, Ս. ԺԷՐՄԷՆ ԱՆ ԼԷՅ Դաւ. հազար, ՊՈՆ Ստեփ. 500 ֆրանք:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ 31 Հոկտեմբեր, իրիկուան ժամը 8.30էն կէս գիշեր Սալ Քատէի մէջ: (Նախկին Petit Journal) 21 Rue Cadet, métro Cadet:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկեր Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Օր. Մ. Աճէմեանի, երգ, արտասանութիւն ընկերներ Ուզունեան եւ Հայկչեան:

Կը նուագեն Թառիստ Գարեգին, ընկերակցութեամբ ընկեր Բենոյի, սրինգ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի:

Մուտքը ազատ է:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Հայ Կապոյտ Խաչի, Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ:

1 Նոյեմբեր 1947, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Թաղին Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, կ՚երգէ Տիկին Անդրէասեան:

Կը բանախօսէ ՏԻԿ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Ջազպէնտ մը՝ Նոր Սերունդի կողմէ՝ կէս գիշերէն վերջ մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ քնարի նուագախումբի մը:

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը հրաւիրատոմսով, կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը:

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին հետեւեալ սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԽՕ ԲԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Նուագախումբ Կ. Սարեանի:

Պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ
ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆ

Հայ տնտեսական կեդրոնի տեղեկատու դիւանը —դիւրութիւն մը տալու համար հասարակութեան — որոշած է շահագրգռուողները ընդունիլ փոխանակ շաբաթը մէկ օրուան, ամէն օր, ժամը 9էն 12, կեդրոնի գրասենեակը, 7 rue de Phalsbourg, Paris (17): Արձանագրութեանց եւ ընդհ. տեղեկութիւններու համար ընդհ. քարտուղար Պ. ՀՐ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, իսկ դատական գործերու եւ տուրքերու վերաբերեալ խնդիրներու համար՝ վարչութեան մասնագէտ խորհրդական Պ. ԳԷՈՐԳ ՓԱՐՄԱԳԻ: Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին ձրիօրէն:

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ եղբայրներս՝ Կոտայքի շրջանէն Դալաքլու գիւղէն Մանուկեան Անդրանիկ Սահակի, Մանուկեան Վաղարշակ Համբարձումի, Ներսէսեան Խանամիր Ներսէսի, կորսուած Գերման - եւ Սովետ. պատերազմի մէջ: Տեղեկացնել քրոջը՝ Եղիսաբեթ Մանուկեանին, այս հասցէով՝ Mme. Martirossian, 4 rue de la Constitution, Bruxelles, Belgique: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՊՈԼՍԷՆ Զաւէն Բարթողեան կը փնտռէ եղբայրը Ֆրեդ Բարթողեանը որ Վիշիի կողմերը եղած է 1931ին եւ որմէ լուր առած է մինչեւ 1945: Տեղեկացնել եղբօրը Էնի Քափու, Զորպաճը Պաշը փողոց թիւ 45, Ստամպոլ:

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻԼ Կ՚ՈՒԶԷ՞Ք

Պայմաններուն համար դիմել անձամբ կամ նամակով՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

3 rue Henry - Say, Asnières, Seine

Դիւրացոյց մեթոտ՝ հայերէնով կամ ֆրանսերէնով կրնայ բացատրել դասերը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը վճռական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր-ընկերուհիները եւ համակիրները այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellcour: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Փարիզի մասնաճիւղի բացառիկ ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը շաբաթ նոյեմբեր 1ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Sociétés Savantesի C սրահը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է այց մը, ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻ առթիւ, զօրավար Անդրանիկի եւ ընկեր Ա. Խատիսեանի շիրիմներուն, շաբաթ 1 Նոյեմբեր, ժամը 3ին: Կը հրաւիրուին Փարիզի ու արուարձաններու Նոր Սերունդի անդամները եւ այս երկու մեծ Հայերու յիշատակը յարգող բարեկամները: Հաւաքուիլ Métro Gambetta:

Գեղունի

28 գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծանօթ գրողներէ, ստորագրուած:

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԲԱԶՄԱՎԷՊի հարիւրամեակին առթիւ:

Գինը՝ Ֆրանսա 2500 ֆրանք:

Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ.:

Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie):

ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ընտանիքը կը ծանուցանէ որ յառաջիկայ կիրակի մասնաւոր հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի յետ պատարագի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, իրենց վաղամեռիկ աղջկան՝ ԺԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին բոլոր անոնք որոնք կը յարգեն հանգուցեալին յիշատակը:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ պիտի կատարուի յառաջիկայ կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, պատարագէն յետոյ ողբացեալ Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՃԸՐԸԿԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ:

Մայրը Այրի Տիկին Վ. Ճըրըկեան եւ կինը Այրի Տիկին Վ. Ճըրըկեան կը հրաւիրեն ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

«Զանգէ» օղին 40°

Ամէնէն անարատը եւ ամէնուն փնտռածը

Լիտր 400 ֆրանք

Կրնաք անմիջապէս ընել ձեր յանձնարարութիւնները

Ani ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

D. NARGUIZIAN, 62 Rue Rabelais, Lyon

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ թրիքօի աշխատանոցի եւ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն: Դիմել՝ «Յառաջ»ին:

ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ

Գրեց Վահան Հայկէշեան

Տօքթ. փիլիսոփայութեան

Տպագրութիւն Կիպրոս: Գինը 4 շիլին կամ 100 ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն կանխիկ վճարումով եւ առաքման ծախքով:

ԵՐԵՄԻԿ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ
ԻՐԱՒԱԳԷՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

Վկայուած Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն եւ (des Etudes Supérieures de la Faculté de Droit de l'Université de Paris):

Կը ստանձնէ նոր ընկերութիւններու կազմութիւնը, —դատական խնդիրներ— եւ ամէն կարգի վարչական գործողութիւններ ու կարգադրութիւնը: Ընդունելութեան ժամը 10էն 12 եւ ժամադրութեամբ: 12 de la Chaussée d'Antin: Հեռ. Pro. 78-02:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռ. 300 ֆր. Արտ. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 30 Octobre 1947 Հինգշաբթի 30 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5175-Նոր շրջան թիւ 784 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երեքշաբթի օր սկսաւ խորհրդարանին նստաշրջանը: Վարչապետ Ռամատիէ վստահութեան քուէ պահանջեց իր կառավարութեան համար որուն, ինչպէս յայտնի է, չեն մասնակցիր ոչ համայնավարները, ոչ ալ զօրավար Տը Կոլի համակիրները: Քուէարկութիւնը պիտի կատարուի այսօր:

Շատ սաք վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան ընկերվարական եւ համայնավար երեսփոխաններուն միջեւ:

Վարչապետը իր բացման ճառին մէջ նախ պարզեց երկրին տագնապալի կացութիւնը եւ հաստատեց որ ամէն միջոց ձեռք պիտի առնուի «սեւ շուկան» ջախջախելու եւ անհրաժեշտ նիւթերու գիները զսպելու համար: Ձեռք կրնար օրավարձերու նոր յաւելումներ շնորհել, այլապէս մեր թղթադրամը պիտի արժեզրկուի, ըսաւ վարչապետը եւ շարունակեց.— Պէտք է արտածենք կարելի եղածին չափ շատ: Անկարելի է միջազգային առեւտուրը եթէ պակսի Եւրոպայի ազգերուն համերաշխ գործակցութիւնը: Յոյս ունինք որ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեամբ պիտի վերնան շատ մը արգելքներ եւ դժուարութիւններ: Եթէ այդ ծրագիրը չգործադրուի անհրաժեշտ չափով, պիտի ստեղծուի տագնապ մը զոր կարելի պիտի չըլլայ տարբեր ձեւերով դարմանել: Այդ պարագային հացի մեր ներկայ բաժնեչափը ինչպէս նաեւ ածուխին ու հիւսուածեղէններունը կէս առ կէս պիտի զեղչուին: Ստիպուած պիտի ըլլանք փակել մեր արդիւնաբերական հաստատութիւնները: Երկրին տնտեսականը դարմանելու համար անհրաժեշտ է համապատասխան մթնոլորտ մը, նախ, ամէն Ֆրանսացի պարտաւոր է կարգապահ ըլլալ: Ոչ մէկ կուսակցութիւն կամ հաստատութիւն պէտք է դիմէ անօրինական միջոցներու որոնք օտար են մեզի համար: Եթէ շեղինք այդ սկզբունքէն, այն ատեն մեր երկրին ապագան վտանգուած է: Եթէ Ֆրանսայի մէջ ունենանք երկու ճակատներ մէկը միւսին դէմ, հետեւանքը պիտի ըլլայ մեր երկրին քայքայումը եւ քաղաքացիական պատերազմ մը»:

Վարչապետը յետոյ խօսելով զօրավարին մասին, դիտել տուաւ որ ան արդէն հիմնած է իր կուսակցութիւնը: «Գիտենք որ այդ կուսակցութիւնը ունի իր ղեկավարը, բայց կարծեմ Ժան տ'Արքի միտքէն անգամ անցած չէր կուսակցութեան մը ղեկավարը ըլլալ», աւելցուց Ռամատիէ հեգնանքով:

Վարչապետին ճառէն ետք բուռն վիճաբանութիւն մը ծայր տուաւ իր եւ համայնավար Տիւքլոյի միջեւ: Երբ այս վերջինը ոտքի ելաւ, հակառակորդները պոռացին «Վարշաւա գնա՛, Վարշաւա», ակնարկելով կոմինֆորմի իր մասնակցութեան: Տիւքլօ ամբաստանեց կառավարութիւնը թէ «հրահանգներ կը ստանայ Ամերիկայէն՝ համայնավար կուսակցութիւնը ջախջախելու համար: «Իրականին մէջ Ֆրանսայի ներկայ քաղաքականութիւնը ի գործ կը դրուի որոշ դասակարգի մը շահերը պաշտպանելու քան թէ մեր ազգային անկախութիւնը ապահովելու համար:

— Ճշմարտութեան հակառակ է ձեր ըսածը, կը յայտարարէ արտաքին նախարար Պիտօ:

— Ամերիկեան աշխարհակալութիւնը կ'ուզէ տիեզերքին վրայ տիրապետել, կը գոռայ Տիւքլօ, ձախակողմի բուռն ծափահարութեանց մէջ:

— Կը բողոքեմ, կը պատասխանէ Ռամատիէ, չեմ գիտեր թէ բարեկամ հանրապետութիւն մը որ կ'ըսէ «Ֆրանսացիներ, Եւրոպացիներ, ձեր կարելին ըրէք ու մենք ձեզի պիտի օգնենք», ինչ փառամոլութիւններ կրնայ ունենալ:

Յետոյ Տիւքլօ կը յայտարարէ թէ Ֆրանսայի երկաթուղիները ամերիկեան դրամատիրութեան կը յանձնուին:

— Ապացոյց կ'ուզեմ, կը պոռայ վարչապետը:

Տիւքլօ կը խնդայ:

— Եթէ ապացոյց չունիք, լռեցէ՛ք...

Մեծ իրարանցում երբ համայնավար երեսփոխան աջակողմեան Անտրէ Միթէն կ'ամբաստանէ թէ սուտ արձակուած է կէսթափոյէն: Միթէն տեղէն վեր կը թռի Տիւքլոյի վրայ յարձակելու համար: Կը յաջողին զսպել զինքը:

★ Վարչապետին տնտեսական ծրագրին մէջ կ'առաջարկուի բարձրացնել միայն նուազագոյն վճարում ստացող բանուորներուն օրավարձերը:

Եգիպտոսի համաճարակը

15.000 ՀՈԳԻ ՎԱՐԱԿՈՒԱԾ, 6000 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱԾ

Եգիպտական կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը կը տեղեկացնէ որ Սեպտեմբեր 23էն ի վեր քոլերայի 15.000 դէպքեր պատահած են ամբողջ երկրին մէջ՝ որոնց 6000 մահացու: Երեքշաբթի օր վարակուած էին 880 հոգի, մեռած են 408 հիւանդներ: Համաճարակը որ սկսաւ հիւսիսային շրջաններէն, հետզհետէ կը ծաւալի դէպի հարաւ, մինչեւ Սուտան: Իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք առած են գիւղացիներուն դէմ որոնք կը մերժեն պատուաստուիլ եւ մանաւանդ չեն ուզեր որ կիները իրենց թեւերը մերկացնեն բժիշկին առջեւ: Գահիրէն առայժմ ամէնէն ապահով վայրն է, հակառակ որ շրջապատուած է վարակեալ արուարձաններով: Եւրոպայի մէջ կը վախնան որ եթէ նախազգուշական միջոցներ ձեռք չառնուին անյապաղ, համաճարակը վարակէ ամբողջ Միջերկրականի աւազանը:

Երկրորդ Միջազգայինը պիտի վերակազմուի

Եւրոպայի ընկերվարականները նախապատրաստական ժողով մը կը գումարեն Պրիւքսէլի մէջ երկուշաբթիէն սկսեալ քննելու համար Երկրորդ Միջազգայինի վերակազմութեան խնդիրը: Դեկտեմբերին Անվէրսի մէջ տեղի պիտի ունենայ խորհրդաժողով մը:

Երկրորդ Միջազգայինի վերակազմութեան ծրագրին համաձայն են Ֆրանսայի եւ Պելճիքայի ընկերվարական կուսակցութիւնները, բայց Անգլիոյ Աշխատաւորականները հակառակ են: Արեւմտեան Եւրոպայի ընկերվարականները կը փափաքին որ Գերմանիոյ Սոցիալ Դեմոկրատներն ալ մաս կազմեն, ապագային, միջազգային հիմնարկութեան, բայց Իտալիա եւ արեւելեան Եւրոպայի կուսակցութիւնները անտեղի կը գտնեն այդ աճապարանքը:

ԻՏԱԼԻՈՅ արտաքին նախարարը Կոմս Սֆորցա տեսակցութիւն ունեցաւ, երեքշաբթի օր, Պէվինի հետ՝ երկու երկիրներուն միջեւ տնտեսական համաձայնութիւն մը կնքելու հարցին շուրջ: Հաւանական կը նկատուի որ Անգլիա կարգ մը զիջումներ ընէ Իտալիոյ եւ հրաժարի իրեն յատկացուած հատուցումներուն մէկ մասէն:

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ.— Հացի ներկայ բաժնեչափը պիտի չկրճատուի մինչեւ տարեգլուխ: Ապագային պարտաւորիչ պիտի ըլլայ արձանագրուիլ հացագործի մը մօտ բացի Փարիզէն, Լիոնէն եւ Մարսիլիայէն: Մսավաճառները փակ պիտի ըլլան Նոյեմբեր 1ին: Փարիզի քաղաքապետութիւնը չեղեալ կը յայտարարէ Հոկտեմբեր 20ի մսեղէններու սակացոյցը: Փոքրաքանակի համար նշանակուած են հետեւեալ առաւելագոյն գիները.— եզան միս՝ 200 ֆրանք քիլօն, հորթեղէն 255 եւ ոչխար՝ 270:

ՁԷԹ.— 150 կրամ J A M դասակարգերուն համար՝ Հոկտեմբերի GD կտրօնով:

ԲՐԻՆՁ.— 300 կրամ E դասակարգին համար եթէ արձանագրուած են (կտրօն 69):

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակեց Ազատական կուսակցութիւնը որ դաւեր կը լարէ կառավարութիւնը տապալելու համար:

Կը նախատեսուի որ անխուսափելի է ալրուստի գիներու նոր բարձրացում մը:

★ Հաւանական է որ կառավարութիւնը վստահութեան քուէ ստանայ այսօր, բայց այդ երեւութական յաջողութիւնը բաւական պիտի չըլլայ կացութիւնը դարմանելու համար: Զօրավար Տը Կոլի անվիճելի յաղթանակը պիտի տկարացնէ կառավարութեան հեղինակութիւնը, իսկ համայնավարները պիտի շարունակեն դժուարութիւններ ստեղծել արդիւնաբերութեան մէջ՝ ներկայացնելով նոր պահանջներ՝ ի նպաստ աշխատաւորութեան: Վարչապետը կրնայ դարձեալ փոփոխութիւններ մտցնել իր դահլիճին մէջ գործակից առնելով Փօլ Րէնօ, Լը Թրոքէն եւ ուրիշ հակահամայնավար անձնաւորութիւններ:

Փիթր Կուրին համայնավարութեան դէմ

Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին ընդհանուր հրամանատարը զօրավար Քլէյ, յայտարարեց երեքշաբթի որ ամերիկեան իշխանութիւնները մեծ արշաւ մը պիտի սկսին կռուելու համար համայնավարութեան դէմ: «Մենք պիտի պաշտպանենք այն սկզբունքները որոնց կը հաւատանք՝ բոլոր անոնց դէմ որոնք չեն հաւատար այդ սկզբունքներուն: Մենք բացայայտօրէն չենք հաւատար համայնավարութեան՝ ինչ գոյն կամ ձեւ ունենայ ան: Անցեալին մէջ մենք խուսափեցանք երբեւէ հետ բաղդատելէ ամերիկեան եւ համայնավար վարչաձեւերը, այլեւս պիտի չխուսափինք, ըսաւ զօրավարը:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ տնտեսական խորհրդաժողովին մասնակցող 16 պետութիւններէն երեքը — Պելճիքա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ — բացառիկ ժողովի մը կը հրաւիրեն մնացեալ 13 պետութիւնները քննելու համար Մարշըլի ծրագիրէն բխող կարգ մը խնդիրներ: Ժողովը պիտի գումարուի Պրիւքսէլի մէջ Նոյեմբեր 10էն 15 եւ պիտի զբաղի մասնաւորաբար Եւրոպայի մէջ մաքսային միօրինակ դրութիւն մը ստեղծելու հարցով:

★ Գրած էինք թէ Լեհաստանի նախորդ տապալեալ կառավարութեան վարչապետը եւ հողագործական կուսակցութեան վարիչը Սթանիսլաս Միքոլայչիք անյայտացած է քանի մը օրէ ի վեր: Տակաւին յայտնի չէ թէ ուր է: Լեհական կառավարութիւնը քննութիւններ կը կատարէ հաստատելու համար թէ ուր եւ ինչպէս փախած է ան: Կը կարծուի թէ Լոնտոն գացած է իր կինը եւ զաւակը տեսնելու:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ գրողներու պատուիրակութիւն մը Լեհաստան գնաց երեքշաբթի օր Մշակոյթի ընկերակցութեան հրաւէրով: Պատուիրակութիւնը պիտի այցելէ ճարտարարուեստի կեդրոնները եւ խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ ծանօթ լեհ գրագէտներու եւ արուեստագէտներու հետ:

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ լուծելու եւ նոր ընտրութեանց ձեռնարկելու համար զօրավար Տը Կոլի ըրած առաջարկը «տրամաբանական» կը նկատուի ամերիկեան մամուլին կողմէ: «Նիւ Եորք Թայմզ» խմբագրականով մը դիտել կու տայ որ «ներկայ Ազգային Ժողովը ներկայացուցչական չէ: Ֆրանսայի ժողովուրդը յայտնապէս հակահամայնավար է եւ դէմ է կուսակցութիւններու ներկայ սիսթեմին որ պատուհաս մը եղաւ հանրապետութեան համար: Ամէն յապաղում, կամ ժողովուրդին վեհապետական իրաւունքները վերահաստատելու ամէն արգելք, պիտի ծառայեն միմիայն մեծամասնութեան վտանգին զոր կառավարութիւնը կ'ուզէ կանխել»: Համաձայն «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ին զօրավարին բանաձեւը կը ներկայացնէ միակ միջոցը՝ Ազգային ժողովը իր անել կացութենէն փրկելու համար:

UNESCOի ընդհանուր վարիչը Ճիւլիըն Հըքսլի, հաւաստեց երեքշաբթի օր թէ Խորհրդ. Միութիւնը տրամադիր է մասնակցելու միջազգային մշակութային հիմնարկութեան: Ինչպէս ծանօթ է, Ռուսիա միակ երկիրն է որ մինչեւ հիմա հեռու մնացած էր այդ կազմակերպութենէն:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նախորդ վարչապետ Տօքթ. Եուլիուս Մանիուի եւ իր 18 կուսակիցներուն դատավարութիւնը սկսաւ երէկ: Բոլորն ալ ամբաստանուած են դաւաճանական գործունէութեամբ: Պուքրէշի ամերիկեան եւ անգլիական դեսպանատուներու ներկայացուցիչները հաւանաբար ներկայ գտնուին դատավարութեան որ պիտի տեւէ մինչեւ Նոյեմբեր 6:

ԿԱՐՏԱՆԻ նախկին քաղաքապետը եւ մեր բարեկամը Վիքթոր Սավէն, վերընտրուած է իր պաշտօնին մէջ՝ քուէներու մեծամասնութեամբ:

ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարներու Լոնտոնի յառաջիկայ խորհրդաժողովին մէջ Պէվին պիտի հակառակի Գերմանիոյ ընթացիկ հասոյթներէն հատուցումներ գանձելու առաջարկին դէմ: Այս հարցին մէջ է որ Խորհրդային Միութիւնը եւ Անգլիա տարակարծիք են: Գերմանիա նախ եւ առաջ պարտաւոր է վերադարձնել այն գումարները որոնք փոխ կը տրուին իրեն: Արտաքին նախարարը շեշտեց որ Գերմանիոյ գործարաններուն քանդումի աշխատանքները պիտի շարունակուին:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ձեռք անցուած գաղտնի տեղեկագիրներէն երեւան հանուած է որ ծովակալ Տարլան դաւաճանաբար Հիթլէրին հաղորդած էր բրիտանական նաւատորմին շարժումները: Տարլան առանձին սպասարկութիւն մը հաստատած էր ծովակալ Րատէրին հաղորդելու համար «իր գիտցածները»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մարդկութեան ծագումն ու զարգացումը եւ Հայուն տեղը անոր մէջ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ա.

Ուրեմն մշուշի մեծ զանգուած մը, ըստ Քանթի ու Լափլասի, որ փոխակերպուեցաւ արեւին ու իր մոլորակներուն, որոնց մէջ մեր խրճիթը, սա երկիրը: Անկէ անդին: Մութ, ցուրտ, անսահման դատարկութիւն: Եւ ուրիշ արեգակնային դրութիւններ այդ դատարկութեան մէջ, աւելի խոշոր եւ աւելի հեռու: Յարդգող եւ յարդգողեր: Աստղեր, որոնք մարած են անյիշատակ ժամանակներէ անդին, եւ որոնց լոյսը կը շարունակէ տակաւին մեզի հասնիլ, կտրելով միլիոնաւոր լոյսի տարիներ: Մեր հեռադիտակներուն տեսողութենէն անդին ուրիշ աշխարհներ կա՞ն: Ու անկէ ալ անդի՞ն:

Իսկ կեանքը միայն երկրի վրա՞յ գոյութիւն ունի: Հապա Հրատի ենթադրական ջրանցքները, որոնց հարցը լուծուած չէ տակաւին: Կեանքը ի՞նչ ձեւով զարգացած է ուրիշ տեղ: Ոչ մէկ տեղեկութիւն, բացի մեր մոլորակէն: Պէտք է սպասել նոր գիւտերու կամ թռիչքներու դէպի անջրպետ, որ ներկայիս կը զբաղեցնէ գիտութիւնը:

Երկրի վրայ ե՞րբ սկսաւ կեանքը ու ո՞ւրկէ: Ան ծնունդ առաւ երկրի վրայ իսկ եւ անոր կլիմայական պայմաններէ՞ն, թէ ուրիշ աշխարհները զրկեցին զայն մեզի, բեռցնելով լոյսին: Չենք գիտեր: Փաստ է որ կեանքը սկսած ու զարգացած է հոս, բիրտ, կոշտ, անխնայ: Մեծը կլլելով պզտիկը, ուժովը սպաննելով տկարը, ինչ որ կը շարունակուի մինչեւ ամէնէն զարգացած կենդանիին, մարդուն մօտ:

Այո, մարդն ալ կենդանի է, ու միայն կենդանի, մօտաւոր ազգականը կուրիլայի ու շիմբանզէի, ինչպէս ապացուցուած է անվիճելիօրէն: Մանաւանդ շիմբազէն, այդ ընտանի երկոտանին, կենդանական աշխարհի մէջ ուրիշ ոչ մէկ արարածի այնքան մօտ է, որքան մարդուն:

Կապիկէն ի՞նչպէս մարդ առաջացաւ: Երբ երկիրը սառեցաւ որոշ մասերուն վրայ, ինչպէս այսօր Կրօնլանտան եւ բեւեռները, եւ օդը ցրտեց բնականաբար, կապիկները իջան ծառերէն ու ստիպուեցան սկսիլ կեանքի պայքարը: Անոնք այդ ատենէն բռնեցին իրենք զիրենք ընտանեցնելու (domesticier) մարդ դառնալու ճամբան:

Ե՞րբ պատահեցաւ այդ՝ գիտութեան տուած թիւերը շատ կը հեռանան իրարմէ: Յամենայն դէպս, 600.000 տարի առաջ կը հանդիպինք անոնց նախնական հետքերուն, տակաւին անասուն, որ դեռ կրակը չէր ճանչնար: Գրելու համար նախամարդուն պատմութիւնը, այդքան երկար ժամանակաշրջանի մը ընթացքին, ստիպուած ենք դիմել պեղումներու: Այն նախնական քարէ գործիքներուն զոր անոնք գործածած են, ու հետզհետէ կատարելագործած: Իրենց կմախքներուն, կաւէ ամաններու եւ ուրիշ իրերու որ կը մնան անոնցմէ: Գիտութիւնը գրեթէ յաջողած է Քարէ Դարու պատմութիւնը տալ: Բայց ոչ մէկ գաղափար ունինք անուններու մասին, ինչպէս երկիրներու, իշխաններու, քաջերու, քանի որ տակաւին գիր գոյութիւն չունէր: Ինչպէ՛ս յայտնի է, գիրը գտան կամ գործածեցին առաջին անգամ Սումերացիք, Քրիստոսէ 3200 տարի առաջ: Անկէ 200 տարի յետոյ գիրը երեւցաւ Եգիպտոսի մէջ: Մարդուն գործածած առաջին գիրը մեր օրերուն պէս հնչում տուող նշաններ չէին, այլ պատկերագրեր: Գրի գիւտով մարդկային պատմութիւնը մտաւ նոր շրջանի մը մէջ: Մինչեւ գրի գիւտ, պատմութեան կուտանք նախապատմական անունը, անկէ յետոյ կը սկսի պատմական շրջանը: Ինչպէս բաղդատելով երկրի հաւանական տարիքին հետ, մարդկութիւնը այնքան նոր է, նոյնպէս տակաւին մանուկ է ու կարճ մեր պատմական ժամանակաշրջանը, բաղդատելով մեր նախնիքներուն կրած երկար յեղաշրջումին:

Քաղաքակրթութիւնը կերտուեցաւ մեծ գետերու հովիտներուն մէջ, տաք երկիրներ, օգտուելով կլիմայական եւ ոռոգումի դիւրատար պայմաններէն, ուր եւ հիմնուեցան առաջին պետութիւնները: Անոնցմէ աւելի հին է Միջագետքը, հակառակ նախապէս ենթադրուածին, որ կը սնանի մեր երկրէն ծնած երկու հզօր գետերու աւիշով: Եւ անոր հեղինակն են երկարագլուխ Սումերացիք, որ յետոյ խառնուելով կարճագլուխ մերձաւոր ասիական կամ հայատիպ ցեղին հետ, իւրացուցին նաեւ կարճագլուխ տիպարը, քանի որ այս ցեղը արդէն կը բնակէր Կովկաս, Անատոլու, Սուրիա, Միջագետք:(*)

Ուրեմն քաղաքակրթութիւնը առաջին անգամ սկսած է մեր անմիջական մօտիկը, եւ անոր մէջ դեր ունեցած են մարդեր, որոնք քաղուած են Հայկական տիպարին հետ: Եւ անոնց արիւնն է որ մինչեւ այսօր մեզի կեանք ու եռանդ կը բերէ:

Սումերացիք թերեւս եկած են հիւսիսէն, թերեւս եւ աւելի հաւանական է, Միջին Ասիայէն: Եգիպտացիք համտական ցեղէ են: Ու այսպէսով, կը մտնենք մեծ հարցարանին դռներէն ներս, մարդկութիւնը քանի՞ ճիւղերու կարելի է բաժնել, եւ իւրաքանչիւր ազգ անոնցմէ ո՞ր ճիւղին կը պատկանի:

Մարդկութիւնը կը բաղկանայ երեք գլխաւոր ցեղերէ. 1. Սպիտակ ցեղ, 2. Դեղին ցեղ, 3. Սեւ ցեղ: Սեւ ցեղը, կամ աւելի ծանօթ բառով, Խափշիկները, կը բնակին Ափրիկէ, Սահարայէն հարաւ, մինչեւ Մատակասկար, որ է իրենց նախապատմական հայրենիքը: Կը բաժնուին կարգ մը խումբերու, եւ իրենց մէջ են ամէնէն գաճաճ եւ ամէնէն բարձրահասակ մարդերը երկրի վրայ:

Դեղին ցեղը, Մոնկոլները, Ասիոյ գլխաւոր ցեղը կը կազմեն ու երկրի վրայ թուական գերակշռութիւնը իրենցն էր անկէ առաջ: Մոնկոլները կը տարածուին Ճափոնէն մինչեւ արեւելեան Եւրոպա, ուր ազդած են տեղական բնակչութեան կազմին վրայ: Մոնկոլական ծագում ունին նոյնպէս բնիկները զոյգ Ամերիկաներուն եւ Եսքիմոցիք ու Լարոնացիք:

Սպիտակ կամ եւրոպական ցեղը կը տարածուի Տրիցպէոկէն ու Նարվիքէն Հնդկաստան, Սէյլան, Իսլանտա, Անգլիա, ամբողջ Եւրոպան բնականաբար, — բացի հիւսիսային Շուէտէն, ուր Լափոնացիք տուն տեղ եղած են, եւ Ֆինլանտայէն, Հունգարիայէն եւ եւրոպական Թուրքիայէն, ինչպէս գիտենք,— մինչեւ հիւսիսային Ափրիկէ, Միջերկրականի ափունքին երկայնքին, մէջն առնելով Եգիպտոս եւ Արաբիա: Ու խառն վիճակի մէջ, մինչեւ Աւստրալիա եւ Խաղաղականի միւս կղզիներն ու կղզեակները: Աւստրալիացիք սպիտակ ցեղի թխամորթ խումբին կը պատկանին եւ կը ներկայացնեն տակաւին մեր օրերուն, քարէ դարու մարդը, այնքան յետամնաց են: Բոյսերը եւ կենդանիներն ալ իրենց տեսակին նախնական ձեւերուն մէջ մնացած են հոն: Այս պատճառով, ցեղաբանները, մարդուս ծագումը եւ զարգացումը բացատրելու համար հիմ կ'ընտրեն Աւստրալիացիք: Այս մայր բունէն յետոյ երեք ճիւղ կ'արձակեն. մէկը ուղիղ դէպի վեր, սպիտակ ցեղը, միւսը շեղ դէպի ձախ, խափշիկ ցեղը, երրորդը շեղ դէպի աջ՝ Մոնկոլները:

Ուրեմն, մենք, եւրոպական ցեղը, կը բռնենք մարդկութեան կեդրոնը, կամ այդպէս ըլլալ կը կարծենք, մեր կոպիտ ու նիւթապաշտ քաղաքակրթութիւնը երկրի վրայ բռնի տարածած ըլլալնուս համար, ստրկացնելով ու բնաջնջելով աւելի յետամնաց ժողովուրդներ: Եւ որովհետեւ Հայն ալ կը պատկանի սպիտակ ցեղին, եւ անոր գլխաւոր ճիւղերէն մին է, կը ստիպուինք անոր վրայ աւելի երկար կանգ առնել: Հայը հնդեւրոպական, «արիական» ժողովուրդներու խումբին կը պատկանի, նոյնիսկ գերման պատմական քարտէսներու համաձայն, տպուած 1939ին:

Մէկդի թողլով ուրեմն սպիտակ ցեղին այսպէս կոչուած «թխամորթ» ճիւղերը, Աւստրալիացիք, Վետտաները, Վետտիտները, Թամիլները, Թասմանիացիք, Մելանեզացիք, Բէկմէնները եւ Խափշիկազգիները, (Նեկրիթօ) որոնք սպիտակ ցեղին իրենց ծագումով կը պատկանին, անցնինք բուն սպիտակ կամ եւրոպական կոչուած խումբին:

ԵՐ. ՔՈՋԵԱՆ

(1)

(*) Prof. Dr. Bedrich Hrozny: Nejstarsi Dejiny Predni Asie a Indie. Melantrich, Prague, 1943.

Յովհաննէս Քաջազնունու յիշատակին

Ամիսներ առաջ, երբ այս էջերում հրատարակուեց Ա. Միութեան մէջ «Մեռած» մի շարք կարեւոր ընկերների մահուան լուրը, խորապէս դղրդուած, ես մէկ մէկ սիւնակ նուիրեցի այնքան սիրելի Սահակ Թորոսեանի եւ Սիրական Տիգրանեանի յիշատակին — Աստուած իմ, որքան քիչ էր դա — եւ խոստացայ մի քանի տողով յարգանքի տուրք տալ նաեւ նրանց բախտակից Յ. Քաջազնունուն:

Խոստումիս կատարումն ուշացաւ: Կ'ուզէի նախ կարդալ նրա Խ. Հայաստան մեկնելուց առաջ հրատարակած հաղուագիւտ գրքոյկը, գաղափար կազմել նախկին վարչապետի անյայտութեան անդունդը նետուելուց առաջ արտայայտած մտքերի հետ, ապա գրիչ առնել:

Այժմ «Դաշնակցութիւնն անելիք չունի այլեւս» ծանօթ է ինձ թէ իր չոր բովանդակութեամբ, եւ թէ իբրեւ արտացոլում Քաջազնունու հոգեկան ապրումների: Երբ կարդում ես ամենածանր պայմաններում քեզ հետ ապրած ու բարեկամ մարդու գրուածքը, թուղթը կարծես մասամբ դառնում է հայելի, իր մէջ վերակենդանացնում հեղինակին ու քեզ էլ դարձնում աւելի նրան մտերիմ զրուցաընկեր, քան թէ ընթերցող:

Ու կանգնում ես մի անելի առջեւ, երբ անմոռաց յիշողութիւններով ստեղծուած համակրանքի անձնականն ու դատողութիւնների առարկայականն հակադիր թելադրանքներ են անում քեզ: Աւելի պարզ: Մինչեւ Քաջազնունու նամակ—դեկուցումի («Դաշնակցութիւնն անելիք չունի այլեւս» իբրեւ այդպիսին ուղղուած է եղել Հ. Յ. Դ. 1923 թ. Բուխարեստի խորհրդաժողովին) ձեռք առնելս ես համարում էի նրան ամենախելօք հայ մարդը, որին երբ եւ իցէ հանդիպել եմ կեանքում: Որքա՞ն կ'ուզէի որ համոզումս չփոխուէր: Աւաղ, աննպատակ գրքոյկի սեւը ճերմակի վրայ հիասթափեցնում է ինձ: Բայց ուղղամիտ մարդկանց համար ամէն ինչ յարաբերական է եւ իմ հիասթափումս արժէք չունի Քաջազնունու մեծութեան հետ համեմատած: Երբ նա չկայ այլեւս ինձ նման նրա համեստ ուղեկիցներին մէկ պարտականութիւն եւ սփոփանք է միայն բաժին ընկած — խոնարհուել նրա յիշատակի առջեւ եւ ափսոսանքի մոմոտումներից հիւսուած անիւթեղէն մի ծաղկեփունջ դնել ակամաւոր Հայի շիրիմին վրայ:

Բայց ո՞ւր է նրա շիրիմը: Ո՞ւր են մեր շիրիմները:

Մի փոքրիկ շեղում:

Ոչ մի ժողովուրդ համեմատաբար այնքան շիրիմներ պիտի չունենար, որքան մենք: Հազարաւոր ջարդուածներից, անհամար յայտնի ու անյայտ հերոսների նահատակուելուց յետոյ մենք չունինք այսօր նրանց ոսկորները դրկող մէկ հատ հողաթումբ, որի վրայ կարողանայինք հեղել մեր վիշտն ու մեծարանքը: Փոշիացա՞ն կոտորուած Հայերի ոսկորների դէզերը: Ոչ: 1923ի ամրան, ռուս տարագիրների մի թերթում, աննշան լուրերի մէջ տպուած էր:

«Զմիւռնիայում անգլիական շոգենաւը բեռնեց հինգ թոն մարդկային ոսկորներ Շէֆիլտի գործարանների համար, հաւաքուած Եփրատը եզերող անապատում»: Անշուշտ այդ «տարօրինակ բեռը» — այդպէս էր վերնագրել նրան խմբագրութիւնը — Հայերի ոսկորներից էր կազմուած եւ հաւանաբար ոչ թէ առաջինն էր, վերջինը չէր: Նա գնաց կոճակ, սանր, դանակի կոթ, եղունգ մաքրելու եւ այլն դառնալու «քաղաքակիրթ» ազգերի համար որոնք այնքան սիրում են մաքուր, ծաղկազարդ, ու փառայեղ գամբարաններում պահել իրենց սիրելիների մասունքները: Իսկ մերոնցը փոխանակ Երեւանում կամ Էջմիածնում մի մռմռքող ու շքեղ կոթողի տակ հայրենի հողին յանձնուելու, անտէր անտիրական գնացին, թափառելու ի սփիւռս աշխարհի:

Թշնամին ծախեց Հայի ոսկորները: Իսկ հարց տանք մեր Խորհրդային ցեղակիցներին — ո՞ւր են Քաջազնունու ոսկորները: Կը լռեն, կ'արհամարհեն: Պատասխանը ինքներս կարող ենք տալ: Նրանք աւելի պատուի արժանացան — պարարտացրին երկու մեթր հողաշերտ անծայրածիր Սիպերիոյ [illegible] անյայտ ու անորոշ անկիւնում: Այսպիսով Հայաստանի պետութեան հիմնադրի վերջալոյսը շատ չտարբերուեց Ակնունիների, Խաժակների, Զոհրապների եւ հազարաւոր ուրիշների վերջալոյսից:

★

Քաջազնունին ծագումով Ախալքալակցի էր, հայրենակիցը մեր երրորդ վարչապետի եւ փառապսակ յեղափոխական վեթերանի՝ ընկեր Համօ Օհանջանեանի: Միջնակարգ կրթութիւնն ստացել էր Թիֆլիսի պետական դպրոցներում, բարձրագոյնը՝ Պետերսպուրկի դժուարամատչելի քաղաքացիական ճարտարապետների ճեմարանում: Երկար տարիներ պաշտօնավարեց Բագւում իբրեւ Նաւթարդիւնաբերողների Միութեան ճարտարապետ:

Կովկասի հայկական իրականութեան մէջ Բագուն մշակութային տեսակէտից երկրորդ տեղն էր բռնում Թիֆլիսից յետոյ: Նոյնն էր Բագուի տեղը եւ Հ. Յ. Դ. մէջ: Սակայն շփումը երկու կեդրոնների միջեւ շատ թոյլ էր: Բագուեցիներն ամփոփուած էին իրենք իրենց մէջ եւ հակառակ որ շնչում էին նաւթաշխարհի անտանելի օդն ու խմում քարիւղախառն ջուրը, շատից աւելի սիրահարուած էին իրենց քաղաքի վրայ: Գաւառում նրանց երբեք չէինք տեսնում: Գաւառ ասելով պիտի հասկանանք Ղարաբաղից արեւելք:

Բագուի կապը շատ կենդանի էր Շուշիի հետ, որովհետեւ Բագուեցիների հարիւրին ութսունը Ղարաբաղցիներ էին: Աւելի քան երկու տասնեակ տարի Երեւանում եւ Էջմիածնում Բագուից միայն մէկ ծիծեռնակի կամ աւելի շատ սոխակի— տաղանդաւոր հռետոր Լեւոն Աթաբէկեանի երեսը տեսանք: Այն էլ այն ժամանակ երբ նա ընկերավարութեան բուռն պրոպագանդ անելով պատրաստւում էր անջատուել կուսակցութիւնից: 1907ին Ներսէսեան անտառում ճեմարանի Դաշնակցական աշակերտներիս նա մի գրաւիչ դասախօսութիւն կարդաց ընկեր Աւետիք Շահխաթունու ներկայութեամբ:

Փետրուարեան յեղափոխութիւնից եւ մանաւանդ Հայաստանի անկախութեան հռչակումից յե-

տոյ Թիֆլիզ ու Երեւան լցուեցին բազմաթիւ Բագուցի Դաշնակցականներ — պատրաստուած, ճարտար, լեզուանի, իրենց պարտադրող եւ հմուտ զանգուածները ղեկավարելու: Նրանք գրաւեցին առաջնակարգ դիրքեր, մնում էին համերաշխ իրենց մէջ եւ տեսակէտ պաշտպանելիս հպարտութեամբ փաստարկում էին Բագուի օրինակներով: Մենք տուել էինք դրանց մի հաւաքական անուն «Բագուի խումբ»:

Քաջազնունին այդ խմբին էր պատկանում: Թիֆլիզում նա երեւաց թէ չէ, գնահատուեց կուսակցութեան բարձրագոյն մարմնից ու ամենապատասխանատու պետական հասարակական պաշտօնների կոչուեց: Եղաւ Կովկասի համազգային խորհրդակցութեան նախագահ, Համառուսական Սահմանադիր ժողովի պատգամաւոր, Անդրկովկասեան Սէյմի եւ կառավարութեան անդամ, Տրապիզոնի եւ Բաթումի հաշտութեան բանակցութիւնների վարիչ Խատիսեանի հետ կամ առանց նրան, Հայաստանի Հանրապետութեան անդրանիկ վարչապետ եւ արտաքին գործերի նախարար, արտակարգ առաքեալ Միացեալ Նահանգների կառավարութեան մօտ, խորհրդարանի նախագահ եւն.:

Թէեւ մենք բախտ չունեցող ժողովուրդ ենք, բայց երբեմն դժուարին պահերին, գիշերուայ խաւարի մէջ, աստղեր պոկել են երկնակամարից եւ լուսաւորել մեր ուղին:

Այդ աստղերից մէկն էր Քաջազնունին: Այն «Լինել չլինելու» ժամանակաշրջանում այդ արտակարգ մարդու հայ կարաւանի առաջնորդ լինելը կարելի է նախախնամութեան միջամտութիւնը համարել մեր պատմութեան մէջ:

Անդուսպ հաճոյքով մենք դիտում էինք Քաջազնունու դերն Անդրկովկասի Սէյմում, ուր նա իբրեւ Դաշնակցական Ֆրակցիայի բերան, ռուսերէն գեղեցիկ ու իմաստալից ճառերով բարձրացնում էր կուսակցութեան եւ ազգի պատիւը: Վրացիներն իրենց համարում էին անմրցելի առաջին ջութակներ անդրկովկասի պետական ու յեղափոխական բեմերի վրայ, յանկարծ ի դէմս Քաջազնունու ու նաեւ Խատիսեանի նրանք տեսան, որ Հայերն էլ ունին իրենց հաւասար ու նոյնիսկ գերազանց ուժեր խօսքի ու գործի մէջ:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(1)

ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆ հոսանքի ընկերութիւնը կը յանձնարարէ խնայողութեամբ գործածել լոյսը առաւօտուան 8էն մինչեւ 10 եւ իրիկուան 5էն 7, այլապէս պիտի ստիպուի նոր կրճատումներ կատարել: Նկատի ունենալով որ օրերը հետզհետէ կը կարճնան, օրուան ընթացքին ընդհատումները պիտի տեւեն մինչեւ 5.30 փոխանակ 7.30ի:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը 6—7 միլիառ տոլարի բացառիկ վարկ մը պիտի պահանջէ խորհրդարանէն՝ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՀՐԱՇՔ ՏՂԵԿԸ

Pierino Gamba, ծնած 1937ին, Իտալիա: Հազիւ 10 տարեկան է, բայց այսօր Եւրոպայի երաժշտական շրջանակներու մէջ մեծ համբաւի է տիրացած եւ եղած է ղեկավար, (chef d'orchestre):

Տեսակ մը յայտնութիւն է ան երաժշտական աշխարհին մէջ որ չատուց չէ տեսած նման դէմքեր: Հայրը իր հաճոյքին համար ջութակ նուագող, իսկ տղեկը դաշնակի սիրահար, հազիւ 8 տարեկան, հօրը կը յայտնէ որ կ'ուզէ chef d'orchestre ըլլալ: Քանի մը չարաթ վերջ Հռոմի մէջ 150 հոգինոց երաժշտական խումբ մը կը ղեկավարէ: Իր համբաւը այդ թուականէն կը սկսի տարածուիլ Իտալիոյ մէջ: Ֆրանսայի մէջ Փարիզէն յետոյ Լիոնի Օփերայի տնօրէնութիւնը իր կարգին հրաւիրած էր «Հրաշք տղեկը», տեղւոյն Օփերայի խումբը ղեկավարելու համար:

Օրեր առաջ երաժշտական քննադատներ սկըսած էին մեծ գովեստով խօսիլ իր մասին եւ երկրորդ Մոցարտի մը երեւումը կը տեսնէին իրմով:

Ձայնասփիւռն ալ սկսած էր իր փրոփականտը:

Նուագահանդէսէն մէկ օր առաջ ղեկավարած էր, Լիոնի radiodiffusion խումբը, ի ներկայութեան երաժշտագէտներու եւ պետական բարձրաստիճան մարդոց, որոնց մէջ Պ. Էռիօ: Պ. Էռիօ ջերմապէս շնորհաւորած էր եւ հայրական գուրգուրանքով համբուրած տինքը:

Նուագահանդէսի օրը, Օփերան նմանը քիչ տեսնուած բազմութեամբ մը լեցուած էր: Եւ հարիւրաւորներ դրան առջեւ խռնուած: Նուագախումբը գրաւած էր իր տեղը, հանդիսատեսը սակայն Pierino կը սպասէր, տարակոյսի մէջ անշուշտ թէ ինչպէս այդ 10 տարեկան տղեկը պիտի ղեկավարէ Օփերայի խումբը:

Յայտագիրը կազմուած էր չատ դժուար կըտորներէն Մոցարտ, Պեթհովէն եւ Շիւպէր եւ Րոսինի:

Ահա փոքրիկը կարճ տափատով կը յառաջանայ լրջութեամբ ու կը գրաւէ իրեն համար պատրաստուած տեղը, խելայեղ ծափահարութիւններու մէջ: Նա այժմ իր տեղն է, նուագածուները իրեն կը նային ինչպէս խստաբարոյ մեծաւորի մը, 10 տարեկան այդ տղեկը պիտի ղեկավարէր զիրենք…

Արդարեւ Pierino մէկ նօթ չի փախցներ: Անմիջապէս կ'անդրադառնայ երբ նուագածուներէն ոեւէ մէկը պզտիկ չեղում մը կ'ունենայ: Շարժումները չափաւոր են: Կառավարելու մեծ յատկութիւն մը եւ պայծառ իմացականութիւն մը: Երկուքուկէս ժամէն աւելի, առանց փարթիսիոնի գոց կը ղեկավարէ խումբը, յոգնութեան ոչ մէկ նշան:

Փոքրիկն Pierinoն, խելայեղ ծափերուն՝ խոնարհութիւն մը կ'ընէ պարզ, դպրոց. միամիտորէն, մը պէս, միջնարարներուն աթոռներուն եւ նուագարաններուն վրայէն ցատկելով ու վազելով բեմին ետեւ կ'անհետանայ:

Եւրոպական կարգ մը երկիրներ պատուէր վերջ պիտի մեկնի Ամերիկա ղեկավարելու համար աւելի ստուար թիւով նուագախումբեր:

Բոլոր երաժշտական քննադատներուն կարծիքը այն է որ փոքրիկն Gambaն նոր աստղ մըն է երաժշտական աշխարհին համար:

Մ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ինչպէս Ֆրանսական մարզական թերթերը նախատեսած էին Հ. Մ. Ը. Մ.ը կորսնցուց իր երրորդ ախոյեանական մրցումը, St. Antoineի երկրասարդ, արագ բայց անփորձ խումբին դէմ: Մարզադաշտը նոր յարդարուած ըլլալով մերոնք չատ դժուարութեամբ կը կատարէին իրենց խաղարկութիւնը, մինչդեռ տեղացիք իրենց փորձերը կատարած ըլլալով այդ կակուղ հողին վրայ աւելի դիւրութեամբ գնդակը իր նպատակին կը հասցնէին:

Այս անգամ ալ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կրնար յաղթական ելլել եթէ կարենար օգտագործել այն բացառիկ առիթները որ ներկայացան, մինչդեռ Ֆրանսացիք մեր պաշտպանողական գծին սխալէն օգտուելով անմիջապէս նշանակէտի վերածեցին:

Մեր տղաքը չկրցան իրենց լաւագոյն խաղերէն մէկը ցոյց տալ, միայն խաղին վերջաւորութիւնէն քառորդ մը առաջ էր որ սկսան կատաղի յարձակողականի, բայց Ֆրանսացիք բոլոր գնդակները դուրս կը նետէին ժամանակ չահելու համար, ինչ որ յաջողեցան:

St. Antoineի հայ մարզասէր հասարակութիւնը խումբերում դիմած էր մարզադաշտը եւ անընդհատ կը քաջալերէր մեր տղաքը, բայց այդ օրը դժբախտ օր մըն էր Հ. Մ. Ը. Մ.ին համար եւ դեռ ինչ ըսենք այն քանի մը մարզիկներուն որ չաբաթ գիշերուընէ մինչեւ առաւօտ իրենց հանգիստի ժամը պարահանդէսի մը մէջ անցուցած էին..:

Հարկաւ այս պարտութիւնը խրատ մը կ'ըլլայ մեր տղոց որ ապագայի մրցումներուն աւելի պատրաստուած ամէն միջոց ի գործ դնեն վերաչահելու համար դասաւորման մէջ, այն կորսուած կէտերը որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի բարձրացնէ նախանձելի դիրքի մը:

Վահան Շամլեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԳԵՂՈՒՆԻ»ի բացառիկ թիւը չքեղ եւ պատկերազարդ տպագրութեամբ 28 գունաւոր նկարներով, «Բազմավէպ»ի հարիւրամեակին առթիւ: Գին արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ. Ֆրանսա 2500 ֆրանք: Դիմել Ս. Ղազարի Մխիթարեան հայրերուն:

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Դ.

Այս բանը տարօրինակ թուաց Եսթերին. նա զարմացած նայեց մարդուն.— Արամի դէմքն աղաղջուանից մռայլ էր, իսկ աչքերի մէջ մի այնպիսի օտարոտի փայլ կար, որ նա ստիպուած եղաւ ելնել տեղից՝ տարակուսած ու չփոթուած:

Այդ տեսնելով՝ Նանը նկատեց.

— Թող հանի էլի, Արամ ջան:

Արամը չխօսեց, եւ ոչ էլ դիրքը փոխեց:

— Ջուածեղը կեր, որդի, կր հովատայ, — աւելացրեց Նանը առանձին կարեկից մի եղանակով, որ ասես ուզում էր մեղմել որդու վիշտը եւ իր ցաւը:

Բայց Արամը միայն խեթը նայեց ձուածեղին, տնքաց հառաչելու փոխարէն եւ յանկարծ, արագ մի չարժումով, գլխարկը տախտի վրայից վերցնելով, ասես մէկի ձեռից խլելով, դուրս գնաց:

Եսթերը մի րոպէ մնաց չուարած կանգնած, ապա նայեց ծերերին եւ, տեսնելով նրանք չանհանգստացան Արամի այդպէս դուրս գնալուց, ինքն ինչ — որ կռահելով, նոյնպէս դուրս գնաց գունատուած դէմքով:

Մարդուն նա հասաւ գոմի դռանը եւ թեւը բռնեց:

— Արամ, ո՞ւր, ո՞ւր ես գնում… դու սպասիր հլա… ինչ ասել են, ինչ լսել ես — սուտ է:

— Ի՞նչն է սուտ,— լփրտեց Արամը ու կանգ առաւ, առանց կնոջը նայելու:

— Դրուստ է,— հեւալով սկսեց Եսթերը, — ինձ տարան, գիշերը, անձրեւին… Բայց եւ փախայ, կէս ճամբից, Մարգարանց տան մօտից… Երդում եմ հօրս գերեզմանով: Թող ինչ ուզում են ասեն ուրիշները, ես անարատ եմ, Արամ… անարատ…

Արամը կնոջը լսում էր անշարժ եւ, իրիկնաժամի մութի պատճառով, Եսթերը նրա դէմքն ու հայեացքը չտեսնելով, չէր կարողանում կռահել՝ հաւատո՞ւմ է ամուսինն իրեն թէ ոչ: Ու իր բեկուող ձայնով չարունակում էր արագ ու կցկտուր, սպասելով ամուսնու խօսքին, այն խօսքին, որից երեւար, որ նա հաւատում է իրեն, որ ուրիշներից լսածը սխալ է եղել:

Եւ արամը, վերջապէս, երկար լռելուց յետոյ, խօսեց, բայց նրա խօսքը խոցող չեշտ ունէր:

— Փախար… էն էլ Թուրքերը թողնեն, որ դու փախչես…

Եսթերն ընկրկեց մի քայլ, յետոյ մէկէն առաջ գալով, փարուեց ամուսնու թեւին.

— Հաւատա, Արամ, մօրս գերեզմանը վկայ, — կրկնեց Եսթերը, մարդու թեւը գրեթէ գրկած, բորբոքուն ու լայն բացած աչքերը նրա դէմքին:— Փախայ, գնացի Գարանի տուն, մի քանի օր էնտեղ մնացի, յետոյ… կուզե՞ս Ճարտատանց Սիմոնի պառաւին՝ Գարանին հարցրու…

— Լաւ, լաւ, թող,— Արամն ուզեց ձեռն ազատել կնոջ ձեռից, բայց Եսթերը բաց չթողեց:

— Ուրեմն… ուրեմն չես հաւատո՞ւմ… դու էլ չես հաւատում,— կրկնեց նա, ամուսնու թեւն աւելի սրինդ բռնելով:

— Դէ, լաւ, թող,— կրկնեց իր հերթին Արամը ու թեւը թափ տուեց այնպիսի ուժով, որ կինը կռացաւ ընկնելու պէս ու առաջ թեքուեց, իսկ ինքը, թեւն ազատելով, գնաց տուն:

Եսթերն ուղղուեց եւ անխօս ու անշարժ նայեց նրա ետեւից. ուրեմն Արամն էլ չի հաւատում…

Երեկոն իջնում էր կամաց-կամաց. գիւղի տներում մէկը միւսի ետեւից, բացուող աչքերի նման, վառւում էին ճրագները: Մթնչաղը տեղի էր տալիս մթութեան:

Եսթերը կանգնել էր թանձրացող մութի մէջ եւ, թւում էր, արձանացել է հայեցութեան մէջ:

Մի ժամ թէ կէս ժամ յետոյ, երբ անկողիններ քցելու ժամանակն եկաւ՝ պառաւ Նանը դուրս եկաւ չէմքը եւ կանչեց հարսին:

— Եսթեր, Եսթեր…

Ու մի քանի անգամ նա կրկնեց իր կանչը, բայց Եսթերը չերեւաց:

Այդ ժամանակ Նանը դուրս եկաւ բակը եւ կանչեց աւելի բարձր.

— Եսթեր, աղջի Եսթեր…

Եսթերը չերեւաց դարձեալ: Նա ոչ բակումն էր, ոչ պարտէզում:

«Ով գիտի հարեւանի տուն էգնացել» մտածեց նա եւ թեքուեց դէպի կաղՄարտիրոսի տունը:

Եսթերն այնտեղ չէր: Նա չկար նաեւ Պօղոսանց, Համբարանց եւ Եղարանց տներում: Այդ ժամանակ պառաւը զարմացած ու անհանգիստ ճրագ վառեց ու գնաց թոնրատան կողմը: Հարսը չկար ոչ գոմում, ոչ թոնրատունը: Եւ այն միջոցին, երբ պառաւը ճրագը ձեռին տաւել զարմացած, վերադառնում էր տուն՝ Արամին հարցնելու թէ նա չիմացաւ արդեօք ուր գնաց Եսթերը, — պատահաբար նրա հայեացքն ընկաւ գոմի պատին կպած սալորենուն, որի մի ճիւղը կռացել էր անսովոր, եւ յանկարծ նրա մէջ նկատեց ինչ, որ սպիտակ բան: Մօտենալով՝ նա տեսաւ երկու բոպիկ ոտներ:

Պառաւը ճչաց որքան ուժ ունէր.

— Արամ…

Արամը դուրս վազեց գլխաբաց, նրա ետեւից եւ ծերունի Զաքարը:

Եւ այն, ինչ տեսան նրանք երեքով, նաւթի ճրագի լոյսով — թէ անսպասելի էր, թէ ահարկու:

Եսթերը կախուել էր բակի մեծ սալորենուց, նրա ոտնամանները ընկած էին ծառի տակ:

Արամն չտապեց թոկը կտրել եւ կնոջն ազատել:

Եւ երբ Եսթերին իջեցրին՝ նրա մարմինը տաք էր տակաւին, բայց կինը մեռած էր արդէն:

(19 եւ վերջ)

1919

ՍՏ. ԶՕՐԵԱՆ

ԱԼՊԵՐԹ ԱՅՆՇԹԱՅՆ, Համբաւաւոր գիտունը ամերիկեան հանդէսի մը մէջ լոյս տեսած յօդուածի մը մէջ յայտարարելով, կ'առաջարկէ օրէնքէ դուրս հռչակել հիւլէական ռումբը :

ԱՆԳԼԻՈՅ Նախորդ վարչապետը, Ուինսթըն Չըրչիլ, երեքշաբթի օր, խորհրդարանին մէջ խիստ բառերով քննադատեց աշխատաւորական կառավարութիւնը : Համոզուած ենք որ, ըսաւ, ներկայ վարչութիւնը չի կրնար այլեւս պաշտպանել ժողովուրդին շահերը : «Արդիւնաբերութեան միջոցներու ազգայնացման ծրագիրը ձախողեցաւ, սննդեղէնները եւ ածուխը սղեցին, մօտ օրէն փոխադրական միջոցներն ալ պիտի սղեն : Ժամանակ է որ կառավարութիւնը ազատ արձակէ երկիրը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ քաղաքական յանձնաժողովը երեքշաբթի օր որոշեց յետաձգել իտալական դաշնագիրը վերաքննելու առաջարկին ուսումնասիրութիւնը : Խորհրդային պատուիրակը բացարձակօրէն հակառակեցաւ վերաքննութեան բանաձեւին դէմ, բայց հարաւային Ամերիկայի պետութիւնները պաշտպանեցին եղած առաջարկը : Ռուսիա նոյն նիստին մէջ առաջարկեց յունուար մէկէն սկսեալ Քորէայէն հեռացնել ռուսական եւ ամերիկեան բանակները :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ սուզանաւերու խոշոր կայան մը պիտի շինէ Նիքոլայէվի մէջ (Սեւ Ծով) օգտագործելով Գերմանիոյ մէջ գրաւուած նաւաշինարանները որոնց ամբողջ կազմածը կը փոխադրուի Սեւ Ծով :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ձերբակալուած է էլէֆ - թերիա Ելադա համայնավար թերթին խմբագիրը :

ԳԻՆԵՁՕՆ

Ի պատիւ Կարտանարնակ ներգաղթողներուն : Համախարբերդցիական Միութիւնը սարքած է գինեձօն մը նոյեմբեր 2ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին Պիվէո, Անտուրեան սրահին մէջ : Սիրով կը հրաւիրուի Կարտանի հայ հասարակութիւնը : Հաճելի ժամանց : Մուտքը ազատ է :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները իր «Անակնկալին» (Surprise Party) որ տեղի պիտի ունենայ նոյեմբեր 2ին Երիմեան դպրոցը, 2 rue de la Défense, ժամը 15էն մինչեւ 21 : Մուտքը եւ ուտելիքը աժան են : Métro Mairie d'Issy, Autobus 190, Train, Gare des Invalides :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱԽԱԶԳ ԱՐՔ. ՍԻՐՄԷԵԱՆԻ

Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Ռատիոյի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի : Ձմեռուան տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարիֆեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76 :

AIX EN PROVENCE Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյ «Սահակ Մեսրոպ» դպրոցի հայերէն դասերը պիտի սկսին յառաջիկայ նոյեմբեր 5ին : Արձանագրութիւններ կ'ընդունուին ամէն օր, Պ. Յակոբ Սարգիսեանի մօտ, 25 rue Verrerie, առաջին յարկ :

Վարչութիւն

Հ. Բ. Ը. Մ. ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի կ'ունենայ 18 Յունուար 1948, կիրակի օր, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ :

Կը խնդրուի կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը :

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն : Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք :

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել :

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքոփներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ :

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, յուսավառութեան եւ ձայնարձակներու գետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

ՏԻ' ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն, ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ.

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ 31 Հոկտեմբեր, իրիկուան ժամը 8.30էն կէս գիշեր Սալ Քատէի մէջ : (Նախկին Petit Journal) 21 Rue Cadet, métro Cadet :

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկեր Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Օր. Մ. Աճէմեանի, երգ, արտասանութիւն ընկերներ Ուզունեան եւ Հայկչեան :

Կը նուագեն Թառ[illegible] Գարեգին, ընկերակցութեամբ ընկեր Բենոյի, սրինգ :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի :

Մուտքը ազատ է :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

9 Նոյեմբերին :

Մանրամասնութիւնք մօտ օրէն :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Հայ Կապոյտ Խաչի, Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ :

1 Նոյեմբեր 1947, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, թաղին Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին, կ'երգէ Տիկին Անդրէասեան :

Կը բանախօսէ ՏԻԿ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Զաւեշտ մը՝ Նոր Սերունդի կողմէ՝ կէս գիշերէն վերջ մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ ընտիր նուագախումբի մը :

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը հրաւիրատոմսով, կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը :

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն :

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը. —

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince :

«Անա գեղեցիկը»

Սարա Պէրնարի թատրոնը, նոյեմբեր 3ին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 20ին :

Այս տաղաչափեալ 5 արարով եւ 4 պատկերով պատմական ողբերգութիւնը առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆԻ բացառիկ բեմադրութեամբ :

Երաժշտական բաժինը գրուած Գ. Ալէմշահէ :

Կը ղեկավարէ Ա. Պարթեւեան, մեհենական պարեր, Օր. Ժ. Յովհաննէսեանէ (Ա. քօնսէր - վաթուարի Ա. մրցանակ) եւ մասնակցութեամբ Փարիզահայ բոլոր դերասաններուն :

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ. — 100 — 350 : Կը ծախուի ամէն օր ժամը 11էն 18 թատրոնին կիչէն, եւ 9 Place de la Madeleine, Բալուեան գրատունը, հեռաձայն Pro. 25-46 :

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ
ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆ

Հայ տնտեսական կեդրոնի տեղեկատու դիւանը — դիւրութիւն մը տալու համար հասարակութեան — որոշած է չահագրգռուողները ընդունիլ փոխանակ շաբաթը մէկ օրուան, ամէն օր, ժամը 9էն 12, կեդրոնի գրասենեակը, 7 rue de Phalsbourg, Paris (17) : Արձանագրութեանց եւ ընդհ. տեղեկութիւններու համար ընդհ. քարտուղար Պ. ՀՐ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, իսկ դատական գործերու եւ տուրքերու վերաբերեալ խնդիրներու համար՝ վարչութեան մասնագէտ խորհրդական Պ. ԳԷՈՐԳ ՓԱՐՄԱԳԻ : Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին ձրիօրէն :

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻԼ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

Պայմաններուն համար դիմել անձամբ կամ նամակով՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

3 rue Henry - Say, Asnières, Seine

Դիւրացոյց մէթոտ՝ հայերէնով կամ ֆրանսերէնով կրնայ բացատրել դասերը :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է այց մը, ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻ առթիւ, զօրավար Անդրանիկի եւ ընկեր Ա. Խատիսեանի շիրիմներուն, շաբաթ 1 Նոյեմբեր, ժամը 3ին : Կը հրաւիրուին Փարիզի ու արուարձաններու Նոր Սերունդի անդամները եւ այս երկու մեծ Հայերու յիշատակը յարգող բարեկամները : Հաւաքուիլ Métro Gambetta :

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ, «Յառաջ»ը եւս պիտի ծախուի ձեռքէ 5 ֆրանքի, ինչպէս Փարիզի բոլոր թերթերը՝ համաձայն Մամուլի Տնտեսութեան Հոկտեմբեր 24ի որոշումին :

Մեր թերթին բաժնեգիներն ալ կը կրեն հետեւեալ փոփոխութիւնները. —

Ֆրանսա եւ գաղթավայրեր

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ — վեցամսեայ 650 ֆր. տարեկան 1200 ֆրանք :

Արտասահման

Տարեկան 3 անգլ. ոսկի կամ 15 տոլար :

Կը խնդրուի բոլոր առկախ հաշիւները փակել մինչեւ նոյեմբեր 15 նախորդ սակագինով : Այդ թուականէն ետք ամէն բաժնեգին կը վճարուի նոր սակագինով :

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յայտարարենք որ, հակառակ մեր բարի կամեցողութեան, բոլոր ծանուցումները պէտք է վճարուին :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը վճռական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր-ընկերուհիները եւ համակիրները այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellcour : Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Փարիզի մասնաճիւղի բացառիկ ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը շաբաթ նոյեմբեր 1ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Sociétés Savantesի C սրահը : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ ԲԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, կիրակի 9 նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր :

Ի նպաստ ծնքախտաւորներուն իր ձեռնարկին : Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Նուագախումբ Կ. Սարեանի :

Պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

Գեղունի

28 Գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծանօթ գրողներէ, ստորագրուած :

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԲԱԶՄԱՎԷՊԻ հարիւրամեակին առթիւ :

Գինը՝ Ֆրանսա 2500 ֆրանք :

Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ. :

Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie) :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ թէլ քօի աշխատանոցի եւ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն : Դիմել՝ «Յառաջ»ին :

ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ
Գրեց Վահան Հայկէշեան
Տօքթ. փիլիսոփայութեան

Տպագրութիւն Կիպրոս : Գինը 4 շիլին կամ 100 ֆրանք : Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն կանխիկ վճարումով եւ առաքման ծախքով :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԸ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռ. 300 ֆր. Արտ. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 31 Octobre 1947 Ուրբաթ 31 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5176-Նոր շրջան թիւ 785 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՌՔ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Խոստովանինք որ անկազմակերպ ու անողնայար բազմութիւն մըն էինք մինչեւ 1890, այսինքն մինչեւ այն օրերը երբ կրակոտ հայրենասէրներու Երրորդութիւնը կը հիմնէր Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը:

Ի՞նչ մնացեր էր մեր ժողովուրդին վրայ՝ Վահաններու եւ Վարդաններու, Տիգրաններու եւ Արտաւազդներու շունչէն ու աւիւնէն երբ կը հասնէինք 19րդ դարու կէսերը:

Վեց հարիւր տարիներու օտար լուծը անտարակոյս իր հետքը ձգած էր մեր մտքին եւ հոգիին վրայ:

Հազիւ քանի մը կիսկատար փորձեր մեր ազատութիւնը վերագտնելու եւ քաղաքակիրթ ազգերու շարքին մեր տեղը ունենալու համար:

Տասնըութերորդ դարու սկիզբը պզտիկ ճիգ մը՝ արեւմտեան Եւրոպայի ուշադրութիւնը գրաւելու եւ անոր բարի կամեցողութեան արժանանալու մտահոգութեամբ:

Եօթանասունական Թուականներուն աստիճանաբար կ'արթննար մեր ազգային ինքնագիտակցութիւնը շնորհիւ յեղափոխական միտքերու գրչին ու գրականութեան:

Արիւնարբու Թշնամին կը հալածէր եւ կը հարուածէր, կը կողոպտէր ու կը կոտորէր հայկական բարձրաւանդակի մեր համրանքը:

Անդին, Վոսփորի գեղածիծաղ ափերուն վրայ մեծատուն էֆէնտիներու եւ փաշաներու աւագանին մէկ կողմէն զգաստութեան յորդոր կը կարդար ազատատենչ երիտասարդութեան մը որ հետզհետէ հասակ կը նետէր, եւ միւս կողմէ ստրկամիտ հոգեբանութեամբ կը խոնարհէր մարդասպան դահակալներուն առջեւ:

Պերլին կը ճամբէինք Հայոց ազգին ապագայ «Հայրիկ»ը որպէսզի վեհաժողովին նրբանցքներուն մէջ, օրուան իշխանաւորներուն պատմէ մեր դարդն ու զուլումը:

« Հայոց ազգի անմիտ երկչոտութիւնը մինչեւ այն աստիճան հասած է որ իր թշուառ վիճակին վրայ խօսելու նշան անգամ չի ցուցներ » կը գրէր Եղիշէ վարդապետ 1878ին:

Քանի մը տարի վերջ յեղափոխական շարժում արեւմտեան եւ արեւելեան Հայաստաններու մէջ:

Բայց տակաւին երկչոտ, անկազմակերպ ու անբովանդակ: Քիչ մըն ալ ակադեմական:

Անհրաժեշտ էր յեղափոխութեան կամքին դրօշը պարզել պիտանի ուժերու համախմբումով ու, մանաւանդ, համաձայն հիմնական ծրագրի մը:

Եւ ահաւասիկ 1890ի ամրան կը ծնէր Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը՝ առնական ու անվեհեր կազմակերպութիւն մը որուն շուրջ պիտի բոլորուէին, շուտով, ժողովուրդին ազատատենչ տարրերը:

Յիսունըեօթը տարեկան է այդ հզօր կազմակերպութիւնը այսօր:

Պատմութիւնը հպարտութեամբ կ'արձանագրէ այն փառաւոր դերը զոր կուսակցութիւնը կատարեց մեր ազատագրական պայքարին մէջ:

Պայքար մը որ սկսաւ Պանք Օթոմաններով, Խանասորներով ու յանգեցաւ Մայիս 28ի արեւափառ Թուականին:

Առանց Դաշնակցութեան պիտի մնայինք միշտ նոյն անողնայար ժողովուրդը 1947ին ալ:

Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդին ներարկեց նոր արիւն եւ նոր աւիւն:

Դաշնակցութիւնը, ինքն էր որ դրաւ ներկայ Հայաստանի հիմը՝ անհաշուելի զոհողութիւններով:

Զզուելի խաչակրութիւնը որ տարիներէ ի վեր բացուած է իրեն դէմ չի կրնար նուազագոյն չափով իսկ պակսեցնել հայ ժողովուրդին սէրն ու գուրգուրանքը՝ իր ամէնէն հարազատ կազմակերպութեան հանդէպ:

Դաշնակցութիւնը պիտի ապրի որպէսզի իր միտքն ու բազուկը տրամադրէ հայ ժողովուրդին եւ անոր արդար բաղձանքներուն իրագործման:

Դաշնակցութիւնը պիտի ապրի այնքան երկար որքան հայ ժողովուրդը:

Այս հաւատքով եւ գիտակցութեամբ է որ կը տօնենք կուսակցութեան ծննդեան տարեդարձը:

Փա՜ռք իրեն:

Ժ.

«Թուրքերը մեզի չեն օգներ» կը գանգատին Եգիպտացիք

Եգիպտոսի Առողջապահական վարչութեան պաշտօնատարներէն մէկը ներկայ համաճարակին մասին խօսելով, իր գոհունակութիւնը յայտնած է որ շատ մը երկիրներ իրենց օժանդակութիւնը կը բերեն եգիպտական կառավարութեան՝ համաճարակին ծաւալումը կասեցնելու համար: «Բայց, աւելցուցած է պաշտօնատարը, Թուրքիան ոչ մէկ քայլ առաւ մեզի օգնելու համար, հակառակ որ աւելի դիւրութիւններ ունի քան Սուրիան կամ Չինաստանը: Մենք դառնութեամբ կը յիշենք որ Թուրքիա երբեք օգնած չէ մեզի երբ անցեալին նման պատուհասներ կը հարուածէին մեզ, օրինակ 1942ի ջերմախտը կամ 1945ի բծախտը: Մինչդեռ մենք, ամէն անգամ որ աղէտ մը պատահած է Թուրքիոյ մէջ, հանգանակութիւններ կատարած եւ օգնութիւն հասցուցած ենք իրեն: Շռնդալից ու սնամէջ բառերով բարեկամութիւն չըլլար:

Անգլիոյ թագաւորը կը շնորհաւորէ Թուրքիան

Անգլիոյ Ճորճ Զ. Թագաւորը հետեւեալ շնորհաւորական հեռագիրը ղրկած է Ըսմէթ Ինէօնիւի՝ Թրք. Հանրապետութեան տարեդարձին առթիւ (Հոկտեմբեր 29).—

« Թուրքիոյ Հանրապետութեան հիմնարկութեան տարեդարձին առթիւ, մեծ ուրախութեամբ կը յայտնեմ, Պ. Նախագահ, իմ ջերմ շնորհաւորութիւններս եւ լաւագոյն մաղթանքներս ձեր հայրենիքին եւ Թուրք ժողովուրդին մշտատեւ բարօրութեան համար »:

ԹՐՈՒՄԸՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՕԳՆԵԼ ԻՏԱԼԻՈՅ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ

Ուաշինկթընէն կը հաղորդեն որ խորհրդարանին յառաջիկայ նստաշրջանին օրակարգի գլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ Մարշըլի ծրագրին քննութիւնը: Նախագահ Թրումըն պիտի առաջարկէ անյապաղ Իտալիոյ յատկացնել 143 միլիոն տոլար: Այս գումարը պիտի ըլլայ առաջին մասնավճարը 285 միլիոն վարկին զոր կառավարութիւնը պիտի տայ Իտալիոյ՝ մինչեւ մարտ 31:

★ Ամերիկեան իշխանութիւնները կը շարունակեն յանձնարարել սննդեղէններու խնայողութեան անհրաժեշտութիւնը: Թրումըն ի գործակիցներէն մէկը յայտարարեց չորեքշաբթի որ մինչեւ Յունուար, կարելի պիտի ըլլայ հարիւր միլիոն դրիւ ցորեն խնայել Եւրոպայի սովահար երկիրներուն համար:

ՇԱՔԱՐԻ քիլօն պիտի ծախուի 58 ֆրանքի, վաղուընէ սկսեալ: Բաժնեչափը 500 կրամէն պիտի բարձրանայ 750 կրամի:

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱՅԻ խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ որոնք տեղի ունեցան անցեալ երեքշաբթի օր, մեծամասնութիւնը շահած են Սոցիալ դեմոկրատները 57 ձայնով: Պահպանողականները շահած են 17, ձախակողմեան Հողագործականները 46 իսկ համայնավարները 9: Տանըմարքան ունի եօթը կուսակցութիւն:

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ընտրութեանց արդիւնքը հետեւեալն է.— Ընկերվարականներ 48, դեմոկրատներ՝ 51, կաթոլիկ պահպանողականներ՝ 44, համայնավարներ 7 եւայլն: Զուիցերիոյ մէջ կան ինը կուսակցութիւններ:

ԳԱՀԻՐԷԻ Թրքական դեսպանը, Նիզամէտտին Այաշը, տեսակցութիւն մը տալով Ալ Ասաս թերթին թղթակցին, յայտարարեց որ Թուրքիա կը փափաքի որ Արաբական Դաշնակցութեան մէջ մտնեն Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրները: Թուրքիա տրամադիր է իր մասնակցութեան պարագան ալ քննելու՝ երբ առիթը ներկայանայ, աւելցուց դեսպանը:

ԹՈՒՐՔԵՒՍՈՒՐԻԱԿԱՆ խառն յանձնաժողով մը ժողով պիտի գումարէ այս օրերս Հալէպի մէջ կարգադրելու համար կարգ մը սահմանային վէճեր: Դիտել կը տրուի որ Սանճաքի խնդիրը օրակարգի վրայ պիտի չըլլայ:

Ներքին տագնապը կը մնայ անլուծելի

Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը չորեքշաբթի օր պաշտօնապէս յայտարարեց որ պիտի չգործակցի այն խմբակցութեանց հետ որոնք կը պայքարին համայնավարներուն դէմ եւ դարձեալ պնդեց ամսական նուազագոյն 10.357 ֆրանք թոշակի պահանջին վրայ: Այսպէսով Դաշնակցութիւնը կը մերժէ ընկերվարականներու կոչը որ անհրաժեշտ կը նկատէ բոլոր հատուածներու գործակցութիւնը ներկայ տագնապին մէջ:

Կառավարութեան դիրքը շատ խախուտ է բնականաբար եթէ համայնավարները շարունակեն իրենց ներկայ քաղաքականութիւնը: Առայժմ, խորհրդարանը լուծելու եւ նոր ընտրութեանց ձեռնարկելու ծրագիր չկայ:

Զօրավար տը Կոլի գործակիցներէն Պ. Կաստոն Փալեւսքի հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ չորեքշաբթի իրիկուն.—«Կարգ մը շրջանակներ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ մէջ կը քննադատեն մեր հակահամայնավար ուղղութիւնը: Եթէ, օրինակ Անգլիոյ մէջ համայնավար երը ըլլային այնքան բազմաթիւ որքան Ֆրանսայի մէջ, վստահ եմ որ Անգլիան ալ պիտի հետեւէր մեր քաղաքականութեան եւ թոյլ պիտի չտար որ անոնք իշխանութիւն ձեռք անցընէին:

Մեր յաղթանակը համայնավարութեան դէմ պիտի ըլլայ նաեւ յաղթանակ մը Անգլիոյ համար: Զօրավարը Ֆաշական հակումներ չունի երբեք»:

Յառաջիկայ շաբաթներու ընթացքին համայնավարները պիտի շարունակեն պայքարիլ բոլոր հոսանքներուն դէմ: Կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը՝ Պ. Մ. Թորէզ չորեքշաբթի օր դարձեալ խիստ բառերով ամբաստանեց Ամերիկան, եւ բոլոր այն Ֆրանսացիները որոնք կը ջատագովեն Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու բարեկամութիւնը: Համայնավարները զօրավարը կը նկատեն հիմա ժողովուրդին առաջին թշնամին: «Ինքնապաշտպանութեան կոմիտէներ» կը կազմակերպուին երկրին չորս կողմը՝ զօրավարին դէմ կռուելու համար:

Միացեալ Ազգերու համաժողովին մէջ

Միացեալ Ազգերու յառաջիկայ տարուան համաժողովը հաւանաբար պիտի գումարուի Վերսայլի մէջ: Անդամ պետութեանց մեծամասնութիւնը համաձայն է այդ ծրագրին: Ֆրանսա յօժարակամ ընդունած է առաջարկը, բայց Անգլիա կը փափաքի որ համաժողովը միշտ տեղի ունենայ Ամերիկայի մէջ: Իրենց հաւանութիւնը յայտնած են նաեւ հարաւային Ամերիկայի պատուիրակութիւնները:

Հասցէի առժամեայ փոփոխութեան այս առաջարկը դրդուած է երկու պատճառներէ: Յառաջիկայ տարի սեպտեմբերին՝ Միացեալ Նահանգներու նախագահական ընտրութեան պայքարը հասած պիտի ըլլայ իր ամէնէն տաք շրջանին եւ համաժողովը պիտի կորսնցնէ իր շահեկանութիւնը: Յետոյ, տնտեսական նկատումներով, համաժողովին տեղափոխութիւնը պիտի ըլլայ խնայողութիւն մը միջազգային հիմնարկութեան ինչպէս նաեւ մասնակցող պետութեանց համար:

★ Ընկերային յանձնաժողովին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, Տիկին Է. Ռուզվէլթ կոչ ըրաւ Խորհրդային Միութեան որ «ընդունի թէ բարքերու եւ ըմբռնումներու տարբերութիւններ կան եւ ճիգ մը ընէ որպէսզի կարելի ըլլայ համերաշխութեամբ գործակցիլ»: Տիկին Ռուզվէլթ այս բառերը արտասանեց երբ Եուկոսլաւիոյ պատուիրակը բանաձեւ մը կը ներկայացնէր առաջարկելով որ վերջ տրուին անուանարկիչ յայտարարութեանց:

«ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ»

Գերմանիոյ Ամերիկեան գօտիին ընդհանուր հրամանատարը զօրավար Քլէյ յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն որ եթէ չորս արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը — որ պիտի գումարէ յառաջիկայ ամիս Լոնտոնի մէջ — ձախողի այն ատեն արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ պիտի հաստատուի անջատ պետութիւն մը, Գերմանիոյ մեծագոյն մասին քաղաքական եւ տնտեսական միութիւնը անխուսափելի է, ըսաւ զօրավարը: Չենք կրնար բազմաթիւ միլիոններու հասնող բնակչութիւն մը առանց կառավարութեան ձգել տարիներով »:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդեն որ Լիբանանի կառավարութիւնը մերժած է ընթացք տալ Աղեքսանտրէթի Սանճաքի գաղթականներուն այն հանրագրութեան որ կը խնդրէր իրենց փոխանցել ներգաղթող Հայերու կողմէ լքուած հողերն ու ստացուածքները: Կառավարութիւնը որոշած է աճուրդով վաճառել զանոնք:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մարդկութեան ծագումն ու զարգացումը եւ Հայուն ցեղը անոր մէջ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Բ.

Այս ցեղը, Ֆիզիքական երեւոյթի մը հետեւանքով իր մէկ մասին մօտ, որուն համար գիտութիւնը առանձին բացատրութիւն մը ունի, (Depigmentation der Haut) ստացաւ աւելի սպիտակ մորթ, նոյնիսկ բաց գոյն, դեղին, խարտեաշ մազ, եւ բաց գոյն, կապոյտ աչքեր: Եթէ սակայն, ան Ափրիկէ ապրէր, ինքն ալ կը սեւնար: Գոյնը ցեղային գերակշռութիւն չի նշանակեր, եթէ այդ գոյնը նոյնիսկ գերման «գերմարդերը» ունենան, ունեցած Ֆիխթէի եւ Նիցշէի շատախօսութիւններէն: Խափշիկները այսօր, զարգանալով, ոչ մէկ բանի մէջ սպիտակ ցեղէն ետ կը մնան: Մարդկութեան գլխուն փորձանք ու պատուհաս եղող սպիտակ կոչուած այս ցեղին Թուխ խումբէն դուրս, Եւրոպայէն հեռու գտնուող երկու ժողովուրդներ, Այնուները եւ Բոլինեզացիք, անոր գլխաւոր բաց գոյն դասին կ'ընկերանան: Այնուները, առանձնացած մոնկոլական ծովու մէջ եւ անկէ ազդուած բաւական, կը բնակին քանի մը ճափոնական կղզիներ եւ անհետանալու վրայ են: Կասկածէ դուրս է որ այս երկուքը արեւմուտքէն գաղթած են իրենց ներկայ տեղերը:

Ո՞ւրտեղ զարգացաւ, հասնելով իր ներկայ կազմին, եւրոպական սպիտակ ցեղը: Կարծիքները կը տարբերին: Գերմանացիք կը սիրեն անոր օրրանը դնել Միջին Եւրոպա եւ Սկանտինաւիա: Եւրոպական չէզոք եւ ազատ գիտութիւնը — այս բառերով գերման գիտութեան գիտունամոլութիւնը կ'ուզենք չեշտել, անոր խանձարուրը կը կարծէ Հարաւային Ռուսաստանի տափաստանները, որոնք բարեբեր սեւ հող ունին, մեղմ կլիմայ եւ կ'ողողուին հզօր գետերով, ինչպէս Վոլկան: Ոմանք մինչեւ Միջին Ասիա եւ Կոպի անապատը կ'երկարեն իրենց ակնարկները որ ժամանակին բարեբեր եղած ըլլալ կը թուի: Կարելի չէ բացայայտ խօսք մը ըսել կարծիքներու այս զանազանութեան մէջ, սպասելով որ գիտութիւնը որոշ հունի մէջ մտնէ: Փաստ է սակայն որ Հարաւային Ռուսիա եւ Կովկաս ու փոքր Ասիա, մեր Թուականէն մօտաւորապէս 80.000 տարի առաջ, կազմած են տինարեան - հայատիպ իրարու ազգակից ցեղերը: Արդ, տինարեանը հնդեւրոպականին գլխաւոր բաղադրիչ տարրերէն մին է: Հոս փութանք չեշտել որ Հայատիպ ցեղը (armenoide) կոչուած նախ Հայկական ցեղ (armenisch) կամ փոքր ասիական ցեղ, այդպէս կը կոչուի, անոր գլխաւոր ներկայացուցիչը Հայը ըլլալուն: (Vorderasiatisch) եւրոպական ժողովուրդներուն կ'ըսենք նախ հնդեւրոպական, իսկ Գերմանացիք սովոր են զայն կոչել Հնդեւգերման, իրենց ամբարտաւանութիւնը ամէն տեղ զգալի ընելու համար: Աւելի նոր առումով մը անոր փակցուցին նաեւ «արիական» անունը, որ ցեղի հետ որեւէ առնչութիւն չունի, լեզուաբանական է, եւ կը նշանակէ լեզուներու խումբը որոնք ծագում առին հնդեւրոպական արմատէն, ինչպէս Հայերէնը:

Ո՞ւր կազմուեցան հնդեւրոպական ժողովուրդները, ենթադրութիւններ են տակաւին, բայց փաստ է որ ան կը պոռթկայ, Ք. Ա. 4500 Թուականին, երբ կը սկսի ազգերու գաղթը: Կեղտերը կ'անցնին Անգլիա, ուր իրենցմէ առաջ տինարեան Բիքթերը տեղաւորուած էին, եւ Իպերեան թերակղզի: Գերմանները կը չունեն ամէն ուղղութիւնով ու կը բարձրանան Սքանտինաւիա: Պալթերը կ'երթան Պալթիկ ծովու արեւելեան ափերն ի վեր: Իլլիրացիք, Իտալացիք, կ'իջնեն Իտալիա: Սլաւները խաչաձեւ կը ժայթքին ամէն կողմ: Հնդեւիրանցիք Խրիմի ճամբով կը բռնեն իրենց ներկայ հայրենիքներուն ուղղութիւնը: Յոյները կ'իջնեն հարաւ, իրենց այժմու երկիրը: Փռիւգական ցեղերը, (ուրեմն եւ Արմէնները) կ'անցնին Հելլեսպոնտոս ու կը խուժեն Փոքր Ասիա: Փոթորիկի պէս կ'արշաւեն, փլցնելով իրենց անցքին վրայ Հիթիթ կայսրութիւնը, կանգ առնելով միայն Եգիպտոսի սահմանին վրայ, ու կը կազմեն փռիւգական կայսրութիւնը արեւելեան Փոքր Ասիոյ մէջ: Այս գաղթերը տեղի կ'ունենան Եւրոպայէն, ուր մինչեւ այն ատեն այս ժողովուրդները քովէ քով կ'ապրէին, ազգակից էին իրարու, կը խօսէին միեւնոյն լեզուն, կամ նոյն լեզուին գաւառաբարբառները, ինչ որ համեմատական լեզուաբանութիւնը հաստատած է այսօր, 6500 տարի յետոյ:

Այս գաղթերուն հետեւանքով կազմուեցան հետզհետէ այսօրուան հնդեւրոպական ազգերը: Մաքուր ազգ սակայն գոյութիւն չունի ոչ մէկ տեղ, եւ ամէն ազգ կազմուած է զանազան ցեղերու խառնուրդէն: Գերմանացիք, որ պիտի ուզէին զուտ հիւսիսացեղ ըլլալ, ստիպուած են այս բանը խոստովանիլ: Անհրաժեշտ է միտք պահել զայն:

Հնդեւրոպական ժողովուրդները կազմուած են հետեւեալ ցեղերէն.

Ա.— Հիւսիսային ցեղ (nordische Rasse):
Բ.— Արեւմտեան միջերկրականեան ցեղ (Die westische Rasse = Mediterrane Rasse):
Գ.— Տինարեան ցեղ (Dinarische Rasse):
Դ.— Արեւելեան ցեղ (Ostische Rasse):
Ե.— Արեւելապալթեան ցեղ (Ostbaltische Rasse):
Զ.— Ֆէլեան ցեղ (Fälische Rasse):
Է.— Սուտէթեան ցեղ (Sudetische Rasse):

Հիւսիսային ցեղը բարձրահասակ է, չոր, մորթը բացգոյն, սպիտակ, մազերը խարտեաշ, աչքերը կապոյտ, երկարագլուխ (langköpfig): Որովհետեւ ան գլխաւոր կազմիչ տարրն է Գերմանացիներուն, ըստ իրենց 50 առ հարիւր, ինչ որ սուտ է, այսպէս կը փառաբանեն Գերմանացիք զայն.— «Գծագրիչ մը, նկարիչ մը եւ քանդակագործ մը(*), եթէ ուզեն յանդուգն ազնուական, հաստատակամ, վեհ կամ հերոսական մարդ մը, այր կամ կին, ներկայացնել, ան պիտի ըլլայ ընդհանրապէս մարդատիպար մը, որ առաւել կամ նուազ հիւսիսային ցեղին համապատասխանէ(**): Հիւսիսային ցեղը բաւական անխառն վիճակի մէջ տարածուած է ներկայիս արեւելեան Անգլիա եւ Իրլանտա, հիւսիսային Գերմանիա, Դանիա, Սկանտինաւեան թերակղզի, բացի հիւսիսային մասէն, ուր Լաբոնացիք նստած են,— եւ որ Իտալացիներուն առիթ տուաւ որ հեգնեն Գերմաններուն «հիւսիսային»ը, ըսելով, «Լաբոնացիք աւելի հիւսիս են»,— եւ բարակ խաւ մը Պալթիկ ծովու արեւելեան ափերուն մօտիկ:

Միջերկրականեան ցեղը կարճ է, բայց նուրբ, իբրեւ թէ հիւսիսային ցեղի մանրանկարը ըլլար: Միայն մազերն ու աչքերը սեւ կամ թուխ են: Միջերկրականեան ցեղը կը տարածուի հիւսիսային Ափրիկէ, բացի Եգիպտոսէն, Իպերեան թերակղզի, հարաւային Ֆրանսա, արեւելեան մասը Իտալիոյ, Սիկիլիա, Քորսիքա, Սարտենիա:

Տինարեան ցեղը բարձրահասակ է, բարձրասրունք, չոր, նիհար: Բազուկները նախորդ ցեղերէն քիչ մը աւելի կարճ, անդամները նուազ նուրբ, վիզը նոյնպէս կարճ եւ հաստ: Դէմքը նուրբ: Կարճագլուխ: Մորթը թխագոյն, այսինքն գոց ճերմակ: Աչք եւ հերք թուխ կամ սեւ:

Տինարեան ցեղը, ուրիշ վկայութիւն, «Փոքր Ասիայէն ու Կովկասէն արեւմուտք արշաւելով կը մխրճուի հարաւային ու հարաւ արեւմտեան Եւրոպա: Տինարեանները կը բնակին միայն լեռնային երկիրներ, ուր իրենց տիպարը կղզեանալով պահուած է մինչեւ այսօր (Կովկասցիներ, Հայեր, Հին Իլլիրացիներ, Հին Թիրոլցիներ, Պասքեր, Եարուրացիներ, Փիքթեր): Անոնք կը կառչին ուրիշ ցեղերէ աւելի յամառօրէն ստացական կամ սեփական մշակութային ձեւերու: Այս ցեղին նըշաններն են, հասակ՝ 175 սանթիմեթր: Երկարահասակ, չոր, նիհար: Ոսկրոտ անդամներ: Կարճագանկ եւ դէմքը նեղ: Գանկին ետեւի մասը ուղիղ գծով կը ցածնայ, կտրուածի պէս: Ճակատը բարձր եւ տափակ: Քիթը ծայրայեղօրէն դուրս ցցուած (արծուեռնգին): Ծնօտը դուրս ցցուած: Մազերը սեւ թուխ: Աչքերը մթին թուխ»:

ԵՐ. ՔՐՉԵԱՆ

(2)

(*) Գծագրիչ = dessinateur: Նկարիչ = peintre, լուսանկարիչ = photographe: Ինչո՞ւ մեր մէջ կը շփոթեն այս բառերը, կը զարմանամ:

(**) Cünther, նացի ցեղաբանը, Կիւնթէր, որուն հետ տակաւին գործ ունինք:

Ցովհաննէս Քաջազնունու յիշատակին

Բ.

1918ին Ալէքսանդրապոլի ապրիլեան խորհրդակցութեան մէջ առաջին անգամ երբ լսեցի նրա ժամուկէս տեւող զեկուցումը, մնացի ընդմիշտ հմայուած Քաջազնունուն միայն յատուկ՝ սպառիչ կերպով հիմնաւորելու ու անվիճելի տրամաբանական եզրակացութիւն հանելու խօսքի մաթեմատիկական ձեւից:

Անդրկովկասի հանրապետութեան դեսպանութիւնը, մէջը ունենալով Քաջազնունին եւ Խատիսեանը, հաշտութեան բանակցութիւններ էր վարում Տրապիզոնում Թուրքիոյ կայսերական առաքելութեան հետ: Վերջինս պնդում էր Բրեստ-Լիտովսկում Լենինի կնքած պայմանագրով պատերազմական վիճակին վերջ տալու վրայ: Դա նշանակում էր Թուրքիոյ տալ Կարսը, Արտահանն ու Բաթումը:

Ալէքսանդրապոլում հաւաքուած էին բոլոր հայ քաղաքական հոսանքների եւ հասարակական մարմինների ներկայացուցիչները: Կարսն ու Արտահան զիջելն այնքան ճակատագրական մի որոշում էր, որ մեր բանագնացները չէին կարող տալ այն առանց ունենալու հայ հանրային կարծիքի հաւանութիւնը:

Քաջազնունին նկատի առաւ բոլոր առարկութիւնները եւ Թւեց քանից աւելի պատճառներ, որոնք հրամայականօրէն թելադրում էին ընդունել Բրեստ Լիտովսկը:

Շատ քչերն համակերպուեցին՝ իր եզրակացութեան, թէեւ նա թւում էր անվիճելի:

Ինչպէ՞ս կարելի էր Կարսը տալ Տաճիկներին: Երբ զգացմունքն ու դատողութիւնը հակամարտութեան մէջ են, բացառիկ անհատականութիւններն միայն առաջինը ստորադասում են երկրորդին: Քաջազնունին խորհրդակցութեան մասնակիցներից որեւէ մէկից պակաս հայրենասէր չէր եւ խորին կսկիծով էր, որ նա առաջարկում էր զոհել մեր հողերի մի մասը թշնամուն: Բայց նա հեռատեսականօրէն իրատես էր, ուրեմն եւ հեռատես: Նա գիտէր մեր հնարաւորութիւնների ու կարողութեան չափը, գիտէր, թէ միմիակ ենք մնալու մեզ վրայ արշաւող բանակի դէմ: Երբ գլուխդ տալու վտանգի տակ ես, մազերիդ համար չէ, որ աւելի հոգս պիտի անես: Իրօք, երկու ամիս վերջը Բաթումի դաշնագրով ոչ միայն Կարսն ու Արտահանը, այլ եւ Ալէքսանդրապոլը, Սուրմալուն ու Սարդարապատը անցին Տաճիկներին ու Թուրք զինուորները Երեւանից 7 քիլոմեթրի վրայ սահմանին պահակ կանգնեցին:

***

Միջահասակ էր, գունատ, ձիւնի պէս ճերմակ, բայց խիտ մազերով: Քառանկիւնի կարճ մօրուքը խնամուած էր: Խելացի հայացքը միշտ հանդարտ էր, անխռով: Ձեռքերի շարժումների մէջ զուսպ: Իր ներքին յուզումը կամ դժգոհութիւնը կ'արտայայտէր ձայնի բեկբեկումով միայն: Նեցուկներ ու օժանդակողներ չէր փնտռեր, կը յենուէր միայն ինքն իր վրայ: Թէեւ ամենքի հետ դու-ով կը խօսէր ու ընկերներին անունով կը կանչէր, բայց որեւէ մէկին խոր մտերմութիւն չէր ցոյց տար: Համեստ էր, անփառասէր, բայց պաշտօնական դիրքի յարգը խստօրէն պարտադրող: Օժտուած էր մի գեղեցիկ յատկութեամբ, որի բացակայութիւնն ազգային ընութագիծ է գրեթէ բոլոր Հայերի մօտ — լսել դիմացինին, լսել ոչ միայն ֆիզիքապէս, այլեւ հասկանալու, ըմբռնելու եւ համոզուելու դիտաւորութեամբ: Վիճաբանելու սովորութիւն չունէր, որովհետեւ հարցը կը լուսաբանէր ամէն կողմերից եւ առարկութեան դռները կը գոցէր. իսկ եթէ ունկնդիրը չարամտօրէն հակառակէր, լուռ կը ծխէր կամ կը հեռանար:

Մի անգամ Հայաստանի խորհրդում (առաջին խորհրդարանը, բացուած 1918, 1 Օգոստոս) սոց. յեղափոխական ֆրակցիայի կատարած հարցապնդման հետեւանքով՝ տարաձայնութիւն ծագեց վարչապետի եւ նախարարներից մէկի, մի ուրիշ ականաւոր ընկերոջ միջեւ: Հայաստանի Կ. Կ.ում (այդպէս էր կոչւում Երեւանի Կ. Կ. որի սահմանները նոյնացել էին Հայաստանի հանրապետութեան սահմանների հետ) աշխատեցինք երկուսի ներկայութեամբ մի լուծում գտնել:

Քաջազնունին ըստ իր սովորութեան մաթեմատիկական հետեւողութեամբ թուեց առաջին, երկրորդ, երրորդ... եւ հանեց եզրակացութիւնը: Միւսը զայրացաւ ու սպառնաց օրէնք ու խորհուրդ մի կողմ նետել: Քաջազնունին նման մի պատասխան լսելով — «այստեղ իմ տեղը չէ» ասաց, գլխարկն առաւ գնաց: Յետ բերել անկարելի եղաւ: Բարեբախտաբար ամէն ինչ հարթուեց այլ ճանապարհով, Հայաստանի խորհրդի շրջանակում:

Ինձ թւում է, որ Քաջազնունու սառնարիւնութիւնը, ուղեղի գերիշխանութիւնը սրտի վրայ, աւելի պետական ու հասարակական գործչի խառնուածք ունենալը, քան կուսակցական, ուրիշ այլ ազդակների հետ միասին փրկարար նշանակութիւն ունեցան 1918 Մայիս - Դեկտեմբեր ժամանակաշրջանում: Ծայրայեղօրէն փափուկ պայմաններում Քաջազնունին սկզբունք դարձրեց իրեն համար ամենայն բծախնդրութեամբ յարգել Թուրքերի հետ իր կնքած Բաթումի դաշնագիրը եւ իբրեւ անկախ հայ պետութեան ամենապատասխանատու ներկայացուցիչ՝ իրական հողի վրայ կանգնած խօսել նրանց զօրավարների եւ դեսպանների հետ, զսպելով ներքին ճիչը, երբ ջարդուած ժողովուրդի առաջնորդը կանգնած է ջարդարարների առջեւ:

«Պատերազմի ճակատագիրը Արարատեան դաշտում չի վճռւում, այլ Վերտէօնի տակ եւ Ֆլանտրիայի դաշտերում: Մենք պէտք է համբերենք, դիմանանք եւ անշեղ նպատակ դնենք մեզ համար փրկել պետութիւնը որքան էլ փոքր լինի նա: Հայաստանի ապագան հայ պետութեան գոյութեան մէջ է», ասում էր նա:

Սարդարապատի գիւղացիները քաշուել էին գիւղերից ու կուտակուել անմիջապէս սահմանի այս կողմը, կիսամերկ ու քաղցած: Շատերը բարձունքներից տեսնում էին իրենց հանդերն ու գիւղերը եւ սրտամաշ լինում: Ցորենները դեղնել էին ու բոստանները հասել: Օգտուելով գիշերուայ մթութիւնից շատերն անցնում էին սահմանը,

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը

Դաշնակցութեան Օրը նուիրական օր մըն է մեզի համար: Անիկա տարեդարձի թուականն է կուսակցութեան մը որ իր ամբողջ գործունէու-թիւնը ի սպաս դրաւ հայ ժողովուրդին եւ 58 երկար տարիներ ծառայեց անոր ։

1890էն առաջ Թրքահայաստանի կոտորածնե-րը, Քիւրտերը եւ առեւանգումները Հայոց թէ արձագանգ կը գտնէին հայկական բարձրաւանդա-կէն հեռու շրջաններու մէջ:

Անհանդուրժելի էր հայ շինականին կեանքը: Թուրքն ու Քիւրտը կուգային կը կողոպտէին զին-քը, կը տանէին իր ցորենը, ոչխարները եւ կ'առե-ւանգէին իր հարսները ու աղջիկները: Հայ գիւ-ղացին, ըծուած ժրաջան աշխատանքի, համբերու-թեամբ կը տանէր այդ լուծը: Համիտեան վարչա-ձեւին տակ կացութիւնը հետզհետէ ծանրացաւ:

Խնդրանական Քուականներուն Մուսա Բէկը կ'առեւանգէր Գիւլիզարը, այդ դեռատի հայու-հին: Հայ ժողովուրդը, գաւառներէն մինչեւ Պո-լիս կը պահանջէր ոճրագործ Քիւրտին պատիժը: Իսկ կարմիրՍուլթանը անպարտ կ'արձակէր զայն:

Այդ Թուականներուն էր որ կը ստեղծուէր Քրիստափորներու, Ռոստոմներու Հայ Յ. Դաշ-նակցութիւնը որ իր քաջ ու անձնուէր հերոսներով պիտի նուիրուէր հայ ազատագրութեան պայ-քարին:

Այսօր 58րդ տարեդարձն է այդ կուսակցու-թեան: Մենք յարգանքով կը խոնարհինք մեր ան-թիւ նահատակներու շիրիմին առջեւ, այն նահա-տակներուն որոնք ինկան մեր հերոսամարտերուն մէջ — Վանը Օթոմա-, Խանասոր, Երլուղ, Բա-շարարան, Ղարաքիլիսէ, Սարտարապատ եւ ու-րիշներ:

Մեր փառքի եւ հպարտութեան օրն է այսօր:
Կեցցէ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը:

ԽԱՆԱՍՈՐՑԻ

հանում իրենց տներն ու պարտէզներն եւ ուտելիք ու հագնելիք փախցնում: «Մենք մեզ գողանում ենք» ասում էին նրանք: Թուրքերը Հայաստանի կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեցին այդ իրենց համար անցանկալի երեւոյթի վրայ: Քաջազնունին քարը սրտի վրայ դնելով հրամայեց խստիւ փակել սահմանը, արգիլել անցուդարձը:

Երեւանի մահմեդական բնակիչներից մի քա-նիսը գանգատուել էին, թէ հայ աւազակներ զին-ուած իրենց տներն են խուժում եւ ուտելիք ու դրամ յափշտակում: Նախարարապետը եւ ներքին գործերի նախարար Արամը դաժանօրէն պատժե-ցին յանցաւորներին (որոնք կարող էին աւիթ տալ Տաճիկներին Երեւան մտնել իրենց հաւատակիցնե-րին պաշտպանելու համար) եւ նրանց պարագլու-խի — Շարուլի դիակը փռուեց հենց Քաջազնունու լուսամուտի տակ:

Տաճիկ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ ընդունւում էին կառավարութիւնից քաղաքավա-րութեամբ եւ պատիւներով: Գարաբէկիր փաշա-յին ճաշասեղան տրուեց տեղական հարուստներից մէկի Գէորգեանի այգում: Դեսպան Մահմէտ Ալի փաշան հանդիսաւորապէս ընդունուեց քաղաքա-յին տան մէջ — սանդուխներն ու միջանցքները ծածկուեցին գորգերով եւ քաղաքագլուխ Թ. Տաշեանը շրջապատուած օգնականներով բարի գալուստ ցանկացաւ նրան: Նոյն վերաբերմունքն ունէր Քաջազնունու կառավարութիւնը հանդէպ Թուրքիոյ դաշնակիցների՝ Գերմանիոյ եւ Աւստ-րիոյ ներկայացուցիչների վերաբերմամբ:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(2)

ՄԵՐ ՈՒԽՏԸ ՕՐԷՆՔ Է

Հայոց ձորի երկայնքով, կը սլանայ, կը վազէ, պղտոր Արփայ գետը: Բնութեան գեղեցկութիւններով լի Հայոց ձորը եղել է միշտ ըմբոստ ընդդէմ բռնութեան եւ հալածանքի: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, հոն ունի մի սուրբ ուխտա-վայր: Դարալագեազի Այար գիւղի մօտ, ճիշդ գե-տին ափին, աշխատաւոր բլրակին տակ կը հանգ-չին աւելի քան երկու հարիւր հայորդիք՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ուխտեալ զինուորները:

Գետը ամէն գարուն բարձրանալով ուխտի կուգայ այս անմահներու գերեզմանին: Կը սրբէ կը տանի մեռելների անէծքը եւ նզովքը մարդասպաններին:

Ինձ համար նորութիւն եղաւ, երբ մի օր տա-տիս փէշին բռնած մօրեղբօրս տունը կ'երթայինք, եւ բլրակի քովէն անցնելիս, տատս ինչ-որ մի բան փսփսաց, խաչ հանեց ու աչքերը սրբեց:

Այդ տեսարանը մեծ յուզում պատճառեց ինձ: Ու հարց տուեցի: —

— Ինչ կայ տատի, ինչո՞ւ խաչ հանեցիր:

— Սո՜ւս լակոտ, ձէնդ կտրիր, բարկացաւ տատս:

— Եթէ չըսես, բոլորին պիտի պատմեմ քրա-ծըդ, բոլ:

Տատս լաւ գիտէր թէ որքան չարաճճի էի: Ստիպուեցաւ դուրս տալ իր սրտի մէջ պահուած գաղտնիքը:

— Ա՜յ, բալա ջան, ասեմ, բայց ուրիշ մարդու չըսես հա՜...

— Չէ, չէ տատի Աստուած վկայ չեմ ըսեր...

— Երբ թշնամին եկաւ, բոլոր Դաշնակներին բռնեց ու բանտերը նետեց... Հարիւրների կը հասնէր բանտարկեալներին թիւը..

Մի օր էլ, շատ կանուխէն բոլորին ժողվեց եւ Գնդեւազ տարաւ... Ճիշդ այս գետին ափին, մեր տան բարձրութիւնից հինգ անգամ աւելի բարձր քար կայ... էդ քարից բոլորին գետը թափեցին ողջ ողջ: Հայրդ էլ նրանց մէջն էր, Աստուած մեզ խղճաց ու հայրդ ազատուեց... Մայրիկդ չի հասած հայրդ փախաւ եւ տուն եկաւ... Խեղ-դուածները մինչեւ հոս եկան, ու հոս, էս բլրա-կին տակը նրանց գերեզմանն շինեց... Անաստ-ուածները թոյլ չի տուին որ ամէն մարդ իր մեռե-լին տէր կենայ... Աստուած մեզի, պառաւներիս վրայ պարտք է դրել որ ամէն անգամ այստեղէն անցնելիս, խաչ հանենք եւ անէծք ասենք վատ մարդասպաններին:

— Իսկ մեզ, նորերիս վրայ պարտք կը դնէ Աստուած, որ մեծնանք, Դաշնակ դառնանք, եւ քալենք նրանց ճանապարհով պատասխանեցի ես, քանի մը վայրկեան լռութիւնից յետոյ, ցոյց տա-լով հողաթումբը...

— Սուս ձէնդ, լակոտ, ուրիշները չլսեն նո-րից բարկացաւ տատս...

Եւ ահա տասն եակ տարիներ — երկար ու դա-ժան — հայրենիքից հեռու եւ հեռու սուրբ հողա-թումբից, օտարութեան մէջ, անգամ մը եւս կ'ուխտեմ հաւատարիմ մնալ Դաշնակցութեան ի-տէալին, նրա բանին, նրա սպառազմին..

Ուխտը օրէնք է Դաշնակցականի համար:

Հ. Յ. Դ. Օրուայ առթիւ, յարգանք ձեզ ով պղտորեալ Արփայ գետի ափին հանգչող սուրբ հերոսներ, այս տողերը թող թարմ ծաղկեփունջ ըլլան ձեզ եւ ձեր բախտակից հօրս:

Դարալագեազցի

ՆՊԱՏԱԿԻՍ ՀԱՍՆԻՄ ՄԻԱՅՆ

Այսպէս երգեցին ու ինկան անոնք, ազդին ցաւերը իրենց սրտին մէջ եւ ծարաւի ազատու-թեան գաղափարին:

Հերոսական երգերու եւ անձնքերու արձագան-քը՛ է որ կը հասնի մեզի եւ կ'ոգեւորէ մեզ:

Քանի տարիներ կը բարդուին ու կը հիննան, Դաշնակցութիւնը այնքան կ'ամրանայ եւ կը զօրա-նայ փոթորիկներուն դիմադրելու համար: Այն-քան ամրակուռ է Դաշնակցութեան շէնքը որ ոչ մէկ բան կրնայ փտացնել անոր գոյութիւնը:

Դաշնակցութիւնը կը նմանի հաստաբուն կաղ-նիի մը, որ իր ճիւղերը կ'արձակէ քամիներուն դէմ անխռով:

Դաշնակցութիւնը փարոս մըն է որ լոյս կը սփռէ օտար հորիզոններու վրայ թափառող հայու-թեան վրայ. ջահակիրն է մեր ազատագրութեան, 58 երկար տարիներ տարեր է ազատագրու-թեան պայքարը:

Դաշնակցութիւնը ցանած է իր սերմերը պա-րարտ հողերու վրայ եւ ամէն տարի իր հունձքը աւելի առատ է եւ արդիւնաւոր: Անոր հիմնադիր առաքեալներ ծանօթ ազգին ցաւին ու կարիքնե-րուն, ոչ մէկ ջանք չեն խնայած ճար ու դարման գտնելու համար:

Դաշնակցութիւնը յանդգնած է նաեւ պայքա-րիլ չարերու եւ սուլթաններու դէմ յանուն հայ ժողովուրդի փրկութեան:

Անընդհատ պայքար մղած է տգիտութեան դէմ, բռնակալութեանց դէմ, յանձն առնելով ա-մէն տեսակ զոհողութիւն, որովհետեւ իր իտէալն էր հայ ժողովուրդին ազատագրութիւնը:

Այսպէս էր Դաշնակցութիւնը երէկ, այսպէս է այսօր ու այդպէս ալ պիտի մնայ վաղը:

Դաշնակցութիւնն է որ ծնունդ տուած է նոր միտքերու, նոր գաղափարներու եւ առաջնորդեր է ազգը ամբողջ 58 տարի:

Դաշնակցութիւնը այսօր ալ կը շարունակէ ճամբան հաւատայով իր սրբազան առաքելութեան եւ իր գաղափարին:

Փառք ու պատիւ այս փառապանծ կուսակցու-թեան եւ աւելի կորով ու եռանդ իր դրշին ու բա-զուկին մինչեւ որ հայ ժողովուրդը հասնի իր գե-րագոյն նպատակին:

ՄԷՑ - ՍԷ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ

ԽՄԲ.— Ամերիկեան թերթերէն առնելով քաղ-ուածաբար կը հրատարակենք հատուածներ Միաց-եալ Նահանգներու նախորդ արտաքին նախարար Ճէյմս Պըրնզ յուշերէն որոնք առանձին հատորով լոյս տեսան քանի մը շաբաթներ առաջ.—

1944ի Ծննդի շաբթուն Նախագահ Ռուզվէլթի հետ տեսակցութիւն կ'ունենայի ծովային փոխա-դրութեանց հարցին շուրջ: Նախագահը աչք մը նետեց իրեն յանձնուած յուշագրին վրայ եւ ըսաւ յանկարծ.—

— Ճիմի, կ'ուզեմ որ հետս Խրիմի խորհրդա-ժողովին գաս:

— Զարմացայ: Նախապէս ինծի հետ խօսած էր այն տեսակցութեանց մասին զորս պիտի ունե-նար Չրչիլի եւ Սթալինի հետ, բայց երբեք զգա-ցնել տուած չէ թէ ես ալ պիտի մասնակցէի իր պատուիրակութեան:

— Գիտես թէ ինչեր պատահեցան նախկին համախմբումներու ընթացքին, ըսաւ Նախագահը. երբեմն զբաղեցնող վարդերը, բաւական լայն ծանօ-թութիւններ ունիս ներքին խնդիրներու մասին եւ կրնաս օգտակար ըլլալ տնտեսական հարցերու կարգադրութեան մէջ:

— Քու բացակայութեանդ ընթացքին պետա-կան մեքենան պիտի շարունակէ աշխատիլ, պա-տասխանեցի. նոր խնդիրներ կրնան ծագիլ. աւելի լաւ է որ ես այստեղ մնամ եւ զբաղիմ այդ հար-ցերով...

Նախագահը պնդեց եւ ստիպեց որ իրեն ընկե-րանամ: Ակամայ տեղի տուի:

Այս նիւթին մասին չխօսեցանք մինչեւ մեր մեկնումին նախորդ օրը: Կէսօրէն ետք խորհրդ-դակցութիւններ ունեցայ սպայակոյտին հետ այն հարցերուն շուրջ որոնք կրնային ծագիլ մեր բա-ցակայութեան ընթացքին: Անգամ մը եւս համոզ-ուեցայ թէ աւելորդ էր իմ մեկնումս: Գացի նա-խագահին մօտ: Սեւամորթ սափրիչ մը որ երեսու-նը վեց տարիէ ի վեր կ'աշխատի Սպիտակ Տան մէջ, Նախագահին մազերը կը կտրէր: Նորէն խնդրեցի որ հրաժարի զիս միասին տանելու ծրա-գիրէն: Բայց Նախագահը այնքան կլանուած էր արտաքին գործերով որ չէր ուզեր նկատի առնել այն բազմաթիւ ներքին խնդիրները որ կը պահան-ջէին իմ ներկայութիւնս: Ի վերջոյ այնքան պըն-դեց որ, ստիպուած տեղի տուի:

Իրիկունը ուշ ատեն Նորֆըք մեկնեցանք, թուական յունուար 23: Բարձրացանք Քուինսի յածանաւին վրայ եւ ճամբայ ինկանք դէպի Մալ-թա:

Երբ Ուաշինկթընէն կը մեկնէինք, Նախագահը հարբուխ ունէր: Տկարութիւնը հետզհետէ ծան-րացաւ եւ Նախագահը ստիպուած անկողին մնաց քանի մը օր: Միասին կը ճաշէինք եւ ամէն օր ընթրիքէն ետք շարժանկարի կ'երթար: Հազիւ քա-նի մը անգամ կամրջակը բարձրացաւ:

Նախագահին ծննդեան տարեդարձին,— յուն-ուար 30 — ծովուն վրայ էինք: Իր աղջիկը սքան-չելի սեղան մը սարքած էր: Նուէրներ տուինք ի-րեն: Խոհարարը եւ նաւուն սպաները կարկանդակ-ներ բերած էին: Ուրախ զուարթ մթնոլորտ մը կար, բայց նախագահը հաղորդակից չէր խրախ-ճանքին:

Երբ Մալթա հասանք, աւելի լաւ էր: Ցածա-նալէ հազիւ Մալթայի նաւահանգիստը մտած, բրիտանական ռազմանաւու մը կամրջակին վրայ տեսանք Չըրչիլը՝ ծովային համազգեստով: Քանի մը վայրկեան վերջ, վարչապետը մեր նաւուն վը-րայ եկաւ իր աղջկան հետ: Ճաշի նստանք. տասը հոգի էինք: Խօսակցեցանք սովորական նիւթերու շուրջ: Սակայն, Նախագահը բացատրեց Չըրչիլին թէ նպատակ ունի այցելութիւն մը տալու Իպն Սաուտ թագաւորին՝ Պաղեստինի հարցին առթիւ: Ըսաւ որ պիտի աշխատի համաձայնութեան եզր մը գտնել Արաբներուն եւ Հրեաներուն միջեւ: Չըրչիլ յաջողութիւն մաղթեց, բայց ըսաւ թէ յոյս չու-նէր:

Նախագահը որեւէ պատրաստութիւն չէր տեսած Եալթայի խորհրդաժողովին համար որուն բացու-մը կատարուած էր մեր մեկնումէն առաջ: Բայց յետոյ իմացայ որ արտաքին նախարարութիւնը նախագահին համար պատրաստած է ընդարձակ թղթածրար մը:

Մալթայի մէջ հանդիպեցանք մեր արտաքին նախարարին Սթեթինիուսին, ինչպէս նաեւ Հափ-կինսին որ այցելութիւններ տուած էր Լոնտոն, Փարիզ եւ Հռոմ: Եալթա գացինք օդանաւով:

Խորհրդաժողովը իր աշխատանքներուն սկսաւ փետրուար 4ին — 1945: Այդ օրերուն Դաշնակից-ներր յաղթանակէ յաղթանակ կը սլանային:

(1)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՇԱՎԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Սթանիսլաս Միքոլայչիք որոշած էր երկրէն հեռանալ որովհետեւ համոզուած էր որ այլեւս չէր կրնար կառավարութիւնը տապալել օտար միջամտութեամբ։ Հողագործական կուսակցութիւնը վերաքննելով իր ծրագիրը հիմնական փոփոխութիւններ մտցուց անոր մէջ։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ խորհրդարանը չորեքշաբթի օր 201ի դէմ 348 ձայնով մերժեց Նախորդ վարչապետ Չըրչիլի բանաձեւը որ կ'ամբաստանէր Աշխատաւորական կառավարութիւնը իբրեւ անձեռնհաս։ Վարչապետ Էթլի բացատրեց որ պահպանողականները նկատի չեն առներ օրուան պայմանները։ «Ի՞նչ կուզէիք որ ընէինք, վե՞րջ տայինք բաժնեչափի դրութեան» հարցուց Էթլի ընդդիմադիրներու ղեկավարին։ «Շղթաները քակեցէք» գոչեց Չըրչիլ։

ՓԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ.— Նարինջ՝ Նոյեմբեր ամսուն 500 կրամ E. J. եւ A. դասակարգերուն SF կտրօնով։ Ածուխ՝ T կամ M կտրօնները ունեցողներուն 50 քիլօ Նոյեմբեր 1էն Դեկտեմբեր 31։ U կամ N կտրօններուն 100 քիլօ, V. W. կամ O կտրօններուն 150 քիլօ, X. Y. կամ P կտրօններուն 200 քիլօ, Z. կտրօնին 250 քիլօ։ Պատերազմի հաշմանդամներուն համար՝ հարիւրին հարիւր աւելի։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ Նախորդ վարչապետ Մանիուի, դատավարութիւնը սկսաւ չորեքշաբթի օր։ Ամբաստանագիրը կը պարունակէ հետեւեալ յանցանքները — որ Մանիու եւ իր մեղսակիցները ծախուած էին օտար պետութեանց եւ այս վերջիններուն կը հաղորդէին պետական գաղտնիքներ։ Նախորդ վարչապետը անձնապէս կամ իր գործակիցներուն միջոցաւ յարաբերութիւններ կը մշակէր Պուքրէշի ամերիկեան եւ բրիտանական առաքելութեանց հետ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակէն չորեքշաբթի օր մեռած են 442 հիւանդներ եւ վարակուած են 825 հոգի։

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՍԷՕԼԷՕԶՑԻՆԵՐՈՒՆ

ԻՍԻ.— Սէօլէօզի Վերաշ. Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնը պատրաստած է ցանկ մը, Բ. կարաւանով Խ. Հայաստան դրկելու համար։ Ուստի այն բոլոր հայրենակիցները որոնք կը փափաքին փոքրիկ ծրարներով նուէրներ դրկել իրենց ազգականներուն, կրնան մինչեւ Նոյեմբեր 5ը իրենց ծրարները յանձնել կեդրոնի քարտուղար Գ. Մելքոնեանի սրճարանը, 3 rue Antoine Courbarien, Issy les Moulinaux։ Պարտաւորիչ է ծրարին վրայ գրել (հայերէն) ղրկողին եւ ստացողին անունները եւ ճշգրիտ հասցէն։

Սէօլէօզի Վեր. Հայր. Միութեան կեդր. վարչ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԸ ընկերական համագումար մը ունի Ուրբաթ 31 Հոկտ. ժամը 9ին, Քաֆէ Նուայի մէջ։ Կը խօսի ԸՆԿ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները։

ԼԻՈՆԷՆ Պ. Առաքելեան եւ Աղաճանեան Վեթ. Ֆոնտին կը նուիրեն 500 ֆրանք։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները իր «Անակնկալին» (Surprise Party) որ տեղի պիտի ունենայ Նոյեմբեր 2ին Խրիմեան դպրոցը, 2 rue de la Défense, ժամը 15էն մինչեւ 21։ Մուտքը եւ ուտելիքը ազատ են։ Métro Mairie d'Issy, Autobus 190, Train, Gare des Invalides։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷՅԵԱՆԻ

Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Ռատիոյի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի։ Խճողումի տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարֆճեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76։

Հ. Բ. Ը. Մ. ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի կ'ունենայ 18 Յունուար 1948, կիրակի օր, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ։

Կը խնդրուի կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ 31 Հոկտեմբեր, իրիկուան ժամը 8.30էն կէս գիշեր Սալ Քատէի մէջ։ (Նախկին Petit Journal) 21 Rue Cadet, métro Cadet։

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿՈՒԼԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկեր Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Օր. Մ. Աճէմեանի, երգ, արտասանութիւն ընկերներ Ուզունեան եւ Հայկէչեան։

Կը նուագեն Թառխտ Գարեգին, ընկերակցութեամբ ընկեր Բենոյի, ուտին։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի։

Մուտքը ազատ է։

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

9 Նոյեմբերին։

Մանրամասնութիւնք մօտ օրէն։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Հայ Կապոյտ Խաչի, Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ։

1 Նոյեմբեր 1947, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Թաղին Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ։

Գեղարուեստական բաժին, կ'երգէ Տիկին Անդրէասեան։

Կը բանախօսէ ՏԻԿ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Զաւեշտ մը՝ Նոր Սերունդի կողմէ՝ կէս գիշերէն վերջ մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ ընտիր նուագախումբի մը։

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ։

Մուտքը հրաւիրատոմսով, կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

Ա Ր Թ Օ Պ Ե Ն Ո Ն

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն։

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince։

«Առա գեղեցիկ»ը

Սարա Պեռնարի թատրոնը, նոյեմբեր 3ին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 20ին։

Այս տաղաչափեալ 5 արարով եւ 4 պատկերով պատմական ողբերգութիւնը առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆԻ բացառիկ բեմադրութեամբ։

Երաժշտական բաժինը գրուած Գ. Ալէմշահէ։

Կը ղեկավարէ Ա. Պարթեւեան, մեներգական պարեր, Օր. Ժ. Յովհաննէսեանէ (Ա. քօնսէրվաթուարի Ա. մրցանակ) եւ մասնակցութեամբ Փարիզահայ բոլոր դերասաններուն։

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ.— 100 —350։ Կը ծախուի ամէն օր ժամը 11էն 18 թատրոնին կիշէն, եւ 9 Place de la Madeleine, Բալուեան գրատունը, հեռաձայն Pro. 25-46։

Հրապարակ ելած է

ԱՊՐՈՂ ՇՈՒՇԱՆՆԵՐ

(Նուարդ եւ Նազենի քոյրերուն)

Բանաստեղծութեանց հատոր մը, ամերիկեան մաքուր տպագրութեամբ։ Գինը 250 ֆրանք։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ
ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆ

Հայ տնտեսական կեդրոնի տեղեկատու դիւանը —դիւրութիւն մը տալու համար հասարակութեան — որոշած է շահագրգռուողները ընդունիլ փոխանակ շաբաթը մէկ օրուան, ամէն օր, ժամը 9էն 12, կեդրոնի գրասենեակը, 7 rue de Phalsbourg, Paris (17)։ Արձանագրութեանց եւ ընդհ. տեղեկութիւններու համար ընդհ. քարտուղար Պ. ՀՐ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, իսկ դատական գործերու եւ տուրքերու վերաբերեալ խնդիրներու համար՝ վարչութեան մասնագէտ խորհրդական Պ. ԳԷՈՐԳ ՓԱՐՄԱԳԻ։ Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին ձրիօրէն։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է այց մը, ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻ առթիւ, զօրավար Անդրանիկի եւ ընկեր Ա. Խատիսեանի շիրիմներուն, շաբաթ 1 Նոյեմբեր, ժամը 3ին։ Կը հրաւիրուին Փարիզի ու արուարձաններու Նոր Սերունդի անդամները եւ այս երկու մեծ Հայերու յիշատակը յարգող բարեկամները։ Հաւաքուիլ Métro Gambetta։

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ, «Յառաջ»ը եւս պիտի ծախուի ձեռքէ 5 ֆրանքի, ինչպէս Փարիզի բոլոր թերթերը՝ համաձայն Մամուլի Տեսչութեան Հոկտեմբեր 24ի որոշումին։

Մեր թերթին բաժնեգիններն ալ կը կրեն հետեւեալ փոփոխութիւնները.—

Ֆրանսա եւ գաղթավայրեր

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ — վեցամսեայ 650 ֆր. տարեկան 1200 ֆրանք։

Արտասահման

Տարեկան 3 անգլ. ոսկի կամ 15 տոլար։

Կը խնդրուի բոլոր առկախ հաշիւները փակել մինչեւ Նոյեմբեր 15 նախորդ սակագինով։ Այդ թուականէն ետք ամէն բաժնեգին կը վճարուի նոր սակագինով։

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յայտարարենք որ, հակառակ մեր բարի կամեցողութեան, բոլոր ծանուցումները պէտք է վճարուին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը շաբաթ նոյեմբեր 1ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Sociétés Savantesի C սրահը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ Միութիւնը կը հրաւիրէ այն բոլոր օրիորդները որոնք կ'ուզեն մտնել Միութեան Արենուշներու խումբերուն մէջ, արձանագրուելու համար դիմեն կիրակի 2 Նոյեմբերին, ժամը 3էն սկսեալ Իսիի Խրիմեան ակումբը, Rue de la Défense։

ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ընտանիքը կը ծանուցանէ որ յառաջիկայ կիրակի մասնաւոր հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի յետ պատարագի Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ, իրենց վաղամեռիկ աղջկան՝ ԺԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին բոլոր անոնք որոնք կը յարգեն հանգուցեալին յիշատակը։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ պիտի կատարուի յառաջիկայ կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ, պատարագէն յետոյ ողբացեալ Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՃԸՐԸԿԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ։

Մայրը Այրի Տիկին Վ. Ճըրըկեան եւ կինը Այրի Տիկին Վ. Ճըրըկեան կը հրաւիրեն ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, կիրակի 9 նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր։

Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Նուագախումբ Կ. Սարեանի։

Պիւֆէ — Մուտք 150 ֆր.

Գեղունի

28 գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծանօթ գրողներէ, ստորագրուած։

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԲԱԶՄԱՎԷՊի հարիւրամեակին առթիւ։

Գինը՝ Ֆրանսա 2500 ֆրանք։

Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ.։

Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie)։

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17. rue Damesme - 13e